Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Fasciculus temporum (Dutch)

https://hdl.handle.net/1874/342700

44

Historia Gentium

Folio. n°. 44.

RARIORA

667. **Rolevinck,** Werner, Fasciculus temporum [Hollandsch]. Utrecht, J. Veldener 14 Febr. 1480. 2°. S. 2°. 44

Typen 4, 5. — HMT 39 (29) 3. — Houtsn. (Conway p. 22, 23). — Init. a, b. — HMT 40 (24). — Drukkersmerk III. — HC 6946. — CA* 1479. — MMW II 219. — Peddie II p. 252. — Pr. 8858. — Schr. 5122a.

Boven in het drukkersmerk is geschreven: „Harman ten Pothoff [15]57". De wapens zijn uit de hand gekleurd. — In den catalogus van 1670.

S. fol.
44

Rariora

In den beghinne was dat woert Ende dat woert was bi gode Ende god was t woert
dat was inden beghinne bi gode Alle dinghen sijn ouermits hem ghemaeckt ende sonder hem en is niet
ghemaeckt Dat in hem ghemaeckt is was leuen ende dat leuen was de menschen
verlichte. en dat
licht lichtet In was in die werelt ende die werelt is ouermits hem gemaeckt en die werelt en kende hine
de sine en ontfinghen hine Hoe veele datter hem
ontfinghen dien gaf hi macht kinder gods te werden den ghenen die in sinen name ghelouden
ghewoent Ende wi hebben sijn glorie ghesien als eens ghebozens vanden
vader vol van ghenaden ende waerheden ✣ Deo Gratias ✣

Inmiaum sancti ewãgelij secundum
johannen Gloria tibi domine ✣✣

Eneratio et generacio laudabit opera tua et potenciã tuam pronunciabunt Dauid inden C eñ ylliñ psalm schrijft eñ seyt Dat ghesslacht te ende ghesslachte sal louen dijn wercken eñ voertlundigken dijn moghentheyt. Want die heyligke vadere mit groter neerstichеyt die hoop des tijts ghereetent hebben. soe en ist ghen twiuel daer en is den gheestelijken mēschen eñ bi sonder den ghenen die der gheestelijker policiaen te regieren hebben grote profijt eñ oerbaerlicheyt off voert ghecomen Ende oeck allen menschen in wat staet dat si sijn sal die seer profijtelick eñ nut wesen ist saeck dat si matelick hoer oghen des verstants op lusten tot die hystorien der verleden dinghen welcke die heyligke mannen mit groter neerstichеyt te screuen hebben om daghelicx die hystorien den memorie te beuelen eñ ouer te peynsen hoe wel datter veel sijn diese weynich doer sien eñ luttel raecks op slaen Het betaemt duechdelijke mannen die wijl tot hoerre memorie te wed roepen die wercken welcke verleden sijn. op dat si doer goede eyempellen hoer oefeninghen leeren setten ende stellen tot alle eerweerdicheyt eñ dat si in quaden puntен moghen scuwen eñ verwerpen dat stoff eñ vullens ō verlozen dinghen Certeyn ten waer datter verscheyden wort dat costelick van dat ghen datter snode ende arch is. die dwase begheerlicheyt die hoer nijt matighen en can soude gheringhe hoer verdrencken in die verschijndinghe der duysterheden Hier om die heyligke doctoers aensiende dat et onderwijs der heyligher scriftueren eñ regiment des heyligken stercks mit die hoop der hystorien een deel van grote node is Ende te samen die vergaderinghe alre wercken in een. onnut is om hoer grootheyt eñ om vergheffelicheyt der oueruloedigher eñ snode wercken. daer om sijn som hystorien en approgiert eñ canoniziert Ende veel fabulen die ghen vrucht voert en brenghen sijn afghesneden eñ verworpen Aldus ist ghescheiet doer groten arbeyt der doctoren dat vol na die heel hystori der tijden van een yghelick verstaen te regieren hebben grote profijt eñ oerbaerlicheyt off voert ghecomen

ſtandel menſche nÿt alleen ſonder groten arbeyt mer oeck mit grote ghenoechte der herten mach begrepen eñ verſtaen werden Het betaemt oeck tot eierheyt der ſcriftuer ren dat ſi nÿt deruen en ſel ſchoenheyt welcke alleen mē ſchen ſel voorgheſet weſen als een blenckende lieht gheſtelt op een duyſter plaetze Noch wāt dat menſchelick verſtant lichtelick veel dingen begripen mach ſo betaemtet oeck datmē nÿt deruen en ſel deſe welluſtighe camp vā verſcheydenre bloemen. in welcken men vÿnden mach menighe exempellen ō duechden eñ oeck mercken mach verſmādelicke wercken der onduechden waer off wi ūnaemt werden dat een te plucken eñ te aenvoerden Eñ dat and verbi te gaen Eñ want louē maten ghenoechlic is te ſien hoe dat onſe eerſte vads wt welckē wi oerſprong genomē hebben geſtelt eñ gheſcapen ghweeſt ſÿn vāden almachtigen god regiere alles dinghes. eñ van horen loep eñ voortganck hoe dat die redelicke creatuer voort gegaen heeft eñ oeck gebreckelicke geweeſt is in wÿſheyt ī duechden ī mogenthēyt ī heylickheyt eñ ī lang liuicheyt eñ ſo ī alleen anderen puntē Eñ in al deſer voerſcreuē machmē aenſcouwē dat godlicke regimēt hoe wonderlicke dat god is ī ſÿn creatueren die nÿt of en laet noch ūgheten heeft te dienē dien die hi gheſcapen heeft. oeck machmē merken die grote langmoedicheyt eñ barmherticheit des ſcepers eñ die ōbegripelicke afgront eñ diepheit ō godlicker oerdelle waer ō begint hier die cōtemplacie ī een genuechlicke ſpeculacie ō creaturen. eñ eyndet in eē ſalūger ūdriet ō ſelver creaturē tot eē begeerlicheyt des ſcepers als dauid inden pſalm ſcrÿft ſprekende wat is mi inden hemel. eñ wat heb ic vā di gewilt opt eerden mer goet iſt mi gode aen te hangē. bi auētuere wil ōs deſe ſelver prophet dauid dit ſelue leeren ī onſe voorſprokē woerden daer hi ſeyt gheſlachte eñ ghenerachte ſel louē dÿn werck en eñ voortkundigen dÿn mogenthēyt. of hi ſeggen wilde. doer alle dingen die wi inden werlt ūganckelicke mercken eñ aenſien ſo ſellen wi ons voeghen tot die here die nymmermeer onbreect of ūgaet. welcker ſentencie ſeer bequaem is tot onſer ppoeſt eñ voorghenoemd woerden wāt augustÿn ſcrÿft datter veel dinghen inden heyligher ſcriftueren ūtellet werden die nÿt en beteyckenen eñ nochtans om haerlick ſÿn beſcreuen om dat ghеen datter wat beteyckent daer om iſt vā node die puntē al ſchimenſe onvruchtbaer. alſo te gebruken als dat geen dat ſond middel ōs herte op voerē mach tot god mit een vruchtbaere deuocie of wi en ſouden die ſcriftuere nÿt te recht leſen ī welcken wi ghelouen al tÿt die heyligher ghеeſt te ſprecken waer ō al ghelicke ſe dorre eñ onvruchtbaer nad letter nochtant ſÿn ſi rÿp eñ vruchtbaer na dat ghеeſtelicke verſtant Eñ die alſo ſeer verwerpt ſÿn datmenſe in ghenre maniere ghеeſtelicke verſtaen en mach. nochtant ſÿn ſi alre eerbaerheyt weerdich om datſe tot een goet eynde ghеordineert werden als tot god te bekennen eñ lieff te hebben Eñ van dit ghеſlacht eñ deſer manier ſchÿnt te weſen die reteminghe der jaren die inden heyligher hyſtorien mit groter neerſticheyt ghеteyckent ſtaet vā welcken als auguſtinus ſcrÿft ſo iſt vaſt te houden eñ ſekerlick te ghelouen dat mit godlicke au-

tzitepten so ghheuestieht is datter al valsch en quaet is datter hem so af schepdet dat
ment in ghenre manier mede concordieren en mach Mer wat dit aldus waer is
so ist wel wond waer om die doctoers d heyligher scriftuerē so twistende sijn ī dēser
materie en verscheyden opinien hebben in veel plaetzen d scriftuerē tot huden opten
dach toe dat men se mendallen nijt of nauwelicx concordieren en mach Hier wert
nv wed ghepaert die oude en vermaerde questi of mey meer ghhoue toe scriuen sel
van die reteninge d iaren den hxy interpretes off den text welcke moyses die eerste
wett ghheuer gemaect hheft Om dit hebben die heyligh doctoers seer ghearbeyt En
een yghlic heeft na sijn begrip ghesproken en beschreuen sijn opinie Mer wāt seer
periculoess is te iudicieren die sentencien en schriften d heyligher doctoren als ihe rom i
nus seyt sup danielem Ende seer werckelick ist alle dinge wed te vertellen daer om
na veel and die ī dēser materie seer ghearbeyt hebben so heeft die eerweerdighe beda
wtuercoren die manier van orosio die ghenoech concordiert mit ihe romimo en euse
bio en mit and leeraers spreckende van dēser materie Ende hi seyt dat die heyligh
ste rect houd dese manier hoe wel hi nochtant die ander nijt en straffet. waer om ist
ghschiet dat dese retenine meer vermenicht is in veel boeken d ghenre die na ghe
screuen hebben Augustinus tractiert oeck veel vā dēser materie in sijn xx boeck vā
die stadt gods Mer hi schrelt ghenoech van beda want hi nae ghevoleht heeft die ex
emplaren die op die tijt meest vermaert waren als men beschreuen vijnt in sijn ome;
lyen en alre meest op die psalmodye Orosius ende beda houden en scriuen dat van
dier tijt dat die werlt ghescapen wert tot dat Abraham ghebozen wert hebben ghe;
weest in^m hondert lxxxvij iaer na die lxx interpretes Mer die hebrei en hebben so
veel nijt en scriuen een dusent CC xxxvi want na die bybelen die nāder hebreeu;
scher waerheyt gecorrigiert sijn so hebben ghweest vā adam tot die ghebort abrahe
i^m ix^c xlvij iaer Voert concordieren ghenoech die lxx interpretes mit die hebrei
tot die destructē des tempels welcke ghemeenlick ghheten wert die ouerganck vā
babylonien Die ander navolghende tijden en hebben wi nijt wt der heyligher scrif;
tuere mer wt ander hystorien der ioden en der heydenen en si twisten oeck in hoer
retenine mer nijt alte veel Tesamen vergadert en ghexamint van die tijt dat die
werlt eerst ghescapen wert totter ghebort ons heren ihesu xpi na dat die eerweer;
dighe beda beschriuet hebben ghweest vijff dusent iaer hondert iaer xeix iaer Ende
dese manier houdet die heyligh kerck Onde versus Annum tolle datum ad milia
quinq ducentis Nascenti domino beda dat a protoplausto Item Ante jhesum
duo cc minus vno milia quinq.

Dit behaecht te hebben een meere onderwijs dēser questie die doer siet en oūlset au;
gustinū ihe romimū en and doctoren in dier plaetzen daer si vā dēser materie ghe scre
uen hebben Mer want wi alle lanelxyt scuwen en arbeyden tot alre corthxyt daer
om bi die hulpe ons heren hebben wi voerghenomen te vergaderen wt veel boeken

een boeck dat men hiet fasciculus temporum beghinnende vā die cronijcken der ou
den tijden als vā die scepping des werlts tot deser teghenwoerdighe tijt toe daer wi
cortelick te samen bijnden ende tnopen selken die wercken der heyligher scrifturen ende
mede die wercken van veel ander vremder hystorien Ende op dat dese hystorie na
den letter den deuoten mēschen niet en verdrietet so hebben wi die wijle bi gheset sceen
sentencien ende leringhen der heyligher die ons te samen brenghen tot deuoter autori
teyt ghenende den ghenen die voer ons ghearbeyt hebben Ende wi die inghegaen sijn
in horen arbeyt hebben ghepluckt ende tsamen in een vergadert van allen boecken na
onser manier wes wi vermochten Ende om te weten bi wat ordinancie wi hoer na
ghevolcht hebben so vinden wi inden eersten die tijt des ouden testaments van v^{m}
jaer C ende xciij jaer ghedeylt in vijff outheyden ende dat in een boecsken dat ysidorus
beschreuen heeft alsmen hem toe schrijft daer hi seer kunstelike procedieert vervolghen
de die jaren des werlts tot sijn tijden toe als tot Eraclius tijt die began te regnie
ren omtrent die jaren ons heren vi^{c} ende xij Mer sijn rekening en ordiniert hi niet
na den daet yprisli Als orosius oeck niet en doet Ende desen navolghen wi in die
twee eerste outheyden ende des ghelijck mede i die twee navolgende outheyden alleen
een weynich wt ghesondert want die teyt nader kbreeuscher waerheyt vanden ghe
boerte Abrahe tot die ouergancke van babylonien is bi ons meer ende neerstelicker
corrigiert daer om volghen wi hem al schrekket weynich. In die vijfte outheyt heb
ben wi meerre neerstichheyt ende arbeyt ghehat om dat die hystorien daer meer ūsche
den sijn Ic bid ghenade om dat ic op die een plaetze den enen doctoer ende opten an
deren den anderen meyster alst mi alre orbaerlicste ende bequaemste docht ghevolcht
heb Ende off ic die jaren op een yghelike plaetze wel ghecordiniert heb dat oerdel daer
off beroeck ic den leser Mer die linie der romeynen ende der coninghen van assyrien ende
der anderen cē heb ic wt veel verschеyden hystorien mit groter arbeyt bequaem ghe
noech gheset ende ghecordiniert biddende een yghelick diet believt wt te screuen dat hi
neerstelike ontbout ende scrowet so dat hi spacium ende ghetal der jaren niet langher off
corter ende ordiniert dant exemplaer wt wijst off neen sijn arbeyt soude te vergheefs
ende sonder vrucht wesen. In die seste outheyt navolghen wi die cronijcken martini
ende vincencij die seer cortelick ende beknoptelick procedieren tot hoer tijden toe Ende
na desen omtrent ij^{c} jaer so na volch ic een notabel boeck welcker autoer ende mey
ster mi onbekent is Ende wat daer na ghescheit is dat weerdich is te beschrijuen so
hebben wi dat ghelijck wi ghehoert ende ghesien hebben hier aen beschreuen Ende daer
na sijn aen gheset ende seer puntelike ghecordiniert veel cronijcken van verschеyden
rijcken ende provincien ende dat opt corste procedierende vanden outsten ned wert als
inden eersten vanden boem ende cronijcke der coninghen van vrancrijck. daer na vā
den coninghen van enghelant Item van die hertoghen vā brabant. van die bisco
pen van vtrecht. van die greuen van vlaenderen. van hollant zeelant henegouwen.

van die grœuen ẽ hertoghen van ghelre ende van cleeff Daer na werden ghenoemt die biscopen van colen. van ludyck ẽ die grœuen ẽ hertoghen van berch ẽ van der mercke Ende hoe ẽ waer of dat een yghelick rijck ẽ provincie sijn oersprong ghenomen heeft hebben wi corteliike hier aen beschreuen alsmen hier na vijnden ẽ lesen mach Die manier ẽ dat proces van onser voortganck is seer plaen ẽ lichtelick te verstaen want ic heb int middel van die bladen gheset arculen mit namen d personen een yghelick na sijn tijt Ende bouen ẽ beneden twee linien van welcken die bouenste mit hoer ghetal neder clẽmmet van ādam tot ypm toe alst voerseyt is bewisende ẽ beteyckende so wat bi dat ghetal het si bouē of beneden ghescreuen staet dat selmen ghebouen omtrent die tijt gheschiet wesen Die ander linie dat is die onderste die op clemmet afterwert van die gheboert ypristi tot dat die werlt ghescheppen wert om bi een ghetal lichtelic te weten hoe langhe tijt enich dinghe voer gods gheboert ghescheiet is ẽ dat hier om want die daet meer ghemeentlick is ẽ eerst ghevraghet wert Mer na gods gheboert so daelen beyde die linien neder wert tot onser tijt toe so dat die ouerste linie altijt bewijst die iaren des werlts Ende die nederste linie die iaren van die gheboert ons heren dat hier na openbaer staen sel een yghelick op sijn plaetze Ẽ want wi mit groten arbeyt dit wt veel boeken gecorrigiert hebben soe bidden wi in ypo den ghenen die dit boeck lesen dat hi nijt en corrigiere die rekening d iaren ten si dat hi eerst alt boeck doer siet Dit en seggen wi nijt daer om recht off wi nergent ghedwaelt en souden hebben Mer om te auisieren ende te waerschuwen van die grote ẽ diuersche opinien der doctoren in deser materien Ẽ veel tijt ghescheidet dat die setting des eens is een verwerding ẽ in volua des anders Mer in wat stede dat men dwaling vijnt dat verghesset goedertierlicke ende corrigiertet wt den ghenen die wi na volghen. lichtelick dwaelt men int ghetal ẽ veel tijts wert et verghetelick ẽ qualick ghescreuen ẽ noch veel qualiker ghecorrigiert Als augustinus scrijft in sijn xv boeck van die stadt gods.

Adam ij
Abel ij
Ada iiij
Assenes v
Arathius v
Aradius v
Amathius v
Amorreus v
Arphaxat v
Aram v
Assur v
Archanoe vi
Adhuram vij
Abymahel vij
Amazones viij
Agialeus coninck viij
Abraham thares soeu x
Aram x
Alba moabs moed x
Amon x
Agar x
Arrius xi
Armamiter xi
Azar xi
Abyron xij
Argus xiij
Amithus xiij
Amram xiij
Aram xiiij
Aaron xiiij
Ascarades xiij
Aminadab xiiij
Archa testamenti xv
Abiu xv
Amictus xv
Noth xvi
Abysue xvij
Abymelech xvij
Anthamis xviij
Abessau xviij
Abyalon xviij
Abdon xviij
Ascanius xix
Anna xix
Abyel xx
Abner xx
Aminadab xx
Abygail xxi
Amaza xxi
Azahel xxi
Abysay xxi
Adon xxi
Aminadab xxi
Abytal xxi
Aggith xxi
Achimone xxi
Adonias xxi
Absalon xxi
Amon xxi
Achitob xxi
Achimelech xxi
Abyathar xxi
Amarias xxij
Achitob xxij
Alba fluius xxij
Achis fluiq xxiij
Achimaas xxiij
Abya xxiij
Aza xxiiij
Agrippa fluius xxvi
Rhab xxvi
Amos xxvi
Azahel xxvij
Athalia xxvij
Aremulus fluiq xxviij
auentinus fluiq xxviij
Azarias xxviij
Amazias xxix
Arbatus xxx
Amos xxx
Abdyas xxx
armilius fluiq xxxi
amarias xxxi
achas xxxij
achitob xxxij
assaradon xxxij
aman xxxv
ancus xxxvi
azarias xxxvi
abacuck xxxvij
abiud xli
artabanus xlij
artharxerses xlij
assuerus xlvi
azor xlvi
arsamus of argus xlvij
alexander magnus xlvij
anthigonus xlix
anthiochus l
achim l
aprius claudius li
attilius regulus lij
anthiochus lij
anthiochus magnus liij
alchimus liij
anthiochus lv
anthiochus eupator lvi
alexander ephiphanes lvij
anthiochus lvij
anthiochus lviij
aristobulus lix
antigonus lix
alexander ofjanneus lix
alexandra lx

Antigonus lxij
Alexander lxiij
alexandra lxiij
aristobolus lxiij
antigonus lxiij
antipater ydumeq lxiiij
aristobolus lxiiij
antipater lxiiij
alexander lxiiij
archelaus lxiiij
athalia lxv
abyind lxvi
archelaus lxix
aminius rufus lxx
anna biscop lxxi
anacletus j pa. lxxviij
adrianus helyus lxxxv
alexand j pa. lxxxv
anthonius pius lxxxvi
anicetus j pa. lxxxvij
antonius caracalla xci
alexand mamee xcij
anthews paeus xcij
aurelianus keyſ xcvi
ambrosius biscop C v
augustinus biscop C vi
anastasius j pa. C vij
archadiq thod osiq c vij
augustinus C vij
anastasius j key. c viij
anastasius ij pa. c viij
agapitus j paeus C viij
adeodatus j pa. C viij
agatho paeus C xxviij
anastasiq ij key. c xxxij
adrianus j pa. C xxxv
adrianus ij pa. C xlij
adrianus iij pa. C xlij
arnulphus j key. C xlij
anastasius iij pa. C xlv
agapitus ij pa. C xlvi
alexander ij pa. C lvi
anastasiq iiij pa. C lxij
adrianus iiij pa. C lxij
alexander iij pa. C lxiij
alphonsus cominc c lxxij
alexand iiij pa. c lxxij
adrianus v pa. c lxxij
adulphus j key. c lxxvi
aelbertus j key. c lxxvij
alexand v pa. c lxxxvij
aelbertus ij key. C xc

Belus cominclt v
Babel toery vij
Belus cominc viij
Bathuel x
Bus x
Balaam x
Bala xi
Benyamin xi
Belocaus xij
Beselehel xiij
Bocharis xiiij
Boos xvi
Boos xvij
Boos xix
Benyamin xx
Betorach xx
Bersabee xx
Benadab xxv
Byzancium dat is constantinopel xxxv
Baruth xxxvij
Babylonien xxxix
Balthazar xxxix
Brutus xlij

Bermeha l
Boeken des ouden en nyeuwe testaments lxxvi
Bonifacius j pa. C ix
Bonifacius ij pa. C xvij
Benedictus j pa. C xx
Bonifacius iij pa. C xxij
Bonifaciq iiij pa. C xxiij
Bonifacius v pa. C xxiij
Bonifaciq vi pa. C xxix
Benedictus ij pa. c xxviij
Benedictus iij pa. C xli
Bonifaciq vi pa. C xliij
Benedictq iiij pa. C xliij
Berengarius j key. c xlv
Berengarius ij key. c xlv
Berengariq iij key. c xlvi
Benedictus v pa. c xlvij
berengariq iiij key. c xlvij
Benedictq vi pa. c xlviij
kong of dopnq pa. c xlviij
Bonifaciq vij pa. c xlviij
Benedictq vij pa. c xlviij
Benedictq viij pa. C li
Benedictq ix pa. C li
Benedictq x pa. C lv
Bonifaciq viij pa. c lxxvi
benedictus xi pa. c lxxvi
benedictus xij pa. c lxxix
benedictq xiij pa. c lxxxvi
bonifacius ix pa. c lxxxvi

Calmana ij
Cayn ij
Caynam iij
Cham v
Cathasina v
Chanaan v
Chus v

Cethim v
Cyneus v
Cellulym v
Cellius v
Cethura v
Cauram lxxam xi
Cedar xi
Carmy xij
Caath xiij
Caleph xiij
Chore xiij
Cyclops xiiij
Celyon xiv
Cis xv
Capis filuius xviiij
Carpentus filuius xxv
Cathima ſtadt xxxiij
Cyrus xxxiv
Cambyſes xl
Camillus dictator xlvi
Craſſus lxi
Caſſius lxi
Cleopatra lxij
Coleyſtadt lxiij
Criſpianis ciprianis lxiiij
Cleopatra lxiiij
Camponius lxiv
Cayphas biſcop lxxi
Claudius lxxvij
Cletus j pa. lxxvi
Clemens j pa. lxxvij
Commodꝰ aurelius lxxxiv
Calixtus j pa. xci
cyriacus j pa. xcij
cornelius j pa. xciiij
claudius quintillus xcv
carus cū ſuis ſoen xcvi
conſtantinꝰ magnꝰ xciv
conſtātinꝰ conſtās c ij
conſtantinopel dat eerſte ſynodus c vi
cēleſtinus j pa. c ix
calcedonenſ synodꝰ c xi
cōſtātino. ij ſyno. c xviij
conſtātinꝰ iij key. c xxvi
cōſtāti. iij ſyno. c xxviij
conſtātinꝰ iiij kt. c xxix
conſtātinꝰ j pa. c xxxi
conſtātinꝰ v kt. c xxxij
conſtātinꝰ ij pa. c xxxv
conſtātinꝰ vi kt. c xxxvi
contraerdꝰ of hugo c xlv
contraerdus j key. c lij
clemens ij pa. c liij
calixtus ij pa. c lxi
contraerdus ij key. c lxij
cēleſtinus ij pa. c lxij
clemens iij pa. c lxvi
cēleſtinus iij pa. c lxvij
cēleſtinus iiij pa. c lxxi
clemens iij pa. c lxxiij
cēleſtinus v pa. c lxxvij
clemens v pa. c lxxvij
clemens vi pa. c lxxx
clemens vij pa. c lxxx
Delbora ij
Dodanim v
Dadam v
Dedal vij
Dan xi
Dathan vij
Delbora xvij
Dan xv
Dauid xv
Daniel xxxvij
Darius xxxix
Darius ytaſpis xli
Dictator xlij
Darius nothus xliiij
Darius arſamus xlvij
Dolobella domicius xlix
Demetrius lvi
Demetrius lvij
Doſſis lxiiij
dauid mit ſij kindē lxv
Domicianus lxxxij
Decius xciij
Dyoniſius j pa. xcv
dyocleciaꝰ maxim. xcvij
Damaſus j pa. C v
Deuſdedit pa. C xxiij
Demus pa. C xxvij
Damaſus ij pa. C liij
Eua ij
Enos iij
Enoch iij
Eneus v
Etheus v
Eiula v
Exus v
Elam v
Elmodad vij
Ebal vij
Eiula vij
Ezau edom of ſeyr xi
Enoch xij
Effraym xij
Eſwy xiij
Elyzabeth xiij
Eleazar xv
Eleazarus xv
Eneas xix
Elymalech xix
Effraym xx

Egla xxi
Eneas xxij
Ezechias xxxij
Elchias xxxiiij
Ezechiel xxxvij
Eiulmerodach xxxviij
Ezechiel xxxviij
Exneydes xli
Elyachim xliij
Esdras xliiij
Emilius l
Eleazarus l
Eliud lij
Emilius fabius lij
Epiphanes liij
Eleazar liiij
Euergetes lvi
Eleazarus lvi
euaristus paeus lxxxiiij
eleutherig paeus lxxxix
Eutichianus paeus xcvi
Eusebius j paeus xcviij
Ephesina synodg C ix
Eraclius j keyſ C xxiij
eugenig j paeus C xxvi
eugenig ij pa. C xxxviij
eugenius iij pa. C xliij
eugenig iiij pa. c lxxxix
Fluya japhetes wijf .v.
Futh v
Faunus xvij
Fenenna xix
Fabius quintus xlix
Fuluius liij
Flammimius lv
Fabius quintus lix
Fewsas lxiiij
Fabianus paeus xciij
Felix j paeus xcv
Felix ij paeus C iiij
Felix iij paeus C xiij
Felix iiij paeus C xvi
Foca keyſer C xxij
Formosus paeus c xliij
Fredericus j keyſ c lxiij
Fredericus ij keyſ c lxix
Felix v paeus c lxxxix
Fridericus iij keyſ c xc
Gomer v
Gergezeus v
Gad x
Gerson xiij
Gedeon xvij
Gad xx
Gerfomitenstadt xx
Gaday xx
Gayus marcius xlvi
Gemicus li
Gneus gayus lij
Gayus quintus lx
Gayus julius lxij
Gayus lxxvij
Gabba lxxx
Gordianus xciij
Gallus j keyſ xciiij
Gayus j paeus xcvi
galberig cōſtātig xcviij
Gracianus C v
Gelasius paeus C xiij
Gregorig j paeus C xxij
Gregorig ij pa. C xxij
Gregorig iij pa. c xxxiij
Gregorig iiij p. c xxxix
Gregorius v pa. c xlix
Gregorius vi pa. c liij
Gregorius vij pa. c lvi
Gelasius ij pa. C lvi
Gregorig viij pa. C lxvi
Gregorig ix pa. C lxx
Gregorig x pa. C lxxiij
Gregorig xi pa. c lxxxiij
Gregorig xij pa. c lxxxvij
Helyza v
Hus v
Hul v
Heber vij
Hus x
Helyab xij
Her xij
Honom xij
Hur xiij
Hury xiij
Helchana xix
Hysboseth xx
Helyab xxi
Hela xxv
Hyen xxvij
Hosiastadt xxvij
Helyazib xlv
Hester cominghinne xlvi
Hamilkal li
Hamilkal lij
Hyrcanus lvi
Herodes ascolonita lviij
Herodes antipas lviij
Herodes agrippa lviij
Herodyas lviij
Hysmeria lxvij
Helyus keyſ lxxxix
Honorius C vij
Hormisda pa. C xv
Honorius j pa. C xxiij
Heynricus j key. C xlvi
Heynricus ij key. C li

Heynricus iij key. C liij
Heynricus iiij key. C lv
Heynricus v key. C lvj
Honorius ij pa. C lvi
Heynricus vi key. C lvi
Honorius iij pa. C lvij
Heynricq vij key. C lvij
Honorius iiij pa. C lvv
Heynricq viij k. c lvviij

Iareth iiij
Jabel iiij
Jubal iiij
Japhet v
Jomithus v
Jebuseus v
Jectan vj
Jare vij
Jobab vij
Japhet vij
Job x
Jesboth eñ sue vi
Jacob vi
Joseph vi
Judas jacobs soen vij
Joseph viij
Jacobeth viij
Thamar ix
Janus ix
Josue ix
Jayr ixviij
Jepte ixviij
Jareth xx
Jonathas xx
Judas xx
Joab xxi
Heroboam xxij
Josaphat xxvi
Jotan xxvij
Joas xxvij
Johaas xxviij
Joas xix
Jheroboam xxx
Johel xxx
Joathan xxxi
Jozias xxxv
Joathas xxxv
Jeconias xxxv
Joachim xxxvij
Josedech xxxvij
Jheremias xxxviij
jhesus zozodechs p xxxix
Judith xli
Joachim xlij
jherusalē getymmt xliij
judas of joiade xlvi
Jhesus xlvij
Johannes xlvij
judas xlviij
interpretes l
jhesus syrachs soen lij
jason liij
judas machabeus lvi
johannes lvi
jonathas lvi
johannes hyrcanq lviij
jacob lx
julius lucius lx
joseph lxij
josippus lxiij
joachim eñ anna lxvij
joseph eñ maria lxviij
jhesus xps lxix
jhesus xps lxx
jhesus xps gedoept lxxi
jhesus xps gepassijt lxxij
jgnacius j pa. lxxxvij
julius C ij
julianus apostota c iij
jouinianus c iij
jheronimq cardinael c iij
jnnocencq i pa. C vij
justinus key. C xvi
justinianus i key. C xvi
johannes i pa. C xvi
johannes ij pa. C xvij
justinus ij key. C xix
johannes iij pa. C xix
johannes iiij pa C xxiij
johannes v pa. C xxix
justinianq ij k. C xxix
johannes vi pa. C xxx
johannes vij pa. C xxxi
justiaq cōstātiq p c xxxi
johannes paeus eij was
eey wijff C xl
johannes viij pa. C xlij
johannes ix pa. C xliij
iohannes x pa. C xlv
iohannes xi pa. C xlvi
iohannes xij pa. C xlvij
iohannes xiij pa C xlvij
iohannes xiiij pa C xlix
iohannes xv pa. C xlix
iohannes xvi pa. C xlix
iohannes xvij p. C xlix
iohannes xviij pa. C l
johannes xix pa. C l
johannes xx pa. C lij
jnnocencius ij pa. C lxij
jnnocencq iij p. C lxviij
jnnocencq iiij pa. C lxxi
jnnocencq v pa. c lxxiij
iohannes xxi pa c lxxiij

Johānes xxij pa c lxxxviij
Innocenaq vi pa. c lxxxvi
Innocēaq vij pa. c lxxxvij
Johānes xviij p. c lxxxvij
Karolq magnq c xxxvij
Kettery der phariseen lx
Karolus caluus C xlij
Karolus lodowicq C xlij
Karolus C lxxxi
Lameth iiij
Labaym v
Lud off lid v
Loth x
Laban xi
Lya xi
Leui xij
Leui jacobs soen xiij
Lamperes xvi
Latinus xviij
Latinus filiuq xvij
Lucius xlij
Lucaaus lij
Lucius gayus liij
Lucius paulus lvij
Lucius aulus lvij
Lucius ælius lix
Lysanyas lxiij
Linus paeus lxxx
Lucius j pa. xciiij
Leberius pa. C iij
Leo j pa. C iiij
Leo j keyser C vi
Leo ij pa. C xxvix
Leo iij pa. C xxx
Leo ij keyst C xxxi
Leo iij keyst C xxxij
Leo iiij keyst C xxxvi
Leo iiij pa. C xxxvi
Ludowicq j kr. c xxxviij
Lotharius j keys. C xl
Leo v pa. C xl
Ludowicus ij keys. C xli
Leo vi pa. C xliij
Ludowicq iij kr. c xliij
Laudo pa. c xlv
Leo vij pa. c xlv
Leo viij pa. c xlvi
Lotharicq ij keys. c xlvij
Leo ix pa. c liij
lotharius iij keys. c lxi
Lucius ij pa. c lxij
Lucius iij pa. c lxv
Malaleel iij
Mamael iij
Matusael iij
Matusale iiij
Mosog v
Maday v
Magog v
Mesrayn v
Mes v
Melchisedech x
Melcho x
Moab x
Madyan xi
Manasses xij
Minerua xij
Merari xiij
Moyses xiiij
Maria xiiij
Maalon xix
Mycol xx
Myphiboseth xx
Mewb xx
Melchisue xx
Manasses xx
Maatha xxi
Meraioth xxi
Manahen xxi
Mumitor xxij
Mewdach xxiij
Manasses xxiij
Malachias xlij
Marcus gneus xliij
Mardochæus xlvi
Marcus valerius xlvij
Mamilius decius xlvij
Manasses xlvij
marcus antiq l
Menelaus liij
Mathathias lo
marcus cathe lvi
Machabei lvi
Mathan lvij
Myteridates lvij
Mariagnes lxiij
Mathatha lxiij
Manasses lxvi
maria moed xpi lxviij
Maria gheboerte lxviij
marcus lxx
marcus lucq lxxxviij
maternus anthonicq xci
maximinus xciij
marcellinq pa. xcvij
marcellus pa. xcvij
maxencius xcviij
melchiades xcix
marcus C j
martinus biscop C v
marcianus keyst C vi
mauricius C xx
martinq j pa. C xxvi
michael keyst C xxvi

Martinus ij pa. C xlij
Martinus iij pa. C xlvi
Martinus iiij pa. C xlvi
Martinq v pa. c lxxxviij

Noema iiij
Noe v
Neptalim v
Nemroth v
Nynus v
Nemroth vij
Nachor ix
Nynus stadt ix
Nabaioth xi
Neptalim xi
Naason xv
Nadab xv
Noemy xix
Ner xx
Neptalim xx
Nathan xxi
Nathanael xxi
Nathan xxi
Nadab xxiiij
Numa pompilius xxiiij
Nyniue wert ghedestru:
eert xxxv
Nabuchodonosor xxxvi
Nabuchodonosor xxxviij
Neemias xlij
Nero keyser lxxix
Nerua key. lxxxij
Nycena synodq C ij
Nycheforus C xxxvi
Nycolaus j pa. C xli
Nycolaus ij pa. C xlv
Nycolaus iij pa. C lxxiij
Nycolaus iiij pa. C lxxv
Nycolaus v pa. C xci

Obyr vij
Obyla x
Othoniel xvi
Ozy xviij
Obeth xix
Ozpha xix
Ophni xix
Onadab xxi
Oneus xxi
Ochosias xxvi
ochosias of azarias xxvij
Ozyas of azarias xxx
Ozeas xxx
Ozee xxxij
Ochus xlvi
Onyas xlix
Olimpias xlix
Onyas li
Onyas liij
Onyas pius liij
Octauianus lvij
Otto j keyp C xlviij
Otto ij key. C xlviij
Otto iij key. C lxviij

Puerfacanoes vijff v
Philistijm v
Parphya v
Phaleg vij
Phazoneus vij
Paleus viij
Phaw nephares viij
Phares viij
Phaw viiij
Phimees xvi
Picus xvi
Phimees xix
Prochas filius xxx
Phacia xxxi
Phacee xxxi
Priscus tarqnq xxxviij
Pantaptes xli
Papirius xlviij
Ptolomeus xlix
Philippus xlix
Ptolomeus l
Ptolomeq euergetes li
ptolomeq philopator liij
Philometor liiij
Paulus threnæus liiij
Paulus longinus lvij
Ptolomeus lviij
Ptolomeus alexandr lix
Ptolomeus fiscon lix
Publius lucius lix
Ptolomeq dyonisiq lix
Philippus lix
Pompeius marcellq lxi
Phacelus lxiiij
Poncius pylatus lxxi
Petrus pa. lxxvij
Pius j pa. lxxxvij
Pontianus pa. xcij
Philippus key xciij
Pzolas key. xcvi
Pelagius i pa. C xix
Pelagius ij pa. C xxi
Philippus ij key. C xxi
Paulus i pa. C xxiiij
paschalis i pa. C xxxviij
paschalis ij pa. C lx
philippus iij key. c lxvij
paulus ij pa. C xciiij

Rephat v
Regma v
Rjcki scitarū viij
Reu of nagau viij

Rebecca xi
Rachel xi
Ruben xij
Ruth xiij
Ruben xv
Roboam xxiij
rhet vñ macedomiē xxxi
Romen stadt xxxij
Romulus xxxiij
Remus xxxiij
Regusar xxxix
Romanꝝ pa. C xlij
Richaerdꝝ keyſ c lxxij
Radulphus key. c lxxiij
Rubertus of robertus keyſer c lxxxviij
Seth ij
Sela iiij
Samarites v
Sydon v Saba v
Sabatha v
Sabathaca v
Semiramis v
Sem v
Sale vi
Salep vij
Sarmoth vij
Saba vij
Suphene vij
Sozes viij
Saruth viij
Semiramis x
Saray of yeſcha x
Symeon xij
Salueſtꝝ xij
Serapis xij
Sue judais wijff xij
Sela xij
Saphrus xiij
Salmon xv
Saturnus xvi
Sangar xvi
Sampſon xix
Saul xix
Samuel xix
Seor xx
Semey xx
Symeon xx
Seruia xxi
Samaan xxi
Semmaa xxi
Saphatias xxi
Siluius xxi
Salomon xxij
Sadoch xxij
Sardanapalus xxx
Sellum xxxi
Salmanaſar xxxij
Sennacherib xxxij
Sadoch xxxij
Syracuſa stadt xxxiij
Sellum xxxiij
Sedechias xxxvij
Salathiel xxxviij
ſeruius tullig xxxix
ſabuſardach xxxix
ſegdianus xlij
ſadoch xlviij
ſaraballa xlviij
ſelleucꝝ of nycanor xlix
ſoraſtus xlix
ſymon juſtus xlix
ſoſtratus xlix
ſimpronius li
ſymon lij
ſimpronig valerius liij
ſeleucus liij
ſcipio flammininus liiij
ſymon liij
ſcipio affricanus lv
ſeleucus lv
ſymon lvij
ſeruius flaccus lviij
ſibilla lx
ſtaurus lxi
ſabinus lxi
ſaloma lxiiij
ſibilla tiburtina lxviij
ſtadt gods mit die xij apoſ teler lxxij
ſcottlant lxxxi
ſixtus j paeus lxxxv
ſother pa. lxxxix
ſtephanus j pa. xciij
ſixtus ij pa. xcv
ſilueſter j pa. xcix
ſiricius j pa. C vi
ſixtus iij pa. C x
ſymachus pa. C xv
ſiluerius pa. C xvij
ſauimianus pa. C xvij
ſeuerinus pa. C xviij
ſergius j pa. C xxix
ſtephanus ij pa. C xxxiij
ſtephanꝝ iij pa. C xxxv
ſtephanꝝ iiij pa. c xxxviij
ſergius ij pa. C xl
ſtephanꝝ v pa. C xliij
ſtephanꝝ vi pa. C xliij
ſergius iij pa. C xliij
ſtephanꝝ vij pa. C xlv
ſtephanꝝ viij pa. C xlvi
ſilueſter ij pa. C l
ſergius iij pa. C li

Silueſter iij pa. C kiij
Stephanus ix pa. C kiiij
Sygiſmundꝯ C lxxxvij
Sixtus iiij pa. C xciiij
Tubalcaym iij
Tubal v
Tharſis v
Togorma v
Toery vñ Babylonien vij
Thare ix
Telexion x
Trier x
Thyma xij
Thamar xij
Tafel moyſes xv
Tauranus xvij
Thola xvij
Tabernakel xx
Tiberius ſiluius xxvi
Teglatphalazar xxvij
Tullius hoſtilius xxxv
Tarquinus xl
Templ ons herꝛ xlij
Tytus publius xliij
Tytus quinctus xlvi
Typhon lvij
Tyberius j key. lxx
Tytus key. lxxvi
Trayanus key. lxxxiij
Teleſphorus lxxxvi
Tacitus florianus xcvi
Theodoſius j key. C vi
Theodoſius ij key. C ix
Tyberius ij key. C xx
Theodorus j pa. C xxvi
Tyberius iij key. C xxvi
Theodoſius iij key. c xxxij
Theodorus ij pa. C xliij
Vſal vij
Valerius gracchus lxx
Veſpaſianus lxxxi
Victor j pa. xc
Vrbanus j pa. xci
Valerius galieng xciiij
Valentimianus C iiij
Valens ey gracaaey C v
Virgilius poete C xvij
Vitellianus pa. C xxvij
Valentinus pa. c xxxix
Victor ij pa. C liij
Victor iij pa. C lvij
Vrbanus ij pa. C lviij
Vrbanus iij pa. C lxvi
Wilhelmus key. C lxxi
Vrbanus iiij pa. C lxxij
Vrbanus v pa. c lxxxiij
Vrbang vi pa. c lxxxiiij
Wenzelaus k. c lxxxviij
Xerſes xi
Xerſes darius ſoey xlij
Xerſes xliij
Xpriſtoforus pa. c xliij
Yrad iij
Yras v
Yauan v
Yſaac v
Yſmahel xi
Ynachus xi
Yſis xi
Yſachar xij
Yſuar xiij
Yeſſe xix
Yoiada xxvi

Int beghinsel heeft god ghescapen hemel ende eerde Sinte Augustijn seyt opt boeck geneseos dat die auctoriteyt deser scriftuere meerre is dan elcgrip alles menschelicx verstants. ende want wi hier principalic dencken te spreken van die tijt so heeft ons behaecht oetelicx te rueren dat beginsel des tijts. waer om selme mercken als die doctores beschriuen. datter int beginsel van god ghescapen sijn ghelijck ende tsamen vier dingen wt nijt In welcken blencket ende schijnt die ouerste moghentheyt des scippers Dese vier sijn aldus ghenoemt Celum empyreum dat is die vuerigen hemel. die enghelsche natuer. die materi der vier elementen. ende die tijt. Ende dit heten die doctores dat werck des scippings dat ghewrocht is voer een eer dat enich dach ghemaect wort Hier nae volchde dat werck des verscheydings. In welcken blencket die ouerste wijsheyt des scippers. ende dat gheschiede in die eerste drie daghen Daer na volghet dat werck des cierheyts daer die ouerste goetheyt des scippers in schijnt dat ghescheide in die drie andre daghen alst claerlick beschreuen staet i genesi int eerste capittel. Mer inden seuenden dach rustede god vā alle werck dat hi ghewrocht had. nijt dat hi werckende vermoeyt was. mer dat hi of liet te maken enich nywe creatuer welcke materi ofte ghelijckenisse nijt voer ghemaect en was Ende dat sinte jan beschrijft in sijn vijfte capittel. Mijn vader wercket tot nv toe ende ic wercke. dat is te verstaen van een stadighe dienstaticheyt den creatueren. Want hi laet nijt of te regieren ende te behouden dat hi ghescapen heeft. Ende daer in schijnt die ouerste volcomenheyt des scippers want hi hem seluen ghenoech is ende en behoeuet den creatueren nijt. mer die creatueren behoeuen hem. wat die cracht des scippers is alle creaturen een saeck des wesens. ende dat is dat die seuenden dach ghheen auont en heeft Hier of doersiet sinte Thomas int andre boeck vanden hoghen sin ende die doctoers daer op schriuende Ende want dese navolghende tijt hoe wel datse ons bewijst god tot dese vier voerspraken. als die ouerste moghentheyt. wijsheyt. goetheyt. ende daer wt volghende die oūste volmaectheyt Nochtans bewijstse ons mede die godlike barmhertichheyt. ende rechtueerdicheyt. Als dauid spreect. O heer. Ic sal di singhen barmhertichheyt ende rechtueerdicheyt. Item alle die weghen gods sijn barmhertichheyt ende waerheyt Ende barmhertichheyt hout dat sceptrum dat is den staf also langhe als wi op deser eerden wanderen. welcke nyemant gheweyghert en wert.

Wat dachen dat die ware daer god alle dinck in scep dat en weet ghen mensch opter eerden.

eerste dach. Inden eersten dach heeft god gemaect een licht in manier van luchtender wolcken dat ouermits sinen opganck makede den dach ende sijn onder-ganck aenbrocht den nacht.

die ā-derde Inden anderden dach maecten god dat firmament welcke die ouerste ende onderste wateren deylt.

die derde Inden derden dagh vergaderde die wateren die waren onder dat firma-ment in een plaets ende scheen dorre dat is die eerde gheciert mit hout vrucht hebbende.

die vierd Inden vierden dach makede god twee grote lichten dat is die son ende die maen ende die sterren die den hemel cieren ende die eerde verluchten ende die tijden verscheyden.

die vijfte Inden vijften dach maecten god voghelen ende vis-schen op dat die wateren mit visschen ende die lucht mit voghellen gheciert worden.

Inden sesten dagh maecte god menigherley ghedierte ende schiep den mensch van slijck der eerden ende beelde den mensch na hem selven.

Adam had xxxij sonen ende xxxij dochteren.

die seuende Inden seuenden dach rustede god van alle werck dat hi ghemaect had ende ghebenedide den dach ende heylich maectent.

In dat eerste jaer des werkes inden sesten dach heeft god adam gemaect vander eerden een volwassen man na den beelde gods. ende adam slapende maecte god euam van adams ribbe ende settense inden paradijs ende ghebiedende dat si niet eten en soude vanden vruchten des houts opten midden des wats Inden seluen dach dat si ongehoersam waren ende ghesondicht hadden terstont heeftse god ghewonden vten paradijs daer si mer seuen vren in ghewest hadden in dat eertrijck des vermaledijnchs daer dat si leuen souden in druefnisse ende ellende thent dat si storuen als beschreuen staet in genesi int eerste capittel.

Item adam ende eua waren maech den doe si vten paradijs ghinghen in-den xx jaer dat si verdreuen waren wonnē si Cayn horen eersten ghebo-ren soen ende calmanam sijn suster. ende daer nae inden xxx jaer wonnense Abel ende sijn suster Delboram. Doe adam out was hondert jaer doe ver-sloech Cayn sinen broeder Abel.

Adam wan den rechtueerdighen seth doe hi out was CC en̄ xxx jaer van welken moyses ouerslaet C jaer daer hi in beschreyden sinen soen abel int dal des screpmeths bi ebron Doe adam sieckt was seynde hi sinē soen seth tot dat paradijs ō ghenuech ten dat hi brenghen soude sinē vad vanden hout des leuens mer doe hi quā bi dat paradijs en mocht hi daer niet bmnē comē vanden enghel diet bewaerde. mer die enghel gaff seth een tellich vā dat hout ō adam aen gesondicht had seggēde hem Als uuult selken wesen v" ij' en̄ xxx jaer so sel dit hout vrucht draghen doer welke dijn vad verrisen sel Doe seth wed quā vant hi sinen vad dot en̄ begrauē in spelunca duplicā doe plante hi die tellich teynden aen sijn vads hoeft en̄ wesset op ī alten grotē boem en̄ daer na wert hi gheset ī salomons pallaes. en̄ den coninginne sabe wert geopenbaert dat aen dat hout die ghesontmaker des werlts soude ghecruust werden. doer welckes dood dat rijckt ō ioden en̄ die wet vergaen soude doe nam si thout en̄ hemelde ons die eerde en̄ daer wert ghemaect piscina Nater naskende die passie ons heren dreef dat hout bouen opt water welcke die ioden namen en̄ cruusten daer god aen Dit is die vrucht des boems doer welcken adam verlost word ꝛc̄.

C xxx

Seth in. C. en̄ xij.

Dese seth leefde negenhondt en̄ twalēff jaer Ende wan sonen ende dochteren welckes kinderen ghenoemt werden die kinderen gods als Augustinus beschriuet.

Delbo makels

Justus

Dese abel die eerste martelaer heeft die kercke begonnen wāt hi in graue starff Waerse vā adam begonnē so en̄ soudese niet wesen continueert Dese abel als augustijn seit heeft gesticht die stadt gods in welcke hi die eerste borgher gheweest is En̄ wāt hi recht ueerdich was so heeft god sijn offerhande ontfangen Doe hi out was xx jaer wert hi vā sinen broed cayn vslagen ī damasco.

Abel

Cal mana

Dese Cayn was die eerste van man ende wijf gheboren hi was een quaet en̄ sondich mensch. hi versloech sinen broed abel. hi tymmerde eerst een stadt opter eerden daer hi in sette die van hem quamen

cayns suster en̄ wijff

Ca yn

ende dat om enyt ende vreese want hi den anderen ghewelt dede ende bewesde daer om vermoede hi dat hem des ghelijck soude weder ghedaen werden daer om began hi een stede te tymmerē om hem mit ten sinen daer in te beschermen Ende wāt hi sinen broeder abel verslaghen had wt hatt en̄ nyde wert hi van gode vermaledijt ende wert daer nae voeruluchtich wilt ende mistroestich Ten laesten wert hi van lamech dot gheschoten onder die doren ende gheboemte.

Augustinus in sijn xiiij boeck van die stadt gods beschrijft dat twee manier vā lieften heeft ghemaect twerehande stadt. dat is die liefte sijns selfs totter verſmade nisse gods dese heeft ghemaect die eertsche stadt. Die and is die liefte eñ minne gods tot verſmademiſſ sijns selfs eñ dese heeft ghestichet die hemelsche stadt. Die eerste glo rieert in sijn seluen eñ begheert glori ende loff vanden menschen tot deser stadt hoert Cayn die eerste ghebore is Ende die and glorieert in gode eñ na ghetughemissen sijn re conscienaen so is god sijn meeste blijscap eñ glorie. tot dser stadt hoert Abel die na ghebozen is eñ als een pelgrum op deser eerden ghewandert heeft want hi in gra aen voersien was te wesen een borgher hier bouen Eñ op dat die stadt gods blue ; ten mach alſmense ghelijcket tot hoer vyanden so ist van node gheweest te vertellen sommighe wercken ende hantieringh der sondaren.

Josephus seyt dat seths kinderen al goet bleuen tot die vierde ghesslacht toe ende hieten die kinder gods daer na ouer traden si die eerbaerheit hoers vaders eñ gauen hoer teghens teghebot gods tot quade wercken.

Anno mundi iiij^c xxxv

Xps lxi

Enos. Dese enos leefde negen hondert ende vijf jaer.

Lunday ,a lxi

Doe seth out was hondert eñ vijf jaer wan hi Enos Eñ enos beduut ons een mensch of een man dat is redelic eñ sterck hi began alre eerst aen te beden die naem des heren eñ hi vant sommighe woerden daermen god mede aenwept Mer veel van die iden ymaginieren dat hi eerst maecte beelden ter eren gods of hi dede dat om te verdriuen die traechept der menschen tot god ende daer om maecte hi beelde nader ghedaenten gods alsmen noch daghelics inder kercken doet.

In dat heeft Cayn sinen stadt ghe ; tymmert die hi noemde enoch na sinē soen als augustijng seyt in dat xv boeck van die stadt gods Ten is niet vreemt dat cayn heeft getymmert een stadt hoe wel dat die scriftuere spreect datter toe nauwe gheweest hebben vier mannen want si en sijn niet alle ghetellet die toe wesen mochten mer hi vermoede van node alleen die te nomen welcke die reden des begrepen wercks wt eyschte Item dat ghesslach te van adam doer die sondighe Cayn wert int elfte ghetall gheeyndet bi welcken die sonde beteyckent wert Ende wert besloten in een vrou van welcke kuyn dat begin sel des sondes oersprong heeft.

enoch

Irad.

God heeft gheordineert dattet menschelike gheslachte voert ghecomen is wt een
menschе om te prijsen ende te bewisen hoedanichelick dattet gode is in veel dinghen
emichеyt welcke consideratie ende aendacht den wtuercoren die den heyligхen enghel
len in die ewighe vrede sellen verselket werden seer voordelick ende ghenoechlick is.
Sertеyn mit die grote onmenschelichеyt te sendighen sijn die menschen vergaen soo
dat die beesten onder malcander vredsamer ende vryer leefden. Die stewen eñ die
draken en hebben nie onder hem alsulcken strijden ghuoert als die menschen ghe-
had hebben God die mint den hant der eendrachtichеyt Als Augustinus beschri-
uet int boeck van die stadt gods.

Hystorie als Cycero seyt is een tuych der tijden. een licht des waerheyts. een
meystris des leuens. een boetscapter des outheyts Daer om ist seer oirbelick te we
ten veel hystorien ende daer een mensch hem in te oefenen op datmen by andre lude
exempellen leere na te volghen dat nut ende profijtlick is ende te vlyen alle dat hijn
derlick mach sijn.

vi^c xxv

Caynam

Dese leefde negheñ hon-
dert ende tien jaer.

vij^c xcv

Malaleel

Dese leefde acht hondert
vijf ende neghentich jaer

Adam was een heylich man Alle die daghen sijns leuens was hi vernuft ende
vermaert int ghesichte der prophecien Hi heeft grote eñ langhe penitencie ghedaen Hi
gaff sinen kinderen ghebodeñ wechtueerdicheyt ghebiedende dat si wachten eñ scu-
wen souden tghesellscap van Cayns broeder eñ mit sijn kinderen niet vergaderē
int echtscap. Dese Adam onse eerste vad ouermits een sonde die hi dede so heeft hi
ons allen verdruen vten paradise Mer mit sijn heylighe conuersacie eñ grote peni-
tencie heeft hi ons wed ghegheuen exempel te comen tot die vruechde des hemelschen
rijcks. Die oec nv dat niet en volcht die en mach van dat eerste mit recht niet cla-
ghen.

mami
ael.

matu
sael.

Die outheyt des werelts werden bi ghelikenisse ghenomen na die ontheyden der menschen Ende van
diuersen wetoren werdense verscheyden gheset. Ende mit menighерhande redenen bewijsen si waer
om datse dus of anders bequaemlieste beghinnen ende oeck mede eynden welcke materie hier nijt en
dient. Mer nae dien dat ons hier oirbelic is soe selmen weten datter sijn seß outheyden des wer
elts Van welcken die eerste beghint van Adams tijt ende dat die werelt ghescapen wordt due
rende tot dat diluuium toe. Ende heeft nae der hebreuscher waerheyt duysent vc. suet hier om

† dusent vi^{c} lvi iaer Ende na lxxij̄ ꝛeduters Als ysidorus e$\bar{n}$ veel and$\bar{e}$ seggh̄en dien wij̄ hier na volgen
ij^{m} ij^{c} xlij̄ Dus sch̄elen si v^{c} lxxxvi iaer welcke die ebreeusch̄e min ꝛebben in deser eerste outh̄eit. Ende
na deser rekening so ꝛeeft mathusale wot geweest voer dat diluuiū. nochtans int self iaer datter
diluuium was. ¶ Die anderde outh̄eit begh̄int van dat diluuium durende dat Abraham gh̄eboren
wert Ende ꝛeeft nad ebreeusch̄e ij^{c} xcij̄ iaer Ende nad lxxij̄ ꝛeduds ij^{c} e$\bar{n}$ xlij̄ dus twistense in vi^{c} e$\bar{n}$ l
iaer welcke die ꝛebreeusch̄e min ꝛebben E$\bar{n}$ wat die reden mach wesen e$\bar{n}$ die saeck van alsulcke twist
en ꝛeb ic niet mogh̄en vijnden. ¶ Die derde outh̄eit begh̄int van die gh̄eboren Abrah^{m} ende duert tot
dat begh̄insel des rijcks dauid ꝛebbende nad gh̄ebreeusch̄e ij^{c} xli iaer Ende na die lxxij̄ ij^{c} ende xl iaer.
¶ Die vierde outh̄eit begh̄int van dauid e$\bar{n}$ duert tottē ouerualert van babylonien Ende ꝛeeft nad
ꝛebreeusch̄e iij^{c} e$\bar{n}$ lxxxiij̄ iaer Ende na die lxxij̄ ꝛeduds iij^{c} e$\bar{n}$ lxxxv iaer. ¶ Die vijfte outh̄eit be
gh̄int vand$\bar{e}$ ouerualert van babylonien als die ierusalem v$\bar{e}$strueert wert e$\bar{n}$ die tempel verbrant.

¶ Dese Enoch was rechtueerdich ende gode be-
haechlick E$\bar{n}$ om sijn grote ꝛeylicheits wil ꝛeeft ꝛem god gh̄estelt int paradijs daer
hi leeft in groter rust des lichaems ende des ghestes mit die propꝛeet ꝛelyas tot die
toecomst van Entekerst E$\bar{n}$ dan selleu si beide als Enoch e$\bar{n}$ ꝛelyas com$\bar{e}$ te ierusa-
lem E$\bar{n}$ prediken al daer crystum drie jaer e$\bar{n}$ een ꝛalf Dan selleu si v$\bar{a}$ entekerst
int middel van ierusalem gh̄emartierizeert werden Ende selleu verrisen des derden
Anno mundi ix^{c} lxx ¶ M C xxij̄ daghes e$\bar{n}$ op climmen ten ꝛemel
mit aensienden oghen alsm$\bar{e}$ leest
in Apocalipsi Dese Enoch ꝛeeft
scrift after gh̄elaten.

Dese leefde ix^{c} lxij̄
hi starf vij daghen
voer dat diluuiū.

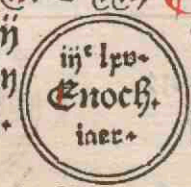

¶ Dese lamech was die eerste bygamus dat is die twee wiuen trouwede hi leefde
in ouerspeel versmadende tgh̄ebot gods als datter twee selleu wesen in een vleysch
Dese lamech ꝛeeft oeck Cayn gh̄edoot mer niet willichlic want doe hi out was e$\bar{n}$
sijn oghen verduustert waren wort hi van een kijnt gh̄elept welcke kijnt vermoe-
de een wilt beest te sien beweesen dat hi sch̄ieten soude e$\bar{n}$ hi schoet e$\bar{n}$ dode cayn Doe hi
dat vernam sloech hijt kijnt
dattet mede starff.

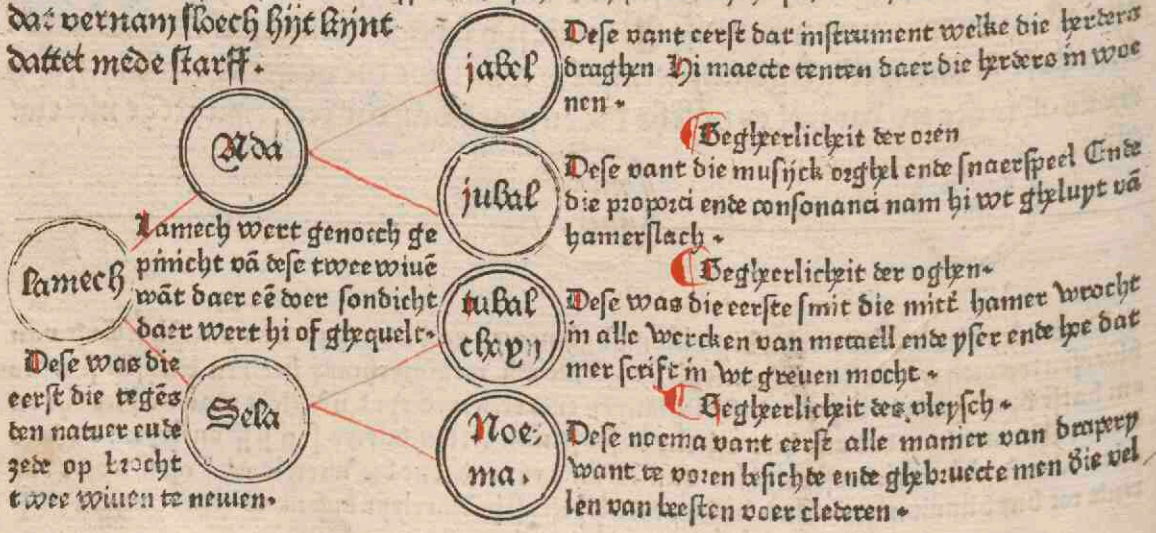

Wert duerende tot die ghelenedide ghewert xpristi lebende iaren na der voerghenoemde meysters dien wij volghen v^e ende xc iaer Ende als ic voerspoken heb so isser twist van die rekening der iaren dese outheyden want die meysters hebben verscheyden opinien in hyer rekening ghehadt Maer si en schelen niet alte veel Daer om een yghelic verkiest dat hem behaecht dat ons goet docht hebben wi ghesept

Die seste outheyt beghint van die ghewert xpristi ende duert totten eynde der werlts welckes eyn de alleen gode bekent is.

Item int beghin des eersten outheyts is die werlt ghescapen. Int beghin des anderde is die werlt purgiert doert diluuium. Int derde is ingheset die besnydenisse teghens die erffsonde. In die vierde is gheordineert die salunghe der cominghen. In die vijfte ghesciede die ouergancst des volcks gods in babylonien. In die seste heeft die soen gods vleyschelicst natuer aenghenomen. In die seuende sel die doer des paradijs ghesopent werden. In die achte seller sijn verrijsing der lichamen Ende dese sel dueren inder ewicheyt toe.

M ij^c lxxxvij

Mathusale. Dese leefde ix^c ende lxxix jaer.

M iij^c liij

Lamech. Dese leefde vij^c jaer en de lxxvij

Dese mathusale was die alre outste van jaren daer die scriftuer of spreet Ende doe hi vijff hondert jaer out was sprack god tot hem Mathusale wilstu so eymert een huus want du selste leuen noch vijff hondert jaer Hi antwoerde ende sprack. Om dat wey michgen tijts en sel ic ghen huus tymmeren Ende onder die komen ende doen ruste de hi als hi ghewoenlick was.

Nota men leest dat alle die vry ktunsten wereliche en natuerlike ktunsten diennende die menschelike curioscheyt ghen onden sijn van lamechs kinderen En dus so hebben die vreemde kinderen in ouerspul ghewonnen subtijlke ghewees dan die ander Ende want si ghehoert hadden van adams prophecie als van toecomende diluuium daer om heeft tubalchain dese seluer consten in twee columpnen wt ghehouden in elcke columpne al ghekeel van welcke die een was van marmor steen om dat tet water van diluuium niet off wasschen mocht. Die ander columpne was ghebacken steen ouermits dattet vuer daer niet op winnen en mocht. Die columpne van marmor steen is noch in syrien.

In dese tijt waren die gyganten opter eerden.

Die quade wercken werden vermenicht opter eerden.

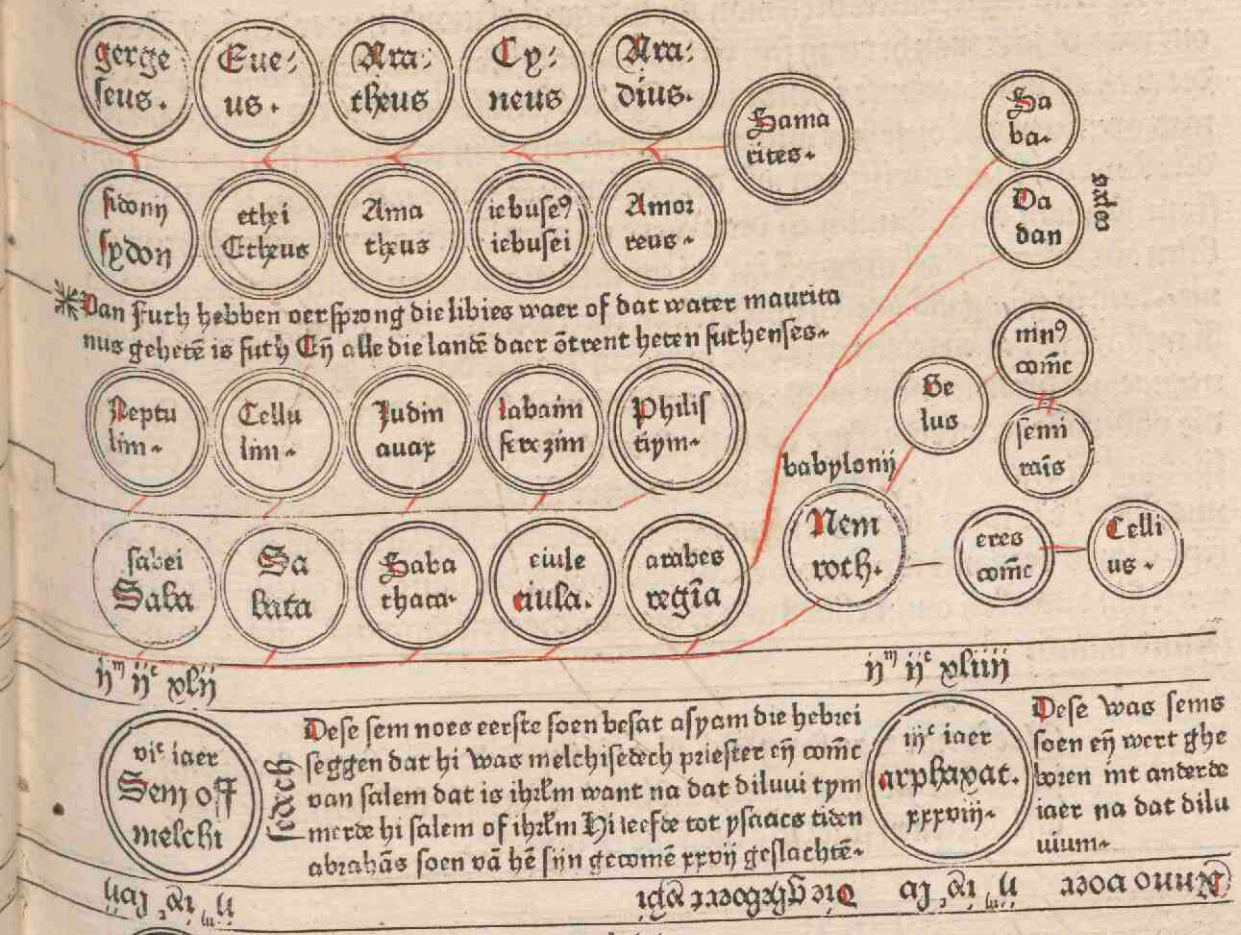

vic iaer Seruy off melchi

Dese ſem noes eerſte ſoen beſat aſyam die hebrei ſeggen dat hi was melchiſedech prieſter eñ coñc van ſalem dat is ihrlm want na dat diluui tym merdē hi ſalem of ihrlm Hi leefde tot yſaacs tiden abrahās ſoen vā hē ſyn gheſlachtē.

ijc iaer arphaxat. xxxviij.

Dese was ſems ſoen eñ wert ghe boren int anderde iaer na dat diluuium.

Par phic.

ludy

ſyri aram

Lud of lid

aſſiriy aſſur

elam

Van deſe comen die Elamite princen vā parſiden

Van deſen Aram ſyn ghecomen die ſyrie welkes principael ſtadt is damaſcus want in hebreeuſch ſo heet ſyria Aram.

Deſe Aſſur want hi niet rebelle ende onghehoorſam wouder weſen tegheus god doe nemroth tymmerde den toren van babylonien, daer ontvloech hi van ſennaar tot een ander lant ver van daen dat te voren onbewoent was welcke lant wt ſinen naem ghenoemt is aſſyria Ende hi tymmerde een ſtadt die namaels gheheten is niniuen een ouerſt ende principael ſtadt van al dat rijcke van ſyrien Dit volck was altijt beruſt ende vernoemt wreet te weſen.

Deſe ſyrie Aram ſyn ghecomen die ſyrie welkes principael ſtadt is damaſcus want in hebreeuſch ſo heet ſyria Aram.

Deſe Hus had die heerſchappi ouer tlant ſeap tracomitidis eñ damaſci Eñ die heylighe propheet job is van dit eertrijcke hus gheboren.

Hus.

Hul.

Gether

Mes.

Noe was een rechtueerdich man Hi had graá gheuonden voer den heer Doe hi out was v' jaer wan hi cham sem ẽñ japhet. wt ghebot gods began hi te tymmeren die arch ẽñ volmaecten se ĩ hondt jaren In dat hondste jaer dat die arch volmaect was openbaerde hẽ onse heer andwerf ghebiedende hem dat hi mit sijn wijf mit sijn drie kinderen ẽñ hoer wiuen ẽñ mit die beesten gaen soude ind archen cc̃. Ende ter stont so quam dat diluuium ẽñ die waterẽ op resen louen allen ghelerchten yo ca: biten alst beschreuẽ staet in genesi int vij capittel. Nota opten seluen sonnendach in mey doen hi ghing ind archen opten seluen dach doet jaer om ghecomen was ghing hi wed wt mit allen beesten die daer in waren Na dat diluuiũ. gheschiedet noe die vernaemde dronckenscap welcke een oersaeckt was sinẽ kinderen sem ẽñ japhet om die vaderlicke eerweerdicheyt dat hise ghebenedide Mer sijn soen cham om die be: spotting ẽñ oneer dien hi sijn vad bewees wert hi vermaledijt Ende als augusti: nus beschrijft so wert hier eerst mency ghemaect van dienstafticheyt ẽñ vand edel: heyt Ten is oeck niet te vermoeden dat allet volck die van cham quamẽ dat si ghe: weest sijn onedel ẽñ onmachtich wãt si warent die eerst begonnẽ soect op and si

Anno mundi

Xps kint

Archa noe was lang CCC cubiten Ende was breet .l. cubiten inden hoechste hadse .xxx. cubiten int ouerste beslote in een cubit alst beschreuen staet in genesi int vi capittel.

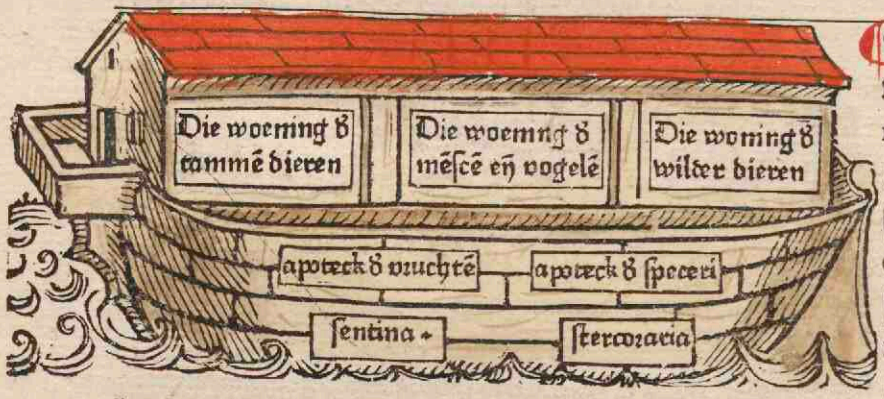

Nota dat waerachtelic vã noes iij kinderẽ wt gespro tẽ sijn lxxij geslachtẽ ẽñ so menigerhande tongen oft spraeckt began te comẽ opt eertrijckt als ihesronim be: schrijft ĩ genesi int x ca. om te bewisen dit misterium so heeft onse heer ihesus voer sijn aensicht ghesent lxxij discipulen als lucas beschrijft ĩ sijn x ca. Van deser mate rien spreet augustijn int xvi boeck vã die stadt gods ẽñ ond veel and punten seyt hi datter veel and mẽschen ghebozẽ sijn daermen ghen huechnissen of en heeft wãt si voer and volck gheweest ẽñ gebozẽ sijn ẽñ si ghen vrucht voert gebzocht en hebbẽ Die namẽ vã desen volck sijn een deel gebleuẽ daermẽ hoer oersprong of weet als vã assur sijn die assyrij gecomẽ ẽñ van heber die hebzei Ẽñ een deel sijn verandt wt outheyt des tijts so dat die geleerste meysters ondsoekende die oude hystorien niet en hebben gheuonden die oersprong vã allen mer alleen een deel wt desen volck.

macht te hebben op eertrijck eñ te regnieren alsmen leest van nemroth eñ van die coninghen van chanaan eñ van afren Ende al die van Sem eñ Japhet ghecomen sijn en hebben oeck niet al duechdsam edel eñ machtich ghweest wāt vol nae sijn si alle ghevallen in die worm der afgodye eñ veel tijt worden si van den andren verdruct Mer dese maledixi eñ benedixi aensiet die duechden eñ die onduechden vā welcken emich mensch waerachtich edel of onedel ghenoemt wert. Ghelijckerwijs als die ghenen die abrahams ghebleeff nae volghen werden meer ghheten abrahams kinderen dan die iden die na den vleysch van hem ghecomen sijn Niet te min si hebben nochtans ghehadt sommighe speciael preuilegien van god om hoer verdienst eñ om die benedexie des vāders Ende van desen drie noes kinderen dier wijls dat noe noch in leuende lijf was worden ghebozen xxiiij^M duysent eñ hondert mans personen behalven die vrouwen ende kinderen hebbende houen hoer drie princen Als dat van Cham quam had tot een princ nemroth die van Sem quamē hadden Jectan Ende die van Japhet quamen hadden suphene.

ij^m iij^c lxxix

Salē of cay: nam

Dese was arphaxats soen eñ leefde .cccc. eñ xxxiij jaer doe hi out was .c. eñ xxx jaer wan hi sonen ende dochteren dese salē wert van sinte lucas ghheten caynam Hi stichtede die stadt Salem die naemaels wert ghheten Jherusalem.

Die regen boge heeft twee principael colozen die ons betekenē twee oerdelen. Die waterich coloer betuut ons dat diluuiū welcke vleden is eñ des wij nijt meer ontsien douen Die ander is een vuerighe coloer betekende ons dat toecomende oerdel ouermits dat vuer dat wij waerachtelick verbeydende sijn.

Dit is een teyken van eendrachte ende vrede welcke ic ghene tusschen iv ende my ende tot allen siel Alst ihesus mus beschrijft inden bybel genesis int neghende capittel.

Nota meret die doctozes sprekende dat in desen tyden die werlt geplaecht wert met een rechtūdigen peen Eñ wāt die onauusheit oūuloedich was welcke die lichamen besmettede daer ō ist eertrijck gewasschen eñ gezuyvert doert water Mer int eynde des werlts wāt die ōmanierlicke ghierichheit sel oūuloedelic regnierē dō sel die werlt purgiert werdē doer tvuer wāt gout eñ silū plechmē in den vuer purgēn

Augustijn in sijn xvi boeck vā die stadt gods seit dat van dier tijt dat noe sijn kinderē ghebenedijt had tot abrahās tijt toe ghen menschen gemaect wert vā eniger rechtūdiger mēschen die god geeert hebben dat geleden is meer dan .M. iaer nochtās en ist niet te gelouen si en hebbenō geweest Mer si en sijn niet genoemt wāret te lange soude wesen vā allen tuechnisse te hebben.

Dese jectan bi exempel van nemwoth nam hi hxerscapi ouer die sonen van sem en hi had xiij sonen die en yghelic een principael ghxslacht maecte Mer dit volc als iheronimus seyt en is van ons niet bekent want die lande te ver van ons verscheyden sijn of om veranderinghe des volcks en der namen of dat si in strijden ofte and ongeual vā and

Van desen heber hebben die hebrei hoer naem wāt in sijn huus īnd verscheydinge ō tongen bleef alleen die hebreeusche heel die te voren genaemt was die mēschelike tael wāt alle menschen spraken die tael en ands ghxen Item by dese hebers tijden wert ghetymmert die toren van babylonien van nemwoth inden acker sennaar.

Anno mundi ij^m v^c ix

Lima xpi

Die hebreeusche segghen dat dese heber ghehadt heeft een ghxest der prophxien Ende hi had twee sonen als Jectan ende Phaleg hi leefde vier hondert en lxxiij jaer.

Die edelheyt is omtrent dēser tijden voert gecomen Ende nō dat om veel saken die edelheit mgheset is Inden eersten wast vā node wāt doet menschelike ghxslacht wassende was. warē die mēschen bereyt en seer geneyeght tot quaet waer om most men verbieden die oplopinghe ō quaad teghen die goeden mēschen Dus wort daer wtuercoren een goet man rechtueerdiger en wijsher dan die andere welcke die communiteyt dat is die ghemeent presidieren soude om den duechdsame te promouieren. den matighen te beschermen. en den quaden te castyen Daer om is edel soe veel te seggghen als voer ander in duechden notabel Iheronimus seyt Nijt en sie ic anders in die edelheyt te beghxren dan dat die edelen mit semmighe noet saken benauwet en ghedwonghen werden om hoer nijt te verwondelen van die wijsheyt der ouderen. Die anderde saecle was onbekentheyt en onwetenscap des volcks welcke ghxen rechte justitia en wisten hoe wel dat si nochtans vredelike leefde Ende si waren soe seer plomp ende groff dat si nijt gwet en achte dan dat in ghemeenre opinien der menschen ghxert wert waer om wast hoer ordinarlick tot hoer vrede te beschermen dat si hoer princen eligierden ende verkoren wt die ghxslachten der edelen. Die derde saecle quam wt sonderlinghe staercheyt want bij tijden als die ghemeent belast wert van oploep der vyanden so wertter ghegheuen een ghebot so wie die lande ver-

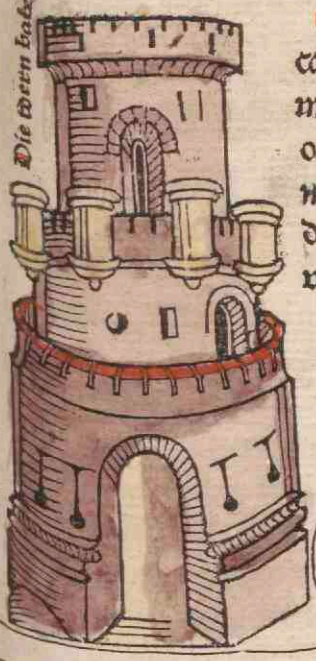

Dese drie princen mit hoer volck quamen te samen in die camp sennaar ontsiende en̄ beanxt wesende dattet diluuium mochte ander werf wed̄ comen spraken tot malcanderen laet ons tymmeren eē toren welcke hoechte weren mach totten hemel ꝛc̄. als beschreuē staet genesis int xi ca. Mer god aensiende hoer dwaesheit soe heeft hi tot een xxen des sondes miraculeus verstroyt en̄ confundiert hoer tonghen so dat die een den anderen niet en verstonde En̄ dus syn si doer alle die werlt verstroyt ꝛc̄.

Nemroth xxe. vā chā

jectan prins van Sem

supht: ne xns vā japhet

Die boeken syn vol van desen nemroths boesheit het is by auentuer vā gode ghesciet dat nerō desen nemroth ghelijket wāt si mit enen quadē gheruft vnaemt syn En̄ toe die tongen ghedeylt waren liet hi sinē soen belo babylonien die hem na volchde int rijck en̄ hi ginck tot die parsen lerende hoer dat vuer te aenbedē voer ✳

ij^m vi^c xliij

Pha: leg ij^c jaer xxxix

✳ god En̄ die vā nemroth quamen besaten babylonien totten vierden cyliadea toe als metodius seyt Mer augustinus seyt dat hi veriaecht wert ende die kinderen vā assur dat rijck besaten ende hieldent duysent drienxn iaer ende vijf iaer.

Anno quo Phaleg obiit

In desen phalechs tyden doe die toren van babylonien ghetymmert wert inden acker sennaar wort daer een groet confuus onder den menschen en̄ hoer tongen ofte spraeck wert gedeylt Mer i phalechs familie en̄ gesin bleef alleen die hebreeusche tael die ouste tael alre tongen Dus is hi phalechs geheetē dat is te seggen als vanden anderen verscheyden Onser god deylde alle die sonen d menschen in xxij talen van welcke die een den anderen niet of en verstont Van desen xxij waeren der xviij die letteren hadden Dese phaleth leefde CC en̄ xxxix jaer Ende in sinen tijt worden in babylonien die afgoden aenghebeden.

Oloste en̄ vryde vand vyāden handen die soude voer hem en̄ voer syn erfghenamē behouden dat recht des edelheyts. Die vierde saeck wert ghenomē wt oūuloedicheit d rijckdomme bi wijlen was dattet volck vā groten honger en̄ commer so vergingen dat si hoer seluē mit dat si haddē oūgauen enen rijcken man En̄ mit alsulcke compact tēperde si hoer armoede en̄ si hieldē den rijcken man voer horē heer en̄ voer een edel man. Men vijnt oeck edelheyden vā gode instituēert mer weynich vā welckē somme ghebleuen syn Als in dauid en̄ sommighe syn ūgaen als saul iheroboam en̄ anderen. Veel edelheyden leestmē oec die mit gewelt en̄ tyranscap begonnē syn vā welcken veel ter stont vergingen en̄ veel syn staende ghebleuen. En̄ nota dat ✠

Item Nemroth was een gygant van ꝑ aubiten Hi was machtich inder eerden Hi was een sterck iaghyer voer den lyeer dats te segghen den lyeer Hi heeft mit alsulke pammerlike sonden des beghyerlic heits van lyeerscapi te hebben mit tyranscap begonnen datter noch die werlt so mede besmet eñ ver gaen is datet onsprekelic is Ende tleghymsel van syn rijck was babilon amd archad ende calamie int eertrijck van sennaar.

Dit rijck scitay lye wel datet alre ouste is mer wātet bar barien is so en wertet niet ghe tekēt onō die principael rijckē wāt om die ombequaemheit eñ grofheit des volcs so is dit rijc altijt genoēt barbarien Eñ het is seer groot beginnende vā die broecken eñ landen meotidis tusschen da nubium eñ occeanū strecket tot germanien Ende het is dat eerste deel van europen daer thanus van iaphets gheslachte eerst regnie de Die onghers ende die tenen syn hier wt ghe sproten.

Dat rijckt scitarum

Amazonū oft magescatay.

Dit rijc amazonū dat is d vrou wen rijckt neemt oersprong wt dat rijckt scitay Eñ tis ghelegheñ tusschen den scitē ende alranos noertwert.

Hier beginnt dat rijckt van egypten dat mit menighe veranderinge die wil mutiert is Eñ daer wert tot veel plaetze d heyliger scrif tueren menā of ghemaect En de duerde tot Augustum toe.

Sores die eerste cō mē vā e

gypten

Anno mundi ij^{m} vij^{c} lxxiij

Xps lāi

Reu off ragau ij^{c} eñ j

Item int rijckt van scitē striden die mans mit die vrouwen teghens hoer vyanden Die amazonen daer striden die vrouwen alleen Die tomeynen ende andre lantscappen striden die mans alleen.

na d ouder hystorien dat in pagenisino dat is in heydemss die ghestachten d edelen hebben selden off nymmermeer duerachtich gheweest eñ dat oūmits houerdye eñ tyranscap Oeckt veel edel ghestachten in kerstenrijckt syn mede om die selue saeckt vergaen alst beschreuen staet ecclesiastica int y capittel daer staet dat die heer verdes trueert heeft die stoelen d houerdighet hertoghen eñ princen. eñ heeft den sachtmoe digheñ daer in gheset. Item Nō datter ghenen mensch die edelheit ghehaet heeft wāt van hem seluen ist een beghoerlick goet Als duechde of and religi Nochtans veel heyligen hebbent ghescuwet om grote perickels wil datter in verholen is eñ mede om grote difficultept die hē aengheuestieht is Dat schoen wel aen die heylighe prophet dauid dien god seluer so minlike wtuercoren heeft Waer wt peynsmen datter seer wepnich bequaem gheweest syn tot sodamighen hoechept.

Item int d de jaer na dat diluuiū wan not een soen ghehoten jonithus dese was beghift vā god mit wysheit eñ hi vant die astronomy tot welcken jonithum quam nemroth eñ begheerde raet hoe dat hi regnieren mocht in babyniden Dese jonithus voersach toecomende dinghen als die oersprong eñ destruc si d vier principael rijc ken Als dat rijckt assyrioz sichionioz scithaz eñ egyptioz dat oeckt daniel die pro phet claerlike propketiert heeft eñ voer seidet synen discipel nemroth ꝛc.

Dat rijck fichionoz̄ ghenoemt begint hier eerst.

Agialeus eerste conic.

Als augustijn seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods so heeft dat rijck fichionoz̄ te mael cleyn ghewees̄t vā welcken die ghheerste varw vā ouden tijden wt ghesproten is Ende het is daer na ghecomen tot die athenienses. daer na totten laty-

Zoroastes die eerste

nen Ten laetsten totten romeynen Desen navolchde int rijck europs die ander coninck sichionoz̄ Ende duerde tot helijs tiden priester ende recht vā pstrahel

Belus die eerste conic.

Deze zoroastes als augustijn seit lachtede doe hi geborē wert ende dat en pnostiaerde nijt goets wantet alleen mēschen gemeen is al sceyende opt eerst rijck te comen Deze vant die zwarte const Ende van minus wert hi ūwonnen inden strijt die toe sijn boeken verbrande.

Deze belus die eerste conic vā assyrien regnierde lxv jaer Ende hi wert vā somighe saturnus ghenoemt Men seyt vā hem dat hi int duyster regniert heeft wāt hi cleyn dominaci had. ende hi was die eerste diet volc wt hoere dwaling vermoede god te wesen waer ō wert hi menichsins genoemt als

bel baal baalim beelphegor beel

sebub ꝛc. Ende dese ongheregelde dwaling heeft geduert int mēschelijke geslacht meer dan twee dusent jaer.

ij^c xxx Saruth jaer.

dese saruth leefde ij^c ende xxx jaer In sijn iij jaer began dat rijc ō egyptien in sijn xxv jaer is begonnē dat rijc vā assyrien daer belus eerst regnier-

de. dese saruth was sonē ende dochterē

Onder veel rijcken der eerden in welcken tghesellscap van eertschen nuttichept of beghheerlichept ghedeylt is dat wij gemeenlick hieten die stadt deser werlt aenschouwen wij datter sondlinghe twee principael rijcken voert ghecomen sijn heerlicker dan enich ander Van welcken dat eerst ist rijck van assyrien Ende dat ander ist rijck ō romeynen also inder tijt ende stede ghe ordiniert ende verscheyden als dattet rijck van assyrien eerst int oest op stont Ende dat rijck ō romeynen namaels int west Int eynde des eerstens rijcks wast beghin des anderen Ende alle die ander comingen ende rijcken hieten wi als aenhanghende rijcken bi desen tweenen voerghenoemt.

Item in die heyligher scrift en worden altijt nijt voerghenoemt die eerste ghebo-ren sijn Want t heber had twee sonen die eerst is genoemt phalech ende die ander jectan nochtans is jectan ghebozen ghewees̄t voer den ander want jectan in die tijt doe die tongen ghedeylt worden had hi xiij sonen so groot dat si gedeylt worden in verscheyden volcken. ende doe wort eerst phalech ghebozen doe jectans sijns broeders kinderen ghedeylt worden Ende phalech wort inder scriftueren voer den ander ghenoemt.

Augustinus in sijn xvi boeck vā die stadt gods int xv capittel seyt dat nae dat diluuium op stonden veel quade eñ valsche superstitioesse manieren Mer tharees huus bleef alleen verlaten want in sijn huus was ghe: plantet dat huus gods Eñ hi wert seer vervolcht van die chaldeen om dat in sijn huus gheert ende aenghe: beden wort een waerachtich god.

Dese grote stadt heeft ninus seer verbreet ende wt sinen naem heeft hijse ghenoemt niniuen.

Coninghen van assyrien

Die principael daet eusebij ende der heydenen meyst: ters die huechnisse malen ende beschriuen van die ou: den tijden Die beghinnent ghemeenlike van desen tijt.

Die rijcke van assyrien heeft volnae nyeten deghen vreelick gheweest.

Die grote stadt niniue is die principael eñ ouer: ste van al assyrien.

Anno mundi ijm ijc v

Eimia xpi

Nachor.

Dese nachor was abrahams oudevader hi leefde. C. lij. jaer ende wan sonen ende dochteren.

Hier beghint eñ neemt oersprong die aenbedinghe der afgoden Nota ist saecke dat ghi wel ouerpeynst ende voer siet die hystorien so vijnt ghi drie principael punten welcke den menschen gebracht hebben tot afgody Dat eerste punt is die affecti eñ begheerte die de leuendighe menschen ghehadt hebben totten doden Dat anderde punt is anxtuoudicheyt eñ flactieringhe die welcke den menschen ghehat hebben totten coninghen Dat derde punt is die neerstichevt van meysters leeldt snyders Mer die duuellen die in die beelden verholen laghen eñ antwoert gauen hebben de se dwalinghe so seer ghevesticht datmen alden den ghenen ontboefde die hem nijt en conformierde noch en ghelijckte deser afgodyen Hier bouen op sijn noch ghecomen die bedriechlike pluymstrijckelinghe woerden der poeten die ouermits hoer loghen: tael den onsalighen verdoemden menschen verhauen hebben bouen den hemelen Eñ op die selue tijt dat die duuellen begonsten te spreken den mēschen so heeft die goe dertieren hier sijn enghelen ghesent dat si in sienlike schijn oeck sommighe wtuer: coren ghesproken hebben op dattet mēschelike ghesiacht nijt ghekel in die alre quaec ste dwalinghe vergaen en soude.

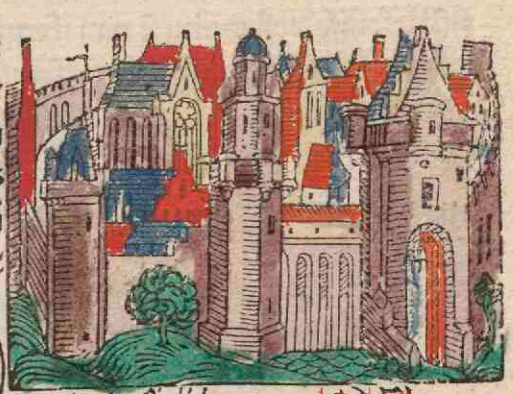

Dese nynus wt ghenuecht ende begheerlic
heyt van heerscapie te hebben eñ om dat hi ver
re eñ meer regnieren mocht so aenvacht hi sijn
nagebuer Eñ want dat volck noch gwf was
daer om en hadden si ghen wetenscap van strij
den noch van wapen te hantieren Aldus so be:
dwang hi cortelick volna dat ghe
heel lantscap van asyen Ende hi
wort die eerste monarcha ofte où:
ste prince inden oesten Ende want
hi hem seer bedroefde vã sijns vaders wort die
belus hiet daer om so liet hi maken tot sijnre so
laes een beeld conterfeyt na sinen vad welcke
hi so grote eerweerdicheyt beweesse dat wat mis
dadighe menschen toevlucht namẽ tot dat beel
de spaerde hi eñ vergaf hoer haer misdaet Ende
bi exempel vã desen nynus begonsten veel mẽ:
schen hoere oder vrienden beelden te eeren Aen:
siende dit die bose gheesten des volcks curioscheyt . verholen ende bedecten hoer in die beelden
ghenende antwoert seggghende dat si godey wa
ren ende datmense godlick eer bewijsen soude .
Dus so is die alre onsalichste sonde ende ongte
loeff der afgodye op ghebrocht te maeldey god:
like mogentheyt seer contrari Ende dese rasen
de ketterye wies so seer datmen alley den ghenen
ontboefden die daer spraken dattet menschen ge
weest hadden .

Nyno die eerste conic .

regnierde liij jaer .

Die stadt van Nynnuen .

iijm C xviij

Thare .

Dese thare abrahãs vader leefde ijc ende vijf jaer .

Dese thare en woude nijt liden die onrechten diemen hem dede in chaldeen om te aenbeden dat vuer welcke si voer god hielden Ende want Aran sijn eerste ghebozen soen daer om ghedoot wert . soe reyste hi als een vreemt man wt pelgrimaedsi mit sijn twee ander sonen als abraham ende nachor mit hoer familie en de ghesin tot mesopotamien in een stadt ghehetten char ran daer Thare starff doe hi out was ijc jaer ende vijff Ende die hebreeusche seggghen ghemeenlick dat nemroth regnierden in chaldeen die anders ghehetten was amraphel coninck van sennaar die lang hier na verslaghen wozd van abraham somen leest gene: sis int xiij capittel .

Melchisedech coninck van iherusalem wert om sijnre groter heylicheyts wil vanden ghemeente gheheten een wchtueerdich coninc Hi offerde abrahe broet en wijn tot een groet misterium dat is tot een verborgen gheestlicheit hi was een priester des alre ouerste gods.

Telovion

Melchisedech.

Dese semiramis des conincs nyng wedue streden tegens die vā jndien na des conincs dot en verwanse Alsus ist rijcke vā assyrien doer al asyen verbreet Sij vertymmerde en ombemuerde die grote stadt vā babylonien En wāt si hoer soen dorst ūwecken tot onbehoerlike onaulheyt daer om wertse van horen soen ghedot. als Augustinus vertelt in sijn xviij boeck van die stadt gods Mer die meyster d hystorien scrijft dat si hoer hilichte aen horen soen en wan bi hem een soen die babylonien die principael stadt en dat hoeft van al dat rijcke restaureerde.

iij Semiramis.

Coninghen van assyrien

Anno mundi

Hier begint die suete hystorie onser patriarchen die den waerachtigen god gheeert hebben Ende hem te eren ende te aenbeden gheprediet hebben.

Linia xpi

Hier begint die drie ouderste boucken van Moyses ij hondert ende xl iaer.

Abrahā. Tharres soen.

Abraham leefde C en lxxv jaer.

Saray Abrahams wijf was langhe tijt onvruchtbaer Ten laesten van die graci gods wertse vruchtbaer en baerde ysaac doe si out was xc. jaer Sij was een heylich vrou ende heet oeck yescha.

abrahams wijf

sarai of yescha

Dese Aram starf in vr chaldeorum dat is in een stede also gheheten daer men seyt dat hi mit abraham int vuer gheworpē wert Mer dat sijn der joden fabulen als die meyster inder hystorien seyt.

Aram

Loth

Obila. ām ens

moder

lotbs dochteren

Alba moabs

moder

Abrahams broeders

Melcha.

Nachor.

wijf

Nachor tharres soen abrahams broeder nam te wijf sijn broeders arams dochter die melcha hiet Hi woende in mesopotamien in een stadt geheten charran Ende doe sijn vader dot was Ende abraham ghetrouwd was pelgrimaet sij in den lande van chanaan doe wan hi dese drie sonen Als hus bus en bathuel mit noch vijf ander.

Telexion was die vijfte coninck sycioni orum ende hem regnierende. waren die tijden al soe saecht ende vrolic dattet volck na sijnre doot hem eerde voer god doende hem sacrificie. Ende tot sijnre eren maecten si alre eerst schoen speelen ende kadmēten Desen telexion navolcht de int rijcke Thuriacus bi welcks graftstede si oeck na sijnre doot sacrificie deden.

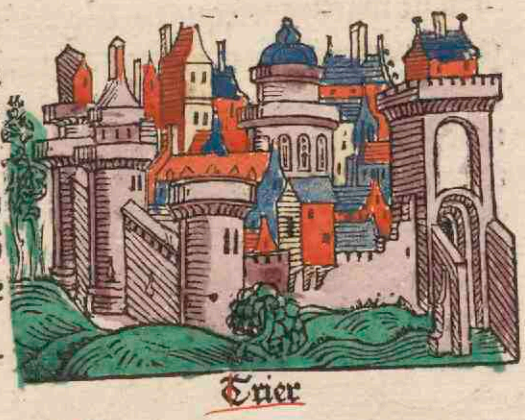

Trier

Abraham heeft verslaghen vier coninghen om dat si loth ghevanghen hadden vā welcken een daer of was nemroth die hier hiet Amraphel alst beschreven staet genesis int xiiij capittel.

Die oude stadt Trier wert op die moesel ghesticht Ende is voer vromen ghweest dusent drie hondert jaer.

Dese grote vrient gods abraham wert ghebozen in des tominus minus yliij jaer.

iij^{m} ij^{c} xxxiij

Nota dat in Abrahams lxxv jaer is gecomē van die grote glorie des ouersten gods een woert vō ontfermhertichept op dat menschelike ghslacht want doe begonnen die antwoerden ons heren der belofnisse ypristi als Augustinus seyt int. xvi. boeck van die stadt gods.

Na dat saray dot was doe nam abraham dit wijff Cethura ende van hoer is veel volcks ghecomen alsmen leest genesis int xxv capittel.

cethura.

Dese Agar was abrahams dienstmaecht ende ter begheerten vā saray sijnre huusvrou wan hi bi hoer een soen ysmahel daer veel comingen of quamē.

agar.

Ammon.

Dese was der ammonniten vader.

Na dat zodoma ende gomorra verstoncken waren. Ende loth dronckten ghworden was doe wan hi bi sijn twee dochteren elcks enen soen daer twee grote conincklijcke of quamen Hi was een heylich ende rechtueerdich man Hi verdiende vanden engchellen visitiert te werden Als Abraham visitiert wert.

moab

Bathuel

Bathuel bleef na sijn vaders doot i charran.

Vā bus quā balaam die i Jobs boeck hiet Elubusites.

Bus.

Balaam.

Hus.

Job.

Item Moab is vader vanden moabiten.

Dit waren ombequaem eñ groef tiden in welcken dat menschelicke ghesiacht vergaen was van die claerheyt des natuerlicken lichtes Daer om wast van node te ordineren ende setten rechten ende een wet. dat ouermits hulp van dien die menschē mocht wed comen totter eerste natuerlicke verstandenisse Wetet dat veel quade wetten ende valsche rechten ingheset waren vanden menschen seer contrari den reden des rechten verstandes. Ende veel menschen die in mogentheyt wijsheyt of in anderen punten den anderen bouen ginghen dien vermoede sij gode want al dat selsom was hielden si godlick.

Coninghen van assyrien

iiij Ninus

v Arrius.

Dese arrius was die vijfte coninck van assyrien in sijn tijden word ysaac gheboren als Augustinus scrijft.

Dese nynus des grooten nynus ende semiramis soen was die vierde coninc vā assyrien Men seit dat hi sijn moeder dode om saken hier voer beschreuen

Van ysaacs gheboerte tot die wtganck van egypten waren xl jaer Hier of leset hyran opt xv ca. van genesis.

Anno mundi iiij^m ij^c lxxxviij

Xps limi

Hier hebben die heylich enghelken den menschen alre eerst openbaert in menschelicker ghedaente.

Ysaac.

Ysaac leefde C ende lxxx jaer.

aa. ai. iiij

jesbot eñ sue

Madyan

Madan.

caurā leyā.

Esau vercoft sijn broeder jacob sijn eerst ghebore Hi is der ydumeen vad. Hi besat den berch seyr. Hi dede eerst een heynst springhen mit enen ezelin daer die mulen of voert gecomen sijn.

Esau Edom off Seyr

Dese sijn vā Cethura gecomen

ysmahel.

Dese ysmahel quam vā agar eñ wan twe sonen mit noch tien van een wijf vā egipten.

tedar.

Nabaioth.

rebecca.

laban

Lya.

Rachel.

Omtrent dese tijt verconcken die steden sodoma ende gomorra.

Loth wijf omsiende wert verwandelt in enen sout steen.

Men leset in die fabulen ende dat ongeleert volck meent dattet so is dat van jupiter ende ysis soude gheboren wesen een godlick kynt Maer sommighe quade menschen hebben dit wtgheset om mit sulke visierde logen hoer selfs onaysschept mede te bedecken.

Ysis.

Dat rijckt 8 grieken beginthier. ende duerde tot delboreas tijden toe.

Ynachus.

Dese ysis was eerst gheheten yo ynachus dochter Maer si reyste in egypten ende leerde al daer die scriftuer ende wert daer ysis gheheten Ende van dat sotte volck wort si voer god aenbedet.

Xerses.

Augustinus seyt dat armanie was die vijfte comne vā assyrien. in sijn tijt openbaerde god ysaac louen de hem dat sinen vad beloeft was Regnierende te sychiomien leocippus die vijfte conic

armaniter

Dit is die oude Xerses die oeck gheheten wert baleus In sijn tijt wert jacob gheboren Regnierende te sychiomien thuriacq die oeck ghenoemt wert thurimacus.

ijm ijc ylvij

Jacob.

Jacob leefde C ende lxxxviij jaer Hi wan joseph doe hi ye jaer out was Joseph leefde C ende y jaer.

Dese lya jacobs eerste wijff had seseel oghen Ende si wan bi hem seff sonen ende een dochter.

Lya.

Dese bala was lyens dienstmaecht ende jacobs ampe si wan twee sonen.

Bala

Rachel jacobs wijf was lanc ghe tijt onvruchtbaer Ten laetsten wan si twee sonen ende starf int baren ende wert begrauen bi bethleem.

Rachel.

Zelpha rachels dienstmaecht was jacobs boel Ende wan twee sonen.

Zelpha

Dan maect een ghesslacht daer sampson of gheboren is.

Dan-

nep tali-

maect een ghesslacht.

Joseph

joseph een heylich man ende glorie des huus vā israhel maect eē dubbelt ghesslacht

Beniamin

Beyamin maect eē gesslaht van welcke saul ende paulus gheboren sijn.

Aser-

aser maect een ghesslacht.

Gad.

gad maect een ghesslacht.

In desen tijden seitmen dat promotheg athlas broeder die menschen eerst maecte wāt hi dat groff ende plomp volck leerde Ende om dat hi ghemaect heeft beelden nāder mēschen vorm die hi mit sondēlinghe conste dede gaen

Coninghen van griecken

hi maecte eerst een ring beslutende daer in een costelic steen ghebiedende datmense aenden vierden vinghers soude draghen Ēn dat om een āder die van daen ter herten streckt.

Phoroneus.

Dese phoroneus heeuet eerst in griecken die weerlicke rechten beschreuen.

Coninghen van assyrien

Onder desen beloceus coninck van assyrien heeft onse heer ghesproken tot jacob louende hem dat sijn vaders ghelooft was als te besitten dat lant van beloften ghenoten chanaan Ende die benedictie van allen menschen wt sijn saet comende welcke is ypristus Jhesus onse heer.

Beloceus

In des coninghs Ogigius elfsiue tijt was in Achaya een grote diluui.

Anno mundi

ijm vijc xxxiij

Linia ypi

Die Colchimes stichtede rhodum

judas jacobs soe iiij

Van judas coemt een coninclick gheslacht van welke onse here ypristus ten laetsten of coemt.

Abraham starf ende wert begrauen in Ebron.

iacob ,ua iij

ruben maect eē geslacht ēn hi verbeter sijn eerste ghebreken.

ruben

noch

Manasses ēn effraym joseph sonē maken elck eē heel ghesslacht van yē om dattet ghesslacht van leui ghecn erfnisse en nam Ende dese twee sijn in egipten ghebooren ende werden ghetelt onder jacobs kinderen.

manasses.

effraym

symeon maect eē geslacht

symeon.

Leui.

Van leui is ghecommen dat priesterlic geslacht

ysachar.

Ysachar maect een ghesslacht.

zabulon.

Zabulon maect een ghesslacht.

byna

Dyna jacobs dochter maect ghen ghesslacht in ysrahel. Ende doe si wt ghinc te besien die vrouwen des coninckrijcks werse van siechen bekent.

pfalueirō

Carmy.

Helyab.

Dathan

Abyron

Dese twee als dathan ēn abyron worden mit alhoer ghesellscap leuendich vander eerden verslonden ēn ter hellen gheuoert want si hem teghens moysen versetteden.

Phoroneus had een broeder die leerden hoe dat men die jaren ende maenden soude houden Hi stichte de cleyne tempellen daermen den afgoden in aenbeden soude waer om wert hi van dat plomp ende grof volc onder die goden mede gheteilet Si offerde hem ossen ende hi is gheheten phegous.

Minerua.

Dese minerua openbaerde hoer eerst int dal tricomidis ende vant daer veel consten ende sonderling draperye van wol te tractieren ende nad heyden dwaling is si geworden een afgodinne

Serapis.

Serapis die derde coninck vā grieken was te voren gheheten apis Doe hi te scheep ouer quā in egypten ende al daer gestoruen was doe maecte hem dat blint volck een die meest te god ouer al egypten ende doe began daer een wonderlike secte ende een vreemde manier van enen osse mit onderscheyden verwe dien si noemden apis om dat se leuendich aengebeden wert Ende doe die osse ghestoruen was heworuen die dunedden daer een kalf vā ghelikker verwen om dat gheue volck mede te bedriegen. hier wt quam die oersprong dat die kinder van israhel oeck ghelikerwijs tot grote dwaling quamē ende aenbaden dat gulden kalf wat mach 8 onsaligher wesen in een redelic ende verstandel mensch dan mit dusdanigher dwaling besmet te sijn.

Her ende henam worden van god verslaghen want si lelick ondaet bedreuen Si waren judas sonen.

Sue. judas wijff.

Her.

Ho: nam.

Sela.

Thamar was weduwe van her ende honam daer na van si bi judas twee sonen als phares ende zaram

Tha: mar.

Dese sela judas soen doe hi iong was en gaff hem judas thamar niet Mer hi sende hoer tot hoers vaders huus wedue Ende doe sela groter was en dorst hem judas thamar niet gheuen want hi beangt was dat hi als sijn broeders verslaghen soude worden waer om thamar ghing sitten daer twee weghen vergaderden ende vensde heer te wesen een ghemeen wijff. Ende ontfeng daer van judas twee sonen teffens Als phares ende zaram.

Argus was die vierde coninck van grieken wt welcke dat rijck argiuorum dat is der grieken sijn naem neemt Dese word na sijn doot voer god ghehouden En in sijnre eren maecten se een tempel daermen hem sacrificaey in dede.

Coninghen van grieken

Item in dese tijt begonnen die grieken stoery te saeyne.

Argus

Athlas een groet astrologus die den hemel op sijn scouwers droech als men seyt om die wetenscap die hi had vanden sterren.

In desen baleus tijden coninck van assyri en starff ysaac regnierende te sycyonien die ix coninck messapus.

Coninghen van assyrien

Baleus.

Dese pharao conine van egypten ontfeng Joseph ende verhoeff hem om die beduding der dromen van dese schoen hystori leset den bybel genesis int. xli. capittel.

Coninghen van egipten

Memphis eē stadt in egypten wert ghestieht.

Pharao nephres

Chorintus wert ghestieht.

Anno mundi iij^m iij^c xlv

iij^m iij^c xcv

Xps lini

Ysaac starff omtrent desen tijt.

Phares.

Jacob starff ende wert eerlike van Joseph begrauen in Ebron.

a. iua m

a. iua m

Doe joseph out was xvi jaer wert hi vā sijn broeders vercoft. in sijn xxx jaer stond hi voer den coninck pharao beduedende hem sijn dromen waer om wert hi van hem verscheuen Ende wāt hi cuusch ende sorchuoudich was word hi ouer al van den heer ghesteynt ende gheschiet.

Joseph

Jaram

Judas van phares en zaram van thamar Ende int laey quam zaram voer en stac sijn hant wt sijn moeders lichaem Ende dat vroetwijf hant een wet syden snoerken aen sijn hant ende seyde dit sel die eerste wesen doe toech hi sijn hant weder na hem en phares word eerst ghebozen daer na quam zaram en brocht an sijn hant dat syde snoerken.

mera ri.

Ger son.

Leui. Jacobs soen.

Dese leui is die vad van allen leuiten die doer Moysen ende Aarons verdienten

caath

leefde C ende xxxiij jaer.

vercreghen hebben grote eer des priesterlike dignitepts Van desen leui is oeck cristus ghecomen om die nakept der gheslachten deser leui ende jude Ende mede om een sonderling misterium Want ypristus die ouerste priester ende ewighe coninck aldus soude werden ghebozen ende van ons bekent wesen.

Cicrops stichtede die stadt van athenen ende van minerua heeft si hoer naem ontfanghen Dese stadt is die moeder vander vry consten ende van veel philosophen Nochtans is si mede superstitioes ghewordey der des duuels bedroch aennemen de valsche ende quade religien Siet augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods een wonderlijke fabel.

Dese amithus coninck van assyrien onder welck Joseph starff regnierende tot sychionien plemeus die ix coninck.

Amithus

die stadt chorinthen wert ghesticht.

Mercurius was i dese tijt vermaert ende wel gheleert in veel stunsten die hi den menschen voert leerde waer om meenden si dat hi god was.

Apollo delphicus was in dese tijt vermaert Ende na sijn doot wert hi voer god ghehouden hi hiet oec phyton ende vant die swarte stunst die men phytonica hiet van welcke die heyligke scriftuer mena maect.

Dese pharao en stende joseph nijt jacobs soen Ende hi ghebiet dat mē alle die kinderen van ysrahel dat knechtgens waren soude drencken sommen leest Exodi int eerste ca.

pharao amonophis.

iij^m v^c xliij

iij^m v^c xciij

Joseph starff doe hi out was C ende xx jaer.

Estrom.

Hier beghint die dienstaticheyt ende tribulatie der kinderen van ysrahel duerende C ende xliij jaer.

aj ,ia M

Caleph. Hur. Hury. Hesechel.

Omogirus sloech alre eerst die ossen inden ploech.

Hier beghint die hystorie van tboeck ghenoemt Exodus.

ysuar

chore.

Chore ysuars soen starf quaden doot vanden hemelschen vuer om sijn ongehoorsamheyt wil Mer van hem quam helchana die vad des heyligken prophet samuel.

Amram.

leefde C ende xxxvij jaer

Jacobeth.

amrams wijff

Hier beghint dat rijck van athenen in welcken Cicrops alre eerst regnierde en hi brocht op veel quader en superstitioesse secten die te voren in grieken gesien noch gehoert en waren vaã hem wert jupiter eerst ghesept god te wesen offeren de hem een osse.

Diee eerste comine van Athenen

Cicrops.

In die hoechtijt ende feestdach vanden afgod sarapis quã in egipten een oss vten water verheffende hem inden lucht en daelde weder int water ende openbaerde hem nijt meer waer om wert hi van dat sotte volck voer god gheert ende aenbeden.

Dese safrus coninck vã assyrien onde welcke moyses ghebozen word in egypten regnierende te sichionien die vij conic ortho pole en criaso die. v comine vã grieken.

Coninghen van assyrien

Safrus.

Pharao die ix comine vã nesre en heeft die stemme des heren niet ghehoert ende hi en woude die kinderen vã ysrahel nijt verlossen waer om verging hi en wert mit tienreley plaghen gheplaecht Ten lesten ũdranck hi mit al sijn volck int rode meer.

Coninghen van egipten

Pharao hoechoris.

Anno mundi iij^m vi^c xliij

Linia xpi

Aram.

aj ,a iij

Job een heylich man Ende een spieghel der lijdsamicheyt wert in dese tijt ghebozen van Nachors kini Abrahams broeder Hi leefde langhe jaren wãt na sijnre tribulacie leefde hi C ende xl jaer Dit seggen Augustinus Gregorius en Lyra ꝛc. Als dat hi int derde ghesclacht na jacop ghewees is Iob hi mit moyses in een tijt Mer hi leefde veel langher Hier of leset Augustinum int xviij boeck van die stadt gods.

Moyses.

Moyses verloste mit die hulpe gods die kind van ysrahel wt egipten mit gwote teyknen En hi screef vijf die eerste boeken vãden bybel En doe hi out was C en xx jaer starf hi en wert van god heymelick begrauen.

Aaron.

wert iij jaer voer moysen ghebozen.

Doe moyses ghebozen was wert hi in een korfken mt water gheset.

maria

Dese maria moyses suster was een propheteesse Si maecte een loff sanck Si was seuen daghen malaet sich om dat si murmuierde Si starff in Cades ende wert al daer begrauen.

Augustinus schrijft dat omtrent deser tijt die hystori schriuers van grieken veel fabulen ende loghentael beschreuen hebben die ghemeenlic veel minre sijn dan dat ghe ruft is datmen daer of maect Want van een te mate cleynen saecke maken si grote materien.

Liber pater vant eerst die wijn in grieke hi stichtte de stadt archos hi is dyonisius bachus des comines vā thebeen seme lees soen hi wert voer god aenbedt.

Die stadt lacedemon wert ghestichte

Deucalions diluui was ontrent de se tijt eñ daer om hiet et deucalions wā tet ī sijn rijcke die meeste vlopt was

Item die fabulen ghe tontis worden verbrant.

ascarades

Onder desen Ascarades heeft moyses sijn volck ghelept wt egypten Regierende te sichiomen die comincke Maratus Ende in Grieken die comincke Triopas Ende in die laetste tijt Cicropis des eersten comincks van Athenen.

Hercules verwan Antheum.

Item weet dat augustinq seyt datter veel hercules eñ libripatres gheweest hebben die vā dat ongheloufghe volck voer goden ghehouden worden.

ihm vic lxxxviij

Die wet wert ghegeuen moysi inden berch synay.

Aminadab.

Dese was die eerste na moysen die mit ganser ghesceffe intradt dat wde meer daer die anō voer scwemden waer om verdiende hi een comincklick ghslacht voert te brenghen.

Dat boeck leuiticus moyses wijf wert ghescreuen.

Dat boeck numerus wert ghemaect eñ verkundicht.

Die tabernakel wert berept.

Moyses was xl jaer rechter hi leefde C eñ xx jaer.

Jelphora

Moyses.

Moyses van welckes loff die hemel eñ eerde ghelunt ghenen was die ouerste houen alleen prophetē eñ hystori schriuers. Hi heeft god seer claerlike ghesien van aensicht tot aensicht datmen vā niemāt anders en leset dan van sinte pauwels in desen cranckten vleysche. Die wōden van heyden is alleens.

Die eerste ouerste biscop eñ priester leefde C xxiij jaer.

Aaron

Aaron ghewoepen van god heeft eerweerdelike aenghenomen dat ouerste priesterscap Ende heeft hem selnen ende sijn sonen ghemaect een ewich testament Hij starf de hi out was C ende xxiij jaer. en de wert begrauen inden berch hor Sijn soen Eleazarus na volchde hem int bisdom.

Eliza beth.

Aminadab

Apthews comine van creten vant eerst die manier vā
homich te ūgaderen vāden hyen Dese apthews had eē doch
ter die welke ōtfeng eñ baerde eē soen daer wondlike din
gen of ūtelt worden. eñ voerdē namaels tregimēt ī cretē
hi hiet Minos eñ hi heeft veel rechten ghemaect. hi sloech
al daer die offen eerst inden ploeghe.

Die dese x ghebode wil houden ende leren
Die sal mit gode ewelick regneeren
So wiese breect vaert in die helle
Ende wert daer luafers ghesselle
Weest nv hier doch gheern alleyne
Ende hout v ghedachten ymmer reyne
Ende hout voer oghen die x ghebode
Ende houen al so minnet gode
Onsiet god ende hout sijn ghebot

anno mīdi Van alden boeken is dattet slot

Limia xpi (Naason.) Naason primo vā dat ghesslacht juda was inder woesti; nen.

Thoze vergaet mit iiij^{c} mannen.
Dathan ende abyron werden verslonden ende veel dusent menschen worden verslaghen ēc.
Balaam prophetiert ende wert verslaghen.
Dat boeck deutronomium wert ghescreuen.

Archa testamenti.

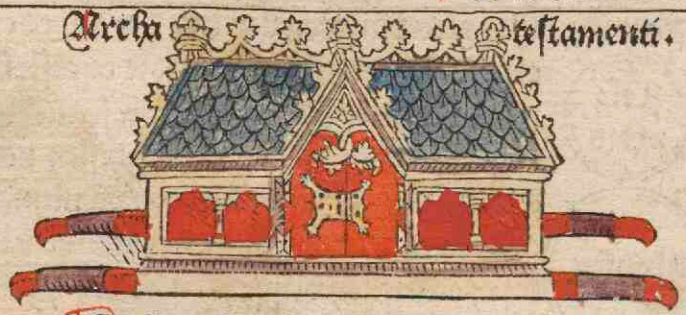

Dese archke stont ī die binnēste tempel dat men hiet sancta sanctoz Eñ hier in was be; sloten hoer heylichdom Als een cruycelt mit hemels broet Ende aarons wede die bloeyde Ende twee tafelen daer die x ghebode in be; screuen stonden.

Dese twee om dat si vremt vuer offerdē worden si vāden heer verslaghen.

Desen gulden stande laer liet moyses ma ken van dat alre fijnste gout van beseleel bundes soens handen somen leest Exodi int xxxviij capittel.

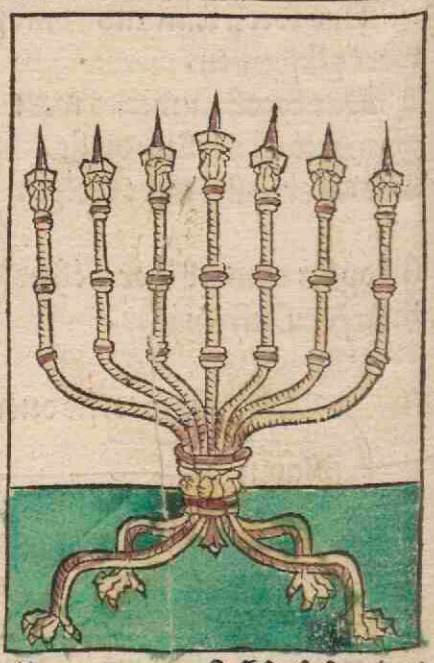

Oziel filij Aaron Nadab Abiu

Omtrent dese tijt begonnen die coningen vā ytalien te regnieren En̄ si hebben veel tijts hoer namen verwandelt wt welcken die comeynen seer verbreet sijn .:.

Coninghen van ytalien

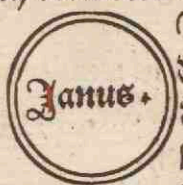

Van desen Janus die eerste coninc van jtalien seitmē dat hi noes soen gheweest is Hi timmerde een pallaes dat ghelegen wert janiculum Ende die van jtalien hebben desen janum gehouden voer een gwet god makende hem twee aensichten Ende si vierden sijn hoechtijt int beghinsel des jaers om dattet was dat eynde des voerleden jaers en̄ dat beghinsel des toecomende jaers Van desen janus neemt die eerste maent januarius sijn naem .

Coninghen van assyrien

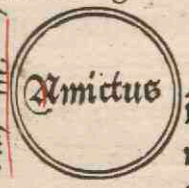

Dese amictus was coninck vā assyrien onder welck josue starf regnierende te sycyonien die xvi coninck Corax Ende in griecken regnierde die tiende coninck danaus Ende tot athenen die vierde coninck Erictonius .

iiij^m vij^c xxv

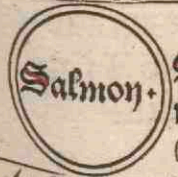

Salmons wijff hiet Raab .

Moyses starft
Die jordaen ūdruycht
Jherico wert ghewonnē
Die sonne bliuet inden hemel onwerlic staen .

Dat boeck judicum begint hier
Die histori vā josue begīt hier .

Josue leyde die kinderen van ysrahel vter woestinen doer die jordaen int lant van beloften . Hi was een wel stridende man . Hi hiet die sonne staen ende si bleef staen . Hi verwan Amaleth inder woestinen Nae moyses doot wort hi gheset rechter ouer ysrahel om dat hi dat lant den volcke van ysrahel deylen soude Sijn heerlicke werckten nede strijden werden in sijn boeck beschreuen .

Rechters van ysrahel .

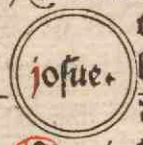

Van josue tot Aioth sijn .xl. jaer .

Van Eleazar quamen die priesters die in dese linie staen dalende tot ypristum toe nāder ordinancie der rechteren . der coninghen . ende der propheten .

Biscoppen

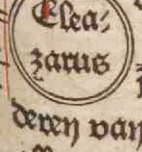

Dese Eleazarus die anderde biscop dede mitten rechter josue den kinderen van ysrahel dat lant Ende van hem comen die biscoppen tot ypristum toe alleen mer een weynich wt ghenomen .:.

Die Coninck ytalus tymmerde een stadt bi dat water albula dat die tyber is daer namaels romen ghetymmert wert van welcken ytalus al ytalien sijn naem voert.

Coninghen van ytalien

Fenix quam in tyrum ende sydonen die steden daer hi regnierde. Hi leerden dat volck die scriftuer ende die ghebruckinge der letteren Ende datmen die capitael letteren mit een sonderlinc fenixe verwe soude onderscheyden.

Cathmo die stichtede die stadt thebas d hi regnierde hi vant die griexe letteren

Erichthonius primus van athenen heeft in grieken die eerste waghen ghemaect.

Sibilla samia semonoe prophetiert claerlike van ypristo ende van sijn arme moeder maria.

Coninghen van assyrien

Sibilla erithrea gheboren in babylonien prophetiert veel van dat rijcke d romeyn ende van die destructi vā troyen. van die geboerte ypristi ende van die heylighe moeder ende joncfrou maria.

Die hystorie vanden afgod micha Als die beduders der scriftueren ghemeenlick segghen so ist gheschiet int viij jaer na josue tijt Mer die hebrei seggen dattet in Othomiels tiden was.

Anno mundi iij^m vij^c lxxv

Xps lini

Boos salmons soen.

In dese tijt was rachab daer een alte geestelike ghesclacht of ghecomen is Hi quam vā jetro moyses neeff Ende hi leerde hem totten joden.

Anno mundi iij^m viij^c lxxx

Othomiel Calephs joncxste broeder verloste die kinderen van ysrahel vanden coninck van mesopotamien dien hi versloech ende creech daer mede een wijff ghelxten axa calephs dochter Si beghreerden van horen vader lant dat gewatert waer houe

Rechters van ysrahel

iij Othomiel. van juda geslacht

eñ beneden somen leest judicum int eerste ca. hi wert heer van al' ysrahel. In sijnre tijt wert verslagen al' dat ghesclacht vā benyamin om een ondaet dat si deden an eens leuiten wiue die si dode mit sclechxt.

iiij aoth.

Dese aoth van benyamins geslacht was alte stercke man hi was mit beyden haden rechts hi versloech coninc Eglon die comine was vā moab Ende verloste die kinderen van ysrahel also dat si in vreden bleuen lxxx jaer sonder moeynisse.

Biscoppen

Phinees.

Dese phinees siende datter een vanden kinderen van ysrahel ghing tot een ghemeen wijf daer moyses ende die kinder van ysrahel staende voer die doere des tabernakels seer om screyde Nam hi sijn sweert ende doerstack man ende wijf doe exsierde die plaech ende god wert versoent somen leest numeri int xxv capittel.

Dese Saturnus jupiters vader somen sept is gecomē van dat eylant Creta in ytalien daer hi regnierde Ēn die sotte afgodyers mit wondlike verblint

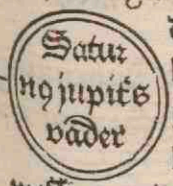

hept misslaten dat hi mensch geweest is ēn nochtans segghen dat hi regniert heeft. hi heeft dat volck eerst gheleert hoer lant mit messing vet te maken waer om wert hi gheheten sterautus Ende na hem sijn die romeynen geheten stercoziani off saturniani.

Dese picus saturnus soen was die eerste coninc lauentum hi was een heerlic strijder ēn oeck een wijchelaere hij wert onder die goden ghetelt.

Dese lamperes was die xviij coninc van assyrien onder welcke die hystozi vā delboze wert beschreuē als Augustinus sept Ende dat rijck der grieken verghing.

Troys regnierde in dardanien ende stichtede twepen.

In dese tijt worden van die grieken veel fabulen ghescreuen.

iij^{m} viij^{c} xxv

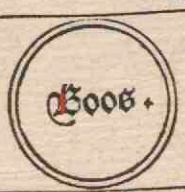

Sangar en wert nijt in die lini gheset want hi gheen jaren en heeft hi verslaech sess hondert mannen mit een ploech couter somen leest judicum in dat derde capittel.

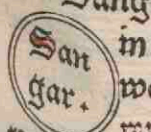

Nota weet dat hier ghescheit een ouersprong van die ewangelisten Als van Boos of te reknen tot Obeth toe Want te minsten soe hebben tusschen hoer gheweest twee hondert twee ende tseuentich jaer wel die tijt een mensch niet toe ghescreuen en wert. daer om werden hier vijff boos gheset meer om te betoghen die tijt dan die werckten die daer in gheschiet sijn Nycolaus de lyra sept dat nae der hystozien waerheyt gheweest sijn drie boos die een den anderen volghende. Ende want wij dat in der heyligher scriftueren niet en lesen daer om en houden wij dat niet seker. Dit is nochtans vast ende waerachtich dat van tbeghinsel der jofue rechter was ende salmon nam raab welcke van boos tot dat dauid ghebozen was ver bij ginghen omtrent drie hondert seuen ende tsestich jaer daer nochtans niet dan drie gheboerten gheset ende ghetelt werden.

Die oersprong der strijden van Troyen begost hier welcker beghinsel was als een cleyn vonsken daer een groote brant of coemt want daer om dat lacedemon nijt en ontfeng heraulem ende jason mit sulcker eerweer: die heyt als hoer toe behoer de. wt desen cleynen werck maecten si een groote saeck daer alte veel quaets wt quam hier om seyt Comeus dat een yghelic hem wacht ende voer hem siet.

Coninghen van ytalien

Faunus.

Dese was die anderde coninck laurentum hi was oeck god der gheenre die soe woudem oste meenden.

Onder desen thaurantus coninck van assyrien gheschiede somen seyt die eerste destruesi van troyen Esy in die tijt was tho la rechter van ystrahel.

Coninghen van assyrien

Thaurantus.

Sibilla delphica prophetierde voer die strijt van troyen dat die soen gods soude mensch worden. ende des dit waerachtich waer so soudet misterium vander gheboerten ypristi eerst openbaert wesen den heydenen dan den joden dat seer wonderlick lupt.

Anno mundi iijm viijc lxxv

Linia ypi

Boos.

Iudda xv M

Dese debora was een vrouwe van effraims gheslacht Ende om die gracie der prophecie is hoer ghegheuen die eer dat si rechten soude ouer ystrahel ende rechtede xl jaer Ende wt dat ghebot gods riep si barath dat hi verslaen soude die vyanden van ystrahel Ende die kinder van ystrahel stredem teghens jabin coninck van chanaan Ende jeghens cysaram prince des heers ende si hebbense verwonnen somen leest judicum int iiij capittel.

Rechters van ystrahel

Debora.

Gedeon.

Dese van manasses gheslacht regnierde xl jaer.

Dese Gedeon verssloech inder nacht mit iijc mannen een ontallick heer vanden volcke van mady an die hi bewaerde mit basunen ess factelen Onder welck waren vier coninghen als oreb zeb zebee ende salmana hi had xxx trouwede sone ende enen bastaert gheheten Abymalech.

Biscoppen

Abysue.

Hier wert ghesticht die stadt van miletey.

Heraules ende jason hadden tweyē beleghen ende verdestrueerdent seer welcke van priamus weder ghetymmert word. dese heraules heeft yij heerlike wercken ghedaē hi ordinierde een strijt optē berch olimpi Noch heeft hi veel ander stridē geuoert jtem veel grote loghentalen sijn van hem verziert Ten laesten doe hi veel van sijn vi: anden verwonnen had. wert hi van sijns selfs passie ende zuycte verwonnen en worp hem seluen inder vlammen des vuers Alsoe sterf hi ende wert onder die go: den ver-heuen

Anchises bij die afgodinne gebieten venus wan hi Eneam welcke Eneas regnierde naemaels jn jtalien Alduſdanighe loghetalen hebben die bedriegers der simpelre menschen verziert dat sij haer onachtheit ende ouerspel daer mede mochten bedecken.

Laodemon coninc van tweyen wert verslagen Ende sijn dochter yxiona wert gheuanghen ende in grieken gheuoert Waer om navolghden daer alte groten stri: den ende seer verueerlike dinghen van dēser materie soe ouer leset die hystorie vā Tweyen.

ij^m ix^c xxv

Dese Abymelech gedoens bastert soē nijt ghewerpē vandē heer Mer doer sijn selfs boesheit heeft hi hem seluen gheset in die heerlicheit want hi onthoefdē sijn lxx edel broeders op een steen om dat hi tlant van ysrahel woude regieren.

Ende quader doot eynde hi sijn leuen want hi regierde mer drie jaer lang. Daer na wert hem die herssen in ghewoerpen wt eenre toren van een wijf mit een stuck van een molensteen. Alsoe sterf hi

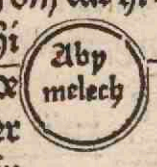

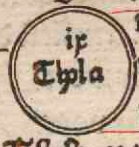

van ysachar regnierde xxiij iaer

Dese Thola van ysachars ghesslacht regnierde xxx iaer Ende hi quam int regimēt nae ouder ghewoonten nijt mit ghewelt. Mer wt ripen rade der ghemeente

Coninghen van ytalien

Thier verghing dat Rijck laurentum Ende wert van dese latinus der latinen rijck gheheten

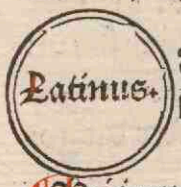

Carmentis euanders dochter heeft die latijnsche letteren eerst ghevonden

Sibilla frigia heeft prophetiert anchises vā die ghesel eñ plaghe der mogender princēdes eertrijcks Ende van die dalinghe gods wten hoghen hemel

Coninghen van assyrien

Priamus comine van troyen laodemons soen nae dien dat hi een stadt wonderlijke ghetymmert had began hi een strijt teghen die grieken tot sijnre quaet

Helena wert ontvoert ende ghenomen van paride priamus soen Si was een comminghinne des comines menelaus huusvrou

In desen anthams tijdē wort dē die strijdē vā troyē beschreuē wtgherē te athenē inesteghen te sychionien polisides

Amazones sijn seer fel vrouwen Si hebben haer ghewapent ende bedreuen verueerlijke veel quaets wel hondert iaer lang verdestrueerde die steden in aspen ende in Europen .cē

Anno mundi

in^{m} ix^{c} lxxv.

Limia Xpi

Die stadt Carthago wert in dese tijt eerst ghestichte van Carthedon tyrius Men seyt datse menich werf verdestrueert ende weder ghetymmert is.

(illegible)

Rechters van ysrahel

Jayr had xxx sonen die hi princen maecte ouer xxx steden Elc was heer van eē stadt Ende want dat lant bi deser tweer als thola ende iayrs tijden in goeder vreden was so ist kenlick dat doe die kijnderen van ysrahel god dienden waer om hadden si in al hoer werc-

vā galaad xxij iaer

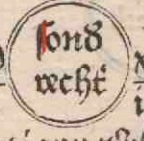

xviij iaer

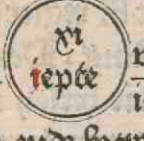

van galaad vi iaer

ken ghelucke eñ voerspoet.

Biscoppen

Ma dat jayr ghestoruen ende begrauen was hebben die kijnder van ysrahel weder ghesundicht Ende tot hoer oude sonden hebben si die nywe toeghedaen Si hebben veel quaets gedaen voert aenschijn gods dienē de den afgoden baalim eñ astaratē ende hebben god ghelaten. waer mede vertoernde si god ende worden ghelevert inder philisteen handen eñ ammons kijnderen daer si te mael seer off tribuliert ende verdruct worden xviij iaer lang Daer nae verworpen si hoer afgodē eñ riepen totten heer seggēde ūlost ons o here wi hebben gesondicht Jn dese tijt was jepte een sterck vechter Ende die ghest des heren wesende op jepte heeft verslaghen den conine ammon Eñ hi heeft sijn enighe dochter duaeslick ghoffert somen leest judicum int .x. xi. ende xij capitteley.

In dese tijt ghesciede die tiesste ende die alre vermaerste strijt vā twepen

Die comte Agamennon des comtes menelaus broeder was een leydsman vander grieke hoer hi stred teghens die van twepen Ten laesten wert hi vertadelicht ende seer scandelicht gheuanghen

Twepen wert beleghen ende wreetlicht vertraden van anthenores ende Eneas die alte scandelike haer ghelooff braken

Hector was priamus sijn eerste geboren soen hij was een wijsse twou ende een vroem man hij was van so groter sterchept eñ strenghicheit datter sijns ghelijcht nijt en was.

Vlyxes eē wel sprekende mā quam nae veel grote periculen des zees tot sijn alre ouste wijf ghehieten penolpes

Na dat twepen verdestrueert was doe verghinghen die grieken iammerlicke ende worden opter eerden ende inder zee seer verdruct. Het was wel een onsalighe strijt daer niemāt danc lof ef eer en behaelde. Mer daer beyde parthien scaey ende grote scande hadden

Die primapael dact der griekē Item om dese victorijs wil hebben die grieken hoer historien ende ander wercken beseruen sluten de mit dese dact. als int eerste ij of ij jaer nae dat die destructi van Twepen Ende dat is dat derde iaer des Rechters abdon

Dese abessau was van bethlehem hi had xxx sonen ende xxx doctren al bestaet te hilicht hij was vij iaer rechter ende wert begrauen in bethlehem. van ghesiacht iuda. vij iaer

Abessau

Abyalon zabulonites was tien iaer rechter hi sterf eñ wert begrauen in zabulon

Abialon

van ghesiacht zabulon. x. iaer

Abdon van effraym ghesiacht regierde vij iaer

Abdon

Men seit dat dese abessau ghetweest is boos die ruth tot een wijff nam

Dese ozy gecomen van Aarons saet doer die lini van Eleazarus was biscop Ende na sijn doot wort dat priesterscap ouergeset van eleazar tot hely die ghecomen was van ithamar Ende duerde hondert ende xx. iaer in welcken hely was die eerste ouerste priester Eñ Abiathar was die laeste

Ozy

Abdon had xl sonen die voert onder hem hadden. xxx. sonen die welcke lxx te samen reden op ezels mitten rechter abdon die. vij. iaer rechter was daer nae sterf hij ende wert begrauen in pharaton inden berch amalech

Na dien dat Troyen verdestrueert was. doe wort dese Eneas verdreuen Ende hi quam in ytalien mit. yy sceep ende ordinierde veel strijden. hi had te wiue Eleuſina priamus dochter Ende hi wort vant dwalende ſotte volck voer god aenbedet Item Franco Ende turcus voer vluchtich wt Troyen ſtichten twee rijken langhe tijt daer na ꝛc̃.

Coninghen van ytalien

regnierde in. jaer

Eneas

Van dese Eneas ſeytmen dat gecomen is Julius die keyser ende octauianus Auguſtus

Van die dwaeſſ ende ſotte fabulen dyodeme ende cyrte leſet Auguſtinum in ſijn xviij boeck van die ſtadt gods O hoe heeft die menſch bedroghen ghe-weeſt.

Coninghen vã Aſſyrien

Dat Rijck lacedemoniorum beghinet hier in welken meneſteus eerſt regnierde

Dat Rijck van chorinthen neemt hier oerſprong daer Aleres alre eerſt regnierde.

Paduen ende veenetgen worden ghetymmert van die reliquien van troyen.

Anno mundi iiij^{m} xxv

Linia Xpi

Boos

Die hiſtori van Ruth beghint hier

Obeth

Dat eerſte boeck der coninghen beghint bij helijs tijt

elimelech

maa-lon

Ruth

Dese Ruth nae haer mans maalons doot wan ſij van boos obeth yſayas vader.

Noe-my

elimelechs wijff

Cely-on

orpha

van gheſlacht leui

oph-ni

xl. iaer

Rechters

Sampſon had in ſijn haer ontallike crachten Ende was onverwinlick hi verſloech duſent mans mit een kinnebacken van eenre ezelinne daer nae wert ſijn haer of ghesneden van dalila ſijnre vrienden dinne doe was hi cranck ghelijck den ghemeen menſche Ende van ſijn vyanden worden beyde ſijn oghen wt ghesteken Ende doe ſijn haer weder ghewaſſen was had hi ſijn craft weder Ende wt intgriuen gods bracht hij een huus daer ſijn vyanden in waren die daer onder doot bleuen omtrent drie duſent Ende hi bleef ſelver mede doot Sijn wonderlicke wercken leeſtmen int boeck judicum int xvij capittel

ſamp-ſon

van dan ghe-ſlacht xx iaer

yvi-ſkly

Phi-nees

Biſcoppen

Dese ascanius Eneas soen van Troyse stichtede die stadt Alba Eñ regnier-
de al daer waer of is hi gheheten comine van albanen Ende sijn nacomelings sijn
gheheten albani

Dese was die eerste comine van albanen Eñ die derde coñe der latinen

Dat ghesin ende tgheselscap iuliorum neemt sijn naem van iulius ascanius soen

ascanius xxxviij iaer

Codrus Comine van athenen heeft sijn volck verlost om dat hij hem seluen wil lieflick ter doot gaff. hi heeft die princen ghelaten ende ghegheuen een eenweerdich exempel dat nochtans weynich of niement na en volghen Ende om die wonder-like truwicheits wil wert dat exempel allegiert vanden heyligben doctoren recht of die figuer xpristi in hem voer ghegaen ende figurierd waer.

Amalech wert verwonnen van saul ende al sijn volck vergaet als moyses voer seyt heeft so men leest in Exodo int xvij capittel.

iiij^m.lxxx.

Dese yesse heeft twee namen hi is oec geheten ysay dauids vader van welcke die scriftuer veel tijts spreet want xpristus van hem ghecomen is

yesse y. say dauid vader

Dese voerscreuen helv was rechter ende biscop hi had twee sonen ghehe-
ten ophni ende phinees Ende want hij die nijt en strafte noch en corri-
gierde van haer quaedwerken daer om wert hij mit sijn kinderen van
god ghedaecht. Sijn twee sonen worden op enen dach verslagen En
de doe die maer tot haren wiue quã
de misbaerden sij van rouwe ende
storuen.

fenen na

Saul

helchana.

anna

samuel xxvij

Dese helchana is ghecomen vã chore ende wan anna die samuels moeder is.

Dese vier navolghende biscoppen als zarayia meraioth amarias eñ achitob en waren ghheen ouerste priesters om die saecken welcke voerscreuen is. mer vã desen quam sadoch die van salomõ geset wert een oûste priester na dat woert ons heren ende abyathar wort eerst verworpen vã dat priesterscap die die laetste was van ythamars kinsomen leest int iij. boeck der coningben int Anderde Capittel.

zarayia

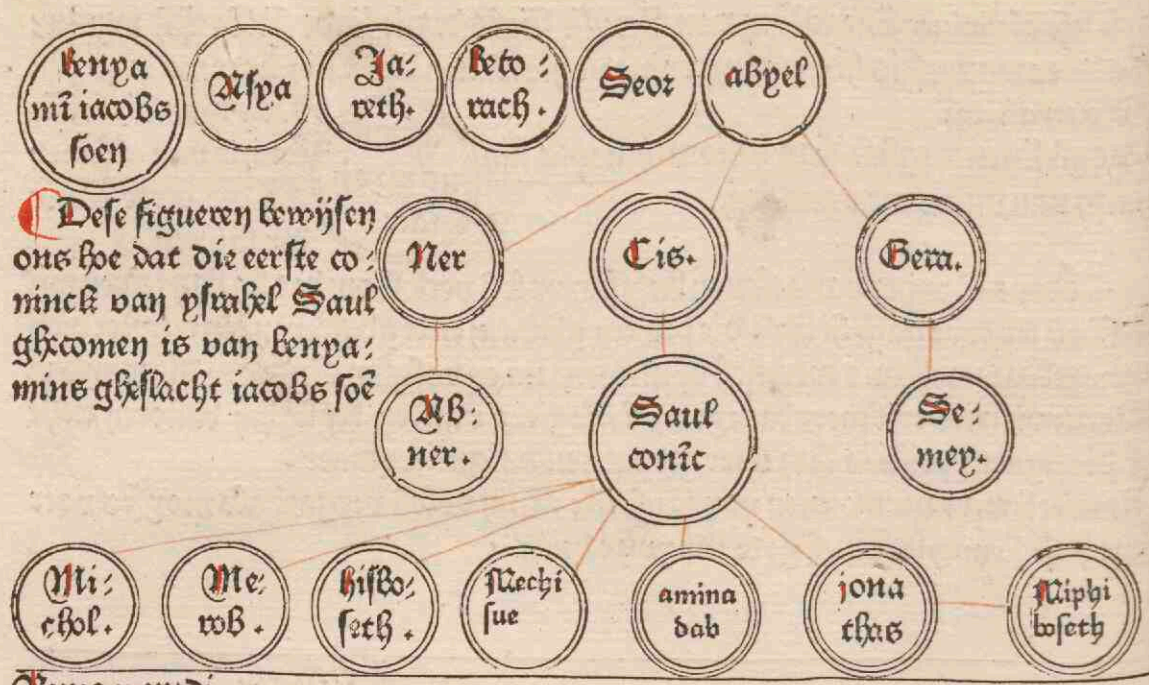

Dese figueren bewijsen ons hoe dat die eerste co: ninck van ysrahel Saul ghecomen is van benya: mins gheslacht iacobs soē

Anno mundi

Saul die eerste coninck van ysrahel regnierde een iaer of xl iaer mit samuel hi was van benyamins ghenslacht Dese saul. eer dat hi dat rijck aen nam te regierē was hij een wtuercoren goet man. Mer namaels ontghing hij den yammerlike Sijn wercken leestmen int eerste boeck der coningben int .ix. capittel.

Limia Xpi

Die heilighe man Samuel wert van eenre onvruchtbaere moeder ghebozen hij diende voer die heere Ende van sijnre kijntsheit tot dat hij out wert was hi goet in sijn onime ganck. Hij en was gheen biscop. want hi niet ghecomen en was van Aaron Mer van Chore Ende als Augustinus seyt soe was hij van Aaron mer gheen priesters soen hij rechtede ouer ysrahel alle die daghe sijns leuens. want hij was een waerachtich propheet des heren Alleen menschen was hi minlick. hij salfde twe Coninghen Als inden eersten salfden hi Saul Ende daer nae dauid. niet dat hi ter stont regnieren soude. Mer alset die heer ordinierde Men leset van desen Samuel Ende Moyses dat si alleen int oude testament ghebeden hebben voer hoer vyanden. Waer mede si vervult hebben die volcomenheit des ewangelijs eer datter ewangelium ghekundicht wert Sijn leuen leestmen int eerste boeck der Co ninghen van dat beginne totten eynde toe.

Dese figuer leert ons in wat plaetze die kinder van ysrahel woenden. dat tabernakel midtel staende Ende der priesterey ende leuiten steden ende plaetzen al omtrent.

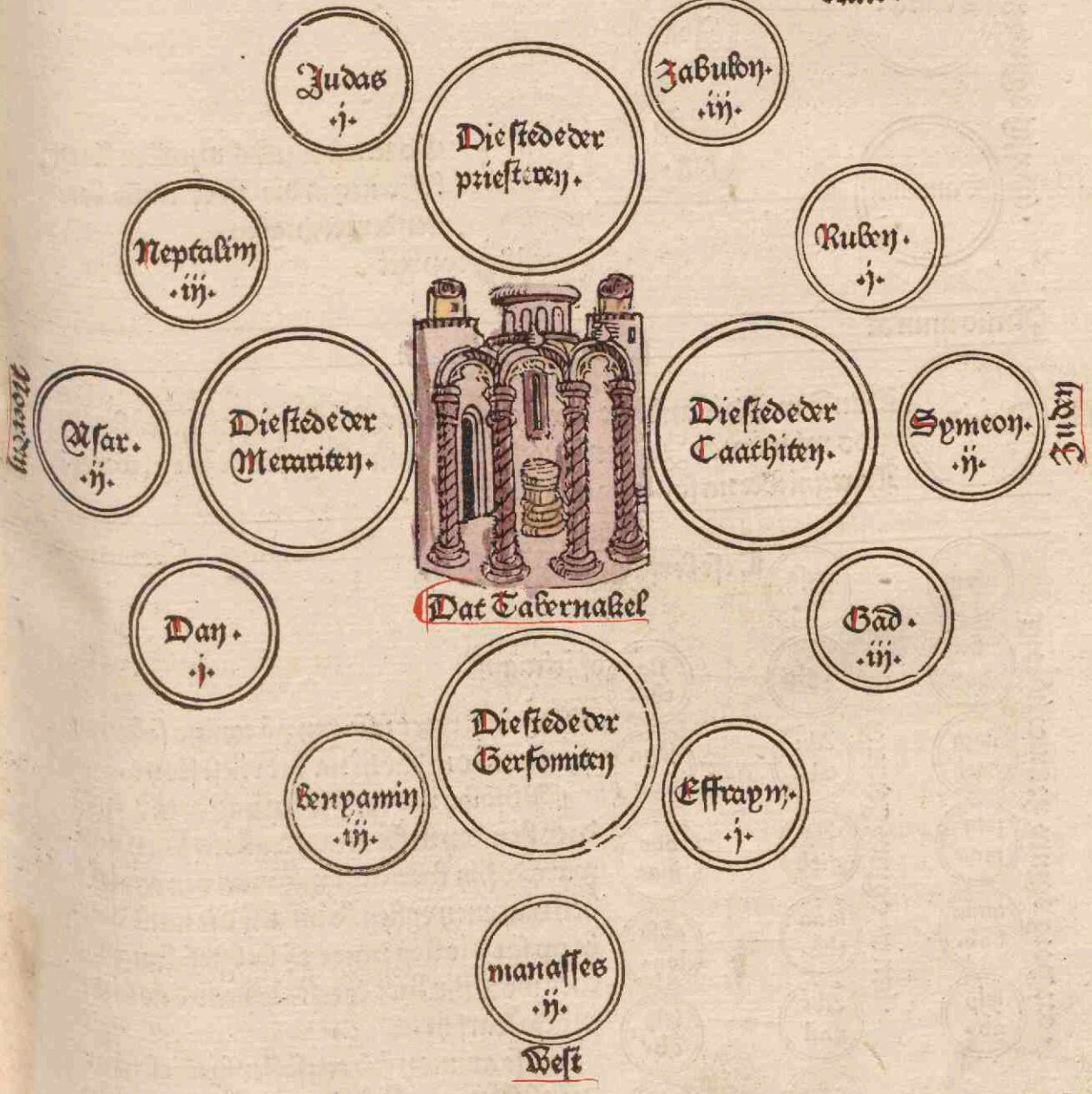

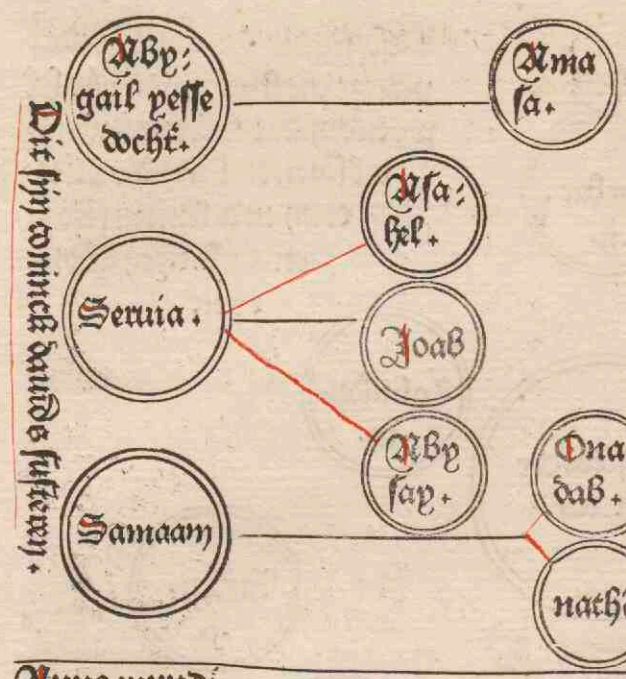

Dese figueren leren ons kennen die sonen ende dochteren van yesse dauids vader ende wat datter voert of ghecomen is.

Cominck dauids wercken staen beschreuen in die twee eerste boecken der coninghen.

prophect

Anno mundi

Xps lãi

Dauid was die anderde cominck van ysrahel Een man nader herten gods wtuercoren In synre juecht van samuels geslacht in een cominc Hi regnierde na sauls doot vl jaer lang.

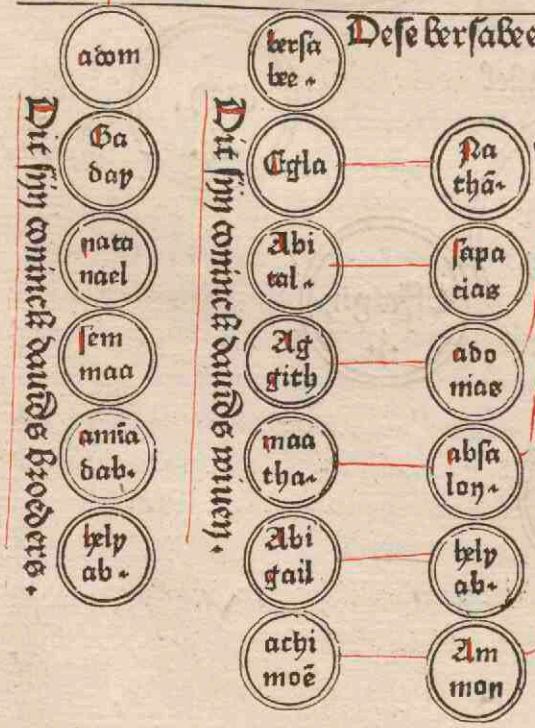

Adonias wert ũsslagen vã cominc salomon synn broedt om dat hi na dat rijcke stont.

Absalon verdreef sinen vad dauid ende daer hi inden velde quam teghens sinen vad warrede synn haer dat lang was aen een telicken van enen eyken boem En die mule daer hi op sat die liep voert en hi bleef hanghen daer wort synn hart doerstecken mit drie lancen alsso starf hi.

Dese ammon had een suster hiete thamar die absalons volle suster was en seer schoen die vercrafte hi waer om wort hi van absalon doot ghesslaghen.

Van desen siluius Eneas soen van lauina latinus dochter werden al die navolghende coningen gheheten siluius. wāt dese siluius was in silua dat is in een hoosch op gheuoyt Hi wort ghebore na sijn vāders doot waer om is hi oeck geheten posthumus Enee dat is dat hi ghebozen word na dat sijn vāder begrauen was.

Siluius. xxix. jaer.

Hectors soney als waerachtich erfgenamen hebben die stadt vā troyen weder in ghenomen Ende si verdreuen die van nestozis daer gheset waren.

Oneus.

Dese oneus was Coninck van assyrien Onder hem verging dat rijck vā sychionien dat ghestaen had ix^{c} en lxiij jaer regierende tot athenen Melanchis die xxi Bi helijs tijt.

Dese Dauid blenckt wonderlike int menschelijke ghesslacht jn wat menschē hebben ye ouer een ghecomen so grote hoecheyt ende oetmoedicheyt. So grote strengicheyt ende sachtmoedicheyt So grote sorchuoudicheyt der weerelijker dinghen mit soe reyne ende grote contemplacie der ghestelijker dinghen Soe veel menschen te doden Ende weder om soe veel tranen te storten.

Hier beghint die vierde ouderdom van babylonien. ix^{m} c xxx. Dauid. ij. comine. xl. jaer. Anno

Anno voer die ghebaert chi

Dese Abyathar nam sijn toevlucht tot dauid somen serijst inder coninghen boeck. Hi was in alle dauids tijt Een glorioess biscop. Mer van salomon wert dese Abyathar verworpen die van ythamar ghecomen was ende maecten sadoch ouerste priester die van Eleazars geslacht ende achitobs soen was.

Achitob. Achimelech. abyathar.

Dese achitob phinees helijs soens soen was vāder van achimelech die vā saul mit al sijn familie vslaghen wert om dauids wil somē leest i dat eerste boec der Coninghen int xxij capittel.

meraioth.

Gad. Dese iij prophetierden i dauids tijt.
Nathan. Dese nathan was dauids broeders
Asaph. soen Ende ysay vercozen soen.

Dat anderde boeck der coninghen wert begonnen van die tijt dat dauid begonst te regieren.

Coninghen van albanen in ytalien.

Dese Eneas des voerghenoemde siluius posthumus soen regnierde xxxi jaer bi Coninclic sauls tijt.

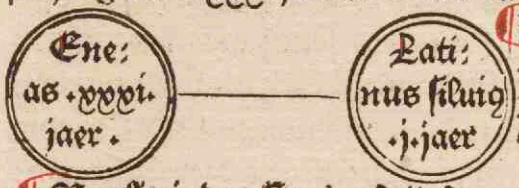

Dese Latinus siluius regnierde vijftich jaer bi dauids tijt.

Na dat Cdrus gestoruen was worden die vā athenen meysters die dat ghemeen goet souden ministrieren.

Anglia is dat Coninclrijcke van Enghelant dat wel eer Albino Ende nv ter tijt Britanien gheheten is. wert ghewonnen van brucus die een Romeyn ofte ytaliaen was. Dese brucus wort vanden sinen verdreuen. ende quam tot troyen ende vergaderde al daer een heer van dien die tot troyen ghebleuen waren Ende na grote striden nam hi te wiue des coninclis dochter van grieken Daer na quam hi op die zee varende al wilderlicht soekende een bequaem plaetze ende quam auentuerlicht in een alten goeden eylant gheheten enghelant Al daer verwan hi een weynich gyganten bi helijs priesters tijden Ende hielde nt tot die paeus sergius tijden toe om trent die jaren ons heren .vi^c. ende .xc.

Anno mundi

Xps lini

Men vermoedt dat homerus in dese tijden gheweest is die alte veel loghentalen beschreuen heeft Als sybilla Erithrea prophetierd had Anders seytmen dat hi gheweest is bi Achams tijt.

Die hystorie van dat derde boecke der Coninghen beghint van die tijt dat dauid ghestoruen was ende salomon began te regnieren Al daer besiet sijn wercken die groot ende veel sijn tot dat vij capittel toe Ende vā dat beginsel des anderen boecks paralipomenon tot dat x capittel toe Nota dat Augustinus seyt in sijn xvij boeck van die stadt gods dat salomon had een goet beghin mer een quaet eynde Certeyn gheluchtighe dinghen die veel tijt die moet der wijsen moede maken. hebben hem meer hijnderlicht dan vordelicht gheweest Item in sinte brigitten openbaringhe leest men dat dese salomon ende aristotiles nijt hoer seluen mer ander menschen gheleert hebben.

Biscopen

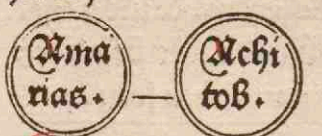

Die stadt van Carthagen wert weder ghesticht somen seyt van die coninginne dydon wantse bi auentuer verdestrueert was.

Dese Alba siluius was Eneas siluius soen hi Regnierde xl iaer Als die meister der historien seyt Augustinus dat hi tymmerde die stadt alban van welcken die Alban hoer naem nemen. bi Auentuer mach dese stadt te vo; zen hebben fundiert gheweest Ende dat se nu vertymmert wert.

Alba. siluius xl. iaer.

Die primapael datum; der heyligher hystorie is die fundaci des tẽples dat is iiij iaer van salo; mons rijck nae die wt; gane van Egipten iiij^{c} ende lxxx iaer somen le; set in ij boecx der comin; ghen int vi capittel.

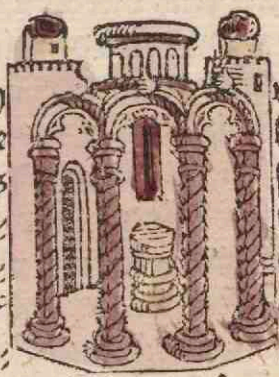

Die tempel Des heren.

Die Conighinne sala dese dat ge; ruft ende die faem salomons ghehoert had quam si om hem te sien Ende wãt si een propheetisse was wertse gheheten sibilla Si prophetierde vã dat heylich Cruys ons heren Ende vã die destruc; ã der ioden Si eerden ende aenbadt eẽ waerachtich god.

iiij^{m} C lxv.

Salo; mon xl iaer

Dat lant van ysrahel was hier in sijn bloeyen dat noch voer noch nae alduscanighe daghen in ysrahel gheweest en hebben.

Dese Salomon Cominck des vredes had wt der gauen gods sonderlinc excel; lincie bouen allen menschen die ye op eertrijck gheweest sijn in wijsheit Rijchdom Ghenuechte. glorie. ende in ghemeenscap mit gode Ende al ist dat moy; ses. dauid. petrus. paulus. ihieronimus. augustinus. Ende meer dese ghelijck hem bouen ghegaen hebben in wijsheit ende in heylicheit. Mer nijt in glorie ende in Rijcdomme Item hoe wel dat Augustus ende sommich ander hẽ bouen ghinghen in glorie. macht. eñ Rijck dom Mer nijt in wijsheit cẽ. Ende alduss so en heeft ghen mensch opter eerden dese punten te samen ghehadt als salomon had Ende dese also grote may heeft so yammer lijke ghedwaelt.

Sadoch achitob soen

Dese Sadoch want hi hem nijt e neychde tot adonyas zijde Mer meer was mit Nathan voer salo; mon daer om wort hij verheuen int bisdom Ende Abyathar wert verworpen van tpriesterscap Al dus quam dat bisdom ende ouers; te priesterscap wedertot Eleaza; rus sonen.

Coninghen vā Albanē in ytalien

Achis siluius

Dese Achis siluius was oeck ghehieten. Egiptus Eñ regnier: de yiij iaer in wlicās tijt.

Van die wijdinc des tempels Ende mede van ander hoechtijden der joden ist te weten dattet in den eersten sijn ghewesen seuen hoechtijden eñ feest daghen Als die sabaoth diemen in elcke weeck eens vierde. Die ander hoechtijt hiet Neomenia ende die vierdemen int beghinsel van een yghelike maent Die derde hoechtijt was paesschen ende wort ghehouden altijt op den viij dach van nywe licht in die April Die vierde hoechtijt is pijnsteren ende hielemen opte vijftichsten dach nae paesschen inder memorie dat doe die wet ghegheuen word. Die vijfte is die hoechtijt der basunen ende hielemen opten eersten dach van september in memorie dattet volck van ysrahel verlost wort. Die seste hiet festum propiciationis dat is die feest der versoninghe inder memorie dattet volck van israhel mit god versoent word Ende men hielt dese hoechtijt eñ feest dach opten tienden dach van september Die seuende hoechtijt is ghehieten festum scenophegie dat beduut ons die op rechtinc des tabernakels ende wort ghehoudē

Anno mundi iiij^{m} .ij^{c}.v.

Linia Xpi

Thier beghinnen Die Coninghen van iuda

Roboam

Dese Roboam Nauolchde int rijcke sinen vader salomon. Mer nijt in alsulker wijsheit want vander iongher Raet is hij bedroghen. Ende hem ontghinghen tien geslachten om dat hij sijn volck onwijslick antwoerden somen leset in iij boeck d coningen int xij capittel Ende i tweede boeck paralipomenon in tiende capittel

Dese achimaas was sadochs soē somē leest int eerste boeck paralipomenon int vi Capittel

achimaas

Semeyas was in dese tijt vermaert hi bedwāc namaels roboam dat hij nijt en vachte tegens Jheroboam Ende hi heeft hoer beyder wercken beserueu

biscoppen

Achias silomites voerseydet iheroboam dat hi Regnieren soude oū ysrahel

Coninghen van ysrahel

Jheroboam

Dese Jheroboam was van salomons ghesin ende familie hi was seer goet Mer doe hij coninc wert is hij ghewordē een afgodper. Ende mede heeft hij dat volck van ysrahel doen sondighen want hij brachtese totter afgodye eñ veel quaets volchde daer na volnae die destructi alle des volcs Dese heeft ghewesen een figuer van machomet alst ghescreuen sel werden op sijn plaetze ghelijerwijs als anthiochus een figuer is van entelerst die wercke van Jheroboam staen int derde boeck der coninghen int xij ende xiij Capittelen.

Opten xv dach van september Daer na omtrent dese tijt is op ghecomen die hierecht wijdinghe Noch hier na bi hesters tijt quam festum furim dat beduut die hoechtijt der auentuerlike dinghen Dit notabel punt is nut ende oirbaerlick tottet verstãt der scriftueren in veel plaetzen.

Sesang conine van Egipten heeft in veel dinghen voerspoet ghehadt Ende in den strijt verwint hi die heyden Namaels ũsette hi hem teghens Roboam ĩ iherusalem.

Abdo prophet was in dese tijden vermaert hi prophetierde namaels teghen die Caluerien.

iiij^m ij^c xxij.

Dese Abya was ghemengt in sijn wercken want bi tijden had hi hem seer wel alst ghelick is in een strijt Ende in een lang sermoẽ tegens dat heer van ysrahel in victorie die van god ghegheuen was Ende bi tijden had hi hem seer quaden

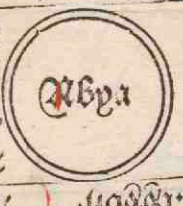

lijken want hi dẽ afgoden sacrifia dede eñ aenbadt Ende om die grote ondanckbericheits wil wert hi vanden heer verslaghen ende regnierde een weynich tijts somen leset int derde boeck der coninghen int .xiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xiij capittel.

Nota wetet dat Jeroboam alte valsche ende quade exempel ghelatẽ heeft sijn navolghers ende noch huden opten dach is eñ namaels wesen sel als dat veel menschen soekende emich oersaeck om heer scappye te hebben offerclien hoer onder satẽ van dat inclt des ghelaues insettende ende ordinierende een vreemde wett Alst bewijslick is van machomet mit sijn aenhanghers Ghelijcker wijs die grieken doe sij wouden ofgaen ende laten die ghehoorsamheit der heiligher kercke sijn sij wetende gevallen in veel vreemde dwalingẽ aen nemende een nywe manier in gods dienst Ende daer om sijn si menich werff yammerlike vergaen.

Van die exempelen der heiligher welcke nae loop des tijts gheweest sijn nijt te samen mer dat een den anderen volghende seit gregorius in moralibus dattet wt wonderlike dispensacie gods gheschiet is hoe datter sommighe menschen in deser werelt als sterren gheblenct hebben om te verlichten die nacht des teghenwoerdigen leuens ter tijt toe dat die waerachtighe morghen sterre dat is dat die verlosser des menschelicken gheslachtes soude op staen Want om te tonen die onnoselheit js ghecomen abel Ende om te leeren reynicheit des werckes soe quam Enoch. Om te bewijsen langmoedicheit des hopes ende des werckes soe quam Noe. Om te tonen ghehoorsamheit quam abraham. Om te bewijsen heilicheit des echtes quam ysaac Om te tonen verduldicheit ende verdrachlicheit des werckes quam Jacob. Om goede wercken weder te ghuen voer quaet quam Joseph Om te tonen sachtmoedicheit quam Moyses. Om te informieren ghetruwicheit in teghenspoet quam Josue Om te tonen lijdsamheit in tribulacien quam Job. Dus schijntet dat in voer leden tijden dat ghetal der volcomenre seer weynich ende clein gheweest is Mer omtrent die tijt der propheten sijn die exempellen des heilicheits seer ghewas ⊕

Coninghen vā Albanē in ytalien

Anno mundi

Anno Xpi

sen wanter veel martiriziert sijn voer gheloue om dat sij aen ghebeden hebben enē waerachtighē god. Siet wat blenckende sterren wij aenscouwen inden hemel op dat wij in der eerde wanderen moghen die wech deses nachtes sonder quetsing der voeten onser wercken. ⊕

Abyas propheet was een goet man hi vermaledide dat outaer mitten calueren dat die coninck jheroboam maecte Ende een ander propheet bedwoech hem dat hij teghens ghebot gods at Ende doe quam een leewe ende verstoect hem. Ende als hij doot was bleef die leewe bij hem ende bewaerde sijn doot lichaem ter tijt toe dattet eerlick begrauen wert tot een teyken sijnre heilicheit

Biscoppen

Dit sijn die namen der. Coninghen van israhel die nae salomon regnierden ouer die tien ghesslachten Die eerste was Jheroboam die regnierde teghens. Roboam. Totten laesten toe die ozee hiet. Ende onder Ozee worden die tien ghesslachten mit haren coninghen ghevanghen van salmanasar coninc van syrien die se set tede ouer een stroem ghehieten gosam verbijt ghebrecht van parsen ende medenjtem alle die coninghen die van israhel hieteden ouer die tien ghesslachten die waren quaet ende afgodyers.

Coninghen van ysrahel

Dese Capis siluius stichtede die stadt Capua in Campanien Ende regnierde daer xxviij iaer

Capis siluius.

Dese Asa Coninc van iudeen van bethimsel sijns rijcks Ende oeck daer nae tot dat xxxvi iaer wandde hi seer wel als dauid Hi ůsloech die moeren die tegẽs hem quamen. hi afnam hoer afgoden Mer daer na maecte hi een compact mitten Coninck van syrien ghheeten benadab om baasa den coninck van ysrahel die te ghens hem op stoent Ende dit misstaechde den heer te mael seer Waer om seynde hi tot hem die prophet anani dien hi ter stont in den stercker worp Daer om ertech hi een passie in sijn voeten ende had dat voet euel Ende wert gepinicht mitter seluer pijn daer hi die prophet des heren mede pinichde Ende also sterft hi somen leest int derde boeck der coninghen int xv. Capittel Ende int ander boeck paralipomenõ int viij. xv. ende int. xvi capittelen

iiij^{m} ij^{c} xxv

Asa xlj iaer

Die prophet Anani strafte den coninck Asa waer om wert hi ghevanghen ende in den stercker ghesleyt

Hyeu prophet Ananis soen wert ghesent tegens baasa coninck vã ysrahel een wort van hem martelijt om dat woert des heren somen leset int derde boeck der coninghen int xvi Capittel

Dese nadab began te regnieren int derde jaer des Coninghs van juden Asa hi dede veel quaets als sijn vader hi wert verslagen van baasa die toe voer hem regnierde somen leest int derde boeck der coninghen int xv capittel.

Dese baasa began te regnieren int iij jaer des coninghs van juden Asa hi wandde in iheroboams sonden wel ter huus wt dat ghebot gods hi verslaghen had hi een hoerde den prophet hieu niet als dat hi soude weder keren alst ghescreuen staet int iij boec der coningen int xv ende xvi capittel.

iheroboams soen Nadab ij jaer

baasa xxiiij iaer

Die prophet Azarias obeths soen was in dese tijt vermaert Hi voerseyde vã die vanghenisse somen leest int ander boeck paralipomenon int xv capittel.

Die heylighe scriftuer die ic omtrent dese tijt ghesien ende ghelesen heb. en spreect nijt van die historie der heidenē Ende ic vermoede dattet woemt om dese saecke wil want die historien nijt profijtlicke sijn tot verstant te hebben vāde heilighe scriftuere Ende totten laesten monarcha ende princen sardanapphalum en maecte gheen mēcioen van die anderen die hier tusschen gheweest sijn Nota weet dattet sommighe onverstandel menschen seer wonder ende vreemt heeft waer om dat die heylighe mannen soe neerstelicke ondersocht hebben die hystorie der heydenen die nochtans in haer scriftuere ons vermanen Als dat wi ons hert sullen opwerts heffen tot god Ende al dese eertsche dinghen versmaden want dauid seyt Mijn mont moet niet spreken die wercken der menschen item Mijn mont sel louen den heer waer om ist aen te merken dat menigherley noottructicheit hoer hier toe ghedwonghē heeft. wantter gheweest hebben sommighe stetters ende heyden die die heylighe scriftuer wouden te nijt maken recht of se valsch gheweest waer om dat sij seggghen dat die loop ende reckening der tiden onbequamelicke beschreuen staet Mede seggghen si dat veel vercken op ander tiden gheschiet sijn dan die heilighe scriftuere vertellet Mer nae dat ihieronimus ende ander verstandel doctoren die hystorien te samē applicert hebben ist openbaer ghewordē dat si enen wech hebben ouermits goeder eendrachticheit ende concordie die daer gheweest is Aldus ist nu openbaerlicke gheschiet dat den heiligh scriftuere aengheromen is een nywe ghetuychnisse van haer vyanden welcke seer vast is. die se nochtans nijt en behoefde hoe wel dattet nochtans nut ende oerbaerlicke is voer die onvolcomen menschen Die ander noottructicheit wt eyschet om die afgoders te verdestrueren want heel heyenscap heeft valsche goden aengheboden daer om wast van node te onderzoecken die oersaecke alsulcker dwalinghe om te straffen ende wt te roden die ydel aenbedinge der valscher duuelen Als augustinus wel doet in sijn boeck van die Stadt gods daer hy claerlicke bewijst hoe dat die heydensche doctoers in haer scriften hem selven contrari screuen Ende dat se een tijntsche ende een gansch proces hebben so dat die philosophen ende ander duechdsame mēschen vā heyden stumme als mannen ende vrouwen hoer mit woerden ende scriften ghestraft hebben. Die derde saecke is oeck van node om die ontstantaticheit der cranckster menschen die in den ersten nijt wel ghewesticht waren int ghelooue. Ende menich werf verleit worden van die heidens. die seiden dattet beter waer die afgoden te aenbeden dan ypristum. Want doe men die afgoden aenbat had men altijt voerspoet Ende in den tijt dattmen ypristum aenbadt. hadmen teghenspoet dat mendalen ghelooghen ende valsicke ghesept is. soe men bewisen mach in hoer selfs historie Als orosius claerlicke bewijst Ende oec Augustinus ende Ambrosius beschreuen dat die tijt des sterstenheits veel graselijcker is gheweest dan die tijt was. doe mēden afgoden ende den duuelen aen badt dat seer wel op sijn platze sel verclaert werden Oec vijndt men ander saken die nae sullen beschreuen werden Thelis waer

Linia Xpi

Dese Carpentus siluius Regnierde na des comincs Capis dood viij jaer in ꝑ
lien in josaphats tijt Coninck van iudeen.

Carpentus siluius.

Dat een goet hert proficert ende vordert ouer al. want men in allen dingen vijnden mach een goede contemplaci Ende die god minnen ende lief hebben. Keren alle ding te beste van deser materie vijndmen beter beschreuen in die voerghenoemde boecke

iiij^m. ij^c. xl.

Dese Azarias was Achimaas soen Ende hij wan Johannam somen leset int eerste boeck paralipomenon int vi capittel Ende int iiij boeck der coninghen seyt: men dat joiada na hem volchde dus sel hij bi auentuer twee namen ghehadt heb: ben of: dat mach comen bi des scriuers versumenisse.

Azarias.

Dese hela began te regnieren in des comincs Asa tijden. Ende wert mit zamri mit al sijn va: ders huusghesin vslagen somē leest int ij boeck der coninghen int xvi capittel.

hela ij iaer

Coninghen van iuda

Dese zamri verdestrueerde haasaes huus Ende hij wort ter stont verslaghen van amri die de voer hem regnierde.

zamri vij dagher

Coninghen van syrien

Dese benadab tabrenmons soen des comincs van syrien ozyons soen maecte een ouerdracht mitten coninck haasa Ende de dat ghebrokē was maecte hi een compact mit Asa cominc van judeen Ende van die tijt turbierde die coninghen vā syrien dat rijck van ysrahel somen leset int ij boeck der coninghen int xv. capittel.

benadab.

Dese Tyberius regnierde xy jaer lang Ende want hij inden tyber verdranck die te voren albula ghenoemt was daer om heeftse van hem die naem ontfanghen datse die tyber hiet

Coninghen van ytalien

Dat ghetal der strijdender menschen binnen jherusalem was vijf hondertich dusent ende ly dusent behalven den ghenen die van den coninck gheset waren in die stede van judeen Alle dese waren tot dat ghebot des coninx bereyt.

Tiberius siluius.

Helyas thesbites een ghwot prophet was in desen tijden vermaert oûmits heylicheit sijns leuens ende glorie der miraculen Dese is ghereeft een hamer der coninghen Hij wert vander eerden mit een vuerighe waghen totten paradijs ghevoert soemen leset int derde boeck der Coninghen int. xvij. capittel Hij had een dubbelde gheest als der prophecyen ende der miraculen welcke oeck ruste op helyzeum.

Anno van beghin der werlt iiij^m ij^c lxvi.

Linia Xpi

Dese josaphat was een goet mensch glorioeff Rijck ende deuoet inden wech des heren Mer leeft nijt quaets van hem dan dat hi den quaden Coninghen van ysrahel bij tijden behulpelick was Ende hi dede oeck noch weynich ander cleyn wercken Daer om was die heer mit hem ende gaf vrede ende vacht voer hem somen leest int ander boeck paralipomenon int xvij xviij xix ende xx. capittelen.

Josaphat xxv. jaer.

Samarien wert gesticht.

Jherico wert ghetymmert.

iudaa .xi.

Biscoppen

Dese Amri began te regnieren int xxxi jaer des coninx Asa hij dede veel quaets als sijn voer vaders.

Coninghen van ysrahel

Amri xij. jaer

achab. xxij

Dese Achab Amrijs soen was een arm dwalende mensch seer ontstantachtich hij had tijntsche goedertierenheit ende rasende strenghicheit hij began te regnieren in des coninx van judeen Asa xxxviij jaer. Hij bouen ghing in boesheit allen den ghenen die voer hem ghereeft hadden Hij en soude so veel quaets nijt ghedaen hebben des hi al tijt goeden raet hadde ghehadt Mer die quade ende bose yesabel regnierde meer dan hi dede Ende sij dwang hem dat hi haer volghen most.

Coninghen van syrien

Dese Agrippa silvius regnierde na tiberium xl jaer lang.

agrippa silvius.

Helyzeus prophet was in dese tijt ümaert hi stont thelyas stede veraert mitte dubbelde gheest des beyde testaments Als mitten gheest der vrese. Ende der liefden Hi was den wtuercoren ende den quaden menschen seer ontfanglick ende behaechlick. blenckende in duechden Ende glorioess wesende in miraculen. somē leest int vierde boeck der Coninghen int anderde Capittel.

In dese tijt was in ysrahel een grote duer tijt Als Helyas prophetiert had.

Anno. M. C Ende tien nae Abrahams tijt gheboert Ende int jaer decce eñ xviij. voer gods gheboert Wert die prophet helyas mit een vuerighe waghen leuendich ouervoert int paradijs. Ende daer is hij noch ende sel onder entekerst verslaghen werden mit Enoch. Desen opuaert aen sach helyzeus. Wese helyas was die oersprong der Carmeliten.

Dese yoiada was een edel man. hi ũwerp athaliam om dat si nijt en soude regnieren ouer tlant van iudeen Ende hi settede in haer stede joas jozams soen somen leest int iiij boeck der coninghen. int xj Capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxij capittel. hi heeft alleen na moyses tijt geleeft hondert ende xxx jaer Sijn wijff hiet yosabeth. Ende was des conincs yozams fuster.

yoiada.

Die prophet nycheas voerseydet Ahab dat hi sterven most somen leest int derde boeck der coninghen int xx Capittel.

ochosias.

Dese ochosias ahabs soen seynde tot beelzebub accaroms god. vraet vragende of hi oeck mochte gesont werden. waer om sterf hi ghelijcker wijs helyas voer sproken had. somen leest int. iiij. boeck der coninghen int eerste capittel hij began te Regnieren m ij jaer josaphats des conincs van iudeen xvij iaer.

Yesabel des conincs dochter van sydonien Ahabs wijff was een wonderlick wercster alles quaets ende boesheyts Si heeft ghedoot die propheten des heren eñ oeck mede den heyligen nabath. Ende veel meer ander quade wercken heeft sij ghedaen. Wese wert van hyeu namaels verslaghen.

Jonadab Rechabs soen was in dese tijt vermaert van hem is ghecomen een al te ghestelicken ghesclacht die welcke ghewandert hebben als pelgroms sonder eyghē acker en ende ander proprieteyten ꝛc. Ende wetet dat Rechab quam van jetro priester van madyan moyses neve.

Coninghen van ytalien

Dese joram van enen goede vader was hi alte quaden soen hi dode sijn broeders ende wanderde in die wegen v coninghen van ystrahel. Daer om wert hij yammerlicken geplaecht in alle dinghen hij sterff onsalichlicken soe men leest int andere boeck paralipomenon int xxi capittel

Dese ochosias of Azarias bedreeff veel quaets als sijn vader Hij regnierde een jaer ende wert mit al ahabs huusghesin verslagen van hyeu Ende doe dat Athalia sijn moeder hoerde. dat hoer soen dood was Renna si dat rijckt ende dode al dat coninclike saet ende regnierde vi jaer Ende in haer vij jaer wertse vā den biscop yoiada ghedoot somen leest int. iiij boeck der Coninghen int. xi capittel Ey int twede boeck paralipomenon int xxij ey xxiij Capittel.

Anno mundi

iiij^m ij^c xci

iiij^m ij^c xcix

Lima Xpi

jorams vij jaer.

Athalia jorams wijff was ahabs natuerlike dochter Ende Amri was hoer oude vāder.

ochosias off azarias

Regnierde een iaer

iiij ai

ai

Dese Joram began te regnieren in des coninc josaphats xviij jaer in sijn broeder ochosias stede Hi wert van benadab beleghen in samarien Ende doer helyzeus verdienste wert hi van god verlost somen leest int iij boeck der Coninghen int vi ende vij capittel Mer want hi Jheroboams sonden nae volchde daer om wert hij mit al sijns vaders huusghesin van hyeu verslaghen somen leest int selver boeck int ix ende int x capittel Hi was coninck van ystrahel xij jaer lang.

Biscoppen

Coninghen van ystrahel

Jo ram.

Dese Azahel om sijn quade wercken wil wert hi wt die heymelicke rechtueerdicheit gods ghemaect coninck van syrien Ende dat om sijn boesheit te vermeren Ende den kijnderē van ystrahel te quelle dien hi houen maten tribulierde somen leest int iiij boeck der Coningen int x capittel Hier om en sel hem nyement verkeffen al wert hi openbaerlicken van god promouiert tot enighe offiacy want hi nijt en weet wat vā hem voersien is in dat heymelike en strenghe oerdel gods.

Coninghen van syrien

Azahel.

Desejoas de hi noch iongh ende onoselwas wort hi veruoert om dat hi niet mede en soude werden verslagen van Atha-
lia Ende de hi seuen jaer out was wort hi van ioiada ghecordiniert tot een Co-
nincklick Ende alsso langh als hem die eerweerdighe priester des heren ioiada regnier-
de so had hi hem seer wel. en leefde seer eerlike Mer na dat die biscop ioiada gestoruen
was wort hi bestalt ouermits flactieringh der moghender princen die wellie hatede
die heyligher cerimonien der oetmodigher ghehoorsamheit des wets van Moyses
Aldus is dat hert des comincs om ghekeert tot sijn verderfnisse ende verdoemnis-
se der gheenre die sijn raetsluden waren tot quaden werckten afterlatende ende ghe-
uende allen ghenslachten een verueerlick exempel hoe lastich Ende zwaer dattet is.
dat men den oetmodighen niet en wil consentieren noch ghehoor ghenen. hier off
leestmen int anderde boeck paralipomenon int xxiij. ende xxiiij Capittel.

iiij^m iij^c

Athalia. vijaer

Dese quam int Rijcke bij ty-
rannie ende wert vslaghen.

iiij^m iij^c vi

Joas. xlj jaer

Anno Na Abrahams gheboerte dusent hondert Ende tien sterf die heylighe pro-
phete helyzeus.

Dese hyeu wert van een kijnt dat elyzeus tot hem zeynde in een coninclick ghe-
salft Hi versoech joram mit al Achabs familie Hi versloech die coninck ochosia
Hi verdestrueerde baals huus. Ende dode die propheten. Waer om verdiende hij
dat sijn navolghers tottet vierde ghenslacht toe besaten dat coninclick rijcke somen leest
int vierde boeck der Coninghen int ix ende x capittel

xxviij jaer

Hye-
eu.

Coningheyn van ytalien

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

Coningheyn van ystrakel

Coningheyn van syrien

Licurgus was in dese tijt vermaert Ende hoe wel dat hij een heyden was Noch tans gaf hi den volcke van lacedemonien alte rechtueerdighe rechten den natuerlike ende godlike rechten seer ghelijck ende bequaem Ende hij en ordinierde noch een ghebode nijt. Daer hij bij goeder exempellen gheen voer gangher off en was. Hij afnam alle die materie der sonden hi delde den menschen alle die eruen all ghelijck. Op dat ouermits ghelike patrimonium die een hem nijt verheffen en soude houen den anderen. Hi ghebode een yghelick dat si gheen rijcktdom souden verholen houden Hi en hengde oeck nijt dat die ionghen meer dan een cleet alt jaer doer souden draghen Ende die een en most nijt feestelijker ghecleet gaen dan die ander Noch ouervloydigher te werscapē Hi ghebiet alle ding te copen ende te vercopen nijt omghelt: mer waer om waer Hi liet die hilieber ionghelinc nijt opter mercten mer opten achter leyden om dat si hoer eerste jaren nijt in onachtsheit mer mit werck en arbeyt souden ouerbrenghen Ende ordinierde om snachts te slapen gheen oercussen ondert hoeft te leggghen Ende dat leuen te leyden sonder bry of lecherheit te eten Ende nijt in die steden te woenen dan als si mannen ghewordē waren. Hi ordinierde dat men die maechden sonder medegauen soude hilieben om datmense nijt om tghelts wil soude trouwē En dat die mannen hoer strengheliker soudē bedwingen als si mit gheen mede gaue ghehouden worden. Die meeste eer seyde hi out te wesen En nijt rijck of machtich te sijn En wāt dese wett harde streng scheen te wesen daer om heeft hijse ghenestieht ende mit ghesworen recht hoer daer toe verbonden. Dat si nijt souden veranderen van dese godlike wett. ter tijt toe dat hi weder quaem Aldus soe reyste hi buten sijn landē ende maecten hem seluen een ewich balling op dat sijn ordinantie ewelick duren mocht. Doe hij steruen most ghebode hi datmen sijn ghebeente inder zee soude werpen Dat dede hi hier om wāt bij auentuer mocht sijn ghebeent weder te land ghebrocht werden Ende die van lacedemonien souden dan menen verlost te wesen van horen eet. O heyden mensch die bi na alleen affmideste van die tierstен ende heylich menschen alle materie der houerdie. Hier om en sellen ons martelaers nijt vermetelick gloriere. recht off si wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aen marcken dat die heyden dusdanighe werckē ghewrocht hebben cē. Hier off leset Augustinum int eerste ende int twede ende int derde boeck van die stadt gods Ende sonderling int vijfte.

Dese Aremulus siluius Regnierde xix jaer
In des Comincs van iudeen ioas tijt

Are; mulus sil; uius.

Dese Auentinus siluius heeft xxviij iaer regniert Die berch Auentinus heeft van hem sijn naem ont; fanghen in welcken hij leyt begrauen Au; gustinus seyt int xviij boeck van die stadt gods dat hi onder den valschen afgoden me; de gherekent wert van dat sotte ende dwaes heydensche volck.

auen; tinus silui us.

Zacharias ioiadees soen wert ghesteent ende sterft een glorioess martelaer om dat hij Cominck ioas strafte dat hij die heer ghelaten had soe men leset int ander de boeck paralipomenon int xxiiij Capittel.

Helyzeus sterft ende sijn ghebeent prophetiert Want een doot lichaem dat met sijn ghebeent gheruert wort. wert leuendich Ende die kijnder van yzrahel hadden der sijn verdienste drie werf victori teghens die van syrien.

Dese ioahas regnierde xvij jaer hij wert seer verdestrueert mit al sijn volck vanden cominck van syrien Azahel Waer om had hi god den heer ende hi wert een weynich ü; licht somen leset int vierde boeck der comin; gen int xiij capittel. Ende hi began te Reg; nierē i des conics van Judeen xxiij jaer.

Joa; has.

xvij jaer

azari; as.

Dese Azarias was een duechdsam soen van enen goede vāder hij verdiende Ende voerde een Eerbaer naem om dat hi vromelike weder stondt den cominck van iudeen ozie die den af; goden woude sacrifia doen soe men leest int Anderde boeck paralipomenon Int xxvi Capittel.

Een merckelick notabel punt dat weerdich is te vertellen ghesciede in Brytanien
Aldaer was een coninck ghheten Leyr die ghheen sone en had Mer hi had drie scoe
dochteren. welcken hi docht sijn rijcke te deylen Ende om te weten wien van die drie
Coninghen van ytalien hi gheuen woude dat beste deel. daer om vraechde hij een yghelick. hoe lief dat si hem
hadden Die twee ouste Antwoerden bij haren eet. dat sij hem lieuer hadden dan
haer selfs siele Mer die derde merckende dat die oude vader ghelooefde haer smeken-
de ende flactieringhe woerden Antwoerde neerstelicken ende spract. dat si hem lief
had als haer vader Ende op dat hi nijt meer en soude vraghen. so seyde sij ter stont
mede Also veel als ghi hebt ende gheue moghet. so veel sij ghi weerdich. ende daer
na so veel heb ick v lieff Doe die vader dit hoerde wert hi seer toornich. ende deylde
den twee ousten sijn rijcke Ende den joncsten onterfde hi. welke nochtans die co-
nincklick van vranckrijcke nam tot eenre coninghinne Om haer grote scoenheits wil
Mer doe dese vader Leyr seer out ghewoorden was. bewesde ende ontnamen hem
sijn rijcke die twee sijn ouste dochteren mit haer mannen Ende hij wert soe seer van
Anno mundi haer versmaet. dat si hem nauwelick hielden gaende mit enen lineche. Dit merc-
kende die oude vader ouerpeynsde die voerleden blijscap. die hi in sijn iuecht ghe-
had hadde Ende wert mede ghedachticht dat onrecht welcke hij dede sijn joncsten
Anno Xpi dochter. die hem die waerheit spract Aldus mit screyende stemme seyde hi O mijn
dochter die woerden sijn nu waer. die du my antwoerdeste Also veel als ghi hebt
ende gheuen moghest. soe veel sij ghi weerdich Ende daer nae soe veel heb ic v lieff
Doe ick wat had dat ic mocht gheuen doe hielden se my in weerden Ende beweesen
my vrienscap nijt om minen wil mer om mijn goets wil Ende want ick nu nijt
meer gheuen en mach daer om bin ic verlaten Ten laetsten doe hi niet meer een had
te eten off te cleden. Wert hij van sijn joncsten dochter goedertierlick ontfanghen
Biscoppen Ende die settede hem weder in sijn rijcke Ghelijcken exempellen vijndmen noch da-
ghelicx ghenoech meer.

Nota Men vijnt veel scoen praters ende pluymstrikers sonder trouwicheit
Ende oeck veel trouwe menschen sonder veel of scoen woerde te spreken.
Coninghen van ystrahel

Nota Als ick wat heb ende wat mach gheuen Soe heb ick nichten ende neue
Mer als my haue ende goet of gaet Soe en vijnde ic niement die my bestaet.
Coninghen van syrien

Die propheet jonas Amathi soen was in dese tijt vermaert hij heeft veel dinghen gheprophetiert die nijt beschreuen en sijn Hi wert namaels geseynt in die groote stadt Nynive Ende predicte daer. want die boesheit des volcks van ninuen clam op totten heer Ende jonas stont op om te vlyen in tharsis vanden aensichte des heren Ende is neder gheste ghen in joppen ende heeft daer gheuonden een sciep varende in tharsis. hi steech neder in dat scip ende betaelde sijn scipheen ende voer in tharsis vanden aensichte des heren. Mer die heer seynde een grote wijnt ende een groet onweder in die zee dattet sciep was in anxt te verderuen Ende sij spraken tot malcander Coemt ende laet ons werpen dat lot waer om dat dit quaet op ons gecomen is Ende dat lot viel op jonam doe wert hij ghworpen in dat meer en wert verslonden van een walvisch daer hi in was drie daghen ende drie nachten. Men seyt dat helyas hem vander doot verwecte doe hi noch jong was. Overleset die hystori van hem in sijn boeck.

iiij^{m} iij^{c} xlvi.

amazias xxix. jaer

Dese Amazias had een goet begin Mer dat nam een quaet eynde Dat noch huden daghes ghemeen is mitten ghenen die macht crighen Item ampten en grote dienste hebben veel wijser notabelre mannen verdruen Exempellen hier of vijnd men ghnoch tot allen plaetzen Dese Amazias heeft oeck aenghebeden seyrs afgoden te somen leest int andere boeck paralipomenon int xxv capittel.

joas. xvi. jaer

Dese joas verstoech dien van syrien drie werff als helyzeus voorsproken had. hij ontnam benadab azahels soen die stede wt sijnre macht Ende restitueerde een yghelick in sijn rijck. hi heeft Amazias seer moeylick ghweest nijt willichlick mer wt dwang. hi dede hem sijn houerdye neder leggen soe men leest int iiij boeck der comingen int xiij capittel hi began te regiere i des coninc vā judē joas xxxvij jaer.

benadab.

Dese benadab was Azahels soen.

Dese prochas siluius was Auentinus soen ende Regnierde xxxiij. jaer in des comincs van iudeen ozyas tijt Virgilius tot lof van desen seyt aldus dat dese prochas was seer na den volck van romen in glorie.

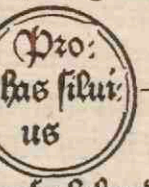

Coninghen van ytalien

Nota wetet dattet rijck vā judē na amazias doot was xiij jaer sonder cominck Datmen subtijlste ū; staen moet ouerleggende die jaren der coninghen van ystrahel ende van judeen wāt Amazias began int andere jaer des comincs van ystrahel joas Ende ozyas Amazias soen began in Jheroboams cominck van ystrahel xxvij jaer. Welcke tijt hem verbreet tot xlj jaer toe. hier aff trecket Amazias jaren. so blijfter. xij jaer in welcken Ozyas noch iong was ende onbequaem tot dat rijck te besitten Dit en hebben die. lxx interpretes niet noch veel ander historien Mer si vervullent op een ander stede Aldus moet mense veremighen of men soude dwalen in die rekē; ning der jaren.

Anno mundi iiij^{m} iij^{c} lxxv.

Anno Xpi

Dit rijck was xiij jaer sonder Cominck.

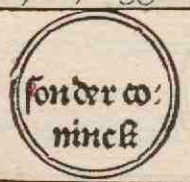

Bisschoppen

Dese Jheroboam cominck van ystrahel began te regnieren in des comincs van iudeen Amazias xv jaer Hij was een wel strijdende man Hij had veel tijt victori Hi verneerde die cominck van syrien ende restitueerde dat rijck van ystrahel alst te voren was Ende des ghelijck mede damascum na des prophete Jonas voer spro; cken woerden Hier aenmerct hoe wandelber dat die staet der cominc rijken is Wāt dat lant van ystrahel wort vermiert ende ten vterste toe ver oetmoedicht. Die van syrien verheffen hoer Ende werden oeck weder vāden strancken verdruct Aldus die die hoechste gheweest is. wert die nederste Ende weder contrari die onderste climt opwert ende daelt weder neder wert. Dit is dat tat der auentueren Hier om en ist ghen wonder dat weynich wtuerwen men; schen daer toe vā god ghescheict werdē En dat die wijse mannē mit all haere cracht arbeyden te ontgaen dat werck welcke soe wandelber is Doer siet Augustinum int boeck van die stadt gods Item Als die goede menschen regnieren soe ist den ghemeent profijtelick Ende Als die quade regnieren so valt contrari. ꝛc.

Coninghen van ystrahel

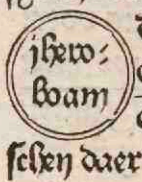

Coninghen van syrien

Dese was die eerste co: ninck vā me den

arbatus.

Dese verwan sardanapalum sinen heer Ende hi verdes: trueerde alre eerst sijn monarchi. Ende ouervoerde die tot die mēdos meer in hope dan mittē wercke wāt darius die volbrochtet naemaels.

Die grote monarchi vā assyrien cessierde hier welcke die gheduert had langer dan M cc ende xl jaer Ende doe opstonden daer verueerlike tijden vol na dueren: de tot die gheboert ypristi in welcken dat bloet der menschen meer dan men ghelo: uen mach in allen hoecken des werlts als water ghestort wert Hier off leset oro: sium int ij boec sijnre cronijcke Oec leset oeck ander cronijcken Dese sardanapalus was heel sondich Hi vant eerst die oer

Die laetste Monarche dan Assyrien

sardanap: palus

cussen op te rusten Hi verclede hem mitten vrouwen om ond die vrouwen sijn ghenuecht te bedriuen Waer om cregen sijn dienres grote onweerdicheit tot hem ende si en wouden hem nijt meer ghehoersam wesen Si opstonden en ende wouden teghens hem strijden Hi dit aenmercte ende ver brande hi hem seluen.

iiij^{m} iij^{c} lxxxviij

Item die Coninghen van assyrien hebben wel machtich gheweest sonder monarchi tot die destructi van nyniuen toe.

+hij+ jaer

ozyas off azari: as.

Dese Ozyas dede dat goet was voerden heer Oec van hem en wert nijt quaets ghescreuen dan dat hi vergheten heeft den here sinen god Ende ingaende den tempel des heren woude barnen wierooct opten altaer des thymiaems dat hem verboden wort vanden priester azarias Oec om d ongheboersamheits wil wert hij gheslagen vanden heer ende wert malaetsch somen leest int ander boeck paralipomenon int xxvi capittel Oeck wasser doe een eertbeuinghe.

Hier was dat Rijck van ysrahel sonder Coninck xxxviij jaer lang dat men vijnden mach wt die Reckening der coninghen van judea

sond conic

prophect +j+ ozeas

prophect +ij+ johel

prophect +iij+ amos

prophect iiij ab dyas

Dese Ozeas die eerste prophect van yij+ wert gheseynt teghens die+ y gheslachten.

Dese johel die ij van yij+ prophe tierde van die toe comēde tribulaci des lants vā judeē

Amos die+iij+ vā yij+ prophetiert tegens veel heydē een sondling tegēs die+ y gheslachten+

Abdyas die iiij van yij+ prophe: tiert tegens Edom+

Macedo Arbatus soen was die eerste coninck van macedonien

Dat rijck macedonū.

Hier beghint dat Rijck vā macedonie vā welcke Alexander magnus ghecomen is Ende were destrueert indes biscops onpas pius tijt.

Armilius siluius.

Coninghen van ytalien

Spartam dat sijn die lacedemones hadden wel.l. jaer lang alte bloedighe strijdē tegens die van athenē. altijt hadden si on selder victorie. si stredē te lant eñ ter zee ēē

Dese Armilius siluius regnierde vlij jaer. hi verdreef sijn broeder die munitor hiet wt dat rijck. daer nae wert dese armilius verslaghen vā twee broeders als van Romulus eñ remus. Ende doe wert munitor weder geset in dat rijck. wāt hi hoer oude vader was.

Phul.

Coninghen van assyrien

Dese Phul eñ sijn navolghers wilde die monarchi van assyrien veel perieren hebben dat lant alte seer turbiert Hi op quam mede teghens die van ystrahel eñ wan die stadt Thersam Eñ die coninck van ystrahel most hem tribuut ghegheuen somē leest int vierde boeck der coninghen int xv. Capittel.

Anno mundi

iiij^{m} iij^{c} xiij

Linia Xpi

·axxxg· lia

Ysayas die edel propheet een van die vier primapaelste was in dese tijt ūmaert Ende Jheronimus hiet hem meer te wesen een Ewangelist dan een propheet ende dat om claerheit sijnre propheeie.

Biscoppen

Coninghen van ystrahel

Coninghen van syrien

Dese zacharias begā te regnierē i des conics van iudē. xxxviij jaer hij dede veel quaets als sijn voer vaders gedaē hadden. hi was die. iiij. biscop nae hyeu. Ende wert verslagen van sellum die doe in sijn stede regnierde Eñ sellū wert ter stont mede ūslaghen vā manahen somē leest int iiij boec v coninghē int xv. capittel. Hi regnierde vi maent lang.

amarias.

zacharias.

Jhewoldams soē

Sellum.

Dese Rasin coninc van syriē had dat lant van iudeen belegen in Achas tijt. waer om belepde hem weder die coninck van assyrien teglatphalasar in damasco Ende wan die stadt eñ verstoech hem Eñ vuoerde sijn volck somen leest int vierde boeck der Coninghen int. xvi. Capittel.

rasin

Rhea maghet des comincs mumitors dochter dienende inden tempel den afgod veste Dese weliet dat haer hoel bij haer quam daer si off ontfeng ende haerde twee sonen ghheheten Romulus Ende Remus om welcker onauusheits wil wert si leuendich begrauen Ende die twee kijnderen worden buten int velt ghewozpen Daer si wonderlijken van enen wolffinne ghenoeyt worden Mer om die eerweerdicheit der womeynen seggghen die poeten dat Mars die afgod des strijdes bij haer rustede Alsso bedeckende ende eerende ontsculdighen si haer onauuysheit.

Te glathphalasar.

Dese in nam dat lant van neptalim ende van galileen Ej die ouer die jordanen geseten waren voerde hi in assyrien Daer na om bede will van Rchaz so ombeleyde hi damascum ende verslaech Rasin coninckt van syrien. Ende die van syrien veruoerde hi in cyrenen somen leest int vierde boeck der coningen int xv ende xvi Capittel.

iiij^{m} iij^{c} .xl.

Micheas propheet die vi van ej^{n} propheteert teghens jherusalem ende samarien Nauij propheet die vij^{n} van ej^{n} propheteert teghens nyniuen.

Joachaz xvi. jaer

Dese Manahen began te regnieren in des Comincs van Judeen Ozyas xxxix jaer. hi dede dat quaet was voer den heer Ende wert vanden heer ghelenert in die handen des comincs vā assyrien somen leest int vierde boeck der coningen int xv capittel.

Dese phacee began te regnieren in des comincs van iudeen Ozyas lij iaer Ende ghelijcker wijs als hi ghedaen had. ghesciedet hem weder Want hi wert van ozee verslagen die de in sijn stede regnierde. Hij maecte oeck een compact mit Rasin eñ ombelaghen dat lant van Judeen Waer om verslaech hem teglathphalasar Ej ouerroerde omtrent drie ghesslachten in assyrien somen leest int vierde boeck der coningen int xv capittel.

xj jaer Manahē phacea. ij jaer

Dese was manahēs soen eñ hij dede veel quaets. hij wert verslaghen vā phacee die na hem regnierde dese phacea began te regnieren int .l. iaer ozye des Comincs van iudeen.

Phacee xv

Coninghen van ytalien

Dese Munitor na dat hi weder int rijcke gheset was wert hi terstont daer nae verslaghen vā Romulus als orosius schrijft.

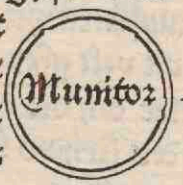

Tytus liuius beschrijft die Condiae des stadts van Romen in viij decades dat is in .C. ende vi boecken Mer hudens daghes en vijndmense nijt al Jhewonimus in ee epistel die hi schrijft ad paulinū maect van hem menae Ende oeck seneca in prologo vltimi libri declamacionum.

Coninghen van assyrien

Dese salmanasar beleyde die stadt van samarien in ozee des coninc̄s van ysrahel ix jaer. hi wan die stadt eñ worp den coninck in den tierckter. hi veruoerde die van ysrahel eñ brachtse i assyrie eñ dat rijck vā ysrahel cessierde hier dat ij^{c}. eñ lxxxij jaer ghestaen had.

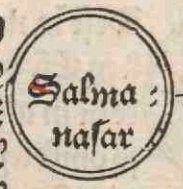

Anno mundi iiij^{m} iij^{c} lvi.

Linia Xpi

Van desen Acham en vijndmen nijt dat duechdlick is. hij heeft die heer ghelaten. ende hij wert van hem verlaten. vā die coninghen van ysrahel ende vā Syrien wert hi verslaghen mit sijn volck somē leest int ij boeck paralipomenō it xxviij capittel

iiij^{a} xij^{a}

Biscoppen

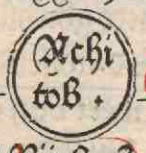

Dese ozee was die laetste coninck van ysrahel hi begā te regnieren in Achamas des coninc̄s van iudeen. xij jaer Hi dede quaet als sijn voer vaders gedaen hadde

Thier was dat rijck vā ysrahel viij jaer lang sonder Coninck.

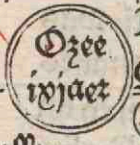

Hi wert in sijn ix jaer gheuangen vā salmanasar coninck vā Assyrien. Ende dat rijck van ysrahel wert ouer gheuoert in assyrien somē leest int iij boeck der coninghen int xvij capittel

Coninghen van ytalien

Sibilla erithrea die vermaerste van allen sibillen heeft in dese tijden geleeft als sommighe meisters seggen Anders seytmen dat haer gedicht ende haer prophecien in dese tijt gheuonden wert Dese heeft voer die strijt van tweyē seer suuerlike geprophetiert van ypristo. hier of leset augustimū int xviij boec vā die stadt gods

Romen

Romen wert ghestichte int jaer van beghin des werlts iiij^{m} iij^{c} lxxxiij.

Die principael daet der romeynen als orosius martinus &c̄ beschreuen js nader hebreeuscher reekening dat xij jaer ezechie Mer als die lxx bedunders schriuē so ist laetste jaer des conincs achams

Senna cherib.

Assaradon sennache nabs soen

Dese sennacherib quam in iudeen teghens den heyligben man Ezechiam Ende die here versloech al sijn heer tot getal van C^{m}. ende lxxxv.

M. strijdender mannen Ende dese sēnacherib selfste vlyende quam tot nynniuen ende queldē die joden ende oec tobiā Ten laetsten wert hi van sijns selfs volc ūslaghen somē leest int iiij boeck der conīgen int xix capittel Ende int ij boeck paralipomenon int xxxij capittel

iiij^{m} iij^{c} lxxij

xxix. jaer. Ezechias

In dese tijt tradt die sonne afterwert. x. linien Ende die dach was x vren langher dan die ander dach.

O hoe groot wonder. Die vyanden worden verslaghen

Dese Ezechias was een die beste soen van een alte quaden vader die acham hiet Hij wanderde voer den heer in volcomenre herte. hi ofnam die hoechheiden der affgoders. ende tymmerde dat huus des heren. Voer hem en heeft synes ghelijcx nijt gheweest onder den coninghen van iudē. daer om heeft hem die heer gloryficaert somē leest int iiij boeck d coninghen int xviij xix ende xx capittelen Ende int ij boeck paralipomenon int xxix. xxx. xxxi xxxij. Capittelen.

Sadoch.

Dat Coninclijck van ystrahel wert veruoert in Assyrē Ende ghing te nijt dat jc ende lxxij jaer ghestaen had

Thales was een van die vij wijsen hij mocht eerst voerseghen Eclipsim des sonnes ende des manes als Augustinus seyt int viij boeck van die stadt gods.

Anno voer die gheboert ypristi vijc ende .xv. wert Romen gheſticht van twee broeders inden berch palentino . weſt offt ander babilonien waer Certeynlick in die tijt der aermoede ſo en is daer gheen ſtadt heylicher gheweeſt noch rijcker vā goeder exempelle en duechden dan die ſtadt Romen Ende hoe datſe armer was van tijtelijcke haue . ſo veel te mij be gheerlicheits hadſe . mer namaels heeft die rijckdom op gebrocht ende in gheleyt gheirecheit ende onauſſheit .

Die eerſte comine van Romen

romulus xxxvij iaer

Remus iij jaer

Nota dat oroſius alte veel quaets ſcrijft van deſen Romulus . hi dode ſijn broeder Remus . ende oeck ſijn oude vāder mit veel wijſer mannen Hij dede gwot gheweldt . ende bedreeff veel tyranſcaps . want hi vergadert had die harders en moerdenaers cc mit welcken hij tymmerde een ſtadt En wt die ſtadt verdructe hi ſijn naebuer te mael ſeer Namaels doe hi out en gwot gheworden was . doe wtuercoer hi hondert oude mannen tot raetſluden dien hi hiet ſenatoers Ende hi vercoer duſſent voer vechters die hi Ridders hiet ende hi vorderde en profiaerde int hoghe Te laeſten om ſijn quade wercke wil ende miſdienſt wert hi mede gheraeckt onder die afgoden . want hi vanden donre verſlaghen wert en nergheut en openbaerde hi heym Dit is gheſchiet tot een vermeering ſijnre pinen om dat hi ſo veel meer ſoude inder hellen afgront ghepmicht werden . als ſijn naem eerbaere ghehouden wort inder mēſchen memorie dat hi nijt mit enighe duechden verdient had mer mit valſche flactiering ende bedroch des ghemeen volcs wert hi vanden menſchen onder die afgoden gheeert Item deſe voerghencomde ſenatoers wgnierden ander half jaer na Romulus dot verwachtende off hi yet bi auentuer weder ghecomen had .

Anno mundi

Linia Xpi

Biſcoppen

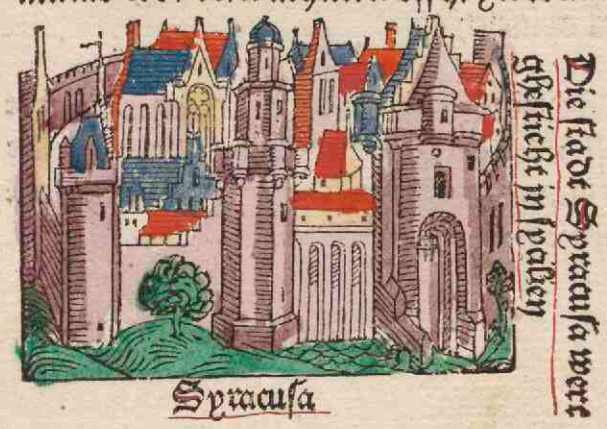

Syracuſa

Die ſtadt Syracuſa wart gheſticht in ſpaden

Cathyna

Die ſtadt Cathyna wert gheſticht

Augustinus ſeyt in ſijn xviij boeck van die ſtadt gods dat Cyero ſcrijft tot
loue ende prijſe romuli dat hi verdient heeft mit godlijker eeren ghecert te werden.
nijt in die tijt doe die growe ende ongheleerde menſchen lichtelick bedwoghen wor-
den Mer in die tijt dattet volck tot beter eij ghecert heyt ghecomen is Ende want
tet nv clenlick ghewordeij is die raſende dwaling der afgoyers ouermits dat die
oude lichtelick beweghen. bedwoghen worden. menende dat die dode menſchen wor-
den goden ghemaect. Daer om want ſi nv in deſe ghecerde tijt verlicht ſijn. ſoe heb-
ben ſi concludiert ende tſamen ghecloten voert aen ghecn menſchen meer onder den
afgoden emich godlijke eer toe te ſcriuen Mer ſi en hebben nijt ghelaten den afgoden
te aenbeden Mer houdende ende vermerende die oude manier hebben approbiert mit
hoer werckten dat ſi mit woerden ſcuwede waer om en ſijn ſi nijt onſculdicht Mer
als paulus die apoſtel ſeyt ſo doen ſi die meeſte ſonde.

Anno voer die ghyboert xpi

In deſe tijt wert Ezechias coninck van judeen ſieck ter doot toe Ende doe quam
tot hem die propheet yſayas Amons ſoen Ende ſeyde hem Dit ſprect god die here
beſchiet dijn huſe wat du ſelfſte ſterues ende nijt leues Doe weynde hi ſijn aenſicht
totter wandt. ende bad den heer ende ſeyde je bid di here Ghedenct hoe ic voer di ghe
wandert heb inder waerheyt ende in een volcomen herte. ende heb voer di ghedaen
dat di behaechlick was Ende doe ſcreyde Ezechias groot ſcreyendes Ende eer dat
yſayas half vten voer huſe ghecomen was. Doe quam dat woert des heren tot hem
ende ſeyde. keert weder om ende ſeggher Ezechie den leydsman mines volcks Dit
ſpreect god die here dauid dijns vaders Ic heb dijn ghebet ghehoert. ende dijn ſcreyen
ghelien Ende ſiet Ic heb di ghecont ghemaect Des derden daghes ſelſtu gaen inden
tempel des heren Ende ic ſel tot dinen daghen toe doen xv jaren Ende van die hant
des coninghs van aſſyrien ſel ic di verloſſen. ende deſe ſtadt. Ende ic ſel deſe ſtadt
beſchermen om minen wil ende om dauid mijns knechts wil Ende hoe dat yſayas
ſijn ſweren ghecont maecte dat leſet int iiij boeck der Coninghen int xx capittel.

Coninghen van romen

Hier begynnen die Coninghen vā babylonien

Linia xpi

Bisschoppen

Deſe mewdach die eerſte cōninc van babylonien was een ſeer vernaemt man Hi ofghinc vander monarchie. ende en woude nijt meer obedieren of ghehoerſam weſen den cōninck van aſſyrien die aſſaradon hiet Des ghelijcks dede oeck die cōninck van meden Ende daer om verginc alte ſeer dat rijck van aſſyrien Ende die Coninghen van babylonien worden ſeer machtich tot des cōninck balthaſars tijt toe hier of leſet die meyſter inder hyſtorien.

In deſe tijt waren deſe. vij. wiſe mannen ſeer vermaert.

Thales.
Solon.
Chilon.
Periander.
Cleobolus.
Byas.
Pitacus.

mewdach

Deſe eerſte cōninck ſeynde Ezechie veel ghiften ſomen leeſt int iij boeck der coninghen int xx capittel.

Anno mundi iiij^{m} v^{c} j

manasſes

Deſe was xij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde lv jaer in iheruſalem Sijn moeder hiet Aphſiba.

manaſſes ja

Deſe manaſſes van een goede ende duechdſame vāder was hi een alte quāden ende boſen ſoen. Hi dede veel meer quaets dan alle die ghren die voer hem gheweeſt waren. Hi ſtortede te mael veel bloets. waer om heeft die Cōninck van Aſſyrien dat lant van judeen belegghen ende den Cōninck Manaſſen ghevanghen ende inden kercker ghewozpen. Daer nae weder comende tot ſijnre herten. bekende hi ſijn miſdaet. ende aenbedende den here ſoe wert hi verhoert ende weder gheſet in ſijn rijck. Ende al dat hi te vozen qualick ghedaen ende ghemaect had dat verdſtroeyerde hi weder. Ende hi wanderde te recht inden wech des heren. leyende een ſalich leuen ſo dat alle die ghren die hem voermaels ghekent hadden. hoer ſeer verwonderden ſomen leeſt int vierde boeck der coninghen int xxi capittel. Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Die deuote exemplaer ende hyſtori van Thobyas wert omtrent in deſe tijt ghemaect.

Dese Numa pompilius was die alre meeste afgodyer Hi vervulde die stadt so seer mit afgoden dat hi voer hem selven gheen plaetze vijnden en mocht Augustinus in sijn xviij boeck vā die stadt gods bespot aldus sijn dwaesheyt. recht of hem grotelic misdaen waer dat hi nijt mede gherekent en wert onder den afgoden die nochtans der afgoden eer so seer promouierde Dese heeft tot dat jaer ghedaen twee maenden als Januarium ende Februarium. Item bouen maten ist te verwonderen dat dese mannen van groter verstant so seerpliclic tractiert ende gesproken hebben vol nae van allen wercken die onder die sonne gheschieden dat si nochtans in bekennisse des waerachtighe gods soe verdolt waren. laet ons danckē onsen heren god.

numa pōpilius. xliij jaer.

Sibilla samia was in dese tijt vermaert alsmen seyt.

iiij^{m} v^{c} xxviij

Ysayas prophet wert mit veel ander goeder menschen marterizeert om dat hi den comine strafte van sijn quade wercken.

Caleuaus een alten rechtueerdighen man heeft veel rechten ghemaect Onder all ghebode hi ende ordinierde. so wie dat in ouerspul ghuonden wort datmen die beyde sijn oghen soude wtsteken Ende het ghuiel dat sijns selfs soen in ouerspul beuonden wert waer om ghebode hi datmen hem soude sijn oghen wtsteken Mer die gemeent vielen hem in die saecke contrari. Ten laetsten ouermits de wil des volcks wort hi verwonnen Ende op dat die wet welcke vā hem ingheset was nijt en soude vyoliert of ghebroken werden. so heeft hi eerst laten wtsteken sijns selfs een oghe Ende daer nae sijns soens een oghe Aldus behielden si alle beyde heer ghesicht. O tersteen mensch leert mit wat neerstichept du bewaren selfste die ghebodē dijns heren Als aldus danighe heydens man woude ghepinichē sijn om die rechtueerdighe wet die hi ghset had. dan dat hise ongheworden breken soude. Dese ende meer ander puncten mostmen vanden volck houden mit groter strengichept. om dat si ouermits anyte des pijns scuwen ende vlyen souden alle quade wercken ēē.

Selylum.

elchias.

Coninghen van romen

Augustinus in sijn derde boeck van die stadt gods seyt dat vā die tijt dat romen fundieert wort tot Augustum toe. waren die striden so continueert. dattet voer mirackel ghehouden wert. Als dat na den strijt punitum een jaer ver by ghing sonder striden wtghesondert die elfj jaer dat Numa coninck van romen regnierde in welcker tijt die romeynen stadich vrede hadden.

Byzancium of constantinopel

Die stadt Byzancium wert ghesticht die namaels ghehe: ten wert Constantinopel.

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^{m} v^{c} lvi

Xps lini

Amon was xxij jaer out doe hi began te regnieren ende hi regnierde mer twee jaer in iherusalem sijn moe: der hiet Messallemeth Marus dochter van jethelia.

Amon. manasses soen

luyd 31a

Van desen Amon leestmen na der hebreeuscher text dat hi regniert heeft twee jaer. Mer na die twee ende tseuentich interpretes soe regnierde hi .xij. jaer Aldus werden hier van den lxxij interpretes tien jaer vermult ende twe ghedaen van die xij jaren welcke hier voer beschreuen staen sonder coninck. Ende aldus selmen die an: der hystorien concordieren die den twee ende tseuentich nae volghen. Dese Amon dede veel quaets int aenschijn des he: ren Als sijn vader manasses ghedaen had. Hi wanderde in allen den weghen daer sijn vāder in ghewandert had. Ende hi en wanderde niet in die weghen des heren. waer om wert hi ten laetsten van sijn knecht verslaghen ende starff sonder pe: nitencie alst beschreuen staet int vierde boeck der Coninghen int xxi capittel.

Biscoppen

Die ſtadt van nyniuen wert deſtrueert vanden coninck vā meden Ende dat rijck van aſſyrien eſſierde eñ verghim als naum eñ thobyas prophetiert hadden.

Nyniuen wert ghedeſtrueert.

Tullius hoſtilius

Deſe Tullius en verhengde den tijt niet vredelick te weſen Mer na langhe tijden des vredes dede hi ſijn ghebueren gwot verdriet. waer mede verweech hi een naem der vyantſcaps eñ wert gheheten tullius hoſtilius Eñ want god verſtroyt alt volck die ſtrijden begheren daer onthoudt hi mit al ſijn huusghesin vanden bliuen verſlagen Van deſen tullio ſpreect valerius in ſijn iij boeck int iiij capittel. dat eens herders huus ontſeng hem inder cribben Eñ in ſijnre joecht voede hi die vye. mer doe hi out wert regierde hi dat rijck van romen xxxij jaer lang.

iiij^m v^c lviij

Joſyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Eñ hi regnierde xxxi jaer.

Joſyas.

yda 2ia

Deſe joſyas was een die beſte ſoen van een verkeerde vāder. hi had ſonderlinghe gracie. want in ſijnre kijnſheyt ſocht hi den heer. eñ volherdent prijſelick ten eynde toe In ſommighen punten ſo ghinghe hi boven ezechiam ſijn ouer oude vāder Ende daer om ſeytmen dat ſijns ghelijck niet gheweeſt en is onder den coninghen vā juda Item ſijn religioeſſ leuen eñ ſijn heylighe wercken die veel ſijn leſtmen int iiij boeck der coninghen int xxij eñ xxiij capittel Ende int ander boeck paralipomenon int xxxiij eñ xxxv capittel.

Sophonias die ix prophet van yij prophetiert van die deſtructi van iheruſalem ende datter weder ſoude ghetymmert worden.

Olda ſellums wijff was een prophetiſſe Ende prophetierde den coninck joſye ſomen leeſt int iiij boeck der coninghen int xxij capittel.

Coninghen van tomen

DEse Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victorie om dat hi was een wede der verbolghentheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck van babylonien Ende namaels behield hi dat rijck van assyrien. welcke vanden Meden verdestrueert was Ende hi wert een monarch ende een ouerste prince Mer om dat hi langhe regniert heeft soe worden die jaren menichfins gherekent. Die heylighe scriftuer spreect oeck in menigherley manier van hem als nv goet ende als nv quaet. Dat seer neerstelick exponiert wert vanden heyligben doctoren. Item het behaecht ende dunckt sommighe meysters. dat hi soude behouden wesen oûmits grote penitencie welcke hi dede alst beschreuen staet in daniele Ende oeck mede om dat die scriftuer sijn leuen besluut in loff ende belydinghe eens waerachtich gods. Dit selue ghevoelt oeck nycolaus de lyra somen leest danielis int iiij capittel. Die doctoren seggben dat hem god ingaff wrake te doen ouer sijn vyanden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouermits houerdye. hatt ende nijt Aldus so en verdiende hi nijt te wesen een instrument des godlicken rechtueerdicheyts. Bi auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vã alle sijn sonden doer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

coningen vã babylonien

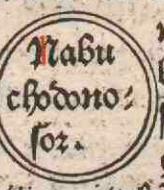

Anno mundi

Xps limi

THobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vã goeder wercken Hi was vermaert in den gheest der propheten Hi prophetierde die destrucsi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om selterheyt der propheten Ter stont na sijn dot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Biscoppen

IHeremias die Anderde prophect vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des coninghs josyas viij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

Dese Ancus maecte alre eerst ouer den tyber een brug tusschen den berch auentinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi miley van die stadt van romen.

iiij Ancus. xxiiij jaer

Dese Joathas wert ter stont na synes vaders doot Coninck ghemaect van judeen in iherusalem Mer want hi nyt nae en volchde die exempellen synes goedertieren vaders josye daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Ozias die prophet wert ghedoot vanden Coninck Jeconias Ende Jheremias wert inden tercter ghewozpen.

iiij^{m} v^{c} lxxxix

Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regmieren Ende regnierden drie maent.

Joathas.

Jeconias .xi. jaer.

Elyachim oft Joachim

Dese Jeconias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut ghegheuen Dese want hi quaet dede ende den prophet ghen ghehoer en gaf. daer om quam nabuchodonosor teghens hem Ende jeconias wert syn knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rybelle ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. nyt dat hi daer ghelept wert Mer die coninck nabuchodonosor veranderde sinen raet ende dede hem in iherusalem Ende wozp syn lichaem buten der mueren alst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende setten se in synen tempel somen leest int andere boeck paralipomenon int laetste capittel.

Azarias.

Zarayas azariees soen

Dese Zarayas wert verslaghen vanden conine nabuchodonosor in reblata inden lande Emath mit die ander raetslude zedechie somen leest int iij boeck der coninghen int laetste capittel.

Coninghen van romen

Florus lucius beschrijft cortelick ende claerlick die hoep ende die stact der romeynen van seuen hondert jaer ghenende hem vier outheyden Aldus seyt hi Ist saecke dat yement die grootheyt des heerlicheyts ghelijcket mitten jaren die sal daer rijsen een outheyt te wesen Want so breet ende verre ouer alle die werelt hebben si hoer cracht ghetoent. ende feyten van wapenen ghedaen. dat die ghene die hoer werckten ouer lesen. leren nijt alleen dat proeffr der tijtlicker dinghen eens volcks. mer des gheheel menschelicke ghesachtes Item alsulcken groten betrouwen hadden die Romeynen in hoer cracht. so dattet groff eertsche volck ghene onderscheyt en maecten off si te peerde. off te scheep. off te lande. off ter zee streden. O volck dat weerdich is te ghebieden ouer alle die werelt. weerdich alles gunstes ende verwonderinge der menschen ende der goden.

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^m vi^c

Linia xpi

Joachim of jechonias

Dese Joachim was xviij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde drie maenden in iherusalem sijn moeder hiet noescha helnathans dochter van iherusalem.

Dese Joachim was Jechonias soen. Hi dede veel quaets daer om wert hi van dat rijck ghenomen Ende wert ghebonden vervoert in babylonien. Ende veel meer ander worden mit hem ghevoert in babylonien somen leest int vierde boeck der Coninghen int xxiiij. capittel.

Biscoppen

daniel ypheete

Dese Daniel sach in sijn laetste prophecie Ende vraechde god van dat eynde der werelt Ende hi seyde hem dat Entelterst regnieren soude dusent twee hondert ende tneghentich daghen dat is drie jaer mit een half jaer Salich waren si die comen souden tot dusent twee hondert ende xxxv daghen daer in bewijst is dat die werelt staen sel xlv daghen nae Entelterstes doot off yement woude in die penitencie doen.

Daniel
Azarias
Ezechiel
Ananyas
Mysael
Mardocheus

Alle dese worden mitten Coninck Joachim ghelevt in babylonien doe si noch kinderen waren.

Die stadt hostia.

Die stadt hostia wert ghestieht Item die paeus wert consecriert ende ghewijt vanden biscop van dser stadt als die paeus Marcus ghe ordineert heeft.

Daniel prophete doe hi noch jong was verloste hi susannam Hi stont mit sijn ghesellen in teghenwoer: dichept des cominghs ꝛc. Namaels beduide hi des co: minghs droem waer om wert hi verheuen somen leest daniels int eerste capittel.

Dese Sedechias josyas derde soen was quaet. Ende hi en gaff den prophete jhe: remie ghen ghehoer. Waer om verghinc hi yammerlike Ende al dat lant van ju: da mit hem. Sijn oghen worden hem wt ghestelten. Sijn kinderen worden ghedoot. somen leest int vierde boeck der Comingen int laetste capittel. Ende in iheremia int .lij. capittel.

Hier eyndet dat Rijck van judeen.

Sedechias .xi. jaer.

Dese was out xxi jaer doe hi begonst te regnieren Ende hi regnierde xi jaer Sijn moeder hiet Ami: thal jheremias dochter van lobna.

Dese Josedech is wt ghegaen Als die heer judam ende jherusalem gaff inden handen des cominghs Nabuchodonosor somen leest int eerste boeck paralipomenon int seste capittel. Ende hi is mitten andren ghevanghen ghelept in babylonien som: mighe seggen dat dese ghweest is Esdras scribe ende priester Off hi mach bi auentuer sijn broeder ghweest hebben.

Josedech.

Esdras soen.

prophete Habacuc.

Habacuc prophetiert te: ghens Nabuchodonosor en: de babylonien Mer in wat tijden dat tet was daer vijnd: men verscheyden opinien off dese Habacuc brocht die spi: se die hi voer hem seluen bereyt had tot daniel in die kuyl der leewen bi babylonien als iheronimus scrijft.

prophete Ezechiel.

Ezechiel prophetiert in Caldeen die destruc: ti van jherusalem ꝛc. Ende ten laetsten wert hi ghe: martierizeert.

prophete Baruth.

Baruth prophete heft veel ghesept van ypris: to ende van die laetste tijden.

Dese priscus ordineerde die spelen en̄ ludimenten. hi dede omtrent romen tymmeren dat Capitolium Item Capitolium is te seggher alleen een hoeft want int fundament wert gheuonden een hoeft sonder lichaem Als een
Coninghen van romen
prophecie des toecomende werelts. want namaels saten daer die senatoers dat sijn die oudermanss als een hoeft des werelts
Priscus Tarq̄nius. xxxvij jaer

Dese nabuchodonosor des groten nabuchodonosors soen tymmerde sijn huusvrouwen een alten suuerlicken en̄ kostelicken hof. Hi heeft van die roue der vianden die tempel Iudee grotelicx verciert. En̄ veel groter wercken heeft hi ghedaen so datmen hem toe screfft dat hi in grootheyt sijnre
coningen vā babylonien
Nabuchodonosor.
werckten verualen houen ghegaen heeft.

Die drie kinderen als Ananyas Azarias ende Mysael worden in een barnenden ouen geworpen wt welcken si bi miraculen verlost worden somen leest danielis int derde capittel.

Anno mundi

Hier begh̄ynt die vijfde ouerdracht der werelt ghedeylt in vijf.
a^m vi^c xi
Die ouervaert vā babylonie
v^c xc

Hier gaet wt die vierde outheyt des werelts ende had ghduert iiij^c ende lxx jaer nader breeuscher rekening Mer die lxx interpretes rekennen iiij^c ende lxxviij jaer.
Linia vpi

Die caldeen verbrande salomons tempel ende destrueerde iherusalem Ende dit is een van die principael datum deser heyligher scriftuere. Dese tempel had ghestaen iiij^c ende xlij jaer te rekenen van dat se eerst fundiert wert als in salomons vierde jaer Ende van dese destructi tot die ander destructi die van tytus ende vespasianus gheschiede int xlij jaer na die doot ons heren waren vi^c ende lxxij jaer als Eusebius ende iheronimus beschriuen.
Biscoppen

Dese was ghheylicht in sijn moeders lichaem Hi screef die twee laste boeken der Coninghen Ende twee boeken van paralipomenon en̄ sijns selfs boecx Hi prophetierde den Coninghen van egypten dat hoer afgoden souden neder vallen als een maghet baerde daer om hebben die priesters in een heymelicke stede des tempels aen ghebeden een beelt des maghets mit een kijnde kijn Hi verdreef die serpenten van dat eertrijck doer sijn ghebet Ten laetsten straffte hi die afgodyers waer om wert hi van tvolck ghesteent ter doot toe Ende die van egypten hebben den heyligen martelaer glorioselick begrauen in der Coninghen graffstede om sijnre weldaets wil.
jheremias prophete

Astrages Coninck van meden had een emich dochter dien hi hilichte aen enen ridder vten ghemeen volck om dat van hoer ghen edel vrucht comen en soude. Die saeck hier of vertellet die meyster inder hystorien. want hi anxt had verdreuen te werden wt dat rijck des sijn dochter een edel soen ghebaert had als hem voersept was. Ende dat ghenuel hem daer hi voer sorchde. want van hoer wert gheboren Cyrus die coninck van parsen wert die hem verdreef.

Eiulmerodach. Eiulmerodach was dese voerghenoemde Nabuchodonosors broeder. hi verloste joachim vten ghercker ende maecte hem seer groot. want na sinen raet dede hi sinen vader vter eerden op grauē deylende dat lichaem in iij^{c} deelen ende worp dat lichaem also ghedeylt voer iij^{c} ghieren die dat verslinen om dat hi nijt en soude weder verrisen vander dot die van een beest weder tot een menschē ghecomen was.

iiij^{m} vi^{c} xxxiij

Salathiel Dese was des Coninghs van judeen jeconias soen die hi wan na die ouergancht van babylonien Als die ewangelist matheus beschrijft.

Anno quo die ghegheuen wijt

ezechiel prophet. Dese Ezechiel na veel wercken die hi glorioselick ghedaen had soe bewerf hi doer sijn ghebet dat die wateren thobar dick worden so dat die kinderen van ysrahel daer op mochten wanderen ende die van caldeen daer in verdrencken Ten laetsten doe een deel 8 hoser menschen welcke hi ghestraft had verslaghen ende ghedoot waren ouermits venijnt der serpenten. Doe worden die ander toornich. ende hebben hem mit peerden ghesleept langhes der straten ende ouer den steenwetze soe dat sijn breyn opter straten bleeff liggghen Alsus word hi een glorioess martelaer des heren.

Dat scaeck spul wort eerst ghevonden van enen philosoph ghehten xerses op dat hi doer sollaes van desen spul den tyran Eiulmerodach Coninck van babyloni en die sijn meysters ende sijn wijse manneu plach te doden mocht brenghen tot beteringhe sijns leuens.

Dese seruius tullius was van sijn moeders weghen van knechtelicke condicien wāt hi was een gheuanghen maecht hoe wel dat hi edel was Dese voert gwot lof vā die hystori scriuers want in allen staten heeft hi gheweest. ende ouer al hielt hi hem seer eerlicke Dese maecte aen die stadt drie berghen Ende om die mueren maecte hi grauen.

Coninghen van romen

xliij jaer

Seruius Tullius

Dese drie waren broeders ende regnierden die een nadien andren Ende balthasar was die laetste coninck van babylonien Hi wort van darius ēn cyrus verslaghen hi en had ghenen soen Ēn darius suster was sijn moeder. daer om in nam darius dat rijcke mit hulpe van cyrus. ēn die here en hielp hem nijt want hi die vaten des heren onweerdelic tractiert had somen leest int iij ca danielis.

coningen vā babylonien

Regusar. Sabusardach balthasar.

Daniel een man der begeerten heylich ēn wtuercoren was in dese tijt vermaert sijn wercken heeft god approbiert mit gloriose miracullen.

Anno mundi iiij^{m} vi^{c} lix

Linia xpi

Esdras priester van aarons gheslacht is vermaert ouermits heylicheyt sijns leuens ēn wijsheyt Ēn doer sijn grote vernuftheyt ēn arbeyt wort die joedsche staet reformiert ēn tot een beter ghestelt.

jd 3a

Biscopen

Die stadt van babylonien wert hier destrueert.

Die grote stadt babylon wert ghewonnen Ende sijn macht wort hem benomen ghelijck die heylighe propheten prophetiert hadden Dit was die eerste ēn die meeste stadt vand werlt daer ongheloefliche dinghen of beschreuen staen Ende dese die so grot was wert ī eenre nacht destrueert. hier in wert ons beweesen dat alle cracht ēn starcheyt deser werlt ghelijckt bi den toerne gods is als stoff vullens ende als een clein voncxken Men seyt waerachtelick dattet ongheloefliic scheen dat alsulcken stadt van menschen hadden ghetymmert mocht werden off oeck verdestrueert werden Waer off soude die werlt een grot spieghel ende een bequaem eyempel hebben des si hier bi woulden informiert ēn ghelert wesen.

Dese Darius was astrages zwagher Ende want astrages mer een enighe doch ter had. so verdoer hi darium tot enen soen. want Cyrus vacht ende strede teghens hem. Ende Cyrus verwanse alle beyde en̄ tractierdese als sijn neven. want hi gaff si: nen ouden vader astragi dat rijcke vā hyr: canen Ende hi gaff dario dat rijcke van me den.

Dese Cyrus was eerst comine vā parsen en̄ namaels brocht hi die mo: narchi totten parsen. hi was vā sijns vaders weghen geboren van een vten ghemeen volck Mer sijn moed was des comincks astrages dochter Van desen Cyro spreect ysayas Hi heeft babylon verwonnen. balthasar versla: ghen. den propheet daniel heeft hi verheuen. en̄ hi heeft die kinderen vā ysrahel weder in judeen ghe seynt om dat si die tempel souden tymmeren als esdras beschrijft i sijn j ca.

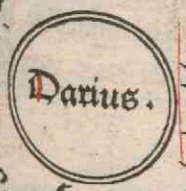

Coninghen van parsen.

die monarchi van parsen.

Sibilla Cumana prophetiert van xpo en̄ si brocht tarquino den comine vā rome in boecken in welcken beschreuen waren die ouerdrachten en̄ policie d romeynen.

iiij^{m} vi^{c} lxxxiij

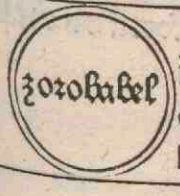

Dese heeft den tempel fundiert ende namaels volmaect somen leest Esdre int vi capittel.

Aggeus en̄ Zacharias prophe tierden ende stretent volck ver weckende hoer totten tempel te tymmeren.

Nā dat die kinderen van ysrahel weder quamen van babylonien doe waren dese twee hoer ouerste. Als jhesus een groot priester als een regent. Ende zorobabel was als een hertoech of een leydsman Ende dese manier word ghehouden tot hro: des tijt toe Als dat die ouerste priesteren waren die primapaelste Ende die hertogen waren die sub stituten Nochtans hebben die hertoghen altijt ghe weest van dat gheslacht van juda nae jacobs pro: pheae. Ende onder dit alre beste priesterlicke regiment en leestmen nijt dattet volck dwaelde vander waerheyt des ghehoues. als si voermaels deden want in die tijt der rechteren ende der Coninghen ist volck die wijl ghevallen totter afgodye. Item die joden die hier weder ghecomen sijn ende namaels verstroyt worden doer alle die werlt nae dauids propheae in den lxxiij psalm hebben al ghweest van die ghslachten ju da benyamin ende leui Ende weynich waren der vā die ander tien ghe slachten Mer die verdreuen ende ghseynt worden inden berghen van Caspien die en quamen niet weder. als die hebrei seggben.

Dese is josue een groot priester en̄ figuer xpi.

dochs soe

Na dat seruius verslaghen was. doe tradt dese Tarquinus int rijcke. dese was die ghene die eerst alle manier van tormenten bedacht Ende namaels wert hi wt dat rijcke verdreuen om dat sijn soen lucretiam ùctrachte. waer om en wouden die romeynen voort aen ghenen coninghen meer hebben om dat si te veel tyranscaphede bedreuen.

Coninghen van romen

die hoùdighetar quino

Cyrus na veel striden die hi ghevoert had. quam hi totten sciten. ende wort al daer vanden Coninghinne tamyrus ghevanghen. Ende mit al sijn heer tot twee hondert dusent menschen worden verslagen Ende die coninghinne onthoefde hem een dede dat hoefft werpen in een vat vol menschen bloets. sprekende aldus. verslaet dy nv vanden bloede daer dy lang na ghedorst heeft.

Coninghen van parsen

Lucretia was een eerbaer ende edel joncfrouwe. si wert ghewelddelick verecracht van des cominclis soen. waer om dede si hoer seluen seer dwaesselicke Dese wert allegiert tot een exempel der reynicheyt Mer si en wert nijt onsculdicht van manslachticheyt. hier of leset augustinum int eerste boeck vã die stadt gods.

Anno mundi

Xps lãi

Arphaxat wan mit cracht dat rijcke van meden na cyrus doot. Ende hi tymmerde die grote stadt ecbathanis Hi disponeerde hem tebellen te werden teghens nabuchodonosor dat is Cambisen. Mer hi wort verwonnen somen leest judith int eerste capittel.

Biscoppen

Sibilla hellespontia ghebozen vten land van troyen heeft in dese tijt van yprisco prophetiert aldus. Jhesus ypristus sal ghebozen werden van een reyne ende suuer maghet.

Falaris tyraen die veel onnosel bloets stortede. Dese dede den constenaer ende meyster perillum die een metalen stier ghemaect had om die menschen daer in te pinighen alre eerst in werpen. om dat hi ondersoecken soude wat dat hi ghemaect had Ende sijn stemme gaf een verueerlick ghelupt doer des stiers mont ghelijck die essen bleten Aldus so vant die onrechtueerdighe tyran bi tijden den ghene die hi rechtueerdelick pinichde Orosius seyt dat dit ghebeschiede int lxiij jaer of daer omtrent eer dat die stadt ghetymmert wert ꝛc. Item Alsmen seyt soe heeft Sicilia ghewoest een voester ende een moeder der tyrannen.

Dese Cambises wert menichsins ghheten. Hi wert in Esdras boeck ghheten Artayerses of Assuerus. Ende in Judiths hystorie die onder hem ghemaect is wert hi ghenoemt nabuchodonosor Dese ghebiet seer crachtelick datmen noch den tempel noch iherusalem en soude weder tymmeren. Ende sijn vader ghebiet alleen datmen die stadt nijt en soude tymmeren. Mer die prince bi lettent oeck mede en de waren hijnderlick totet wercl van thuus des heren. sonder ende buten weten: scap van Coninck Cyrus. Item dese dede een quaden rechter leuendich villen. ende ghebiet des rechters soen op sijns vaders velle te sitten. om dat hi ouermits vijf jaer anyte soude alle quade wercken scuwen ende rechtueerdelicken rechten.

ij cambises cyrus soen

Holofernus een prinss van nabuchodonosors heer was veel landen van Cambises Ende brochtse onder dwang van sijn heer Ten laetsten quam hi tot bethulie am Ende al daer wert hi van die vrouwe Judith onthoeft. somen leest in judiths anderde boeck int xiij capittel.

Een nywe babylonien wert in egypten ghesticht van Cambises die al dat rijck in wan.

Pitagoras die eerste philosoph.

Item Betet dat die wijsheyt der heydenen was ghheel vanden creaturen Ende began erst vanden afgoden in die tijt dat die menschen noch plomp ende groff waren. Want wie dat doe wat vernuft was. of yet meer wist dan die ghemeente. die wort voer god ghehouden Daer na is die wijsheyt ghewassen Ende doe quamen die oude poeten. die vanden valschen goden menich loghentael versierden Ende hadden dese in voer tijden ghweest. men soude se voer goden ghehouden hebben. Daer nae quamen die wijse die mit wonderlike vermetelheyt. hoer selfs glorie ende eer verbreide. Nochtans en verdiende si ghheen godlike eer. om des tijts wil wantment bet wist. Mer leyder si na volchde die oude ghewoenten hoe wel dat si verboden nywe goden te maken. Ten laetsten worden die philosophen vermaert. van welcken dese Pitagoras die eerste was om dat hi oetmodelike antwoerde sprekende dat hi ghheen wijs man en was. Mer hi was een minre der wijsheyt Ende dese waren ghemeen contrari den afgodyers. ende veel worter ghedoot Ende veel deden ghelijck die anderen om vrese ende anyt Mer veel quader waren si die om ghiften en de gauen te ghens hoer selfs conscientie die wet der afgodyers verhuen hebben hier off leset Augustinum int boeck van die stadt gods.

pãtaptes. Dese pantaptes Cambises dochter was dese twee hoer wijf den eneu als Exeneydes voer eñ den anderen nae als iheronimus seyt op daniels boeck int derde boeck.

Nota dat die meyster der hystorien seyt dat Darius wt vermaning ende ingheuen van zorobabel woude datment werck vanden tempel des heren soude weder aen nemen ghebiedende alle sinen prince dat si daer toe nijt hijnderlick mer behulpelick soudē wesen hier off leset Esdram int v ende int vi capittel.

Coninghen van women

Dese Exeneydes nam des Coninckx dochter te wijf Ende nijt lang daer na hi en starf. Hi was een vā die seuen wisen die rechters waren ouer dat rijck van ysrahel.

iij exeneydes

Coninghen van parsen

een halff jaer.

Die hystori van judith wert onder Cambises tomine van parsen ghemaect Si wert gheset ende allegiert te wesen een exempelaer alre reynicheyt.

Judith. wedue

an⁹ mundi iiijm vijc ix

Dano ende Phisios Pitagoras discipulen dese hebben die sect gheuolcht ende continueert daermen vijf jaer lang swighen most om dat na die tijt als si wel gheleert waren spreken mochten.

Lima ypi

Pitagoras die eerste philosoeph van hem hebben alle die philosophen hoer oersprong dat si soe hieten want voermaels hieten si die wise als augustinus seyt in sijn viij boeck van die stadt gods. Dese leerde den volck veel goeder leringh Ende ons veel doctrinen seyde hi datmen oncuuscheit soude vlyen Ende dat die beste eyerheyt der vrouwen gheen gout ofte suluer was. mer reynicheyt vercierde den vrouwen alre meest. Item hi vant die musijck. Item hi seyde datmen na god die waerheyt soude eeren want die waerheyt maect den menschen gode alre naest. Item de hi hoerde enen mensch die costelick ghecleet was kelycke woerden spreken doe seyde hi anter spreket costelike ende suuer woerden na v cleederen of treet cleder aen die v kelycke woerden bequaem ende ghelijck sijn. Item hi hoerde een ombeleeft mensch spreken die lieuer ghesellscap ende conversaci had mitten vrouwen dan mitten philosophen. dien antwoerde hi ende seyde Die verken weyteken oeck lieuer in die modder dan in schoen water. Dese was onder den volck in sulcker weerdicheyt ghehouden dat si na sijn dot van sijn huus een tempel maecte.

Biscoppen

Dese Darius was een van die seuen wisen Ende bi dat neyen ofte ghestuft van een peert verecreech hi subtijlike dat rijcke Hi creech weder tot sijn rijcke die van Assyrien Hi bedwang babylonien Aspen ende Macedonien Namaels doe hi begheerde tot eenre coningynghe te hebben des comines dochter van scitey. diemen hem niet ghenen en woude. Daer om quam hi teghens den scitey mit seuen hondert dusent menschen Ende hi en ontsach hem niet al dat volck in perikel des dots te brengen om beghert te van eenre vrouwe dat seer wreedlick onrechtueerdich ende onwijslick ghedaen was. waer om wert hi scandelike verjaecht Ende hi verloor al daer lxxx dusent menschen Daer na wert hi mit luttel volcks van Athenen als mit xi dusent verwonnen Ende verloor al daer twee hondert dusent Ten laetsten woude hi sijn scaey wreken al daer int aencomen bleef hi seluer. Item sommighe segghen dat hi gheloefde in een waerachtich god welcke hi ghebode een tempel te maken ende sacrifitie te doen &c. waer om isser hoep van hem. leset lyram opt vi capittel van Esdras boeck.

iiij Darius y-taspis

Abyuth Jorobabels soen

Van desen Abyuth ende vanden anderen die in dser linien volgen tot josephs tijt toe en vijndmen niet beschreuen inder scriftueren dan alleen dat si mitten anderen vanden ewangelist matheo ghetelt werden. daer om en machmen hoer tijt volcomelick niet weten.

Aggeus

Zacharias.

Dese twee propheten waren in dser tijt Ende in des comines anderde jaer bestrafte si dat volck van hoer verghetelheyt om dat si souden weder tymmeren dat huus des heren Ende si sollicitierdent ende vercreghent aen zorobabel so dat hi willich word den coninck daer of te spreken Ende die coninck gaf daer ghehoer toe ende consentierdet Doe worden die herten der ghemeente ontsteken om dat si tymmeren mochten die tempel des heren. somen leest Esdre int vi capittel.

Democritus philosoeph maecte hem seluen blint ende arm om liefte die hi had totter wijsheyt.

Anaxagoras had een navolgher die ghheten was Archelaus socrates meyster.

Heraclitus crebrosus.

Hostilius een scriuer der tragedien.

Die bleeyende schoen sentencien van dser philosophen vijntmen in speculo hystoriali vincencij.

Hier beginnē die raetsluden vā
romē inden coningē stede gestelt.
Die romeynē hebbē hoer heer
licheyt ũandt Mer si en hebbē
die tyranscap nijt ontgaen.

Romeynen

Bruc
eerste raetsman.

Int jaer ec en yliij na dat romen ghe-
sticht wert doe hebben die romeynē mit
rypen raet ghecordiniert in die stede der
coninghen twee raetsmannen die mer
een jaer en souden regieren op dat si wt
langheyt des tijts heer nijt en souden
verheffen tot houerdye. ende oeck mede
om dat die een den anderen soude onder
wijsen desser een van beyden in emigher
salten dwaelde.

Coninghen
van parsen

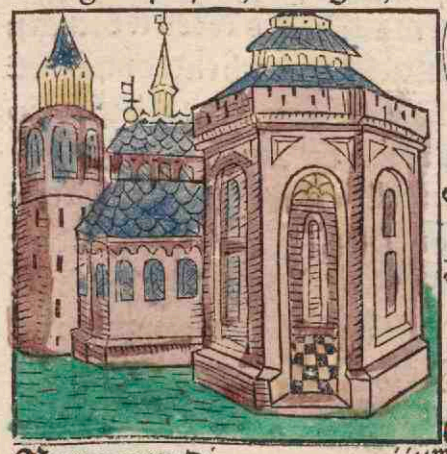

Lucius.

Die tempel des heren
wort vohnaect in Co
rincth danus vij jaer.

Leonida coninck van spar-
taengen mit iiijm menschen ver-
wan hi ende dode vol na vijc du-
sent menschen van parsen Dit is
een wonderlick ding te spreken

Anno mundi iiijm vijc xxxiiij

Linia xpi

aldus spracht hi sijn volck toe Eet hier nv v middachmael alleens of ghi uwe a-
uontmael doen soude bi die verdoemde inder hellen Ende dat gheschiede also. want
van groter vermoethcyt vielen si neder op die doden ende storuen te samen mitten
anderen.

adz ,iiij

Aggeus heeft van desen Tempel prophetiert Dat die glorie deser tempel soude
meere wesen dan vanden anderen. welcke dat ghestelicke te verstaen is. want onse
here ihesus xpristus mit sijnre lichamelicke teghenwoerdicheyt heeft diewijl desen
tempel ingaende grotelick ghoristiaert En in desen wert hi ghoffert op onser vrou-
wen purificacien dach Anders en mocht die waerheyt der propheeien nijt staen.

Biscoppen

want dese andde tempel en was nijt te gelijcken bi den eersten Augustinus neemt
hier een sterck argument teghens den joden Als dat dese auctoriteyt of dit punct
van groter noot was te verstaen van die tempel welcke dat huus gods is wt le-
uendich steen ghetymmert Ende die tempel also ghetymmert en heeft ghen sins
ghelijck ghehadt je swighe van meere glorie Hier of leset Augustinus in sijn vie
boeck van die stadt gods.

Dese dictator was daer toe gheschickt eñ verkoren dat hi den raetsluden soude voer staen Ende wesen een voergangher crachtelick hoer vyanden resistena te doen ende te weder staen Item dictator is een naem vā een eer; ber ampte.

Dictator.

In dese tijt was binnē romen een grote twist tusschen den ghemeente eñ den senatoers.

Dese xerses cominck van parsen maecte dat eertrijck eñ die zee in groter voer ouermits veelheyt des volcks welke hi vergadert had Nochtans en wast vol na nijt te achten daer hi voerspoet had. Mer in corter tijt verloer hi neghentien werfhondert dusent mannen Ende mer een weynich tijts daer nae wert hi van arthabano sijn prouoest ghedoot. Item dat ghetal der grieken die victori hadden was onghelijck meerre dan tghetal der ghenre die verslaghen worden O dweenighe tijden. hier of leset Orosium.

Dese regierde xx jaer lang.

v Xerses da rig soē

iiijm vijc lviij

Hieronimus vertelt in een synre Epistelen hoe dat Xerses staende op een hoghe plaetze ouersach een ontallick schaer van volck Ende hi wert te mael seer verveyden om dat ouer hondert jaer gheen van allen in leuende lijff soude wesen.

Dese Joachim wert van josephus ende Eusebius ghheten Joseph Onder hem wert die stadt van iherusalem wed ghetymmert dit selue leestmē oeck in Neemias boeck int xij capittel.

Joachim

ioachim

Pindarus poete
Sophocles
Euripedes
Herodotus scriuer der tragedien
Dese waren in xerses tijden vermaert.

Socrates wert ghebozen in dese tijt.
Empedocles
Permenides
Democritus
Ypocras
Pytagoras
Zeno
Aristippus
Zenephon
Antistenes
Alchipiades

Dese ende veel ander vermaerde mannen waren in dese tijt welker arbeyt ghebleuen is.

Romeynen

In deser raetsluden tijden was te Romen een grote duer tijt Ende een swaer pestilencie daer die stadt seer of

Tytus publius

verghing.

Verginius doer staelt sijns selfs dochter mit enen swerd. om dat si nijt soude ghebrocht werden tot enigher dienstaftichevt. daer om werden noch die rechters gedwongen neder te leggen hoer tyrannen der edelheyt die si voermaels pleghen te hebben hier off leset Tytum liuium van die condiae der stadts van romen int derde boeck.

Coninghen van parsen

In dese raetslude tijden ghescie de die bitter ende wrede strijt der veiencium i welcke dat glorioese ghesellscap des stadts fabiorum verslagen wert

artabanus vijmaeden.

Dese en wert nijt gheset int ghetal der Coninghen van parsen want hi weynich profitierde Nochtans tellet hem Jheronimus int derde boeck super danielem.

Anno mundi iiij^{m} vij^{c} lix

Xps lini

elyachim

Van desen en vijndt men nijt inder scriftueren dan dat hi alleen van matheo mitten anderen ghetelt wert.

ja. lui

malachias

Dese malachias die laetste prophet van yj was in dese tijt vermaert ende malachias beduut een enghel om sijn goede leuen ende sijn suuerlicke schoen aenschijn Men seyt dat mit die selue mont mit welcken hi prophetierden. die enghel des heren openbarende heeft dat selff anderwerf verhaelt.

Biscoppen

Socrates was een philosoephs van wonderlijker patiencie ende ghedoechsamheyt. hi was altijt van eenre moet sonder verandering. Men seyt dat hi dat alre subtijlste verstandt ghehadt heeft van dat eerste wesen dat is van god. waer om wert hem venijnt inden tiercken te drincken ghegheuen. Item hi seyde dat die bequaemste wech totter glorie is dat die menschen alsoe leuen als si begheren gheacht te wesen onder den volck. Item hem wert ghevraecht van een rijck man ende van een arm man wie van beyde die meeste waer. hi seyde ende spracke dat die duechdelicste die meeste waer. Item nijt en verliest hi die nijt en heeft Ende weynich behoeft hi die luttel begheert. Item een dwaess wijff en schoen. is een suuerlick tempel op een stil ghetymmert. Item sijn testament was. Ick presentier mijn siel den verlosser der sielen ec.

Tot romen is ghrordiniert ende ingheset van vij tabulen want tien tabulen wor-
den wt grieken ghebroeht. tot welcke die romeynen noch twee toe voechden int
jaer iij^{c} van dat die stadt begonnen wort. dat was van beghinsel
Marcus Gneus. des werlts iiij^{m} v^{c} lxxxiij.

Quimaus gaende int velt wert vander ploech ghenomen ende
wort ghecoren tot een prinss. dese heeft den romeynen die vol na mistroestich waren
ouermits menigherley teghenspoet seer grotelike vertroest mit sijnre victorie.

Romen was hier in druck en in liden. die stadt wert verbrant ende die muren wor-
den destrueert ⁊c.

Artharxerses. Dese artharxerses was langmoedich Ende reg
mierde xxi jaer Onder desen quam Esdras te ihe
rusalem Ende neemias was sijn schenckter dien
hi namaels seynde om te tymmeren die muren
vander stadt van iherusalem.

Archita tarentinus was vermaert in groot grieken Plato was sijn discipel van
desen schrijft valerius in sijn iij boeck dat hi sinen knecht lieuer liet ongheprimicht
van sijn misdaet. dan hi hem wt roermicheyt soude meer ghepijnt hebben dan hi ver-
dient had.

Nee-mias Prophete Dese Neemias een seer goedertieren man van sonderlinghe deuocie
was des conincks van parsen Artharxerses sijn schenckter. Hi wert
vanden Coninck gheseynt wt die wille gods om weder te tymmeren
die muren van iherusalem Ende hi tymmerden in benauwicheyt der tijden Ende
doe dat werck volmaect was. vonden si daer bi miraculeel heylich vuer daermen die
muer mede wijde. Daer na quam hi weder totten coninck Ende quam anderwerff
weder te iherusalem. al daer starff hi ende wort begrauen bijden muer dien hi ghe-
tymmert had. Hier of leset ende doer siet sijn boeck.

Cathinus die eerste Comicus heeft on-
der gedaente van boertighe fabulen die son
den seer ghestrafft.

Eudoxus Astrologus
Epicurus

Senones die walschen stredey mitten romeynen Ey die stadt wert ghewonnen wt ghenomen dat Capitolium. welcke si mede souden verlozen hebben. waert saect dat die gansen nijt het ghewaeckt en hadden dan die romeynen. want die romeynen oūmits vermoethept van stridey worden si slapende Mer die gansen doer hoer ghesuft weckense weder. waer om ambrosius verwitende den romeynen hoer on dancbaerheyt van dat voerspoet des sterstenheyts seyt dat si sculdich sijn meer den gansen sacrificia te doen dan hoer afgoden. des ghelijck spreect mede augustinus ẽ.

Romeynen

Coningh van parsen

Die mont van der hellen openbaerde hem seer verueerlicken int middel des stads van romen. van welcker wason ende weeck veel menschen stozuen Ende doe Marcus curcius hem seluen ghewapent daer in werp. doe oerste die plaghe der boser yanden.

Anno mundi iiij^m vij^c lxxxiij

Lima ypi

Die vermaerde striden van Athenen ghescheide in deser tijt wecht oft ander twyen ghweest waer Ende si sijn yammerlicke vergaen ey tot dienstaftichept ghebzocht O hoe sijn si verdestrueert die heerscappi plaghen te hebben.

ad ann

Esdras

Dese Esdras een seer heylich ende wel ghelert man word vanden volck seer eerweerdelicke ghecert. recht of hi moyses ghelijck ghweest waer. hi quam eerst van babylonien mitten anderen Mer beweghen mit vaderlicke sorchuoudichept keerde hi weder om veel menschen te winnen ende mit hem te bzen ghen Dese Esdras weder maecte en vernywede die wet ende die heylighe boeken welcke die vanden calden verbrant waren. afterlatende den werlt een salich testament. hi vant oeck nywe ende subtijlke letteren Ende doe hi dit doer den heylighen ghees salichlicken volbzocht had. quam hi weder tot iherusalem mit een grote menicht van volck ende mit cominclicke priuilegien om dat volck te leren somen leest in sijn boeck int vij capittel. hi starff in eerweerdich outheyt ende word al daer begrauen.

Piscoppen

Dyogenes philosoeph was moghender ende rijcker den alexander want hi versmade al dat ghen welcke alexander gheuen mocht. Ende hi en was nijt beducht noch veruaert voer dat ghen dat hi hem afnemen mocht.

Inden lxxx of xcv Olympias worden die raetsluden ofgheset Ende in hoer steden worden wed ordiniert x rechters wantet volck hem seer beclaechde vā quaet regiment d raetsluden. voerwaer dese uanderung maecte een grote destructies ghemeen goets ouy dat een yghelick mit steyserlike teylenen gingē ter tijt toe dat si mit cracht gedwonghen worden ned te leggheu alsulcke houeerdicheyt eñ tyranscap Mer nv ter tijt ey blijft dey vmeynē ghēen hoep vā vrede te vercrighen dan alleen doer paciencie eñ uduldicheyt. welcke die waerachtighe wijsheyt gods iheſus ypis ons geleert heeft.

Tien rechters

Xerses ij maenden

segdiang vij maēden.

Dese twee als xerses eñ segdianus hebben wey nich ghevordert daer om ey heb ic nijt notabels vay hoer noch in hoer tijt gheuonden.

Ierusalem wert wed ghetymmert.

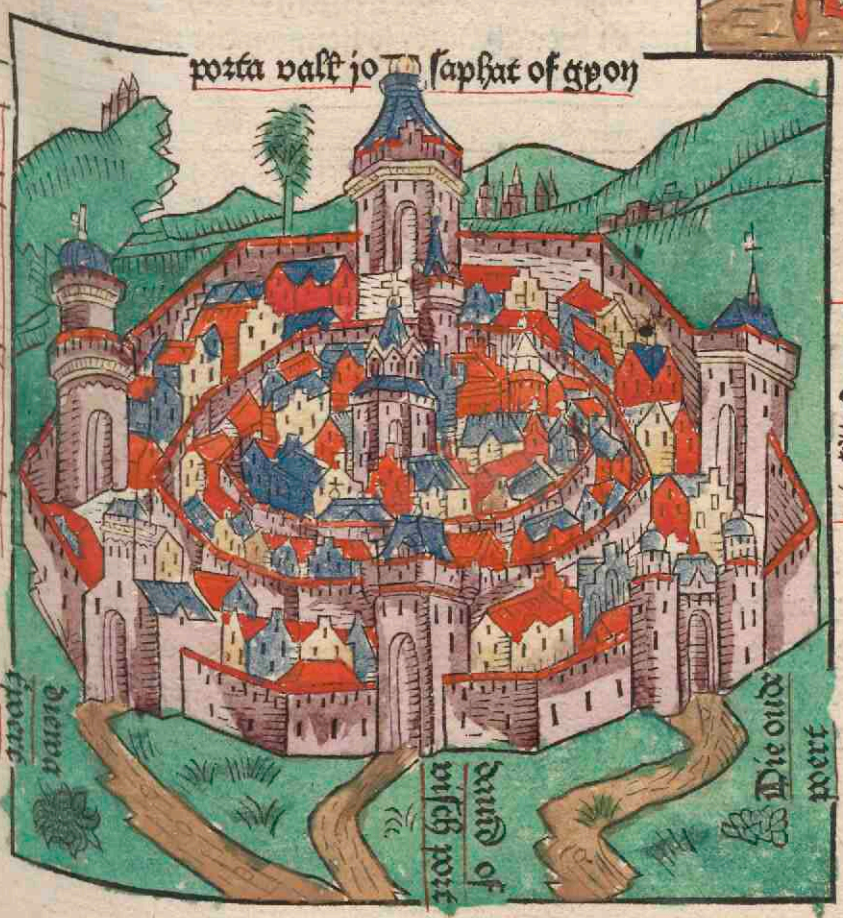

Die stadt vay iherm wert weder ghetymmert vā neemias eñ vā die and kinderen vā ystrahel hebbēde iij woeningen. die eē is die woeninghe d ghemeente vā alreleande ambochten. die and is die woeninghe der edelingen eñ der propheten. die dde is die woeninghe des conincs eñ der priesteren En de dese stadt heeft. vi. poerten.

die slicht wert

Romeynen

Die ſtadt van meylanen wert in deſe tijt gheſticht Ende is gheheten mediolana. wāt daer openbaerde een ſoech hebbende op die een helft vant lijf wol Ende op die ander helft haer ghelijck ander vercleen In aldusdanighe manieren hebben die glorioſe dinghen des werlts hoer oerſprong ghenomen van cleyn ende ſnode ſaken Ende ten laetſten comenſe daer weder toe.

Comingh̄en van parſen

Deſe Darius ſeynde een ſwaer machtich volck teghens die van Athenen. waer of worden ſi ten laetſten verwonnen Ende na beloep der auenturen ſo ſijn die ouerſte die nederſte geworden Onder deſen is egypten of ghegaen vanden parſen Item hi had een broeder die een wel ſtridende man was gheheten Cyrus hier of leſet oroſium in ſijn anderde boeck.

xix jaer Darius. Nochus

an° mundi

Plato wert ghenoemt een godlicke philoſoeph Auguſtinus priſende verheft deſen recht of hi yet van die heylighe ſcriftuer ghemaect had.

iiij^m vij^c ix

Xps lini

Plato ſeyt dattet is een ſterck man die ſijn toornicheyt verwinnen can. Ende dat is een cranck man die ſijns ſelfs heymelicheyt nijt ſwighen en can. Item ghelijck ſeyt datmen die eerden potten kennet bi hoer ghelupt. ſo kennen die menſchen bi hoer woerden.

Biſcoppen

Deſe helyazib navolchde Joachim int biſdom als Euſebius ſeyt Ende nv voert an volchghenſe hier ghemeenlick joſephum als die meyſter der hyſtorien ſeyt Euſebius. lijdt oeck dat hi joſephum navolcht

helyazib of elyaſiat

In deſen tijt worden te romen ordiniert en̄ ingheſet die ſpelen diemen hiet kadimenten om dat ouermits deſe kadimenten te romen ceſſieren mocht die peſtilencie Van deſe materie tractiert ſeer veel ende neerſtelicke ſinte auguſtijn verwitende ende ſtraffende der afgoden valſheyt die ouermits duſdanighe kadimenten eyſchte verſoeninge mitten menſchen Item alſo lelyken bedreefmen deſe kadimenten dat alleen eerbare mannen ende vrouwen nijt en wouden mede ſpelen. Mer ſi en begheerdent van verre nijt aen te ſien. O der afgoden ſacrilegium ende valſche afgoderij̄ doer welcke die nywe joecht der romeynen ouermits quade exempellen gebrocht wort tot grote ſonden. Alſus om te verdriuen die tijtelicke peſtilencie ende ander zuycte des lichaems hebben ſi nijt ontgaen die ewighe paſſie der ſielen.

Dyonisius syclus was een quaet tyran Ende wert wt spalien verdreuen Dese was een vanden discipulen platonis. mer hi en volchde die leeringhe sijns meysters nijt. Het gheschiede op een tijt dat een arm wedue hoer offerhant brocht den goden biddende seer neerstelick voer desen tyranne dat hi ynmer langhe tijt leuen mocht Ende hi staende after dese wedue hoerde dat ghebet datmen voer hem badt. en verwonderde hem seer. Mer doe si die offerhant mit hoer ghebet volbrocht had. doe riep hise tot hem vraghende. waer om biddestu aldus voer my. daer ic di altijt seer lastich gheweest bin ende gheen goet di bewesen noch ghedaen en heb. Doe antwoerde si ende spraeck aldus. Heer ic heb ghehadt vier koyen. ende iv oude vader die een tyran was nam van my een koe. doe behielde ic hier mer drie. waer om bad ic den goden om sijn doot. om bi auentuer als hi ghestoruen waer dat sijn soen die v vader was mochte my die koe weder ghegheuen. Mer leyder hi was noch quader. want hi alleen nijt en behielt. dat my van sinen vader ghenomen was. mer hi nam van my noch een koe. Ende ic behielder doe mer twee. Anderwerf heb ic ghebeden dat hi mocht steruen. hopende dattet my van v soude verset werden. Mer ghi die alre quaetste. en hebt my nijt weder ghegheuen. mer den bedruchten heb ghi meerre tribulacie aen ghedaen nemende van my noch een koe. Aldus heb ic sorchuoudich geweest of yet na uwer doot noch yemant quader mochte op staen. die mijn enighe koey nv mede naem. ende ic dan van hengher steruen mocht Hier om heb ic den goden ghebeden om v lang leuen onderwijnde ende onsalichlick dat die dingen ende die wercken der menschen altijt tot een quader neyghen. Dit sijn oude woerden ende een nywe practijck. welke onderscheyt die menschen nijt ghelijck en bekennen Mer die dit lyden. connen hoer van lachghen wel onthouden.

Aristotiles doe hi xviij jaer out was hoerde hi ende leerde van sinen meyster plato ende hi was namaels Alexanders meyster.

Anaxagoras starff.

Socrates ende Democritus dwonckten
vennynt inden tercker ende storuen.

Romeynen

camillus dictator

Dese is ghheeten Camillus furius eñ was seer behulpelick den ghemeen goede de bedructer romeynen. wāt stridende verwan hi die vehienten die x jaer lang den romeynen seer lastich ghweest hadden Mer die ondanckber romeynē verdruen desen camillum namaels Orosius seyt dat dese victorie meer profijtlick dan edel ghweest is. wāt si sond enighe weerdich ghetughenisse v romeynen mer mit een heymelic oftrecktinc gheschiede. eñ dese camillus en liets nijt om v ondanckberheyts wil welke men hem getoent had. hi en quam wedr vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē

Coningher van parsen

Assuerus

dese is den ierstē menschen ghweest een groot exempel der patiēcie als augustinus schrijft.

Dese Assuerus of atharyerses menoy was darius nothus soen Hi regnierde van jndien tot ethiopien ouer hondert eñ xxvij provincien. dese had een broed ghheeten Cyrus dien hi na sijns vads dood inden strijde versloech. want die begheerlicheyt van heerscapie te hebben en mocht nijt ghelept werden dan mit alsulke dodelike eñ bloedighen strijt Nochtans besat hi soveel lantscapen dattet hondt coninghen ghenoech ghweest waer. Dese nam eerst tot een wijf den seer schoen coningimne vasti. dien hi nochtans namaels verworp Eñ in vastijs stede nam hi die joncfrou hester van benyamins ghslacht Hi verhoef mardocheum Eñ hi dede Aman hangen Dese assuerus schijnt te wesen een vredsam man. mer seer onacyscb somen leest hester int eerste eñ andde capittel. Item hi had iij^c sonen van welcken darius in een coninckt verhuen Ende noch xl edel mannen mit hem maecten te samen een verbont. als dat si Assuerum die out ghewordē was woudē doden op dat si te vrilicker mochten regnieren Welke raet eñ opset quam voer den coninckt. waer om dede hise al doden want daer een mede sondicht daer wert hi mede ghepimicht.

Xps lini

Azor.

Van desen en leestmen nijt inder scriftueren dan dat hi mede van mathio ghetelt wort.

Biscoppen

mardocheus

Dese Mardocheus was een jode eñ een heylich man i dese tijt vermaert Hi was die ouerste na den coninckt assuerum int rijckt vā parsen Nochtans was hi altijt oetmoedich eñ druoet tot gode.

hester coninghinne

Die hystori vā hester wert hier gemaect na den latijnsche doctoren ouerleset hyram daer hi van dese hystori schrijft ende oeck opt ix capittel danielis.

Malleus torquatus began een seer wrede ende bitter strijt mitten walen Ende doe hi den principael verslaghen had die hem tot striden verweette. dien nam hi van sinen hals een gulden halsbant ende hengse om synes selfs hals. waer om wort hi mit al syn nauolghers ghheten torquati.

Dese Quinctius dictator mit een bloedighen aengang volbrocht hi die strijt welcke van malleg begonnē was hi wan die strijt. mer namaels bleef hi ī die seluer armoede daer hi te voren in was. hi houde mit synes selfs hant vier merghen lants. Augustinus in syn vijfte boeck vā die stadt gods allegiert desen teghens sommighe ghierighe eñ houeerdighe menschen.

tytus quinctius.

Dese Ochus die arthaxerses ghenoemt wert hi brocht wed dat lant van egypten onder die heerlichept van parsen. ende dit ghschiede doe die coninck Nectabanus verdreuen was in ethiopien Ende hi verdreeff veel joden die hi seynde bi die zee Caspium daer si seer vermenichde Groot wonder ist hoe dat hi den joden soe seer lastich mocht wesen. mit dat hij hesters soen was allsmen ūmoedt.

ochus of arthaxerses.

iiij^{m} viij^{c} xxviij

Dese Judas off Joiade Elyzaphats soen was die ouerste priester in mardochēus tijt. Item na dien dat die joden victori hadden ouer hoer vyanden ende wel xxv dusent menschen verslaghen waren Ende amans x sonen ghehanghen waren doe worden tot desen bisscop brieff ghescreuen datmen vieren soude den viij ende viij dach vanden xij maent Ende ouerbrenghen die daghen mit blijscap eñ mit groter werscappen in ghehuechnisse der victorie die si op die voerscreuen daghen hadden.

Judas off Judas

Lacedemones dat syn die van sparta engen werden aenghevochten eñ verwonnen ende oeck mede ghebrocht tot dienstaftichept welcker dwase begheerlichept vā heerscappie te hebben heeft ontallicke veel quaets in ghebrocht als orosius seyt.

Aristotiles die alre vermaerste ende subtijlste van allen philosophen dese insettede die sect peripatheticorum.

Demostenes een oratoer.

Romeynen

Fabricius was een eerbaer man Hi en mocht van die stadt van romen niet gheto
ghen werden mit gheenre ley subtijlheyt des coninckis pirrus. die hem boefde te ghe
uen dat derden deel van sijn rijck. waer om sprack pirrus te laetsten
ende seyde. dit is die fabricius diemen qualiker brenghen mach vâ
duechlicke wercken. dan die sonne van horen loep.

Gayus maraius

Coninghen van parsen

In desen gayus tijt gheschiede die strijt fuscorum vâ welcken viij^{m} gheuangen
ende gheslaghen worden.

Arsamq ofargus

darius arsamus soen.

Dese darius was die laetste coninc van
parsen en regnierde xxxiiij jaer Hi was
seer machtich en stout Hi eyschte vâden
grieken tribuyt. welcke die saeck was
dat die monarchi van parsen destrueert
wert. en ouergheuoert wort totten grie
ken na daniels prophecie. Item men seyt dat van
darius volck verslagen worden vijff werff tien hon
dert dusent mannen die alexander al versloech.

Dese voleyde o:
cho en regnierde
een jaer.

Anno mundi iiij^{m} vij^{c} lix

Ozosius seyt dat in dese tijt die nacht duerde tot een
groot deel des daghes Ende stenighe haghel viel vten
wolcken diet eer:rijck seer quetsserde.

Linia xpi

Plato starff nae dat
speusippus archademi
en besat.

ja iij

Biscoppen

jhesus

johan nes.

Dese twee broeders waren joden

Vagosus was des coninckis ochus sijn prouoest Dese tradt
houeerdelicke in den tempel ende bewees dese Hi ghebode den dien
res des tempels dat si mosten tribuyt gheuen om twiste wil
welcke die biscop had mit sinen broeder jhesu dien hi ver
sloech.

Dese Johannes had een broeder gheheten jhesus die seer stont na dat bisdom waer
om maecte hi sijn conuersacie mitten prouoest vagoso ouer dat water. Ende daer
op betruwende began hi te twisten teghens sinen broeder johannen inden tempel.
ende verwecten sijn broeder so seer tot gramscap dat hi hem doot sloech.

Dese Marcus stredt mit tsestich dusent tomeynen teghens den walen die voervluchtich worden ende hi versloechse te maelseer.

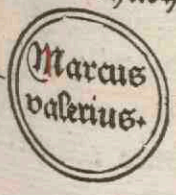

Munida maghet dienende inden tempel vestalis wert leuendich begrauen om hoerre onauvsheyt wil. Dese ende meer ander worden allegiert tot een exempel hoe strenglick dat die sonden van die heydenen ghepunicht worden.

Alexander magnus wert ghebozen vanden Coninginne van Macedonien des coninghs philippus wijff ghheten Olimpias die in ouerspul leefde mitten coninck van egypten nectabanus die inder swarter consten ghheert was Ende ouermits sijn consten bedroech hi den coninginne Ende rustede bi hoer recht of Amons god bi hoer ghheslapen had Mit alsulcke bedroch ende loghentael pleghen die machtighe heren en princen hoer onauvsheyt nijt alleen mede te onsculdighen. mer oock te eeren Ende die arme menschen worden onthoeft die in ouerspul bevonden worden.

Apuleius ende hermes waren discipulen platonis Si hadden hoer conuersacie inden poertalen ende in and plaetzen der tempellen. si en dochten noch en becommerden hoer nerghens mede dan mit die duechden Men leset dat si hoer oghen wt staken om dat si ouermits hoer ghesicht nijt en souden worden of ghetoghen vander contemplacie des wijsheyts.

Quintus curcius een philosoeph Dese twistede teghens alexandrum conine vã griecken. mit veel reden straffende hem somen leest in speculo hystoriali. hi spzack tot hem. bistu god so en laet nijt of du en gheeste beneficien. ende bistu een mensch. denct dan en ouerpeynst altijt dattu een mensch biste en verwerp ander ghedachten.

Cobares philosoeph Dese seyt dat een yghelijke mensch wiser is in eens anders menschen saecke dan in sijn selfs.

Hermes trismegistus Dese hiet oock marcurius en was in dese tijt vermaer.

Zenocrates was die cuyste ende die wijste onder alle philosophen.

Dese twee raetsluden streden tegens den latinen Decius wort verslaghen Ende manlius triumphierde. Mer want hi sijns selfs soen dede. daer om en wort hi niet

Romeynen — Manlius decius.

gheeert somen hem plach te eren Ens sijn soen want hi tegens ghebot der raetsluden streedt teghens sijn vyanden dien hi verwan Nochtans om die onghehoorsamheyts wil wert hi ghegheselt ens oeck mit een bijl onthoeft Augustinus allegiert dit tot lof ende eere des vaders.

Die monarchi ende dat Rijck van grieken

Alexander magnus des coninghs van macedonien Philippus soen Dese was die eerste coninc van grieken Hi began te regnieren in sijn twijntichste jaer ende regnierde vij jaer lang Hi is ghheheten alexand magnus dat is die grote alexander om wonderlike victorie die hi had ouer alle die werlt in corter tijt dat een bewijslic exempel was des toerne gods want god toende hem sommighe miracule helpende sijn cracht. want die zee pamphiliam wert hem ghedeylt als hier voermaels dat rode meer den joden ghescheyden wort. doe hi darium verioechde Oeck ouermits tgheset datter ghestort wort. worden die berghen van caspien ghesloten Ens die verkeerde joden bleuen daer in Ter laetsten starff hi in babylonien van venijn dat hi ghedronc=

Alexander Magnus. vij jaer

Anno mundi

Xps lini

Sadoch.

ken had doe hi out was xxxiij jaer int jaer des monarchijs vijff. ens van macedonien vij ens mit dese manier machmen veel hystorien concordieren etc. Dese Alexander beheerde alle die werlt ende stichtede die stadt van alexandrien.

Biscoppen

Onias soen

jadus johan

manasses.

Dese jadus ghinc in biscops habijt te moet den coninck alexander die hi vertoernt had Ende ter stont wort hi gevredet oftredende van sijn peert ens eerde den biscop Ende mit vrede ens grote bliscap ghinc hi in die stadt ende liet hem halen ende exponieren daniels prophecie die van hem prophetiert was Ende doe dat volbracht was wert hi seer verblijt. want al dat hi in sijn droem ghesien had word mit rechter ordinancie vervult Ende hem docht dat hi die ghheen was van welcken die prophecie sprack. Ende daer wt nam hi meerre stoutichevt te strijden teghens Darium Ende doe dat sacrificium ghoffert was ghebode hi den joden te beghheren wat si woudē. ens hi verkendet hoer op dat si sijn wet ende rechten hielden.

Hier ghesciedt alre eerst dat die vomeynen hoer willichlick ouergauen in hoer vy-
anden handen Wetet dat tot deser tijt toe en hebben die vomeynen hoer nijt laten vā
ghen of tot enighen dienstaftichept brengen Mer si wouden liever ver
wonnen of oeck doot ghesslaghen wesen Ende dese grote vromicheit wert
den vomeynen benomen vāden sampniten Mer die raetsman papirius
verwan den sampniten ende brocht die vomeynen weder tot hoer eerst-
te vromichept wattan dat si meere oneer als menedichept aennamen.

papirius raetsman

Dese papirius was in sijnre kijntschept seer wijs. Hi visierde een schoen loghen
om te verhuden voer sinen moeder ō raetsluden heymelichept Ende doe hi een man
wort was hi alsō wel stridende so dat hi ghezordiert wert teghens alexander wel
ker toecomst die vomeynen seer ontsaghen Dese en achtede den afgoden nijt Hi be
spottede die wijghelaers ende voerseggers der ongheluckigher dinghen Ende dit
scriuen die doctoers tot sijnre eer ende lof. want hier in toende hi hem te wesen een
wijs gwetmoedich man.

iij^{m} vij^{c} lxxxiij

Die tijden waren seer vereerlicke Ney alleen canten hoerdemen die stemme des
bloets weping ende crijsing des strijdende volcks O wonderlicke paciencie gods.

Alexander magnus regnierde xij jaer Ende in esclie
jaer stichtede hi een alexandrien.

ad xij

Sara balla.

Dese sarabalka was des cominces darius prouoest Hi quā den comine alex-
and mit vij^{m} mannen te dienst en bewerf oerlof te tymmeren een tempel
inden berch garizim daer hi sijn swagher manasses biscop setede die ja-
dus broeder was Hier beghint die twist der joden want veel vanden joden aen-
henghen hem die al gehaten worden samaritanen want si vanden anderen joden ghe
banniet worden.

Orosius seyt dat alexands heer welcke seer cleyn was verstreech dat volck vā
parsen tottier somme van vijff werff tien hondert dusent menschen.

Item dat eerste schaer van volck dat verslaghen wert had vi^{c} dusent mannen
Dat anderde was van iij^{c} dusent voetgangers ende j^{m} te peerde Ende in dese der
de strijt wort darius ter doot toe ghewont Ende doe hi vlyen woude wert hi yam-
merlicke alleen in die wech verlaten Al daer starff hi in alexanders teghenwoer-
dicheyt ende mit ydele hermhertichept. nochtans mit cominclicker eeren dede hi da-
rium begrauen.

Romeynen

Coninck van assyrien

Coninck vā egypten

Comine vā macedonien

Deſe antigonus comine van aſſyrien ſprack Na dien dat ic purpuer aenghetoghen had en heerde ick nyet dat waer was Mer i eenre nacht dat ic mijn cleet verander de heb ic alle quaet dat ick ghedaen had ondſoe: lende ghekeert.

(Antigonus)

(ptolomeus lagi)

(philippus)

Deſe philippus comine van ma: cedonien was alex: anders broeder ſoe ihewonimus ſcrijft.

Van dat rijck van egypten wert vermoeght in deſe lin der coninghen van egypten. want die co: ningen waren bi tijden den joden gunſtich ende bi tijden ſeer moeylick Ende dat om deſer ſaecken wil want die coninghen van ſyrien die ſtreden vol na altijt mitten egyptaen Mer die kinder van yſrahel ſittende int middel hoe dattet hem keerde altijt wor den ſi tribuliert. nv vanden enen ende dan vanden anderen Ende ptolomeus quelde ſe eerſt laſtelicke. ende dien hi veng verooft hi ſcalelic Ende om de: ſer oerſaecken wil ſijn ſi verſtroyt in allen natien ſomen leeſt int werelt der apoſtelen int andere ca: pittel Mer hi en ontghinck nijt onghepinicht hier of leeſt Oroſium.

Anno mundi iiij^{m} ix^{c} viij

Kimia ypi

Alexanders heer was ſo cleyn als oroſius ſeyt datter waren mer xxxij duſent voetgangkers iiij duſent te peerde. hondert ende lxxx ſceep Mit duſdanighe cranc ſte macht van volck heeft hi alle die werlt aenghevochten En̄ het is onſeker wat datter meer te verwonderen is als dat hi mit dit cleyn volck die ganſe werlt ghe: wonnen heeft Of die ſtou: ticheyt aen te vechten ende te ſtrijden mit dit volck te: ghens alle die werlt.

Biſcoppen

Doe Alexander gheſtoruen was Ende die twa: leff welcke hi dat rijck deylden mit malcanderen nijt en conſten ouer een draghen. doe worden ſi twiſtende ende maecten ontallicke ſtriden Ende dat quaet wort vermenicht opter eerden houen maten. Ten laetſten doe die ander verdeſtrueert waren doe behielden deſe vier als Antigonus Ptolomeus Philippus ende Seleucus die macht ende heerlicheyt na daniels pro phecie Siet ende leſet oroſium.

Coninghen van syrien

(seleucus of zouwau)

Deſe Seleucus na dat hi babylonien na veel ſtriden ghewonnen had. doe ſettede hi op ſijn hoeft een dyadeem Als een comine van al Aſyen int xij jaer na dat alexander gheſtoruen was Ende van deſer ouerheyt ſoe telket ende rekent die ſchrijuer machabeorum dat rijck der grieken als Euſebius ſeyt.

Deſe Seleucus was Anthiochus ſoen ende ſtichtede die ſtadt ſeleucum.

In deser Raetsluden tijt waren die romeynen verueert wāt vier primapael wt dē volcke vā ytalien maecten tsamē een cōpact teghens den romeynen die sij nochtans subtijlike allenskens verwonnen.

fabius quintus dictus

In deser raetsludē tijt wordē meer dan xviij dusent romeynen verslaghen Tē schijnen oock anders nijt dan dat die romeynen een rechtueerdige strijdt voerden.

dolabella domitius

In dese tijt na dat die romeynen groote scade hadden gheleden so hebben si die sampniten seer verduet. het was als eyghentlick dat si weynich voerspoets ende gheluck hadden dan na groote periculen ende groten arbeyt Augustinus seyt dat die Romeynen veel salichlicker soudē ghebleest hebben des sij nae ghevolcht hadden die manier der simpelre ende oetmoedigher menschen ende ghelaten hadden die houerdye van heerscappie te hebben.

iiij^{m} ix^{c} ix.

Menander Comicus
Menedemus philosoeph
Speusippus philosoeph
Philemon philosoeph

Die primapael datum deser historie is dat vij jaer na dat Alexander sterff in welcke dat rijcke der griecken began nae die veltening des boecks machabeorū.

Die jaren voer die ghheboert xc.

Dese steden werden ghestichtAls.

Edissen
Anthiochien
Seleuacien

Onyas iadus soē

Dese olimpias alexāders moeder was een wijsvol tyrāsca si wert ghedoot Ende ontfeng den doot sonder eenich teyken van vrouwelicker anxtuoudicheit gelijck hoer soē seer stracklick ghestoruen was cē.

olimpias alexanders moeder.

Dese symon wert om sijn sonderlinghe heylicheits wil ghenoemt die Rechtueerdighe symon vanden ghemeen volck dit geschiet oeck dieweil veel ander menschen.

die rechtueerdige symon.

sostratus.

Dese sostratus tymmerde in alexandrien in die zee Een alte groten toern ghenoemt pharus hebbende xxiiij passē verinder zee fundiert op vier glaesen pylers dit is een van die vij wondlicke dingē die int werlt sijn.

Calistenes philosoeph was Alexanders mede discipel onder Aristotiles dese wert van alexander ghedoot om dat hi hem nijt en woude aenbidden voer god.

Romeynen

Emilius taetsman.

Dese Emilius voerde mitten Romeynen een wchtueerdich strijt tegbens den tarentinen Ende pirrus coninck van grieken was den tarentinen behulpelick Ess si streden langher dan vier jaer Ten laetsten word pirrus verwonnen ende quam weder in sijn lant daer hij yammerlike sterff Namaels maecten die Tarentinen mit die van carthagen een ouerdracht daer die strijdē punica hoer oersprong aff namen.

Coninghen van Egiptē

Ptolomeus.

Dese ptolomeus philadelphus was een deuoet coninck Hij aenbad een waerachtich god. hij was den joden seer gracioess. hi verloste wel hondert dusent ende. yy. duset joden vand ghevanghenisse ende settese weder i haer eerste vrijheit. van welcke hy daer of veel verhoff ende groet maecte Dit dede hij altemael om hem behaechlic te maken gode van pstahel welckes wonderlike wercken hi ghehoert had dese ptolomeus begheerde dese wett te hebben die nijt en mocht

Anno mundi

Xpi

sadochs soen als mathes schrijft.

Achim.

ouergheset werden in enich ander taet dan vanden eerweerdighen ende deuoten mannen mit betamelikker eerweerdicheit ende solempniteyten Sommighe hebbent besoecht willende die wett trecken in haer hystorien. Maer die worden ghenaecht ter tijt toe dat sij penitencie deden Hier om seynde die coninc tottē biscop Eleazarum dat hi hem woude weder seynden gheleerde eñ bequaem mannen dit wercke te wol brengen als die wet te oversetten dat die biscop ghoerne dede. hier off leset die meister inder hystorien.

Biscoppen

Hermcha.

Dese was ptolomeus philadelphus dochter Ende ptolomeus euergetes was haer broeder Ende haer man was die coninck van syrien ghheeten Anthiochus theos.

Coninghen van syrien

sother yoñ jaer.

antiochus.

Van desē Anthiocho den derden coninck van syrien nae Alexanders tijt. werden al die na volghende coninghen van syrien ghheeten Anthiochi Dese Anthiochus tymmerde Anthiochien.

In dese tijt was te Romen een zwaer lastich pestilencie sonderlinc onder den vrouwen ende onder dat vee so dat die vruchten inder moeder lichaem ghemeent: licht storuen Ende men vermoede dattet gheslacht der beesten soude vergaen hebben.

marcus curius vacht

Dese Curius vacht die derde strijt tegens den Epiroten Ende nae dien datter .xxiij. dusent verslaghen waren. doe word oeck pyrrus voervluchtich. dese spracht ick en mach ouermits strijden nijt omghekeert werden Noch mit gheen ghelt ende goet en laet ick my om copen Ick begheer meer die rijcken te ghebieden. dan selver rijck te wesen.

Die Romeynen ende veel ander die voer ende na deser tijt gheweest hebben. waren na des werlts eerlicheit. seer heerlike wetlike strengh ende waerachtighe mannen ende in allen duechden vermaert. so dat die heyligh doctores hoer wercken dē sterken voersetten tot een eyempel Mer nijt hoer mening Want si derfden tghelooef ende die wercken des goedertierenheits.

iiij^{m} ix^{c} xxxiij

Josephus seyt dat in dese tijt cessierde een Redelick schijnsel Want als die sonne op coemt so vergaet die morghenstont. dit is te verstaen dat ypristus die waerachtighe sonne die de onbedriechlike waerheit soude leren toecomende was Dus moest dat schijnsel der figuren een eyndt nemen. doer siet den meister super exodū.

interpres.

Dese lxx beduden ende ouersetten die heiligh scriftuer uten hebreeusch in grieyer tael Item mit grote miraikel hebben so veel mannē in lxxij dagen die heel heiligh scriftuer beduut ende ouergheset mit grote een drachticheit ouermits hulp des heiligen ghests cē Hier of leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods seer suuerlick Mer Jheromimus en concordiert nijt ouer al. somen leest in prologo biblie.

symons broeder. Eleazarus

Dese Eleazarus seynde den Coninck ptolomeo lxxij wijss mannē om die wet ende die scriftuer te beduden ende ouer te setten. hi seynde hem van elcke ghesslachte ses mannen Ende datter meer dan lxx werden ghenoemt dat is bij tijden die ghewoent inder scriftuer y datmen somwijl een cleyn ghetal verswighet dat bouen een grote somme gaet.

Archesios philosoeph

Crisippus philosoeph seyt dat een dwaes mensch en kan ghē ding wel ghebruken

Daer om en is hem gheen ding nut off orber.

Crates ebebanus worp een clomp gouts in die zee sprekende ick wil lieuer die Rijcktdom drencken. dan ick van haer soude verdroncken werden.

Romeynen

Deſe Genucius raetſman wan die ſtadt Regiuorum Ende hij ſeynde tot romen een legioen wemſche ruters die al vā dē borgheren ghegheſelt worden Eñ int mid: del des ſtadts mit eē bijl onthoefft. om dat ſij nijt ſoe vromelike hoer en hadden in den ſtrijt Aldus ſtrenghelick word te romen juſtia ghedaen dat men oeck nijt en ſpaer: den den ghenē die victorij had dē des ſiboer in enich ander cleyn ofte weynich punc: ten ontghinghen.

genu: cius raetſ: man.

Deſe Sempronius ſtrede teghens die picentes Ende dat eer trijckt word te uēde. recht oft ūueert waer te ontfanghen dat bloet dat taer ghēſtoert ſoude werden Eñ vol na worden ſi al ver: ſlagē van beyden paertijen. wtgeſondert alleen een wey nich romeynē die victorij hielden.

Sempro: nius.

Coninghen van egipten

Anno van beghin der werlt

Liuius Xpi

In deſe tijt was te romen een wonderlike grote blixem daer die huſe ende die muren of verbrande Eñ die vlamme opende dat eertrijckt eñ verbrande vijff mael ghen lants Nijt lang daer nae worden die ſonteynen in bloet verwandelt Ende men ſach melck druppen vanden hemel.

Biſcoppen

Deſe Anthiochus theos had eē alten ſwaerē laſtighen ſtrijt teghens ptolomeū philadelphum coninck van Egipten Eñ want ſij ſtrijdē de nijt en mochten comē tot eendrachticheit Soe worden ſij bij een ander manier ghevredet Want hij nam te wive bewonicen des cominc dochter van Egipten ghelijck daniel ghepropheciert had.

Coninghen van ſyrien

theos

ānthio chus

Herafiſtratus een meſter in mediānen was in deſe tijt vermaert

Dese Appius verwanlichtelic die syracusanos eñ penos eñ dwāgse dat si scatting moste ghēuē hi verdestrueerde dē weech Appia Ende hi inleyde die waterē geheten claudias

Appius claudius.

hannibal die oudste.

Dese hannibal began die eerste strijt punicum hij wort eens eñ anderwerf vanden romeynen veruonnen Ten laetsten wert hij van sijns selfs heer neder ond die steē geworpen Also sterf hi dese was seer onghelucklich.

ptolomeus Euergetes.

Dese ptolomeus Euergetes was philadelphus soen hij was een wel stridende man van groter victorie Ende na dien dat hij syrien Ciliaen ende een deel van Aspen beleghen ende ghewonnen had onder veel ontallicke ghewefte goets dat hi ghenomen had. so heeft hi oeck weder ghebrocht die goden welke Cābises in parsen ghevoert had. Daer om is Euergetes te seggghen een weder omvoering.

iiij^{m} ix^{c} lix.

Josephus een legaet des joedschen volcks. Dese versoende die toornicheit des conincs teghens die biscops onpas wil Ende hi wert van hem ghemaect een leydsman des lants van judeen Ende oeck der landen al omtrent leggghende dese had een cleyn soen gheheten hyrcanus welkes wonderlike ūstant woude die vāder onder vijndey Ende gaff hem iij^{c} juck ossen sonder koerden ofte ander wescap. Ō daer mede te ploeghen. te eyen ende te saeyē dat lant īder woestinen Ende dit kijnt bedacht ghēkijns raet Want hi dode y juck ossen eñ gaf dat vleysch den arbeyts lude Ende vanden vellen maecte hi coerden eñ kasten die ploech mede voert te trecken.

Onyas.

Dese onyas des rechtueerdigē symons soen heeft wt liefte des wets of meer wt ghierichheit geweyghert tribuut te ghēuen dē coninck van Egipten Euergeti Ende daer om wert dat heel lant van judeen belast Als iosephus seyt.

Romeynen

Dese gneus wert scalcklicklick van hamikal ombeuanghen en̄ verslaghen dat gayus hardelick wraecte destrueerde sij heer ende maecte hē voeruluchtich.

Gneus. Gayg

Dese regulus had eerst grote victori. hi verwan drie coningen hi creech ond dwang lxxiij steden. hi dode een groot serpent van C. ende xx voetē lang Ten laetsten doe hij alte streng was teghens sijn vyanden ende hij gheen vrede woude gheuen dan ond grote tribuut daer om worden si desperaet ende mistroestich En̄ sij sijn te samen aenghecomen teghens hem ende verdestrueerde sijn heer. ende namen hem gheuanghen Noch hadden sij de gheery vrede mit hem ghehadt Mer hij als een trou man woude lieuer in groter pijn steruen dan quade en̄ valsche vrede te gheuen waer om wert hij seer van sinte Augustijn ghepresen.

Attilius Regulus

Comingheu van Egiptē

Anno mundi iiij^{m} ix^{c} lxxxiij.

Limia Xpi

Eliud

Dese Eliud wan Eleazar Als matheus scrijft in sijn eerste capittel.

Biscoppen

Dese symon Onyas soen had sonderlinc groot loff somen leest Ecclesiastici in sijn. l. capittel hij verbeterde die tempel. hij verbrede die stadt ende hij was te mael gheestelick.

Symon

galericus

Coningheu van syrien

antiochus.

Dese was Anthiochus theos soē van sijn eerste wijff laodice die haer man mit venijnt vergaf Ende sij dede bewinen mit haer kijnderen dode Ende sij settede gallericum dat hij soude regnieren in sijns vaders stede Waer om wert dat coninclt rijclt van syrien beleghen ende verueerlick aengheuochten vanden coninclt Euergetes Dese gallericus liet after twee sonen Als seleucus ende Anthiochus magnus die alle beyde regnierde.

Emilius fabiq.

Dese twee waren droeuich om dat regulus ghevanghen was Ende si quamen om hem te ûlossen mer si en vorder dē nijt

Lucaci us ra etf man.

In dese tijt was een jaer van vreden nae die eerste strijt punicum Ende dat wort ghe acht voer mirakel wāt in C. ende xl. jaren hadden die Ro: meynen gheen vrede ghehadt

Ptolo: meq philo patoz.

Euerghes

Dese heeft die vā Carthagē na veel strij: den seer vernedert so dat sij paeys ende vre de begheerden Welcke sij verweghen ouer: mits grote composicie die sij maecten Mer sij en hielden nijt lang.

Dese ptolomeus philopatoz voerde een strijt teghens twee broeders als tegēs seleucum ende Anthiochum magnum hi verwan eñ versloech veel duisendē. noch tans en had hij gheen victori hier off leset Jheronimum super danielem Item hij verwan die joden Ende hi versloech lx. duisent die ghewapent waren.

Een grote plaghe van water eñ van vuer die vol nae al die stadt had doen ûgaen was in dese tijt.

Die jaren voer die gheboert xpi.

Jhesus syrachs soen heeft ghemaect een boeck dat Ecclesiasticq hiet Ende wert oec ghenoemt panthewn dat is gheheel duechdsam Datmen van groter weerden hout ende datmen veel besicht inden dienst der heylegher tiercke.

jhesus syrachs soen.

Dese hamibal was een seer wreet ende een quaet coninck vā Af: fricken Doe hij ix jaer out was swoer hij ende loefdent sinen vader dat hi hem soude na volghen in hatt ende nijt teghens die romeynen. dat hij die seer ontrouwe was. trouwelick volbracht heeft Want hij bracht die romeynen vol nae tot mistwestickheit Ende hij soude die stadt ter eerden toe gheslecht hebben. dest godnijt beleth en had. hi versloech op een tijt also veel edel romeynen datmen drie mud ringhen van hoer vinghern nam hi maecten een brug in een water vander romeynen doder lichamen daer hij sijn volck ouer leyde Ten laetsten wert hi van Sapio verwonnen ende hij wort dicwil voervluchtich En hij dode hem selven jammerlike mit venijnt.

Hamibal.

Ny deser tijt worter menich sins ghestreden teghens die faliscos ende die wa-
leys Na welcker strijden en hebben die romeynen mer een jaer gheweest sonder strij
den ende bloet storting.

Romeynen — Sim: promigva lerius

Dese ephiphanes was vier jaer out doe sijn vader sterff Waer
om so strede Anthiochus magnus teghens sijn leydsmannen
Ende nam all wt sijnre macht wtghesondert alleen Egipten
Mer doe dese Ephiphanes out was vij jaer doe hilickte Anthi-
chus magnus sijn dochter die Cleopatra hiet ende vij. jaer out
was aen desen Ephiphanem in droch. bij consent van sinen soen
die oeck Ephiphanes hiet of die Edel Anthiochus. Ende doe Anthiochus mag-
nus ghestoruen was. doe veruolchde sijn soen dat oude droch ende versloech ptolo-
meum Ephiphanem bedriechlick daer hij sat in een werscap Nochtans en behielt
hi Egipten nijt. Want die van Egipten stonden hem vromelike weder soe dat hij
scandelike voervluchtich word.

Coninghen van egipten — Ephipha nes. — Ephiphanes Epiphanes

an? mundi

Linia Xpi

Nota dat dese twee broeders Als seleucus ende Anthiochus magnus woude
wreken dat bloet hoers vaders ende oude vaders die verslaghen waren van Euer-
getes Coninck van Egipten Ende sij brochten een groot heer teghens philopator
Euergetes soen Mer voer den aen gang so sterff seleucus Ende Anthiochus mag-
nus veruolchde die strijdt Mer hij verloer al sijn heer ende wort seluer voervluch
tich. ende scarp hielt dat hij nijt ghevanghen en word. Anderwerff vergaderde hi
veel volcks comende teghens Ephiphanem philopatoers soen die noch een kijnt
was van iiij jaren Ende hi had mit hē philippum comine van macedoniē mit veel and
edel manne Ende hij behieldt victori teghens die leydsmannen des voerghenoem-
de kijnts. hij verdreeff scopam den leydsman. hij vercreech judeen mit veel ander
steden Ende al beswaerde hise soe seer. dat hi seluer voervluchtich wordt. Ende
want hij Egipten mit strijden nijt winnen en mocht. soe boefde hi scalckelick Ephi-
phani sijn dochter Cleopatram te ghenen tot een wijff. om dat hi dan mocht co-
men int lant om te kerouen.

Coninghen van syrien — seleu cus. — Cerannes

Dese was gal lericus soen Ende wert in iij. jaer verslaghen.

Dese wert in nanees tempel ghe doot.

— āthio chus magnus

Mer hi en bedreeff nijt Want sijn opset verbotscapt word Ten laetsten doe hi hanibal be-
hulpelick was teghens den ro-
meynē doe wert hi verwonnen ende ghedwonghen den romeynen tribuut te ghenē
Ende daer na en had hi ghen voerspoet Wāt doe hi die ouerste prouincē weer reyste

In dese tijt wert hamilchar hamibals vader die een hartoch en een leydsman van karthagen was verslagben van den spaegers dese fuluio verwan die jllirios

Fuluius

Lucius gayo.

Dese Raetsmannen hadden die heel macht van jtalien vergadert ende sij waren sterck vijc dusent ghewapender mannen om anxt vanden walen die si seer ontsaghen. Ten laetsten worden die walen verslaghen ende verdestrueert.

Nota dat die joden wt die verhenghenisse gods altijt tribuliert worden. op dat sij nijt weder souden comen totter Afgodye Als si voermaels plaghen.

Tytus liuius een scriuer der tragedie was in dese tijt ũmaert.

Die andere strijt punicum duerde xviij jaer lang.

In dese tijt worden die womeynen verueert van wonderlijke teyltenen prophetierende veel quaets dat hoer naliende was van hamibal.

v^{m} ix.

In Egipten wert een tempel ons heren ghetymmert m ghelijckenisse staende te Jherusalem die tot vespasianus tijt toe duerde Ende wert doe vter gronde verdestrueert.

Dese Onyas magnus om der tyranscaps wil van Anthiocho wert hij voervluchtich Ende reyste mit veel joden in Egipten ende sende hem aldaer te volbrenghen ysayas prophecie in sijn xix capittel Als vanden tempel te tymmeren. Mer daer in sondichde hij qualick werckende Mer die coninck ephiphanes ontfeng hem danckberlick. gheuende hem dat lant helyopoleos En daer tymmerde hij die tempel.

Onyas magnus

En quam in persien Aldaer gaende inden tempel nanee mit weynich volck wordt hij vanden priesters bedroghen ende yammerlick verslaghē Ende wert alte maal ontleet somen leest int ij boeck machabeorum int eerste capittel hij afterliet twee sonen die een hiet seleucus die eerst regnierde En die and hiet ephiphanes Dese twee waren so seer quaet dat in ghelijckenisse van desen. schee die vāder wat eerbaerheits te hebben.

Romeynen

Sapio liep eerst hamibal te moet En dat heer der romeynen wert vol na verslagen daer na wort oeck simpronius ůwonnen Te laetsten wert flamminius mit xx duſent menſchen verſlaghen.

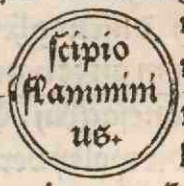

Dese raetſluden quamen te ſtride teghen hamibal coninck van karthagien Ende ſij verlorent. Ende daer verghing die hoep vā romeynē wāt daer wertter wel vijf duſent doot gheſlagen En daer na worden ſi altijt ůwonnen ſo dat ſi wanhooptē ymmermeer haer eerſte crachte weder te crighen.

Coninghen van egipten

Hier was Romen in groten druck ende lijden Want daer wordē ſo veel romeynen verſlaghen dat die gheen die leuendich bleuen wouden vluchtten wt romen.

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

Plantus een wel ſprekende man.

Dese Eleazar wert mede ghetelt vanden ewangeliſt mathe us in ſijn eerſte capittel.

Biſcoppen

Dese symon onyas ſoen behielde dat biſdom doe ſijn vāder voerluchtich word.

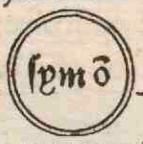

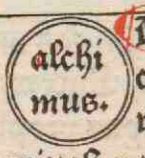

Dese drie hoe wel dat ſij waren vant priesterlike gheſlacht. nochtans en werden ſij nijt gheſet in die lāi der biſcoppen om haer afgodye ende quade wercken wil Ende oeck en quamē ſi nijt te dghē noch te recht in die biſcoplike ſtaet. ſomen in veel plaetzen machabeorum wel beſcruen vijndt.

Dese Alchimus. wert van demetrius. Coninck van ſyrien biſcop ghemaect hij was jude machabeo ſeer moeylick Ende doe hij die muren van dat huus des heren ende die werckē der propheten deſtrueerde doe word hi gichtich ende ſtarf in groter pine.

Coninghen van ſyrien

Coloſus was een ghegoten metalen beeldt van. C. en xxvi voet groot dit beeld viel neder Ende brack ouermits eertbeuinghe.

Dese philometor Epiphanes soen van cleopatra regnierde xxxi jaer Ende doe hi noch iong was wert hij seer verdruckt mit veel bedroghs ende laghen vā Anthiochus Mer die Romeynen seynden hoer legaten ghebiedende Anthiocho. dat hi hoer vrienden nijt meer moeylic ofte lastich waer. si wouden die saecke des strijts eynden Item Marcus publius maecte een cyrkel om Anthiochum. en sprack aldus Die oudermanss ende dat volck van romen ghebieden v dat ghi nijt wt dit

·xxxi· jaer philometor

Cyrkel en gaet. ghij en antwoord eerst En doe die bose mensch sach Dat hi sijn tyranscap nijt volbrengē en mocht doe sprack hi. dunctet den oudermanss ende den volck goet te wesen soe willen wy van heen reysen Doe quam hi ende liet Alexandrien belegghen en steerde hem weder om totter armer joden lant En al rasende dede hi wraeck opten joden Dat hij in sijn meere en starcker nijt doen en cost. Alsmen leest machabeorum int eerste ende int twede Capittelen.

Onyas pius

Dese Onyas pius was een heylich man. ende gode danckbaer. bequaem ende lieftal mit allen menschen also wel den quaden als den goeden Ten laetsten wert hij mit groot onrecht doot ghslaghen van Andronico soemen leest int Ander boeck machabeorum int iiij Capittel.

Romeynen

Dese glorioſe jonghelinc Sapio doe hi out was xxiiij jaer doe was hi als die anderde machabeus. Hij verhefte weder bij die ermhertichheit gods dat ghemeē goet der romeynē dat vol na ūgaē eñ ūualleñ was. hi veriaechde hannibal. hi verwan die van hiſpaengen ende die van affriken. hi maechte den romeynen Anthiochum in een knecht. Hij ſettede die van Aſyen dat ſi dē romeynē moſten tribuut gheuen. dese ſcipio die ſo veel gwote dinghen ghedaen had ſtarff ten laetſten balling buten lants. Dese ſcipio hiet oeck Affricanus Want hi Affriken ghewonnen had. hi quam mit xx. duſent binnen Carthaghen ende verwan hannibal ende brande die ſtadt. Daer nae ſterf hannibal van venijne.

(scipio. Affricanus.)

Coninghen van Egiptē

Sapio Affricanꝫ had dit ghemeen woert dat die Romeynē hoer nijt en ūheuen alſt hem wel ghing Ende dat ſi hoer nijt en verſloeghen alſt hem vuilick ghing Item Nymmermeer en bin ick mij alleen dan als ick alleen bin Ende nymmermeer en bin ick mij ledich dan als ick ledich bin.

Anno mundi v^{m} xxxiij.

Limia Xpi

Boven dieſtadt van jheruſalem worden in deſe tijden gheſien inder lucht vuerighe ſcharen wel vij. daech lang Ende daer na volchde een gwote plaghe ſoe men leeſt ins anderde boeck machabeorum int vijfte Capittel.

a2y D

Terencius Comicus was in deſe tijt vermaert hij ſeyt datter gheen ding en is ſoe lichtelick te doen. ten wert een wel laſtich ende zuaer diet onwillichlick doet.

Biſcoppen

Coninghen van ſyrien

Deſe ſeleucus des gwoten Anthiochus ſoen was een arm gwof eñ een verſmaet menſch hij was onweerdich der coninclicker eer. hi was ſeer quaet. ghelijck ſijn vader. hi regierde een weynich tijts. Want ſijn broeder ontnam hem dat rijck drochlick. Dese ſeynde helyodorum om den tempel te ſpolieren ende te berouen. hi wert wel berijſpt ende quam ydel weder om. ſomen leeſt int twede boeck machabeorum int derde capittel. Item om deſer twiſten wil quam alte veel quaets ſo dattet Rijck van grieken dat iſt rijck van ſyrien vanden romeynen tot een prouincie ghemaect wert.

Coninghen van ſyrien

(seleucus.)

des gwoten anthiochus ſoen deſe en was nijt wijſ.

In desen tijden waren daer soe veel ende langhe strijden after een verualghende dattet also veel den heydenschen doctoren als den kerstenen verdriet te screuen of totter memorie weder halen in welcken te verwonderen staet der vromeyneyn starcheit ende haertheit dat hē ghē vrese ofte tribulaciē üuerenen mocht. so dat sij hem emigen machtighen cominc ende somwijle op soude ghegheuē hebben off in handen ghegaē Mer si opponierden off sette hem teghens dien. sonder ophouden onderstoelende menighe wandelberheit des auentuers. Dit dede die mynne des vrijheits. ende begherte van lof te hebben Ende die kiefte des wertlikes eerbaerheit hadse so doer sieken Dat sij hoer lijf ende goet. wijff ende kijnderen. vrienden ende magben daer om ghruen wouden ende latense willichlick. hier om begheerden die machabei hoer ghesellscap Dese Quintus voer de die strijt van macedonien Ende doe hij den cominck philippum verwonnen had doe gaf hi vrede Hier soe eyndet dat rijck van macedonien. hij verwan die lacedemones. hij vergaderde die vromeynen die vercofft waren.

Quintus flāminius.

Dese Anthiochus Epiphanes dede groot laster in Jherusalem ende inden tempel gods. hij verdreef al die god diende Ende hij dwang dat volck totter afgoden dienst ende tot lelike sonden Ende hij is gheheten Epiphanes dat beduut edel van den hoefde totten voeten. buten ende binnen was hi alte mael arch boeff ende quaet Ende hier om seyemen dat hi is een figuer van Entekerst. hi maecte veel martelaers mit verweerlike tormenten Hi quam verradelick in Egipten als sijn vader dede Mer hij en vorderde noch en bedreeff nijt Want die vromeynen stonden hem vromelike weder Daer nae sonder emighe handen mit onvruchtbaere penitencie is hij te nijt gegaen Sijn quade wercken ende hoe dat hij vromen belach ende hoe daniels propheaen in hem verwlt sijn dat leest int boeck machabeorum Ende inden doctoren op daniels boecken Ten laesten plaechde hem god ende vanden vromē wort hij leuendich gheheten Ende starf in groter stanck so dat nyement hem dienen en mochte.

athiochus

Dese matathias was priester in modyn eē heylich man alles boefs weerdich hij be trouwede inden here god vā ysrahel Hi sloech doot des sondarē in sijn woerne alst staet beschreuen int tweede boeck machabeorū it eerste capittel Dese had drie sonē die oeck lief hadden god den heer van ysrahel Ende hij en was seluer gheen biscop. mer sijn drie sonē Als iudas machabeus jonatas ende symon waren biscoppen.

In Deser Raetsluden tijden wert of ghestelt die wett welcke die Rechter Appius
gheset ende ghordiniert had Als dat gheen vrouwe mensch meer dan een halff vn
Romeynen — maraus catho. cie gouts hebben soude Noch dat si te Romen gheen cleederen dragen
mosten van verscheydenre verwe Ende oeck dat sij op gheen wagē
rijden mosten binnen der stadt.

Statius Cecilius een scriuer der Comedien was in dese tijt vermaert.
Aristobolus een jode was een philosoph peripateticus dese screeff tot philometor
glosen ende commenten op moyses boecken.

Coninghen van egipten — Se uē macha bei. In dese tijdt worden martelijt seuen broeders machabei mit haer moe
der die oeck gheloueh was alst beschreuen staet int ander boeck ma
chabeorum int seuende Capittel.

Anno van beghin der werelt

Linia Xpi — Eleazarus mit veel anderen wert ghemartiriziert so dat beschreuen staet int ander
de boeck machabeorum int seste Capittel.

Biscoppen — judas Ma chabeus iij iaer Dese judas machabeus was een vroem man inden velde Ende een gwot vriēt
gods. hi brocht strijdender hant jherusalem ende die tempel in eenen welcke An
thiochus ghescheynt hadde. hi was die alre vermaerste triūphiere in ystrahel Sijns
gheliicke en was nijt voer hem gheweest. Noch oeck na hem Sijn
vroem ende heerlike wercken vijndmen beschreuen in machabeorū
Hier na stonde hi strengheliick in een strijt ende offerde hem seluen
gode een martelaer voer die heiligh wett Ende sijn broeder jonathas volchde nae
hem Ende wies oeck op in gwoter glorien ende stont truweliik voer die wett ende
Coninghen van syrien — testament gods Ten laesten wert hi verradeliick dot gheslaghen mit beyde sijn soe
ney van een gheheten Tryphon.

Coninghen van syrien — Helyodorus tradt inden tempel om te bewuen die scat des tempels somen leest
int ander boeck machabeorum int iij capittel Waer om wert hi van god ghesla
so dat hi nauwe dat leuen behield dan doer dat ghebet des heiligh bisops onyas

Dese Tiberius ende gracchus streden teghens dat lant van hispaengen mit alte seer lastighe strijden Ende si wonnent ende behielden victori.

Tiberius Gracchus.

Dese ptolomeus Euergetes was philometoers soen hi regnierde xxviij jaer.

Dese Euergetes was cleopaters broeder Eñ

Eúgetes.

Cleopatra was Alexanders des cominces vā syrien huusvrou van welcken leestmen int j. boeck machabeorum int x. capittel.

Na dien dat die tēpel drie jaer lang besmet ende prophaniert had ghweest. doe wordse van juda eñ van sijn broeders weder purgiert ende ghereynicht somen leest int eerste boeck machabeorum int vierde capittel Ende int anderde boeck int. x. capittel.

Jherusalem wert destrueert ende alte mael verderft van Anthiocho Epiphanes. die tempel word aenghestelen ende verbrant Mer hi wert allencken van judas ende van sijn broeders weder ghemaect.

Die iaren doer die ghheert ppzit.

Dese drie warē oeck machathias sonen.

johannes.

jonathas broeders

Eleazarus

Dese Eleazarus doerstack een Elephant die een horch mit ghewapent volck op sijn ruggghe droech ende kruiel daer onder ende sterff.

jonathas.

xix jaer

Dese Eupator was Epiphanes soen.

Antiochus Eupator

Dese Eupator doe hij noch jong was had hij een mombaer ghheten lysias Ende doe hij een heerlick schaer van volck teghens die joden ghebrocht had Nijt lang daer nae worden sij beyde van haer selfs volck dot ghheslaghen om des anyts wil die sij hadden voer demetrius seleucus soen soe mē leest int eerste boec machabeorum int vij Capittel.

demetrius soter.

Dese demetrius sother was seleucus soen hij tradt it rijck van syrien als een waeraftich erfghenaem Ende doe Eupator verslaghen was doe was hi altijt den joden moeylick eñ lastich Ten laetsten doe hi tegens Alexander Eupators soen began te strijden doe wert hij verslaghen.

Romeynen

In dese tijt was scipio nasica gheheten die alre wijste van romen Ende onder al ander goeden raet die hi gaf. so riet hi bij sonderling twee dinghen die merelijc weerdich waren te ghedencken ende inder memorie te houden. dat eerste was datmen die stadt van Carthagen nijt en soude mendallen dese trueren. om dat als die romeynen buten strijden dat dan eendrachticheit ende ewighe starcheit der daghelicxs experciuum ende arbeyt bide romeynen soude bliuen Dat anderde was datmen ghreen openbaer herdeel binnen romen soude houden off setten. want dat waer dat alre quaetste om dat strijdende volck van romen tot traecheit ende wellusticheit te brenghen Ende hoe wel dat scipio ghenaden heeft bewijsen wel die tijden die hier na volghen van deser materie bescriet ende leset sinte Augustijn in dat eerste boeck van die stadt gods Ende oeck soe leset Orosius in sijn anderde boeck Een wonderlick remedium ende raet teghens die sonden.

publius lóginq liamiq

Coninghen van Egiptē

an? mundi v^m lix

Linia Xpi

Matheus scrijft in sijn eerste capittel dat mathā sadochs soen was jacob.

mathan.

Biscoppen

Coninghen van syrien

Wese alexander epiphanes soen besat dat rijcke na des cominces Eupatoers doot Hi was al tijt den joden graciaeff Eñ onder al die coninghen van syrien van welcken men ghreen of weynich duechde mach vertellen Daer was hi die best of ghreenste Wese bij hulp ende bij stant van jonathas versloech hi die coninck demetrius sother seleucus soen Item hi nam cleopatram des cominces dochter van egipten te wive Mer die coninck van egipten settede hem scalckelick teghens Alexāder Waer om die coninck van Arabien hem ontsiende ontboefde Alexander somen leest int eerste boeck machabeorum int x ende xi capittelen Item hi regierde mer ix of x maenden.

alexander Epiphanes soen

Coninghen van syrien

Wese demetrius des voerscreuen demetrius sothers soē wies genoch in corten tijden om die cominces wil van Egipten die hem van Alexander verveemde Mer demetrio was hi seer gunstich Ende want si na die twist alle beyde ghering storuen daer ō wasser weynich rust int lant bi demetrius tijt Ten laetsten wert hi ghevangen vanden coninck van parsen ende wert ghleit in een tercelar.

demetrius

In deser tactsluden tijde was die grote strijt van macedonien. daer die romeynen eerst in verloren ende onder die voet laghen Daer na quamen si weder te strijde en̄ beyde die parthien gauent ghelijck op teerende wed om. want tet wijnter was In die derde strijt úwan lucius den cominck ende starf inder vanghemisse bi die stadt Alba Ende sijn jongste soen leerde te romen een ambocht om dat hi ghen ghebreck soude lijden.

lucius paulus emilio

Die Comingben van egypten die na dese lini continueert werden hebben altijt ghesellscap ghehadt mitten romeynen Ende si regnierden also lang als si den romeynen gheloef hielden Item wetet datter ghen ander saecke en was dat die romeynen so groot worden dan alleen die duechden die si hadden en̄ bi sonder die duechde des rechtueerdicheyts die si houen al hielden ende eerden Ende also langhe als si hielden matichept en̄ rechtueerdicheyt de waren si heren ende en worden nerghent verwonnen Mer de si die duechden after lieten ende die nijt en hielden de worden si lichtelick verwonnen.

Dese symon mathathias soen was alte wijsen man want van sijn jonghen daghen tot sijnre outheyt wanderde hi altijt eerlicken Hi had altijt victori Ten laetsten wert hi scalcklick doot ghesla

ghen van sijn wijfs vader somen leest int eerste boeck machabeorum int laetste Capittel.

Symon

Antiochus Alexander jongste soen de hi noch jong was bi rade van tryphon den verrader arbeyde hi neerstelick om sijn rijcke te wauperieren Mer hi vorderde seer weynich want beschreuen staet dattet saet der bosen sel vergaen. want hi wert gheringh van Tryphon den verrader doot ghesslaghen Ende dese tryphon want hi hem in allen qualicken had so wert hi van sijn volck verlaten ende wort voervluchtich Ende nerghent so vant hi stede daer hi veylich rusten dorst.

antiochus

Tryphon.

Dese wert mit volck ghestaect ende vervolchde den verrader tryphon ende veriaechde hem Dese was den joden eerst goedertieren Mer de hi victori ende macht creech de de hi als sijn voer vaders ghedaen hadden Mer hi en dede dat nijt te vergheefs noch onghepmicht somen leest int. j. boeck machabeorum int leste capittel.

antiochus

Romeynen

In deser raetsluden tide wasser volck geheten celaberi die dat volck van romen seer verueerden Ende scipio publius reyste in affriken al daer so versloech hi veel volcks. Item Sergius galba wort vanden lusitanen verwonnen Ende doe hi syn volck verloren had doe en conste hi seluer nauwe vlyen noch vter vyanden handen comen.

Anno vic en ij na dat wt mē gesticht was doe wert die derde strijt begost gheheten bellum punicum bij deser raetsluden tijden Ende wert gheeyndt int iiij jaer.

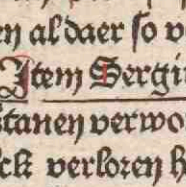

Coninghen vā egypten

Carthago een heerlick edel stadt die oerste van al affriken wert van scipio ende vanden raetsluden vā romen verderfft Ende si barnde xvij daghen after een Een yammerlick spieghel. want veel menschen worden vercoft ende veel liepen selff in den brant In dit selue jaer wert mede verderft vā den romeynen die grote stadt Chorinthus welcke alte rijck ouer alle die werlt bekent ende gheheten is.

sother xvij jaer.
Dese wort mit recht wt dat rijck verdreuen ende na quam hi weder en regnierde x jaer.
In dese tijt worden geboren Cycero ende Varro die poeten.

v^m lxxxviij

Xps līni

aā D

Dese johannes hyrcanus was symons soen Hi regnierde xxvi jaer of xxviij jaer Hi was een heylich ghestelick prophect ende een streng hertoch Hi veriaechde sinē swagher ptolomeum Ende hi wan samarien. ende slechtet ghelyck der eerden Ten laetsten doe hi vernam dat hi steruen soude en hi alle syn ding besciclit had Ende van syn vijf kinderen nyemant wt of ontbaer was tottē regiment daer om beual hijt syn wijff die seer wijs was dat regiment ouer den joden en ouer syn kinderen want in syn kinderen en was gheen goedertierenheyt.

Biscoppen

hyrcanus

Coninghen van syrien

Item in sinte brigitten openbaringhe leestmen dat onse here god selue gheluyeh gaff vanden oudē romeynen dat onder alle ghesslachten van menschen opter eerden gheen rechtueerdigher noch redelijcker menschen en waren wt hoere naturen dan die romeynen.

In deser tactstijden wert van een dienst maech ghebozen een wonderlic kijnt mit vier voeten vier handen ende mit vier oghen.

Servius Flaccus

Item die vuerighe berch ghheeten ethna gaff wt verueerlike vlammen ende verderfde die stede daer omtrent leggende.

Mitridates Coninck

Dese Mitridates was coninck van ponti ende van armenien Hi voerde wel xl jaer lang alte seer verueerlike strijden teghens die romeynen daer nochtans weynich bloets ghestort wert. dicwijl so wan hi en dicwijl soe verloer hi. Ten laetsten dode hi sijns selfs sonen. Hi dranck selff venijnt Sijn eyghen huusvrou. sijn dochteren. ende sijn concubinen al dode hise mit hem Aldus verghing hi yammerlic die daer menich ghedoot hadde. Dese als orosius scrijft heeft ons after ghelaten een groot argument sijnre sentencie. dese die aldus seer quaet was heefmen in sijn eynde ghewonden dat hi den afgoden aenbadt. laet ons god bidden dat des ghelijck verre van ons moet wesen die nijt en laet steruen quader doot die hem dienen ende lief hebben.

Anno voer die ghegheert xxxi

In spaengien was een knechtelike strijt want daer conspireerden te samen wel xxx^m knechten Dese strijden waren veel periculoser weder ende lastigher dan die ander want si vraechden weynich of nijt na salicheyt des ghemeen lants.

In Affrica was een alten groten pestilencie want daer storuen bouen dusentich dusent menschen.

Antiochus

Dese Antiochus had een schaer volcks van twee hondert dusent Ende wantter veel lichts volcks als boeren ende boeuen ghemeenschap hadden daer om wert hi vanden coninck van spartaengen lichtelick verslaghen.

In deser raetsluden tijden stonden op die strijden vanden ghemeen volck Ende die eerste saeck ofte beghin was ende nam oersprong. wat gracaus was vanden edelen romeynen noteert ende verschouen daer om socht hi saken te strijden teghens die edelinghen ende want hi alleen niet bedriuen en conste tegens die edelen. daer om arbeyde hi tghemeen volck tot hem te trecken seggghende dat men die actien ende ghelden soude ghemeen ende ghelijck deylen. Ende hi brocht op veel meer ander quader punten Ende daer wt quam een op loep in welcken hi doot gheslaghen wort. daer mendallen veel quaets na volchde hier of leset orosium.

Romeynen

Metellius Quintus Tytus

Lucius Celius.

Coninghen vā egypten

Dese alexand regnierde x jaer in sijn tijt wort ghebozen lucretius die poete die hem seluen dode van minnende vuericheyt.

ptolomeq alexand.

Item in deser raetsluden tijt wort ghebeden dat men die stadt van Carthagen soude weder maken ende restauweren welcke van scipio destrueert was ende wert vervult mitter romeynen knechten Ende binnen romen began een alte vervaerlicke lastighe strijt.

anō mundi v^{m} C ix

Anno xpi

xx

die eerste conic ende priester.

Dese Aristobolus was die eerste coninck ende hi scop Hi regnierde niet dan een jaer Hi sette seluer die dyademe op sijn hoeft Hi en was niet te vreden van sijns vaders testament daer om settede hi sijn moeder mitten kinderen in een kercker. waer om starf hi yammerlick mit sinen broeder Antigono die hem halp hier of leset die meyster inder hystorien.

Hiscopen

aristobolus

een jaer

Broeders

Antigonq

Dese Antigonus was des Coninghs broeder Ende wert wt hate des Coninghinnes doot ghesla ghen Josephus seyt dat hi ghegheuen heeft een seker leringhe dat alle recht der natueren ende alle goedertieren heyt sellen wijsheyt sonden Mer ghen begheerte of ghenoecht van tijtlicker goeden is so machtich of so goet datse wesen mach sonder ewighe hatt ende niet.

Coninghen van syrien

Dat rijck der joden wert hier destrueert. dat menich jaer ledich ghweest had wel iiij^{c} ende lxxv jaer van Jedechias tijt tot Aristobolum toe.

Dese fabius verwan mit luttel volc den coninck van armenien Ende daer verdwonckten in een water dat Rodanus hiet hondert dusent ende lxxx dusent ghewapend mēschen Item quimaus verderfde die walen die onder den berch Alpium ghelegen waren.

fabius quimaus marcg

Dese ptolomeus was cleopaters soen ende regnierde .viij. jaer.

ptolomeus fiscon

Ten deser tacfslude tijden verwan die coninck numidarum die romeynen ende hi wertten laetsten oeck verwonnen doe verghing die edelheyt d romeynen so datmen wel segghen mochte O die stadt van Romen is te coop ende het is tijt datse vergaet waer daer yemant diese coft Of hi woude seggheu dat die ghelouе is ī romen vergaen.

publius lucius scipio

ptolomeus dyonisius

calfurnia

xxx jaer

Dese Alexander ofte Janneus regnierde xxvij of xxxviij jaer. hi was een tyran hoe wel hi hem int beghin zeech ende goet toende Sijn wercken maecten hem bekent hoe dat hi van binnen was Hi sloech sinen broeder doot Hi dede binnen xij jaren vijftich dusent oud mēschen die hem van sijn quade wercken straften Ten laetsten doe hi sterven soude liet hi after twee sonen Als hyrcanum ende aristobolum Mer hi beual sijn wijff dat rijck ende dat regiment want si hadde die gracie des volcks.

Alexander

Dese philippus was die laetste coninck van syrien Hi wert verwonnen vanden romeynen ende dat rijck der grieken dat ist rijck van syrien dat verghing ende eesierde dat geduert ende ghestaen had hondert ende lxxxviij jaer.

die laetste coninck van syrien.

philippus.

Romeynen

In deser raetsluden tijden waren die duytschen ende die germanen mit die cymbri te samen vergadert ende vereenicht Ende die romeynen streden teghens hen ende wor den dickwijls verwonnen Mer ten laetsten verwonnen si die duytschen en die ander mit subtijlheyt Ende daer werden wel hondert dusent ende ly dusent doot gheslaghen Ende sonder ghetal dodese hoer seluen Ende cort hier na was binnē romen een grote strijt welcke marius die raetsman slechte.

maulius scipio

Gayus · Quintus

Comingh̄en vā egypten

In dese tijden waren so grote machtighe strijden binnen romen ende buten so dat tet groot wonder was dat die stact des ghemeen goets van romen te mael nijt en verghinc Ende daer wt wert kenlic dat die arbeyt des strijts gheen vrede maken mocht Ten waer dattet grote goet vanden ouersten god ghegheuen waer ende nijt vanden valschen bedriechlijke afgoden welcke die romeynen meer dan dusent jaer ghedient hadden Van desen strijden om meere te schrijuen te hebben so leset orosium.

Anno mundi v^{m} C xxxiij

Jesus chr̄i

Jacob

Jacob was Josephs natuerlijke vader als matheus schrijft Ende hely was sijn vader nader wet als lucas schrijft.

Dese Jacob ende hely waren broeders van eenre moeder.

iacz

Warro marcus was die alre gheleertste Hi heeft soe veel dinghen ghelesen dat men verwondert dat hi eenich tijt ghehadt heeft yet te schriuen Ende hi heeft so veel dinghen ghescreuen dat nau is dattet yemant ouer lesen mach als theremius seyt.

Biscoppen

Die secte en̄ slettery der phariseen.

Die slettery vanden phariseen stont in desen tyden eerst op En de wetet datter onder die joden waren drierehande secten. die een was der phariseen. die ander saduceen. die derde hieten essei. De se hadden een sonderlinc ende wtgheteylent leuen buten ander joden Ende si waren al vervult mit dwalinghen Ende om die scherpheyt des leuens dat si leyde. seyden si dat si heyliger wa ren dan die ander joden Hier van beset die meyster inder hystorien daer hi trac tiert van sinte janss doepsel Item sommighe segghen datter noch twee secten wa ren als arbonei ende genuste.

Tyerw Marcus Tullius die meeste rethoricus was in dese tijt vermaert.

Die romeynen worden in dese tijt seer vermeert van sonderlinghe onghewoenlijke teyskenen die si saghen Ende nijt lang daer na wort dat volck van romen tot veel

dese was die eerste keyser

plaetzen verslaghen so dat die romeynen aen toghen cleederen des dweshyts.

Dese twee raetsmannen begonsten alre eerst die ainsl strijden vechtende onderling welckes strijts oersaeckt ende yammerlijke voertganck vermoeht Orosius Daer wertter soe veel doot gheslaghen datmen tot Syllam spraeckt Mit wat volck sellen wi ten laetsten verwinnen want die ghewapende slaen wi inden strijt doot Ende die ghen wapen en draghen slaen wi doot alst ruste ende vrede schijnt te wesen Doe wort dat ghebot ghegheuen datmense wt den lande soude verdriuen.

Cathilina die vermaerde tyran swoer teghen sijn eyghen lant.

Fimbria verdestrueerde ylium dat is die oude stadt van twyen moeder der romeynen Mer sylla maectese ende restaureerdese ter stont weder.

Deze Alexandra was Alexanders wijff ende voerde dat regiment ix jaer. si dede alte veel tyranscap hoe wel dat si hoer te vozen venste ghestelick te wesen. si promouierde hyrcanum in een priester en ordinierde dat hi soude na hoer regieren. Item

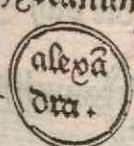

dese Alexandra wert in die lini der biscoppen gheset om te vervullen die reteninge vāden jaren nijt dat si biscops wereken dede wāt dat en betaemde hoer nijt Item doe si gheloeft had hyrcano dat hi regieren soude want hi eerbaere was daer om nam si aristobolum mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat si hoer nijt en soudē dat rijcke ontweldighen.

Virgilius die alre ghelderste poete was ouer al vermaert Hi maecten wonderlijke dinghen.

Oracius flaccus satiricus.

Possidonius stoycus.

Plocius leerde eerst te romen die latijnsche rethorijck.

Romeynen

Deſe twee conſentierende ende ouerdraghende in een-ſtonden te ſamen weder iuſtio
Ende daer wt ſtont op die anderde Ciuijl ſtrijt ende duerde wel iiij jaer lang Eñ
men ſeyde dat die heel werlt in die ſtrijt te ſamen ſtrede Ten laet
ſten wert pompeyus verwonnen ende wort onthoeft. doe begon
ſtet allencken vrede te werden O grote ſpieghel hoe onghelijck is
dat eynde van ſulcken groten man.

pompeyꝰ marcellꝰ

Coninghen vā egypten

Deſe pompeyus had altijt victorie Eñ hi maecte den romeynen onderdanich veel
coninghen. Mer na dat hi den tempel beſmet had. doe en voecht hi nye. hi en wert
verwonnen Ende des ghelijck nijt lang hier na geuielt dat Craſſus die preſident
ende rechter van ſyrien was ſo ſtout eñ ſtoer dat hi den tempel beroefde. welcke dat
pompeyus noch nye gedaen en had daer om wert hem geſmouten gout i ſijn mont
ghegoten eñ ſo ſtarf hi. O here god aldus moeten v vyanden vergaen Veel exempe
len werden ghevonden vanden ghenen die nijt en ontſien die tempel gods die dien
res eñ die clercken te ont eeren ende te ſpolieren dat ſi int ghemeen quader dood ſle
ghen te ſteruen. dit heeft moyſes claerlicke prophetiert in deutronomio int xxviij ca

an⁹ mundi

pittel. daer hi aldus ſeyt Slaet die ruggen der vyanden leuē Ende die hem haten en ſellen nijt op ſtaen.

vᵐ C xxxiij

Linia vpi

aaij

Eiſcoppen

Deſe hyrcanus volchde na ſijns moeders doot int rijck Hi had weynich voer
ſpoets om des volcks parthie wil. wāt hi wert ter ſtont van ſijn moeder verwon
nen Ende na wert hi weder gheſet int regiment ouermits hulpe die van Arabien
Ten laetſten wert hi den romeynen onder tribuyt gheſet
ende moſt dien tribuyt ghenen Eñ ſo regneerde hi mer een
corte tijt in vrede eñ nijt als een coninck alre laetſte ſtarff
hi yammerlicke bedroghen van die van parthen die Antigonus teghens hem ghe
brocht had Hier van leeſt volcomelicke die meyſter inder hyſtorien.

Hyrcano.

xxxiij jaer

Jn egypten wert verbrant een liberarij daer in waren iiijᶜ duſent boecken waer
of machmen mercken hoe groote neerſticheyt hier voermaels geweeſt is om boecken
te vergaderen.

Hecaton ſtoycus deſe ſeyt dat alle eerbaerheyt is in ſchrypheyt.

Item wilt ghi gheminnt of lief ghehadt weſen. ſo mint ende hebt lief.

Item vraghſtu wat ic ghedaen heb. Jc heb begonnen mijn ſelven een vrient te
weſen.

Hier beghinnen die Ciuijl strijden dat sijn die strijden der borgheren van romen ende duerde wel xl jaer lang. Ende die borgheren van romen ende die stadt were also seer verdruet dattet van node was dat hoer regiment verwandelt wort hoe wel dat die raetsmannen seer langhe tijt wel regiert hadden. Hier om is die condicie des werlts staets onsalich die in glorien ende weelden niet ghedueren en kan hoe wel datmense nochtans mit groter neerstichevt soekt. Item het is alte grote dwaesheyt dat altijt mit sweet ende bloet te soekene welck alst verwaghen is niet gedueren en mach Mer die alre wijste romeynen en mochten dat niet verenigen Mer du moghste xpristum na volghen ende dijn werck en sel niet moghen vergaen. mer ewelick sele bliuen.

Rechters van syrien

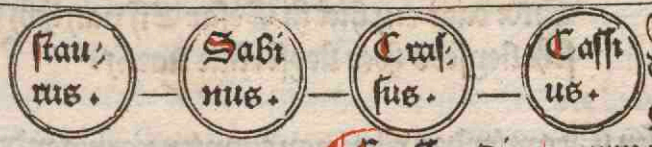

Crassus die president of rechter vā syrien nam bi na alle dat gout ende die schatt welcke pompeyus ghelaten had inden tempel ende deylde den ruters daer om wert hem sijn buuck vol gouts ghegoten Also starf hi.

Bi desen Cassius tijden street julius tegens pompeyum ende verwan hem Ende hi bleef heer ende keyser wāt daer te voren stont romē bi die ghemeen raet wel iiij^{c} ende lxxiiij jaer lang Ende daer te voren ij^{c} ende lx jaer hadden si Comingh ghehadt van romulus tijden Ende daer na raetsluden tot julius tijden toe die die eerste keyser was.

Te Romen worden ghetelt vier hondert dusent ende lxiij dusent menschen die al binnen romen hoerden ende woenachtich waren.

In desen tijden schenen ende openbaerde inden hemel drie sonnen int oest die alle cracken in een quamen ende worden een son. dit was een groot wonderlick teyken ende beteyckende grote dinghen als dat Asya Affrica ende Europa onder een hoghe heerlicheyt soude wtalick vermicht werden. Item dat die heerlicheyt die Lucius Anthonius had Ende oeck die heerlicheyt welcke Marcus Anthonius had souden werden een heerlicheyt Mer waerachtelicste beteyckende die drie sonnen die bekentnisse eens drieoudichs gods die in eertrijcke bekent soude werden.

Dese Julius was alsó wercliclt dat sijn hert ende handen vol na ondenlike ende onmoghelike dinghen deden Hi strede ende vocht hij werf. Item hi verwan alleen marcum ende marcellum diemen seyt dat ghijn reysen vocht. Item de pompeyus en die ander edel romeynen doot ghesla

Keysers — gayus julius cesar.

ghen waren de nam de se julius dat rijcli van romen aen hem Ten laetsten doe hi was in sijn vijfte jaer sijns heerlicheyts doe wert hi van brutus ende cassius drochlick doot ghesla

Cominck vã egypten — cleopatra xx jaer.

ghen die alle die werlt regierden Item dese julius doe hi ghebozen wort wert hi wt sijn moeders buyck ghesneden Ende daer om hiet hi Cesar En van hem vozen die romesche keysers hoer keyserlike naem.

Julius gaff desen Cleopater dat rijcli van egypten vermaende dat hi seer ende meer neerstich waer die vrienscap mitten romeynen te houden dan te strijden Ende

an? mundi — in cleopaters derde jaer doe nam julius dat rijcli aen hem En aldus so eyndet hier dat ghetal der latijnschen die van deser linie neder dalende sijn tot ypristum Ende

Xps limi — daer volcht nu die rekening der jaren in die linie der romeynen.

Dat joedsche lant wert den romeynen onder tribuyt Ende si gauen tribuyt om twee broederen parthijs wil als aristobolus ende hyrcanus Elck gaff hem wt hat ende nijt onder den romeynen op dat si mochten regieren.

Catho was in desen tijden een alten vermaerden man Hi siende den keyser verwinnen so dat hi victori had Ende hi en gonste hem dat nijt. daer om dede hi hem

Biscopen — selver bi die stadt vticam.

Petreius doerstack hem selven mit een sweerde Ende veel meer and edelinghen van romen om dat si hem onder julio nijt wouden ghelouen of om dat si anyt hadden van hem ghedoot te werden ghelijck als hi der veel ghedoot had.

Sapio worchte hem selven.
Juba die cominck dede hem selven worghen.

Marcus varus dese seyt dat die en sel nijt groots yement voert leren die vã selven nijt ghekeert en heeft.

Tytus liuius een hystori scriuer.
Marcus callidius orator.
Dydorus scriuer der grieken hystorien.
Ouidius naso poete.
Gayus saladus.
Cornelius hystori scriuer.

Dese Octauianus Augustus was julius neve. hi wort keyser doe hi noch jong was Hi veraerde sijn joecht mit manlike wercken Hi voerde vijf dusent strijden. Ende binnen een corten tijt na veel strijden brocht hi alle die werlt ond een grote heerlicheyt Dese was alleen die keyser die sijns ghelijck nijt en hadde Onder hem sweech alle die werlt en obedierde hem ende was hem willichlick onderdanich ende ghehoersam Dat dede die voersichticheyt gods op dat die gheboerte ypristi blencken soude in die tijtlike vrede Dese octauianus was die schoenste van lichaem. subtijlste inden verstant. ende in allen dinghen was hi die ghelucklichste Mer hi en derfde nijt die sonde des vleysches. Hi is die ghene die alle die werlt beschreven liet so sinte lucas schrijft in sijn anderde capittel Ende int lij jaer sijn keyserlicheyts wert ypristus ghebozen die ghesontmaker des werlts die sijn vrienden sijn ewighe vrede ghevet Dese octauiang glorieerde dat hi een marmor after liet die hi te vozen beschijct vant Hi starf doe hi out was lxxvij jaer na dien dat hi regmiert had lvij jaer vi maenden ende x daghen in Antimi ruft president van iherusalem tijt.

octauianus Augusty.

v^m C lix

Joseph wert in dese tijt ghebozen ende wert namaels maryen bzudegom.

Joseph.

Dese Antigonus was Aristolobus soen Hi maectet ouer al ontrouwelick noch hi en was den vomeynen nijt onderdanich Hi plaechde dat lant alte seer. op dat als hyrcanus verdreven waer dat hi dan mochte regmieren Hi loefde den coninck van parthen dusent ghewichte gouts ende vijfftondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dit beliep en bewerff hem lysamia sijn neve Alog wert hyrcanus veriaghet Facelus wert doot ghesla ghen Ende herodes wert verdreven Mer doe herodes te vomen quam ende hi alle dinghen ouderman vertelde ende te kennen gaff Doe maecte hem Augustus coninck in judeen sepnde mit hem grote scharen van volck welck iherusalem wonnen Ende Antigonum ghevanghen brochten tot Antbonium die hem onthoefde mit een bijl Ende herodes wert int rijck confirmiert aldus namt eynde dat Coninclike rijck van juda als jacob prophetiert had dat Coninclike sceptrum wert van juda gehaelt. ende die hertoech van sinen dyeen wat in corte tijt is tocomende die heylich der heyligher.

Antigony

Keyſers

Dese hewdes ydumeus was die eerſte vreemde coninck in judeen Die hyſtorie vā deſen verwolcht neerſtelike die meyſter der hyſtorien Ende ſeyt dat dese hewdes een ſtreng man was ende ghetrou In allen dinghen had hi hem wel Hi was den wmeynen ende den volcke die vrede minden ſeer bequaem en̄ lieftael. hi dede oeck veel werckten die der ghedachtenisſe weerdich ſijn Mer doe hi out wert en̄ hi den wmeynen te ſeer woude behaghen ende hoerde van die gheboert ypriſti doe wert hi ſorghende dat hi wt ſijn rijck mocht ghewonnen worden als een vremt man van buten doe dwaelde hi in ſijn ſinnen en̄ verloer ſijn oude eerbaerheyt. want hi liet die jonghen ende onnoſel kinderen doden onder welcken waren veel van ſijn kinderen ende meende ypriſtum doot te ſlaen Ten laetſten wert hi van allen menſchen ghehatet Ende creech een zuycte ende ſtanck een ſeerpelicken ende onghenalligheyt doot.

Coninck van judeen

Anno mundi v^m C lxxix

Lima ypi

Jn deſen tijden ſprack een oss den ploegher toe Ende ſeyde Jn corten daghen ſellen die menſchen meer vergaen dan die beeſten Sommighe boeken ſeggen dat die menſchen ſellen meer vergaen dan dat ploeghen.

aa

Zacharias ende Elyzabeth waren alle beyde van heyligher leuen Ende ſi waren ſint janſſ baptiſten ouders.

Joachim ende Anna waren lude van heyligher leuen Ende ſi verdienden mit ſonderlinghen graciē dat ſi namaels ter werelt brochten die bloem onſes ſalicheyts dat was onſe lieue vrouwe maria die alre ouerſte van allen creaturen Ende ſi baerde na onſen heren god jheſum ypriſtum.

Die ſtadt van Colen.

Dat volck van bourgoengen opten rijn gheleghen ſijn manlike ſtarcke menſchen Ende ſi heten bourgoengen want ſi opten rijn veel borghen ende ſloten hadden.

Marcus agrippa die octauiang ſwager was tymmerde opten rijn een ſtadt gheheten agrippa die namaels Colen ghenoemt is.

Dese Alexander want hi hem rebell maecten den romeynen daer om wort hi te anthiochien van Sapio mit een bijl onthoefft na pompeus brieuen.

Alexander

Dese alexander na dien dat hi omtrent duysent joden verslaghen had wast hi sijn wijf dat niet en dede hi starf. Dese Alexander was johannes hyrcanus eerste soen ende aristobulus broeder hi wort oeck janneus gheheten hi dede sijn broeder ende binnen vij jaer dede hi vijftich duysent ouder menschen. hi had twee soenen Als aristobulus ende hyrcanum.

Alexandra was Aristobolus jonxste dochter Si was ptolomeus manneus soens wijff die woenachtich was ond die berch die libanus hiet Tot welcke antigonus mit sijn susteren toe vlucht nam.

Antigong

Dese Antigonus aristobolus soen was den romeynen nijt onderdanich. hi plaechde dat lant te maelseer op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefden dry cominck van parthen te gheuen dusent gewichte gouts ende vijf hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dat beliep ende bewerff hem lysania sijn neve alsus wort hyrcanus verlaecht.

Dese Hyrcanus had weynich voerspoets Hi most den romeynen tribuyt gheuen Hi were vanmerckte vanden parthen bedwongen. want sijn oren worden hem of gheslaghen vanden parthen bi hulp van sinen neve antigonus Alsoe starff hi.

Dese Alexander was Hyrcanus sone ende aristobulus broeder. Alexanders wijff was alexandra. Dese alexandra hadde twee soenen hyrcanum ende aristobulum. Dese aristobulus was een man die wel ghenegen was tot oirlogen ende hi was seer ghestadich in sijn voornemen.

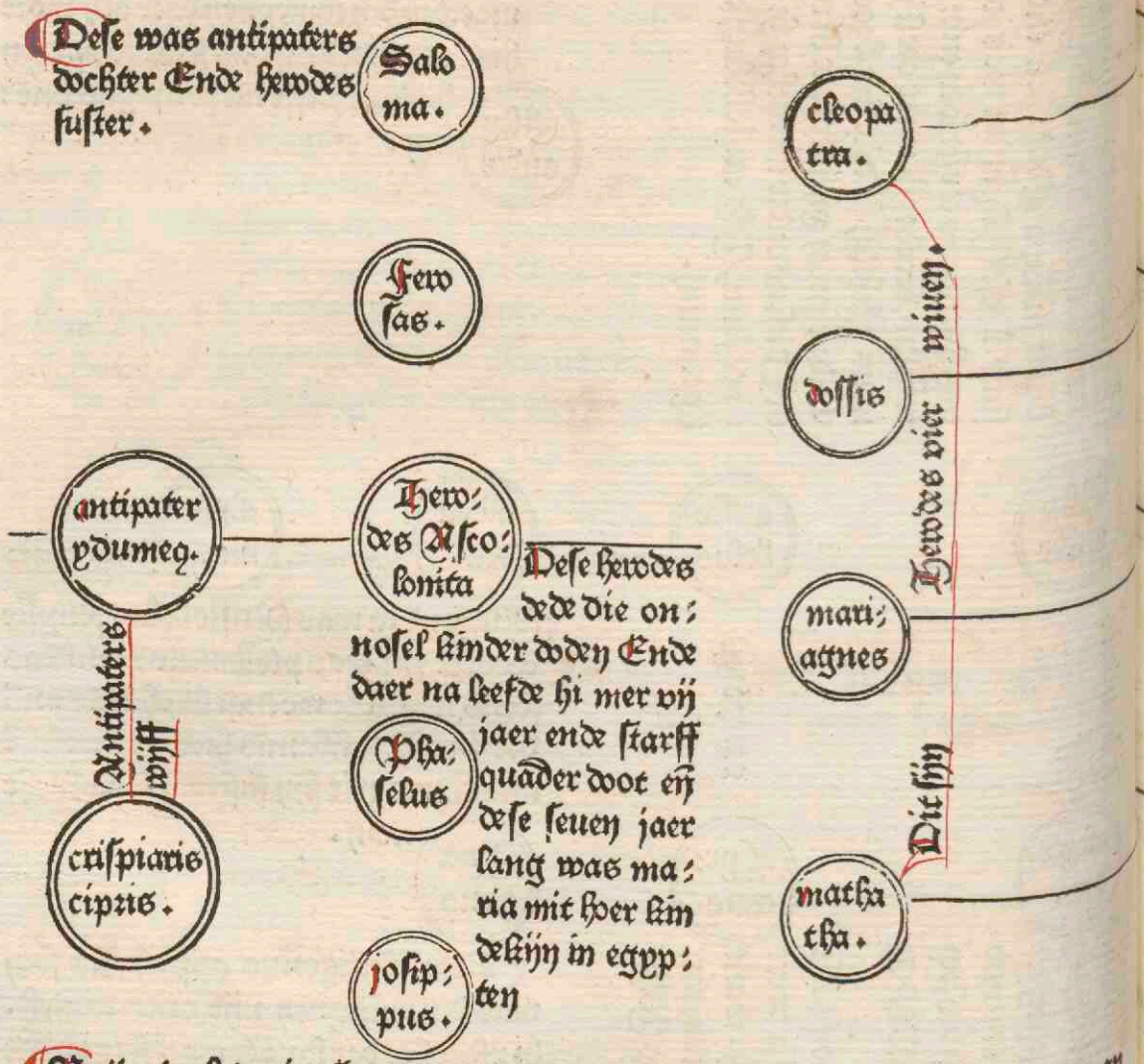

Antipater had vier sonen van welcken was hewdes Ascolonita Coninck van judeen die Mariagnes hyrcanus micht creech te wijff Om horen wil vercreech hi dat rijck Ende hi liet hem besnyden Dese hewdes dode namaels die onnosel kinderen Hi verdoft dat priesterscap in iherusalem Hi had drie broeders ende een suster Hi had ix wiuen mer alleen bi dese vier had hi kinderen die hier ghenoemt staen.

Van desen herodes wert sinte johannes baptista onthoeft om dat hi hem strafte van sijn quaet leuen want hi hiefde mit sijn broeders wijf in ouerspul dat ombetamelick ende lelick was onder desen wert jhesus ypus onse ghesentmaker ghecruyst.

Herodes antipas.

philippus tetrarcha.

Dese philippus wijff hiet herodyas aristobolus dochter ende was herodes agrippa suster Ende si leefde mit hoer manss broeder in ouerspul.

Antipater

Alexander

aristobolus

Dese drie worden doot ghesslagen

dese was philippus wijff

Herodyas

Dese herodyas aristobolus dochter was philippus wijf Eñ hoereerde mit herodes antipas.

Herodes agrippa

Dese twee waren sijn ter ende broeder Als josephus seyt. Ende waren aristobolus sun der.

archelaus.

Dese herodes agrippa dede sinte jacop die meere sinte janss ewangelisten broeder onthoefden eñ wantet den joden wel behaechde Daer om nam hi sinte petur ende werp hem in den tierckter daer hi wt verlost wort vanden enghel gods.

Dese archelaus were int rijck gheset ende onder hem leerden onsen heer wt egypten.

Dese herodes agrippa stichtede die stadt van Colen.

Dese figueren bewisen ende leren ons hoe dat onse here ihesus ypristus marien soen gheboren is van dat Cominclike gheslacht Ende dese ouerste linie beschrijft ons die ewangelist matheus neder dalende van dauid tot salomon dauids soen Ende van salomon tot roboam Ende also voert tot joseph toe die onser lieuer vrouwen marien hoer man ende bewaere was van welker marien moeder ende magher gheboren is ihesus die gheheten wert ypristus.

matheus linie

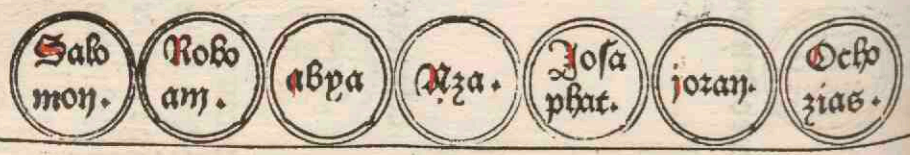

Dauid wist dat veel enghellen verholen was Als dat van sinen sade soude gheboren werden ypristus ihesus die ghesontmaker des werlts. leset dat anderde boeck der coninghen int vij capittel Ende inden C en xxxi psalm. Die here heeft dauid gesworen die waerheyt vand vruchte dyns buycks sel ic setten op dyn stoel &c.

Lucas linie

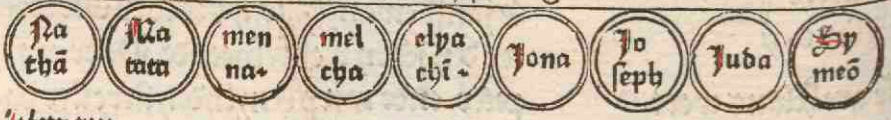

jetraam

Dese figueren leren ons kennen ende weten hoe dat ypristus ihesus gheboren vā een reyne magher ghecomen is van dat Cominclike gheslacht Als van dauid Ende dese linie en stetten beschrijft ons sinte lucas op clymmende van joseph heljs soen nader wet te rekenen voert tot nathan dauids soen En voert van dauid tot Abraham Ende van Abraham tot Adam alsmen lesen mach in luca int derde capittel. Ende oeck leyd ons ende bewijst ons dese linie tot die gheboerte joachim onser lieuer vrouwen vader.

Item Roboam salomons soen regnierde xvij jaer Hi was die eerst die int rijcke van judeen regnierde. so dattet verscheyden was van dat rijcke van ysrahel Item int derde boeck der Coninghen int xij capittel schrijftmen dat dese Roboam der jonghers raet volchde ende den ouden ghenen ghehoer en gaf ende horen raet versmade. daer om ginghen van hem die tien ghesslachten en volchden jheroboam alst prophetiert was somen leest int iij boeck der coninghen int xi capittel. Ende die behielden hoer oude naem ende hieten ysrahel Mer die twee ghesslachten hieten juda om dat dauid was van tghesslacht van juda Dese schryding der x ghesslachten ende dat hi mer twee en behield beteyckent die tweomende schryding int eynde des werlts Want die sommighe sellen dan in xpristum ghelouen die van dauids saet ghebozen is Ende sommighe sellen entelterst ghelouen Mer die eerste sellen behouden wesen.

Ezechias en heft sijns ghelijck nijt ghehadt onder die Coninghen van judeen noch voer noch na hem alst beschreuen staet int iij boeck der Coninghen int xviij capittel daermen veel duechden van hem schrijft want hi diende den here ende hielt al sijn ghebode.

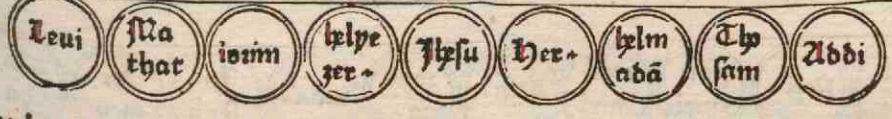

Hieronimus schrijft van salomons penitencie die hi ghedaen heeft aldus wat dan dat salomon ghesondicht heeft Nochtans heeft hi penitencie ghedaen als hi schrijft in prouerbijs daer hi seyt Ten laetsten heb ic penitencie ghedaen ende ic heb omghesien om te verstaen disciplijn Ambrosius schrijt in Apologia aldus Wat sel ic seghen van dauid ende vanden heyligen salomon die vanden ghemeen joedsche volcke so groot ghe acht worden dat si voer xpristum gecomen waren. daer om wt die wille gods sijn si ghenaemt Siet hier en wert dauid nijt heylich gheheten wāt alle menschen weten dat hi heylich is Mer salomon wert heylich ghenoemt om van ons te nemen die twiuelheyt sijnre penitencie Die hebreeusche boeken seggen dat salomon so groote penitencie dede dat hi vijf reyse binnen iherusalem hem langes die straten liet slepen Men seyt dat hi in den tempel quam mit vijff garden om van die priesters penitencie te ontfaen.

Item manasses was ghebozen vi^{c} eñ xxviij jaer voer die gheboert xpi hoe veel quaets dat hi ghedaen heeft leestmen int iij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item amon wert int x jaer sijns rijcks vā sijn knecht verslaghen eñ namaels wozden sijn knechts verslaghen leest int iij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item josyas regnierde xxxij jaer in iherusalem. dese wanderde in al dauids weghen. die lxx interpretes seggghen. dat hi xxij jaer regnierde.

Item joachaz wert ghebozen voer die gheboert xpisti vi^{c} eñ xi jaer Ende in dat seluer jaer began te regnieren Elyachim of joachim Ende joachaz regnierde in iherusalem mer iij maenden.

Item Jechonias die oeck mathathias gheheten is was josyas derde soen Dese began in sijn xxi jaer te regnieren in iherusalem somen leest int iij boeck ℞ coninghen int xxiiij capittel int eynd.

matheus lini

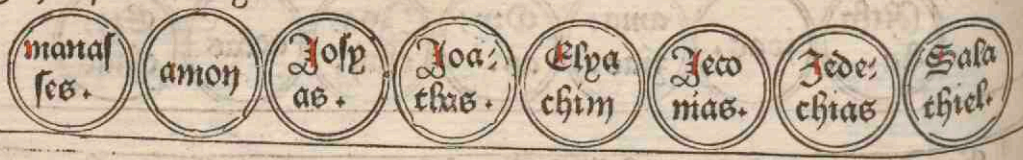

Item alle die coninghen van judeen waren afgodyers wtghenomen alleen mer drie als Dauid. Ezechias. ende Josyas. Dese josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Ende in sijn iij jaer weder riep hi dat volck vā hoer afgody somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Lucas linie

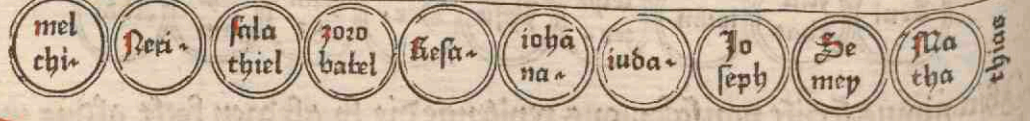

Nota dat Dauid onder al sijn kinderen had sonderlinc twee soenen als salomon ende nathan Van welcken xpristus woude ghebozen werden Want van die lieden ende linie van nathan dauids soen die lucas beschreuē heeft is ghebozen doer veel int middel wesende een ghehelen leui Ende dese leui als damascenus schrijft wan melchi ende pantchera Item pantchera wan perpantchera Ende dese perpantchera wan voert joachim Ende joachim wan die reyne joncfrou ende maghet maria bi sijnre huusvrou anna Ende anna had een suster ghehelen hysmeria Dese hysmeria wan elyzabeth ende eliud Dese elyzabeth bi hoer man ghehelen zacharias wan si sinte jan baptist welcke die alre heylichste ende die meeste is onder die soenen der wiuen Item vā eliud elyzabeths broeder is ghecomen ennuen Van welcken ennuen sinte servaas ghebozen wert.

Nota datmen van Abiud ende die na hem volghen niet en vijnt beschreuen in den bybel Mer onder die joden hebben sommich ghemeest die dat ghesladhe ende die ghebeerte van dauid dalende neerstelicst beschreuen hebben. om dat ypristus van dauid soude gheboren werden dien si verbeyden Ende wt die scriftuer mach matheus die ander ghenomen hebben Ende woude yement seggben dat hemdes alle die scriftuer verbrant had. om datmen die cominckliste linie niet en soude connen onderscheyden vanden anderen alst beschreuen staet int vij boeck speculi hystorialis int xciij capittel So machmen antwoerden dat die ewangelist matheus wt die openbaringhe gods ende ingheuen des heyligben ghests ghescreuen heeft. dat hi vter scriftuer niet hebben en mocht. want die apostelen ende ewangelisten en hebben niet min Mer veel meer verlicht ghemeest dan die propheten verlicht waren.

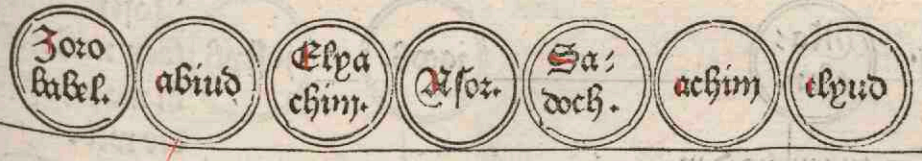

Dese Abiud wert oeck mosollam ghenoemt ende leest int eerste boeck paralipomenon int iij capittel.

Beda seyt dat elyachim abiud of mosollams soen is ghebooren cccc ende xl jaer voer die ghebeert ypristi Ende asor elyachims soen wert ghebooren ccc ende xc jaer voer die ghebeert ypristi Ende sadoch asors soen ccc ende xl jaer voer die ghebeert ypristi In deser tijden wert ouer al ghebeert die stemme des bloets ende weping des strijdende volcs samen leest int boeck machabeorum ouer al Achim sadoechs soen wert ghebooren cc ende xc jaer voer die ghebeert ypristi Augustinus seyt in sijn xviij boec van die stadt gods int xliij ende xliij capittel dat in dese achims tijt ende in eleazarus des ouerste priesters tijt worden die lxx interpretes den coninc ptolomeo geseynt Elyud achims soen wert cc ende xvi jaer ghebooren voer die ghebeert ypristi Ende elyud beduyt mijn god want hi den leuendighe god diende ende ghen afgoden.

Nota wetet dat wt die stetten ende lĩnie van Salomon dauids soen die ons die ewangelist matheus beschrijft Ende die hier voer in die lĩni xpristi vervolcht is. so vijnden wi dat van salomon doer een gwot middl gecomen is een gheheten mathan Dese mathan had een wijff die yescha hiet daer hi bi wan een soen geheten jacob Ende na dat mathan jacobs vãder gheslotuen ende begrauen was Doe quam melchi of mathat van dat selue gheslacht wt die stetten ende lĩni van Nathan dauids soen Ende leui was sijn vãder Ende panthera sijn broeder dese melchi hilicte toe hem seluen ende twude yescha mathans wedue die jacobs moeder was eñ wan bi hoer een soen gheheten hely Alsus waren jacob ende hely broeders van eenre moeder jacob comende wt salomons lĩni dauids soen welcke matheus schrijft Ende hely comende wt nathans lĩni dauids soen die ons lucas schrijft. Dese hely nam een wijff ende

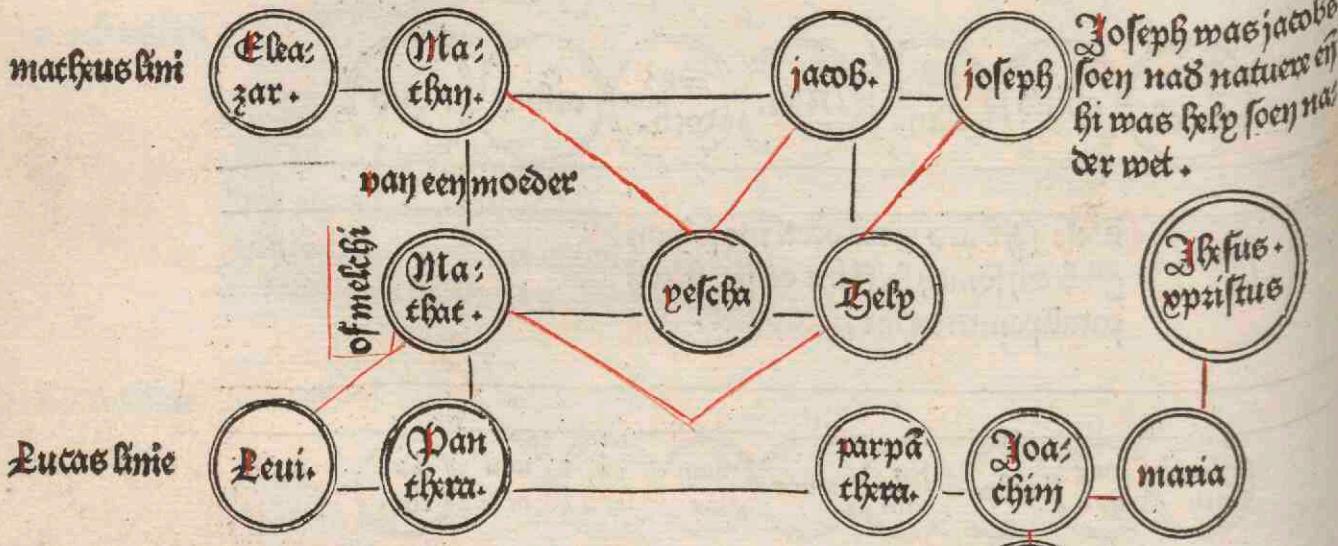

⊕ starff sonder kinderen Doe quam jacob sijn broeder eñ nam nader wett sijns broeders wijff. ende wan bi hoer een soen gheheten joseph Dese joseph was nader wett gerekent helijs soen als lucas ons beschrijft ende quam van nathan dauids soen. Mer nader natueren so was joseph jacobs soen als matheus schrijft ende quam van salomon dauids soen.

Item Nycolaus de gorra schrijft dat mathan ende mathat of melchi waren broeders als jacob ende hely wt eenre moeder Mer nijt van eenre vader.

Sinte Anna had drie mannē als joachim salome en cleophas en bij een ygheliek wan si een dochter en de worden alle maria gheheten.

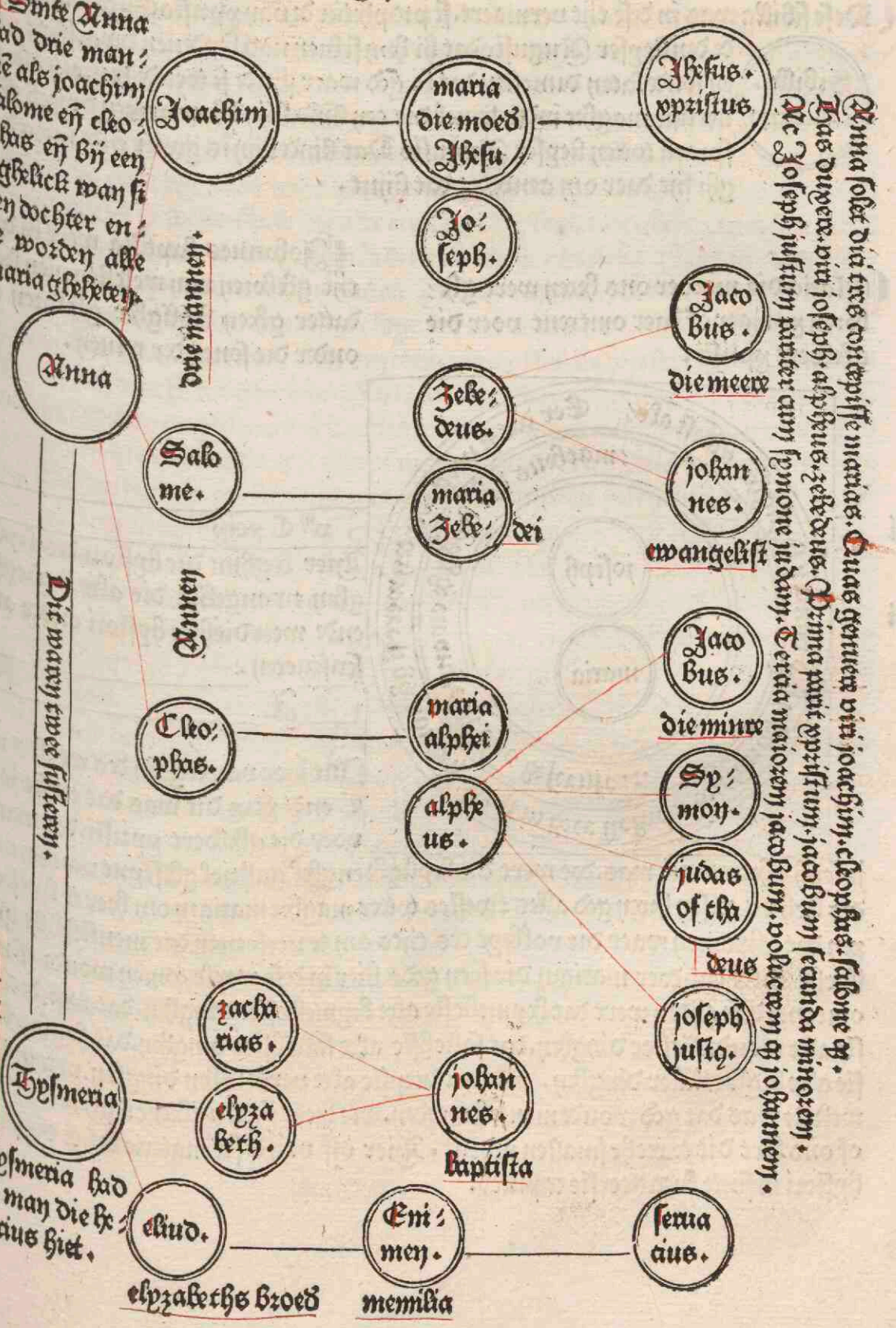

Dese sibilla was in dese tijt vermaert. si prophetierde van ypristo Ende si antwoerde den keyser Augusto dat hi hem seluen nad heydenen dwaesheyt niet en soude laten dunckten dat hi god waer Ende si wende hem een alte suuerlike maghet inden hemel die een kindekijn t hoer armen droech Ende sprack totten keyser Augusto Dat kindekijn is groter ende meer dan ghi sijt daer om aenbedet dat kijnt.

Sibilla. tiburtina

Maria die moeder ons heren wert ghebozen xvi jaer of daer omtrent voer die gheboert ypristi.

Johannes baptista wert in dese tijt ghebozen van welcken men leest datter ghen heyligher ghebozen is onder die sonen der wiuen.

an? mundi

Xps limi

v^m C xcix

Hier beghint die hystori des heyligen ewangelijs die alre heylichste ende weerdichste hystori onder alle scriftueren.

Int jaer van beghin des werlts v^m C ende xcix dit was dat eerste jaer voer die gheboert ypristi. doe maria joseph ghetrouwet was. doe wert die heylighe enghel gabriel gheseynt vanden vad des lichtes onsen heren god alles troestes totter maghet mariam om hoer te boetscappen dat ghecomen waer die volheyt des tijts om te versoenen dat menschelike gheslacht Ende dat doer mariam die soen gods hier in dese werlt comen woude Ende omtrent dese tijden wert dat heymelicste alre heymelicster dinghen. dat wonderlicste alre wonderlicster dinghen. dat salichste alre salichster dinghen. dat begheerlicste alre begheerlikter dinghen. ende dat diepste alre verborghen dinghen vernuult. welcke was dat god woude mensch werden. wie heeft ye des ghehijcht ghehoert Och of ons hert dit te recht smaken mocht. Hier off van dese materie beset die suete hystori in sinte lucas eerste capittel.

Die keyſers van romen worden voert in deſe lini vervolcht eñ continueert Eñ
ſi worden all Auguſtus ghenoemt om die ſonderlinc weer dikeyts wil die deſe oc
tauiang auguſtus had Daer om iſt redelick dat hi hem allen een naem gheeft. wat
hi hem allen gheſet heeft een weghel wel te leuen eñ te regieren Alſulcke wijſheyt eñ
ſtrenghicheyt blenete in hem dat men nauwe gheloeft dat ſijns ghelijck natuerlike
ghebozen is ghweeſt Wat meer hi verdiende xpriſtum mit ſijn ghebenedide moed
te ſien weht of hi weſen ſoude die alre eerſt vanden heydnen ghewepen totten ghlo-
ue Ende na dien dat hi dit ghelien had. en woude hi nijt meer ghheten weſen heer.
Hi tymmerde hem alre eerſt een outaer Hi was een eyemplaer der oetmoedicheyt.
der goedertierenheyt. der meenſamicheyt. der verduldicheyt. ende der lijdſamheyt.
Welcke duechden alte ſelden ouer een romen mit alſulcke hoecheyt. Nye en nam hi
ſtrijt an dan daer hi toe ghedwonghen wert Hi plach te ſeggheh dattet verlozen coſt
waer mit gulden anghelen viſch te vanghen. want worden die anghellen verlozen ſo
en mochten die viſchen die coſt nijt of werpen Ende den ghenen die van hem after
clap ſpraken ſeyde hi. het betaemt wel dat i een vry ſtadt ſellen weſen vry tonghen
Sijn riddere en liet hi nijt ledich weſen welcker profeſſi ende ſtaet toebehoerde te
arbeyden Sijn dochteren liet hi leren alle manier van draperij. ſo dat ſi hadden nijt
alleen die conſt van ſpinnen ende weuen. mer ſi hadden daer of oeck die ghewoent.
Ende dit moſten ſi leren om die wandelberheyt der tijtlicker dingen Ende hi en liet
ſijn dochteren nijt tot hem comen dan in een eerber ghelaet mit ryper aenſicht ſonder
enich curioſicheyt van clederen Die lantſcappen welcke hi ſtrijdender hant ghewon-
nen had die gaff hi all weder om Mer alleen een weynich wtgheſondert Of hi gaf
ſe goedertierlick ende willichlick ander vremden heren ouer Hi was mit veel me-
ſchen ſeer meyerſom. die nochtans arbeyde mit openbaer strijden hem te verdriuen.
Item ander die drie off vier werff menedich verwerdelt waren des ſi grati ende ghe
nade begheerden ſo vergaff hi nijt alleen heer miſdaet Mer hi lietſe leuen. ghreuende
hoer daer toe ander goet tot hozen noot truft te hebben des ſijt van noots weghen
te doen hadden Och hoe veel hebbender ghweeſt die hoer bewemt ende verblijt heb-
ben dat ſi van dit edelbloet ghecomen ende ghebozen waren. die nochtans die edel
zeeden ende manierlicke duechden nijt en navolchden.

Die monarchi dat is die hogste heerlicheyt van romen was die alre meeste heerlicheyt die ye gheweest is Dese begonste in desen octauianus augustus tijden Ende als iheronimus ende meer ander doctoren scriuen dat doe in veel landen strijden opstonden. mer die worden ter stont neder gheleyt of versoent daer alle menschen off verwonderden Ende si gauen hoer alleen onder den romeinschen princen Op dat onse here god den menschen woude betonen dat die ghemeen vrede wt ghenen arbeyt van strijden en quam. mer dat hi die gaue Altijt hier te voren als die een strijt neder gheleyt was. so opstont een ander off oeck een meere en argher strijt ende twist na quam Mer doe die tijt naende was ende aenstondt dat ypristus woude gheboren werden. doe was romen ende alle die werlt in ruste ende in vrede.

Nota dat Tyæro in een boeck gheheten de officijs schrijft ende seyt van die hogste heerlicheyt der romeynen. het is seker datter een tijt gheweest heeft dat men sonder coningen leefde Mer namaels dat men die lande begonste te deylen doe worden die coninghen ingheset om gheen ander saecke dan om recht te doen en te ghebruken. wat int beginsel doe die armen verdruct worden vanden rijken doe namen si toevlucht tot enen goeden ende duechdsamen man Ende die gheboet dat die een den anderen nijt te tort en soude doen insettende ende ordinierende dat die hogste ende leghe die rijken mitten armen onder een recht souden staen En doe die coninghen regierden. doe worden noch somwijle die cranckte verdruct. Doe bestaechdet dat men rechten soude setten daermen mede rechten soude. nijt wt hatt ende nijt off om gonste. dan dat men den armen soude doen als den rijken Onder welcke rechten die Coninck oeck stondt ghelijck ander menschen Ende gheboerdent dat die coninck die rechten versmaden. sijn ondsatens goet te nemen mit ghewelt. meechden en vrouwen te schenden of te vercrachten ende meer ander ontamelike dinghen te doen. so soudmen die coninck of setten ende enen anderen coninck in sijn stede verheffen die wel regieren conde ende die na die rechten leefde.

Xps limi

In desen tijden was romen in sijn bloeyen Ende die hoystoren worden te screuen datter waren gheteelt tneghentich werff honderd dusent ende tachtich dusent.

Die daet off die reteninge der jaren der kerstenen. die primapaelste. die leetenste en̄ die vierlichste van alleyreteninghe der jaren is dat xliij jaer des keysers Octauianus Olimpiadis honderste ende xciij Ende als beda seyt dat jaer van beghin des werlts v^{m} C xcix Onde versus Vnum tolle datum ad milia quinq; ducentis Nascenti dmino beda dat a prothoplausto. Item Ante ypristum duo et minus vno milia quinq;. Ende dese manier is die ghemeenste ende wert van die heyligh kerc ghehouden voer die waerachtichste Daer sijn oeck ander manieren van reteninug der jaren. sommighe corter als die hebreeusche Ende sommighe langher als Methodius en̄ veel ander vanden welc ken te tractieren waer gwoot arbeyt en̄ weynich profijt leset elck in sijn boeck.

archelaus

dese archelaus was herodes soen Onder hem keerde onse heer wt egypten.

v^{m} ij^{c}

Valerius maximus een man van alte groter fame was in dese tijt vermaert.

J

Hier beghint die seste outheyt des werlts Ende gheeft oerlof dat elck leeft. also veel jaren als den almachtighen god alleen bekent is.

Jhesus Xps wert gheboren vanden heyligher maghet maria doe dat jaer des werlts v^{m} C xciij vervult was.

Onse here ihesus ypristus wert omtrent dser tijt gheboren vander reynre maghet Maria in een nywe manier na die voerseloefde prophetien En̄ dit is die vol heyt des tijts daer die Apostel of schrijfft dat god die vader sinen soen seynde in die werlt Ende daer om beghint hier die seste outheyt des werlts Ende onse here god weet alleen hoe lang dat dese outheyt dueren sel. Ende sinte Augustinus seyt dat dese etaet hiet die outheyt. welcke outheyt langher duert dan emich ander outheyt die hier voer gheweest is. want sommighe menschen leuen tot hondert ende xx jaer of daer bouen En̄ het is kenlick dat wi die out hieten die tsestich jaer out sijn daer om ist dwaeseheyt willen te weten die jaren dser laster outheyt Menich hebben dat besocht die al daer in bedwonghen sijn als sinte Thomas wel bewijst.

Dese Compomius na dat Archelaus balling verdreuen was doe wert hi vanden keyser gheordineert ende substitueert in archelaus stede. Dese ghebode datmen die poorten des tempels nijt en soude op doen dan alst schoen dach ghewordē waer Ende dat om deser samaritanen wil die des nachts inden tempel ghecomen waren ende verstroyden die beenre der doder menschen langhes den tempel Na dat dit ghe-

Keysers

schiet was en̄ hi weder te comen quam doe wert vanden keyser augusto gheseynt Marcus dat hi soude wesen procurateur vanden joedschen lande En̄ daer na wert gheseynt aminius rufus.

procurators van judeen.

— compoñ — Marcus. — aminius rufus. —

Dese compomius wert in archela-us stede gheset.

Onder dese Mar-cus starf Saloma die herodes suster was.

Onder desen Aminius ru-fus starff octauianus Au-gustus.

anō mundi

v^{m} ij^{c} xi

Ihesus ypristus doe hi xij jaer out was sat hi inden tempel Ende hoerde die doctoren. Jhesus ypristus een kijnt van xij jaren.

Anno ypi

xij

Nota Wetet datmen van ihesus ypristus onsen ghesontmaker nijt en leset of en vijndt van sijn kijntscheyt noch van sijn wercken inder scriftueren der ewangelisten tot sinte janss doopsel toe. dan alleen doe hi xij jaer out was bleef hi in iherusalem inden tempel ende hoerde die doctoren. ende voert ghescreuen staet vanden ewangelisten Ende hi was onderdanich sijn ouders Dat wert menich sins wt gheleyt vā den doctoren ende deuote personen tot deser tijt welck wesen mocht ypristus leuen en̄ ommeganck in die xviij jaren Ende dat boeck welcke ghelesen is vā die kijntscheyt onse ghesontmakers en is nijt toe ghelaten van die heyligher kercke noch en is van ghenre weerden Ten is oeck nijt te ghelouen dat ypristus sulcke godlicke ende glorioese miracule in sijnre kijntscheyt onder den kinderen ghedaen heeft. die nauwe dat doen woude. doet tijt was ende ghelesen wert van sijn moeder en̄ van sijn apostolen Hi seyde somwijl Mijn tijt en is noch nijt ghecomen Ende ic en bin nijt ghe-seynt dan tot die scapen van ysrahel ꝛc̄. daer om ist ghelike quaet alle menschen te ghelouen alst is nyement te ghelouen.

Dese Tiberius was octauianus stieff soen Een man van groter duechden Ende een goedertieren vader in sijn onder saten. hi spraeck tot sommige princen die hoer volck beswaren ende belasten woude. het behoert toe een goet herde sijn scapen te scheren ende nijt te verslinen Item doemen hem riet dat hi sijn ampt luden versetten soude

Tiberius.

Dese sat vijf jaer

Doe antwoerde hi Ic heb een ghesien die die muggen die op een sieke menschen wonden saten verjaechde Ende die sieke berispte den verjagher seggende Nv sellen die dorstighe muggen comen zuken. Dese waren vol ende en daden nijt dan si die stede beslooghen Off hi seggen woude. het is beter dat wi die rijsten houden dan dat wi die offetten Ende soude alsdan ander armen weder rijck maken O hoe groten raet eens wijs mans was dat sommighe bedriegers pleghen den princen laghen te leggen om dat si dat gemeen volck tegen den princen verweckten mochten. want si weten als dat gheschiet is dat si dan den heren van node sijn Ende dan druckten si beyde den princen mit dat ghemeen volck Ende mit hoere cloecheyt meer ende meer hem daer in weynende. Daer om ist een alten wijsen raet der princen dat si hem seluen so hebben ende regieren dat si van hoer volck nijt ghehaet en werden Ende van hem te verjaghen allen den genen die hem daer teghens rieden. op dat si hoer naem ende eer verbreden als si die ghemeente minnen Dit is altijt der wisen heren raet gheweest. also wel der heydenen als der heyligher mannen Hier of gheschieden alle daghe veel exempelen Dese keyser Tiberius eerde ypristum voer een waerachtich god Sommighe seggen dat hi hem namaels wreetlicken had teghens die moghende Ist dat waer wie weet hoe dattet bi quâ Mer het is een groet argument voer hem dat hi sijn onder saten ende den armen altijt goedertieren ende gracioess was.

Vijf jaer Valerius Graus

Dese valerius verkoft dat priesterscap openbaerlick Ende die daer meest om gaff die bewerft Aldus wasen daer in corten tijden veel biscoppen.

Item dese Tiberius had vrede in al die tijt sijns leuens Ende hi verderff sonder enighe barmhartichevt allen den ghenen die te ghens ypristum of teghens die kerstenen spraken Item hi verdreef pylatum ende verbande hem Ten laetsten starff hi mit groter blijscap van veel menschen Mer hem volchde een die veel arger was.

Een groot teyken gheschiede inder werlt in dese tijt dat nye ghesien noch ghehoert en was Ende dat was die openbaringhe des heyligen drievoudicheyts Den vader hoerdemen inder stemmen Den soen sachmen inden vleysch Ende den heyligen gheest sachmen in een ghedaente van eenre duve Ende hier wert ons ghesaluet die waerachtighe gesontmaker ypristus. die ons langhe te voren mit ewe beloeft was Hi is die weech. die waerheyt. ende dat leuen. sonder wederstal ghenen salicheyt en is. Ende hier wert ghopent die hystori der drie jaren. inden welcken hi leerde. predicte. ende veel gloriose miraculen deede die te voren nye ghesien noch ghehoert en waren.

procurateur van judeen.

(ponctius. pylatus.)

(Anna. biscop.)

(cayphas biscop.)

Onder desen ponctius began sinte jan baptist te predicken Ende onse here ypristus wert onder hem ghecruyst ende ghedoot dien hi verwerdelde totten doot des cruces mit onrecht om ontsich vanden keyser Ende daer om verging hi yammerlicke ende voer hem selven Ende van sijn doot worden wonderlicke dinghen vertelt.

anno mundi v^m ij^c xxix

(Jhesus ypristus wert gedoopt.)

v^m ij^c xxxij

Jhesus ypristus onse heer wort inder jordanen van sinte jan baptist ghedoopt

(Jhesus ypristus wert voer os gepassijt)

Anno ypi xxx

xxxiij

(johannes baptista.)

Johannes baptista die alre heylichste wert van herodes onthoeft om dat hi hem berispte van sijn overspul Dese herodes was ghehetten antipa een rechter ende voecht van galileen Ende hi wort om die misdaets wil mit dat wijf herodyas ewelicke ende oeck tijtlicke ghepinicht.

Int jaer ons heren xxxiij dat was een jaer na die doot ypristi. die gheschiede veel wonderlicke miraculen want opten dach dat hi sterf beefde die ganse eerde. die bergben ende die stenen scheerden. die sonne verduysterde somen dat leest in ewangelio Opten paesch dach verreesse onse heer mit veel ander Ende xl dagben daer na voer hi glorioselick ten hemel mit enen groten weff Opten pinster dach quam die heylighe gheest opten apostolen Ende dit sijn al sacramenten onses ewighen salicheytes daer die deuote herten ende menschen dagheliex in vijnden gheestelicke refect ende voetsel Salich is hi die in desen dinghen hem oefent want hi sel daer mede vercrighen dat ewighe goet ende ewich leuen Sinte bernardus seyt O goedertieren ihesu. die steelt die ghi ghedroncken hebt is mi een saecht dat ic v houen all minne ende lieft hebben moet.

Onse moeder die heylighe kercke wert ghelijket der stadt daer glorioſe dinghen of ghesproken sijn so beſcreuen staet in die lxxxvi psalm. wat machtheyt te samen glorificaert. ende die godlike moghentheyt beſchermt. welcke die godlike claerheyt verlicht. ende die godlike goetheyt regiert. welckes hoeft is ypriſtus iheſus waeracht ich god en menſche. welckes lichaem sijn al die wtuercoren. welckes dienres sijn die enghelen. Ende die alre heylicſte ghesten sijn nacht ende dach op hoer muren wanderende. Dit is die heylighe kercke welcke die emighe ghebouwen gods soen op een vaſte steen ghetymmert heeft. Ende die poorten der hellen en sellen den heyligen nijt te ghen moghen staen. Deſe is die wtuercoren spouwes poorten die heer mint ende lief heeft bouen alle jacobs tabernaculen. Dit is die onbeulechte bruyt die ghen vlecke noch rympel en heeft Si en is mit geen ſnode elennoet gecoft Mer die heer heeftſe ondertrouwet mit sijn duerbaer bloet. Dit is die moeder des suuerlicken minnes ende kentniſſes ende des heylich hopes. Deſe wint en baert hoer soney die in ewicheyt regnieren sellen Deſe is vanden patriarchen voer gheboet scapt. vaden propheten langhe te voren prophetiert Alle die arbeyd like en knecht like obſeruancie des ouden teſtaments heeft di kelent te weſen een vrouwe Ende wat meer. Hemel. eerde. zee. en datter in is dienen v mit horen dienſte. daer om sijn glorioſe dinghen van v ghesproken o heylighe kercke ende stadt gods Salich bistu iheruſalem. wie is dijns ghelijck. ghi wert inden heer ghesalicht. v vianden sellen v verſaken Ende ghi selt hoer halsen ende necken onder die voet treden. voer v vaderen sellen di kinderen gheboren worden Ende ghi en selt inder ewicheyt nijt vergaen O lieue here god ghebenedijt des heyligh kerckes starcheyt ende ontfang die wercken hoerre handen. verſla die ruggen hoerre vianden. ende so wie hoer haten en laet nijt op staen. verhoer heer die stemme des heyligh kerckes ende inleydet die heyligh kercke tot hoer volck O here god dr duechden keert tot ons ende siet vanden hemel ende beſiet ende viſitiert Deſe wijngaert die heylighe kercke die v rechter hant gheplant heeft Dijn rechter hant moet comen op die man dijns rechterhants ende opten soen des menſches dien ghi confirmiert ende ghestaret hebt iheſum ypriſtum onſen heer die mit di leeft ende regniert in enicheyt des heyligh ghestes in ewicheyt ghebenedijt Amen.

Glorioſe dinghen ſijn van di gheſeyt O ſtadt gods iheruſalem.

Ametiſtus Jaſpis Saphirus

Mathias Petrus. Andreas

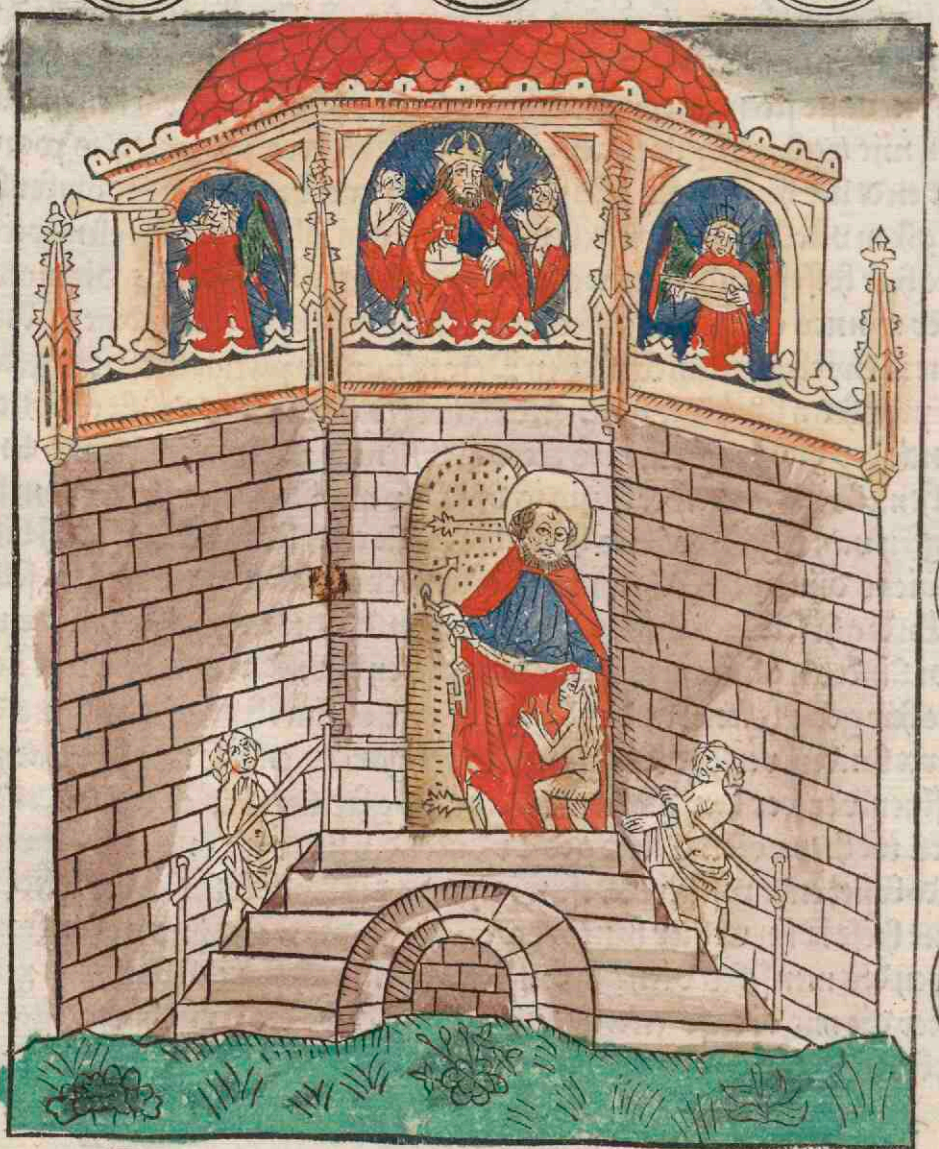

Jacinctus Thadeus. Calcedonius johannes.

Crisoprasſus Symon. Smaragdus jacobus. die meer

Topasius Matheus Gardonis Thomas.

Je ſach die hey
lighe ſtadt iheru
ſalem nywe da;
lende vander he
mel bereyt van
gode Als een
bruyt verçiert
mit hoyen bruydgom Die xij poerten mit coſtelike gheſteente mitter apoſteley namē ingheſchreuen.

Bartholo; meus. philippus jacobus. die minre

Bartholomeus Philippus Jacobus

Die xij artikelen des ghe loefs vaden apostolen ghe maect.

Die xij propheten antwoerden op die xij artikelen des heyligen gheloues.

Petrus

Ic gheloue in god den va der almachtich scepper he melrijcs ende eertrijcs

Ghermias

Du selste mi heten vader ende du en selste nijt of; laten na mi in te treden.

In exodo xx capittel staet ghescreuen Ghi en selt gheen vreemde goden hebben voer mi Ysayas in sijn xlv capittel Ic bin die heer ende daer en is ghen ander Ic scep die duysternisse ende formier dat licht Dauid in sijn hondert ende xiij psalm seyt. Onse god is inden hemel ende hi heeft al ghemaect dat hi woude.

Andreas

Ende i ihesum xpristum sinen enigen geboren soen onsen here.

Habac

Ic sel inden heer verbli; den en ic sel mi verwreech den in gode mine ihesu.

Dauid inden anderden psalm Die here heeft tot mi ghesproken Du biste mijn soen. ic heb di huden ghewonnen. Johannes in sijn iiij capittel Ic ende mijn vader sijn een Colocenses int eerste capittel Ic bin dat beeld des onsienlike gods Dauid die hemelen sijn ghuestich mit dat woert gods.

Johannes

Die ontfanghen is van; den heyligen gheest. ghe; boren vander maghet ma ria.

Ysayas

Siet een maecht sel ont; fanghen en baren een kint en sijn naem sel gheheten worden emanuel.

Ghermias xxxi capittel Een wijff sel een man ombeuaen Paulus ad galathas int iiij capittel God heeft sijn soen ghesent gheboren van een vrouwe Ezechiel in sijn xliij capittel Dese poert is ghesloten ende si en sel nijt ghopent werden ende gheen man en sel daer doer gaen.

Jacobus

Ghepassijt onder ponio pylato ghecruyst ghesto; uen ende begrauen.

Zacharias

Si sellen mi aensien die mi doernaghelt hebbē en si sellen hem beweenen.

Ysayas propheet in sijn .liij. capittel Als een scaep wort hi ter doot gheleyt Voer waer hi heeft onse sonden ende siecten ghedraghen Sinte peter in sijnre Epistolen int derde capittel Xpristus is eens voer ons ghepassijt die rechtueerdighe voer den onrechtueerdighen.

Die vij artickelen des ghe-
loefs vaders apostolen ghe-
maect.

Die vij propheten antwoerden op die
vij artickelen des heylighen ghelooues:

Thomas

Hij neder clam ter hellen
des derden daghes ver-
rees hi vander doot.

Ozee

O dood Ic sel dijn dood
wesen o helle ic sel dijn
te wesen jnden derden da-
ghe verwecktet ons.

Dauid inden xv psalm Du en selste dinen heylighen ghecn corrupti laten sien Tot-
ten epheſien int iiij capittel Hi clam neder eerst in die nederste delen der eerden Re-
tuum int ij capittel Hi wert inder hellen nijt achter ghelaten Totten romeynen in
vi capittel Xpristus verrisende vander doot en starff nijt meer.

Jacobus

Hi clam op totten hemel-
len. Hi sit totter rechter
hant gods des vaders al
machtich.

Amos

Die sijn opuaert maect
inden hemel Sijn naem
is ghheten heer.

Dauid inden lxviij psalm Maect den een wech die daer wandert opter sonnen on-
derganck Item in dese seluer psalm Hi clam op int hoech ende hi leyde die vang-
nisse ghevanghen Micheas int ij capittel Hi clam op ende maecte een wech voer
die mit hem op voeren.

Philippus

Van daen sel hi weder co
men oerdelen ouer leuen-
de ende doden.

Malachias

Ic sel tot v opclimmen
inden oerdel en ic sel een
snel tughe wesen.

Dauid inden xcv psalm Hi sel die werlt oerdelen i rechtueerdicheyt En sijn volc
oerdelen i sijn waerheyt Job i sijn xix capittel Vlyet vā dat aensicht des sweerts
want dat sweert is een wreker des boesheyts Ende wetet dat noch een dach des oer
dels wesen sel.

Bartholomeꝰ

Ic ghelove
inden heyli-
ghen gheest.

Johel

Ic sel wt storten van
minen gheest op alle
vleysch.

Job in sijn xxvi capittel Sijn gheest heeft die hemelen verciert Int boeck van sa-
lomons wijsheyt int eerste capittel Die gheest des heren heeft die hemel vervult Da-
uid inden C en xlij psalm Dijn goede gheest here moet mi leyden i die rechte eerde.

Die xij articulen des ghe-
loefs vāden apostolen ghe
maect.

Die xij propheten antwoerden op die
xij articulen des gheloefs.

Matheus Ic geloue in die heylighe
tercht eñ in ghemeenscap
der heyligher.

Dauid Ic sel dy le-
ren in een gro
te tercht.

Sophonias int iij capittel Alle selken si aenropen die name des heren ende si selken hem alleñ mit enen scouwer dienen Matheus ī sijn xviij capittel Ist dat dijn broe der in di sondicht seggher den heyligher tercht Ende en hoert hi die heyligher tercht nijt. so hout hem voer een openbaer sonder.

Symon Jy die ver-
giffenisse der
sonden.

Micheas Hi sel ofdoen onse son-
den ende werpense in dat
diepste vander zee.

Dauid in die C ende xviij psalm Ic bin deelachtich alle der ghenen die di ontsien ende die dijn ghebodē houden Ezechiel in sijn xviij capittel Ic leue seyt onse here god. ende ic en wil nijt die dot des sonders. mer ic wil meer. dat hi hem bekeer en de leue.

Judas thadeus Jy die ver-
lesenisse des
vleysches.

Ezechiel Ic sel v grauen openen
ende ic sel v leyden wt
uwe graffstedē.

Job in sijn xix capittel Inden lesten dagher sel ic vter eerden opstaen ende in mi-
nen vleysch sel ic mijn ghesontmaker sien Totten philippensen int iij capittel Hi sel dat lichaem onser oetmoedicheyt reformieren ghelijck sinen lichaem in claerheyt.

Mathias Ende in dat
ewighe le-
uen Amen.

Daniel Veel vāden ghenen die daer slapen in die af-
schē der eerden selken verweect werden. sommi
ge selken gaen ī dat ewige leuē. sommige int
ewige verdriet op dat si ewelikē selken sien.

Dauid in sijn xlij psalm Du selste een yghelikē loen ghēuen na sijn wercken Ma-
theus in sijn vij capittel Die quade menschen selken gaen int ewighe vuer ende pijn. Mer die rechtueerdighe selken gaen in dat ewighe leuen Paulus totten chorinthen int v capittel Wi hebben een huus inden hemel dat mit ghēen handen ghemaect is.

Dit is dat ierstien gheloue die dat nijt trouwelikē ende vastelick en ghelouet. die en sel nijt behouden moghen wesen seyt Athanasius.

Ihesus ypristus waerachtich god ende mensch een enghebozen kynt des onbeulde-
ten ende ewighe maghet maria na synen vlyesch ghebozen van Abrahams ghesla-
te. vander cominclicker ende priesterlicker lini. een ewighe brudegom des heyligher ghe-
meen kerckes Cominck der cominghen Heer der heren ewich biscop Ende rechter
der leuender ende der doden Hi verweerdichde hem hier in desen dal der tranen xxxvij
jaer ende drie maenden te wanderen als een pelgrum leuende eerst mitten werckelij-
die wech des ewighen leuens ende na mitten woerden als die ewangelisten tughen
Doe hi xxx jaer out was. wert hi in dat water der jordanen vanden ouersten va-
der ende god doer johannes ghedoopt Ende hi wert ons ghesaluet in die eerste ende
ouerste priester ende biscop onser sielen doer den heyligher ghest sienlicke op hem da-
lende in een ghedaente van eenre duuen die van hem ghetuych gaff. Want hi is die
waerachtighe ghesontmaker des werlts Alsoe die propheet ysayas van hem pro-
phetiert heeft Dese Ihesus ypristus vercoer lxxij discipulen die hi voer synen aen-
sichte seynde Ende xij Apostolen die hi seynde ouer alle die werlt om te prediken
dat heylighe ewangelium. wij en vynden nyt meer dan dese twee manieren van oer-
den onder die discipulen ihesu ypristi. welcke forme ende manier in die heyligher kerc-
ke nv houden die priesteren ende biscopen. Want die biscopen volghen die apostu-
len Ende die priesteren volghen die lxxij discipulen. Welcke tweeu oerden die heel
heyligher kercke beuolen is als ouerste regieren als ons beschrijft die paeus damasus
in decretis inden lxviij distincta int capittel Cor episcopi Den laetsten die alre goe
dertierenste here ihesus ypristus starf voer synen volcke den alren bitterstenen doot. een
hooft van allen martelaren. ende hi seluer oeck een martelaer. Nae dat hi vander
doot verresen was clam hi op inden hemel Ende neder seynde synen heyligher ghest
Ende doe begonste alre eerst die aenbedinghe des naems ypristi dat ghedueren sel
tot dat laetste eynde des werlts.

Die vader vanden hemel. Dit is mijn gheminde soen daer ic mi wel in behaecht heb. hoert hem ee.

Die zielen der hylighen. Du hebste ons verlost gode mit dinen bloede.

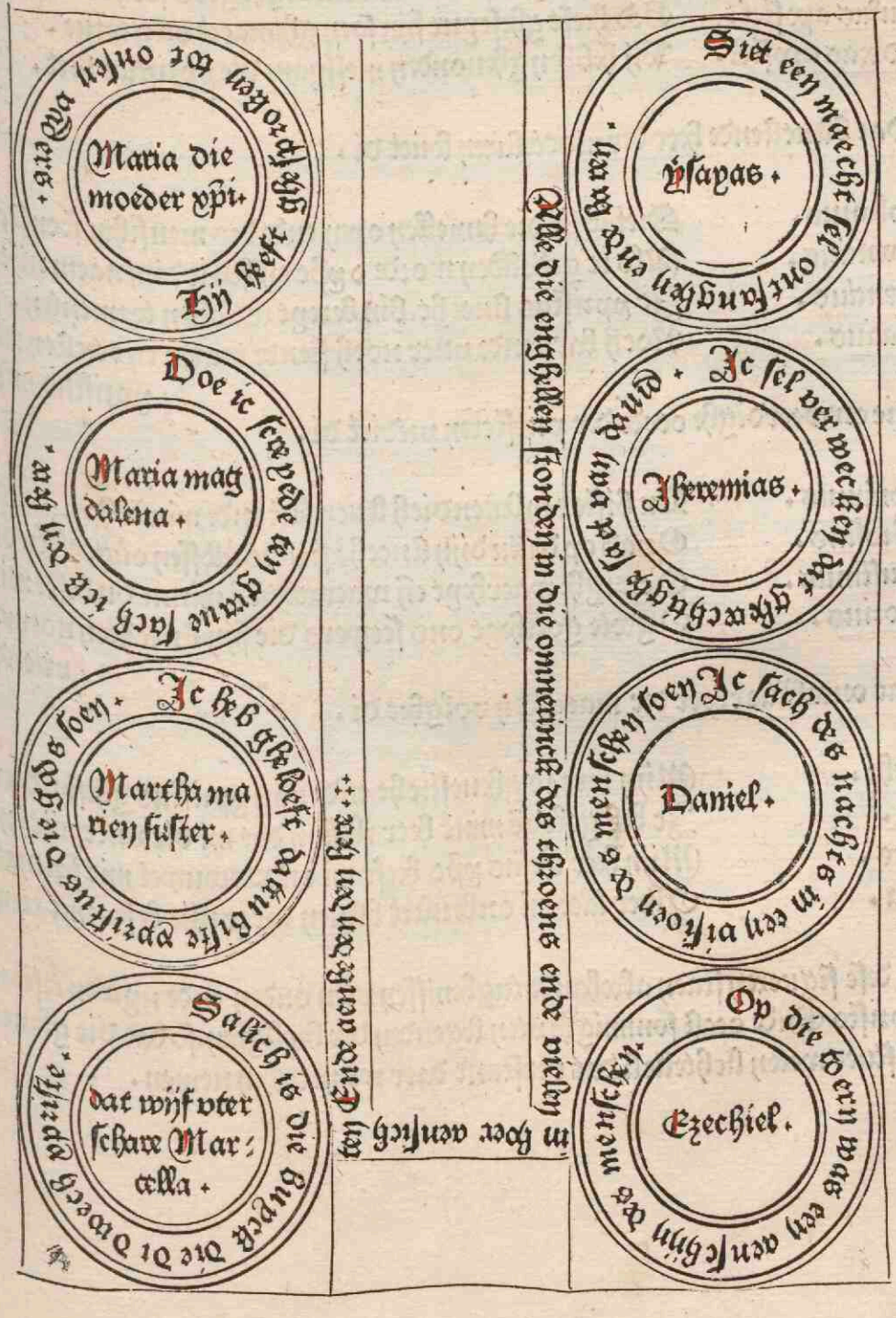

Die vaders des nywen testaments.

Dat glorioſe choer der apoſtolen tughet di.

Johannes baptiſta. Siet dat lam gods dat ofneemt die ſonden der werlt.
Petrus apoſtel. Du biſte ypriſtus des leuendighe gods ſoen.
Paulus apoſtel. God heeft gheſeynt ſijn ſoen ghemaect vten wine.
Andreas apoſtel. Wij hebben gheuonden meſſyam die ypriſtus hiet.

Dat blenckende heer der martelaren louet di.

Stephanus. Siet ic ſie die hemellen open ende des menſchen ſoen ſtaende.
Laurencius. Als ic gebraden worde o ype en heb ic dijn naem nijt ůſaect
Vincencius. Ic ypriſtus knecht. bin bereyt tot alle tormenten.
Ignacius. Noch barnende vuer noch ſiende water en trecken mi van ypriſtus minne.

Die eerweerdighe oerde der prieſteren prediet di.

Jheronimus. Du biſte een leuendich leuen ſoet ende minlick.
Ambroſius. O vad op dattu dijn knecht ſoudes ůloſſen oůgaeſtu dijn ſoe
Auguſtinus. O ewighe waerheyt en waerachtich minne du biſte mijn god
Gregorius. O grote goetheyt ons ſcheppers die ſijn knechten noemt ſijn vrienden.

Dat ontallike choer der maechden volghet di.

Agatha. Mijn here is gheueſticht ende van ypriſtus ghefundiert.
Lucia. Ic heb gebedē minē heer iheſum dat mi dit vuer nijt en deer
Agnes. Mijn heer iheſus yps heeft mi ondertrouwet mit ſineen ringhe.
Cecilia. O heer laet mi onbeulect blijuen dat ic nijt beſcaemt en werde

In deſe figueren ſtaen alrehande tughemiſſen vten ouden ende nywen teſtamnet van ypriſto Ende oeck ſommighe vten legenden der heyligher. ſo dat die ghenen die die ſcriftuer weten lichtelick dat verſtant daer wt moghen nemen.

Die vaders des ouden testaments.

Dat wtuercoren ghetal der patriarchen wtwijst di mit figuren.

Abraham. — God sel hem seluen voersien mit een offerhande.
Ysaac. — Siet die weeck mijns soens als die weeck des volcks ackers.
Jacob. — Daer en sel gheen comine ombreken vā juda thent hi coemt.
Moyses. — God sel v een prophet verwecken van uwen broeders.

Die priesterlike ende comincklike salutinghe wtspreect di.

David. — Vander ouersten hemel is sijn wtganck.
Salomon. — Here doet alstu ghesproken hebste dauid minen vader.
Ezechias. — Here maect mi behouden en wi selen onse psalmen singhen.
Job. — Mijn verlosser leeft ende ten uersten daghe sel ic verrisen.

Dat louelike ghetal der prophten heeft di voersproken.

Micheas. — Du bethlehem juda wt di sel een hertoech mijns volcs comē.
Aggeus. — Hi coemt die begheert is van alle volcke.
Zacharias. — Sich dijn coninck coemt di sachtmoedich.
Malachias. — Siet die heer coemt tot sinen heyligen tempel.

Dat deuote volck der ouder vaders heeft di beghert.

Symeon. — Siet dese is gheset tot een val ende verrisenisse veelre luden.
Nathanael. — Du biste die soen gods. du biste coninck van ysrahel.
Nycodemus. — Rabbi Wi weten dattu van gode gheromen biste meyster.
Centurio. — Dese mensche was waerachtelick die soen gods.

Johannes heeft sijn ewangelium beschreuen in Asyen in grieyer taek Ende beginct aldus In beghin was dat woert ende dat woert was bi gode ꝛc̃.

Lucas screef sijn ewangelium in grieken in grieyer taek Dat aldus beginct In Conincli hewdes tijden was een priester ꝛc̃.

Johannes.

Ic bin dat licht des werlts die mi volget die en wandt in geen duysternisse. mer hi sel hebben dat licht des leuẽs Ic bin die getuych gene vã mi selue. ende mijn vad gheeft getuych vã mi Ic bin een goet harder Ic kenne mijn scape ende mijn scaepgens kennen mi.

Lucas.

Oerwaer voerwaer segt ic v Hemel ende eerde sellen vergaen. mer mijn woerden en sellen niet vergaen. Die ghebeden ende ghedoopte sel behouden worden Ende die niet en ghelooft sel verdoemt worden. Wattet. ghi en weet niet wanneer ꝛc̃.

Mi is ghegheuen alle die macht inden hemel ende inde eerde Gaet over alle die werlt en predict dat euangelium alle creaturen

Peter Ic hab voer v ghebeden dat v gheloue niet en vergae ꝛc̃. Die onder v die meeste is die werde als die v dient Siet dat ghi niet verheft en want daer sellen veel tot v ꝛc̃.

Marcus.

Matheus.

Marcus heeft gescreuen sijn ewangelium in ytalien in grieyer taek Ende beghint aldus Dat beghin des ewangeliums ihesu ypristi.

Matheus heeft int lant van judeen sijn ewangelium beschreuen in hebreeuscher taek ende beginct aldus Dat boeck der gheboerten ihesu ypristi.

Die gracie ende die waerheyt is ouermits ihesum ypristum ghescheiet.

Die boeken des nywen testaments.

Item vier ewangelisten als
Johannes
Lucas
Marcus
Matheus

Paulus epistelen xiiij
vij epistelen heten canonice.

Johannes ewangelist screef Apocalipsim
Lucas screef dat werck der apostolen

Jacobus .j.
Petrus .ij.
Judas .j.

Dit sijn vijff moyses boeken .:.

Die werck is van moyses ghescheen .:.

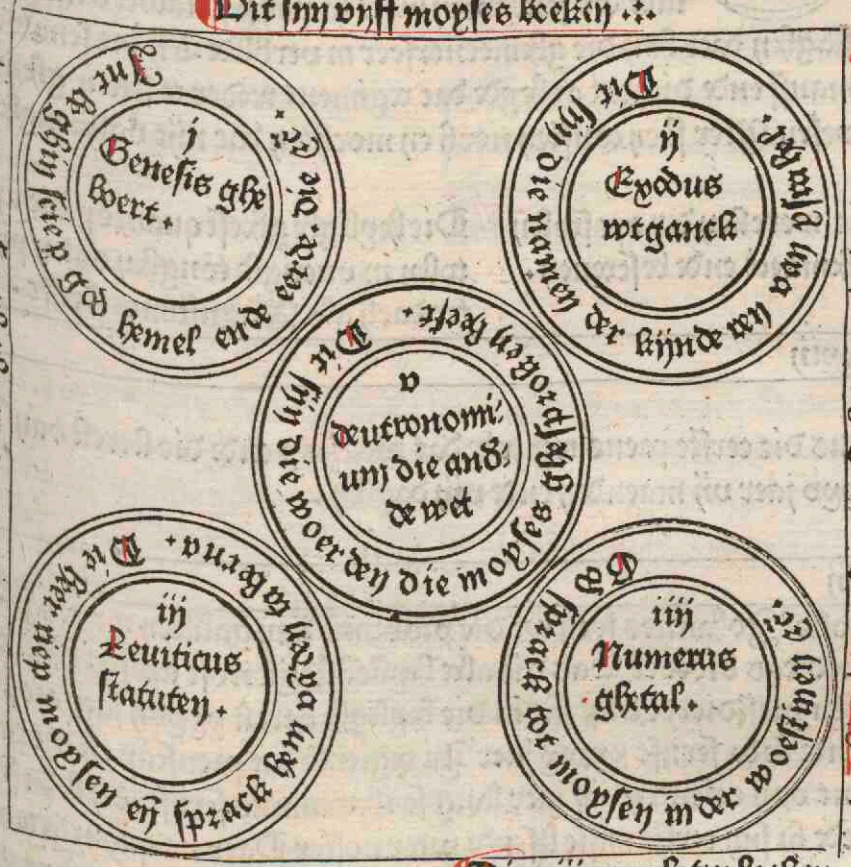

vijff wijsheyts boeken.

Parabolen.
Ecclesiastes. tahnay of die dinghe
Canticū canticoy. d minnē boeck.
Sapientie. wijsheyt
Ecclesiasticus. heylighe leuing

Salomon
Fibro ihesus syrach

Bijspelen.

Die viij propheten boeken.

Job
Dauids souter
Ysayas
Jheremias
Ezechiel
Daniel
Die xij propheten
Esras ende Neemias

Ozee
Johel
Amos
Abdyas
Jonas
Micheas
Naum
Habacuck
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

Die boeken des ouden testaments
Josue
Der rechteren boeck
Ruths boeck
Der coninghen iiij boeken
Paralipomenons ij boeken
Thobyas boeck
Judiths boeck
Machabeey ij boeken

Gayus settede sijn beeld in alle der joden synagoghen Ende hi woude aenghebeden wesen als god. hi was tiberius neve naden vleysche Mer nijt inder zeeden. wat hi was heel boess ende een tyran Jn alley menschen toende hi verwoet heyt ghierichheyt ende onaysheyt Hi plach te seggben Och of dat wemsche volck een neck hadden Hi beclaechde hem dickwijl dattet in sinen tijden

Keysers — iij jaer ende y maenden. — Gayus. — ruste ende vrede was want hi socht oersaken daer toe

om dat hi ghheern ghestreden had Ende ten laetsten bi rade der senatoren wert hi van y senatoers ende vanden sinen doot ghslaghen daer hem die ghemeente seer in verblide Eñ die senatoers dat sijn die oudermanss ende die raet arbeyde dat regiment weder te setten ghelijck te voren plach te wesen. Mer si en consten noch en mochten dat nijt volbrenghen.

Die hystori vā die wercken der apostolen wert in dese tijt ghemaect ende beschreuen. Die heylighe ghest quam op die apostolen in vuerighe tonghen opten pijnsterdach als Augustinus scrijft.

an⁹ mundi — v^m ij^c xxxij

Paeusen — Petrus. een jode. — Petrus die eerste paeus regierde dat paeuscap ende die stercke van Romen xxv jaer vij maenden ende vij daghen.

Anno xpi — xxxiij

Petrus die apostel Johannes soen wt die provincie van galileen wt een stadt hiet bethsayda Andreas broeder Was die alre heylichste gloriose apostel ihesu xpi Hi was een jode Hi presidierde ende sat in die heylighe stercke xxxvij jaer als ihewonimus scrijft Ende beda scrijft xxxix jaer Hi regierde dat paeuscap eñ die prieste rlijke stoel int lant van orienten vijf jaer lang so ihewonimus scrijft Eñ beda seyt vij jaer Al daer dede hi sijn eerste misse lesende pater noster Daer na quam hi te anthiochien ende daer sat hi vij jaer ende leerde dat volck die weeh der waerheyt Ende hi veriaechde daer symon magus die stokeldaer Daer nae predicte hi den sterstendie verstroyt waren in ponto galicia. capidocia. azia. bithinia. Eñ tot desen seluen seynde hi van romen sijn eerste epistel als totten ghenen die van hem bekeert waren Doe hi hoerde dat symon magus den romeynen bespottede om dat si totten ghehoef quamen daer om toech hi wt minnen tot romen in des keysers Claudius vijjaer daer sat hi xxv jaer vij maenden eñ vij daghen Eñ doe hi te romen dat woert gods predicte ende hi symons quade wercken ende touerny ondect had. maecte hi veel discipulen ghelouich ende seyndese te predicken in veel prouincien daer die ghehoef xpristi glorioselick bi verbreet wert Sinte marcus screef sijn ewangelium wt sinte peters mont. welcke sinte peter approbierde ende keurde ouer den ghelouighen

Dese Claudius was oem van gayo Onder hem fundierde sinte peter die stercke te Anthiochien ende hi voer van daer te romen Dese was onstantaftich vā herten ende seer verghetel ende gulsich Hi had ghheern oerlaten ghehadt te strijden. mer hi vacht weynich eñ lichtelicx verwan hi weynich vyanden Ten laetsten doe hi xxxv

Claudius viij jaer vij maen: den ende ij daghen.

senatoers mit iij^c mannen te peerde had laten doden om alte clynen salte wil. doe wert hi mit venijne verghuen alsso starff hi.

Item int jaer ons heren xlviij doe screef marcus in Alexandrien sijn ewangeli.

Sinte steuen wert ghesteent eñ wert eē edel heylich eerste martelaer den hem ghheylicht.

Item Saulus wert neder ghworpen ende storte van den peerde Ende hi stont weder op paulus een gloriocss predikter. hi arbeyde ouer alle dyen. lichter ende meer dan yement anders. hi wert namaels vanden tyran nero ontheft.

Dit is die linie ende ordinantie der paeusen van romen Doer welcken die rekeninghe der navolghende jaren verclaert wert. welcker principael daet ende begin is die ghebenedide gheboert ynsti mit dat verwolch der jaren des werlts alst claer lijcke schijnt bi dese twee linien ende bi die jaren daer bouen eñ beneden ghetyckent.

Item sinte peter institueerde ende insettede die vasten van xl daghen voer paesschen Ende die aduent van drie weken voer kerstmisse ende die vierde weeck nijt vol in die eer ende memorie der tweer weerdemsten ynsti Hi screef twee epistelen die men inder kercken hout. Hi ordinierde in septembri vij biscoppen y priesterin eñ vij dyakens Ten laetsten na dien dat hi veel heerlicker werckten der heylicheyt ghedaen had Ende hi te romen xxv jaer vij maenden ende vij daghen paeus ghesseten had. wert hi vanden tyran Nero die doe keyser was martelaer ghedoot Noch veel and̄ wercken ende wonderlicke miraculen vindmen beschreuen int boeck van die werckten der apostolen Ende oeck in sinte Clemens boeck Ende mede in die hystorien ghheten scolastica ende ecclesiastica ende in beda eñ noch in meer ander boeken Die legende sijnre passyen machmen lesen int passyonael.

Van die persecuci ende vervolghinghe der heyligher kercke ist neerstelick te we-
ten dat die vyant des menschelicken gheslachtes in den outen testament den wtuer-
wen vrienden ihesu cristi ons heren mit menigherley vervolghinghe vervoleht heeft.
Noch veel meer heeft hi dat ghedaen int nywe testament dat is in die tijt der gra-
en doe die bekentnisse des waerachtighen gods opter eerden began te schinen Ende in
den eersten vervolchde die vyant mitten sweerde somen beschreuen vijnt van sinte ste-
uens vervolghinghe. van sinte jacob ende veel ander sonder ghetal daer die verdul-
dicheyt der heyligher kercke in ghoefent wert. Ten anderen mit valscher leringhe
daer die patiencie d heyligher kercke in ghproeft wert Ende dat menichfuldighe Eerst
doe die valsche joden die des duuels synagoge sijn so dat kenlick is wt sinte peter
sinte steuen ende sinte pauwels disputacie. die alle simpelen menschen claerlike ge-
leert ende bewesen hebben. dat ihesus is die selue cristus inder ewen beloeft tegens
alle die ydel bewisinghe der verkeerder joden Ende dese disputacie sel onder den men-
schen dueren so langhe als die werlt staen sel Ende dat sel alre meest ende swaerste
wesen in entekerst tijden Ten anderen doer die meysters vander swarter conste ende
stoltelaers want die duuel sach dat die naem cristi verbreet wert ende die afgo-
dye mendallen vergaen soude. Daer om maecte hi die vaten des boesheyts vol van
swarter consten. om den simpelen te bedrieghen dat si in cristum nijt ghelouen en
souden. want si hoer van groten dinghen bewenden tonende loghenachtighe tekene
nen ende ander wonderlike dinghen recht of si kinder gods waren Als ghedaen heb-
ben symon magus. meander. anos. arfayat ꝛc̄. Ten derden wert die heylighe kerc
vervolcht doer valsche kerstenen menschen die wt des duuels inghuen alte veel lich-
terpe zaden onder den kerstenen Als hebyon therintus ꝛc̄. Ende wat meer Sinte ber
nardus seyt dat alle die werlt teghens cristum heeft ghesworen Augustinus seyt
dattet ghen goet kerstenen mensch en is. die ghen persecuci en heeft Alle aenvechtin
se dat ghelooef. mer dat fundament des ghelooues blijft altijt vast ende stantastich hel-
kende dit teyken voer oghen. dat die heer kennet die hem toebehoren. Het en waer
oeck nijt moghelick dattet sacrament des ghelooues ond so veel bedwech so soude ghe
bloyet hebben. ten waer dat die godlike mogenthcyt beschermt had. die godlike wijs
heyt verlicht had. ende die godlike goedertierenheyt ghtuoet had. die minres ende lief
hebbers des ghelooues na die alre vaste belofnisse cristi die mitten seluen minres al
tijt ghweest is ende ten eynde toe dueren sel. hier om seyt hylarius dattet den kerc
ke toebehoert dat si verwint alse ghequest wert. dan verstaet se alse ghestraft wert
dan is si vry alse verlaten wert Ende dan heeft se victori alst gelijckt dat se verwon
nen wert ꝛc̄.

Keysers

an⁹ mundi

Maeusen

Anno cpi

Herodes Agrippa doe hi weder quam int lant van judeen om der joden gonst te
beweruen ende hoer behaechlicht te sijn. so dede hi mitten sweerde sinte jacop die mee-
re een apostel gods Item sinte peter wert vanden seluen herodes inden kercker ghe
lept so dat beschreuen staet int xij capittel int boeck van die werckten der apostolen.
Ende sinte jacops lichaem wert bi miraktel ouer ghevoert ende verhuen in galis-
sen in spaengen Ende namaels is daer een patriarchaels stoel ghemaect ghelijcker
wijs oft waer te lufter hant des houes van romen.

Helena coninghinne des volcks Abygenorum wert bekeert totten ersten ghe
loue Ende si besorchde veel armer menschen te iherusalem doe daer een grote duer-
tijt was in die tijt dat claudius keyser van romen was.

Petronella sinte peters dochter was een heylich maecht.

In dese tijt was seneca stoycus seer vermaert ende hi was neroes meyster daer
hi of ghedwonghen wert hem seluen te doden.

Philo een jode was die alre wijste vermaert Sijn boeken worden ghelesen on
der ecclesiasticus boeken.

Onser lieuer vrouwen maria hemeluaert ghesche
de int xij jaer na ons heren hemeluaert als ons sin
te iheronimus schrijft.

Persius
Juuenalis
Lucanus poeten

Paulus apostel was een heerlick ende vermaert predikter seer verhuen in die
openbaringhe inden derden hemel daer hi leerde dat ewangelium niet vanden mensche-
mer doer die openbaringhe iheſu xpristi Doe hi vol na out was xxvij jaer of daer
omtrent doe vervolchde hi die heylighe kercke seer wreedlick nader joedscher mane
re Mer ter stont doe hi vanden heer berispt wert. wert hi bekeert ende verandert.
doe wort van een wolf een lam ghemaect. van een vervolgher een ghetrouwe predi-
ker. Item int viij jaer sijnre bekeringhe doe ontfing hi mit barnaba vanden heyli
ghen gheest apostelscap totten heydenen somen leest int xij capittel int boeck vā die
werckten der apostolen. Item int xxvij jaer sijnre bekering quam hi te iheru-salem
daer hi gheuanghen wert so dat beschreuen staet int werckt der apostolen int xxi ca-
pittel In sijn xxx jaer quam hi te romen alsmen leest int laste capittel van tboeck d
werckten vanden apostolen In sijn xxxviij jaer of daer omtrent wert hi ghmar-
telijt vanden keyser nero mit sinte peter Sinte pauwels wert onthoeft wāt hi een
borgher van romen was Ende sinte peter wert ghecruyst.

Seneca vertelt van Nero dat hi in sijnre jueght natuerlijke altijt goedertieren ende gracioess was so dat onder tvolck van romen nye ghen graciooser ghewees en had Ende om der groter gonsten wil die si tot Nero hadden worden die ander prin; ten vergheten Mer macht en regiment heeft menighen die seer wijs goet en duech; sam waren alte hoess wreet ende quaet ghemaect.

Keysers

viij jaer vij maende xiij dagen.

Nero.

Nero was een die archste ende alre quaetste mensch die ye geboren wert. want alsmen sinen naem noemt so beduyt die naem een quaet mensch Ende want hi was die eerste persequiere teghens die wet ypristi daer om schrijftmen dat hi hout die figuer van entelerst Ten lesten doe hi vanden senatoers ghewesen was te wesen der romeynen vyant ende hi ghesocht wort. doe wort hi voeruluchtich en viel in een scarpe staetlijke ende dode so hem selven en wert vanden wolven ghegheten Item die romeynen verblide hoer van sinen doot recht of si grote victorij ouer hoer vyanden bewonnen had den Ende si vercierden hoer op hoer suuerlicste aentreckende schoen clederen en wer; scapten ende waren seer blide en vrolick

an? mundi v^m ij^c liij

Item Nero vischte mit gulden netten die mit syden touwen gheschoren waren. hi versloech dat meeste deel vanden sena; toers. hi dode lelijke sijn moeder en vijff broeders ende sinen meyster seneca. hi aen; stack ende brande die stadt van romen om te sien hoe tweyen ghebrant had. hi seyn

Paeusen

Anno ypi liij

de vespasianum en tytum om tlant van judeen te verdruen.

Paulus die apostel had vercreghen onder an; der heyligher sonderlingh priuilegie in contem; platie ende in groter vuerichevt sijnre wercken. want houen alle menschen sach hi god claerlicste En hi hoerde heymelijke verborghen woerden die den mensch nijt ghe; oerloft sijn te spreken. hi arbeyde neerstelijke alle menschen int ewighe leuen te bren ghen. recht of hi alle die werlt ghelaert ende ghewonnen had. wie heeft ye also ghe; loven. wie heeft soe ghearbeyt. wie heeft den grieken dat ewangelium soe beduut. wie heeft ye so ghequetst. ghslaghen. ende ghetribuliert ghewees. wie is mit ontal; like periculen doer socht ghewees. wie heeft so mogen glorieren. dat hi seggen mach Ic heb meer ghearbeyt dan yement anders. wie heeft alsoe ghescheuen in die wijs; heyt deser werlt ende in horen rade behouden alle rechtueerdicheyt ende ghelove En; de dese wonderlijke dinghen heeft hi voer den senatoers ghedaen Sijn loff ende sijn heerlijke wercken beschrijft johannes crisostimus.

Symon magnus dede te tomen alte veel quaets Ende want ghelijc mint ghelijck ende is gheern bi sijn ghelijck eñ hem gunstich. daer om versmade die hose ty ran Nero sijns meysters raet seneca Ende verselde hem mit dsen quaden statiue eñ hotselaer Ten laetsten doe si beyde veel quaets ghedaen hadden voeren si beyde mit quader doot in die ewighe pijn der hellen.

Die ghemeene vrede des ganssen werlts welcke die tomeynen ghehadt hadden om trent wel lxx jaer. wtgh sondert weynich elcyn strijden die wert in dsen tijden tur biert eñ vergh̄ing om die grote hoesheyt ende wreetheyt van Nero Ende sommighe prouincien vielen van die ghehoer samheyt der tomeynen om dat si dat tiersten ghe hoeff begonsten te vervolghen.

Jacobus apostel gods die minre was biscop van iherusalem ende wert vanden jo den ghedoot int vi jaer des keysers Nero.

Die heylighe ewangelist Marcus starf int eerste jaer neronis Als philo sept die van sijnre ouder was bi Alexandrien Egypti daer hi een biscop van sinte pe ter ordinert was Aldaer wort hi begraven ende dede veel miraculen Ende die hey lighe man Amanus was sijn nauolgher.

Iherusalem ende dat joedsche lant wert seer destrueert in dse tijt mit onderling strijden om die ouer grote sonden wil die si ghedaen hadden in ihesum xpristum den soen gods Ende omtrent in dese tijden worden inden poortalen ende inden dozen des tempels xxv dusent menschen doot ghslaghen Ende die twist ende oerlogh duer de so lang thent die joden alte samen vergaen waren. want die joden begeerden bar rabam den moerdenaer te houden Ende den goedertieren ende oetmoedighe ihesum be gheerdense te cruecen.

Potentia maghet
Praxedis maghet
Dese twee waren thimothe us ende nouatus susteren.
Constantia mr̄
Nazarius mr̄
Celsus mr̄
Marcus mr̄
Vitalis mr̄
Valerius mr̄
Processus mr̄
Martinianus mr̄
Gervasius mr̄
Protasius mr̄
Thimotheus mr̄
Torpes mr̄
Felix mr̄
Apollinaris mr̄

Na dat nero dood was nam Gabba dat rijck in hiberuyen. Vitellus begonst te regnieren in germanien Ende otto regnierde te romen Ende ten laetsten sloeghen sy malcanderen dood binnen een jaer. want gabba wort onthoeft te romen midden op die maerct in die vij maent synes keyserijcks Otto dode hem seluen te meraeum in die iij maent synes rijcks Ende Vitellus wert van vespasianus knechten verslaghen ende inden tyber ghesworpen.

Keysers — Gabba Otho Vitellius

Josephus was een jode ende een seer vermaert scriuer der hystorien Syn boecken syn seer destrueert in veel steden wt langheyt des tijts ende seer corrumpiert bi versuum des scriuers.

Doe sinte peter had symon magus verwonnen doe wert hi van nero ghecruyst ende wert begrauen in vaticano int laetste jaer neronis.

Sinte pauwels die glorioose apostel wort onthoeft in een tijt mer niet op die selue plaetze Mer bi die salinas wateren in ostiensijs wegh.

anno mundi — v^{m} ij^{c} lxxxi

Paeusen — Linus. Dese linus ghebooren wt ytalien van trijck van tuscien sat y jaer iij maenden ende viij dagh. syn vader hiet Esculanus.

Anno xpi — lxxij

Linus was een alsoo heyligh een man van groter volmaectheyt dat hi verdiende van sinte peter doe hi noch leefde te wesen een scaffenaer ende dispensiere der ghestelder goeden Dese ordineerde op die seste kalende van decembr dat een wijff soude gaen eñ comen in die kercke mit een bedect hoeft Hi ordinierde twee werf Hi maecte xv biscoppen ende xviij priesteren Ten laetsten starff hi martelaer ende wert begrauen bi synen meyster ende vader sinte peter in vaticano.

Martialis biscop lemoniacensis
Saturianus biscop zenonensis
Mennius biscop cathalaunensis
Eucharius biscop van trier
Similius biscop suessenensis
Trophimus biscop arelatensis
Tytus biscop van creten
Onesius biscop van ephesien
Crescens biscop galatensis
Epaphoras biscop colocensis

Tecla maghet sinte pauwels discipelsse.
Domicianus subdyaeck wert van sinte mennius vander dood verwect.
Altinus
Edaldus
Sevotinus

Dese waren al martelaers onder Nero ende waren sinte peters discipels noch veel meer ander welcker namen beschreuen staen int boeck des leuens.

Apollinaris een heylich martelaer wert te rauenne gedoot daer hi van sinte peter een biscop gheseynt was Sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxiij kalendas julij.

Die eerste persecuõe gheschiede te romen wt nevves ghebot. in welcken die gloriose ende alre heylichste kerstenen princen petrus ende paulus wort den martelijt mit veel ander heylighe menschen.

Ierusalem wert destrueert in respasianus anderde jaer van Tytus vespasianus soen Hi sloechter te ierusalem doot elleff hondert dusent Hi vercofter lxxx dusent van die tijt verghing dat rijckt der joden eñ ten sel nijt weder opstaen voer entelerste tden Van dese verueerlike bloetstortinghe eñ destrucsi van ierusalem leestmen wonderlike dinghen in josephus boeken Item weet dat om dese witteliike wrake gaff onse heer rust eñ vrede ouer al die werlt ghelijck hi in sijn gheboerte ghedaen had soe ons die doctoren beschriuen.

Eer dat ierusalem verdestrueert ende mendallen verderft wert. doe ghschiede daer alte veel wonderlike teyknen van welcken die joden seer of verueert worden om meere beschept te hebben van dese wonderlike teyknen so leset scholasticam hystoriam.

Flauius raetsman die oeck Clemens hiet was biscop van mets Ende hi was clemens des paeus peette off hi was sijn gheuader.

Thomas apostel die tvolck van parthen brocht totten gheloue ypristi. wert in indien martelijt. hi was alleyn den van orienten een apostel.

Andreas apostel ypi sinte peters broeder wt die prouincie van galileen brocht dat volck van sichien totten gheloue. hi wert in achaia martierizeert ende starf aen den cruce.

Matheus apostel gods dese bekeerde dat volck van ethiopien ende brochtse tot den gheloue. hi wort in ethiopien martierizeert.

Bartholomeus apostel bekeerde dat lant van indien. Ende nae dien dat hi te lycaonien ghepredict had doe wert hi in albano die een hoefstadt is van armenien ghemartelijt.

Mathias apostel ypristi die in judas des verraders stede sat wert martelijt int lant van judeen off in egypten. Mer van die tijt plaetze ofte manier sijn veel verscheyden opinien.

Dese vespasianus was van een middelbaer gheslaeht ende van machtighe lude ghebozen Hi triumphierde altijt glozioselick. want waer dat hi van Claudius of van Rew ghesent wozt daer maecte hi altijt dat hi danckt eer enich lof had. hi vochte xxxij werf mit sijn vyanden ende maecten die van germanien den romeynen onderdanich Ende doe dat ghemeen goet van romen began te vergaen om twiste wilder voerghenoemde keysseren. doe wert dese vespasianus teghens sijn wil keyser ghemaect Al doe so wertter wedruust ende vrede ouer alle die werlt ghelijckt te vozen in Octauianus tijt was doe ypristus woude ghebozen wesen Bi welcke vrede dat ghemeen goet began gwtelick te verbeteren. daer na starff hi aen dat buyckt euel al staende Hi seyde Het betaemt een keyser dat hi staende van eertrijckt verscheyden sel Sijn duechden die veel sijn. sijn seer neerstelick beschriuen.

Keysers

Vespasianus ix jaer r

anno mundi v^m ix^c lxxiij

Paeusen

Mota Wetet dat noch tytus noch vespasianus yet ghebodey hebben teghens die heylighe kercke Mer sommighe legghe ende smael rechteren hebben den kerstey verkuo cht wt ghebot van voer keysseren.

Anno ypi lxxiiij

In dese tijt begost eerst een nam oersprong dat volck van scottlant wt tweerchande volck als van pitten ende hierlande in albania dat een deel van enghelant was.

Scott lant.

Philippus apostel na dat hi xx jaer lang doer tlant van sychien ghepredict had doe starff hi te jerapolis ende rustede inden heer Mer int passyonael leestmen dat hi ghecruyst wert Alleen dese philippus ende sinte johannes ewangelista en wozden nijt martierizeert Mer alle die ander Apostelen ypristi wozden martelijt.

Barnabas apostel sinte pauwels mede ghesel wozt te cypers ghedoot.
Lucas sinte pauwels discipel starff int lant ghelegen bithinia.
Tytus dyaeckt sinte pauwels discipel rustede bi paphim.
Eudius biscop van anthiochien wert al daer martelizieert.
Silcas wert ghemartelijt bi macedonien.

Dese Tytus vespasianus was een man van wonderlike groter goedertierenheit een minre der duechden. hi was een groot triumphiere. hi was houen maten so milde dat hi niement en weygherde Ey hi ontlende hē die dach verboten te hebben Als hi niet wat ghegheuen en had. hi versoende hem haestelicken mit sinen vyanden wt ganser herten. hi ghing sijn vāder te houen in duechden. hi verdiende dat hi ghheten wert te wesen die weelde ende wellusticheit der menschen Een wonderlike dispensaae des ouerste regieres Als nv was hi die alre best Als nv die alre quaetste Als nv vroet. nv mild. Nv anders institueert. totten regiment des rijcks wert hi verheuen. Wie can of mach die diepheit sullier oerdelen ondervijnden Dese tytus sterf in sijn derde jaer Ende van sijnre doot was soe grote druck ende screying datmen soude ghemeent hebben dat sij alle gader souden mede ghestoruen hebben.

Tytus. iij jaer

vm ijc lxxxiij.

Cletus die derde paeus was een wonder van ghebooren vanden beste Sijn vader hiet Emilianus.

Cletus Martelaer. sat vi jaer een maent ende vi dagē.

lxxxiij

Dese Cletus screef eerst in sijn brief Salutem et Apostolicam benedictionem dat is Salaut ende Apostolike benedixie. hy ordinerde in decembri in die stadt van romen xxv. priesteren. hij approbierden die leueerden totten heyligen seggende dattet veel beter is totter menschen salicheit. te versoeken sinte peter dan off hij twee jaer vastede Ende hi bande ey excommuniaerde allen den ghenen die dese leueerde ende pelgrimaetsi hijnderlicken waren of dese yement ont riede Ten laetsten sterff hi martelaer onder den keyser domiaanus opten vi kalendas van mey Ey wert begrauen in vaticano.

Maria magdalena Ende haer suster martha storuen in marsilien ende voeren tot cristum. Marcella haer dienst maecht.
Lazarus biscop van marsilien was magdalena ende martha broeder.
Maximinus biscop Aquensis dese gaf marien magdalenen theilich sacrament.
Aristarcq ey prisq martelaer
Marchialis biscop zanchdonensis.
Paulus biscop narbonensis.
Eutropius biscop Aquitanensis.
Saturninus biscop tholosanus

Deſe Keyſer Domiãanus was veſpaſianus ſoen ende tytus broeder hi was inden eerſten ſeer goedertieren Ende hi tymmerde te romen veel dinghen als pan theon ⁊c Mer hi liet die duechde . ende wert alte wreet . houeerdich ende alte maet quaet . hi ghebode te doden al dat van dauids gheſlacht ghecomẽ waer Ende hi wou de voer god aenghebeden weſen . hi dode ſommighe ſenatoers .

Keyſers

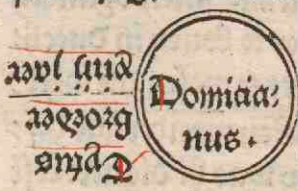

hi began die anderde perſecuãe teghens die kerſten Ten laſt ſten wert hi van alken menſchen ghehatet Ende in ſijn palaces wert hij van ſijn ſelfs knechten verſlaghen ende mit groter oncerberheit begrauen

Die ghemeen vrede die inder werlt was wert weder turbiert in domiãanus tijden Want hi die heyligh kercke vervolchde ende perſequierde Ende daer om waren der veel naeien van volcke die haer ſtelde contrari den romeynen . Hier off leſet die hiſtori Cornelij taciti . deſe derde die ij perſecuãe teghens die heylige kercke Wãt die eerſte perſecuãe eynde in tytus tijden Ende in deſe perſecuãe worden veel heyligher ghedoot .

an⁹ mundi

Die kinder der Paeuſen

In deſe tijt ſtont op ende began die ketterye Nycolaitarum deſe ſeyden datmen die vrouwen brukten ſoude int ghemeen want onder den kerſten alle ding ghemeen is .

Anno Xpi

Meander ſamarites was alten houeerdighe vermaerde meiſter inden ſwarten conſten . hi was ſymon magus diſcipel . hij verſaecte ypriſtum Ende hij ſeyde dat hi die ghezontmaker was die der werlt ghezeynt wert deſe Componierde eñ vergaderde alte veel ongheloefliche viſierde loghenen daer hij veel menſchen mede bedroech die nijt predeſtiniert waren tot ewighe leuen mitten welke hi oeck ũghinck van deſen ouerleſet Eccleſiaſticam hyſtoriam int derde boeck .

Auſtregiſilius biſcop luthurienſis
Tanãanus biſcop van tours
Gregorius biſcop bellacenſis
Hyreneus biſcop lugdunenſis
Ferrũcius biſcop befunctionenſis
Eutropius biſcop Auriſitanenſis
Fronto biſcop petragoricenſis
Dyoniſius biſcop van parijs

Alle deſe Eerweerdighe vaderen waren in vranckrijck vermaert Ende ſtonden inden heer regnierende ewelick mit hem .

Marcus Agrippa was een prouoest van romen hi verwan die van parsen En daer om wert te Romen ghetymmert panthron dat is een tempel alre gode wt ghe bot des prophetisse sibilla Dese Marcq volmaecte die stad Agrippina opte rijn die nv ter tijt colen hiet Ende te wozen van herodes Agrippa begrepen ende fundiert was.

Cherinthus die ketter begonst hier. hij was seer gulsich ende onewsch Ende die ketterij wert na hem ghenoemt cherinthiana dese seyde datmen die oude wett soude houden ghelijck alsmen plach te doen.

Hebyon een groot ketter began In desen tijden van hem werden die ketters ghehten hebyones. hij seyde dat ypristus een puer mensch was Ende dat paulus waer een versaker des wets.

Dyonisius Ariopagita was ye jaer out ee eerweerdich vader en een licht des werlts hij wert in vrancrijck ghemartelijt mit Eleutherius ende rusticus die daer vanden paeus Clemens gheseynt waren.

v^m ij^c xciij

Dese Clemens was een Romeyn van dat rijck ghehten die kerch Celio Sijn vader was ghehten Faustinus.

j. Clemens marte

dese sat ix jaer twee maenden ende x dagher. laer

xciiij

Dese Clemens was van sinte peter eerst ordiniert dat hij na hem soude paeus wesen Mer om periikels wil soe woude hij dat linus ende Cletus soude voer hem paeus wesen op dat die prelaten ghen exempel soudey nemen nae hem yement te substituweren dien sij begheerden Dese Clemens dede die werckten der martelaren in allen landen scriuen. hij maecte selver veel boecken hij ordinierde datmen des bis cops stoel soude setten in een verheuen stede Ende datmense all die ghedoop waren soude confirmieren off formen alsmen alre eerst mocht. hij ordinierde eerst inder missen te lesen Te igitur xē. Ten laetsten wert hi martiriziert onder den keyseer trapanus Van sijn doot ende van sijn lichaem lestmen wonderlijke dinghen Sijn lichaem wert ghruonden in dese tijt doe Nycolaus die eerste paeus was Ende dat wert transferiert ende veruoert te romen.

Eutropius biscop zanctensis ende martelaer.

Sanctimus was biscop meldensis mit Anthonio die vander doot ghewect was

Dese was dyonisius discipel.

Jouius priester te Athenen ende martelaer was dyonisius discipel

Dese Narua doe hi out ghewordē was beghēerde hi ende verdoer Adrianum in een soen ende na volgher des rijcks van wmen dese Narua retractierde weder riep ende veranderde in sijn eerste ghebot alle dat ghēen welke domiānus qualijc ghebodē ende ghedaen had.

Keysers — een jaer. — in maēt

Narua.

Johannes ewangelist wert van Ephēso te romen ghebrocht wt des keysers domiānus ghebot Ende want hi den afgoden ghēen sacrifia noch offerhande doen en woude. daer om wert hi in een bat vol barnende olijs gheset. Mer doe hem dat nijt en hijnderde noch hi daer ghēen letsel of en had doe wert hij in pathmoes balling gheseynt Aldaer screef hi een boeck dat ghēheten is Apocalipsis Eñ bij Trayanus tyden quam hi weder in Ephesum. ende rustede in vrede.

an? mundi

Die lini der Pausen

Symon Apostel gods Cleophas soen ende des Apostels judas broeder was biscop van Jherusalem Ende doe hi out was hondert ende xx. jaer wert hi ghecruust ende sterff een glorioess martelaer.

Anno Xpi

Carannus martelaer was een wmeyn ende een rechter van Carnoten
Luciānus martelaer ende rechter beluacensis dese was sinte peters discipel
Regulus biscop arelatensis
Eugenius tolatenensis martelaer
Mawn martelaer
Euthices martel?
Victorinus martelaer
Taurinus was biscop eboracensis Ende Gangericq sijn broeder biscop van Cameryck dese waren sinte dyonisius discipulen.
Timotheus was sinte pouwels apostels discipel hij was een biscop van Ephēso Ende daer wert hi martiriziert een vrient gods

Domicilla
Eufrosina
Theodora
Sulpicius
Seruiliang

Dese gwte vriēden gods worden onder den keyser Trayanus martiriziert

Plutarcus was een vermaerde Ende een alte Edelen philosoeph hij was Trayanus meyster Eñ seynde hem een heerlick Epistel.

Dese Trayanus ghebooren wt spaengen wert ghenoemt die alre beste onder al
len den keyseren Ende alleen in dien beschuldichmen hem. dat hi wt minnen dien hi
had totten valschen goden Woude ende arbeyde om dat tersten ghebod te niet te doē
Menende dat hij daer gode dienst aen dede Sommighe seggben dat hij selue dat

xiij. jaer. xv. daech.

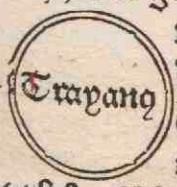

niet en dede Mer dat sijn dienres dat dede en die ūnolch
de den tersten. bij Auentuer soe macht dat wel waer sijn
Als dat hij en langhe tijt sommige tersten heeft ghebodē
te pinighen ende te doden Ende int eynde sijns leuens ma
ticht hij dat ghebot Als datmense niet souden doden dan die bij gheual gheuonden
worden ende die hem seluen daer toe willichlicht offerde Mer dat batede weynich
Wāt dat kenyende volck en wort daer bij niet benauwet of ghedwonghen jeit sou
de dese trayanes loff en prijs voer niet achten Tē waer dat sinte gregorius voer
hem sijn ghebet aen gode mit tranen ghestort had Ende verloste alsso dese traya
num vander hellen.

Item of dese Trayanus behouden is of en is dat is tot desen daghen toe seer
twiuelachtich ghebleuen Ende die doctoren en sijn daer in niet eendrachtich Ende
daer of sijn veel verscheyden openbaringhen van veel deuoten personē Welke open
baringhe op een sluten ende seggben dat onse here god dat alleen verholen hout voer
die heylighe kercke op dat wij ontsich selken hebben altijt te wercken tot onser sie
len salicheit Ende van aldusdanighe questien ende vraghen laet ons rusten te ond
soeken Want god een vil niet sonder saecke dat dit. ende des ghelijcke den heyligben
kercke verholen bliuen sel.

Item dese selue Trayanus ontfeng onwillichlicht die keyserlicke crwen bij
die stadt Agrippina in vranckrijcke Ende brocht weder dat lant van germanien
Ende die prouincē van orienten. babilonien. seleucien Ende die eynden van jndiē
onder den woemsche crwen Ende wert daer om gheheten die andere Alexander in
Allen desen dinghen bleef hij soe oetmoedich goedertieren soe dat hij van alle man
lieff tal was. Ende nyement zwaer datmen van weynighe heren leset Dese heer
licke wercken sijn eens waerachtich ende gheen visierde teyckenē des edelheits Itē
hij leefde altijt alsso dat een yghelijck spracke ende seyde dat hij den keyserlicke crwē
weerdich was En hij scuwede die heerlicheit van keyser te werden. recht of daer
nyement onnutter toe een waer gheweest dan hij Onder hem storuen veel marte
laers.

Die derde persecuäe ende veruolghing des heyligh kerckes gheschiede van den keyser Trayanus Ende in dese persecuäe worden alsoo veel martelaers ghedoot datse niet te tellen en sijn Ten laetste wert die persecuäe verboden ende neder ghelept. mer niet ghheel wt lede van plinius die anderde.

Keyſers

Ignacius een glorioess doctoor dese was biscop van Anthiochien ende sinte johannes ewanghelisten discipel. hi sterf een edel martelaer Sijn hert wert ontweeghesneden ende daer vantmey in beschreuen mit gulden letteren die suete naem ihesus. hi schrijft in sijn Epistelen Mijn minne is die ghecruuste ihesus hi sach i sijn leuen onse lieue vrouwe. hi screef haer brieuen in welcken mey aldus ghescreuen lesset ypristifere marie ẽ dat is die god ghedragen of ghebaert heeft Ende onse lieue vronwe maria Antwoerde hem soetelicst ende minlicst Ende screef aen hem aldus Maria die oetmoedighe dienstmaechde ihesu ypristi Mijnre ghemminde mede discipelicst sel tot v comen ẽ.

an? mundi v^{m} iij^{c} iij

Anacletus martelaer

Paeusen

Dese sat ix jaer twee maenden ende y dagken hij was een griecst wt dat rijcst van Athenen Sijn vader hiet Anthiochus.

Anno Xpi C eñ iij

Dese Anacletus vermaende alle cristen menschen mit sinen brieuen dat men den priesters bouen alle menschen eeren sel seggende. dat men den ghenen die gode sacrifia doen nijt quellen en sel. mer verdraghen. ende dat sij van alle lieden ghecert te werden Ende als die priesters sacrifia doen gode dat si dan tughen bij hen selfen hebben Ende bij sonder die biscoppen op dat ment bewijsen mach dat sij den here volcomelicst sacrifia doen Dese ordinierde dat een clerck ghenen baert noch lang haer dragen soude. hi maecte sinte peters ghedachtemisse ende grafstede doe hij van hem priester ghewijt was. hi maecte oeck mede ander steden daermen biscoppen begrauen soude daer hi oeck selue lept Item hi ordinierde te comen vij dyacone cardinalen Item dat een biscop sel consecriert ende ghewijt werden van drie biscoppen Item hi ordinierde dat men die clercken int openbaer wyen sal Ten laetste sterf hij martelaer in Trayanus vij jaer Ende wert bij sinte peters lichaem begrauen in vaticano.

In dese tijt verdstrueerde ende verdruen die iodẽ alte veel prouincien Sij lie: pen op een tijt doer al die werlt ghelijck rasende volck Ende si en spaerde niemẽt Sij verdruen alte veel steden. mer si en wonnen so veel nijt dat si hoer rijck wed mochten crighen Want si worden eerst verdstrueert van Trayanus Ende And: werff van Adrianus Aldus wert die doot ons liefs heren ihesu cristi ghewro: ken Ende die Romeynen en hebben die kerck nymmermeer te vergheefs uuolcht Ende si en waren oeck nye sonder eer ende hate der wijle dat si die ghelooueighe eer: den Van dese materie ouer leset orosium.

Eustachius die oeck gheheten was plaadas Ende theopista sijn wijff mit hoer twee sonen Als Agapitus ende theopistes vanden welken men veel wonders le: set dese worden wt Adrianus ghebot in dser tijt ghemartiriziert.

Euarisey martelaer

Dese was een griecx Sijn vader hiet judas ende was een jode wt die stadt van bethlehem dese Euarisceus besat die stoel van Romen x. jaer vij maenden ende ij daghe.

Dese Euarisceus was een heylich maertel hi ordinierde dat een biscop van dat ghemeen leeck volck nijt en soude accusiert werden hi ordinierde vij dyaconen die bij die biscop sitten selken als hi predict om die eerweerdicheit der woerden gods eñ op dat die biscop van sinẽ vyanden daer in nijt beloghen en wert als dat hi val sche woerden soude ghepredict hebben hi ordinierde datmẽ dat hylic opẽbaer makẽ soude bijder ouders raet ende consent Eñ gheen heymelike trouwe te ghreuen Ende datmen dat hylic vanden priester ghebenedien soude mit solemniteyte int openbaer Ten laetsten sterf hij martelaer in Adrianus derde jaer Ende wert begrauen bij sinte peters lichaem.

Plinius die anderde was een oratoer ende philosoeph dese heeft veel dinghen beschreuen. hi verssoende Trayanũ so dat hi weder riep die sententie die hi teghens den keersten gegheuen had screuende hem dat si nijt quaets en soudẽ doen Mer dat sij hem tot duechden souden ghreuen ende smorghens voer daghe op staende souden louen ende aenbeden cristum voer een god.

Deſe Adrianus wert in veel punten ghepreſen hij was den ſterſten menſchen gunſtich ghenoch. ende gracioeſſ Nochtant ghebode hi ſommighe te pinen ende oec te doden die den afgoden ghen ſacrifia wouden doen hi was ghemeenlic in alle cō ſten ſeer wel gheleert in al ſijn tijt had hij ruſt ende vrede. hij was gheheten een va der des landes hi maecte veel rechten. hi ghebiet datmē die ſterſ ten ſonder proceſſ van recht niet dammieren noch verdoemen en moſt Item hij verdeſtrueerde jheruſalem wt die gronde. Mer namaels tymmerde hi dat weder Ende verbodet datmen daer ghen en moſt laten in comen. dan den ſterſten ſoude men in laten. hi quam onwiſ lichlick aent keyſerrijck. nochtans regnierde hi dat ſeer wel Item doe die ſenaet of die oudermanſſ hem baden datmen ſijn ſoen keyſer hieten moſt. doe ſprack hi eſ antwoerde het is ghenoch dat ic onwillich regniert heb dat ic niet verdient en heb Men ſel die heerlicheit niet ghenen naden bloede mer na der verdienten eſ duech den daerment mede mach verdienen te regnieren Ende die cominck ghebozen wer den ende des niet verdient en hebben die ſijn totten rijck onnut So wie dat regnie

Keyſers

ypi

adria nus he lyus.

jaer

an? mundi v^m ij^c xiij.

ren ſel. die ſoude eerſt hem in veel

Die lini der

j. Alexand

Deſe was een romeyn vant rijck geheten Capritaurus ſijn vader hiet oec Alexand hi ſat viij iaer v maēt ij dage

duechden ghenoſent hebben. Eñ als hi totter heerlicheit dan ghecomen wert ſoe en ſoude hij hem niet after houden Mer willichlick voldē die

Pauſen

Anno Xpi C xiij

heghheerten der borghheren.

Deſe Alexander keteerde dat meeſte deel vanden senatoren ende brocht ſe totten ghe loue. hi ordinierde datmen ghewijt water ſoude maken mit ſout ende ſprenghet in den huſen der ghelouighen Ende inder huechmiſſe der paſſien ons heren ſette hi ende ordinierde int Canon der imſſe Qui pridie quam pateret ec̄. hij ordinierde oec dat men water ſoude doen in die kelck totten wijn daermen miſſe mede doet om die verenighe ypriſti mitter kercken Alſt beſcreuen ſtaet de conſecracione in die tweede diſtinca int eerſte capittel Ende hij ordinierde datmen een cleyn ſubſtancie ſoude nemen wt dat alre ſubtijlſte bloem van meel van weyt Deſe ſtert ten laetſten ond Adrianus martelaer mit veel anderen die van hem keteert waren ende oec mit hem ghemartelijt worden Ende hi leyt begraven in die plaetze ghehieten Numenta na Namaels wert hi transferiert in ſinte ſabijns kercke.

Secundus was een heerlick philosoeph hi leefde namaels in silencio . dat is in swyghen sonder spreken hi Antwoerde in schriften op des keysers Adrianus vra-ghen . hy heeft veel punten beschreuen die weerdich syn te outhouden diemen lesen macht int boeck vant leuen der philosoephen .

Focas wert ghemartelyt in Trayanus laetste iaer dese focas prophetierde den keyser trayano seggende O trayane wyset tot die onderste plaetze der hellen ende haestet v tot die tormenten die v daer bereyt syn daer ghi in een ewighen nacht en duusternisse vreselic barnen selt Noch m iij . daech sult ghi leuen en dan so sel die du yserheit des dots v vā heen nemen Want dat bloet der onnoselen en mach nyt lā gher ongherwroken bliuen Ende Trayanus sterf opten derden dach aent buuck Euel .

Quirinus martelaer was een vechter .
Euenaus priester ende martelaer .
Theodolus dyaeck ende martelaer .

v^mj iij^c xxiij

Dese sixtus was een romeyn wt lant ende rycke gheheten vyalata Syn vader was gheheten pastor hy sat tien iaer . iij maenden ende xxi dagh .

C xxiij

Dese sixtus die eerste ordinierde datmen inder missen singhen soude Sanctus sanctus sanctꝙ dē hi ordinierde dat niement ghreen ghewyde dinghen en moet aen tasten dan die dienres des altaers . alst beschreuen staet de consecracione i die eerste distinca int capittel i sancta Item hy ordinierde datmen dat corporael van ghreen zyde moet maken . mer van dat alre puerste wit linnen laken dat nyt ghe verwet en is Item hi ordinierde dat ghreen wyf emighe vaten aen soude tastē daermen misse mede dede Item hi ordinierde dat als emich biscop te romen ghestoruen wert en weder comende tot syn stercke datmen die nyt ontfanghen en sel . ten si dat hi brieuen toont vanden paeus Item datmen ghreen missē doen en moet dan op een altaer Item hi seynde een biscop gheheten peregrinus die eē romeyn was mit veel ander sterken menschen int lant van vranerycke Ten laetsten wert hi martiziert butē die poert gheheten domine quo vadis . dat is heer waer gaestu En wert begrauen by sinte peter in vaticano .

Dese Anthonius had te wijf Adrianus dochter Ende was sijn verwoeyn soey hi was een seer wijs man ende goedertieren datmen seldeyn in een mensch tesamen vijndt int ghemeen die in wijsheiden bouen gaen en sijn van naturen nijt goedertieren noch vreedsam Ende die seer goedertieren sijn. Die sijn int ghemeen nijt alte seer gheleert noch wijs Mer dese man Anthonius was seer hoechlick mit heyden begauet. daer om so quamē veel

Keysers

xvij jaer

Anthonius pius

provincien ende landen die van anderē keyseren ghegaen waren willichlich weder onder hem Want hij was voer waer een vader des lants. hi was liefftallich van alley menschen Nyemēt en was hi vreet Ende dey tierstey was hi seer goedertieren Aldus wert hi gheheten pius dat is goedertieren Ende alle die keysers die hem navolghen werden pius na hem gheheten dat is goedertieren. hi seyde ick woude lieuer nae scipioes exempel eney borgher houden dan dusent vyandey doot slaen Ende datmen leest dat sommighe martelaers onder hem ghestoruen sijn dat ey is bij sijn consent nijt ghescheit noch wt sijn ghebot Mer wt dat ghebot van sijn voer keyseren Item die duuelley inder

an° mundi

Pausey

xi jaer
iij maendey
xvij dagh

Thelesphorus

Dese was een Romeyn wt Anachorita.

Anno Xpi

Dese ordinierde te singhen int̄ missen Gloria in excelsis deo cē dat die Engelē ghemaect hebben Ende datmen dat Ewangelium singhet inder missen voer dat sacrafiaum. hi ordinierde op kerstnacht drie missen te singhen ende dat om veelsaken wil cē Item dat die clercken selley vasten seuen volle weken voer paesschen Wāt also als d clerckē leuen sel verscheydey wesen vand leuē soe sel oeck hoer vasten discreet ende verscheydey wesen Item hi ordinierde dat niement ey sel misse singhen eer dat hi terae ghelesen heeft Ten laetsten sterf hi martelaer ende wert begrauen in vaticano bij sinte peter.

Quadratus biscop vā Athenen dese was der Apostelen discipel Ende Aristides een vermaert philosoeph dese maecten Apologeticum dat is een boeck also ghenoemt tractierende van wehten Ende doe Trayanus dat sach wert hi versoent. Hermes was een prouoest van romen ende sterf martelaer.

lucht hadden dat ghemeen volck mit alsulke boesheit soe verhardt dat die keyseren dat nijt ghelijcken wt doen en conste Also was die kerstenen naem ghehaet vanden ghenen die die afgoden aenbaden Ende sonderlinghe vanden biscoppen ende priesterē des tempels die den princen ende tghemeen volck verwecten teghens die ghelouighe kerstenen want si aenmercten ende saghen dat haer staet ende offerhande alle daghe minrede Ende hoer hoeerdye soude werden versmadet want die kerstenen seyden dat alle die afgoden waren duuellen. van welcke afgodē al dat ghemeen volck hoopte die tijtlijcke ende ewighe salicheit Ēn daer om en ist ghēen wonder dat hoe wel die prince ūsoent is dat nochtans die onder saten veruolghen den kerstenen als quade blasphemieres.

vij^e ix^e xliij.

Sophia die edel matwen wert in dese tijt ghemartiriziert mit haer iij dochterē aldus gheheten

Fides
Spes
Caritas

C xliij.

Justinus een vermaert philosoeph was pompeyus discipel hi abbreuneerde sijn boecken Ende hi maecten een boeck vander kerstenen religie ofte gheestelicheit Ēn dit boeck gaf hij den keyser Anthonio. waer om wert hi den kerstenen goedertierē

Peregrinus was biscop Anthiſiodorenſis ende sterf martelaer.
Serapia starf maghet ende martelaer.
Sabina een edel wedue starf martelaer.
Maria martelaer ende maghet doe worden veel menschen ghelouich.
Euenaus martelaer.
Theodolus martelaer.
Jobita martelaer.
Colocerius martelaer.

Int lant van Armenien worden .x. duysent martelaers ghestruust in een groten kerck ghesteten Arath, Ende men houtt hoer hoechtijt feestelijke in der kercke op die .x. kalendas julij Ende dese martelaers hebben groten beloften bewonnen den ghenen diese mit deuoten vieren . vasten . eeren . ende aenbeden .

Keyſers

Aquila een groot orateur seer vermaert ghebooren van die stede pontias Dese was die Anderde ouersetter ende beduder van moyses wett . Want inden eersten warender kyy . Interpretes of ouersetters vanden hebreeuschen in grieyer taet Den Anderen was dese Aquila die eerste ouersetter uten griecken in latijnsche taet .

Galienus een groot meister in medicinen ghebooren van pergama dese beduyt ypocras boecken ende hij was te romen in dese tijt vermaert .

Pompeyus trogus geboren wt spaengen dese maecte die histori van ninus tijden tot octauianus tijden toe .

an⁹ mundi

Dese sat iiij jaer iij maenden Ende viij daghen Ende sterf opten iij dus Januarij .

Ignius martelaer .

Dese was een ghebooren grieck van Athenen Syn vader hiet philosophus

Paeusen

Anno Xpi

Dese ignius settede die clercscap onderscheyden eleck in sijn graet hi ordinierde datter een man ende een vrou als ghevaders een tijnt uter fonten soude heffen Ende des ghelijcks inder forminghe . hij screef een ghemeen Epistel aen alle kerstenmenschen van enen ende driewoudighen god Item dat ghen Archibiscop hem vermet sinen suffragaen dat is sijn wijbiscop te condemmieren ten sij dat die saken eerst onder die biscoppen int prouincael consilium onder socht is Alleen uytgesondert die paeus van romen Ten laetsten sterf hij martelaer Ende wert begrauen in sinte peters kercke .

Ptolomeus was een coninck Ende een wonderlic meister wel ghekeert in Astronomy hij dede daer veel meer toe dan hij ghevonden had Ende hi screef veel dinghen .

Taurus een edel philosoeph vermaert te Athenen dese seyde datmen int openbaer sel houden die manier des ghemeen volcks Mer int heymelick selmen houden dat recht der natueren ende dat goede ghelaeght .

Valentinus die ketter seyde dat yptistg een hemels lichaem aenghenomen had .

Cerdo die ketter dese was marcions meister .

Policarpus seyde dat Marcion des duuels eerste soen was .

Policarpus biscop van Epheseñ ende sinte ianss ewangelist discipel hi quam te romen ende bekeerde veel ketters vā haer ketterye op dese tijt hadden die heyligha mannen groten arbeyt want van buten worden si mitten sweerden ghedoot Ende van binnen wort die heyligha kercke aengheuochten mit dat venijnt der ketterye Ende dese twee persecuacien duerden seer lang Ende all wast dattet sweert began te rusten tot sommighe tijden Nochtant die valscheit ende archeit der ketters wort al le tijt groter ende menichuoudigher Ten laetsten wert dese heyligha man martiriziert onder den keyser Anthonius verus Ende noch vij wt dat lant van philadelphia worden mit hem martiriziert.

Hermes was een groot doctoer inder godheit ende heeft veel dingen geschreuen Die heyghe Enghel openbaerde hem seggende datmen den paesch dach vieren sel opē sonnendach. daer na wert hi martelijt.

Papias johannis een Auditoer eñ biscop jerapolitanus dese maecte een boec gheheten vander verclaringhe der sermonen ypi.

vm iijc liij

Dese pius was wt italien ghebozen van een stadt hiet Aquilegia Sijn vader hiet Rufinus hi starf martelaer op die vijfte idus iulij

j. Pius

sat ix jaer iiij maent xxi. dagh

C liiij.

Dese ordinierde die pinen teghens die versumelheit welcke ghescheden mochten aent bloet ypristi alst ghescreuē staet de Consecracione in die andere distincti int Capittel Si per negligenciam Item hij ordinierde datmen die hoechtijt van paessche altijt vieren sel op een sonnendach Item hij ordinierde datmen die ketters die van die ketterye der iodē comen. ontfanghen sel ende dopense Dese maecte vijff ordinanciē Ten laetsten sterff hi martelaer ende wert bij sinte peter begrauen In vaticano.

Die vierde persecuacie ghescheide in die heyligha kercke wt Anthonius verus gebot īden welkē alte veel kerstē ghemartiriziert worden mer nijt te vergheefs wāt daer om quam alte groten pestilencie doer al ytalien eñ doer meer prouincien Oeck waren op die tijt grote strijden. water vloet. eertbeuinge. ende grote menichte van krieken Item dat Roemsche volck wert ouer all verslaghen.

Hier begonsten twee keyserey te regnieren wāt dese twee aenveerde ende aēnamen dat keyser rijcke na dien dat Anthonius pius dot was Mer doe lucius sterf doe bleeff Marcus Anthonius alleen keyser Ende van hem wert ghescreuen dat hi seer goet ende victorioesse was Mer alleen verhengde hi dit quaet Als dat hi te ghen den kersten liet doen die vierde persecutie Item

Keysers

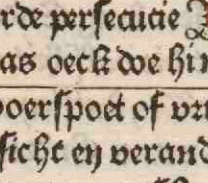

Mē seyt dat hi so stantastich was oeckt doe hi noch Anthonius pius
een kynt was. dat hij noch in voerspoet of vruech aurelius cōmodus
den Noch in wederspoet sijn aensichte en veranderde jaer.
Item hi was soe goet totten ghemeen menschen dat op een tijt doe hij ghen ghelt
en had eñ al sijn seat wt gegheuen was ende nijt en had. dat hi sijn ridderen mochte
gheuen. doe had hij kleuer sijn gouden eñ sulueren vaten te verkopen eñ sijns wijfs
clennoten ende ander huusraet. dan hi den senaet die landen of die provinciē beswaren woude Mer doe hi victori bewerff. doe loste hi dat all in welcken hi beswaert
ende belast was Ende hi verminrede die provincien haer tribuut.

an? mundi

Alexander een vermaert doctoer in mediānen Ende sijn kijnt dat Pontius
hiet storuen martelaers.

Pausen

Fotinus biscop van lugdunen wert mit veel ander kersten voert gheleeff ypriſti martiriziert.

Anno Xpi

Orosius scrijft dat die strijt marcomannicum was een alte groten ende kastigheste strijt Want dat volck van barbarien hadden den woneynen al om ende om belegheren soe datter niement vlyen en mocht Mer sommighe kersten ridderen worden wepende o ype wilt ons helpen eñ bijstaen Ter stont quamen daer grote blixemen
daert volck van barbarien seer of verueert wert. ende ruemden van daen Eñ daer
mede wert die kersten naem alte seer verbreet Ende die keyser gaf doe ypristo die victori ende nijt hem seluen Ende die sententie welcke teghens den kersten ghegheuen was. werter mede ghesachtet.

Justinus een philosoph wert in desen tijden totter kersten gheloue bekeert dese heef veel dinghen beschreuen teghens den ketteren Ende hi wert martelijt.
Justus biscop te vyennen sterf martelaer.

Felicitas wert mit haer seuen sonen ghemartelijt dit was een wonderlick spiegheł want dit ghescieden Als hier voermaels die seuen machabei mit haer moeder worden ghemartelijt.

Egesippus een hystori scriuer maecte vijf boecken vander hystorie der Apostolen ende martelaren tot sinen tijt toe
Attalus van pargamo een fundament v hey ligher stercke sterff martelaer.
Blandina een heylich vrou ende martelaer.
Victor een ridder Ende Cerena sijn wijf worden martelijt
Concordius subdyaken martelaer
Marcellus martelaer
Gayus martelaer
Poncianus martelaer
Flocellus een kijnt ende martelaer
Simimicus priester ende martelaer
Prayedis maghet dese strekende hoer ghebet ruste inden heer.
Nouatus mit xxij martelaers.
Theophilus biscop vā anthiochiē
Apollinaris biscop jerapolitang
Narascus patriarch vā jherusalē
Dyonisius biscop van chorinthen
Philippus biscop tzeensis
Philippg eē rechter vā alexādrien
Eugenia sijn dochter mit haer diē res storuen martelaers
Protthus ende jacinctus martel.
Van desen lestmen veel wonderli ke dinghen.

v^{m} iij^{c} lxij.

Dese sat ix jaer drie maenden en dr ij daghen.

Amicetus martelaer.

Amicetus ghebozen wt syrien wt een steghe ghheten mirrea Sijn vāder hetede johannes Sijn hoechtijt houtmen opten xv kalendas van mey.

C lxiiij.

Dese Amicetus maecte veel Canones die int boeck vanden gheestelijken rechten ghheten decretum tot veel steden be screuen staen ghelijck ander heylighe vāderen scriften die hoer bloet in een testament ghegheuen hebben Ende daer om werdē se ghheten Canones wantse eerst vanden heylighen apostolen daer nae vanden martelaren ende ander heylighe doctoren die al prelaten hebben gheweest int beghīsel der heyligher stercke Ende vanden heylighen consilien ghe ordiniert ende ingheset sijn Sij en sijn oeck nijt ghemaect bij enigher mēschen vijndinghen Mer si sijn ghedicht doer die gracie eñ saluinghe des heylighen gheestes Eñ so wie dat vermetelick straffet die heylighe Canones die blasphemiert inden heylighen gheest alst beschreuen staet inden decreet int Capittel violatores xxv .q. prima dese Amicetus heeft veel statuten ghemaect van die staet der biscoppen ende hoere consecracien. hij ordinierde dat een clerck gheen lanck haer. noch gheen lang baert soude hebben Mer hi soude hebben een crune opt middel van sijn hooft recht wndt Ten laetsten sterf hi martelaer onder Anthonius verus Ende hij wert begrauen inden wech ghheten Appia in sinte kalixtus kerchoff.

Dese Cōmodus was Anthonius verus soen hi was mēdaden van quader ge-
rust ende heel onewsch. hi was so seer quaet dat men hem hetede een vyant des men-
schelicke gheslachtes. hi dode alte veel senatoers ende bij sonder dede hi doden die hē
dochte dat die edelste ende verstandelste waren. hi was so houeerdich ende verme-
tel dat hi die wil een leewē wel aen toech gheuende daer
in te tennen dat hi een coninck der menschen waer. ghe-
lijck een leewe die coninck der beesten is. Mer daer die
stantastichheit der martelaren blenct. daer ist verdrietlic
te spreken van vleyschlicheit der wertlikker menschen Ten laetsten wert dese cōmo-
dus ghewordt Ende also stert hij.

Reyseers

Commodus aurelius

viij jaer.

luag antonig

Die ketters Cathafrige stonden op wt lant ghheten frigia dese seggghen dat sij
alleen hebben die heylighe gheest Ey dat die heylighe gheest noch den apostolen noch
niement anders ghegheuen en is Item die Meisters van dese ketterij waren Mō-
tanus prisca ende Maximilla.

---

an⁹ mundi

v^m iij^c lxxiij

Dese was gheboren wt Campaengen
wt eē stadt fundana Sijn vader hiet
Concordius dese sterf martelaer op
ten kalendas van mey.

Paeusey

Sother mar.

ix jaer iij maenden xxi daghe

Anno dm

C lxxiij

Dese sother ordinierde dat een nonne soude draghen een wiel Mer ghheen corpo-
rael of heylighe dwelen en soudem si aen tasten Noch ghheen wierrooch werpen in der
kercken Ende wanter veel periculen ende last in der hilicke gheuielen daer om ordi-
nierde hi datmēt wijff nijt voer echt en sel houden ten si dat si eerst vanden priester
ghebenedijt waer Ende van heer ouders ouerghheleuert ende vanden naesten vrien
den wel bewaert waer Ten laetsten na dat hi heylichlicken ghheleuet had sterf hij een
salich martelaer gods Ende wert in sinte peters kercke begrauen Ende die paeus-
stoel stont ledich xxij daghe lang.

Teraulianus van Affriken is in der heyligher kercke seer vermaert.

In dese tijt wordt den heylighe kercke die eerste vrede ghegheuen Mer die vrede
en duerde nijt lang.

Theodocion die derde ouersetter van moyses wett.

Helyus was een out man ende wert keyser tegens sinen wil. hi en woude niet dat men sijn wijff soude hieten keyserinne Noch sijn soen keyser. hij en nā nye geen ghiften. Noch nye en dede hi wraeck. hi wert doot gheslaghen in sijn vi maent van julianus die na dat rijck stondt. mer hi en vorderde niet Want als hij desen kloū verstoech so wort hi van seuerus weder verslaghen.

Helyo. ptinax se uero. vi maent xviij iaer

Dese seuerus was uut Afren gheboren Eñ na dat hi keyser wert dwe streed hi iij. duijsl strijden inden eersten ūwan hij julianum die dat keyser rijc aen vocht ende hi dode hem te romen Die anderde strijt had hi teghens piscennium Ende den derden strijt street hij in gallien teghens Albinum die julianus ghesel was. hij verwan ende vacht heerlick eñ aen keyden parthien word veel bloets ghestort. dese seuerus was van natueren seer boesf ende quaet Altijt was hi vermoyt van strijden. hi regierde dat ghemeen goet seer starcklick ende mit gwoten arbeyde. hij verwan die parthos. die van Arabien. die Adiebinos die joden. ende samariten. hij bracht veel prouinaē ende naēen van volck aen dat woensche rijck. hi was seer wel gheleert in natuerli

v^{m} iij^{c} lxxxiij

ke consten ende oeck inden weerlicken rech

Eleutherius. mr

Dese was een griecx uut die stede Nycopolis hi sat xv jaer vi maent vi dage Sijn vāder hiet habundg

ten. hi verwecte die v. persecuaē teghens die kersten Ende daer om leet hi veel wonderspoets Namaels nae groten strijden tymmerde hi i Britaengen een alte sterc

C lxxxiiij

ken valleye vā hondert ende xxxij passen Ende hi starcte dat mit veel tworneyen van die een zee totten anderen verlengde hijt Aldaer sterf hi aen een zuyct bi een stede ghelegen Eboracum.

Dese ordinierde nader apostolen ordinancie dat die kersten souden eten alle ghewoenlicke spijse die redelic eñ menschelick waer Item dat nyement van sijnre graden verstoten en soude

werden hi en waer eerst beschuldicht. ghelijck onse here god dede die judam toe liet alsoe lang als hi niet beclaecht en was: Want alle dat ghene dat judas daer en binnen onder den apostolen dede. dat bleeft van weerden om die weerdicheit wille sijns dienstes Item hi ordinierde dat men gheen sentencie gheuen een moet ten sij dat die ghene teghenwoerdich is die die saeck sijn is daert oerdel sel in ghewesen werden. hi seynden legaten totten Coninck van brytaengen gheheten lucio die hem mit sijn volck souden doopen Ten laetsten wert dese Eleutherius martiriziert op die vij. kalendas Junij Ende wert begrauen bij sinte peter in vaticano.

Engelant wert bekeert ende ghebroecht totten gheloue mit groetter solemniteyte alsoghering Als lucius die coninck ghedoopt was En̄ doe nam dat ghemeen volck wt sijn exempel dat gheloeff vredelick aen ende si worden doe mede ghedoopt Fuganus en̄ damanus waeren die legaten vanden paeus daer gheseynt die dat woort gods en̄ dat kerstien gheloeff daer eerst predicten

Lucius coninc van Britaengen dat nu enghelant heet die wert totten kerstien gheloeff bekeert En̄ hij wert mit sijn volck ghedoopt van twe religioese mannen Als fuganus ende damianus die van den paeus Elentherius daer gheseynt waeren

Keysers

Leonides Origines vader wert voer gheloeff cristi onthoeft en̄ starf martelaer Origenes was doe xvij. iaer out ende was bereyt mit sinen vader martiriziert te werden Mer sijn moeder beletted hij verloer al sijn patromonium om dat hi kerstē ghewordē was hij leerde die scoliers hoer gramatijck En̄ van dat loen dat hi dē feng daer mede voede hij sijn moeder mit vij. broeders

Anno mundi

Audeaus subdyaeck was policarpus discipel en̄ wert martiriziert

v^{m} iij^{c} xxij

Paeusen

dese sat x. iaer ij. maendt en̄ vij. dagheh

·j· Victor

dese was gheboren wt afren Sijn vader hiet Felix hij starf martelaer op die vijfte kalendas Augusti. ende leyt begrauen bij sinte Peter in vaticano

Anno xpi

C xxij

dese victor ordinierde bij rade der biscoppen die in Alexandrien int lant van palestinen tottet consilium ghewepen worden daer hij self tegenwoerdich was dat men altijt den paesch dach soude vieren op een sonnendach wāt voermaels pleghen veel biscoppen wt Asyen ende vten oesten hoer paeschdach te vieren mitten joden Item hij ordinierde so wie vā den hidenscap ghelouich word dat men die inē noot soude mogen doopen het waer ter zee off in der Riuieren of fonteynen en̄ in allen natuerlike wateren Ten laesten sterff hij martelaer

Hyreneus biscop van lugdunen wert mit veel clerken en̄ leken martiriziert
Clemens een philosoep wt Alexandrien
Panthenus stoycus wt Asiken een histori scriuer
Alexander naraſci was een nauolgher origenis.

Die vijfte persecuie der kerstē kerke ghesciede wt ghebot des keysers Seuerus Na welker persecuie ter stont volchde die godlike wrake want daer op stonden die Ciuijl strijden daer die Romeynen seer mede verghinghen

Merct hier neerstelick ende wetet dat als die heylighe doctores scriuen so hebben sy die tomeynen dicwil gheset teghens die heylighe kercke mer nye wisslicke Ende want die ghemeent der verstandelre menschen houden dat die beste ende edelste manier van victori te vercrighen coemt bij die duechde der paciencie ende lydsaemheit. daer om ist kenlick dat die heylighe kercke heeft lidende haer noot verwonnē in dese tijt sprakten die keysers. wi ey willen nijt datmen ons ghebieden sel Want wij hebben alle die werlt te ghebieden Alleen sijn die Romeynē vermaert die alre gheleerste te wesen Namaels doe die heylighe kercke in langhe druc ende in groot lijden haer ghestieden had. ist sonder sweerde off ander wapen hier toe ghecomen dat die grote maiesteyt des roemsche rijcks oetmoedelick beleden heeft dat die keysers lijke rechten haer nijt en veronweerdighen ondanich te wesen den heylighen gheest lijke rechten dit is die verandringhe des ouerste rechterhant gods Daer om wilt ghi verwinnen so leert lyden Het is een teyken vā volmaecte wijsheit dat een hem selven ongheleert ende onwijs achtet.

vm̄ iiij^e iij.

Iephte ring mar telaer

Dese was een tomeyn Sijn vader hiet habundus Hij sat ix jaer vi maenden ende x daghen hij wert martiriziert op die vij kalendas septembris.

ix^e iiij.

Dese Iepterin̄g ordinierde dat Alle kerstē menschen soudē tot haer xij. jarē dat heylich sacrament ontfanghen opten heylighen paeschdach in teghenwoerdicheit alle kerstē menschen clercken ende leecken Hij ordinierde dat die vaten des outaers souden wesen van glass of van coper. mer nijt van ghenwelande hout ghemaect Alsmen hier voermaels placht dat bloet ons heren te consecrieren in houten vaten Namaels worden die glasen kelcken verboden somē leest de Consecracione in die eerste distinct int capittel vasa Item datmen die ordinieringe der prīsterē ende leuiten soude doen op ghesette tijden ī teghenwoerdicheit van veel luden hoechlick ende eerlick van ghetroefde ende ghelcerde Nocht heeft hi veel ander salighe ordinanie ghemaect Ten laetsten starff hi martelaer Ende wert begrauen in die vrede gods.

Arthemonis was een ketter hij seyde ypristum te wesen een puer mensch dese ketterye hebben veel menschen mit hem ghehouden.

Och och waer is nu ghebleuen der ouder Romeynen groote voersienicheit strengh
hicheit. eerbaerheit. eñ onspreteliste wijsheit Och leyder huden daghes is dat lieyf
erliste rijck gecomen totter dwaser handen Nota. Jst dat een dwaes sijn dwaes
heit bekent so isser noch wat wijsheit in Mer acht
hij hem seluen wijs. so is sijn dwaesheit volmaect
Als dan en mach hij niet gheleert werden wāt hij
scuwet dat gheselscap der wijsē ende verselt hem mit
sijs ghelijck

Keysers — lxxj — anthonig caracalla — vij iaer

Dese anthonius seuerus soen was strenghder dan sijn vader hij was seer onwijs
dat hij sijn stief moeder nam te wijff. hij dede den raetsman papinianum Ende ghe
lijckt hij een ander dede so vielt hem weder. want hij die seer quaet was. wort van
sijn vyanden verslaghen daer veel menschen hoer in verblide Jtem wetet dat dit
is ghweest die manier vā sotter menschen dat als sij machtich worden so warē sij dē
wijsen contrarij · ende vervolchden die · Ende als die wijse ghedoot waeren die
moesten die dwaesen van noots weghen vergaen

anno mūdi — v^{m} iij^{c} xiij

Paeusen — Calixtus was een romeyn sijn vader hiet dimetrius hij sterff martelaer — ·j· Calixtus mart — sat vijff iaer ij maenden, x dagben

anno xpi — ij^{c} xiij·

Dese Calixtus onder veel guedder wercken maecte hij een kerckhoff Inden weghe
van Appia daer veel dusent martelarē begrauē sijn Ende dat heit nu sinte Calix
tus kerckhoff. hij ordinierde die quater temper te vasten. Jtem hij ordinierde on
ser vrouwe kerck ouer den tyber Tē leesten wert hij martiriziert ende wert begra
uen op sijn kerckhoff

Origenes een groot doctoer leyde een heylich leuen. Ende hij is seer vermaert in
die heiligbe kerck van desen vijntmen contrarij scriften beschreuen Want sommighe
seggben dat hij seer goet ghweest is Ende ander meisters seggben contrari. het is
louen maeten groet wondt dat die doctoren van desen contrari scriften of opimē ge
hadt hebben Ouerleset Ecclesiasticam historiam Jnt seste boeck eñ oec op ander
plaetzen cē Jc en heb gheen concordantie van desen scriften gheuonden Ende off hij
behoudē is off nijt dat bekuele wij den heer dien alle dinc kētlic is cē Seer naerste
licke vijntmen beschreuen van verscheyden doctoren van Sampson Salomon Ty
ranus Ende van desen Origenes off sij behouden ende salich sijn off nijt Eñ wāt
mēt sonder perickel nijt weten en mach ende die kercke hier gheen sekerheit off en
heeft daer om beueelt ment den here cē

Materng was een jaer lanc tleyser hij aen vacht dat rijcft mit ſijn ſoen ende wort wt een oploep der ridderē mit ſinen ſoen Dyadumeno ůſlaghen

Anthonig Aurelius ſteefde in ſelfde ſonden Ende hi was onbehoerlijke oncuſch ſoe dat hi ghеen oncuuſchheit ghеhantiert en liet hi wert te romen verſlaghen mit ſijn moedwt een oeploep van ſijn ridderen ghеſtijcft maternus verſlaghen was.

een jaer
iij jaer
materng. anthonig aurelius.

Olpiang een wel ghеleert man ī die weerlijke rechten was in dēſe tijt vermaert.

Felix mr̄
Calopedig mr̄
Aſtorig mr̄

Die vijfte ouerſettinge ende beduding der ſcrifture wert in dēſe tijt in jſterico ghеuonden doermen den meiſter nijt of en ſtennet waer om wertſe ghеſeten Wlgata

Priuatus martelt
Anelinus martelt
Tiburcius martelt
Valerianus martelt

Ceçilia martelt
Maximg mr̄
Luciang mar̄
Ciriacus mr̄

Paimacius martelt mit al ſijn huusghеſin.
Julita martelaer
Mertina martelaer
Barbara mr̄.

v^m iiij^c xxiij.

Urbang was een Romeyn Sijn vad hiet ponciānus hi wert martiriziert Eñ ſijn hoechtijt houtmen op die viij. ydus Julij.

j. Urbanus mr̄.

ſat viij jaer
vi maent
xxi daghen.

ij^c xxiij.

Deſe Urbanus was een romeyn van edelre ghеſlacht in ſijnre kijntheit was hi een goet kerſten hi bekeerd veel ende brachtſe totē kerſten ghеloue. hi ordinierde dat die prieſteren dey dienſt gods ſouden doen mit gulden keleken off ſuluеren off tynne of coper daermen van armoede nijt bet en mach Ende daer ghеen weſt ī en quaem. bij dēſen Romanus tijden began die wemſche kerc eyghen eruen te beſittē daer ſi den clercken ende notarien mede verſach die de wercken der miraculen ſchreuen want hier te voren plach die kercke ſlechts aelmiſſe te ontfanghen ghеlijc bij der Apoſtolen tijden Ten laetſten wert hi martiriziert ende wert mit ſinte ceçilien begranen.

Dese Alexander had een tierstien moeder gehiten mameas die van Origenes bekeert was Ende ter bede van sijnre moeder en veruolechde hij den tierstien niet. hij was een seer duechdsam iongheling. hij regierde tgemeen goet seer wel bij rade des raetsmans vlpianus die een ghekeert prince in den rechten seer vermaert was

viij jaer

Item in een groet strijt so verstoech hij xersen coninct van parsen Item hij vervoerde sinte Thomas lichaem vā indien tot syrien ende alsso quam hij tot edissen in Abagarus stadt Ten laetsten wert dese Alexander ontheeft tot mens wt een op loep van sijn ridderen

In desen tijden sachmen een wonderlike spiegel van twerehande manier van martelaren Als martelaers yptisti. ende des duuels martelaers Item Martelaers yptisti waren die heyligh paeusen. Ende ander prelaten mit hoer onderseten die oeck tierstien waren ende voer dat tierstien ghelooff hoer bloet willichlic ghestort hebben Mer des duuels martelaers waren die keysers ende ander princen mit hoer ridderen ende knechten die voer tghemeen goet ende om der duuelken eer hoer selue ende veel ander menschen ghedoot hebben op dat sij regnieren mochten Een ghelike pijn mer een ongheliike saeck des pijns Ten is niet vremt dat yptisty martelaers heeft Mer groot wonder ist datter duuels martelaers sijn die den duuel ende den werlt dienen Ter tyn huders daghes vijndtmen in groot ghetal duuels martelaers Mer ntelaers ypi en vijndtmē so veel niet: hoe veel worter ghenoemt die des werlts eer om ghenuechte des vleysches eñ om tijtlicke verganclick goet hoer in periculen des dots setten ende ten laesten onghedwongen steruen sij willichlick Mer onse here ypristus en heft nyement ghebeden datmen die tierstien doden sel. hoe wel dat hijt een corte tijt verhengt heeft. Siet nu dat onse martelaers yptisti niet te glorieren staet recht off sij wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aensie dat die wertlike menschen dus ghestreden hebben om tijtlike glorie te verweruen. hier off leset Augustinus int vijfte boeck van der stadt gods seer suuerlick

Die seste persecuçie ghesciede in die heylighe kercke wt ghebot des keysers maxyminy Mer hi en ontghinc nijt ongheprimeert Want na dien dat hi die kerstenen verwonnen hadde wert hi ter stont úslaghen dese persecuçie was sondlinc tegens den prelaten ende clercken.

Julianus een hystori screuer was in dese tijt vermaert.

Dese paeus ponçianus ordinierde alsmen seyt datmen die psalmodye opten dach eñ inder nacht in allen kercken singhen sel Item hi ordinierde dat die priesters eer dat si missen doen: sullen hoer biecht spreken lesende die Confiteor deo celi cẽ dese wert verdreuen ende inder ellenden van sardinien ghesent daer hi martiriziert wert Sijn lijchaem wert weder te comen ghebracht van sinte fabianus eñ wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff.

v^{m} iij^{c} xxix

Ponçianus was een Romeyn Sijn vad hiet Calphurnius.

Ponçianus mr.

sat vijff jaer ij maenden ij daghen ende hi starff op die xiij kalendas decembris.

CC xxx.

Na dat ponçianus dood was wert dese Cirriacus paeus Ende sat een jaer ende iij maenden int jaer ons heren ij^{c} ende xxxx Jtẽ want dese Cyriacus teghen der clercken wil dat paeuscap achterliet Ende settede Anthewis i sijn stede Ende hi te Colen voer mit xi duysent maechden daer om en wert hi onder die paeusen nijt ghetelt Want die Cardinalen meenden dat hi om wellust der maechden ende nijt wt deuocien sijn paeuscap ghelaten en hadde Nochtans was hi een reyn maecht Eñ wert mit xi maechden ghecwent somen leest in die legende vanden xi duysent maechden Jtẽ anders wilmen seggen dat dese xi duysent maechden ghepassijt worden in des keysers martianus tijt doe Celestinus paeus was dat bet te ghelouen is nader legenden vanden heylighen maechden.

Cyriacus paeus eñ mr

Keyſers

Dese Maximinus wert keyser buten conſent vanden ſenatoers End ſo ver volchde hij die kerſten Ten laeſten lieten hem ſijn dienres ende wert verſlagē van een die hiet pupimiang. Eñ mit hē word oeck verſlagē ſijn cleyn soē die oec Maximinus hiet Item dese pupimianus Ende ſijn broeder Albinus wouden keyſers weſen Mer ſij worden elkans int pallaes verſlagen.

Maximinus iij jaer.

Dese Gordianus quam te romen eñ na dat hij die vanden parthen verwonnē had doe wert hij van den rechter ghehieten philippus ende van ſijns ſelfs volck mit droch verſlagen.

Gordianus vi jaer.

Theodorus biſcop bij pontē Dyoniſius biſcop van Alexandrie en dese was Orighenis diſcipel eñ heeft veel ſcriften ghelaeten

Die xi^m. maechden worden te Coelen ghepaſſijt int iaer ons heren ij^c xxxvij. vāden hunen wt ghebot des keyſers Maximinus

an^o mūdi v^m iij^c xxxiij

Paeuſen

Dese Anthews off Anchrus was een griecx ſat in iaer een maent ende ix daghe.

anthews martel.

anno xpi ij^c xxxiij

Dese Anthews ordinierde datmen die biſcoppen wt haren ſtoelen ſoude mogen ouuoren in anderen kercken Ende datmen ſoude beſchriuen der martelaren legende. Ten laeſten wert hij martiriziert onder den keyſer Maximinus Ende wert begrauen op ſinte Calixtus kerchoff opten iij nonas Januarij

Affricanus julius was in deſen tijden ſeer vermaert Ende veel ghelert in die heyligke ſcriften.

Cyprianus een glorioeſſ doctoer ende biſcop van carthagen dese was ſeer vermaert Ende hi wert in dese tijt martiriziert

Porphirius een gwot philoſoph dese heeft ghemaect die predicabilia hij was een gwet vyant ſeer contrari den kerſten gheloue. dwaeſlick blafte hi tegens die waerheit Eñ die heyligke doctoers bedwonghen ſijn dwaeſheit ſo dat hi nijt meer en vorderde noch ghreen verſtant en had van dat ghreen welcke hij ſeyde ofte affirmierde.

Dese Philippus was die xxiiij keyser na Augustum hi maecte sijn soen philippum mit hem keyser Dese twee waren alle beyde kerstен· Ende dese was die eerste ende dat primapael hooft van allen kerstен keyseren· hi wies also int ghelooue dat hi sijn sonden openbaerlike bichtede· Ende stont in die hoechtijt van paesschen onder die ander menschen die penitencie dede te ghebode des paeus fabianus Item sijn scat deylde laurencius Te laetste wert hi van deio den keyser in droech verslaghen·

Philippus vij jaer·

een kerstе man

Decius iij jaer·

Dese decius was gheboren wt dat nederste pannonien hi was die alre quaetste· mer cloeckt te wapen· hi hatede den armen· hi verwolfde die kerstен· hij versloech die keyser philippū mit sijn soen dat sijn heren waren Ten laetsten wert hi mit sijn soen onder den barbaren verslaghen·

v^{m} iij^{c} xlij

Fabiang mē·

Dese was een Romeyn Sijn vāder hiet oeck fabianus Ende hi sat xiij jaer vi maenden eñ vi daghe

ij^{c} xlviij

Dese heylighe man fabianus doe die paeus Anthewos begrauen was verbeyde hi mitten anderen kerstен· datmen een paeus soude kiesen Ende aldus verbeyden de quam Aldaer seer haestelicken een scoen witte duue vlieghen op sijn hooft seggende O fabiane du selste paeus ghecordimert werden Ende daer wt wert hi ghecoren Item hi ordinierde datmen Crisma dat is theylich oly consecrieren sel alle jaer op ten witten donredach Alst beschreuen staet de Consecracione inden iij· distinca· int Capittel Iris Item hi ordinierde vij dyaconen die mit· vij· notarien trouwelicken souden scriuen die leghenden der heyligher martelaren Ten laetsten na dien dat hij veel wercken heylichlicken ghevrocht had· wert hi van deio den keyser martiriziert Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff Sijn hoechtijt houtmen feestelic inder kercken opten xij kalendas Januarij·

Dese Gallus ende volusiang regnierden iij jaer ende iij maenden Sij voerden een auijl strijt teghens Emilianum daer si in verslaghen worden Ende Emilianus wert in die derde maent daer na verslaghen Men seyt dat gallus starff van ouer aticheit dat hi sijns buucks ghheen maet en wist.

Keysers

Die vij persecuie inder heyligher kercke geschiede wt ghebot des keysers decius Ende was seer lastich mer niet duerachtich want ghelijck dattet sijn voeruaders ghheschiet was so ghewielt hem Ende hi wordt thans verslaghen.

Gallus. ij. jaer. ende volusianus ende iij maenden

Apellonia maget en mr
Serapion martelaer
Alexander biscop van jherusalem en mr.
Nicostratus dyaeckt en martelaer
Moyses priester en martelaer
Agata maghet en martelaer
Maximinus priester en martelaer
Die seuen slapers
Proxim priester en martelaer.
Abdon en sennes martelaer
Anathalia maghet en martelaer

an? mundi v^{m} iij^{c} liij

Paeusen

Triphon een kijnt worp die duuelken uten menschen Ende hi wert in nycea martiriziert.
Victoria maghet en mr.

Cornelius mr.

Dese was een Romeyn hij sat iij. jaer ij maenden ende dagheu.

Anno Xpi ij^{c} liij

Dese Cornelius voert een eerlicken naem van groter heylicheit hij heeft vā god ontfanghen sonderling macht so dat hi is een groot maerscalck ouer besuychte menschen Item hi nam sinte peters ende sinte pauwels lichamen wt die stede die Catacumbas hiet ende hi leydese veel eerlicker in een verscuender plaetze bij hulpe van sinte lucina Item hi ordinierde dat die priesters voer die ghemechticheit soudē moghen sweren Ten laetsten wert hi mit meer ander kerstey martiriziert op die xvij kalēdas Octobris.

Nouatus priester der kercke van Romen is ghewordē een ketter seggende dat god die sondaren die vter gracie gods ghevallen waren ghenade weygherde. Waer om wert te romen een consilium ghehoudē teghens hem in deius tijdē daer lx biscoppen vergadert waren in welcken consilium hi dampniert ende verdoemt wert.

Dat Eerste scisma dat is die eerste twist inder heyligher kercke ghescheide ontrent dese tijt Want Nouatus hielt hem seluen voer paeus teghens Cornelium Mer Cornelius was ende bleef paeus.

Dese Valeriang was eerst een wel strijdende mā die veel tijt victorij had Mer na dien dat hij die kerstenen vervolchde doe wert hij thans ghevangben vāden Comine van parsen Ende wert hem so seer onderdanich dat die Comine vā parsen altoes als hij op clam te peerde so settede hij sijn voet in valerianus neck Ende ten laesten wert hij verslaghen Hier aff wert galienus verveert ende stelde die heylighe kercke weder in vrede Ende want hi ghenen volcomen wraeck en dede vant kersten bloet datter ghestort was daer om verghinghen die vromeynen mit veel strijden.

xv iaer

valeriāq Galienq

Mer die goedertieren heer en liet dat gemeen goet mitten vromeynē die vol na dspe raet ende mistwestich waeren nijt vergaen. want ter stont hijr na worden veel tyranne verslaghen Ēn die vromeynē vercregē doe voerspoet dat sij nijt en vermoede hier off leset Orosium

Sabellius was een ketter jn dese tijt vermaert hij seyde dat ypristus nijt en was die soen gods mssalende drieu oudicheit der personen.

Luciusmr.

Dese was een vromeyn hij sat iij jaer iij maenden ende iij daghe

ij. Stephāqmr

Romeyn sat iij jaer ij. maenden ende xv daghen

Dese Luāq ordinierde dat ij priesters ende ij dyaconen souden altijt bij den biscop wesen. Ende hem volghen in allen plaetzen waer hi ghing om tuychmisse der eerbarheit te ghevuen hoe wel dat die selderheit sijnre cōscientaen hē ghenoech was tot sijnre zielen salicheit Nochtans om der quaden menschen wil moet een biscop hebben een goeden naem Alst beschreuē staet de Consecratione in die eerste distincti Jubemus. dese Lucius wert eerst in ellende verseynt Mer na quam hij weder ende wert van Valerianum onthoeft

Dese Stephanus ordinierde dat die priesterē ēn leuiten die gheestlichde cleederen nijt dragē en souden dā inden kercke totter diensten gods Alst beschreuen staet de Consecra jn die .j. distincti. vestimenta Hij bekeerde veel heyden. Ende begweff veel martelaren lichamen Namaels wert hij ghevāghē ēn tot sijnre lede wert der afgoden tēpel destruert Tē laeste wert hi martiriziert daer hij inder missen stont ende celebrierde

Keyſers

Die achte perſecuie gheſchiede inder heyligher kercke wt des keyſers valeria-
nus ghebot ony welcke perſecuie wil worde die wmeyne alle laſtelike ende zwaer
like ghehaecht Wat in des keyſers dagh tijde was daer een gemeen peſtilencie al
len plaetzen der werlt daer dat ghebot ghegaen was datmen die kerſten ſoude ver
uolghen Mer dſe wraeck gods was noch laſtigher want dat wenſche rijke wort
deſtrueert ſo dat alleen niet en verghinghen die de kerſten doden mer oeck mede al-
le die ghene die daer conſent toe gauen worden verſlaghen Want tot alle cantey
op ſtonden grote ſtrijden Ende dat lantſcap ghehetten dacia ouert water dat danu-
bium hiet wert inder eruchtheit verdeſtrueert. dit is ghebeeſt die eerſte deſtruc
des keyſerlike rijchs die nijt wayperiert word.

Priſcus mr̄ patricius martel Protholus martelaer
Malchus mr̄ Fructuoſꝙ martel Jaanctus martelaer
Marinus mr̄ Eugenia martel Claudia martelaer.

anno mundi vm iiijc lxiij.

Pauſey

·ij·
Sixtus·
mr̄.

Dſe was een griecke gheboren van Athenen Ey
ſat twee jaer xi. maent ende vi. dagher hij wert
martiriziert op die viij ydus Auguſti.

Anno Xpi ijc lxiiij.

Dſe ſixtus was laurencius ſijn ghheſtelike vader hi ordinierde datmen die miſ
ſen op een outaer ſoude doen datmen te voren nijt en plach te doen. Ten laetſten
wert hi martiriziert ende veel ander mit hem wt des keyſers galienus ghebot die
Anders ghehetten wert dicke Als vincencius ey ander doctores ſchriuen dit is die
waerachtichſte opinie ſomen leeſt in ſinte laurencius legende.

Tot Romen worden xl kerſten martiriziert
In Affriken iijc martelaers mit ontallike veel
ander kerſten die in dſe perſecuie worden mar-
tiriziert
Cyrilla dicke dochter maecht ende martelaer
Xlvi ridderen martelaers
Twphina dicke wijf martelaer.

Laurencius j. glorioeſſ mr̄
Feliciſſimꝙ martelaer
Agapitus martelaer
Romanus martelaer
Ypolitus martelaer
Concordia martelaer
Hyrneus martelaer
Habundus martelaer.

Claudius verwan eñ verſloech die gothen Allemanien eñ Gryeke die wel yv. iaer lang Illiriam eñ macedonien beſeghen hadden Ende daer mede ſo verdiende hij een gulden keelt ende een gulden ſchilt int Capitolium te women vandē womey nen Ten laeſten ſtarf hij aen een zuyct

Claudio ij iaer yvij dagben
Quitillo yiij dogben

Die alre wreetſte ende groeſſte ſtettery der manicheen nam hier oerſproncken Ende began van een gebieten manes gheboren wt perſen ſcarp van ſinnen eñ barbarich van zeeden dſe ſeide te weſen twe beginſellē daer alle dingben oerſprong off nemē

Quirinus marte Te Roemen ij^e ende lxij martel Euſebius monic eñ mē
Abbacuck marte Ceſario dyakon eñ martelaer ylvi. martelaers
Julianus marte Leonaus taetſman eñ martel C. eñ yxj. martelaers

j. Dyonisig mark dſes coemſt en vijnt men niet. Hij ſat ij. iaer eñ iij maenden

j. felix martelaer Romeyn ſat ij iaer eñ y maenden

Dſe dyonisius onderſcheide die perwechien ghebiedende dat die paſtores ſouden een yghelijck in ſijn termijn con tent weſen Te laeſten wert hij martiriziert eñ begrauē in ſinte Calixtus kerchoff

Dese felix ordinierde datmen ſoude miſſe doē op die reliquiē der martelaerē Item hij ordini erde datmē i der kerkē ſoude alle jaer boech tijt houden van die kerckwijdingbe Te laeſ ten wert hij martiriziert ende begrauē in ſijn kerck die hij ghestich had opten iij kalendas Junij

Die neghende persecuacie ghescheide inder heiligher kercke wt des keysers Aurelianus ghebot in welcke persecuacie alte veel kerstē martiriziert worden Itē vander hemel viel een alte zwaer blixem daer die princen of verueert worden als een tekē des weerne gods Ende als vermanende dat hi soude weder wepen die sentencie welcken hij teghens den kersten ghegheuen had Ende want hi die nijt weder wepen en woude daer om wert hi vanden blixem verslaghen.

Keysers

Aurelianus.

vijff jaer ende vi maenden

Columba maghet eñ martel
Quirinus martelaer
Patroculus martelaer
Agapitus martel
Leonilla martelaer mit haer orden.
Priscus martelaer

Dese Aurelianus was in den eersten den kersten menschen seer goedertieren Waer om verleenden hem god ouer al sijn vyanden gwote victori Ende sonderlinghouer die gothē Mer hi wert bedwogen eñ ombeuangen mit tweedrachten boser menschen Ende na dien dat hi die kersten seer wreetlicken vervolchde en had hij nye enen goeden dach. mer hi wert ter stont ghedoot.

an? mundi

Theodora martelaer

v^m iij^c lxxiij.

Paeusen

Symphorianus mit vij^m martelaers iij^c eñ vij martelaers

Basilides mit veel and kersten worden martiriziert.

Eutiaanus mit

Wt Tuscien sat viij jaer x. maenden vij daghen.

Anno Xpi

ij^c lxxiij

Marcus cōfessoer

Dese Marcus als sommighe hystorien seyghen so wert hi mede gheset in die linie ende ghetal der paeusen ende dat hi naden paeus felix dat paeuscap soude besetten hebben viij jaer lang Alleen dese Marcus heeft ontgaē dat hij nijt en martelijt en wert onder so veel persecuacien Mer hi starff Cōfessoer Ende is begrauen in sijn kercke int middel van vrouen Item damasus vincēcius eñ Martinus en maken ghemeña van desen Marco.

Eutiaanus was die heylichste eñ die deuotste paeus hi begroef mit sijn eyghen hant op verscheyden plaetzen iij^c ende. vij. martelaers Itē hi ordinierde so wie dat een martelaer grof eff dat hijs sonder cleet nijt grauē en soude noch sonder stoel Itē hij ordinierde datmen cloeck ende boney soude ghebenedien opten outaer Tē laetsten wert hi martiriziert ende op sinte cyrtus kerchoff begrauen

Paulus die eerste heremijt was in desse tijt vermaert.

Maria egipciaca die een ſondaerſte was dede in deſer tijt in der woeſtinen alte groote penitẽcie wel xlviij iaer lang Ende ſi was ſeer vermaert in deſe tijt Ander meiſters seggben dat ſi was int iaer ons heeren iij^{c} ende lxxx Die abt Zozimas heeft hoer leuen beſcreuen

Deſe tacitus was eẽ goet man Mer hi en regnierde niet lang. hij wert verſlagben in ponto. Item florianus wert verſlagben in tharſen

Tacitus floriang. vi maent

Probus vijf iaer. iij maent

Carg ende ſijn ſonen ij. iaer

Carinus Numeriang

Deſe Probus had veel tijt victori hij voerde veel ſtrijden. hij verſloch bij colen bonoſum ende procului hij wert mit den ridere ende knechten bij firmium verſlagben

Deſe carg was in allẽ dingbẽ quaet hij wert vanden blijẽ verſlagẽ. hij voerde een ſtrijt tegens den parthen daer ſijn ſonen Carinus eñ numeriãg mittẽ ſwerde verſlagben worden

v^{m}. iij^{c} lxxxiij

Gayus martel. gheborẽ wt dalmacien van dyocleſianus gheſlacht Sijn vader hiet gallus deſe gayus sat vi. iaer iij maenden eñ ix. dagben hij ſtarf martelaer opten v. kalendas vã mey

j^{c} lxxxiij

Deſe gayg ordinierde dat niemant hem vermeten en ſoude biſcoppen ofte oeclt Ander clerken voer weerlicke rechteren te beclagben Item dat gbeen heydẽ ofte ketter ſoude enigbe kerſten moegben accuſieren of tot quader famen brengben. Item hij ordinierde dat alle clercken mit duſdanigbe graden ſouden op clymmen ſo dat men eerſt ſoude werden hoſtiarius dat is een doerwachter. daer na lectoer. daer na exoriſt of beſweer daer na accolitg daer na ſubdyakẽ dyakẽ eñ prieſter. hij vloech oeclt voer dyocleſianus perſecuãe ende woende in Criptẽ Ten laetſten ſterf hij martelaer onder dyocleſiang Sijn hoechtijt houtmen opten v. kalendas van mey

Conſilium van Anthiochien wert in deſe tijt gehouden tegens den ketter paulus ſamoſetanum in welke hij dammert wert eñ beweſt van biſdom

Dyocleciānus was die alre houeerdichſte. hi verbrande alle die boeke der heyligher ſcriftueren Ende hij verualchde die kerſten ouer al die werlt x jaer lang. Hij liet alre eerſt ſijn cleederen ende gheſchoeyte mit gheſteente beſtiecken Ende alle voergaende primeen pleghen mit ſlechte purpuer hem te vercleden. hij voerde veel

Keyſers

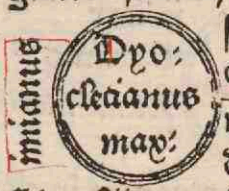

ſtrijden. hi nam maximianum heraulium tot eē gheſel ſijns rijcke Ende hi maecte galeriūm ende cōſtantiūm mede keyſers om noode wegben der ſtrijden. hi woude voer god aengheberet weſen Onder deſen tween was die tiende perſecuāe ende die meeſte van allen Alſo dat bij marcellus des paeus tijden binnen xxx daghen wel xvij duſent mēſchen voer dat kerſten gheloeff gheboot worden Constantinus eer dat hi keyſer wert doet verſloech hi deſen maximinianum om laghen die hi hem leyde Dyocleciano wert vergheuen ende ſtarf te ſalome Deſe twee tyrannen doe ſi ontallike veel kerſten ghedoot hadden ten laetſten waren ſi den kerſten wat ghenadelijker alſoe datmen niement pinen en ſoude Mer wie xpm beleede die ſoudmen ſijn rechter oghe wt ſteken ende ſijn lufter haſen lambarnen in deſe tijt ſo was die kerſtenheit in britanien ende

an? mūdi

in gallien vol na te nijt ghecomē Ma-

Paeuſen

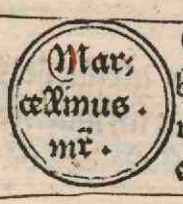

Romeyn Sijn vad hiet proiectg hij ſat viij jaer ij maenden ende xxij daghen.

maels na veel ende grote bloetſtortinghe word dat rijc wed weſtaureert ende gheſet in ſijn oude gheſtelenisſe Ende alle keyde togen ſi hoer purpur wt en

anno xpi

ſubſtitueerde ende ſettede in hoer ſtede die jonghers waren om dat ſi ī hoer oude dagben wouden ruſten Ten laetſten wert dyocleciānus ūghreuen en ſterf.

Deſe marcelling om wreetheit der perſecuāe ſo offerde hi den afgoden wiewecl vallende vanden gheloue. Mer daer nae wort bewepen een Conſiliū van hondert ende lxxx. biſcoppen voer welcke hi oetmoedelike int open kaer ſijn ſcult beleet En wort Anderwerff den keyſer dyocleciano preſentiert moet willichlicken Ende daer wort hi onthoefft. Sijn lichaem lach xxx. daghen onbegrauen Mer wt ſinte peters ghebot werdet ter aerden ghebrocht ende begrauen van een die marcellg hiet tot ſinte peters voeten Sijn hoechtijt houtmen inder kercke opten ſeſtiendē dach van Januario.

Die·y·persecuci ghescheide inder heyligher kercke wt ghebot vay dyoclecianus ende maximinianus Dese was noch die swaerste ende lastigher dan enich ander voerleden persecuce Ende duerde y·jaer lang Ende was also groot dat in yyy·da; ghen wel yy·dusent kerstē martelijt worden Item die kercken ende die heyligh boecken worden verbrant·

Maurus	Carposorus	Sebastianus	Dydorus
Victorinus	Alexander	Marcellianus	Marianus
Victor	Mauricius	Marcus	Mycostratus ende
Nicosorus	Gereon	Hilaria	Zoe sijn wijff
Claudianus	Victor	Crisantus	Policarpus
Dyoscorus	Longinus	Daria	Tranquillinus
Serapion	Felicianus	Claudius	Cromacius
Pappas	Sempronianus	Jason	Tiburcius
Babillus	Die iiij geerwende	Maurus	Vincencius Oronacius

v^{xij} iij^{c} ycij·

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet benedictus hij sat vijff jaer ende yxij dagher·

·j· marcelli marte

Dese martelaers ejn noch veel ander mit hoer worden i dese tijt martiriziert poert kerstey ghedoeff·

laer

ij^{c} yciij

Dese Marcellus had grote tweedracht ende twijst mitten keyser mayencio segghende dattet betaemt ende toe behoert enen goeden keyser die verdestrueerde kercken te vernywen ende weder temaken Ende oeck den priesteren gods alle eer te bewijsen somen leest inden decreet ycvi·dis· Item hi ordinierde datmen ghen generael consilium soude houden sonder autoriteyt ende consent vanden paeus Alst beschreuen staet yvij·dis·synodum Item hi ordinierde inder stadt vay romen xv cardinalen om den kersten menschen te dopen ende om die doden menschen te begrauē Ten laetsten wert hij martiriziert onder maximianus ende leyt begrauen op sinte priscillen kerckhoff inden wech ghheeten salaria·

In Englant was dat kerstey gheloeff volna vergaen om der persecuce wil die in dese tijt ghescheide vay maximiano den keyser·

Keyſers

Dyocletianus ende maximianus lieten willichlick dat keyſerlike rijck leggē ō dat si i vreden te samē mochtē out werden Ēñ si settede twee keyſeren onder hem als maximinum ende galerium om jllirium . Aſyen . ende voert al orienten te regieren Ende constantium claudig neef om te regieren germaniē gallien spaengen ende britaengen Galerius had te wijff valeriam Dyocletianus dochter Ende Constantius had te wijff Theodoram maximianus stief dochter . daer bij creech vi ſonen die constantinus broeders waren ende die hij wan bij helena sijn boel Constantijn sterff ende Constantinus creech dat rijck in britanien Ende maxencius wert keyſer te romen ende verdreeff sinen vāder maximianum Mer doe Dyocletiaen vergheuen was ende doot . doe ontfenc constantinus maximianum weder mit groter eeren ter tijt toe dat hi na dat rijck stont Ende doe verſloech hem Constantinus te maſſilien . Ende bij een teyken des heyligen cruces dat inden hemel hem vertoent was . verwan hi maxencium bi een riuier dat danubium hiet Ende hi veng sijn stief vāder liciniū die oeck woude keyſer weſen eñ onthoefde hem Ēñ galerius word van die wrake gods blint ende oeck vanden liue ter doot .

an⁹ mundi

v^m v^c iij

Paeuſen

Dese was een grieck Ēñ sat ij jaer ij maendē ende xxv . dagen .

Euſebius martelt .

Anno Xpi

iij^c iiij .

Dese Euſebig was een leeck ende wert paeus ghemaect hi was een medicijn meester het is kenlick dat des ghelijck in voerleden tiden wel meer geſchiet is dese ordinierde dat ghē leeck en ſoude sinē biſcop moghen accuſieren ten waer dat hi vanden gheloue viel Alſt beſcreuen staet inden decret in die ij diſtinca in die vij queſti ende int capittel laycos . Ten laetſten wert hi opten paesdach doe hi inder miſſen ſtont martiriziert onder Mayencius .

Victorianus
Simphorianus
Caſtorius mit sijn wijff
Caſtulus
Ceſarius
Memias
Nobilis
Dorotheus
Gorgonius
Petrus
Heraſmus
Bonifacius
Dorothea
Theophilus
Theodoſia
Vitalis
Agricola
Aſca
Philemon
Hyreneus
Ontallicke veel martelaers
Noch xxx duſent martelaers
Baſilius ende noch vij mit hem
Coſmas
Damianus
Antimus Dit waren wijff broeders
Leonacius
Euprepius
Juliana
Januarius .

Dese twee als galerius ende Constantius deylden dat Roemsche rijcke onder malcander seer vreedsamelick. mer si en leefden nijt lang daer na Ende daer wt op stondt alte groten twist ende veel auijl strijden die nijt en mochten neder gheleyt worden sonder groten arbeyt Ende nae dien datter veel tyrannen verslagen waren doe cessierde die strijden ī des groten constantijn tijden.

Galerius constātijn

Dese hiet oeck maximinus.

Hy ende hare martelaers
Primus ende felicianus
Vitus ende modestus
Crescencia
Albinus
Agapes
Chionia
Hyrenea
Theodora
Florianus

In desen tijden worden meer steyserenghe maect daer die eerste yammerlick off perse quiert worden Van welcken dese maxencius een was. hier off leset orosium Dese was onder constantinus ende teghens hem.

May anno. vij jaer.

Rogatianus
Donatianus
Pancratius
Felix

Adauctus
Nathalia
Eugenia
Margareta

Sinte Katherijn mit vijftich meisters yl. ridderē Ēn noch veel ander marē
Petrus van Alexandrien
Lucia maghet ēn martelaer

xxxvij dusent martelaers
Simplicius
Faustinus
Beatrix
Pantaleon
Georgius
Justus
Leocadia
Cristofforus
Anthonia
Anthias coninck

Die heel stadt van trier word vol na martiriziert Ende noch ontallike veel kerstey menschen worden in dese persecutie martiriziert welcker namen god beschreuen heeft int boeck des leuens.

Agnes maghet wert in haer viij jaer martiriziert hoer lichaem is ūvoert Ende leyt tutrecht inden doem in sīte martijns kercke.

Keyſers

Deſe Conſtantinus was conſtancius ſoen een glorioeſſ keyſer. hij after liet eē Eerbaer naem Hi regnierde ſeer wijſelick. ende in ſtrijden was hi ſeer victorioeſſ Ende in ſaken diet ghelooff aenghinghen was hi ſeer deuoet Sijn groote goedertierenheit ende heylicheit ende ſijn duechdelike wercken blencken alſo in die boecken der heyligher doctoren dat hi ſonder twiuel onder dat ghetal der heyligher gherekent wert Die grieken ſeggen dat hi int eynde ſijns leuens in eē cloeſter ghinc ende wort monic Ende ſi houden ſijn hoechtijt optē xxi dach in meert Euſebius Oroſius ende meer ander leeraers hebben neerſtelick ſijn wercken beſchreuen.

Conſtantinus magnꝰ xxxi. jaer.

Deſe was conſtāins ſoen.

Hier wert die heylighe kercke weder vrede ghegheuen Ende wert alſoe gheuechtich datmen allen den ghenen ſoude pinighen die den kerſtē verdriet aendeden Dit is certeyn een wonderlicke veranderinghe des ouerſten machte gods. Als dauid ſeyt in een pſalm. babilons dochter is onſalich. ſalich is hij die di weder ghelden ſel dine weder ghelden die du ons wed gaeffte.

an⁹ mundi

Pauſen

Melchiades mr

Deſe was wt Afrey gheboren Ende ſat iij. jaer vi maendē ende viij dagen hi ſterf martelaer opten x. dach van decembēr.

Anno xpi

Deſe melchiades ordinierde datmē op ghē ſonnendach noch donredach ſoude vaſtē ō die eerweerdicheit ōs herē Eñ oec wāt die heyden hoer heilighe vaſtel dagē op deſe twee dagen hielden Alſt beſchreuen ſtaet de conſecracione. diſ. iij. c. jeiunium Ten laetſten wert hi martiriziert ghelijck alle die ander paeuſen die voer hem ghe weeſt waren Ende deſe melchiades is gheweeſt die xxxiij paeus van ſinte peter om te tellen die al ghemartelijt worden eñ hoer bloet gheſtort hebben voer dat kerſten ghelooff. Wt ghenomen een paeus die marcus hiet welcke confeſſoer ſterf Gregorius ſeyt dattet in deſe tijt priſelic was datmē paeuſcap begheerden ende daer na.

Dese constantinus wert ghehieten Constantinus magnꝰ. Hij verwan drie keysers Ende hi wert vanden paeus siluester bekeert. Ende om vander lazari gesont te werden so liet hi hem doden. hi gaf dat keyser rijck van jtalien mit alre vryheit den paeus Ende hi leyde sijn keysers hoff in constantinopoli. hij vergaderde dat consilium van nycenen daer arrius ongheloue condempniert wert. hij verciert die heyligue kercke mit groter eeren Ende doe hij soude steruen deylde hij sijn drie sonen dat rijck Constantino gaf hij Constantinopel Ende Constanco gaff hij Anthiochien Ende Constans had romen mit all sijn toebehoren dese Constans wert in spaengen verslagen Constãcius in Aquilegien Eñ Constantinꝰ wert keyser.

Helena Constantinus moeder was een alte heyligen vrou ende coninghinne van wonderlicker deuocien ende groter werckelicheit. Sij vant te Jherusalem dat Cruys ende die naghelen ons heren ihesu ypristi Sij stichtede kyrij collegien ende si heeft alle die staet der heyligher kercken mit groter vuerigheit ende liefte glorificiert.

v^{m} v^{c} yiij.

·j· siluester cõfes:

Dese was een romeyn ende sat yyiij jaer y·maenden ende yyi daghe.

seer

iij^{c} yiij

Dese Siluester was een glorioess confessoer hi heeft die heylighe kercke menichfuldelijc verciert Also wel in veel scriften als in miraculen. hi heeft veel goeder puncten ordiniert. hi heeft die kercken mit hoer kerckery dampniert. hi ordinierde cardinales. hi heeft sinte peters patrimonium als dat rijck van jtalian mit die heel stadt van romen ontfanghen vanden keyser Constantino eñ hi keerdent al totter eere gods Item hij doopte helenam mit veel joden hi vergaderde mitten keyser Constantino magno dat consilium van nycenen Item hi ordinierde datmen opten outaer nijet bekeghen en soude dan al linnen laken want ons heren dode lichaem was in puer linnen laken begrauen. Ende hier voermaels plachmen te celebrieren op steyn off bollecraen off zyden doecken ende dier ghelijck Noch veel ander dinghen heeft hi mit een salich eynde volbracht.

Dese Siluester eer dat emich ander consilium celebriert worden so riep hi te samen iij^{c} eñ kyij biscopen ende condempnierde al daer den ketter Castim mit meer ander ketters Ende hi maecte veel ordinancien.

Die Tẽpelen der Affgoden worden in dese tijt ghesloten wt des keysers constãtinus ghebot Ende oeck mede wordet verboden datmen den Affgoden ghenen sacrifitie soude doen Als ysayas prophetiert had dat die afgodẽ die hemel noch eerde ghemaect hebben vergaen moeten vander eerde Het ghebeeck ende schiet ongheloeflick. Ende ten was oeck nijt te vermoeden dattet menschelike ghesiacht soude ynmermeer ghevryet werden van deser dwalinghe mit welcke die menschen van des conincs van Assyrien nynus tijden tot deser tijt toe yammerlick mede ghe-
Keysers plaecht waren wel ij dusent ende iij^{c} jaer Mer dese veranderinghe is sonder twijuel gheschiet wt die gwondelose barmhertickeit gods ende nijt wt der menschen verdienten.

Athanasius biscop van Alexandrien was een glorioess doctoer ende een stantastick confessoer dese heeft ghemaect dat symbolum datmen dachelicx inder prime singht Ende beghint Aldus Quicumq vult saluus esse ẽẽ.

an^{o} mundi v^{m} v^{c} xxiij

Constantãa des gwoten Constantinus dochter was een heylich maghet eñ mit veel and maechden diender si den heer Sij was malaets gheliick haer vader Mer
Paeusen doer sinte agnieten verdienten word si van gode ghenesen.

Anno Xpi iij^{c} xxiij

Alexander biscop van Alexandrien was een seer notabel man vermaert int consilium van nycenen.
Patricius biscop van Egipten verloer sijn oghen inder persecutie.
Eusebius biscop van cesarien palestine was een gheleert man inder scriftuer.
Anthonius was die heylichste abt machtich in wercken ende in woerden Sijn naem is ouer al die werlt wel bekent Ende wert seer ont sien.
Pafuncius sinte Anthonius discipel Ende veel ander meer heremiten ende monniken waren in dese tijt inder woestinen seer vermaert.
Zozimas abt dese vant mariam Egipciacam inder woestinen Nochtans seytmen dat si alle beyde waren in valentinianus tijden.
Nicolaus confessoer ende biscop des stadts mirre was een heylich man ende seer eerwerdich in deser tijt vermaert.

Arrius was een quade ende snode ketter ende een ypocrijt dese beyde inder godheit die drieoudicheit der personen Mer hi missaecte eenheit des wesens. van dese ketterij heeft die heylighe kercke bouen maten besmet ghweest.

Omtrent in dese tijt ghescheidet datter dicwijl grote twist ende disputatie was onder den doctoren van die possessi ende besittinghe der tijtlicker hauen des heylighe stercktes welcke die gheestelicke prelaten begonsten te hebben. Die een seyde datter rechtueerdich eff nyt waer dat die sterckt tijtlijcke haue ende tijtlicke eer soude hebben. Die Ander spraken contrari dattet soe nijt en behoerde Eff dat en is nijt vreemde Wat wat die heylighe sterckt doet. seyt. ofte besitt. Altijt heeft si benyders die hem contrari sijn Item die sterckt heeft langhe wijl vercoren in armoede ende in lijden te leuen. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer na heeft die sterckt ontfanghen tijtlicke haue ende tijtlicke goet. si heeft benyders die hem contrari sijn Waer om willen wij neerstelicke toe horen ende aen mercken watter gheschreuen staet soe vijnden wij claerlicke dat onse here ihesus ypristus dit voerseyt heeft ende oeck sijn wtuercoren beuolen heeft. dat sij die Actoren souden ontfanghen mit persecutie Als marcus die ewyngelist schrijft in sijn x. capittel Ende sinte peter sprekende seyde heer Siet hier sijn twee sweerden. Die heer antwoerde ende seyde Het is ghenoech. Waer op sinte barnardus schriuende totten paeus Eugenium seyt aldus. Dat die paeus wt die ordinantie gods ontfanghen heeft beyde dese sweerden Anders en soude hi nijt gheseyt hebben het is ghenoch. mer het es te veel. Dat gheestelicke sweert regiert hi selue Ende dat weerlicke ofte materiael sweert. regiert hij doer ander weerlicke menschen. Sinte Thomas neemt voer hem dese reden wt die godlicke ende natuerlicke rechten Want dat gheheel sterstey leuē wert principaelicke ordinieert tot een gheestelicke ende gheen tijtlicke eynde. hier om die ouerste biscop die paeus welcke een vicarius ypristi is inder eerden eff dien dat dese ordinieringe beuolen is sel hebben volcomen macht te ghebieden den sterstey menschen om te beweruen dit eynde Ghelijck een meyster werckman Want tot wien dat toebehoert die sorghe des vterste eyndes. den selken oeck onderdanich wesen alle die ghene diet toe horen te sorghen van voergaende dinghen te besicken om dat vterste eynde mede te verweruen ende selken van hem ghescickt ende regiert werden Want die ghene die enich wapen of ander instrumenten behoeuen sel die moet den smit ghebieden. hoe danich dat hijse ghemaect wil hebben. Eff want dit eynde als die vercrijghinge der hemelscher glorie is dat alre eerweerdichste eynde. daer om is die ouerste priester die paeus hogher dan enich ander mensch hebbende macht ouer tijtlicke dinghen Ende daer om wertter gheseyt Een heylich ende een coninclicke priesterscap

Welcken alle kerstenen coninghen moeten onderdaen wesen. ghelijc die ouerste priester die paeus onderdanich is den here iheſu cypriſto van wien dat coninclijcke priesterſcap oerſprong heeft Item So veel is dat regiment hoghen ende in meerderen te houden. hoe dattet tot hoghen eynde ghecordineert wert. Daer om iſt kenlijck in die wet cypriſti dat die coninghen ſullen den prieſteren onderdanich ſijn. Mer waert dat die kerstenen religi principalijck inghelet waer om tijtlic goet te vercrighen

Keyſers

ſo ſouden die coninghen den prieſteren houē gaen. alſmē voermaels in die oude ewe placht te doen Ende die heyden houden dat noch daghelicx Want ſi ordinieren hoer godlijcke dienſt tot dat eynde principalijck om dat ſi moghen rijck werden Jn tijtlijcke hauen. dit ſijn ſinte thomas woerden. bona ventura ſeyt dattet wt die ordinatie gods coemt dat die kercken in tijtlijcke dinghen ouerluedich is Wātmen vijndt weynich menſchen van alſulcker volcomenheit. die ſouden willen ontfaen die laſt der gheeſtelijcker miniſtriering ſonder hulpe ende bijſtant van tijtlijcke goeden Alſo ſouden een gwoot deel der kerstenen vergaen moeten. om datter niement en waer die die ſacramenten miniſtrierden Sinte brigitta in haer iiij boeck int lxxvi. Capittel

anō mundi

ſchrijft dat die heylighe Joncfrou ende moeder gods Maria haer deſe woerde ſeyde in eenre openbaringhe dat die kercken gods was in die eerſte tijden bij haren wil alle arme van tijtlicken goet ende in langheit des tijts om dat die vrienden gods ſouden wesen vuerigher ende neerſtigher te predicken dat woert gods Ende oeck om te weten dat rijcheden wt hem ſelue nijt quaet en is Mer die miſbruckinge der tijtlijcker houē

Pauſen

Anno Xpi

ſeer quaet is Daer om onder deſen paeus ſilueſter ende onder ander paeuſen ſijn die tijtlijcke goeden den kercken gheghenen Welcke goedē die heylighe mānen in langhe tijt alleen tot hoer ende hoer vrienden profijt ende totter armen behoeff miniſtrierden Sommighe ſeghen dattet oeck nijt alleen van node en was den gheeſtelijcken prelaten te hebben nootruft van tijtlijcke goeden Mer dat ſi oeck ſouden hebben tijtlijcke jurisdictie om hoer goeden daer mede te beſchermen Ende te bedwinghen die quade ſtoutichheit der gheenre. die die gheeſtelijcke goeden tot hoer eyghen profijt beghinnen te ghebruicken. Het en betaemde oeck nijt dat een gheeſtelijck prelaet mit gheeſtelijcke macht verſien. ontfanghen ſoude van enich werlijck heer macht. dat ſijn daer mede te beſchermē. mer hec betaemt het dat hi die macht ſelluer beſittē ſoude Dit wert all probiert bewesen ende wel ghnueſticht wt die leghenden der heylighen vaderen die tijtlijck hoerſcappie ende veel ander eertſche haue rechtueerdelijck beſeten hebben Wie derft seghen dat deſe heylighe paeuſen biſcoppen. manne van groter conſten glorioeſſ van miraculen die alle tijtlijcke dinghen als ſlijck ende vullens gheacht hebben van welcker leringhe die heylighe kercken blenct als die ſonne eñ als die maen Welcke ſcriftuer onſtelijck allen den ghenen mitē vuer ende liefte des heyligen ghees tes die hoer daer in oefenen. van welcken mannen veel ghemartiriziert ſijn om der kercken priuilegien te beſchermē Wien vijndtmen ſoe doen die ſeghen dattuen dat

dese mannen so groot ende so veel soudey versott ende verdwaest wesen dat si die tijtelike goeden souden ghehouden hebben teghens die rechtueerdicheit ende teghens die wille gods Mer wy sien dat si quader doot ghestoruen sijn die der ghestelikker personen haer eruen ende ander goeden aenghenoechten hebben Esi die keyser Constantijn leyde die brieue des keyserlike testaments mit sijns selfs handen op sinte peters eerweerdighe lichaē beghenende wraeck van die aenvechters der heyligher kercken somen leest inden decret distinctā ses esi tneghentich Cōstantijn. Wie heft ter ye vermetelicht qualike ghesproken ofte ghedaen. die dese maledixi ontgaen heft ten waer dat hi hadde bewu ghehadt Certeinlicht so mogen wi allegieren dat woert gamalielis welcke beseruē staet int werck der apostelen int vijffte capittel ist dattet van gode is so en machment nijt ontbijnden ēē Wij lesen dat die princen esi die wijsen deser werlt in allen hoecke des werlts dat patrimonium der heyliger kercke so seer veel aenghenoechten hebben. dattet nauwe ghelooflicht is. hoe datmē verdraghen ofte wauperieren mocht dat so dicwil spolieert word. Mer god vandē hemel teghens hoer ghestruden heft daer om sijn al die vyanden der heyligher kercke als wecht vergaen tot deser tijt toe. Waer is nv Constantius. Arianus. Julianus apostata. Valens. Haytanayus. Halaricus. Gansericus. Honorius. Attalia. Seuo. Totila. Theodricus. Constantius die derde ende die vijfte. Heinricus die iij ende die iiij. Fredericus die j ende die ij. Otto die iij. Ludowicus die vierde Ende noch meer ander mit hoer ghesellen die so vermetelicht ghesproken esi ghearbeyt hebben. off si die kercht een vre hadden willen doen vergaen ende te mael verdestrueren. Waer sijn si nv hebbense nv oecht enich victori ghehadt. Siet hudē opten dach bloyet die eer ende die dienst gods in blijscap ende in glorien Ende des sijn ghē be wouwe en hebben ghehadt noch penitencie ghedaē so sijn si ghdaelt ter helley Mer ghelouē wi yet dat dit wt cracht ds mēschen geschiet is Neen wij. Neē wij Hier om is god voer ons wie sel ons teghen wesen of strencken meghen Siet dat heylich ghelooef wgniert aensiende haer vyanden diet benyden ende op horen tandē grammen ende die nijt doen en moghen teghens die macht des almachtighen gods Na dauids prophecie sprekende in een psalm. Die here seyde minen heer sittet tot minen rechterhant kent ic sette dinen vyanden enen voetscamel dijnre voeten Eē wede dijnre macht sel die heer wt seynden wt syon. weset heerscapi hebbende int middel sijnre vyanden Item in een ander psalm van mijnre joghet hebben sij my dicwil wt ghenoechten ende si en vermochten my nijt ēē Ende want dese disputacie bij tijden alte veel quaets heeft voert ghebroght om dat sommighe pluymstrikers die den ghestelicheit contrari sijn hoer weerlicken princen ten hoofst lopen segghende dattet nijt toe behoert den ghestelicheit tijtelike haue ende goet te besitten. Daer om heeftet die stoel van romen ghebodē datmen nijt meer in twiuelē noch enighe disputacie off houden moet dat mit soe veel heyligher manney leringhe ghe-

ueſtieht is. laet nu die wijſe princen ende heren deſer werlt aenmercken wat hoer wt ſalich. of oerberlic ghedaen is. als ſij vinden dat nae die loep van veel iaren ende nae veel auentuers niement in deſer ſaecken ghelucklich ghe weeſt is noch voerſpoet ghehadt heeft Ende dat ſi hoer ſeluen nijt te veel te betrouwen menende dat et ſoude moghen veranderen. Welcke dat vanden heyligen ghecft ghe ordiniert ende ghe ſchiet is.

Keyſers

an? mundi

Een Comeet openbaerde hem een weynich tijts voer dat Conſtantinus ſterff Marx ſeyt dat Conſtantinus doot ghebootſcapt is bij een harighe ſterre vā ongheweontlicker grootheit welcke die grieken een comeet heten Hier na ghe ſchiede ontallicke veel quaets dat langhe tijt duerende was.

Pauſen

Anno Xpi

Dit was dat eerſte ſynodus ofte vergadering van vieren Ende die Autoriteyt van deſen is vaſt te houden ghelijck men dat Ewangelium hout Deſe vergadering was te ſamen ghe wepen ende vergadert wt des paeus ſilueſters ghebot Ende oec mede wt des keyſers Cōſtantijn ghebot in nychea een ſtadt van bithinien Ende al daer waren bij een vergadert iiij^c. ende xviij biſcopen ſeer heylighe mannen glorioeſſ van miraculen. die al te ſamen ghelijck ende eendrachtelick al daer condempniert hebben den ketter Arrium die daer teghenwoerdich was Ende ſij maecten daer dat ſymbolum dat men inder kercken ſinget na dat ewangelium Als Credo in vnum deum ꝛc Ende exponierende dat ghelooff hebben veel dinghen ordiniert ſomen beſchreuen vijnt in den decret xvi. diſ. c. vi. ſynodus.

ſynodus Nycena.

Deſe drie waren des groten Conſtantinus ſonen Mer in gheen van hoer drien en was vaderlike duechdſamheit. Waer om wort die gheeſtelicheit mit die ghemeente alte ſeer tuerbiert Sij deyldent rijck onder hem Ende ſi voerden veel auijl ſtrijden in welcken Conſtantinus ende conſtans verſlaghen worden Aldus ſoe quam al dat rijck tot conſtancium Ende doe deſe Cõſtancius keyſer bleef wert hi mitter Arriaenſcher ongheloeff beſmet ende veruolcht die tierſten Ende doe opſtonden veel ſtrijden ſo datter nyement ruſte of vrede en hadde Ten laetſten wert hij mit eē onverſienlike doot belopen ende ſterf onſalichlick.

yviij jaer

conſtãtijng cõſtãag cõſtans

Die vi perſecuie geſchiede in die heylighe tiercke wt des keyſers Conſtancius gheboet die mitter Arriaenſcher ketterij beſmet was in welcker perſecuie alte veel tierſten menſchen martiriziert worden Ende veel tierſten worden veriaecht Ende die tierſten worden als ſcapen opter outaren doot gheſlaghen Als ſinte Anthonius voerſeyt had.

v^{m} v^{c} yliij

Maraus.

Romeyn
Deſe ſat ij jaer viij maendē ende yy daghen

Julius.

Romeyn
Deſe ſat ix jaer. ij. maenden ende viij daghen.

iij^{c} yliij

Deſe Maraus ordinierde dat men inder tiercken ſoude mit luder ſtemme ſinghen Credo ī vnum deum ēc Hij ordinierde dat die biſcop van hoſtien die hoſtienſis hiet ſoude mit een mantel gheclect weſen Ende dat hij den paeus conſecrieren of wyen ſoude Ten laetſten ſterf hi opten vij dach van October.

Deſe julius leet veel perſecuie van conſtancio arriano hi was x. jaer lang verdreuen Ten laetſten doe conſtancius doot was quam hi weder ende beſat ſijn ſtoel Doe ſtichtede hi twee tiercken Tē laetſten ſterf hij ſalichlic eñ wert begrauen op dat tierchof calipodij Sijn hoech tijt houtmē inder tierckē opten xij dach van Aprill.

Hilarius biſcop van pytou een heylich ende gheleert man in galilen vermaert.
Maximinus biſcop van trier een groot confeſſoer.
Tierlant wert beteert ende totten tierſten gheloef gebroecht van enē ghevanghē dienſtmaechē.
Symon archibiſcop van ſeleucien wert martiriziert in parſide
Xvi duſent martelaers ende noch ontallike veel tierſten menſchen worden in deſe tijt martiriziert.

Pachomius een alte heyligh may was een ouerste prelaet van ontallike veel monikey ende nonnen. hi ontfengse all van keyde kunne may ende wijf na die regule die hem vander enghel gods gheghreuen was dese woende in Egipten.

Amos was een ouerste van drie dusent monikey Ende een ander hiet Amon dese waren in dese tijt vermaert.

Keysers

Twee hondert ende vijftich clercken mit ander monikey ende ander joncfrouwey worden vanden Arrianen verslaghen.

Die donatisten begonsten in dese tijt Sij waren ketters in affrikey also ghenoemt van een die donatus hiet. dese seggghen dat die heylighe kercke alleē bij hoer in Affrikey ghebleuen is Sij doopten hoer kersten ander werff. dese ketterij duerde seer lang.

Eunomius ketter dese was malaetsch inden lichaem ende inder zielen van hem is die ketterij ghheheten Eunomia. dese seyt dat die soen gods niet ghelijck en is den vader inder natuer. mer in graden.

an? mundi

v^m v^c liij

Macedonius was een ketter dese seyde den heyligen gheest niet ghelijck te wesen den vader ende den soen. dit was een grote ketterij.

Paeusen

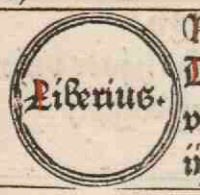

Romeyn
Dese sat xvj jaer. vij. maenden ende ij dagben.

Anno Xpi

iij^c liij

Dese liberius was eerst een goet kerstен Ende hi was den Arrianen seer contrari Waer om wert hi verdreuen ende inder ellenden gheseynt vanden keyser Constantio Doe corey ende ordinierde die clergy enen anderen paeus die felix hiet bij consent vā desen liberiū Mer dese paeus felix was den Arrianē noch lastigher ende meer contrary Ende inder strijden so seer moylick dat die Arrianē baden den keyser Constantium Off hi liberium woude weder setten in sijn stoel. Want liberius verwonnen was vā verdriet sijnre ellenden ende wort besmet mitter Arriaencher ongheloue ende belyde daer aen mit senften Aldus so quam liberius weder te wonen als mit victori Ende de wert felix mit veel ander kerstē verworpen Al daer gheschiede een grote twist ende een grote persecuci der kerstен menschen

Dese liberius was die eerste paeus van quader fame Want all die paeusen die voer desen liberium waren hebben gheweest heylighe ende exemplaer mannē Als hier voer beschreuen staet wel iij^c ende .l. jaer lang.

Macedonius was een ketter Ende seyde den heylighen gheest niet gheliick te wesen den vader ende den soen dit was een grote ketterij.

Flauianus ende dedatus dese twee ordinierde datmen die psalmodie mitten anderen sang soude singhen inder kercken aen beyden siden vanden choer verscheyden Ende datmen die vigilie soude lesen totter martelaren grafstede.

Paulus simpley was sinte Anthonius discipel Ende doer verdienten synre ghelper samheit so quam hi ghering tot groter volcomelheit.

Donatus een groet gramaticus dese was sinte jheronimus meyster.

Johannes crisostimus biscop van Constantinopel Een man van groter stranghicheit ende heylicheit was ōtrent desen tijden vermaert hi heeft alte veel beschreuē Ende sijn scriften houtmē noch inder kerkē. Vanden Arrianē leet hi veel persecutiē

Paulinus biscop van trier: Hylarion: Victorinus. Twee macharij.

Dat Anderde Saisma ofte tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen liberium ende den paeus felix om der Arrianscher ketterye wil. welcke liberius seer gunstich was Ende daer om wert liberius vanden kerstē versmact als een ketter Ende felix word voer paeus gheholden.

Doe liberius x. jaer paeus gheweest had ende hem selven mitten kercke wel regiert had wert hi verdreuen vanden Arrianen Mer wt verdriet der Ellende verkeerde hi sijn duechdelicke wercken tot groter onduechde ende wert mitte Arriaenscher ongheloue besmet Waer om wert hi weder paeus ghemaect ende regierde hem qualicken. Want veel kerstē worden vanden Arrianen ghedoot daer hi consent toe gaff.

Theribertus Eusebius priester dese want hi beweesse liberium een Arriaen ende een ketter te wesen daer om wert hi in een Camer besloten daer hi starff.

Basilius biscop van Cesarien een groot confessoer.

Gregorius emisenus biscop was basilius broeder.

Ende Petrus.

Gregorius nazanzenus een doctoer was biscop in die stadt nazanzo ofte constantinopel.

Dese Julianus apostata was des Anderde Constantinus neve hi was in ge-
estilliten ende in weerlitten rechten seer wel ghelert. hij was alre eerst een goet kerst
ten. daer na wert hi monick. daer na een stoltelaer Ten laetsten en dwaelde hi nijt
alleen vanden ghestelitten staet. Mer hi viel vanden gheloue ende wert keyser.

Julianus apostata.

Keysers een jaer vijfmaet

Hij arbeyde om dat kerstен ghelooff te verdestrueren Con-
stantinus sijn oem seynde hem teghens die walen ende ger-
manen Ende hij onder de die biscoppen Hier van ercech
hi houeerdy ende settede hem teghens sijn oem Ende doe con
stantinus sijn oem doot was gaff hij hem totter Affgoden dienst ende veruolchde
die kerstен En inden eerstē so toech hise tot hem mit ghiften ende gauen ende maec
tese groot diet kerstē ghelooue versaecten Naemaels dwang hise mit menigerley ge
hoden Ten laetsten doe hi hem bereyde te strijden teghens den parthen doe oefde hi de
afgoden dat bloet der kerstен menschen om van hoer victori te verweruen Mer doe
hi inden strijt was tegens die parthē wort hi van sinte Marcurius ridd ende mar
telaer verslaghen die voermaels van hem ghedoot was Ende Julianus blaspho-

an° mundi mierende ypristum sprack aldus. du hebste victori O galileesche man du hebste mi
verwonnen Ende mit sulker gheluut gaf hi den gheest Als sinte basilius sach in
een visioen welcke basilius ghedreycht was vanden keyser Julianus dat als hij
Pausen weder vanden strijt quaem dat hi die stadt van cesariē daer basilius biscop of was
verdestrueren soude ende slecht malten ghelijck der eerden om dat sinte basilius hem
Anno Xpi offerde iij garsten broden doe hij ter strijt reyde.

Die twaelfde persiuae inder heyligher kercke gheschiede wt ghebot des keysers
Julianus die vanden kerstен ghelooue ghevalken was hi had ghelooft den afgoden
te gheuen dat bloet der kerstē menschen mer nijt te ūgheefs Want hi van god der
den heyligken martelaer marcurium verslaghen wert wt ghebot der lieuer Jonc-
frouwe ende moeder Maria.

Johānes en paulus martelt. Theodrich mr̄ Donatus mr̄ En noch veel
Quiriacus biscop en martelt Gordiang mr̄ Juliana mr̄ meer martelarē
Gallicanus martelt Ephimachg mr̄
Moyses abt. Simclete. Coptes. Effrem. Pambus
Serapion was een ouerste van y. dusent monicken Ende noch veel ander heremi
ten waren in dese tijt vermaert.
Barlaam heremijt Ende Josaphat des conincs soen van indien waren in dese tijt
vermaert.

Dese Jouinianus was alte mael goet Ende want hi ierstey was so ey wou: de hi der heyden keyser niet wesey Hij dwang die Arrianey ende brochtse totey gheloefue Hi ey regierde niet lang Want in eey huus dat nywe mit kalcke ghepley sterd was versmoerde hi vandey weeck ende vay veel stoltens•

viij• maent. jouini anus kerse: tey vi• jaer. valen timianus kerstē

Dese valentimiāy was eey deuoet kerstē eñ stantastich mey gheloue bij gods ordman: ace wert hi keyser ō dat hi in Julianus tij: dey kieuer woude sijn Amt ende rechterscap verliesey ende kalling verdreuey wer dey day vandey gheloue gaey• dese was altijt victorioess bij verway die sassey eñ die vay bourgoengey•

Justina keyserinne was valentimiany wijff dese was bij haer mans tijdey heymelick aenhanghende dey Arrianey Ende doe valentimia nus doot was• veruolchde si die kerstey mendalley seer Eñ sonderling veruolch de si alre meest Ambrosium•

•v^{m} v^{c} ylij

Didimus was blint vay sijn kijnsheit Ende wert bider verhengnisse gods eē gwoot doctoer Ende namaels biscop vā Alexandrien•

•ij• Felix mr•

Romeyn Dese sat eey jaer• eey maent ij dagher

ij^{c} lxiij

jherom mus Car dinael

Dese Jheronimus priester ende Car: dinael was eey prī apael doctoer vādey vier doctorey hi begā in dese tijt in die heyligha kercke vermaert te werdey• hi was ghebozey wt dalmaciey Altijt leefde hij seer heylichlic hij strafte allē ketters mit hoer ketterij• hij was eey vast fundament des heyligher kerstey gheloefs•

Dese Felix was eey heylich may ende wort paeus doe liberius verdreuey was Dese• Want hi dey keyser seyde eey ketter te wesey• dier om wert Constantiay wermich settende hem vā dat paeuscap Tey laetstey wert hi onthoest eñ sterf martelaer op die vierde kalendas Augusti•

Johannes heremita was eey heylich may hij voerseyde theodosio dat hij soude victori hebbey ouer sijn vyan: dey•

Alexeus eey heylich may vay won: derlijker paciencie was te womey ver: maert•

Deſe valens was valentiniang broeder. hi Regnierde langhe tijt mit hem. Ofter wt vreſe ende anyt van ſinen broeder ſo en dorſt hi die ſtettery welcke in hem ver holen was nijt te werck ſetten Mer na ſijn broeders dot voerde hij dat regiment alleen eñ doe begonſt hi die kerſtē te veruolghen. hi dwang die monikē dat ſi mē de moſten strijden Ten laetſten na veel onghelucs ſterff hi quader dot Nochtans ghelleect of hi een weynich be-

Keyſers

valēs mit graci-aen.

rouwe hadde ghehadt.

Deſe was een arriaen eñ regnierde vij jaer

In deſe tijt Reghendet wol vander hemel Ende bij conſtantinopel vieley ſtē lucht haghelſteen ſo groot datſe veel menſchen ende beeſten dode.

Martinus bi-ſcop.

Deſe Martinus was biſcop van tours een man van alte wonderli-ke groter heylicheit ghebozen van pannonien Deſe verwecte drie dode Ende hij ſterff een heylich Confeſſoer.

an? mundi

damaſus confeſſoer.

Deſe damaſus was wt ſpaengen ghebozen hij ſat xviij iaer ij maenden ende x. daghen hij ſterf opte xj

Paeuſen

dach van December.

Anno Xpi

Ambroſig biſcop.

Deſe damaſus was een glozioeſſ confeſſoer hi volbracht veel din-ghen die boeffs weerdich waren bij hulpe ende neerſticheit van veel wtuerkozen manne Ende ter bede van ſinte jheronimus ordinier-de hi datmen gloria patri ende ſicut erat cē ſoude ſinghen tot elcken pſalm. hi was ſeer wt nemēde van ghedichten Ende hij heeft veel ſcrifften after ghelaten. Ende ſonderling die hyſtorien der paeuſen eñ der martelarē.

Ambroſius was een romeyn Ende eē principael doctoer vā vierey hij wert van valentinianus tot meylanen ghe-ſeynt Ende thans daar na wert hi biſ-cop ghekozen.

Dat Andere ghemeen Conſilium datmen hiet Conſilium Con-ſtantinopolitanum teghens macedonium dede deſe paeus damaſus vergaderen.

Graciānus regnierde mit valentiniaē sijn cleyn broeder Ende mit valens sijn oem iij jaer lang Ende doe valens verslaghen was sach hi dat ghemeen goet seer desolaet. daer om nam hi theodosium tot een ghesellе Ende regnierde mit hem. vi. jaer Ten laetsten wort hi van maximus des gwoten constantinus neef te lyoen in droch verslaghen Eñ nijt lang daer na wort oeck maximus rechtueerdelick van theodosio ghedoot Dese graianus was een goet tersten hem seluen sparich. luttel vā slapen. kuysch ende voll van goeder wercken.

Graianus mit valen: vi jaer. tiniaen.

Jn Egipten worden alte veel tersten menschen martiziert wt ghebot des keysers valens want hij een starck Arriaen was.

Jnt rijcke van sichien waren vierrehande naciен van volcke hebbende all een taele mer verscheyden namen Sij waren aldus gheheten Gothi. ypogothi. Gypodes ende wandali die nv polomi hieten.

Die derde tweedracht ofte twist inder heyligher kercke gheschiede tusschen den paeus damasum ende vrsinum om tweer paerthien wil die een yghelick enen sonderlinghen paeus cozen Mer want dat meeste deel voer damasum daer om bleeff hij paeus.

Jn desen paeus damasus tijden ghescheidet dat die woestinen ende wilderniſſe die tot dese tijden toe hadden ghestaen onbewoenlick om der onvruchtberheit wil van wateren ende om perijckel van serpentē ende om ander venijnde dieren. dat die nv in dese tijt bewoent worden van veel heiligher monicken ende heremiten Als Arsinius. prichius. peniences. pastor. zozimas. marina. eufrosina. joseph. syrus Agathon. achillis. lustriō. johānes breuis bessarion. zacharias. spechy mochoys gelalon egladig. gelasig. Arseuius. lucius. Ende noch ontallijcke heyligher vaderen

Jn dese tijt was vermaert pachonius die in Egipten veel cloesteren fundierde dese beschreef wt intgheuen des heyligher gheests der monicken regule.

Item Rufinus priester van Aquilegien dese gaff ende bewerf den latinen veel gheyper boecken.

Paula ende haer soen eustochium reysde in dese tijt tot bethlehem. Ende jheronimus heeft hoer beyde leuen beschreuen seer eerweerdelijke.

Priamus was eey edel man ghebozen vanden saet van tweyen Dese comende in lombardien was den rijcke vā romen rebel- eñ wort ter stont vanden romeynen verslaghen Mer sijn kijnderen vlyende begrepen eñ begonste vranckrijck tegens der romeynen wil Ende sij vertymmerde die stadt van colen ende begrepen daer hoer woenstadt Marcomirus priamus soen was hoer heertoech Eñ pharomūdus mcomirq soen was die eerste coninck van vranckrijck Ende doe die keyser

Keyſers

valentinianus mit ghewelt manier van strijden dese verwinnen en mocht doe hiet hise francos id est fewes dat is te seggben wreet Want sij onwinlick waren.

Synodus. Constantinopolitana

Dit was dat Anderde generael Consilium ofte vergaderinge tot stantinopel. daer te samen vergadert waren hondert ende bisscoppen teghens macedoniū den ketter die daer condempniert ende vredeemt wert

an? mundi

Baptanarius der gothen coninck dese veruolchde den kerstē in sijn lant seer stronghelick Ende veel vertter martiriziert.

Paeusen

Hier omtrent die jaren ons heren iij^c ende lxxx eyndet sinte jheronimus ewonnick.

Anno Xpi

augustinus bisscop.

Augustinus van Carthagen ghebozen wt Affrikē was een die meeste wel sprekende man Ende in alle consten ende in poetrie en vantmeijsters ghelijck nijt Hij heeft in sijnre joecht ghekeert alle die consten welke die philosophen ghevonden ofte beschreuē hebben Hij wert omtrent dese tijt tot meylanē gheseynt daer hi van sinte Ambrosius bekeert wert Hi liet der manicheen secte ende die ketterij varen daer hi mede besmet was Ende hi wert inden naem ons heren ihesu cristi ghedoopt Dese Augustijn wesset op ende wort een sonderling groot doctoer der heyligher kercke een van die vier principael doctoers. Hi was alle ketters een starck vyant teghens haer ketterij Nijt lang hierna bij wert biscop van yponen ghemaect. hi heeft die heylighe kercke mitē fonteyne sijnre doctrinen seer vruchtbaerlic ende vocht ghemaect wel liij jaer lang eē.

Prisalianus biscop van hispanien dese wert een quaet ketter Eñ die ketterij is na hem ghenoten prisalliana.

Firminus biscop ambianensis.

Honoratus ende sabinus dese waren heylighe confessores.

Theodosius was bouen maten een goet tersten van gheesteliker gheestelicheit. hij was gode ende den tercke seer ghetrouwe. daer om vercreech hij van god hulp ende bijstant in allen sinen wercken. Ende vervinnende sijn vyanden mit openbaer miraculen so heeft hi hem seluen eerst ende voert allen princen ghetoont hoe goet dattet is deuote gebeden te spreken ende tranen te storten om victorie te beueruen Item doe hi ombeleghen wert van ontallicken volc

vi. jaer

j. theodosius tersten

wt barbarien Aenriep hij deuotelicken ypristum. ende hi wordt een glorioess triumphiere nijt wt sijnre cracht. mer bij hulpe van gode Want dat scutt ende die pijlen welcke sijn vyanden teghens hem wtscheten. die keerde weder Ende doden den ghenen diese wtgheschoten hadden Die aensiende die barbaren vielen neder van groter verueermisse ende gauen hoer willicken onder den tersten keyser Item hoe oetmoedelicken hi hem had doe hij ghestraffet wert van Ambrosio lestmen in die legende vanden seluen Ambrosio Ouer leset oeck Augustinum in sijn vi. boeck van die stadt gods hoe dat hi destrueerde alle der Afgoden tempelen Ende hoe hi barnden meer inder liefden ende caritaten van veel goets te doen dan inder begheerlicheit van heerscappie te hebben Ten laetsten starf hij doe dat ghemeen goet wel disponiert was dat hi desolaet gheuoden had dese was eerst een stal knecht Mer om sijnre duechden wil wert hi promouiert ende verheuen.

v^{m} v^{c} lxxxiij

iij^{c} lxxxiiij

Dese syriaus was een Romeyn ende sat xv. jaer vi. maenden ende xxv dagben.

Siriaus.

Dese syriaus ordinierde datmen niement en soude ontfanghen vanden ghenen die bekeert worden van die quade ketterye der manichen dan mit alsulcker conpact ende composicie datmense soude setten in een cloester daer sij alle die daghen hoers leuens mochten penitencie doen Ende si souden alleen int uterste hoers leuens ontfanghen dat heylich sacrament

Placella Theodosius wijff was seer sorchuoudich voer den armen menschen Sij dienden den armen mit hoer selfs handen wes si te doen hadden.

Marcellus biscop van Apamien ende martelaer.
Theophilus biscop van Alexandrien.
Seruacius biscop van tonghren dese was na maech tot onsen here ypristo.
Seuerinus biscop van Colle was een man van groter heylicheit.

Dese Archadius was een kynt doe sijn vader starf. Hi wies op ende wert een man van groter duechden ende wijsheit. Mer hij heeft mit sijn broeder honorius veel weder spoets gehadt Want daer op stonden veel tyrannen uten volcke van barbarien. schiten. gothen. wandalen ende hunen. die alte veel prouincien ver-

Keysers

archadius theodosius

destrueerden ende veel menschen dode Ende des die gracie gods den kersten nijt behulpelick gheweest en had si soude alte mael vergaen hebben.

soen.

Macrel was Archadius ghesel dese wt verdienste der heyligher na theodosio exempel quam hi mit vijff dusent mannen daer hi lxx dusent van sijn vyanden mede verueerde ende voeruluchtich maecte Sinte Ambrosius had hem oeck in sijn vi-sioen openbaert cc Mer namaels wert hi houeerdich ende veruolchde die heyligen mannen Ende doe wert hi ter stont verslaghen Aldus heeft hij bij hem seluen die wechtueerdicheit gods altijt waltende ghevonden Want doe hi in god sijn hoop stelde de verwech hi hulp ende bij stant Ende doe hi god versmade wert hi verslaghen de

an° mundi

v^m v^c xciij

ser exempellen ghelijck. vinmen noch daghelicx veel.

Dese Anastasius was een Romeyn. hi sat iij jaer en xxvi. daghen.

Anastasius.

Pausen

Anno Xpi

iij^c xciij

Anastasius ordinierde dat alle menschen op soudey staen alsmen dat Ewangelium inder missen singhet ofte leset Item So wie dat nijt en had al sijn leden die en mocht nijt ordiniert werden tot priesterlike staet. Item hij maecte een kercke bi der scholen mamertini.

Claudianus poete

Prudencius poete en kersten

Int jaer ons heren ccc. xciv starf sinte martijn doe hi out was lxxxvi Ende in een ander Cronijcke lestmē dat hij lxxx jaer out was Ende na sinte martijns dot wert Briccius biscop van tours.

Patricius een grwot ende een heylich vader der volcke van hierlant Hij word omtrent indese tijden in hierlant alte seer mit sijn fusterē gheeert. die wijl had hij spraeck mitten Engheln.

Sinte heraclides heeft beschreuen dat leuen der vadere ende seyndet totten biscop lausum.

Int jaer ons heren cccc starf Ambrosius te meylanen.

Int jaer ons heren CCCC word ghemaect een boeck datmen hiet der Joden thalmud dat is te seggher der joden doctrijn ofte leringhe Dit boeck maecten twee ouersten Rabbi ofte meisters gheheten Rabina Ende Rabasse Ende het was seer groot ende meere dan tien bibellen i dit boeck worden beschreuen alte veel loghentalen die lelijke ende dwaeslick lude ende die oeck onmenschelick waren contrari den wet gods · contrari den wet der naturen ende contrari den beschreuen wet Ēn want die joden aen sagher ende mercken dat hoer wet alle daghe meer en meer verghing · Ende dattet kerstен gheloue ouer all die werlt hen seer verbrede oeck mit blijscap der tijtlicker dinghen Hier om hebben die joden desen twee bedrieghers in ghegeuē ende haer daer toe ghebrocht dat si souden dit boeck maken · ende datmen tgheloue soude toeschriuen ende al is al · te ghelouē · ghelijck datmen moyses schriften ghelouet Ende si ghebodent op die peen des dots datter nyement en most dese schriften oeck inden minsten punten contrari te wesen in woerden noch in wercken Dit is alsoe gheschiet tot hoere onsalighe verblintheit ende ewighe verdoemenisse Ende oec om dat die simpel ende onnosel menschen en souden ghеen saeck hebben aff te treden vā deser valscheit so hebben si gheordineert ende geboden dat een yghelic die ghevraget worde van enighe zware questien · dat si dan soude antwoerden ende seggen aldus voerwaer wij en verstaen dit nijt Mer onse meisters ende onse doctoers moghen io hier op antwoerdē Aldo sijn si ghebrocht tot quader dwaling dat si meer desē loghentalen ghelouē dan moysy ofte ypristo Men leset datter dicwijl veel bekeert worden in verscheyden plaetzen Ende sommighe hebben grote dinghen voer dat gheloef ghedaen ende oeck veel goeder schriften ghelaten ·

Pelagius was een ketter Ende Celestius ende julianus biscoppē waren oeck ketters van welcke die quāde ende snode ketterye pelagiana hoer naem ō tfanghet dese ketters seggher dat die menschen sonder die gracie gods verdienē moghen Ēn datmen dat doopsel te vergheefs gheuet en datmen die ghebeden welcke inder kerc ken ghelesen worden te vergheefs gheschieden cē Sinte augustijn heeft seer neerstelijke hier teghens ghearbeyt ·

Rome wert hier van die gothen ghewonnen ende mit brant aengesteken. Hier in dese tijt ghescheide die vermaerde strijt tusschen die heyden ende den kersten die heyden hebben heydent seer mit groter blasphemien om dat si dat kersten ghelooue wouden doen vergaen. mer si en connen des nijt volbrenghen Want hilarius der gothen coninck was seluer kersten en hi spaerde alle den ghenen die hoer toe vluchten namen op die heylighe stede Aldus was der heydenen boesheit confundiert. Keyſers Wat sij nijt bewijsen en mochten dattet ongheluck ende wederspoet quam om dat die romeynen alle afgoden ende afgodye versaeckt hadden en dat kersten ghelooue an ghenomen hadden Hier off scriuet ouerulydelick sinte Augustijn in sijn boeck vander stadt gods Ende Orosius schrijft des ghelijck veel meer van deser materie.

In dese tijt was seer vermaert Orosius een hystori scriuer.
Ysidorus die eerste
Dorotheus
Alexandria
melania
Dyocles
Anaklla

an? mundi v^{m} vi^{c} iij

Innocencius was gheboren van Albanen Ende sat xv jaer ij maenden ende xv dagen. Paeuſen

+j. innocentius.

Nathanael
Saulta
Ammon
Pachomius

Anno Xpi iiij^{c} iiij

Innocencius ordinierde dat men nijt alleen den priesteren mer oec alle kerstē menschen soude olyen int vterste hoers leuens mitten heyligen oly. hij ordinierde vaten daghes te vasten Item dat men inder missen soude die paes ghenen Item hij heeft oeck veel reguley ende ordinancē ghemaect vanden heyligen kercke. van die cloesteren. van die jodē ende heydenen soment leest inden decret xxviij. q. j. Nūquid Item om bede will des consiliuius van Affrijken verdoemde hij der pelagianen ketterye mit hoer meysters als pelagius ende celestius cē van deser materie leset in den decret xxiij. q. i. jn wat groter eerweerdicheit hier voermaels die heylighe doctoren prelaten ende princen ende oeck dat consilium ghehadt hebben totten heyligen vader den paeus. so dat si sonder consent des paeus nijt en dorsten diffinieren ofte sluten hier off vijndtmen dat Augustinus ende oeck ander doctoers veel epistelen ghescreuen hebben.

Dese honorius was die goedertierenste keyser hi regnierde mitte iongher theodosio sijn neue. hi was god dienstich ghelijck sijn vader in zeeden ende in ghereste; lickheit Ende doe hem ghewraecht wert. waer om dat hi die ryckelen nijt en dode doe antwoerde hij soetelick ende sprack Och off ic die doden mocht leuendich maken Eij om sijn goet ghelooefs wil dat hi tot ypm hadde verwan hi veel tyrannen sonder bloetstorting Ende die lastighe periculeuse tijden begonste allencken te saften. hier eyndet die hystorij pauli orosij priester die in dese tijt vermaert was.

honorius theodosius

Theodosius die ionceste was Archadius soen. hi had een dochter die hiet Eudoxia die insettede die hoechtijt van Sinte peter ad vincula om der veteren wil die sij brochte van jherusalem Item in dese theodosius tijden plachmen ten houe op die Casteelen ende sloten oeck te houden die vij ghetijden Ende mede alle deuocie te pleghen offt inder kercke gheweest hadde.

Johannes crisostimus wert verdreue ende in ellenden ghesepnt vanden coninghinne Eudochia die Archadius wijff was Ende al daer starf hi van die hetten des sonnes Ende want Archadij dat consentierde. daer om wert hi excommuniert ende ten ban ghedaen vanden paeus jnnocencius.

Constancius was een greue onder honorio dese verslocch veel tyrannen ende barbaren in corten tijden bij die hulpe gods jhronimus segt dat die Romeynen ghelijck dat si waren int beghinsel die alre starcste so waren si oeck int eynde die alre crancste want om die vanden te verdriuen ist van node dagheliex die barbaren te samen te roepen.

Die ghebeente des heylighe prophete samuelis worden van Archadio tot constantinopel vercoert.

Maximus biscop van noley dese was vermaert. inden ghereste der propheten.

Int vij jaer des keysers honorius worden ghevonden dese lichamen als sinte steuens lichaem. nycodemi gamalielis ende Abbybon alst den priester luciano ghe; openbaert was.

Donatus biscop
Ephiphanus biscop
Sulpicius seuerus
Tolomacius martelaer
Sisinnius
Martirius
Alexander
Dese worden al in italien martiriziert.

Johannes cassianus een heremijt quam van constantinopel tot marsilien daer heeft hi beschreuen der vaderen collacien boeck Ende noch meer ander goeder dinghen In dese tijt waren ontallike veel heremiten ende monniken.

Timotheus stetter dese seyde ypristum te wesen waerachtich god ende mensch Mer hi dede daer toe een ander valsch punt seggghende dat die godlike natuer verwandelt ende ghekeert waer in eens menschen natuer.

Keysers

Amanus biscop van oerlyens verloste doer sijn verdienten sijn stadt vaden hunnen.

Concilium van karthagen was in dese tijt Ende daer waren vergadert ij^c. ende xviij prelaten tegens pelagium den ketter mit sijn aenhanghers Ende onder al was Augustinus een heerlick triumphieur die alle die ketters mit haer ketterij verwan ende verdoemde.

Jheronimus starf doe hi omtrent hondert jaer out was.

Tyconius ghebooren wt Afrien heeft veel schriften ghelaten.

an? mundi v^m vi^c viij

Pausen

Dese was een griecx Ende sat jij iaer viij. maenden ende ix dagen

Zozimus.

j. Bonifacius.

Romeyn sat viij jaer ende viij daghen

Anno Xpi iiij^c xviij

Dese Zozimus ordinierde dat ghheen clercx soude openbaer taueern houden noch ghheen wijn vercopen Item hi ordinierde dat men den paeschkeerssse soude wijen opten paesch auont Item die ghheen die yments eyghen knecht waer en soude ghheen clercx werden hij en wert eerst ghevryet van sijn heer. Item hij seynde sijn legaten totten concilium van Carthaghen om dat te stercken.

Bonifacius ordinierde dat ghen vrouwen soude dat corporael des altaers aentasten of waschen Item hi had twist teghens Eulalium priester die oeck paeus ghecoren wert Mer dat meeste ende dat eerbaerste deel mitten keyser ende sijn huusvrouwe coren bonifacium ende waren hem gunstich.

Die vierde tweedracht ende twist geschiede inder heyligher kercke tusschen bonifacium ende Eulalium die beyde paeus ghecoren worden Mer want dat meest deel bonifacius gunstich was daer om behielt hi dat paeuscap ende regnierde viij jaer.

Dese theodosius was Archiadius Anderde soen hi was een goet kerstен ende een deuoet prince Nochtans en mocht hi die barbarien nijt verbiede si en aenvochten veel provincie dat god also verhengde Want alte groten heer der gothen aenvachte dat wemsche rijcke aen die west zyde En aen die oest zijde leefden si in goeder vreden ende heylicheit.

Theodosius regnierde

Archadius ij soenen xxvij jaer mit valeti maen

Ganserians der wandelkens coninck was eē alte bosen tyran ende een Arriaen hi dede langhe tijt onteyntlike veel quaets in verscheiden plaetzen des werlts Ende sonderling was hi den gheestelicheit ende den edelken mē sche alte meest moeylick ende contrari. hi wan Romen ende hi verdestrueerde Affriken Onder desen starf Augustinus Anno na der gheboerte xpristi iiij^{c} en xl.

In desen tijden begonsten die sassen te comen in Englant En Allencken wassende behielden sij die dyadeem mit al dat rijcke.

v^{m} vi^{c} xxiij

Cyrillg biscop vā Alexandrien was int Consilium van Epheseu.

ij. Celestinq

Romeyn sat viij jaer en ij daghen

iij^{c} xxiij

Celestinus ordinierde te singhen een psalm voer die misse dat men te voren nijt plach te doen Mer men plach den dienst te beghinen mit sinte pauwels epistel ende mitten ewangelie Ende wt dese statuten so sijn die introitus ende die gradualen na maels op ghecomen en wt den psalm ghenomen Item in Celestinq tijden ghschiede dat heylighe Consilium ende vergadering tot ephesum teghens nestorium biscop van constantinopel die een grwot kletter was Ende misfaecte mariam te wesē die waerachtighe moeder gods.

Nestorius kletter ende biscop van constantinopel dese seyt xpristum te wesen een puer mensch ende gheen god: dit was een grote kletterye.

Synodus. Ephesina.

In dese derde vergadering ofte consilium waren tesamen vergadert ij^{c}. prelatē tegens nestorium den kletter.

Germanus biscop Antisiodorensis verwecte drie doden ende oeck sinē ezel die begrauen was hi wesch ende dwaeyde der armer menschen voeten sonder enich weneming der personen.

In dese tijt verhengdet god dat all gallien Affrike en̄ hispaenien seer ver-
destrueert worden vanden barbaren Item daer worden wel vijf hondert dusent
menschen verslaghen Ende vol nae worden alle die steden ter eerden toe ghesleghe
Wtghesondert allee̅ een weynich stede̅ daer heyligh biscope̅ saten om welker ver-
dienten wil worden hoer steden van god beschermt. Dit waren alte verueerlike
Keysers tijden Item die stadt van mets had onwinlike muren. nochtans omder horgh-
ren sonden wil worden se neder ghworpen Ende die stadt verbrant.

Attila der hune̅ coninck was een ghesel gods. een wreet ende quaet tyran. dese
veruolchde langhe tijt dat menschelick ghslacht Ten laetsten wert hi selue doer-
stelen en̄ starf na tyranscher maniere Me̅ sept oeck anders als dat hi in sijn selfs
bloet smoerde.

an° mundi v^m vi^c xxxiij

Romeyn
Mausey Dese sixtus sat viij jaer Ende ix daghen. die in Sixtus. Paulinus biscop van nolen ee̅ heylich man van desen spreect gregorius in dyalogo suo.

Anno Xpi iiij^c xxxiiij

Sixtus was een heylich man gelsel oetmoedich en̄ barmhertich dese tymmer-
de onse vrouwe een sterck binnen vomen diemen hite maria maior Item hij had
een vyant die bassy hiet die een quaet ghsruft werp opten paeus En̄ doe die paeus
int consilium heny ontsculdicht had doe starf bassus Nochtans begroeff heny six-
tus mit sijn selfs handen.

Patricius sinte mertens susters soen wert vanden paeus Celestinus in hyber-
nien ghseynt. Hij was een man van wonderlike wercken. Hij leefde hondert en̄
twintich jaer.

Palladius biscop wert in schotlant ghseynt.

Lupus biscop tecrassimus was seer vermaert hij bedwang Attilam seer won-
derlick vanden woue.

Mamertinus Abt van sinte germanus cloester En̄ Allodius was voer heny.

In dese tijt wert ingheset die hoechtijt van sinte peter ad vincula En̄ veel won
derliker miraculen ghschiede doer die ketten̄e ende veteren.

Augustinus starf doe hi lxxvi jaer out was.

In desen tijden werd die heylighe kercke seer tribuliert Ende sonderlinghe in Affriken. Want na dat Augustinus ghestoruen was doe wert alle die clergy anter ghemartiriziert of verdreuē wt hoer stoelen eñ in ellenden gheseynt in desen koecke lants en was nye alsulke persecucie als hē luden nv aenghedaen wert van ganseric oc der wandelleñ coninck ende honerico sijn soen die alle heyde Arrianē waren. Si toe sloten die kercken Ende ten laetsten storuen sij quader doot Als tyrannen plegen.

Merlinus was in britanien vermaert inden gheest der prophecien wt welkes inghenē die coninck van britanie ghesteten wortigonus verbrede seer dat heylich kerstē gheloue. desen navolghde vterpandagrom sijn broeder die Anthurijs vader was van welkē hi prophetiert had Want vter beduut een draecks hoeft wāt bij een draeck die in een sterre ghesien wert is hi ghebootschapt

Leo geboren wt tuscien sat xxi. jaer een maent ende ix dagen.

Leo confessoer

Die hoechtijt van desen leo viertmen op sinte peter eñ pauwels auont Sommighe seggen dat mē hem viert opten xi dach van April.

Dese Leo was die heylichste hi regierde die heylighe kercke langhe tijt mit groter vruchten Ende want die kercke in grote periculen stont daer om arbeyde hij te maelseer om die tyranscapp der koser princen ende die menigherley ketterye der valscher doctoren te nijte te doen hi heeft veel sermonen ende epistelen so heerlick ghescrenen dat hi onder allen kerstē doctoers dat bloemken gheweest is Ende wat hi ghesept of ghescreuē heeft is also approbiert dattet niement en betaemt oeck in dat minste punct contrari te voelen Item hi verwerf doer sijn verdienten dat Attila der hunen coninck hem weder keerden van romen ende van jtalien Item hij hielt hem seluen sijn hant off om eenre beedinghe die hi creech van een wijf die hem aenste Mer onse lieue vrouwe setteste hem weder aen Item hij heeft inde missen tot dat Canon ghedaen Sanctum sacrificium jnmaculatam hostiam Item hij dede vergaderen dat Consilium tot caladonie bij ontheet vanden keyser maraanus Ten laetsten na veel strijden sterff hi een heylich confessoer ende wert bij sinte peter begrauen.

In desen tijden verdroncken inder zee alte veel joden die vanden duuel bedwogen worden Want die duuel openbaerde den joden in een ghedaent of hij moyses ghe-weest waer Ende seyde dat hijse leyden woude int lant van beloften Sommighe ont-ghinghen dat si niet mede en verdroncken Ende die een namen toe dat sterstem ghe-gheloue.

Keysers

Die seuen slapers Als Maximianus·malaus·martianus·dyonisius·serapi-on constantijn ende johannes worden in dese tijt wacker die vanden keyser decio inder spelunken besloten worden voer ij^{c} jaer.

Petronius biscop van bononien maecten een boeck van dat leuen der vaderen dese was een heylich man van sijnre kijntscheit.

Codex is een boeck tractierende van die rechten ende wert in dese tijt ghemaect Ende dit boeck is oeck ghheheten Theodosianus boeck.

Euthicen abt van Constantinopel was een ketter.
Dyoscorus biscop van Alexandrien was besmet mit Euthicens ketterij.
Hilarius biscop arelatensis was in walsslant vermaert.

an^{o} mundi v^{m} vi^{c} xliij

In dese tijt was een groet eertbeuinge bij Constantinopel durende iij maent lang Ende een kijnt seyde dat men soude singhen Sancte deus sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis Ende daer off eesschierde die plaghe dit word namaels int Concilium van calcedonien confirmiert.

Paeusen

Anno Xpi iiij^{c} xliij

In des paeus leo tijt wert in walsslant dat misterium der heyligher drieuoudic-heit doer grote miraktel ghekundicht Want doe die biscop stonde inder missen sach hi opten outaer neder vallen drie alte claer schoen droppellen van eenre groter die te samen in een voechden ende maecten een alte suuerlike peerle. Welcke peerle nam die biscop ende settese in een gulden cruce ende doe vielen al die ander neder.

Nychasius biscop van rmen wert vanden hunen martiriziert mit sijn suster Eutropia Hij spracke ende seyde here make mi leuendich na dijn woert.

Eucherius doctoer ende biscop van lugdunē.
Seuerus een heylich biscop van trier.
Marianus monicke mit veel ander heyligher een ghecleerder mannen waren in dese tijt
Eutropius priester heeft veel beschreuen.
Victorinus massilienfis.

Marcellus biscop dese verloste des connes soen van parsen vanden duuel Ende dat ster-sten ghebeeff wert daer seer of verbreet.

Genouefa joncfrou een maghet was te parijs vermaert Ende wert van sinte germanus ghewiekt.

Marcianus was een goet tierstey Ende regnierde mit valentinianus Eñ wert nämaels vander sinẽ wt eenre quader conspiracie ghedoot hij constãtinopel Dese sach in sijn droem dat Attilees boech ghebroken was verstaende daer wt • dat hij ghestoruen waer • datmen alsoe ver nam.

Marcianus eñ valen vij jaer timanus

Die j. Leo xvij• jaer.

Dese Leo was een goet tierstẽ alsmen seyt Mer ander meysters seggghen dat hi onwijslicke die keelde der heyligher bernde waer om wort hij vanden paeus excõmuniciert Mer het is te vermoedẽ dat dit dese leo nijt ghedaen en heeft Mer dattet soude ghedaẽ hebben die derde leo die regnierden in des derden gregorius paeus tijdẽ dese tijdẽ warẽ seer turbiert ende onrustelicke •

Die heeft ghesweest dat • iiij• generael cõsilium daer vic eñ xxx prelaten vergadert warẽ inden stadt van calcedonien teghens den ketter Euthicen •

iiij• Synodus • calcedonẽsis

v^{m} vi^{c} liij•

Die Elleff dusent maechden worden te Colen marteriziert vanden hunen Eñ ter stont daer na wert die stadt verdstroeert Mer sommighe willen seggghen dat dit nijt in dese tijden nijt en gheschiede •

iiij^{c} liij

Die Alre heylichste may sinte Johannes baptista openbaerde twee monicken die tot Jherusalem quamen Ende gaf hoer te kennen waer dat sijn hoeft was ẽ want die gotheyn sinte jan babptist vercoẽ hadden tot een patroen daer om bleuen si langhe tijt onverwinlicke •

Walleran een heylich biscop •
Marinus biscop van ephesien
Juuenalis biscop van jherusalem •
Anatholig biscop van constantinopel
Dese twee waren die primapaelste int consilium van Caladonien •

Echius patricius voerde een strijt tegẽs Attilam der hunen comine • hi veriaech de den cominck Ende in die vrijheit van oerliens wordẽ hondert dusent eñ lxxx dusent strijdender manuen verslaghen •

Jn dese tijden gheschiede wonderlike teyckenen die durachtich waren Als eertbeuinghe Ende die hemel vten noerden wert al vuerich Die mane verduusterde Een comeet openbaerde hem Eñ nijt lang daer na vloeydent een heleh dach bloet •

Arcturus coninck van britanien was seer vermaert van veel gwter victorie Hij dode mit sijn sweerde iiij^{c} ende ly. mans. hi quam den heyligen kercke te hulp Ende hi verbrede dat kerstien gheloue te mael seer. hi bedwang al dat coninrijck van vranckrijck. van datien. ende van noerweghen &c dat sij hem te dienste moste comen Ten laetsten wert hi verloren ende noch en weetmen nijt. waer dat hi bli; uen mocht.

Keysers

Die gheleenten des heiligen pro phete helyzei die na helyas die eers; te patroen was vander Carmeliten oerde Als sigibertus gemblacensis seyt worden van samarien in Aley; andrien veruoert.

Remigius biscop van Remen dese keleerde namaels Clodoneum co; minck van vancrijck.

Sinte marcus ewangelijste lichem wert wt Aleyandrien te venegen gh; bracht.

Die cleyn letanien worden ghemaect van mamerto biscop van vyennen.

Prosper biscop vā Aquitanie was een man van gwter constey ende heylich heit.

Perpetuus biscop van tours.

v^{m} vi^{c} keiij

an^{o} mundi

Cipriang biscop Amsilien sis was houē maten barmhertich Hij deylde sijn mede broeders inder noot al dat hi had

Hilarius

ghebozen wt serdinien sat vi jaer iij maendē ende vi daghen

Pausen

Anno Xpi

iiij^{c} keiij

In dese tijt so baer de eenghe meen wijff vij kijnderen die si in een water werp van welc ke een te lijff bleeff Ende wert namaels der longobarden co; minck.

Dese hilarius wijde sinte steuens kercke die bij sinte laurenaig kercke staet. hij ordinierde dat ghen biscop een nasaet soude setten hi starff ende wert begrauen in sinte laurenaius cloester dat hi ghetymmert had.

Die edel stadt van venegē wert ghetymmert Off dat tet te ghelouen is so wert se vermeeret omtrent die jaren ons heren iiij^{c} ende vijftich dese vermeringh ghesscie; de nijt vanden ghemeen volck Mer van die machtichste ende rijckste mannen die hoer toevlucht daer namen om Attilees persecutie wil.

Theodorus biscop van syrien dese heeft een Cronijck mit veel ander dingen be; screuen.

Dese Zeno was een Arriaen ende een wreet tyran. hi was den sterksten seer cō-
trari. hi maecten een compact mitten goeden. hi woude leonis soen doden Mer hem
wert een Ander presentiert die hem seer ghelijck was.

Zeno vij jaer.

Ethicius senatwer dese spijsde iij duysent armer mē
sehen doe die duerticheit in bourgoengen was. Ende
hi hoerde een stemme der hemelscher beloeffenisse.

Fulgencius biscop van Ruspen ghebozen wt Afrey was seer vermaert in hey
licheit in consten ende in wel sprekelicheit Hij leet alte veel vanden Arrianen hij
wert mit langher Ellende in sardinien vermaghert.

Dese simplicius paeus deylde Romen in vijff Rijcken. hi wijde veel kercken. hi
ordinierde dat ghen clerck soude van enighe kercke ghecleet werdē dat namaels vā
ander paeusen meer ghuestichi wort somen leest in decretis pvi. q. vi. Ten laetsten
sterf hi ende wert begrauen in vaticano

Smiplicius

Dese was een Tyburtijn
Hij sat. xv. jaer hi maent
ende vij daghen.

Dubricius primas van Englant was een heylich man vermaert in veel mira
culen hi wert namaels een heremijt dese cwende Arcturum cōinc van Englant

Engelant was hier i sijn bloyen in Comines Arcturus tijden die onder hem
had wel xxx Coninghen die hem dienden Mer dat en duerde nijt lang No merct
een ōbedriechlic teykē dat als die coninghen begheren te strijden wt ghen uechte eñ
groothertichcit ende daer oer salten toe soecken om mede te beghinnen. soe volcht
daer ghemeenlick een yammerlick eyndt. Als die propheet seyt heer verstroeyt
dat volck die strijden beghern Och of die Engelse mit waerachtighe wijsheit hoer
regiert hadde. si souden certeynlick die heren van al Euwopen gheweest hebbē Mer
doe sij sterckelick strijden wouden teghens den sterckten ende machtighen. daer om
sijn si tesamen verslaghen. Het is wel een yammerlick victori daer die triumphie
re offte winne weynich of ghen ridderen en hout Waer om is grote stoutichcit seer
bijnderlick als sij mit wijsheit nijt regiert en wert Also ghebuerdet hier den Co-
nincke Arcturo.

In dese tijt was die vermaerde disputacie te Carthagen teghens die Arrianen wt des comincs honoriaus ghebot daermen noch scrijfften off heeft Ende die kerstē ten behielden victori Daer na die quade coninck vol vander arrianscher ongheloef vervolchde ouer all die kerstē Mer niet te vergheefs Want in sijn .viij. jaer wert hi vanden heer gheslaghen Ende sijn lichaem word vol leuender wormē. daer hij yammerlick aen starff.

Keysers

Eugenius biscop van Carthaghen Ende felix biscop abritanensis met veel ander biscoppen priesteren clercken ende ander kerstē tot ghetal van iiij^{m} .ix hondert ende lxxvi worden jammerlike tractiert eñ inder Ellenden gheseynt van honorico der wandelkē coninck Ende die heel clergy van affrikē streedt vromelike voer dat kerstē gheloeff tot noch toe.

Achaag biscop van constantinopel viel in een ketterij Eñ wert een vermaert ketter hij wert mit sijn ketterij condempniert.

an^{o} mundi v^{m} vi^{c} lxxiij.

Paeusen

die iij. Felix.

Felix was een Romeyn Sijn vader hiet oeck felix hi sat viij jaer vi maenden ende vij dagher.

Anno Xpi iiij^{c} lxxiij

Dese felix was een heylich man alsmen leset in een sermoen dat sinte gregorius screfft daer hij spreect van sijns moeders drie susteren dese ordinierde datmen den ghenen die int recht beschuldicht waer souden dach ende vertreck gheuen om hem weder te verantwoerden Ende dat die rechters ende voerspraken die dat volck aenspreken ende accusieren. sullen wesen sonder ghebreck soe datmen gheen quade suspicie noch quaet vermoeden op hoer hebben en mach. Item hij ordinierde dat die kercken souden vanden biscoppen ghewijt werden.

Dyonisia ende haer soen maioriaus Germana. datiua. leonaa sinte germanus biscops dochter Emilius meister in medecinen. bonifacius dese eñ noch veel ander martelaers ende confessoers sonder ghetal waren in dese tijden Ende veel warend die handen ende tonghen off ghesnedē worden die nochtans te recht ende wel spraken.

Johannes damascenus was in dese tijt Als sommighe seggen. Anders seytmen dat hi soude gheweest hebben na gregorius tijden Dese wert sijn hant mit onrecht afghehouden Ende onse lieue vrouwe settese hem weder aen hij heeft veel subtijl scriften achter ghelaten.

Guntaramundus der wandelkey coninck regnierde na honorius doot. hi wed
dep Eugenium vter ellende Mer Castrimundus die ix jaer na hem volchde sloet
weder die kercken ende verdreef ij^{c} ende xv biscoppen die hi seynden inder ellende
welcken symachus paeus alte seer goedertieren was.

Theodericus der gothen coninck was een arriaen Ende besat langhe tijt all yta
lien Ende hi dede den kersten veel tyranscappen aen Waer om wert hi nemaels ghe
worpen in vulcanus mont van johannes paeus ende symachus patriaus die hi
mit onrecht dode als gregorius schrijft in dyalogo.

Paschasius was een heylich man Van desen spreect gregorius in dyalogo dat
hi een swaer veghevuer leet om dat hi in eenre tweedracht laurencio starcliken aen
heng tot dat eynde sijns leuens Nochtans eer dat hi starff so had hi bewouwe ende
dede penitencie.

Solemnis biscop carnotensis was een edel ende heylich man vermaert.
In desen tijden openbaerden sinte michiels kercke inden berch gargano.

v^{m} vi^{c} lxxxiij

Gelasius. gelasius ghebozen wt afren sat viij jaer
viij maenden ende xviij daghen.

iiij^{c} lxxxiij

Dese Gelasius maecten die cracten ende ymnen mit ander ghebeden diemen in
der kercken singt ghelijck als ambrosius ghedaen had Ende hi settede prefacien in
der missen daghelicx te singhen Als Vere dignum et justum est ee. Hi onderscheyt
den die boecken die autentijck waren vanden anderen die nijt autentijck en waren
ende diemen hoer naem of auctoriteyt nijt en wist alst beschreuen staet inden decreet
xv. dis. Sacro sancta. Item hi excommuniaerde den keyser Eij bewees dat hi hem
excommucieren mocht Alsmen leest xvi. dis. duo.

Alamundarus der sarracenen coninck was ghedoept vanden kersten biscoppen
Ende die letters van Eutiaanus ongheloeff wouden hem bedrieghen. doe bestopte
hise mit een dusdanighe fabel ende seyde dat hi brieuen ontfanghen had dat sinte mi
chiel ghestoruen waer Ende doe si antwoerden dattet ommoghelick waer. om dat
die enghelen onstarflick sijn Doe seyde hi. hoe coemt dat dan. dat ypristus nijt ghe
cruyst en is ten waer dat hi ware van twee natueren In dien dat ghi seggiet dat
die enghel nijt ghestoruen en is.

Dese keyser Anastasius heeft quaet loff Want hi der achacium den ketter ende biscop van constantinopel mede een quaet ketter ghewordē was Ēn doe die paeus hormisda hem vermaende bi sijn legaten dat hi dese woude of tweden vander arriaen scher ghelooef Doe antwoerde hi ēn seyde Ic die een keyser bin wil ander menschen ghebieden Ende ic en wil tot nyements ghebode staen dat seer qualick ende vermetelick ghesproken was. waer om wert hi van god vāden blixem gheslaghen ghevende allen anderen wisen princen een verveerlick exempel. hi was een yammerlick onsalich mensch Nye en verdiende hi victori te hebben. hi was van god ēn vanden menschen ghehaet.

Keysers — xxvi jaer — anastasij.

Victorianus raetsman wert wonderlike martelijt Ende victoria een edel maetwen wert in dese tijt mit veel ander kerstē martieriziert.

Sinte brigida was in scotlant vermaert.

an° mundi

Paeusen — die iij Anastasius. — Dese anastasius was een vromen hi sat iij jaer vi maenden ende xxiij dagher.

Anno xpi

Anastasius was eerst een goet kerstē Mer namaels wert hi verleyt vanden ketter achacio biscop van constantinopel daer hi hem mede verselde Ende daer om verschrey de hem die clergy vanden paeus Mer want hi achacium heymelick restituerē woude. dat hi nochtans nijt en coste volbrenghen Daer om starff hi yammerlick stortende al sijn ighedoemte beneden wt alst beschreuē staet inden decreet xix distinctione Anastasius. Ēn dese was die anderde paeus van quader famen van allen den ghenen die in die linie v paeusen ghescreuen staen tot deser tijt toe. wāt die eerste was liberius die den arrianen seer gunstich was Ende die anderde was dese anastasius die den nestorianen aen heng Ende dit quam al wt ketserye ende ketterye der keyserē.

In dese tijt was in al affrikē ēn oeck in ander coninckrijken alte groten duere tijt. waer om worden daer veel heylighen der die aelmissen daer si den armen mede spijsden.

Clodoneus was die eerste kerstey coninck van vranckrijck Ende hi wert omtrent dese tijden ghedoept van sinte Remigius biscop. Dese had een alte kerstenen wijff die Clothildus hiet Ende was des coninckx dochter van bourgoengen die hem dicwijl vermaende dat hi alle afgodye soude laten en ghelouen in ihesum xpistum den waerachtighe gods soen. Mer hi en gaff daer ghen ghehoer toe Namaels ghenielt dat hi soude strijden teghens den coninck van almanien. Ende sijn volck wert seer verslaghen Doe sprack hi mit screyender oghen en seyde O here ihesu xpe welcke mijn coninghinne seyt te wesen die soen gods Nu die bijstant ghenese mi tribulatien Ende hulp verstenste den ghenen die in di hopen Ick mit groter inmicheyt come tot di ende begheer dijn hulp Ende also bewerff hi van god victori Ende doe quam hi mit drie dusent menschen tottet kerstey ghelouе ende worden al mit hem ghedoept Mer doemen hem dopen soude quam een duue vanden hemel hebbende een pulle mit heylich oly. daer hi wt van sinte Remigius ghesalft wert Ende noch huden daghes alle die coninghen van vranckrijck wt ghesalft worden Daer na wt exempel van hem so ontfeng al dat coninckrijck dat kerstey ghelouе Ende na dese tijt had hi altoes victori. Hi verwan die gothen ꝛc. Namaels was hi seer deuoet tot god ende totten heylighen vrienden gods Ende sonderling tot sinte martijn dien hi een costelick peert offerde mit meer ander ghiften Ende doe hi dat peert woude wederr loffen ghebode hi datmen daer voer soude ghenen hondert scilling slaers. Mer dat peert en woude toe nijt vander stede gaen Doe sprack die coninck anderwerff ende seyde Ghenet voer dat peerdt noch hondert scilling doe wert dat peert ontbonden ende ghing vry ende losse daert den coninck ghelieffde Die coninck sprack doe en seyde Voerwaer voerwaer Sinte martijn is seer goet een in sijn hulp mer seer coselick in sijn comenscap En het gelijct wel of dese coninck mit sijn coninghinne die ander constantinus ende die ander helena gheweest waren.

Geneb aldus die eerste biscop laudunensis was een heylich man Dese had eerst een wijff die hi liet doe hi biscop wert Mer namaels quam hi weder bi hoer Ende si wan bi hem een kijnt datmen latw hiet die hem navolchde int bisdom. Hi dede wonderlicke grote penitencie.

Int jaer ons heren v^{c} ende xvi starf Clodoneus de hi out was xlv jaer Ende sijn iij kinderen deylden de dat rijcke Gilderbertus creech parijs vlaenderen ende normandien Theodericus had metz mit germanie Clodomirus had oerliens mit aquitanien burgondien Clotarius creech switzen mit loxynen ende vranckrijcke.

Keysers Dignissimus ende gordianus mit veel ander worden van laurencio martieriziert.

Die vijfte twist ghescheide inder heyligher kercke tusschen symachum ende laurencium Ende quam wt tweedracht der geenre die den paeus coren Mer symachus bleef paeus. want consilium daer coninckt diderickt teghenwoerdich was ende dat meeste deel was mit hem Ende na iiij jaren twistede die clergy wed om misdaet daer symachus mede beruft wert Ende dat was die seste twist ind kercke Mer de symachus hem onsculdicht had voer dat consilium ende den coninckt. doe wert hi mit blijscap weder in sijn stoel gheset Ende laurencius mitten sinen worden dampniert.

ann^{o} mundi v^{m} vi^{c} xciij

Paeusen symachus gheboren wt sardinien sat xv jaer viij maenden ende xviij daghen.

Anno xpi iiij^{c} xciij

Dese symachus was een goet man Hi minde die clergy seer ende oeckt den armen menschen was hi twestelickt. Hi wert paeus gheckoren Ende laurencius wort oeckt mit hem paeus gheckoren daer hi twee reysen teghens twistede Mer symachus hielt victori want die clergy mitten coninckt diderickt waren mit hem alst beschreuen staet inden decreet xvij dis. consilia. Item hi ordinierde dat men des sonnendaghes ende op ander heylighe hoechtijden soude singhen Gloria in excelsis deo &c. Item wt mede lijden ende barmhertichcyt maecte hi laurencium biscop van myerien Mer hi was ondancker Want anderwerf versette hem laurencius teghens symachum mer hi en vorderde nijt Ende de symachus hem onsculdicht had voer dat consilium van dat quade gheruft daer hi van laurencio in belooghen was. doe wert symachus weder in sijn stoel gheset Ende laurencius wert mitten sinen verdoemt.

Symachus patricius martelaer was een heylich streng man vermaert Hi weder stont dicwijl den onrechtueerdighen coninck diderick waer om wert hi vā hem martierizeert Ende johannes paeus mit hem Dese Symachus was boecius wijfs vāder.

Boecius was een senatoer ende een raetsman van romen Hi was van ouer gwter consten ende in allen duechden vermaert Dese na veel dinghen die hi glorioselick ghedaen had wert hi inder ellenden gheseynt Eñ al daer wort hi voer die recht ueerdicheyt vanden coninck diderick ghewrocht ende hi leyt te paueyen begrauen Sommighe seggghen dat hi canoniziert is eñ wert seuerus gheheten Item hoe veel dat hi beschreuen heeft daer gheeft die kerstenheyt cleerck ghetuych of.

Dese boecius had een wijff die Elphe hiet ende was een alten wijsen wijff Dese maecten die ymmen diemen inder kercken singt van sinte peter ende sinte pauwel. ende beghint aldus Oliue bine pietas vnice ꝯ.

Genofeua starff doe si out was
lxxx jaer.
Sinte Brigida starff
in scottlant.

Hormisda geboren wt campanien sat
ix jaer ende xvij daghen.

Hormisda paeus was een man van groter hermhertichevt. Hi gaff den armen veel aelmissen Ende hi veraerde die heylighe kercke seer suuerlick mit veel ornamēten ende sonderling sinte peters kercke daer hi begrauen leyt Hi settede die clercken te samen Hi versoende die grieken die om der nestoriaenscher ketterye wil excommunicaert waren.

Tibrianus was een scott Ende was mit sijn broeders ende susteren van groter heylichevt vermaert.
Bedastus van atrecht.
Leonardus louicensis.
Lypharius. dese waren sinte Remigius discipulen.
Seuerinus abt agaunensis maecte clodoneum gheseent.
Cantianus wtthonensis.
Mayencius abt van pytou.
Arnulphus biscop van tours mē.
Melanius des coninckes raetsman.
Albinus een heylich man mit veel meer ander vermaerde manneñ.
Victor mit veel edelinghen waren in walschlant vermaert.
Marsus.
Lantonus.
Auitus abt van oerliens dese bat god den here voer clodoneus kinderen.

Dese [illegible]pus was een heel tierstey man Ende ony anastasius quade wereldey wil die hi tegens die heylighe tiercke ghedaen had. versocht hi dey eerbaren paeus hormisda gheuende hem te kennen dat hi hem woude ghehorsam wesen Eñ dat geschiede also Want doe die biscop germanus tot hem quam van des paeus wegher begherende dat hi die biscoppen vter ellende soude weder wepen. Ter stont was hi bereyt ende volbrochtet Hi ontfenc germanum mit groter blijscap Hi soude veel meer voer dat tierstey geloue ghedaen hebben des hem die coninck dideric mit sijn tyrannischap nijt beleth en had.

Keysers — ix jaer — j Justinus

Dat Consilium van oerliens wert ghehouden wt clodonius ghebot Ende sinte melanius die dedt vergaderen Ende wetet dat tot oerliens veel tijt Consilium ghehouden is.

Germanus biscop van Capuaey van desey leset gregorium in dyalogo.
Vigor biscop boyacensis dese verwecte een dode.

an⁹ mundi — v^m vij^c xiij

Paeusen — j johannes. mr — Johannes was wt tuscien Ende sat ij jaer ix maent ende xviij daghen.

Anno xpi — v^c xiiij

Dese Johannes was een heylich man. Hi wort van coninck dideric die een arriaen was ghemartierizeert Sijn hoechtijt houtmey opten xxvij dach van meye. Cort daer na wert die coninck vandey heer gheslaghen Onder desey coninck wert oeck martelijt symachus mit meer ander tierstey Ende doe die coninck starf wert hi van desey heyligher in vulcanus mont ghewerpen.

Sinte benedictus een groot abt ende prelaet seer vermaert. hi was cyrtaet s heyligher tiercke Ende een wechel der ghestlicheyt. dese heylighe man had veel edelt discipulen Sijn heylich leuen heeft sinte gregorius beschreuen in secundo dyalogo.

Auitus een heylich abt van Caruoten
Solinus sydonius een groot doctoer die veel ghescreuen heeft.
Claudius biscop venensis was onder dey doctoren die alre edelste vermaert.
Cassiodorus een glorioeff doctoer daer na wert hi des comines dideric sijn cancellier Ten lesten wert hi monic. dese heeft alte veel goets beschreuē.
Karilephus was een heylich man Hi en woude van gheen vrouwen ghesien wesen noch van die deuote coninghinne van vranckrijck.

Justinianus was een wtghenomen glorioess man alte maek goet ende liefste
Hi had in hem drie punten. welcke te samen maken een glorioess man ende een edel
prince Dese drie punten waren Moghenthept. wijsheyt. en een ghestelicke hert tot
ten dienst gods Want bi die moghenthept verwan hi sijn vyanden Ende bi wijs
heyt ordinierde hi ende verierde die werlt mit rechtueerdi
ghe rechten Ende wt sijn deuote hert glorifiaerde hi god. j Justinianus. xxxviij jaer
Hi tymmerde den dienres gods kercken ende begheftese
mit veel gauen Dese maecten die leges dat sijn die weerli
ke rechten die voer desen keysers tijden alte seer confuys ende groot waren. Mer
hi heeftse mit wonderlike corthept corrigiert ende in xij boeken besloten. Ende van
allen heeft hi ghemaect een boeck datmen Codex hiet of Justinianus boeck.

Pristianus gramaticus.
Victor biscop van Capuaen.

Gregorius biscop lingonenses.
Nychesius biscop van trier.

v^{m} vij^{c} xviij

Totila der gothen coninck be
dreef veel tyranscapen Ende
al ytalien wort vol na verdes
trueert.

iiij Felix.

Felix gheboren wt sauoyen was
sinte Gregorius ouer oude vader
hi sat iiij jaer ij maenden ende viij
daghen.

v^{c} xviij

Felix ordinierde datmen den sieken soude mitten heyligen olye saluen eer dat si
storuen Item wetet dat een ding wel dienwijl ordiniert ende ingheset wert Ende
dat hier om. wanttet altijt nijt vast ghehouden en wert of dattet vergheten wert dat
ment te voren ordiniert heeft Dit is nochtans van xpristo principalick ingheset.
want xpristus heeft die heylighe kercke alle die sacramenten ghegheuen.

Clodwaldus des coninghs soen van vranerijck
was een heylich priester Ende hi stichtede een cloes
ter.

Sinte Anthonius lichaem wert ghevonden in
des keysers justinianus andede jaer En wert ghe
voert in Alexandrien omtrent die jaren ons heren
vijfhondert ende dertich.

Hier ghescheide in affri
ken weder een persecucie vã
den wandalen die arrianen
waren Sommighe biscoppen
worden hoer tonghen of ghe
sneden die nochtans daer
na te recht en seer wel spra
ken.

In justinianus viij jaer openbaerden alte veel verueerlike teyltenen Want een sterre comende teghens den maen ghing inwert Schoen drauen wessen op vlier hoomen Item die winter was so lastich cout ende swaer datmen die voghelkens mitter handen veng Item een duertijt so ouerlastich dat die vrouwen hoer selfs binnder aten Item opten paesch dach openbaerde een comeet Ende in walslant schoen die hemel te bernen Ende daer viel waerachtich bloet vter wolcken opter menschen cleederen Item men vant die vloer van enen huse al besprenckelt mit bloet Ende daer na volchden grote plaghen ende menigherhande ziecten van bulen ende bladeren daer die menschen mede ghequelt worden Ende tot constantinopel was so groten sterfte dat om dier saken wil ingheset wort die hoechtijt van onser vrouwen purificacie die in grieyer tael hiet ypapanti.

Keysers

Theophilus archidyaken van sicilien versaecte ypristum ende sijn moeder Ende gaf den dunel enen brieff daer of Namaels woudet hem ende ouermits onser vrouwen hulp wert hi verlost ende dede penitencie ende beterde hem.

anº mūdi

Paeusen

Romeyn
Dese sat ij jaer
viij dagher.

ij
bonifacius

ij
johannes.

Romeyn
sat ij jaer iiij maent
ende vi dagher.

Anº ypi

Dese bonifacius ordineerde dat alsmen misse dede dat dan die clerken souden verscheyden staen vā die lekē Item sommighe houden dat hier twist ende tweedracht was xxxviij dagher lang om dat die een parthie coren bonifacium Ende somme ander coren dyoscorum. mer doe dyoscorus starf behielt bonifacius dat paeuscap Ander houden seggher dat dit soude gheschiet wesen in sysinnius tijden alsmen hier na op sijn stede wel beschriuen sel.

Dese johannes had groote twist en discordie mitten keyser justinianum Off in ypristo waren een of twee natueren. die paeus johannes bewesen datter i ypristo waren twee natueren Doe sprack die keyser ende seyde Verkyest een van beyden anter consentiert aen mijnre opinien off ic seynde v īnd ellenden Doe sprack die paeus seer blidelick je heb begheert te commen totten alren hierstensten keyser justinianum Mer als mi dunct so heb ic dyoscorum der hierstен persequiere ende volgher ghewonden Nochtans en ontsie ic uwer nijt in enighen punten Doe dede die keyser hoer de viel hi neder ter eerden voer den paeus ende vermoedichde hem seer.

Belisarius patricius was een greue gheset vanden keyser justinianus. Dese had wonderlike grote victori ouer den parsey. daer na wert hi in affriken gheseynt Ende verwan aldaer die wandellen Namaels verloste hi ende vryde die romeynen vanden gothen welcke die stadt van romen een jaer lang belegheu hadden Hi veng den coninck der gothen ende brocht hem totten keyser Ende romen wort dickwijl vanden gothen ghewonnen ende te mael seer destrueert.

Cassius biscop narmensis.
Medardus biscop nouionensis.
Maurus sinte benedictus discipel.
Gildardus biscop rothomagensis dese was sinte medardus broeder.
Germanus biscop van parijs.
Eleutherius biscop van doornick.

Benedictus die joncste leet veel van totila der gothen coninck.
Thedebertus coninck vā vrancrijck dese gaff sinte maurus abt van angiers veel ghiftey. Des ghelijck dede oeck sijn soen Clotarius.
Sinte Maurus een man van groter heylichept dede veel miraculen.

v^{m} vij^{c} xxxiij

Romeyn
Dese sat ij jaer vi maent ende xviij dagben.

j agapitus. gesessor

Siluerius mr̄

dese was ghebozen wt campani en hi sat iij jaer v maent en̄ xj dagbe.

v^{c} xxxiiij

Dese Agapitus weder riep den keyser justinianum volcomelic vā die dwaling Eutichis Item hi ordineerde dat men des sonnendaghes soude processi doen mitten cruce en̄ dat kerckhof Hi starf tot constantinopel ende wert te romen ghebuert Hi was een heylich man Ende sijn hoechtijt houtmen opten xvij dach van april.

Van desen siluerius martelaer seytmen dat hi inder ellende voer dat kerstey ghelooff soude gedoot wesen wt toedoen theodore die des keysers wijff was om dat hi den biscop Anthemium die om der ketterij wil ofgheset ende dampneert was nijt en woude restituieren en̄ hem weder sette in sijn stede. Item dese siluerius wert paeus mit ghewelt. wāt die coninck der gothen theodatus om ghelts wil dreychde hi die clergy mitten ghemeen volck dat si desen souden eendrachtelick kyesen Sijn hoechtijt houtmen opten xx dach van junio.

Dat vijfte concilium wert ghehouden te Constantinopel onder den paeus Vigilius ende onder den keyser justinianus teghens theodorum ende alle ketters die seyden dat Maria die moeder gods alleen een mensch ghebaert hadde. ende nijt die god ende mensch was &c. Dese ketterij concordierde ghenoech mitten nestorianen. Item weet dat die ketterij dewijl hoer naem verandert hebben na der ghenen namen die die ketterij vijnden ende principalste beschermen willen. want dit seluer punt was voermaels vanden hebpomiten ghesept ende dewijl weder destrueert. Mer wt dat ingheuen des duuels werttet weder verweet Ende aldus ist oeck vã ander ketterij te verstaen Nochtant verwandelen si veel tijts enighe pertialen of si toe doen wat so dattet nijt al ghelijck en schijnt Hier of ouerleset die decreet xxiiij. q. iij. c. quidam.

Keysers

synodus constantinopolitana dat. v.

anº mũdi v^m vij^c xliij

Paeusen

Vigilius

Romeyn sat vij jaer vi maenden ende xxvi daghen.

Annoxpi v^c xliij

Dese Vigilius tradt qualijc int paeuscap mit groter onrecht Nochtant wetter de hi hem wel Hi leet veel persecutien ghelijck silverius Hi verwan die gothen Ten leste starff hi in ellende na groter passie die hi tot constantinopel van theodora ghe leden had Mer gheloeft dat hi een martelaer is. ende sijn hoechtijt houtmen opten xxvi dach van junio Dese Vigilius ghebiet dat Concilium tot constantinopel te celebrieren Hi was eerst des paeus silverius archidyaken. en seer begheerlic stont hi seluer na dat paeuscap Hi gaff den keyserinne raet hoe dat men silverium soude moghen verdriuen.

Item Theodora des keysers wijff tractierde desen vigilium namaels seer qualijken. want si dede een corde bijnden den paeus aen sinen halss. ende ghebiet dat men hem soude slepen doer alle die stadt van smorghens totten auont toe &c. Dit had bel lizarius patricius wel voerseyt. want hi onwillichlick most silverium inder ellende den seynden seggende. die dit quaet wtghesiet heeft desen paeus te verdriuen. die en sel die toorn des rechters die alle dinghen siet nijt ontgaen moghen Mer vigilius dede namaels van allen volcomen penitencie ende salichlick starff hi. sterclick strijdende voer dat kerstен gheloue.

In dese tijt ghescheide een mirackel van een kint dat een jode was Esi ging met een kerstен kinderen om te ontfanghen dat heylighe sacrament Waer om wort die vader toornich Ende worp sijn kijnt in een karnenden ouen wt groter onweerdicheyt Mer dat kijnt sat inden ouen in groter sollaes ende vruechde. ende wert onghequetst daer wt ghenomen Ende doe sprack dat kijnt esi seyde Dat vrouwe kijn dat inder kercken ghmaelt staet hebbende in horen armen een kindekijn beschermde mit hoer mantel dat ic nijt en karnde Mer die vader wert daer na inden ouen ghworpen ende verbrande ter stont.

Justinianus die keyser tymmerde in dese tijt binnen constantinopel sinte Sophien tempel Dese tempel was een die alre meeste tempel Ende men vermoedet dat sijns ghelijck nye volbrocht noch voltymmert ghweest en is van dier tijt dat die werlt ghescapen ende ghemaect is In desen tempel wort die keyser na sijn doot begrauen in die vrede gods.

v^{m} vij^{c} kij

In desen tijden also lang als dat rijck aen twee parthien stont doe wasser in ytalien groote starft ende stadighe turbacie onder volck Sinte gregorius maecter dicke wijl menich of in sijn boeken.

v^{c} kiij

Heraclianus biscop perusinus dese wert sijn hoest ghecloeft van Totila der gothen coninck Also starff hi een martelaer gods.

Aggerianus biscop virdunensis was in desen tijt seer vermaert.

Radegundis coninghinne van vranckrijck lotharius wijff. dese was van groter heylicheyt seer vermaert Namaels ghing si in een cloester.

Brandanus was een ouerste prelaet van drie dusent monicken. hi was een heylich man in scotlant vermaert.

Leonardus een heylich hermijt.

Columbanus een eerweerdich man vermaert in hierlant. dese quam namaels in burgoengen Ende stichtede tot lixouien een cloester.

In dese tijt schoerde in walschlant een groten berch van enen anderen berch ghe uende alte groot ghekluyt Ende die berch viel neder mit menschen kercken ende mit ander ghetymmer datter op stont in een water dat wdanus hiet.

Dese justinus was inden eersten een goet kerstен Mer namaels verwendelde hi wt raet sijnre huusvrouwe. want hi verwandelde die duechde in tyranscap ende in ghiericheyt Hi wert al dwaes ende van allen menschen ghehaet Ende narses eunuchus een streng man deuoet ende barmhartich Dese wert bewaere des lants Ende

Keysers — vi jaer — ij Justinus

der verdienst sijnre heylicheyt had hi ouer al victorie Hi versloech totilam Hi verwan al die barbaren Hi stelde dat lant van ytalien in vrede Mer die duuel bemidende dat hi alle dinghen wel regierde verwecte der keyserinnen hert die sophia hiet teghens desen narsen so dat die keyser sonder beraet verwreemde hem ende begaf desen narsen Mer narses om dier ondanckerheyts wil heeft hi voer hem seluen wraeck ghedaen ende inleyde die longobaerden dit lant van ytalien omkeerden so datter hem scheyde van trijck van romen tot karolus tijden toe. dit is een marcklicke exempel dat die princen den nydighen vrouwen gheen ghehoer en sellen gheuen daer die duuel veel tijt doer wert dat hi seluer nijt doen of volbrenghen en mach.

ann? mūdi

Paeusen — j pelagius. — Romeyn sat ij jaer 9 maenden 9 dagen

Gregorius biscop van tours dese heeft die scriftuer exponiert ende beduyt.

Anno xpi

Dese Pelagius ordinierde dat die ketters ende scismatici die twist ende tweedracht maken sellen vā die weerlicke hant gedwonghen worden alst beschreuen staet inden decreet. xxiij. q. v. Relegentes. Dese wert beruft dat hi soude schuldich hebben vāden doot des paeus Vigilius Mer hi nam dat heylich cruys ende dat ewangelium in sijn handen ende onschuldichde hem voer allen menschen.

Die ghebeente des eersten martelaers Stephani worden te romen ghebroght Ende worden ghelecht in een tumbe bi sinte laurencius lichaem.

In desen tijden was een jode die int heymelicke een beelt ons heren hanghende aen den cruce mit een pijl doer schoet datter bloet wt liep op des joden lichaem Ende doe dat die kerstен vernamen steenden si die jode ter doot toe.

Machutes sinte brandanus discipel Dese dede veel wonderlicke dinghen.

Paulus biscop leonensis.

Gasimunda coninghinne van vranckrijck Dese was des coninckes hulpiaus wijff Ende wert van horen coninck inder nacht ghemoordt Een heylighe vrou seer vermaert van groter heylicheyt ende van miraculen welcke doer hoer gheschiede.

Gregorius des senatwers jordanus soen was in dese tijt vermaert Dese stichtede in sicilien sess cloesteren Ende hi stichtender een binnen romen daer hi selver monick in wert Namaels wert hi van god tot een paeus ghecoren.

Hier began een heylighe strijt tusschen germanum biscop van parijs Ende childebertum coninck van vranckrijck Een yghelick van beyden arbeyde om seer wie dat den armen ende den crancken menschen meest te hulpe quam ende goedertieren: ste was daer om en hadden si ghen cleyn twist Och waer sijn dese nv ghebleuen.

Leander bekeerde die gothen Ende wert namaels biscop yspalensis Sinte gregorius seynden desen leandro jobs boecken.

v^{m} vij^{c} lxiij

Fortunatus ghebozen wt ytalien was een poete en biscop vā pyctou. dese heeft veel ghescreuen.

iij johannes.

Romeyn dese sat vij jaer vi maenden ende xxvij dagben.

v^{c} lxiiij

Dese johannes maecte weder der martelaren kercken Ende oeck die kercke der heyligher apostolen sinte philips ende sinte jacobs In sijn dagben sachmen veel wonderlike ende onghewoentlike teykenen die toecomende oerloghen bedude mit alsulcken bloetstortinghe datmen vermoede dat sijns ghelijck voermaels nijt ghe weest en had Ten laetsten na veel goeder wercken die hi ghedaen had starff hi ende wert bi sinte peter begrauen.

Menighe scharen worden ghesien inden hemel daer gregorius of schrijft ī een omelie. En van sommighe menschen cledren droep waerachtich bloet En eens manss huus schoen mit bloet besprenckelt Ende vlacken ende ander teykenen sachmen in scottelen ende in ander vaten diemen nijt of wasschen en mocht.

Sampson biscop van dolen Ende na sampsons doot wert Maglorius biscop van dolen.

Ethbinus wt britaengen
Similanus abt
Basolus abt

Sindulphus priester
Tingaktus priester ende noch meer ander mannen waren in dese tijt.
Amandus een heylich man biscop van maestricht.

Tyberius was een heylich man ende die alre barmhertichste Hi weder maecte veel tierckeyn die verdstrueert waren Hi gaff dat schatt des pallaes den armen Eñ doe hem die keyserinne daer of berispte Antwoerde hi eñ spraeck Onse liste en sel ghen ghelts ontbreken Mer vā dat ghen dat god ons verleent heft. laet ons daer mede een scatt vergaderen inden hemel ende ghenen aelmissen ende thans daer na doe hi een cruys sach ghehouden int pau-

Keysers viij jaer — ij Tyberius

ment doe seyde hi heffet die tafel op vand eerden. wantet nijet en betaemt datment cruce mitten voeten treden sel. datmen mit groter eerweerdicheyt hoert te setten in die horsten eñ int voerhoeft der tierstenen menschen Al daer onder dat cruce vant hi een groot scatt. dese tyberius verwandie parsen.

In tyberius tijden was een man welcke die conste genonden had datmen glaff mocht buychlicht malten datment mit een hamer smeden mocht ghelijckt loot. dese wert den keyser presentiert die hem onthoefden liet eñ spraeck. waert saeckt dat dese const op quaem so en soude noch gout noch siluer van ghenre weerden wesen.

an° mūdi — v^m vij^c lxxiij

Johannes die aelmisghever biscop van alexandrien gaffte den armen al dat hi had.

Paeusen — j Benedictus.

Romeyn sat iiij jaer een maent ende xviij daghen.

Anno xpi — v^c lxxiij

Dese benedictus leet veel persecutien Hi ouersach dat quaet. dat sijn volck nakende was. als duertijt. pestilencie. ende oerloch. want die longobaerden aen vochten al ytalien. in welcker arbeyt hi starff ende wert bi sinte peter begrauen Dese benedictus seynde gregorium den enghelschen te predicken eñ om tghewoep des volcks wert hi weder om ghehaelt ende die seuende leuijt ghecordiniert.

Retharedus der gothen coninck Van welcken die hystorien seggen dat hi een duechsam man gheweest is Ende mit dat hi een arriaen was so wert hi int consilium van toleten daer lxxiij prelaten vergadert waren bekeert eñ tottet tierstenen gheloef ghebrocht Ende mit hem worden al die gothen bekeert wt vermaninghe leandri biscop yspalensis. Dit quam wt die ghracie gods. dat dese menschen die dus lang een quade saem hadden ghehadt souden beghinnen nv te hebben heylighe wtuercoren manneñ.

Hospitius ende winnatus ghebozen wt britanien waren in walsslant van groter heylicheyt vermaert.

Dese Mauricius had te wiue des keyſers tyberius dochter die conſtancia hiet. Ende tyberius gaf ouer dat keyſer rijcke mit ſinen dochter ſprekende aldus Mauricii Neemt mijn rijcke mit mijn dochter eñ wtgiert dat ſalichlijken Ende hebt altijt inder herten ghelijckheyt eñ minnet rechtueerdicheyt. want dat ſijn ſonderlinghe teykenen van enen goeden keyſer Ende doe hi dit hadde ghepro

mauricius

Griecke

yy jaer

keyde doe gaf die goedertieren tyberius ſinen gheeſt god op Eñ mauricius aenveerden dat rijcke Ende was eerſt inden geloef een wecht op hertſten man eñ ſeer profijtlick den ghemeen goede Mer namaels twiſtede hi mitten paeus gregorio ſo dat hi veel quaets van hem ſpracke. ende dreychden hem te doden Daer na openbaerde hem een in monicx habijt eñ ſeyde. dat mauricius vanden jaer ſteruen ſoude mitten ſweerde Dit horende mauricius. began penitencie te doen ende bad den heer ende dede oeck ander menſchen bidden dat god doch woude die ſentencie weder wenden Dit alſo gheſciet. doe hoerde mauricius in ſijn ſlaep een ſtemme ſprekende Wilſtu dat ic di hier ſpare of hier namaels doe vercoes hi hier ghepijnt te werden ende na ghepaert dat gregorius wt ſijn verdienſt bewonen had want hi dagheliex voer hem badt. Doe wert hi wt ſijn rijcke verdreuen ende inder ellenden ghepeynt Daer wert hi mit ſijn wijff eñ ſijn twee kinderen van focas verſlaghen. Item had hi die doctrijn ſijns ſwaghers wel onthouden. hi ſoude den ghenen voer ſijn voeten vewelmoedicht hebben die nv houen hem verheue was Item vā ſijnre behoudinghe is goeden hoep om die ſaken voerſcreuen.

Hermingildis des coninckx ſoen van hyſpanien ende vanden wijſe gothen De ſe wert bekeert vanden arriaenſchen onghelooff ende quam totten kerſten ghelooue. waer om wert hi van ſijn ſelfs vader martierizeert.

In deſe tijt was alſo groten regen datmen meende datter die diluui ſoude weder comen Ende daer volchde alſulcke ſtarfte in ytalien dat nye dier ghelijck ghe ſien of ghehoert en was.

Anthiochien wert om ghekeert vā enen enghel die daer hem openbaerde in een wit cleet Ende mer een man die aelmiſſen om god gaf wert daer wt verloſt Ande ſeytmen dat die helft van die ſtede neder viel Ende die ander helft bleef ſtaen doer verdiente van deſen aelmiſghever.

Omtrent dese tijden seytmen dat alte veel wonderlijke dinghen gheschiede want te constantinopel wort een kijnt ghebozen mit iiij voeten Ende noch een ander kijnt mit twee hoefden. Item bloedighe speren worden inder lucht ghesien. Item in eenre nacht was die lucht alsoe claer oft ghen nacht gheweest en had. Item een comeet openbaerde hem. Item een kijnt wert ghebozen sonder oghen ende sonder handen dat vanden lenden nedwert was ghelijck een visch Item in een water bi egypten open

Keysers

baerde twee beesten van menschelijker formen ghelijck een man ende een wijff die al te vermeerlijck waren aen te sien ende duerde een dach lang. Item die sonne wert dat derden deel minre van smozghens tot opten middach toe Alle dese punten plaghen wat sonderlings te beteyckenen Sommighe menen dat hier bi figureiert wert die beestelic ende mismaecte sect der sarracenen die vol na dat derden deel vant lijf stenrijckt in corten tijden verdestrueerde Ende dat gheschiede nijt langhe na dese tijt

anno mũdi

v^m vij^c lxxxiij

Romeyn

Maeusey

Dese sat vij jaer een maent ende v daghen.

ij pelagius.

Die ghebreyde wolk ons heren wert ghevonden in saphat ende wort tot ihrusalem ghebrocht.

Anno xpi

v^c lxxxiij

Dese Pelagius wert paeus sonder gebot ende onthet des keysers. In dese tijt hadden die longobarden vomen beleghen Ende dat qualijke begonnen was. wert onder desen paeus veel arghe gheeyndet om der barbaren tyranscaps wil Dese pelagius seynden den heyligben man gregorium tot verscheyden plaetzen. want hi in saken diet ghelooff aen ginghen ende in boetscapen der heyligher kercken seer wijs was ende onder socht Ende ter tijde van sinte leander screef gregorius die mozael boeken op job Ten laetsten storf dese pelagius aen dat buyckt euel ende wert begrauen van sinte peter.

Furseus des conincks soen van hierlant was in dese tijt een heylich man vermaert.

Gangericus biscop van camerijck.

Marculpus abt bozcasensis.

Goar was een heylich man vermaert op ten rijn Ende noch veel and menschen heylde mannen ende vrouwen waren van groter eerweerdicheyt in dese tijt vermaert Siet in sinte gregorius register.

Augustinus een eerweerdich monick was een heylich man. dese mit johannes ende mellitus bekeerden englant Ende doepten den coninck mitten ghemeen volck Item wetet dat die wijl menige ghemaect wort van verscheyden rijken ofte prouincien die die wijl bekeert sijn ende dat tersten gheloof ontfanghen hebben. wāt si dat gheloof nijt vast en behielden. om menigerley saken wil alst kenlick is vā englant vranckrijck. parsen. enz juden Mer die stadt van romen is hier sonderlinghen priuilegiert ende wtghenomen om dat sinte peters ghelooue nye daer al vergaen en is.

Die grote letanien werden ingeset van sinte gregorius paeus om den toren gods te saften ende versoenen enz hi maecte een processi van seuenderley staten Inden eersten songhen die clercken Inden anderen ordinanie ghinghen die abten ende monicken Int derde die abdissen mitten nonnen Inden vierden al die kinderen Inden vijften al die leken Inden sesten al die weduen Inden seuenden al die ghecrochte luden Ende in dese processi storuen lxxx menschen Mer op adrianus casteel openbaerde een engel Ende daer wert alre eerst vanden engelen ghesonghen Regina celi letare alleluya cc. Ende doe cessierde die grote plaghe daer si mede gheplaghet waren.

Van dat beghinsel dese plaghe so wetet dat in des keysers Mauricius ixjaer al so groten wegen was datmen meende of dat diluuium soude weder ghecomen hebben Ende oeck so groten bloetstorting datmen des ghelijcks nijt ghehoert en had Enz die tyber wert so groot datse te romen op die wallen stont enz dat meesten deel des rijcks van romen vloeyde onder water. daer sachmen een groten draeck in een manier van een groten balck mit veel serpenten swimmen ende driuen doer den tyber. Mer die draeck daelde ter zee wert in Ende die serpenten storuen Van welcker venijnt die lucht so valsch ende ontstelten wert datter een grote sterft quam van dat bupeck euel daer die menschen schielicken of storuen. Welcker siecte eerst dode den paeus Pelagius ende voert also veel ander menschen dat veel huysen bleuen ledich staen In alduscamigher verstoringhen ende tribulacie was gregorius archidyaconus te romen ende wert paeus ghecoren. hoe wel dat hi des nijt ghern en woude consenteren Doe insettede gregorius die letanien om god daer mede te versoenen Enz doe die keyser Mauricius hoerde dat gregorius seer eendrachtelicken paeus ghecoren was. verblijde hi hem ende confirmierdet oeck mede mit sinen brieuen.

Dese focas wert keyser wt een opkoep der ridderen. hi dode mauricium mit meer edel manneu Ende want hi qualikte dat regiment begonst te voeren. soe verghinge hem qualiker Ende volbrochter tot een alre quaetsten eyndt Want in sijn tijt stre den die romeynen teghens den coninck vā parsen Mer die romeynen worden voer

Keysers

vluchtich ende verbaren veel prouincien Ten laetsten wert dese focas van eraclio verwonnen ende doot gheslaghen. want ghelijckt hi een ander gedaen had so na ouder ghewoenten gheschiedet hem wed.

Foca. viij jaer

Dhara een keyserich ende edel joncfrou was in desen tijden Mit hoer broeder phaw die een greef was ende wert namaels biscop meldensis Ende sijn broeder carnealdus biscop van lugduney waren in dese tijt Ende sijn broeder walbertus een keyserich man sinte Columbanus discipel Ende blithildis was phawes wijf Ēn veel meer van sinte Columbanus discipulen als Gallus. Eustacius. Attila. Valaricus. Andoenus. Hildemaus. ēē.

an⁹ mundi v^m vij^c xciij

Paeusen

j gregorius ofessor

Dese was een romeyn. sijn vader hiet gordianus ende was een senatoer van romen. hi hiet oerst gregorius magnus dat is die grote gregorius Hi sat viij jaer vi maenden ende x dagen.

Anno xpi v^c xciij

Gregorius was die eerste paeus die alsoe hiet Hi was van een edel gheslacht. Mer edelre van duechden. ēn in keyserlicheyt die alre edelste. Hi was een die eerweerdichste monick van sinte benedictus oerde Hi screef alre eerst in sijn bullen kinechter kinechten gods Ende hi ordinierde dat sijn nasaten alle gader alsoe screuen soudden Hi wert gheheten gregorius magnus om menigherley saken wil die hi boven ander paeusen had Als mogenthcyt. rijcktdom. duechden. edelheyt. wijsheyt. keyserlicheyt. ende om sijn goeder ghenufts wil ēn onderscheydt. Item hoe profijtlick dat hi den heylighe kercke ghescreuen is daer sijn veel boeken of te screuen Ende hi die een principael doctoer ēn leerer der heyligher kercken is hoe veel dat hi ghescreuen heeft daer ghenet die heel heylighe kercke ghetuych off. Item na sinte peter is alleen dese gregorius ende sinte fabianus van god tottet paeuscap ghewesen. Item hi heeft al te veel goeder dinghen ingheset alsmen lesen mach in sijn register Hi ordinierde ie kyrieleyson inder missen ende allelua buten die vasten te singhen Hi heeft tottet canon der missen ghedaen dies qz nostros in tua pace disponas. Item datmen voer die ghetijden soude singhen Deus in adiutorium meum intende ēē.

Cosdras Coninck van parsen wan ierusalem mit veel ander steden Ende hi verstoech die kerstenen te mael seer Ende na datter ye dusent gheboot warren doe wert dat heylich cruys ghenomen ende die patriarch zacharias wert gheuanghen &c. Mer namaels doe hi hem seluen voer god hielt wort hi van Eraclio verslaghen. Men seyt dat Eraclius van sulcker starcheyt was dat hi dewijl die leewen neder int sandt werp.

Item Gregorius insettede tot allen daghen in die vasten voer paeschen groot ofsaet wie dat die heylighe kercke mit deuocien versocht.

Item op dat die oude dwaling der afgodyen nijt en soude weder wt spruyten so heeft hi alle die beelden der goden hoer hoeft ende armen doen of houden.

Item hi ordinierde dat die paeus ofte cardinaels souden hoer missen celebrieren op der apostolen lichaem.

Item int anderde jaer dat Focas keyser was starff Gregorius opten vij dach inden meert Ende wert begrauen in sinte peters kercke Anno na die gheboert ons heren vi^c ende iiij.

v^m vij^c iij

Sauinianus geboren wt tuscien sat een jaer ende vijff maent

Sauinianus.

ij Bonifacius

Romeyn sat vij maent ende xxij dagh.

vi^c iiij

Dese Sauinianus ordinerde dat men tot allen ghetijden inder kercken soude die clocken luden. hi spraeck seer qualick van sinte gregorius Ende sinte gregorius openbaerde hem drie werff ende berispte hem van sijnre misdaet Ende ten vierden reyff sloech hi hem op sijn hoeft ende hi starff. Dit is die derde paeus ghweest van allen paeusen die in een sondich leuen ghestoruen is.

Bonifacius ordinierde dat men opten altaer soude besighen dat witste ende claerste linnen laken.

Item Gregorius heeft alle den dienst die inder kercken ghesonghen of ghelesen wert vernywet ende veel corter schicklicker ende heerlicker ghordiniert soe alsment noch huden daghes hout Item in wat groter gracie dat hi bleucke Ende mit wat groter licht der consten hi begauet was ende hoe veel dat hi ghearbeyt heeft om vorderlick te wesen den teghenwoerdighen ende toecomenden menschen bi exempel sijnre wercken ende scrifturen dat en mach een starflick tongh nauwe of men dallen nijt wt spreken.

Heraclius

Keysers

Deſe eraclius alſmen inder cronijcken leſet ſo heeft hi hem een wijl tijts ſeer wel
regiert. ende oeck een wijl tijts ſeer qualicken. in ſommighe punten had hi hem ſeer
heylichlicken ſomen leeſt in die legende van theylich cruys verheffing. hoe miraculoeſſ
hi die parſen verwan ende coſdram doot ſloech Mer nader victori heeft hi ghe-
ſcap ghehadt mitten patriarch der jacobiten daer hi mede twiſ-
tende wort. diſputierende van dat rierſten gheloue willende
hem brenghen totten gheloue Mer leyder hi wort vanden an-
deren verwonnen ende viel in die ketterye der monachelicken daer
hi oeck in ſtarff. waer om iſt kenlick hoe quaet dattet is enen rierſten menſch wt
ſijn reghel te treden die hem van god gheſet is. want als die leken hoer onderwijn-
den willen van periculoeſſ ſaken diet gheloue aen gaen Ende als die clercken mede
ſtrijden ende oerloghen willen dat coemt ſelden ofte nymmermeer tot emighen goe-
den eynde Daer om een yghelick bliuet in die ſtaet daer hi toe gheroepen is ende were
tet dat ghen dat van ſijnre ampten is off neen die heylighe gheeſt ſel hem afgaen
ſonder welcken men nijt goets volbrenghen en mach. Item een ghelijck exempel

Heraclius. xxvi jaer

an° mundi leeſtmen int anderde boeck paralipomenon v^m viij^c xij

Paeuſen int xxvi capittel van Ozya comnck van
judeen Ende dagheliex heeftmen veel exem-
pelen Voerwaer deſe maledixi quam op
Eraclium om ſijnre houerdye wil. want

iiij Bonifacius marſus van een ſtadt val-
ria ſat vi jaer viij maent ende
vij dagher.

Anno xpi na dat hi victori had doe verdructe hi ſijn vi^c xiij

arm onderſaten ſeer ommenſchelicken. dat
gode ſeer miſhaechlick ghweeſt is Ende hier
na was hi ſeer onſalich ſo dat hi ghen vic
tori meer en had. Ten leſten in ſijn laetſte
jaer wert hi waterſuchtich ende ſtarff on-
ſalichlick die yammerlick mitter ketterye
beſmet was vanden monachelicken die in
xpriſto verſaken twee willen.

Deſe bonifacius vercreech van fo-
cas dat ſinte peters kercke ſoude die
ouerſte weſen van allen kercken ende
die kerck van Conſtantinopel ſcreef
hoer die ouerſte te weſen Item hi con
ſecrierde die tempel pantheon in die
eer alre heyleghen die te voren een tem
pel alre duuellen was.

Die hoechtijt alre heylighen wert in deſe tijt
inghheſet vanden paeus bonifacius die iiij.

In Eraclius derde jaer quam Cosdras coninck van parsen Ende een groot deel vanden wenschen rijck ende verdestrueerde iherusalem verbernende die heyligh ste de Sivenghen zachariam den patriarch Ende dat duerbaer hout des heyligh en cruces wert ghebrocht in parsiden Mer in Eraclius vij jaer versloech Eraclius Cosdram in parsen. ende doe wert dat volck vter vanghenisse ghelost ende weder ghebrocht mitten heyligh en cruce in iherusalem mit glorien Ende die hoechtijt wert ingheset van des heyligh es cruces verheffinghe Daer na moeyden die sarracenen syrien Ende Eraclius brocht dat heylich cruys van iherusalem tot constantinopel.

Ysidorus biscop yspalensis was in dese tijt die notabelste onder den doctoren. dese ghebiet datmen machomet soude vanghen die in hyspaengen ghecomen was. Mer dat wert hem vanden duuel verboetscapt ende doe wert hi voervluchtich.

Deusdedit. Romeyn sat iij jaer ende vj dagh en.

Bonifacius v ghecoren wt Campanien sat vijf jaer ende vij dagh en.

Dese deusdedit was een seer heylich man. hi ruste een lazarich mensch die ter stont vander siecte ghenesen wort. dese heeft veel dinghen in gheset.

Cunibertus biscop van colen.
Austregisilis bituerensis.
Sulpicius bituerensis.
Johannes van tonghren.
dese waren al heylighe mannen.

Salaberga abdisse was een heylich vrou ende stichtede twee cloosteren.
Braulio biscop ende doctor.
Amandus een heylich biscop.

Bonifacius ordinierde dat die clercken die acolitus ghewijt waren en souden noch ghen reliquien ofte heylichdom aen tasten. waer wt mach men aen mercken hoe groten duocht dat voermaels onder den clercken ghewest is wat dat doe den clercken verboden wort doen nv ter tijt die vrouwen.

Dagobertus coninck van vrancrijck was een duechdsam man van goeder zeeden. in sijn tijt wert van god sinte dyonisius hierck tot parijs ghewijdt.

Sigibertus dagobertus soen wert van sinte amandus biscop vā maestricht ghedwept doe hi vj dagh en out was Ende dat kijnt antwoorde mit claerre stemmen seggh ende Amen.

Oswaldus coninck normannorum coninck van englant scotlant en britanien gen Dese was een heylich man ende gaf hem seer tot die wercken der ontfermherticheyt Hi had ouer all victorie Sijn arm mit sijn rechterhant leyt noch heel onghequetst bi die stadt bembamburch Hi wert verslaghen van penda coninck mercien Mer namaels quam oswaldus broeder die osomy hiet en verstoech desen penda Ende dede sijn volck brenghen tottet tersten gheloue Ende hi brocht die pictos onder die crone van englant.

Keysers

Dagobertus coninck van vranckrijck Dese verstoech die enghels die op dese tijt sassen gheheten waren Hi dodese alle die die lencte van sinen sweerde bouen ghinghen Sommighe menen dat dese grote wreetheyt d fransoeyse ghweest is die saecke van een ewighe twist. hatt en nijt tusschen den enghelschen ende franssen daer si altoos beyden partheien ghreen profijt op en ontstonnen Die goedertieren heer moet segenen die ghenest des vredes tusschen hoer ende ons allen.

ann? mundi

v^m vij^c xxij

v^m vij^c xxxij

Paeusen

Honorius ghebozen wt campanien sat xij jaer vi maent ende xxij daghen.

i honorius.

Romeyn sat een jaer viij maent ende xxvij daghen.

severinus

Anno xpi

vi^c xxiij

vi^c xxxiij

Dese honorius was seer mild hi gaf den armen dagheliex veel aelmissen Hi veraerden die tercken ende sonderlinghe sinte peters tercke mit gout ende siluer en bekleedse mit metalen tafelen al om Hi maecte sinte agnieten tercke daer si leyt Ende oeck sinte pancratius tercken weghe Ruralia.

Dese severinus was een heylich ende een goedertieren man Hi minde die clergy Ende was milt totter armen behoeff. En seer neerstich int regiment der tercken. want hi der tercken erven ende ander goeden ende ornamenten seer verbeterde ende verbrede.

Magnobodus biscop ande gauē sis.

Remaclus biscop vā tonghren.

Dat tersten gheloeff verging inden oesten en verbreden hem seer inden westen.

In hyspanien worden veel joden ghedoopt.

Sinte loey was een goutsmit en een ghoestlick vāder van sommighe heylighe manne die in vranckrijck veel cloesteren stichtede Als Audo Rado Dado. Hi wert namaels biscop nomonensis.

Aurea wert abdisse ghemaect vā sinte loey in een cloester dat hi ghestichtt had Si regierde daer iij maechden ende leefden seer heylichlick.

Machomet een bedriegher der werlt ende een valsch prophet Dese was des duyuels bode ende enteterste voerloper. hi maecte sijn boesheyt ende rasery in dese tijt openbaer. hi was een stoltelaer ende een snode coopman. hi is ghewordē een prince der moerdenaren. hi verecreech tot hem mit groter subtijlheyt die van arabien wāt si beswaert waren vander keyser eraclius. hi verwan die vā parsen mit veel meer ander volck welcken hi sinen wet gaff seggende hem selven te wesen een heylich prophet van god ghesent ꝛc. dat leerde hem een ketter die sergius hiet ende was een verlopen kerstē ende een verlopen monick die dese wet ghemaect had Item als ihesus woont int oude testament of nam y ghesla chten van dauids huus. so heeft dese machomet oeck of ghenomen tien ghesla chten van dauids huus dat is van die kercke ihesu cristi want hi had volck na alle die werlt bedrogh en Ende des Coninck staerk mit meer ander prīcen bi die hulpe van god dat volck nijt bedwongh en hadden die van desen bedriegher bedrogh en waren Si souden dat kerstē ghelooue al te nijt ghedaen hebben Dese ongheloue wesse veel tijt ende verghing weder tot noch toe Als tot die jaren ons heren M iiij^{c} ende ly Mer dat eynde is alleen gode bekent.

Dese Machomet was besuyet van dat vallende euel Eñ ony dat mens nijt vernemen en soude so seyde hi dat hi dicwijls van een engel ghewandert ende visitiert wort welckes claerheyt hi nijt en mocht verdragh en daer om soe viel hi ter eerden wert Item hi was van hysmakels ghesla chts ghebore en ende hi was een arm coopman. Hi trouwede hem selven aen een alten rijcken wedue dat sijn micht was ende hiet hicadinga. hi seyde hoer dat hi messyas was dat ie ihesus Eñ doe si bedruct was dat si een besuyet man ghenomen had so troeste hi se ende seyde dat hi van een arechangel ghevisitiert wert Doe maecte hi sijn wet ende stichte sijn sect daer Sibilla enthwa of ghescreuen heeft.

Ysidorus een groot doctoer Dese telket meer dan tseuentich wlande secten van ketters die teghenst kerstē ghelooue ende teghens die heylighe kercke seer starckelicken een yghelick in sijn tijt ghesproken heeft Ende al sijn si vander heyligher vaderen tot dese tijt toe dampniert en verdoemt. hier of lset dy decret xxiij. q. iij. c. Quidam. dese seynde boden in hyspaengen om machmet te vanghen die daer ghecomen was Mer dat wort hem vanden duuel verboetscapt Also reyste hi van daen.

Alchoranus is een boeck alſo gheheten Ende wert in deſe tijt ghemaect van machomet ende van ſijn drie meyſters Welcke die duuel auctoriteyt ende vernuftheyt gaf Die eerſte meyſter was een jode ende een groot aſtronimus Die ander was een ketter ende hiet johannes van anthiochien Die derde was ſergius een arriaen Deſe viſierde te ſamen een ommenſchelike quade wet. toelatende al dat ghene daer die menſchen toe geneycht waren Als gulſicheyt. oncuyſheyt. houerdy. rouery Ende al dat pijnlicke te doen ende dat quaet te ghelouen was verboden ſi. waer om iſt gheſchiet dat ſi doer hoer cracht een bedroch in corten tijt alte veel beeſtelike menſchen bedroghen hebben Mer want deſe wet ſeer oneerber was daer om hebben ſommighe die eerbaere ghelaten te weſen veel van deſen dinghen wtractiert Ende dat al te ſeer loghenachtich was. tot redelicheyt bedupt Van deſen machomets bijſpul een bedroch worden ſommighe gheleerde lieraten bedroghen die welcke die ander hyſtorie nijt ghelaſen en hadden. Item waer om dat deſe quade menſche ghewonden is een wet ghenuer ſijn tweerehande ſaken Want god nijt en verhengt dat een menſch van goeder famen ſoude vanden duuel ghenomen worden dus gaf hi een wet nader menſchen manier ſeer redelick Die ander reden want machomet ſeer vermetel ende hoeerdich was. daer om wat die vleyſchelike menſchen begheerden dat liet hi toe een gonnet hoer nv dus. nv anders diſpenſierende Ende van alſulcker vergaderinghe van menigherley contrari doctrinen een leringhe. is dit boeck ſeer confuys ghemaect ſo datter ghеens ſins en concordiert Ten laetſten wert hi ghedwonghen dat hi ſelue ſeyde ende toeliet datter twaleff duſent woerden waren in Alchorano dat is in dit boeck die loghenachtich ſijn Mer die ander punten ſouden inder waerheyt blijuen ſtaen als hi ſeyde Deſe machomet een valſch prophet ſtarff int jaer ons heren vi^{c} ende xxij Ende na hem regnierde een die hediber hiet.

Item die ſarracenen hebben onder veel ander boeken oeck een boeck dat Alkaran hiet welcke auctentijck is bi hoer luden Ende Emphoraya ſeyt dat hi die hoede gods heeft horen ſpreken verſtaende bi deſe hode gods den valſche machomet.

Item Ebunuuſſe een vanden ſarracenen leeres ſeyt dat die prophet dat is machomet ſoude gheſeyt hebben datter veel vanden menſchen volmaect ſouden geweeſt hebben. Mer van die vrouwen en heeft er nye gheen volmaect gheweeſt dan alleen Maria die moeder Jheſu.

Keyſers

am? mūdi

Maeuſen

Anno xpi

Van deser tijt voert began dat woemsche rijck te vergaen sonder hoep weder te rijsen. want die sarracenen aen namen der romeynen heerscappie inden oesten Ende die gothen nament inden westen ende behielden oeck namaels Item die sarracenen verslogben van des keysers heer C ende .l. dusent strijdender mannen. Hier moghen wi weder merckten een groot exempel Als datter nijt stantastich ofte duechtich is onder der sonnen loep Als wi sien dat dusdanighe macht ende wijsheyt vergaet Die saken hier of is menigherley Sommighe seggben dat die ghierichheyt d romeynen diemen nijt versaden en mocht een saeck was want si die naciën die onder hoer saten bedruct ende belast hadden mit een onverdrachlick juck der dienstachticheyt dat alle princen ende prelaten te schuwen ende te ontsien staet Ende also lang als die romeynen hatede ghierichheyt ende minden eendrachticheyt so waren si die heren van alle die werlt Sommighe ander seggben dat die tetterye welcke inden oesten regnierden een saeck was om dat die keysers ghemeenlike daer woenden. ende dat si mitten verkeerden verkeert gheworden sijn Noch vertellen sommighe een ander saeck ende seggben dat dit ghebreck quam wt houerdye der princen en der heren die hoer onderzaten versmaden hetende hoer te wesen honden oft ezels of des gelijck waer om wt schaemte en dwefmisse hebben si den princen weder staen werckende dat ghheen welcke wi aensien moghen Bi auentuer hebben alle dese saken een saeck gheweest. want bi dat ghheen daer emich dinc sijn oersprong of neemt dat vergaet weder bi dat ghheen dat hem contrari is Ende aldus sijn die iiij monarchien vergaen Nv blijfter alleen ertekerstis monarchie. welckes toecomst gode alleen bekent is. Hier binnen dese tijt sijn die heerlicheyden en rijckdommen menichfins verandert in verscheyden plaetzen des werlts.

iiij johannes.

Dese was ghebozen wt dalmacien en sat een jaer ix maent en vij daghen.

Dese Johannes verloste menich dusent menschen vander dienstachtiger eyghenscap mitter kerckten goede ende de schatt die hi daer aen te coste leyde. dese liet tot hem brengen die reliquien d heyligher martelaren vincencij anastasij cc ende settese eerweerdelick binnen romen.

Arnulphus een man van heyligher leuen was hertoech van lorreynen ende was pipinus vader Dese wert namaels een heremijt Ende ten laetsten biscop vā mets syn heylighe huusvrouwe doda ghinck tot trier in eenre cluse Ende syn soen clodolphus was biscop van mets Sommighe willen seggen dat dese arnulphus geweest is des groten karolus oude vader Mer marx seyt anders eñ oeck nader rekening des tyts so en ghelyctet nyet Mer karolus martellus had een soen die pipinus hiet

Keysers

Ende die pipinus was des groten karolus vāder.

Aidanus biscop sinte columbanus discipel was van groter heylicheyt in englant vermaert.

Agilis abt was die eerste monick tot westaris.

Judocus des conincks soen van britaengen wert een heremijt eñ starff in ponten.

Die sarracenen belaghen iherusalem twee jaer Ende wonnent ten laetsten.

Landoalus een heylich man was sinte lamberts meyster.

Erubertus conincx van englant destrueerde alre eerst in syn lant die afgoden.

Gywobertus der gothen coninck brocht veel joden totter tierster ghyloue.

an° mūdi

v^m vij^c xliij

Grieckt

Paeusen

Dese sat vi jaer v theodozus j martinus ghebozen wt tuscien sat vi jaer maent ende viij da eey maent ende xxvi daghen.
ghen.

Annoxpi

vi^c xliij

Dese Theodozus was seer hermhertich ende een milt goedertieren minre der armen Hi ordinierde datmen opten paesch auont die paesch tieerse wyen soude Hi excommuniaerde Paulum biscop van Constantinopel om dat hi openbaerlick den tierstyen persequierde ende vermolchde.

Dese Martinus was een heylich man. hi wert verslaghen vanden keyser Constans in dier tyt dat die keyser noch tetter was. syn hoechtyt houtmē op sinte martijns auont Item op een tyt doe hi stonde voer dat outaer. ende een ander syn sweert ghetoghen had willende hem slaen. ter stont so wert hi blint Item hi dede in der stadt van romen een consilium vergaderen Ende al daer verdoemde hi syrum alexandrum sergium pirrum ende paulum die al tietters waren. waer om seynde hem die keyser Constantinus inder ellenden.

Constantinus was constantinus eraclius soens soey. hi wert keyser na synsvaders dot Mer in die iiij maent synsrijcks wert hi vay martina syn stiefmoeder ey vay pirricius dey patriarch mit venijnt verghewen Ende want hi corte tijt regnierde daer om ey wert hi in die lim der keyserey nijt ghset Ende martina regnierde mit horey soey Doe quam dese Constantinus die oeck Constans hiet des voerghenoemde constantinus soey Ende sneet martina mit horey soey die tonghe ende die nase of Ende verseyndense inder ellendey ende hi regnierde xxvij jaer. Dese was eey die quaetste tyray ende ketter vol drochs ey ghekel nydich Hi ey spaerde die kerstey nijt. hi verseynde die paeus martinum inder ellendey. ey daer na verstoech hi hem. Hi voerde eey strijt teghens dey longobardey daer hi off verwonney wert Ende comende tot womey wert hi vay vitelliano dey paeus ende vandey horey seer eerweerdelick ontfanghey Mer nader weldaet die hem bewesey wert ey was hi nijt wed om dancber als eey prince kaemt ey webehoert Mer hi bedreeff veel tyranscappey ey dede oeck sacrilegium nemende die schoey clennotey die hi voerde Waer om wert hi tey laetstey vay sijn ridderey in eey bat verslaghey om dat si sijn boeshept nijt langher udraghey ey woudey Aldus starf hi onsalichlick nader tyranney maniere Ende doe maeckey die ridderey eney keyser hiet muaus Mer Constantinus constans soey quam ende nam des keysers purpuer ende regnierde Ende verstoech muaum Ey oeck verdede hi quader dot alley dey geney die syn vader verslaghey hadey.

iij Constantinus.

xxvij jaer

Romeyn sat ij jaer viij maent ende xxij daghey.

i Eugenius

Eugenius was alley menschey goedertierey ende minlick Hi was vay groter heylichheyt Ende lept begrauey bi sinte peter.

Rodoaldus biscop vay trier.

Sigibertus cominck vay vranerijck fundierde xij cloesterey. Ende grote vrucht ghschiede in vranckrijck ey in englant doer die heylighe manney

Fortsnus fundierde dat cloester latiniacū.

Fopllanus tymmerde cloester Fossense wt inghewey vay sinte ghertruyt Daer hi selver eey martelaer begrauey lept.

In dese tijt bat eey arm mensch eey stuck broeds om god vā eney scipper die scipper seyde Ey wilt nijt bidey wi ey hebbey nijt dan steey ghladey Doe sprack die arme mensch beghernde datter al mocht steey wordey dat hi ghladey had Ende dat ghschiede want al wertet in steey verwandelt behoudey nochtans alle ding syn verwe ey forme.

Nota wetet dat als enich rijck ofte heerlicheyt turbiert weert so volget daer int
ghemeen veel quaets na. wantter dan nyement en is daer die quade of corrigiert
werden als hier voer wel beschreuen staet van die van Assyrien Meden ende Par-
sen. ende oeck van die grieken en dicwijl van die romeynen Mer nv sonderlinghe
in dese tijt Want die sarracenen aenvochten ende wonnen affriken en sicilien En-
de om dat hoer nyement weder stont so onderden si hoer oeck hyspanien Ney alle
Keysers canten deden si die kerstien naem te nijt. In dese turbacie worden alte veel kerstien
martieriziert die stantastich int gheloeff bleuen Dit was te mael een grote tribu-
lacie Het is certeyn een verueerlic spieghel dat dese werlt aldus sonder ophouden so
yammerlick ghequellet wort Ofs nijt hert ghenoech en waer na groten arbeyt en
verdriet ten laetsten moeten steruen men most nv oec mit so veel strijden en verueer
like plaghen dagheliex ghequelt sijn Hier om wetet dattet alleen onser sonden schult
is en die sijn die saeck deser miserien en yammerheyt. waer om niement en peynst
also recht of dit een weerdighe retribucie en wedergheuinghe waer voer so veel son-
den als wi dagheliex doen Mer in ghelijckenisse bi die toecomende pijn welcke die
an° mūdi sondaers ontfanghen sellen sijn dese tribu- v^m vij^c liij
Paeusen lacie als sommige suete bijspeelen Och och
wat eynde der gheenre die nijt en ghelouen
als die wtuercoren hier so veel moeten lij-
den.

Vitellia-
nus.

ghebozen wt Campanien
sat vij jaer vi maent en
ij dagheh.

Anno xpi vi^c liij

Regimulpha een heylich maghet Ende Seuera ab disse hoer suster Ende ghertru dis hoer nicht waren in walsslant ūmaert Ende sinte forseus mit sijn twee broeders als foyllanus ende vlcanus waren des co nincks soney van hierlant ende quamen in walsslant.

Vitellianus ordinierde ende sette de dat sanct ō romeynen ende accor- dierdet inden orghanen. Dese had des keysers gracie die welcke sijn voerva ders hinderlick ende lastich ghweest had. mer dat en vol eynde hi so nijt. nochtans en heb ic nijt geuonden dat die roemsche kercke i enighe tijt alsulke heerscappie ghehadt heeft ouer die stadt cc na des groten constantinus dot als dese keyser den paeus nv verleent heeft Ten waer bi ghuall ghweest bi sommigher tijden diemen patricios hiet die den ghemeen orbaer voer saghen en regierden Mer die waren der weynich Ende dese vitellianus ontfeng voer een grote gracie dat de se quade keyser die preuilegien ō heyligher kercken confirmierde die hi nochtans namaels weder brack.

In dese tijt sachmen veel vuers vallen vten hemel Ende een groten regenboech openbaerde hem dat die menschen meenden als dat die werlt soude vergaen hebben Ende men sach veel grote tyslenen so dat die leuendighe menschen verdoruede van anpsouidicheyt van grote donrslach. blixem. ende van onghewoentlike grote wa tervloet Ende ontallike grote menicht van menschen ende beesten verginghen. daer na volchde een swaer pestilencie Item alle menschen aensaghent dat een goeden en ghel ende een quaden enghel des nachtes om wonen ghinghen en also menich werff dat si aen een huus clopten so veel menschen storuen daer wt des daghes daer nae. Ende op dese tijt storuen alsoe veel menschen dat die ouders mit hoer kinderen die broeders mit hoer susteren te samen in een kist begrauen worden Die goedertieren heer went dicwil alduusdanighe tyslenen om den sondaren mede te verueren. Mer och of wi bi exempellen van ander menschen also verueert worden dat wi die son den scuwoden ende lieten.

v^{m} viij^{c} lxiij

Dese was een vomeyn en sat iiij jaer ij maenden en vijf daghen.

adeodatus

Demus.

Romeyn sat iij jaer ij maent ende vijf daghen.

vi^{c} lxiij

Adeodatus was so goedertieren dat hi allen menschen troestede die tot hem quamen En vanden meeste totten minsten liet hise wel ghetroest van hem gaen hi leyt begrauen bi sinte peter.

Dese Demus vercyerde die plaetze voer sinte peters sterck datmen dat para dijs hiet daer hi begrauen wert.

In dese tijt wert sinte benedictus lichaem en sijnre suster scholasticaes lichaem vervoert vten berch cassinus tottet cloester van floriacum als die walen seggghen. Mer die ytaliaens seggghen anders datse noch sijn inden berch cassinus.

Sinte yduberga des eersten pupinus wedue ter vermaninghe van sinte amandus biscop van tricht louende si gode hoer selues ende al hoer goet Ende si stichtede te nyuel een cloester En sinte ghertruyt hoer dochter maecte si daer abdisse van dat cloester.

Dese Constantinus was des voerghenoemde constantinus soen. Hi was een goet tierstey van ghelooue ende satich want hi weder maecte alle die tiercten welcke vanden ongheloueghen ketters destrueert waren Als van eraclius sijn ouer oudevaders tiden. hi versoende die grieken ende brochtse totten woemschen tiercke. hi vergaede dat seste consilium. in welcken toeghelaten wert den grieuen priesteren ghetrouwede wijff te hebben Ende oeck des gelijck den priesteren inden oesten. mer nijt inden westen want die voer ende in gregorius tijden willichlicke wymeyt ontfanghen hadden.

Keysers

iiij Constantinus. xvij jaer regierde hi.

Item hier machmen aenmercken hoe vordelick ey hoe groot dattet is die ducchde ende goetheyt eens princen tot een goeden ende rustighen staet der tiercken ende oeck tot vermeringhe des tierstey ghelooues Ende oeck weder om hoe hinderlick dattet is die boesheyt eens quaden princen dat dese twee Constantini als vader ende soen wel bewesen hebben Mer dese Constantinus hoe duechsam dat hi was. hi en

an° mūdi

mocht noch en conde die sarracenen ende bul garen nijt wederstaen dat god alsoe verhengde Ende die vermaledide sect wort soe verbreet ey ghesterct dat die keyser begheerde mit hoer vrede te hebbē betalende jaerlicx tribuyt Ten lesten so starf hi goed dood varende tot yprustum Ende wert tot constantinopel begrauen

v^m vin^c lxxiij

Paeusen

vi Bonifacius Romeyn sat iiij jaer vj maent

Annoxpi

vi^c lxxiiij

Clodoneus Coninck van vranckrijck dese ondede sinte dyonisius lichaem mit onweerdicheyt ende brack een beey wt sijn arm Ende nam dat dieffelic wijs na hē waer om wort hi bisinnich ey rasende.

Desen Bonifacium en vijntmen nijt in sommighe boeken hi wert gheheten bonifacius die seste Men seyt dat hi die plaetze bi sinte peters tierck volmaect hevet diement paradijs hiet. die saecke hier off waer om datmen hem nijt en screfft in sommighe boeken en heb ic nijt moghen vijnden.

Sinte leodegarius wort ommen selcken ghepinicht Sijn oghen worden wtghestecken. sijn tongue ende sijn lippen worden off ghesneden. ey ten laetsten wert hi onthoeft van ebroyno ende starff een heylich martelaer doende veel miraculen.

Nota wetet datter sess principael consilien ende heyligher vergaderinghen ghewee-
hebben welcker auctoriteyt ghelijck is den ewangelien want die waerheyt selue
gelien wertter oer verclaert Ende die sess consilien sijn ordiniert ghewee- teghens
sess principael clettery mit hoer cletters die hoer alte sterckelick versettede contrari
der heyligher sterckte want si mit hoer subtijlheyt den simpelen menschen bedroghen
Ende oer hoer tyranscap den volstandighen verualchde ende pinichde. ende den cleyn-
moedighe verueerde. Item van dit seste consilium wert verdoemt die clettery der
monachelicken die in cpristo versaken twee natueren ende twee willen.

Theodorus archibiscop van englant.
Thilianus een heylich biscop.

dat. vi. con-silii tot constantinopel

In dit seste consilium waren te samē vergader ij^{c} ende lxxxix prelaten om te verdoemen die clettery der monachelicken Ende is van ghelijcker auctoriteyt als die iij voerscreuen.

Cyrillus sat ij jaer vi maent

Agatho.

Senesius lugdunensis.
Mayelendis magher ende mr.
Amathus wert onder ellenden ghesceynt.

Dese Agatho was een heylich man Hi ausiede enen lazarighen menschē die ter stont ghenesen wert. hi versoende die kercke van rauennen die langhe tijt ribelk ge weest had ende quam nv om onderdaen te wesen den kercke van romen Dese ghebiet hi consent des keysers te celebrieren dat seste consilium in welcken die grieken na menigherley plaghen weder quamen tot ghehoersamheyt des roemschen stoels. wat ghelijck dat yemant hem ghecft tot sijn ouerste so vijnt hi sijn ondersaten weder tot hem die gode ende sijn prelaten wel onderdanich is. die sel oeck in sijn ondersaten goede ghehoersamheyt vijnden Ende wie dat contrari doet die vijnt des ghelijck we der om. dit is die wet des godlicken rechtueerdicheyts.

Cesaria coninghinne van parsen quam heymelick tot constantinopel ende liet hoer doopen Ende die keyser constantinus wort hoer pte Dit horende hoer coninck ghebode hoer dat si soude weder comen Mer si en woude dat nijt doen ter tijt toe dat hi selue quaem mit yl ridderen ende liet hem oeck doopen om mede dat kerstien ghe-heeft aen te nemen.

Dat rijck der bulgaren neemt hier oersprong daer die romeynen seer of destru eert worden want si wt sichien quamen ende aenvochten dat rijck van traien.

Callinitus vant dat vuer dat inder zee brant Ende die romeynen verbrande der sarracenen sceep.

Theodericus coninck van vranerijck dede veel tyranscappen Ende hi wert namaels selver verwonnen van pipinus.

Keysers

In dese tijt openbaerde hem inden oesten een grote sterre Ende daer na volchde een grote pestilencie Ende in campanien was een berch die vuer wt gaff.

Sinte berta martelaer ende abdisse was in walsslant vernaert.

Gathildis coninghinne van vranckrijck wert een nonne in een cloester.

Dreiectus ende Marinus martelaers mit hoer knecht.

Coninck Adiulfridus wert monick Ende namaels biscop ludifridensis.

Edilrudis coninghinne van englant had drie mannen ghetrouwet ende bleef nochtans maghet Een noch veel meer and̄ heyligher waren in dese tijt vermaert.

an° mūdi

v^{m} vij^{c} lxxxiij

Paeusen

ij Leo. Syaulus sat .iij. jaer .v. maent een voij. dagher.

ij Benedictus. Romeyn sat ij jaer v maent.

v johannes. Syrus sat vi jaer v dagher.

Anno xpi

vi^{c} lxxxiij

Dese Leo een heylich man was in grieken een ī latijn seer taleu seer wijs een een wel sprekende gheleert man Totter armen behoeff was hi goedertieren van herten ende seer sorchuoudich hi ordinierde dat men inder missen alleu ghelouighen menschen soude die paeff gheuen na agnus dei Sijn hoechtijt houtmen opten derden dach van julio Hi leyt begrauen in sinte peters kercke.

Dese benedictus was ī alleu werldē seer duechsam sijn leuen concordierde mit sinen naem want benedictus is te seggher ghebenedijt. hi was ghebenedijt van name een van heylichen sijns leuens In sijn tijt was een swaer lastige starft Dese wert paeus ghecoren ende ghemaect vāden goedertieren keyser Constantino Dese eer is dieuijl den keysers gheschiet van die heyligher kercke ons mem ghenley salen wil.

Dese johannes van anthiochien was een strang man seer satich ende wel gheleert.

Justinianus was des iiij constantinus soen. hi was seer goet. vroet. ende milde. hi vermeerde dat woemsche rijcke seer. hi eerde die dienst der heyligher kercken Ende hi maecte veel rechten Mer namaels woude hi te nijt maken dat vi consilium welke sijn vader gehouden had Ende hi woude sergium den paeus mit die heylighe kercke turbieren Daer om int x jaer sijns rijcks wert hi van leo patricius tyberius ende gallimtus van sijn rijcke bevreest. ende sneden hem sijn naese ende sijn tonghe of ende verseynden hem inder ellenden te tersoen Doe ghesciede groote turbacie inder kercken vanden ketters ende scismaticos dat sijn die twist ende tweedracht maecten Item wetet dat als ghewelt gheschiet inden ouersten princen so vermeichuoudighen die quade wercken wanter dan niement en is diese van hoer quade wercken corrigiert ende bedwingt Dat heeft die heylige kercke seer dicke besocht Ende na dat justinianus verdreuen was doe aenveerdent mit ghewelt dat rijcke dese twee als leo ende tyberius die onder malcander worden twistende.

ij Justinianus. x jaer constatijn soen

v^m viij^c xciij

Zenon
Romeyn
sat ij jaer vi maent ende ix daghen.

j Sergius.
syrus
sat ix jaer viij maent ende xx daghen.

vi^c xciiij

Dese Zenon was een seer heylich man die nymmermeer hem en onderwant van weerlicke saken. hi had eē engels aenschijn hi was eerweerdich. graeu van haer. seer bequaem van zeeden. ende leyde een gheestelicke leuen. hi was waerachtich van woerden. simpel van moet. Dese wert eendrachtelicke gecoren oeck bi dat gemeen consent vanden kerken. Daer was te voren groote twist want die clercken coren petrum archibiscop Ende die ghemeent coren thodorum priester Mer die heylighe gheest verrichdese dat si eendrachtelic desen eerweerdighen zenon coren ende paeus maecten.

Sergius was een man van groter heylichheyt Ende inder electi om paeus te kyesen was groote twist. want dat een deel vāden clergy coer thodorum priester Ende dat ander deel ver coer paschalem Mer wt die wil des heren quamē die partijen ouer een ende coren desen eerweerdigen sergium Dese sergius wt eenre openbaringhe van god vermoerde hi dat lichaem des eersten leonis paeus ende brochtet tot wirsenburch Item hi doepte die comine van englant. die oeck der kercken cominck was Item hi ordinierde datmen in missen soude singhen drie werf agnus dei. hi wert begrauen bi sinte peter.

Pippinus die eerste hertoech van vranckrijck had veel tijts victorij hi verwan die vresen. hi was een goet kerstен man en een sonderlinc beschermer der kercken gods Mer in een punt dwaelde hi om dat hi een wijl tijts in ouerspul leefde Dese pippinus had te colen een borch datmen capitolium hiet en nv ter tijt onse vrouwe kerck is welcke die eerweerdighe plechtudis sijn wijff cominghinne van vranckrijck fundiert ende mit cominckker eeren verciert Item hi brocht die vresen tottet

Keysers

kerstен ghloue Item i dese tijt was oeck vermaert die heylighe maghet Notburgis hoerre keyser dochter die hoer lichaem te colen rustet blenckende ende wercken de veel miraculen.

In dese tijt was een seer grote twist inder heyligher kercke wat dat consilium tot aquilegien en woude nijt ontfanghen dat vi consilium welcke ghehouden wert te constantinopel van justinianus den keyser ende vigilius den paeus Mer sergius die paeus vermichde die tweedracht weder.

---

an° mūdi

In dese tijt begonsten die spaengers alte vromelick te striden teghens den sarracenen En si worden merelick van god gholpen. want si hoer lant dat cleyn is te ghelijcken bi heel affriken beschermde doer hulp ende bistant

Paeusen

Romeyn sat ij jaer en vi maenden.

iij Leo.

Anno xpi

des glorioseн apostel sinte jacob van welcken si noch da ghelicx grote troest ende hulp aen vijnden.

Dese Leo wert paeus biden procuratuer van romen. hi wert nijt ghezet inder cronijcken van romen noch inden ghetale der paeusen want hi tonrecht paeus wort Ende daer om hiet men hem inden decret die navolghende derde leo Men vijnt oeck nijt beschreuen dat hi yet quaets bedreuē heeft.

Int jaer ons heren vi^c xcij verwan pippinus cominck vā vranckrijck radloden den hertoech van sassen inden strijde Ende hi seynde willibroerdum den volcke te prediken.

Sinte willibroerdus quam in vranckrijck mit vi ghesellen int jaer ons heren vi^c en xc. hi predicte den vresen int jaer vi^c xcvi. hi wert vanden paeus sergius gemaect archibiscop van vtrecht. hi starff int jaer ons heren vij^c xxxvi opten seuen den dach van nouember Ende wert begrauen in sinte benedictus cloester dat hi gesticht had int bisdom van trier gheheten externacum.

Sinte Lambert des greuen Aprijs soen wert nae veel werckten der heylicheyt martieriziert vanden hertoch van aranien gheheten dodo. want hi seyde dat sijn sustersalpayda en was pipinus ghrechte wijf nijt want hi se trouwede dier wijls dat sijn wijf plechtrudis noch in leuendighe liue was.

Die comme vā englant of van sassen wāt die sassen hadden englant ghewonnen Dese quam tot romen ende wert vanden paeus sergius ghedoopt Ende corts daer nae starff hi te romen En van dier tijt voert so wiess dat oude comenckrijck van britanien.

Beda een eerweerdich priester van groter autoriteyte was in dese tijt in englant vermaert. hi hefft veel scriften after ghelaten. hi was een trouwe arbeyder inden wijngaert der heyligher kercken tot sijn ouden daghen toe.

In dese tijt wert vriesslant bekeert ende ghebrocht totter kerstenen gheloue van sinte willibroerdus archibiscop van vtrecht die daer eerst predicte.

Sinte Oda greefin van aquitanien was omtrent dese tijt van groter heylicheyt vermaert.

vi johannes. mē

Grieck sat iij jaer ij maenden ende xviij daghen.

Johannes die vi was een heylich man ende starff martelaer Mer van wien of om wat saken dat hi martelijt wort en vijntmen nijt inder hystorien beschreuen. Men meent dat hi ghedoot wort vander lombarden hertoghen als van beneuentano ende spoletano om dat hi die rechten en priuilegien der kercken woude beschermen. beyde dese hertoghen quelden die kercke mitter kercken goeden wāt si die naesten ghebuer waren ende veel werter ghevanghen Dese johannes legt begraven bi sinte sebastiaen totten catacumbas.

Twee ewalden priesters dese twee quamen wt englant in westphalen om daer dat woert gods te prediken Ende doer hoer ghebeden bewonnen si dat wt een steen wesse een fonteyn sprang in een dorp gheheten laer Ende si wijde die stede gheheten die heylighe camp totter armen behoef daer dicwijl wonderlike dinghen gheschiede den ghenen die yet doen wouden teghent testament der heyligher ende worden daer vereerlike ghelaecht En dese twee ewalden werden daer ghemeenlick ghenoemt die heren vanden heyligher camp.

Dese twee als leo ende tyberius worden onder malcander twistende Ende tyberius hielt victori want na dat leo iij jaer regniert had wert hem sijn nase of ghesneden ende inder ellenden ghesepnt Ende doe regnierde tyberius.

Keysers

Dese leo ende tyberius worden gheuaden van justinianus den waerachtighen keyser doe hi weder quam van daen daer hi verdreuen was mit hulpe des coninc stabelle vanden bulgaren Ende hi dede slepen bider straten ende also onthoefden. Ende also dicke ende menichwerf datter een droppel bloets viel wt sijn nase soe dede hi daer een verslaen die van horen bloede was.

ij Leo. iij jaer

Dese saten mit ghewelt

iij Tyberius vij jaer

In dese tijt hebben die romeynen veel sarracenen verslaghen.
Sinte michiels kercke wert inder zee op een berch ghetymmert die nv sinte michiels berch hiet.

an° mūdi

v^m ix^c iij

Paeusen

Johannes was gheboren van romen hi sat iij jaer vij maent ende xvij dage

vij Johannes.

Romeyn dese sat xx dage

Sysinnius

Anno xpi

vij^c iij

Johannes die vij was een ghcleert ende een wel sprekende man. hi tymmerde in sinte peters kercke een capell van onser lieuer vrouwen daer hi onder dat outaer begrauen wert.

Dese sysinnius leefde weynich tijts. Ende hi had grote twist teghens discorium Ende twist continueert tusschen bonifacius ende discorium Ten laetsten doe discorius starff die dat paeuscap mit ghewelt ghehouden had doe wert bonifacius restituieert Ende dese en werden int ghetal der paeusen niet ghetelt want onder twisten wil ismen twiuelachtich of si sinte peters waerachtighe navolghers gheweest hebben of en hebben.

Die vij twist ende tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen sysinnium ende discorium dat van hoer nasaten continueert wert Ende in dese tijt was een grote turbacie inder kercken want also wel int keyserscap als int paeuscap was een scandelike tweedracht ende twist.

Westphalen wert vanden twee ewalden tottet eersten ghelooef ghebrocht die daer eerst predicten ende worden daer na martieriziert int groeffcap van hoey bi die stadt van bremen. hoer lichamen worden tot colen vermoert.

Dit is die selue justinianus die hier voer staet Mer hi wert hier anderwerff gheset want hi in dit jaer weder keyser wert Ende hi versoende hem mitter heyligher kercke doende grote penitencie Mer wat hi hem seer wreetlick wraecten tegens sijn vyanden so dat hi oeck die onnoselkinder woude doden daer om wert hi verslagen mit sijn soen die vā hem int ellenden geseynt was.

Justinianus conſtantinus soen vi jaer

philippus ketter. een jaer vi maent.

Sinte hubert ouervoerde dat bisdom van maestricht mit sinte Lamberts lichaem tot luydick.

Philippus was een ketter ende regnierde weynich tijts. eñ want hi sinen heer verslagen had daer om verghimet hem qualick Hi wert van anastasius gevanghen die hem sijn oghen wt stack ende regnierde voer hem Hi ghebode datmen alle pictueren soude vter kercken nemen.

v^{m} ix^{c} viij

Dese was gheboren wt syrien ende sat vij jaer eñ xx dagher.

Conſtãtinus.

vij^{c} xiiij

Dese constantinus was alsoo oetmoedich eñ goedertieren dat hi van allen menschen ghemint was Hi wert vanden keyser justinianus ontboden dat hi soude comen tot constantinopel bi hem als hi dede Ende doe hi daer quam wert hi mit groter eeren ontfanghen Ende doe hi op enen sonnendach in sinte sophien tempel celebrierde gaf hi den keyser justimano dat heylich sacrament Ende doe sloech die keyser sijn aensichtijn inder eerde biddende den paeus dat hi voer sijn sonden woude bidden Ende hi vernywede alle die priuilegien der wemscher kercken Dese paeus constantinus krieg ende beweeff philippum den keyser een ketter te wesen wat hi had die beelden der heyligher vter kercken doen nemen Item dese Constantinus starff ende wert begrauen in sinte peters kercke in vaticano.

Carolus marcellus pipinus soen had ontallicke groote ende veel victori teghens den ongheloueghen bi die hulpe van god Hi was in allen een glorioeff triumphiere ende verwinre Mer want hi die gheestelicke goeden tot hem nam om daer mede te strijden wort sijn siel inder pinen der hellen ghesien vanden heyligher Eucherius.

Keysers

Anastasius was een goet tierstien man Mer want hi philippum sijn oghen wtgheseken had daer om vocht theodosius teghens hem en verwan hem Namaels wert hi priester ende leefde in rusten ende in vreden.

Anastasius tierstien jaer

Theodosius tierstien een jaer

Theodosius was een goedertieren tierstien. hi regnierde mit oetmoedigher herten Ende leo die seer machtich was set te hem van sijn rijcke daer na wort hi clerck en volbrocht sijn leuen in vre.

anno mūdi

Paeusen

Anno xpi

ij gregorius

Gregorius ghebore wt syrien sat xvij jaer. viij. maent ende xx daghen.

Twee coningen wt englant quamen te romen en worden monic stien dienende den onstarflicken here iheſu xpristo.

Dese gregorius was een wijn aysch man inder scrifturen wel ghelert ende een welsprekende man stantaftich van sinnen Een sorchuoudich beschermer d ghestelicker dinghen En teghens der tiercken vyanden een starck voervechter Item we tet dat in desen tijden begonsten die paeusen meer dan si ghewoentlicke waren in tijdelicken dinghen hoer teghens den keyser te versetten om hoer ongheloefs wille Ende mede dat rijcke te vermoeren van dat een volck totten anderen na dien dattet die tijt wt eyschte Van desen gregorius wort die keyser leo excōmuniert om dat hi die beelden der heyligher barnde En die keyser leo ghebiet den paeus dat hijt oeck souden doen Mer gregorius dede stoutelick contrari nijt vraghende na des keysers ghebot Aldus wortet bekent dat die principael saecke van die destructi des keyserrijcks is gheweest tetterye Ende daer om aenhing dat ghemeen tierstien volck den paeus ende dwonghen den keysers hoer tyranscappen ende tetterye te laten.

Dese leo want hi machtich was so versettede hi theodosium eñ regnierde voer hem Hi wort verleyt ende bedroghen van enen die vanden gheloue ghevallen was ende hi ghebode te verbernen die leelden ons heren ende der heyligen waer om wert hi ghepleecht in strijden ende in pestilencien ende mit veel ander onghelucs. hi wert vanden paeus gregorius die ij ghestraft. mer hi bleef verhart ī sijn boesheyt daer om scheyden hem vanden keyser al ytalien ende hyspanien ende gheboden des paeus gregorij Ende om dier saken wil worden veel tersteu ghemartelijt Ten laetsten starf hi yammerlijc in sijn ongheloef.

ij Leo eñ sijn soen

xxvj jaer. Ietter Constantinus.

Aripertus der longobarden coninck was een goedertieren barmhertich eñ recht ueerdich man Dese was ghewoenlick heymelick te gaen doer sijn rijck om te ondervraghen ende te vernemen wat rechtueerdicheyt sijn dienres den volcke deden Dit is een goet eyempel.

v^{m} ix^{c} xxiij

In dese tijt began die ketterye van sommighen die die leelden der heyligher wet lic der leken boeken sijn wouden of nemen recht oft afgodye ghewees waer. dit quā wt inghenen der sarracenen Aldus blijckt hoe dat die heylighe kerck altijt ghe= oefent wort.

vij^{c} xxiiij

In dese tijt wert bekeert Rabbodus die een hertoch der vriesen was Ende doe= men hem doopen soude Ende hi den enen voet inder heyligher fonteyne had ghe= set. doe vraechde hi of dat meeste deel sijnre ouderen inder hellen of int paradijs waren Eñ doe hi hoerde dat si meest verdomt waren toech hi sijn voet na hem ende seyde Tis wonder bi veel ghelefscap te wesen dat hi luttel ende so wort hi bedroghen vanden duuel die hem veel goets ghebeeft had tot veel jaren. mer hi starf haestelick des der den daghes Certeyn hi en stonden te vozen dat liden der hellen nijt. voerwaer voer= waer het was quaet jock Mer sijn soen wert van sijns vaders haestighe dot ver= ueert ende bekeerde hem.

Constantinopel wert in dese tijt beleghen vanden sarracenen Ende wert weder ghebeest ende ghevryet van onser lieuer vrouwen maria Item op dese tijt wert enen heremijt ghetoont een wonderlick visioen van joseph die onser god int graff leyde Ende na weynich jaren storuen al daer in^{c} dusent menschen van die pestilencie.

Die sarracenen hadden in dese tijt voerspoet in hoer quade wercken. Si hadden heel hyspanien onder daen Ende si souden walslant aen ghepoert hebben ten waer dat karolus martellus hoer nijt wederstaen en had Esi karolus verwan veel tijts den sarracenen Ende op een tijt versloech hi meer dan drie hondert dusent sarracenen Ende van sijn volck wort alleen yo hondert verslaghen.

Keysers

Sinte augustinus lichaem wort in dese tijt vervoert vā sardinien tot pauyen vanden duoten coninck der longobarden die lumpardus hiet.

Egidius een heylich abt quam wt grieken in walslant.

Germanien wort ghebrocht totten ierstен gheloue vā bonifacius biscop die daer eerst predicte ende gheseynt was vanden paeus gregorius die anderde.

Sinte benedictus cloester wert reformiert inden berch Cassino Ende sommighe rijcke cloesteren worden in almanien ghesticht.

Lebuinus een heylich priester was wt englant ende predicte inder veluе esi naemaels den ouden sassen dat sijn die westphalings Sijn lichaem leyt te deuenter.

anno mūdi v^m ix^c xxxiij

Paeusen

Romeyn dese sat x jaer viij maent ende xxiij dagen.

iij gregorius

Pelagius coninck van hyspanien began bi groter miraculen sijn rijcke te reformieren.

Germanus wert verdreuen.

Hermynus biscop lobiensis.

Anno xpi vij^c xxxiij

Dese Gregorius volcht eerweerdelike den voerghenoemde gregorium inder name ende oeck in heylicheyt van eenre minnen esi stantaftichеyt. hi wederstont wonderlick den keyser ende hielt victori. hi nam karolum in sijn hulp teghens den koninck der longobarden. hi ordinierde tot vyenne een archibiscop. hi heeft totten Canon der misse ghedaen quorum hodie solempnitas in conspectu tue maiestatis celebratur ec.

Tyrus biscop van constantinopel wert om tierstен gheloue verdreuen.

Cesarius biscop arelatensis leerde die monicken.

Egberch was een heylich man ende quam wt hierlant in walslant.

Albinus biscop andegauensis.

Eucherius biscop van oerliens.

Volfranus biscop zenonensis.

Agilophus biscop van colen.

Guericus biscop zenonensis.

Petrus biscop damascenus esi mr.

Bonifacius mit. lij. ghesellen wert martelijt vanden vriesen in vrieslant Sijn lichaem wert begrauen in een cloester gheheten fulden vā sinte benedictus oerde int biscdom van mens dat hi ghesticht had int jaer ons heren vij^c. lij. Hi liet dat biscdom van mens ende quam tutrecht ende wert archibiscop ende leefde xvi jaer daer na.

Constantinus keonis soen began te singhen doe hi ghedoopt wert vanden patriarch germanus daer hi in bewijsde dat hi soude wesen een grote scandalizacie inder heyligher kercke Item hi persequierde die wetten weleke vā sijn vaders ghesetwa ren en hi gaf hem alle die tijt sijns leuens tot wijchelinge. afgodye. en tot oncuysheyt hi beriep een consilium tot constantinopel van iij^{c} en xxx Biscoppen en ghebiet of te nemen alle die beelden d heyligher en hi scandalizierde die heyligher kercke en vermoleyde so seer dē elercken leken en monicken dattet schien dat hi verwoe: der was dan dyocleianus in sijnre persecucie. hi maecten also veel martelaers dat ter nauwe keyser ofte heyden gheweest is die der so veel ghedoot heeft Ende die patriarch vā constantinopel die een valsch man was consentierdent hem in alle dinghen Ten laetsten wert hi vanden brant gods ghenaecht Ende hi riep doe hi noch in leuende lijf was Ic bin ouergheleuert den helschen vuer ende also starf hi seer onsalichlicken.

v Constantinus. leetter xxxv jaer

v^{m} ix^{c} xliij

Griecke

zacharias. sat v jaer ij maent ende xv daghen.

vij^{c} xliij

Dese zacharias was een goedertieren man verciert mit veel duechden. hi wert van alle menschen ghemint om sijnre sachtmoedicheyts wil. hi offerede coninck hildoricum en verdreef hem wt sijn lant Ende in sijn stede settede hi weder pippinum want hi den volcke nutter ende profijtlicker was. hier machmen mercken hoe groot dat in dese tijt des paeus macht ghekeest is doe hi dat vermaerde rijcke vervreemde vanden waerachtighen erfghenamen ende brochtet om wtlicker saken wil tot pippinum Dese zacharias ouersettede dyalogum gregorij vten latijn in griex. hi starf ende wert bi sinte peter begrauen.

Binnen Romen wort een generael consilium ghehouden vanden paeus gregorius die iij in welcke te samen vergadert waren omtrent dusent biscoppen die alghelijck confirmierden dat men die beelden d heyligher soude eeren ende in groter weerdicheyt houden Ende si condempnierden allen den ghenen die contrari deden in woerden of in wercken.

Karolomannus was pippinus broeder en des groten karolus oem dese wert bekeert mitter vresen gods. ende hi liet sijn rijcke ende wert monick.

Rachis der longobarden coninck wert vanden paeus vermaent dat hi den Romeynen nijt meer en soude persequieren Hi was den paeus ghehoersam ende liet sijn rijck ende wert monick Doe nam Aystulfus sijn broeder dat rijck aen hem.

Hildericus coninck van vranckrijck gaf al sijn goet den armen Hi liet sijn rijck ende wert monick Dese comynghen worden bi auentuer te weghen van die vereeringhe verdoeming Karolt marcelli Ende oeck om dattet seer perculoes is hoghe staet te voren ende grote macht te hebben wanter weynich sijn diet regieren na sijn toebehoren Hoe veel dat Karolus marcellus ghedaen heeft voer dat tersten ghelooft dat is wel kenlick Nochtans om eenre salte wil wert hi ewelick verdoemt &c.

Keysers

In die vryheyt carturensi wert vanden heer ghewijt een cloester in tegenwoordicheyt des paeus stephani ende des coninghs pippini.
Remigius archibiscop rothomagensis vermaert van groter heylicheyt.
Sinte siluesters lichaem wort vervoert te monacalum.

anº mūdi

v^{m} ix^{c} liij

Paeusen

Sinte janss baptisten hoeft wort ghebrocht in aquitanien Ende veel vā pippinus vrienden die inden strijt verslaghen waren worden ter stont weder leuendich.

ij stephanus

Romeyn sat vijf jaer ende xxviij dagen.

Annoxpi

vij^{c} liij

Dese stephanus den paeus was in allen dingen der heylegher kercken seer nut ende oirbaerlick in woerden ende in leringhen seer strenghelick regierende die ghestichte ende tijtlicke goeden. hi was een beschermer der armer menschen. dese salfde pippijn tot een coninck van vranckrijck ende seynde hem teghens den longobarden om die te bedwinghen weder te gheven d kercken goeden die si langhe tijt mit onrecht onthouden hadden welcke also gheschiede Item hi vervoerde dat rijck vanden grieken totten francen.

Lullus een alten heylighen man navolchde bonifacium int bisdom van mens.
Drie martelaers worden vā romen in walslant ghebrocht als gorgonius wert gheset in gorzia Nabor in hilliriaco Ende nazarius in losrisham.
Sinte seuerinus die eerste abt vuldensis was in dese tijt vermaert.
Gregorius biscop van vtrecht seynde sinte lebuinum marcellum ende willibrordum tot deuenter te predikten dat woert gods den ouden saxen al daer starff hi opten xxv dach van augusto.

In dese tijt gheschiede veel wonderlike dinghen Item in syrien was een wonderlicke groot eertbeuinghe so datter sommighe steden versonckten Ende sommighe ander steden die op bergben stonden scheyden hoer van dat ghebergte ende ghinghen staen op ander effen plaetzen wel sess milen verre ende si en braken niet Item in mesopotamien schoerden dat eertrijck wel twee milen lang Item eē mulk spzack woerden ghelijck oft een mensch ghesprocken had Item vanden hemel viel asch Item in die zee pontico was dat water beurozen xxx cubiten dicke eñ wel hondt milen lang Ende daer op so viel snee xx cubiten hoech ghelijck een berch. dese vorst was wonderlike groot Item schietende sterren vielen vter lucht dat die menschen wordden verueert menende dat die werlt soude vergaen hebben Siet int spieghelder hystorien Ende wat wonderlike verandringhe dese teyckenen prenosticaerden ende boetseapten. dat bewijsen ons wel die navolghende tijden.

v^{m} ix^{c} lxiij

Romeyn sat x jaer eñ een maent.

Paulus.

Karolus magnus was een edel heerlick jonghe eñ began te regieren in vrancrijck Hi was pippinus soen Eñ sijn moeder hiet berta.

vij^{c} lxiij

Dese paulus was een heylich ende sachtmoedich man. hi ordinerde hoe dat men den dienst gods soude houden inder vasten Dese plach inder nacht te gaen mit luttel dienres om den sieken. den armen. ende den ghevanghen te visiteren die hi hoer noettruft besorchde. weduwen ende wesen quam hi te hulp. Hi woende bi sinte paulus wel om der groter hetten wil die somers te romen was ende al daer starff hi Men die romeynen begroeuen hem mit groter eerweerdicheyt in sinte peters kercke.

Gengulphus martelaer ende ridder was in bourgoengen vermaert Dese cost een fonteyn in vranckrijck ende leydese in bourgoengen dat se daer water wt gaff. Item doe hi schreyde van sijn wijff die in ouerspul leefde wert hi van een clerck verslaghen die bi sijn wijff in ouerspul satt Ende om dat gengulphus wijff die miraculen welcke hi dede bespottede seggbende ist dat gengulphus miraculen doet so singt mijn eerst Ende dat gheschiede also Want als hi miraculen dede so sang hoer eerst Ende de sonderlinge opten vridach en liet hoer eerst gat niet of ten sang alenit om dat si op fulecken dach dat dwaes woert ghesprocken had.

In dese tijt wert dat rijcke van romen aen tweeen ghedeylt want die paeus ste-
phanus brocht ytalien &c aen karolum magnum die noch een jong was Een con
stantinus behielt mit groten arbeyt grieken mit meer ander rijcken die ouer dat
meer ghelegher waren.

Keysers

Die Turken die wt die bergher van Caspien gecomen waren alsmen seyt had
den dat meere armenien belegher Ende doe si aen die pestilencie te maer veel storuen
wert hoer geraden vanden kerstenen dat si op hoer hoeft een teyken des cruces souden
laten scheren en doe cessierde die plaghe En die manier behielden si noch namaels.

Hier hebben gheweest bloedighe tijden ende aen alle canten seer verstoert wat
die sarracenen. heyden en oeck die kerstenen hadden onder malcander veel groter stri-
den van welcken karolus magnus was bi die hulpe gods een heerlick triumphiere
hoe wel dat hi seluer veel volcks verloer hier of ouerlesen die hystorien die va hem
beschreuen sijn.

an° mūdi

v^m ix^c lxxiij

Romeyn

Paeusen

Dese sat ij jaer ende een maent

ij Constantinus.

Stephanus

syculus sat iij jaer vijf maent ende xxviij dagher.

Anno xpi

vij^c lxxiij

Constantinus was een leecke en wert schielicke priester ende paeus mit ghewelt. en mit groter scandalizacie re-
gierde hi die kercke Mer bi neerstic-
heyt der kerstenen menschen wert hi wt
sijn stoel ghestoten ende sijn oghen wt
ghestecken Item dese heeft geweest die
vijfte paeus va quader famen Aldus
wort die heylighe paeus stoel in alre
eerweerdicheyt ende heylicheyt vanden heyligher gheest bewaert.

Stephanus beriep een Consilium wt
gallien en ytalien te romen Ende die din-
ghen die van constantinus paeus voerghe
noemt gheordineert waren maecte hi te
niet als doepsel crisme &c. Ende die van
hem ghewijt waren en die heylighe graden
ontfanghen hadden die ontwijde hi weder
hi starf en wert begrauen in vaticano.

In dese tijt gheschiede een vermeerlick exempel tot tours. want op een tijt doe
die monicken van sinte martijns kercke in groter werscappe ende ghenoechte saten
worden si alle samen van enen enghel ghedoot Mer een alleen wtghesondert Doe
quam Alcwinus ende reformierde dat cloester.

Hier was vranckrijck ende al gallien in sijn bloeyen ende triumphierden ouer al alsso wel ouer dat gheberchte als ouer zee ghelijck hier voermaels die romeynen plaghen te triumphieren &c. Ende dat rijck der gothen eñ dat rijck der longobaerden ghing te nijt welcke sijn oersprong ende beghinsel nam omtrent die jaren ons heren twee hondert ende vijftich.

Ludgerus een seer heylich man vermaert of hi die anderde moyses gheweest waer want van die tijt dat hi geboren wert was hi den here ghheylicht. hi brocht ontallike veel volcks totter kerstenen ghelooue. hi was der vresen ende der sassen apostel vernaemt Item hi was die eerste biscop van munster. hi stichtde veel cloesteren ende was vermaert in veel miraculen Ten laetsten starff hi in billerbeke Alter sijn lichaem wert vercoert te wedernam ende wert daer begrauen int jaer ons heren ix^c ende .l. of daer omtrent.

Alcwinus een alten ghelerden man was van groter heylicheyt vermaert. Hi was karolus magnus meyster Ende hi heeft veel serstenen ghelaten.

i adrianus.

Romeyn
dese sat xxiiij jaer vi maenden
ende xviij dagben.

Dese Adrianus was een seer edel eñ machtich man. hi volbracht veel dingen seer heerlicken Ende alst schijnt so en heeft voer hem sijns ghelijck nyt ghweest in tijtlicker glorie ende rijcktdom. hi tymmerde die mueren ende die toernen die verdestrueert ende vernalles waren Item hi celebrierde seer feestelicken twee consilien. hi stichtede veel cloesteren eñ kercken Ende ter tede van desen adrianus so beleyde karolus magnus die longobaerden in paueyen ende veng den coninck desiderium mit sijn wijff Ten laetsten starff dese salighe paeus ende wert begrauen bi sinte peter.

In dese tijt ghschiede in syrien een mirackel in een stadt ghheten bincho dat die joden vonden een beelt ons heren in eens joden huus Ende alle die lasteren welcke die joden onsen heer deden opten goeden vridach. deden si nv sinen beelde Ende doe si in des beeldes side staken quam daer bloet ende water wt dat si ontfenghen in een pulle ende wat siecken dat si hadden die daer mede besprencklet worden die worden van hoer siecte ghesont. dit siende die joden worden bekeert eñ ontfenghen dat doep sel.

Dese keyser leo was quaet mer niet aks sijn vader Hi was verwoet van ghierichept Ende hi begheerde een kroen die eenre kerckte toebehoerde daer een Carbunkel in stont Mer doe hise op sijn hoeft droech wert hi van een weerts benaghen ende starf Dese leo had een alten bosen wijf die hyrena hiet Ende dese regnierde mit hoer soen na dat leo ghestoruen was.

Keysers

iiij Leo. vijff jaer

vi Constantinus. Tien jaer mit sijn moeder

Dese Constantinus was een goedertieren may. hi regnierde mit sijn moeder iij jaer. daer na settede hi sijn moeder vā dat rijcke ende regnierde alleen vij jaer waer om creech sijn moeder groote onweerdicheyt tot hoer soen ende bewesde hem van sijn oghen ende van sijn rijcke ende bleef keyserinne iij jaer alleen. Ten laetsten doe die grieken vernamen dat si karolum magnum trouwen woude doe venghen si hoer ende beslotense in een cloester Ende namen nyeheforum tot een keyser.

an° mūdi

v^m ix^c lxxxiij v^m ix^c xciij

Die sassen worden tottet kersten ghelooef ghebrocht die voermaels alte herde mesken waren ende der waren ewighe vyanden Mer nv worden si verwonnen vā karolus magnus O wonderlijke dispensacie der oerdelen gods Nv wastet ghelooef als nv vergatet ꝛc̄.

Paeuse

Anno xpi

vij^c lxxxiiij vij^c xciiij

Dat vij Consilium wert ghehouden te nycenen van iij^c ende .l. biscoppen Daer wert confirmiert dat die heylighe gheest voert gaet vanden vader ende vanden soen ghelijcke god een mit hem ī teghenwoerdicheyt hyrenis ende constantini hoer soen Ter bede vā tharasius patriarch van constantinopel ende des paeus adriang

Die vniuersiteyt die van athenen tot romen geset was wert nv van karolus magnus tot parijs vercoert.

Ogerus hertoch van danamarchia een kerstē prince. dese wan in karolus magnus tijden vol na alle die landen ouer zee van iherusalem tot die komen des sonnes toe bi die hulpe gods ende doer groote miraculen stercktende sijn heer. Ende hi ordinierde een rijcke in dat ouerste inden dien daer hi heer of maecte des comincs der vresen soen ghenaten johan ende ghemeenlicke ghenoemt wert priester jan of paep jan om sijn heylicheyt ende deuote leuens wil Ende ordinierde onder hem wt sijn ghesiacht. viij. kinre heren die hoer heerscappie souden hebben doer dat lant om dattet kerstē ghelooue alsoo daer blijuen mochte.

Dese nycefozus was een ghierich man eñ den mẽschen seer lastich Die grieken maectẽ hem keyser. hi regnierde te constãtinopel eñ al dat ryck oestwerts was bi na te nijt ver gaen want die vo: meynen gauẽ hoer ake drachtelic tot karolum magnum

Nycefo rus.

Dese twee en worden in ano cronijcken nijt ghetelt.

Michael was een goet kerstien van allen menschen ghemint. hi trouwede allen menschen die van nycefozus ghierichcheyt bedruct waren eñ maecte: se rijck Eñ al die den gheloue contrari waren maecten hi te nijt daer hi mochte.

Michael. ñ jaer.

Jn desen tijden verduysterde die sonne eñ si en schen nijt in yñ dagben eñ men sach een teyken des cruces mẽ mẽschen cleder en. eñ vanden hemel viel bloet opter eerden Veel mẽschen seyden dat dit geschiede om dat die goedtieren keyser geblint was. Jn dese tijt wert tot constantinopel geuonden een gulden plaet i eens mans graft daer op ghescreuen stont ypristus sel ghebozen werden van die maghet maria eñ ic gheloue i hem O sonne du selste mi andwerf sien onder constantino eñ hirene.

vi^{m} iij

Amelius mr ende greef van aluer: nen was karolus swagher. Amicus ende kericanus worden in campanien martierizert.

iiij Leo. gkssor

Romeyn dese sat yy jaer vijff maenden ende yvi dagben.

viij^{c} iiij

Dese Leo wert paeus doe adrianus dood was. hi was een eerweerdich heylich sachtmoedich ende seer wel ghekeert man Mer adrianus vrienden en mochten dat nijt liden dat hi so verkeuen was. waer om kerwerde si dat volck teghens hem Ende daer hi die litanien dede op sinte marcus dach welcke hi insettede wort hi ghevan: ghen. ende twee repsen worden hem sijn oghen wt ghestelten. ende twee werff sijn ton ghe of ghesneden Mer die almachtighe here gaf hem weder sijn ghesicht eñ sijn spra ke Doe toech hi tot karolum den coninck van vranckrijck ende quam mit hem te romen. ende doe werder wraeck ghedaen ouer sinen vyanden Ende dese leo crwende karolum in een keyser Ten laetsten starf hi ende wert begrauen bi sinte peter.

Jherusalem ende all dat heylighe lant wert weder ghemaect ende recuperiert vã karolus magnus Ende die secte der sarracenen wert wrettic aenghvochten wãt die tijt der ontfermingbe ghecomen is.

Tot alden wert ingheset ende ordiniert die vermaerde pelgrimaedsi tot alden se uen jaren eens. om der costelicken reliquien ende heylichdoms wil dat daer van ka: rolus magnus ghebrocht wert.

Keyſers

Dese Karolus magnus na dien dat hi in vranckrijck regniert had xxxiiij jaer wert hi keyser ende regnierde xliij jaer Hi was groot vā live claer van duechden. deuoet tot gode. milt van aelmissen. rechtueerdich in sijn oerdelen. wel ghespraect. verwinne in allen strijden. Hi versocht die kercken nacht ende dach. hi quam te romen eñ custe oetmoedelike die posten vā kerc; ken. hi toech te iherusalem eñ voer in greken eñ quam voer syalē; en eñ verwan die sassen eñ spaengers eñ onderdese den ghelo; ue. hi stichtede cloesteren eñ beschermde die kercken. ende weder stont den rebellen Ende na dat hi die sassen. westphalings. vn; ghers. eñ oestlude hem eñ den kersten gheloue onderdanich ghemaect had. doe maec; te hi te Colen twee bruggen ouer den rijn Item hi was matich van eten ende vā dranckē Item hi had drie sonen die ghheten waren Karolus. pipinus. eñ ludowi cus Ende oeck had hi drie dochteren die heten wchildis. berga. ende galla. dese sett liet hi eerst leren in die vij vry consten Eñ also schier dat sijn sonen wat ouder wor den wende hise te peert ende te wapen nader francen maniere Eñ sijn dochteren dede

an° mūdi hi leren spinnen weuen ende breyen om alle ledicheyt te schuwen vi^m viij^c

Ende hi seluer alst tijt gaf dat hi ledich soude wesen so leerde hi screuen Ende hi set

Paeusen tede des nachts penne eñ inct mit papier bi sijn bedde om dat als hem des nachtes yet profijtlicks voer quam te doen so beschreef hijt om dat hi des nijt en soude vergh; ten Item hi fundierde tot alken onse vrouwe kercke ende dede die columpnen ende

Anno xpi marmer steen brenghen van romen ende van rauennen. daer na viij^c xiiij

maecte hi also veel cloesteren alser letteren sijn int .A.b.c. Ende gaff elcx hondert pondt vlaers tours payment Hi verbrede vranckrijck ende maectent twee werff groter dant te voren was Item hi weder maecte dat heylighe lant ende quam we; der tot Constantinopel Eñ hi en woude vanden keyser van constantinopel noch gout noch silver noch costelike ghesteenten ontfanghen Mer alleen beghierde hi reliquien der heylighen Ende na dat hi ghevast ende gheleden had ontfenghi een deel van ons heren crocen die bloyende wert in sijn handen Hi ontfenghe een van ons heren naghelen Eñ een deel van theylich cruys Ons heren sweet doeck Onser vrou wen hemde Symeons arme dit brochte hi al tot aken Ende doe dese reliquien in on ser vrouwen kercke die hi ghetymmert had gheset worden. wert daer een dode ver; weet Ende daer gheschiede veel meer miraculen ꝛc̄.

Voer die dot des glorioſen ende heyligher keyſers karoli ſachmen veel teyke-
nen Item die Eclipſis des ſonnes eñ des manes duerde langher dant ghewoent
lict was Item men ſach in die ſonne vij dagher lang een ſwarte vlack Item die
groote brug tot mens brande drie vren lang Item dat Coſtelike portael tot Aken
viel vter gronde neder Siende die goedertieren keyſer dat hem die dot naende
was maecte ypriſtum eerfghenaem van ſijn goeden ·Ende deylde et aen drieen dat
een deel gaf hi den armē eñ den dienres des pallaes Die twee ander delen deylde hij
in yvij ende gaf dat den prelaten der heyligher kercken · hij maecte ludowicum ſijn
ouſte ſoen keyſer Sijn ander ſoen maecte hi heer van duutſch lant Ende den derde
gaf hi hiſpamē Ten laetſten doe hi viij jaer keyſer gheweeſt had ende hi lxxij jaer
out was ſterf hi opten xxviij dach van Januarius Ander Cronijcken ſeggher
dat hi ſtarf opten eerſten dach van februarius Ende hi wert begrauen tot Aken
In onſer vrouwe kercke ·

Die kercke van conſtantinopel wert een patriarchaelſtoel ordinierd in die eere
des heyligher apoſtels ſinte jacob Ende die begheerte van maria zebedei wert ver-
uult Want johannes ruſt totter rechterhant tot Epheſum Eñ jacobus totter luf-
terhant · Romen ſtaende ſeer ſuuerlicke int middel ·

Item doe karolus magnꝰ ſteruen ſoude gheſchiedet dat Tulpinus archibiſcop
van remen weſende tot remen began hi die ſouter te leſen Ende wt die verhengniſ-
ſe gods hoerde hi inder lucht veel duuellen die hi beſwoer vraghende wer wert dat
ſi wouden Sij antwoerde dat ſi haeſtelicke tot Aken reyſden verwachtende die do-
ot des keyſers karoli Doe ghebiet die biſcop den duuellen in die naem ons heren
ihēſu ypriſti dat ſi weder tot hem ſoude comē Ende ſi quamē ſeer dweuich eer dat
die biſcop die ſouter wt gheleſen had ſeggende het was ons keyſer Mer die man
vā galiſſen ſond hoofft leyde inder ſcalen alſo veel houts eñ ſteen dat ſwaerder wo
ech dan al dat wij brenghen mochten Deſe man van galiſſen was ſinte jacob welc
ke deſe karolus magnus een kercke fundiert ende volmaect had ende na dien dat
hi die ſarracenen verwonnen had doe opende hij ende maecten een wech doer gro
ten arbeyt ende conſten om datmen ſinte jacob ſoude moghen verſoecken ·
Item Emardus heeft die hyſtori ende legende van karolus magnus beſcreuen ·

¶ Die ſonne bleef in deſe tijt ſtaē drie daghe lang ō dat karolus magnꝰ ſoude ſijn vyanden moghen verwinnen Ende een wet teyken des heyligh' cruces mit veel ſperen openbaerde inder lucht Ende daer na volechde een grote bloetſtorting onder den kerſten.

¶ In Rontivallo worden meer dan xv kerſten coninghen ende groven verſlaghen Milo van Angleris Rolandus vāder was hertoch ende leydsman van karolꝰ

Keyſers

heer Ende hi wert verſlaghen inden ſtrijt van Aygolando

¶ Karolus magnus ſtichtede vijff heerlike biſdommen Als Colen Mens. Trier. Salzeberghen.

V Gerhardus hertoch van Keyeren quam in pannonien ende wert daer martelijt.

V Tuellinus der vngaren coninck gaff hem ſelven mit al ſijn lant den keyſer karolō magno Ende hi liet hem dopen ende wert kerſten.

V Salinus biſcop Ambianenſis En valencian ſijn diſcipel martelaers.

an⁹ mundi

Pauſen

¶ Sinte kartholmeus lichaem wert veruoert van lipertania tot beneuentum.

iiij. Stephanus

Romeyn ſat iij jaer vij maent

Anno Xpi

¶ Yſuardus monick deſe vergaderde wt karolus magnꝰ ghebot al die legenden eñ werckten der heyligher van alle die werlt. Ende alle daghe warend meer dan iijc heyligher hoer hoechtijt daer om iſt ordinieret datmen leſen ſel in martirologio Et aliorū plurimorū ſanctorū ꝛc.

¶ Deſe ſtephanus verloſte veel ghevanghen i vranckrijck. hi cwende den keyſer ludowicum hij ſtarff te romen ende wert in ſinte peters kercke begraven.

¶ Paulus dyakken vergaderde wt karolus ghebot die leſſen diemen van een yghelicken heylich leſet wt die alre beſte ſcriftuere der heyligher vaderen.

¶ Rabanus poete ende monick wert na Abt vuldenſes Ten laetſten Archibiſcop van mens hij was een groot doctoer ſeer vermaert die veel beſcreven heeft Strabus was ſijn diſcipel.

Dese ludowicus des groten karolus soen was een man van groter goedertierē heit waer om wert hi ghheten pius dat is goedertieren. hi verwan sijn twee broeders die die een duutslant ende die ander spaengen regierden Ende alle beyde hadden si een quaet eynde Dese ludowicus had oeck drie sonen Als lotharium pupinum ende ludowicum den eersten maecte hi keyser ende gaff hem italien te regieren den Anderen maecte hij coninck van Aquitanien Ende den derde maecte hi prince ouer beyeren ende germanien Daer nae wert hij off ghset van sommighe quaden menschen ende sijn sonē regnierden die hem veruolchde Nochtans bracht hijse namaels goedertierlike tot penitencie eñ bekeerde eñ hi regnierde weder met lothario sinen soen Ten laetsten starf hi een heylich man ende wert te mens deuotelick begrauen.

xxv. jaer.

i. ludowicq

Honol dus coninc vanden denemarkse wert mit sijn wijff eñ kijnderen tot mens ghedoopt Ende die keyser gaff hem vriesland.

viij xxiij

Romeyn

Dese sat vij jaer ende xvij dagher.

·j. paschalis·

·ij. Eugenicq·

Romeyn

sat iij jaer ij maent.

viijc xxiiij

Dese paschalis bij openbaringhe van sinte Cecilien verhoeff hi haer lichaem mit sinte tiburcius maximus valerianus eñ oeck vrbanq des paeus lichaem mit sijn eygen handen ende settese in sinte Cecilien kercke Item hi wed maecte sinte prayedis kercke Item hi maecte een cloester daer die monicken wt grieken in woenden Eñ ontallike veel heyligher lichaemen vergaderde hij vanden kerchoven ende verhoefse seer eerlike.

Fredericus die ix biscop van vtrecht wert martelijt van judith des keysers wijff die sijn nicht was.

Dese Eugenius was een man van groter heylicheit hij vsmade die werlt ende dienden god hij veraerde sinte fabiaen kercke van welcken hij eerst een cardinael gheheten was mit een sulueren cyborie eñ mit veel schilderij dese wert martiriziert vanden ketten van Romē eñ wert in sinte peters kercke begrauē.

Die vij twist inden heyligher kercke was tusschen Eugenio eñ zinzinnium om tweedracht der geenre die den paeus coren Mer Eugenicq bleef paeus om dattet meeste deel mit hem was.

In dese tijt was een maghet van xij jaren die opten paeschdach ontfeng dat heylich sacrament. Ende vastede daer na vi maenden lang etende alleen water ende broet Daer nae abstinierde si haer iij. jaer lang van alle spijse ende dranclie Namaels leefde si weder als die ghemeen menschen.

In ludowicus tijden gheschiedet in turingia dat vander eerden wort ghesneden sonder emighe handen Een torff van vijftich voet lang. viij voet breet ende vi. voet hoech Ende wert wel xxv voet vander stede gheuoert.

Keysers

In walsland was een grote tempeest ende aertbeuinghe Ende veel steden ende huysen verbrande vanden hemelsche vuer Die menschen ende die beesten worden vanden blixem neder gheslaghen Item zwaer stenen vielen mitten haghel neder Item te midzomer eer die sonne opt hoechste was viel mitten haghel vter lucht Een grot stuck ijs van vi voet breet ende xvi voeten lang Ende ij voeten hoech Daer na volchde een grote zwaer pestilencie.

anno mundi vi^m xxxiij

Pausen

Romeyn xl daghen. valentinus

iiij. Gregorius Romeyn sat xvi jaer.

Anno Xpi vij^c xxxiij.

Dese gregorius wert paeus na dat valentinus ghestoruen was die mer een weynich tijts leefde dese heeft veel goets ghedaen hi sach die dweuighe tijden ende menigherley plaghen onder volck Item hi verhoeff veel heyligher lichamen vter eerden ende settese opter altaren Item voer sijn begheerten so verdreuen ludowicus ende guigo marcgraef van lombardien die saracenen van italien Ten laetsten na veel ontallicke goeder wercken sterf hi op dien seluer tijt dat die keyser sterf ende hi wert begrauen bij sinte peter.

Dese gregorius insettede die hoechtijt van allen heyligher te vieren opten eersten dach van Nouember Ende die walen mitter volck van germanien begonsten mede die hoechtijt te vieren opten seluen dach Item Rabanus heeft van dese hoechtijt een suuerlick sermoen ghemaect.

In dese tijt worden veel heyligher lichamen vertuoert Sebastianus ende gregorius paeus suessionensis Sinte marcelling ende petrus lichamen worden van Romeyn in walsland vertuoert Ende sinte vitus lichaem in sassen Ende valentinus eij genesius in Augiam.

In dese tijt openbaerde een sonderlinc ende een verveerlick comeet daer die keyser seer of verschrickte Ende sprac mitten philosoeph Egmardo menende dat si beweest ende beduden des keysers doot ende mutacie in den rijcke Mer die philosoeph Egmardo en woude den keyser niet verslaen eñ allegierde dat woert des propheten seggende van die tyrannen des hemels en wilt niet üueert sijn ꝛc̄ Doe sprac die duoste keyser wij en sullen niement anders ontsien dan den scepper die ons eñ dese sterre gheschapen heeft Ende wij sijn schuldich sijn goedertierenheit te louē die hē verweerdicht mit alsulke tyrannen ons onwetende sondaers te vermanen want als alsulke wonderlike dinghen hem openbaren die ons allen wtten so sellen wij al le oeck haesten ons sondich leuen te beteren om barmhertigheit te vercrighen Ende men gheloeft duechdelick dat hi mit deser oetmoedicheit den here versoent heeft soe dat die plaghe niet en quam op hem Mer op jtalien wt een op loep der sarracenen.

viᵐ ylüj

Gloria laus et honor tibi sit rex xpe ꝛc̄ dit is een ymmen diemen singt opten palm dach Ende maecte theodulphus biscop van oerliens daer hi in een toern ghevangben sat Ende want hi dese ymmen sang doe die keyser in die processie verbij den toern ghing wert hi verlost ende weder in sijn bisdom gheset.

viijᶜ ylüj.

Een verveerlike plaghe gheschiede ouer tomen eñ al jtalien wāt sommighe onghelouighe tersten seynden heymelic aenden soldaen der sarracenen dat hij gheringhe soude ouer tomen Ende hi quam doe wert tomen ghewonnen ende sinte peter ende sinte pouwels tercke wert yammerlick beweft ende een peert stal off ghemaect Mer ludowicus ende die walen mitten lombarden verjaechdese ende maectese wederuluchtich niet sonder grote bloetstorting der tersten menschen Namaels quamen die sarracenen weder tot tomen ende bewesden die tercken mit groter onweerdicheit Ende doe si al dat omtrent tomē was verdestrueert hadden quamen si weder in affricken van daen dat si ghecomen waren mit groeten woe ende verdoncktē all in diepste vander zee.

Sinte dyonisius boecken werden vten griecken in latijn ouerset Ende die keyser van constantinopel michael seyndese den keyser ludowico diese mit groter blijscap ontfeng op sinte martijns dach Eñ doe worden aldaer yix sieken menschen terstont ghesont.

Dese lotharius besat dat Rijcke alleen na sijns vaders dood Hi had twee broeders ludowicum ende karolum dien hi ont eruen woude Waer om stredy si tegens hem in welcker strijt ghesciede alsoe groot bloetstorting dat voer die tijt nye soe groot in vranckrijck ghesciet en was. Ende lotharius wert voeruluchtich Mer sommighe grote heren vereniedese weder ende deyldy die rijcken onder malcander soe dat lotharius

Keysers

·j· Lotharig·

keyser bleef Mer voert aen en constey sij hoer vyanden nijt weder staen om datter soe veel ridderen

yy jaer ludowicus soen

verslaghen waren waer om worden sij tot alley canten aenghenoechten Want almen alte veel wil bedriuen so doetmen bij tijden alre minst Ende die Ander menschen pleghen te beschermē die en mogben nu hoer selues nijt helpen Wat sel doen dat cleyn cruyt der woestinen Als die hoghe cedar bomen nijt en mogben staende blijuen. Alle dinghen doet bij raet of het sel dy namaels rouwē mer te laet. Een merckelick exempel Ten laetsten int yvi. jaer sijns keyserrijcks deylde hi sijn lijnderen dat rijck en wert monick Mer corts daer na starf hi salichlick Ende in sijn doot

an° mundi

wort ghesien een strijt tusschen den duuelen ende den Enghelen om die ziel Mer doer der monicke ghebet worden die duuellen ůdreuen.

Pausen

·ij· Sergius

Romeyn sat iij jaer ij maenden.

Anno Xpi

Twaelff hertoghen wt kemen worden in dese tijt ghedoopt

Radulphus biscop biturien sis was van groter heylicheit vermaert

Die stadt leomina wert bij romen ghetymmert wt ghebot des paeus leo om te beschermen sinte peters kercke

Sinte helena constantinus moeders lichaem dat begraeuen was in sinte marcellus ende petrus kercke wert in lothario ij jaer veruoert van romen in vranckrijck int stichte van xanten

Dese sergius hiet eerst verkens muyl En want dat een oneerbaer naem was soe hebben van dese tijt voert alle die paeusen hoer naē verwandelt Mer ander die dit nijt en behaghet seggben datmen die naem verwandelt wt exempel vā xpisto die alley apostellen namen gaff eē des ghelijcke machmen oec seggben vanden patriarchen Ende dese Redē is beter Item dese sargius crooude lotharium in een keyser na sijns vaders dood.

Johãnes wt Englant ghboren vã Mens heeft 7 trent dese tijt ghweest Dese was een vrouwe ende wert van haer boel in manss clederen tot Athenẽ ghebrocht Sij wert so inder heyligher scriftuere gheleert datmen haers ghelijcx nijt en vant al so dat si te romen had veel grote meisteren tot discipulen Ende nae dien dat sij drie jaer te romen ghelesen had Wort si ten laetsten eendrachtelicx paeus ghecoren Esy bij een haren knecht wert sij mit kijnt Mer want sij die tijt haers barens nijt en wist daer om als si gaen soude van sinte peter tot sinte janss te latranen wert si vã den baren belopen omtrent sinte clemens sterck Ende van groter weeutheit haerde si ende starf ende wert daer begrauẽ Ende want die paeus altoes een ander wech omgaet Als hi daer omtrent coemt so menen veel luden dat hi dat doet om die leclicheit dier schemmisse Ende dit is die vi paeus ghweest die die naem der heylicheit sonder werckten ghenoert heeft Ende sij en wert oeck nijt onder den paeusen ghetelt.

Johãnes sat ij jaer v. maent. ende iiij dagher.

vi^{m} kiij.

Romeyn

Dese leo sat viij. jaer. iij. maent vi dagher

iiij. Leo.

vij^{c} kiij.

Leo een heylich man had in hem serpentẽ wijsheit ende duue simpelheit hi was van sijn ouders in een cloester gheset om te leren Esy hi ghing so seer voert in consten ende in duechden dat hi een volcomen monick wort Ende doe sergius starf esy eer dat hi begrauen wort wert dese leo paeus ghecoren Ende ter stont began hi weder te maken sinte peter esy sinte pauwels sterck mit meer ander sterckten die van den sarracenen verdestrueert waren Item doe die van Napels opter zee streden te ghens den sarracenen doe bad hi ende maecte dese collect Deus cuius dextera beatũ petrum ambulantem ꝛc. Ende doe hij die muren vander stadt leonina ghemaect had ende dat hi die sloten soude daer aen doen wert hi biddende ende sprack dese collect Deus qui beato petro collatis clauibus ꝛc Dese leo was een man van groter lijdsamheit esy oetmoedicheit hi was een neerstich onder soecker der heyligher scrifturen ende al tijt seer deuoet in sijn ghebeden Thij starff ten laetsten ende wert begrauen in sinte peters sterck Syn hoechtijt houtmen opten vij dach van Julio.

Dese ludowicus was lotharius soen hi wort van sargius den paeus in een cōmine ghecwent hi regnierde een wijl tijts mit sijn vāder Ende hi regnierde alleen xxi jaer dese ludowicus had een soen die in sijns vaders teghenwoerdicheit seer ghequellet wert vanden duuelleen wel iij daghe lang Ende hi bekende ende beleet openbaerlic dattet hem ghreuiel om dat hi teghens sinē vāder quādē raet ghestelt had Ten laetsten doe ludowicus in italien ge storuen was doe wert karolus sijn ghevāder keyser in desen lodowicus tijden ghescheiden veel wonderlike dinghen Want in die stadt van mens was drie jaer lang grote tribulacie Men sach den duuel openbaerlick dat hi die huse aen stack ende verbrandese. hi steende die priesters diet ghewijde water worpen Waer om worden veel menschen voeruluchtich ende toghen van daen om dat si daer nijt bliuen en dorsten.

Keyſers

die ij. ludowicq

Lotharius ludowicus broeder was heer van lorreyne.

an°. mundi vi^m lxiij.

Paeusen

iij. Bndictq Romeyn sat ij jaer en vi maent.

die j. Nycolaq. Romeyn sat ix jaer ij maent ende xx daghen.

Anno Xpi viij^c lxiij

Dese benedictus was van allen menschen die heylichste vermaert hij ordinierde dat die clercken manierlick ende eerlick souden gaē hij starf ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Dese Nycolaq was van so groter heylicheit dat na gregorius magnq niement sijns ghelijck gheweest en is hi wert paeus gheco ren in teghenwoerdicheit des keysers ludowiā Ten laetsten nae veel goeder wercken starf hi ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Magnimadus heremijt wert martelijt.

Tot Colen was een grote tempeest ende onweer so dat sinte peters kerck wert aen drieen ghedeylt ende dode drie menschen Ende noch vi menschen worden ghe slaghen dat si bi na dot waren dese blixem had een forme van een vuerighe draeck.

Aymundus cōminc vā Engelant eē heylich mā wert vanden denen mar tiriziert.

Cyrillus een heylich man was der sclauen heer doctoer ende apostel ghenaemt dese vant sinte clemens lichaem in Crisona doe die zee verdroecht was en brachtet te romen settende seer heerlick in sijn kerck.

In desen tijden reghendet in jtalien bloet vanden hemel iij daech ende iij nachten lang · Item in jtalien worden sij gheplaecht mit die sprinchaengens ghelijck hier voermaels die Egipcij gheplaecht waren Ende daer nae volchde een groote duerte ende hongher soe datter dat derdendeel der menschen wel storuen Aldus quā die een plaech na den anderen Want eerst worden si mit strijden vermoeyt Ende als nv vergaensi van groten hongher ·

Item in sassen versanckt in een oghen blick tijts een derp mit kercke ende cluse mitten menschen ende huse ende al datter in was ·

Die Comine der bulgaren wert mit al sijn volc kerstē hi wert so deuoet dat hi sijn rijck ouer gaff sijn soen ende wert monick Mer sijn soen viel weder van dat kerstē gheloff Waer om aenveerde die cominck weder sijn rijck ende veng sijn soē ke wouende hem sijn oghen: ende werp hem inden kercker ordinierende een ander in sijn stede diet rijck soude regieren Ende doe hij dat Rijck weder in vreden gheſtelt had ghing die cominck weder in sijn cloester aentreckende monicx habijt ·

vi^{m} lxxiij

ij · Adriang

Romeyn
Sijn vāder hiet Cathō · dese sat vijff jaer ·

vij^{c} lxxiij

Dese Adriang paeus excommuniaerde des keysers broeder lotharij comine vā vrancrijck om dat hi in ouerspull leefde Mer die cominck quam te romen eñ wou de hem onsculdighē Daer ontfeng hi mit sijn edel mannen dat heylich sacrament Mer al diet mit onweerdicheit ende in sonden ontfanghen hadden storuen binnen jaers Ende die cominck starf ende wert onder weghen begrauen doe hi totter stadt placentiam quam ·

Johannes scotus een seer wel geleert man doctoer inder heyliger scriftuer Dese quam in vrancrijck Ende ter bede des keysers ludowici so ouersettede hi dyonisij boecken vanden hemelschen jherarchie vten griex in latijn dese johannes wert na vā sijn discipulen mit griffelen doot ghesteken · Item wetet dat dyonisius boecken sijn dicwijl vten griex in latijn ouergheset ·

Mimenus cominck van britaengen wert van sinte maurilioen verslaghen doe hij vranckrijck belegghen had ·

Dese karolus is gheheten Calug dat is die kael karolus Na dien dat ludowicus doot was so toech dese karolus tot hem den paeus johannē mitten vomeynen mit veel ghiften ende gauen al so dat hi keyser wert. hi had een broeder die ludowicus hiet ende was vonnekt van germanien dese ordinierde een strijt teghens sinen broeder Mer karolus doe hi wt gallien toech in ita-

Keysers

lien wert hi van enen jode vergheuen ende starff eer die strijt begonnen wert.

·ij·
karolꝰ calꝰ
uus.

regnierde iij jaer ende ix maent.

Dese karolus stichtede in vrancrijck veel kercken eñ weder maecte die kercken welke verdestrueert waren hi maecte sinte cornelijs eñ sinte Ciprianus kerc Ende in sijn pallaes maecte hi een kercke in die eere onser lieue vrouwe ende moeder gods maria dien hi vercierde mit veel reliquien Als mittē doernen crocy ons herē dat sweet cleet ende mit die spongie Ende mitten heyligher lichamē Cornelij ende Cipriani martelaers Eñ doe dese lichamen in die kercke ghebrocht worden maecte hi dat respons welcke mē mingher vanden apostelen dat all dus beghint Ciues

anº mundi

apostolorum et domestici dei ꝛc.

viᵐ lxxxiij.

Paeusen

viij
Johānes
sat v jaer
ij dagh.

Anno Xpi

viijᶜ lxxxviij.

Dese johannes maecte karolum keyser Ende hi wert vanden vomeynen inden vanghenisse gheleyt om dat hi den keyser niet gunstich en was hi verdreff formosum biscop portunensis eñ ōtbiscopte hem dat een saecke van veel quaets was Tot desen paeus seynde johannes dyalogen der kercken van Romen sinte gregorius leuen welcke hi in iij boecken seer heerlick ende sprijselick ghescreuen had.

Sinte gregorius hoefft Ende des heyligher leonis arm worden vanden paeus johannes veruoert tot die kercke zenonensis.

Tot Constantinopel wert gehouden dat viij. consilium nad grieken reckening Ende dit was dat v. dat tot constantinopel celebriert wert in dit Consilium waren iijᶜ ende lxxxiij patres ende prelaten.

Omtrent in dese tijt is die Caritaet lieft ende minnen in allen staten seer verkout Eñ die scalcheit quaetheit begonsten hoer te verbredē Nv in dese tijt cessierde dat sweert mitten ketters te mael seer Mer houerdy ende ghierichheit mit andē ghebreken ontbonden hoer tomen eñ hebben dat kerstē gheloef meer persequiert dan voermaels die ketters deden.

Dese Karolus was des anderde ludowicus soen ende hij is ghesteten die ionste Karolus hi besat vredelick gallien ende germanie Ende hi wert int anderde jaer sijns rijcks vande paeus johannes die vij in een keyser ghecwent Ten laetste na glo: riose victorie bracht hij die van normandien totten gheloue Want sij den fransoy sen nijt langher en mochten weder staen Hij regnierde in vrancrijck vij. jaer Mer namaels wert hi onbequaem van lichaem ende word wt sijn rijck verscouen Ende hij iaechde sijn keyserinne van hem om dat si mit enē biscop meer ghesellscaps had dan hem wel lief was doe vermat die keyserinne noch maghet te wesen ende scheyde van horen man ende ghing in een cloester.

Karolus. ij.

Die ongaers waren een onbequaem grouw volck. si namen hier oersprong en quamen wt sicilien in pannonien daer sij die inwoenres verdreuen Sij aten raeu vleysch ende dronken menschen bloet ghelijck die phalangi dese hebben namaels romen en der sterksten goeden aenghenoechten als voermaels die gothen daden Al dus wert die tribulaāe continueert.

ij. Martinus sat een jaer En vijf maenden.

iij. Adrianus Romeyn. sat een jaer iij maent.

Dese Martinus sat mer een weynich tijts Ende Adrianus oeck des ghelijck Item Adrianus ordinierde dat die keyser in ghenre wijs hem onder winden sel om enich paeus te kiesen Mer het schijnt wel dat dese ordinaāe lutten ghehouden wert. Want leo die vij. ordinierde dat desen statute recht contrari was Waer om ist bij auentuer van node ghewees dat men nader veranderinghe des tijts somwij: len oeck die statuten mutiert ende verwandelt heeft.

Och och heer god hoe is dat gout verduustert ende die alre beste colder verwā delt Wat groter scandalizaāe lesen wij dat omtrent dese tijt in den heyligen paeus stoel ghescheiet is. die du soe langhe tijt mit groter liefden bewaert hebste. O wat twiste tweedracht. Wat persecuāe hat ende nijt houerdye en ghewel O alre quaet: ste tijt in welcken onbrack die heylich ende die waerheiden sijn verminret vande kijnderen der menschen Nochtant hebben na dese tijt veel heylighe paeusen geweest Mer nijt also continueert noch in so groten ghetale als voermaels plaghen te we: sen Och wat convent of wat vergaderinghe ende wat mensch sal nu vry wesen als wij mercken dat die eerste heylicheit al dg vergaen is.

Normandien wert int iij ghslacht bekeert Daer nae wert Robertus ghebo-
ren die Apulien Calabrie ende sicilien uercreech die oec verwan die venetiaens en
Alexium d grieken keyser. Item gallien was te mael seer beleghen voer die een
dracht ende composicie wollonis des hertoechs van normandien Want die germa-
ni sienden dat Colen Trier cc verbrant waren. gauen sij hoer totten franssen En
Keyſers doe wert Rollo hertoech van Normandien ghedoopt Nemende te wijff gallians
des cominc dochter Ende normandien wert hem toe ghesekert ende beloeft.

Elphredus coninck van Enghelant was een ghekeel duechdsam man hi ouer
bracht tusschen nacht ende dach viij. vren mit bidden lesen ende scriuen Ende. viij.
vren was hi becommert mit salten diet rijck aen ghinghen En die ander viij vren
tot noottruft sijns lichaems hij dispensierde sijn eruen ende sijn goet seer wel.
Sinte Kalixtus lichaem wert in vrancrijck veruoert

an⁹ mundi

vi^m ycij.

Vlaenderen wert een graeffscap En baldwing was die eerste greue.

Paeusen

die v. stephang

Romen sat vi jaer ix dagh die stoel was ledich vijff daech.

Anno Xpi

vij^c ycvij.

In stephanus tijden om anxt ende vreese vander normannen wort sinte marti
nus lichaem veruoert van tours tot altisidoren dat is tot olters ende wert eerst
te ghset in sinte germanus kercke Ende wanter veel miraculen ghschieden daer
om worden die monicken twistende want si nijt en wisten doer wies graden die
miraculen ghschiede Doe werter een lazarich mensch ghekeyt tusschen sinte mar-
tijn en sinte germanū Mer die sijde welcke te naest an sinte martens lichaem lach
wert ghereynicht En des anderen nachtes leyden sij den seluercn man mit die an-
der syde tot sinte martens wert: ende die wert oeck ghsont Mer sinte germang
en was hier om nijt te minre van miraculen En dit ghschiede aldus om dat sin-
te germanus sinen gast sinte martijn woude eeren Daer na wert sinte martijns
lichaem weder ghebrocht ende maecte doe een gichtich ende een blint mensch gh-
sont teghens horen wil Ende houen der naturen loep worden die bomen groen oft
zomers tijt ghweest had.

Sunderwoldus biscop van mens wort vanden normannen martiriziert.

Dese Arnulphus bedwang gheheel den normannen die xl jaer lang op gallien gheestreden hadden. hi quijnde in langhe ziecten ende wert vanden medicijn meesters ouer ghegheuen so datmen hem mit gheen medicinen en mocht helpen die lusen en verteerde hem dat hi starff Na desen Arnulphus quā sijn soen ludowicus mer hi en creech des keysers crone nijt En hi was dat eyn de des keyser rijcke van karolus gheslacht ouermits horen sonden Want die sterckten welcke van hoer ouders gheesticht waren en bewaerden sij nijt na hoert toe behoren Mer si verdestrueerdense meer.

Arnulphus. Regnierde vij jaer

Doe Dese Arnulphus hoerde dat sijn volck veel verslaghen word vanden normannē quam hi wt beyeren mit een alte grote schaer volcks te voete. ende ůsloech aldaer bi dat water geheten tyla also veel vanden normannē datter seer weynich te lijff bleeff.

formosus. Biscop van portuen. sat wijff jaer vi maent.

Dese formosus wt vreese ende anxt des paeus iohannes vloech hij ende liet dat bisdom van portuen. Ende na doe hi nijt weder comen en woude wert hi vermaledijt daer na quam hi in gallien totten paeus ende wert ontpriestert als een leeck Ende hi zwoer totten bisdom noch te comen nijt weder te comen. Daer nae wert hi vanden paeus martinus iohannes nasaet teghens sinen eet weder biscop ghemaect Ende hi quam nijt alleen te comen Mer hij word oeck paeus daer veel twist om was.

Item men wetet dat die boecken ghenoech scheken van dese tijt der paeusen mitten keysere Mer daer kept ons luttel machts aen. Het is ons ghenoech den tijt wel te onderscheyden ende wat datter eerweerdelick ende goets in ghedaen off ghescheiet is dat wij des inder memorien houden.

In dese tijt was die neghende ende die alre scandelicste twist inder heyligher stercke tusschen den paeus formosum ende sergium. Want sergius wert van formosus reprobiert ende vloech in vranerijck Ende ten laetsten wert dese sergius paeus ende quam heymelick weder te comen ende veng ypristoforum werpende hem inden stercker Ende hi dede formosus lichaem op grauen mit groter onweerdicheit ende liet hem sijn twee voerste vinghren off snyden. in dese selver tijt was oeck een ander cleyne tweedracht corter durende tusschen leonē ende ypristoforum want ypristoforus wert mit ghewelt paeus ende worp leonem die paeus was inden stercker Mer ypristoforus wert daer om van sergius ghevanghen als een gheweldigher Sōmighe seggghen dat hij monick wert Aldus is dat quaet seer vermenicht ende verbreet inder heyligher stercke.

Keysers

	bonifacius sat					
	yo dagh Tus:	Romeyn	Romeyn	Romeyn		Romeyn
	aus.	een jaer iij	iij maent	yy daech	ij jaer	iij jaer.
an⁹ mundi	vi^{m} C iij.	maent	yyi daech		yo dagh	ij maent

Pausen

die vij	die vi	die. j.	die. ij.	die ix	die iiij
bonifacius	stephanus	Romanus	Theodorus	Johānes	Benedic: tus.

Anno Xpi ix^{c} iiij

Dese stephanus wert biscop ordiniert van formosus Ende hij verstiet formosum Ende al dat formosus gheordiniert had dat maecte dese stephanus te nijt hij settede hē te recht inden raet ende ghebiet dat men sijn twee vinghren soude of snyden ende inden tyber werpen.

Romanus ende Theodorus gheuoelde teghēs stephanum den paeus ende weder maectē alle die ordinantien welcke formosus die paeus ordiniert had.

Dese johannes vergaderde te rauennē een consilij vā lxxiij biscoppen om te nijt te makē formosus ordinieringe ende te confirmieren dat consilij welcke die paeus stephanus gheordeyn had teghens formosum.

Dese navolghende viij. paeusen hebben een corten tijt ghesetten ick en weet nijt mercklick van desen te seggghen Want ic nijt gheuonden en heb dan dat sij grote scandalazacie twist ende twedracht inden heyligher paeus stoel ghemaect hebben die nie te vorē ghehoert en is Want die een teghen den anderen ende alle samen tegens malcanderen ghetwist hebben.

Dese Keyser Ludowicus en had die benedixie vanden paeus nijt om die onsecheyts wil der ghenre die in jtalien heerscappie hadden hi arbeyde seer om berengarium te verdriuen. Ende doe hi voer hem began te regnieren wert hi te veronen ghevangen en sijn oghen worden wtghestelen Doe wert berengarius weder keyser Item dese lodowicus was die laetste Keyser van karolus gheslacht.

die ij. ludowicq vijaer

In dese tijt ghescheide die eerste reformacie van sinte benedictq oerde die tot veel plaetzē seer ghe slapt was Item Rijckdom heeft menich werff die saecle ghemeest dat die heylighe oerde tot een val ghecomē is En die Armoede is ghemeest een saecle van goeder reformacie.

Beruo Abt ghebozen wt bourgoengen vant gheslacht der greuen dese tymerde eerst dat cloester gingniacense Ende daer na dat cloester clunaeum.

Sinte Odo monicke clumiacensis verweete die vuerichеit ende deuocie indē cloesteren hi heef veel ghescreuen hi heeft dyalogum gregorij in een boecke begrepen.

vi^{m} C. yiij

die v. Leo. yk. daghe

die j. ypristofo rus. vij maent

die iij Sergius Romeyn sat vij jaer iij maēt ende xvi. daghen.

iy^{c} yiij

Dese leo wort vā sijn priester ypristo forus ghevanghen doe hij yk. daghen paeus geweest had en wert inden kercker gestoten Ende ypristoforus nam mit ghewelt dat paeuscap.

Ypristoforus doe hi vij maenden paeus ghe weest had wert hi vanden paeus sergio ofghe set als een ghewelediger en wert inden kercker ghestoten Mer ten laetsten wert hi monick.

Sergius was dyakен ende wert vandē paeus formosus re probiert ende van dat paeuscap ghestoten Mer naemaels wert hi bij hulpe vanden franssen weder paeus ghemaect. Ende om wraeck dat hi verscouē was nā hi formosum vten graue en ghecleet als een priester ende in des biscop stoel ghset liet hij sijn hoft of slaen ende inden tyber werpen Ende die van hem ordiniert waren. die onordierde hij weder Ende doe die visschers sijn lichaem vonden. ende sij dat in sinte peters kercke brochten. doe Renbade die beelde dat dode lichaem en gruetedent eerlick dat veel menschen aensaghen.

Dat gweffscap blesenti nā hier oersprong wt dat edel ghеslacht der normannen En Gello was die eerste gweff.

Deſe berengarius was wijs te wapen ende harneſſ te voren. hij had een ſtrijt mitten romeynen ende oeck mitten voerſcreuen ludowico.

Conrardus en wert onder die keyſers nijt gherekent wāt hi alleen regnierde in almanien

Item noch van deſen noch vanden navolgenden ander keyſers en wert gheen menāe ghemaect int ſpieghel der hyſtorien dat vincentius ghemaect heeft tot des eerſten ottonis tijden toe.

Keyſers

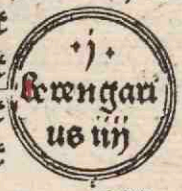

jaer.

jaer

Deſe hugo regnierde alleen in jtalien daer om en wert hi onder den keyſers nijt ghereket hi na volchde berengarium.

In deſen tijt wort den keyſer ludowico preſentiert een wonderlic creatuer hebbende een honts hooft ende al ander leden als een menſch dit mocht ons wel beteyckenen die wonderlike ſtaet deſer tijt in welke die menſchen ſonder hooft als honde blaffende nv hier nv daer toe hoer weynden ende alle ſtantaſticheit achter lieten

an⁹ mundi

Deſe Anaſtaſius was een Romeyn Ende ſat ij jaer. ende ij maenden.

Paeuſen

Romeyn ſat vijff maent xxj dagher.

Anno Xpi

Anaſtaſius Ende laudo hebben weynich tijts gheſeten.

Dat Rijck van Romen wert anderwerf transferiert en̄ ghedeylt want die franſſen en waren den tierclen nijt behulpelick die hoer voer vaders ghetymmert hadden. mer ſi verdeſtrueerdenſe meer Noch ſi en deden den romeynen gheen bijſtant teghens den lombaerden die den romeynen ſeer laſtich waren daer om worden ſi bi ghemeen conſent van dat rijck gheſet ende verſchouen Item die jtaliaens regnierden alleen in jtalien Ende die almani alleen in Allmanien. tot des eerſten ottonis tijden toe die ouer all regnierde Item die franſſen worden ghedwonghen binnen hoer palen te bluen vernemende nv dat alle dingh tot een eynde coemt. Als ſommich ander die dat radt der Auentueren op ende neder ghecommen hebben.

Stephanus biſcop van ludick van gwoter conſten en̄ heylicheit ſeer vermaert. deſe ſcreef ſinte lamberts leuen ende paſſie tot hermannum den archibiſcop van colen hij maecten vanden ſeluen martelaer die hiſtori mitē noten diemen inder tierclen ſinghet Ende oeck die hiſtorie vander heyligher drieuoudicheit Ende van ſinte ſteuens vindingh.

In wat tijden dat dese berengarius soude regniert hebben daer en spreken die boec ken nijt alleens off. Sommighe seggben dat hi den eersten berengarium volchde Sommich ander seggben dat hij regnierde nae hugonis tijden Mer daer en leyt ghen macht aen Dese tijden waren seer verstoert. Wat wie dat meest vermochte die bedreff meest

Die Oerde cluniacensium be: gan omtrēt dese tijt eñ had voert ganck in groter oetmoedicheit eñ vuericheit Si hielden sinte benedic tus reghel Ende die heylighe Odo was hoer eerste ouerst.

•ij•
berengari:
us.

viij jaer

Sinte wiberch stichtede dat cloes ter gemelatensis in loreyne.

Regino Abt prumiensis dese be: screeff een Cronijcke.

Die sarracenen welke in jtalien heer scappie gevoert hadden wordē nv úwonnen vandē paeus johan: nes die x eñ vāden marcgreef al: berius.

Zeptineus herroech van bemen wert sterf ten boeslaus sijn soen een quaet mensch dede sij broeder wenzelaum doden int j. jaer des keyf sers otto Daer om streed otto viij jaer lang op bemen ende verwanse.

vi^{m} C xxviij

vi^{m} C xxxiij

Romeyn dese sat viij jaer ij. maent ende drie daghen.

•x•
Johānes

Leo een Romeyn sat vi maent xxv daghen.

•vi•
Leo.

•vij•
stephang.

romeyn. sat ij jaer j. maent ij daghe.

ix^{c} xxviij

ix^{c} xxxiij

Dese johannes die x was des paeus sergius soen Also wel inder naturen als in zeeden hi quam ghewel delicx aen dat paeuscap Ende wert van allen den volcke of ghekoren Mer na dat hi victori had ouer den sarracenen die in jtalien heer scappie hadden doe wert dese johannes mit vruechden ende blijscap weder ontfanghen Te laetsten wert hi van gwidonis knechten gheuanghen ende inder hercke ghestoē daer si een oerculsen op sijn mont leyden ende smoerde hem. so dat hi daer starf Eñ na desen quam een ander die oeck johannes hiet ende wert paeus Mer die wort ter stont verdreuen daer om en wert hi nijt in die lijnie der paeusen gheset.

Almanien begonst omtrent dese tijt te hebben veel edel personen in beyden sta: ten ende kunde Ende hoer principael landen ende steden Als sassē beyeren ende oes: ten rijcke worden verciert mitten licht des gheloues Ende veel menschen waren in wijsheit eñ voersienicheit seer vermaert Aldus alst een volck daelt so op clym: met dat ander Om dat alle vleysche nijt en sel glorieren dan inden vāder des lich tes van welcke ons coemt dat alre beste goet Hijs die voermaels ghesproken heeft tot samuel den propheet jck glorificer den die my glorificieren Ende die my versmāden selken wesen onedel.

Dese henricq was hertoch van sassē een edel vreedsam man een minne ende rechte
ueerdicheit Mer want hi alleen in Almanien regnierde daer om wert hij on-
der dē keysers nijt ghewelent noch vanden paeus nijt ghewent Hij had een huus
vrou die Mathildis hiet daer hi bij wan twee sonen die een hiet Otto Ende die an-
der henricus Otto wert na sijns vaders dot een
ghewent keyser Ende henricus had veel landen
in alnamē Item hi had oec een derde soen die bru-
no hiet die een heylich man wert ende was xiij jaer
Archibiscop van colen een man van groter volmaectheit hi fundierde sinte pan-
thaleons cloester. Item dese voerghenoemde Cominghinne Mathildis henricus
wijff was van groter heylicheit seer vermaert Want si was houen maten oetmoe-
dich ende barmhertich Item van haer duechden was dat ghesslacht der sassen ver
edelt Dese bleeff nae haer manss dot langhe tijt wedue Sij fundierde veel cloeste
ren ende gasthusen Sij was seerverduldich in wederspoet. seer wachter in haer
ghebeden soe dat si ghewoentlicht was die heel souter te lesen smorghens voer den
dagh. Ten laetsten voerseyde si haer starfdach ende
voer tot yjmj Sij after liet een kijnt tot twestinghe
der heyligher kercke.

Keysers

Henricus

Die eerste duutsche Keyser regnierde xviij jaer.

an? mundi

Maeusen

vi. Johānes

Romeyn sat iiij jaer v. maent vj dat ghen.

Anno Xpi

Karolus Cominck van vranckrijck wert vanden greef hibertus halling gheleit ende martiriziert

Adamarus een heylich man was Abt clumiacen-sis na domis tijden.

Theodardus Abt van sinte helyas cloester was van groter heylicheit vermaert

Elthelsanus cominck van Englant een man ūmaert van wonderlicke groter deuocē Sijn moed was eens harders dochter welcke voer sach dat van haer soude comen een man die all Englant soude verlichten dat Also gheschiede Want dese cominck had alsulcke deuo-cie totte dienst gods so dat hi ghen cloester onbeghift en liet.

In desen johānes paeus tijden was wt ghegheuen een bloedighe vloet ketey-lende veel quaets want in dat seluer jaer quamē die sarracenē ende die vā Affricē mit j groter schaer van volck ende verwon-nen die van geneven Ende behaluē wijff ende kijn-der worden si al ghedan-gen of dot ghesslaghē Ende si worden oec van al hoer scat ende cleynoten berooft

Item in heinricus xviij jaer gheschiedet op een tijt dattet weder ende die lucht seer claer was Mer die sonne verduusterde ende gaf vā haer bloedighe radien die doer den veynsteren vanden husen schenen.

Item omtrent dese tijt wort een man sijn hant of ghehouden mit een yser Ende na een jaer wertse hem volcomelick ende geheel weder aen: gheset des nachts in sijn slaep Ende men sach ghheen litteykē anders dan off int litt of inder coniunctie daerse te samen ge: set was een bloedighen draet doer ghegaen had

iij. berengarius. vij jaer

Wenzelaus prince van bemen was een goeden vader een beter soen hi wert van sinen quadē broeder mar tiriziert dese heylighe man was die oetmoedichste eñ alre bermhertichste.

Dese berengarig regnierde in jtalie in sijn tijt was een grote twist ende tweedracht.

Jn dese tijt starf henricg Ende sijn soen Otto regnierde in jtalien.

vi^{m} C ylij. vi^{m} C lij

vij. Leo. Romeyn ij jaer v. maent y. daghen. viij. stephang. Romeyn iij jaer vi maent. viij dage iij. Martinq. Romeyn ij jaer v. maent. y. daghen. ij. Agapitg.

iy^{c} ylviij iy^{c} lviij

Dese stephanus was een dwtsch wt germanien ende sat drie jaer vijff maent y daghen Hi wert van sommighe Romeynen verslaghen.

Jn dese tijt lieten die denen varen alle Afgodery Ende hoe wel dat si ypristum eerden ende aenbaden Nochtans dede si den afgoden oeck mede sacrifiae seggghen: de dat die Afgoden ouder waren eñ machtiger dan ypristus was Mer een clerck ghheten Anigarius was den denen gheheel contrari Ende om sijn woerden te ves: tighen so droech hi een barnende yser in sijn hant sonder quetsing Eñ daer of woz: den si volcomelick informiert ende gheleert Doe quam al dat Cominck rijck van bemen tottet kersten gheloue.

Bruno Archibiscop van Colen een heylich man des eersten ottonis broeder dese was in Almanien vermaert regierende heyde die sweerde seer strenghelic Hij stichtede tot colen sinte panthaleons cloester Ende tottey bisdom gaff hi een graeff: scap Oeck verraerde hi dat bisdom mit veel reliquien.

Dumstanus biscop cantuariensis ey heylich man hi stichtede veel cloesteren hi sach onsen lieuen vrouwe ma ria opten dach dat hi steruen soude.

Jn des paeus Aga: pitus tijdē starf do Abt cluniacensis.

Dese lotharig starf dier wijls dat Otto rignierde in Almanien Sijn wijf die daluida hiet hilicte na haer manss dood Aen desen seluen Otto.

Dese Anderde lotharius ende die iij berengarij en werden in Ander Cronijc lien voer gheen keysers gheset.

Keysers

Maiolus een heylich man was die ij abt cluniacenb

·ij· lotharius· ij jaer

Onder desen lothario wert hugo die een greef van parijs was hertoech vā vranc rijck hi starf in sijn ij jaer en wert in sinte dyonisius kercke begrauen Hi had iij sonen gheheten Otto. hugo ende henricus die hem navolchde Mer in die vaders stede wert hugo die eerst hertoech.

Die kettery Antropomorfitarum nam weder oersprong in italien Mer dat en duerde nijt lang Want Raherig biscop mit meer ander clercken maecte se ter stont te nijt.

en⁹ mundi vi^m C lxvij

Pausen

·vij· Johānes

Romeyn sat v ij jaer · vi · maent ende x dagher.

·v· Benedictus.

sat ij maent vijff daghe.

Anno Xpi ix^c lxvij

Dese johannes was eerst gheheten Otto magno dat is die grote otto Sijn vader hiet Albricus ende was een edel Romeyn seer machtich hi swoer dat hi nae Agapitus dood soude sinen soen paeus maken dat Also ghescheide. Mer dese johannes was een wey man Ende seer onaysch so dat hij openbaerlicken die vrouwen bij hem hielt. Waer om screuen die Cardinalen aen den keyser Otto dat hi tot Romen woude comē om die scandalizaā vander heyligher kercstē of te doen Dit vernemende die paeus dede den Cardinael en dyaknē sijn nose of snyden ō dat hi die Raetsmā was vā die brieuē te screuen En hij dede johanni den subdyaeck sijn hant of houden om dat hi die brieuen gheschreuen had Den raetsheer doe hi vermaent wert vanden keyser ende vanden clercken sijn leuen te keeren dē hi gheen gheboer en gaff daer om werter een consilium ghehouden vanden biscopē van italien van welken leo substitueert wort i dese johannes stede Mer johānes

Dese benedictus wert vanden romeynen paens ghecoren teghens leonen dit vernemende die keyser ocht. beleyde Romē so dat hem vanden romeynen dese benedictus ghebeuert wort Ende hij seynde hem in passen impar Ellendē daer hi starf en wert begrauen te hamburg Sōmich segghen dat hi vanden keyser ider kercken ghewrocht wort.

Dese berengarius belaste jtalien mit groter tyranscap Waer om die paeus mit
ten womeynen begheerde dat Otto woude comen om den womeynen te verlossen van
desen berengarium. dat al so gheschiede want hi quam mit groter cracht ende veng
berengarium ende seynde hem twee werff inder ellendy Ende dese Otto cominck
van Almanien nam lotharig wedue tot een
wijff die van berengarius inden tercker ghe
sept was doe quam Otto tot women ende wort
vanden paeus ende vanden womeynen eerlike
ghecwent.

.iiij. berengarius.

Dese regnierde vi iaer.

Sinte Odo biscop van Cantuarien Ende
sinte Bruno Archibiscop van colen dese brocht
ten die heyligh lichamen Elifij. patwcli. priuati. gregorij mit sinte peters staf van
women tot Colen.

Sinte Adolinc wert i Engelant ghewonden Ende wert seer eerlike verheuen.

Edwinus cominc van Englant dese verdreef al die monicken wt sijn lant Ende
sinte dunstannus wert van hem in vlaenderen ghesent doer welcke ghebede dese
Edwinus vander helle
verlost wert.

Dese leo sat j. iaer ende iiij maent.

.viij. Leo.

yiij Johânes

sat vij jaer vi maet yo daghe.

Dese leo ordinierde om der womeynen quaetheit
wil die hoer vrienden mit ghewelt paeus maecten
dat niement en soude paeus werden sonder consent
des keysers.

Die x. twist inder heyligher kercken gheschiede
tusschen johannen die xj Ende leonen die viij Mer
johannes wert of ghset ende leo wert paeus bij hul-
pe des keysers.

Die vi twist was tusschen benedictum die vijfte
ende leo die viij Mer leo bleef paeus.

Dese johannes wert vâ petrus rechter van womê ge-
vanghen ende inder ellende ghesent Ende na yviij da-
ghen quam hi weder tot wo-
men doe de die keyser otto
Wraeckt ouer sijn vyanden
ende dede veel edelings Ende
seynder veel inder ellende.

Dede te women oeckt een consilium vergaderen ende maecktent al te nijt wat dattet con-
silium ghecordiniert had offcttende desen leonem Daer na wert dese johannes wed
besmet mit quader wellust van ouerspul doe wort hi vanden duuel in sijn voer-
hoeft ghcslaghen ende starff sonder penitencie Och here god hoe onghelijck sijn dese
ghewcest bij den anderen voerghenoemde paeusen.

Deſe Otto was eerſt keyſer van Almanien Hi had ouer alle victorí Ende
hij was als die anderde karolus een ſorchuoudich beſchermer der kercken gods
waer mede verdiende hi oeck keyſer van romen te werden hi bekeerde veel ongh-
louighe menſchen Hij gaff den kercke veel gauen Ende doe hi jtalien in vrede ghe-
ſet had toech hi weder in ſaſſen mit ſijn wijff die een lom
baert was· Al daer wan hi bij haer enen ſoen ghekeken · j · Otto · regnierde
Keyſers als hij hiet die nae hem regnierde Ende hij gaff hem een vij·jaer
wijff des keyſers dochter van conſtantinopel Doe die
Romeynen na dat johannes die paeus off gheſet was om ſijnre ondaets wil Ey
leo die viij weder ghecoren was Ende ſi daer toe noch den derden als benedictum
ſetteden mit ghewelt paeus te weſen doe quam deſe otto weder te romen ey̆ beleyde
die ſtadt thent ſi hem deſe benedictum preſentierden ey̆ hem loefden dat ſi nymmer
meer ey̆ ſouden enighen paeus keyeſen ſond conſent des keyſers doe wert leo paeus
weder in ſijn ſtoel gheſet Ende Als alle ding weder in vreden gheſtelt was quam
Otto in ſaſſē brengende mit hem den paeus benedictū die daer inder ellenden ſtarf
an⁹ mundi Ten laetſten doe deſe keyſer veel heyden bekeert had vi^m C lxxiij
ſtarff hij in vreden ende wert begrauen in maden·
burch in ſinte mauricius kercke welcke hi ſeer coſ·
telicke ghetymmert had·
Paeuſen vi · Benedictus · Romeyn een jaer· vi·maet
Anno Xpi ix^c lxxiij
Deſe benedictus wort mit
Caſteel des engels ghefto·
ten ende ghewordt·
Edgarus coninck van Englant ſtichtede
vol na alle jaer een Cloeſter·
Aelfwoldus een eerweerdich biſcop wintomienſis heeft veel ghedaen·
Oſwaldus een eerbaer biſcop van wingormien wert namaels Archibiſcop van
eboratum deſe ſtichtede te rameſien een cloeſter·
Thedericus biſcop van mets brocht veel reliquien wt jtalien in ſijn biſdom·
In deſe tijt was in italien een wonderlick creatuer Een vrouwe menſch had
twee hoefden ende ſo voert al die leden dubbelt totten nauel toe Ende Als die een
at ofte ſliep ſo dede die ander bij tijden des ghelijck nijt Sij leefden langhe tijt ende
ten laetſten ſtoruen ſi te ſamen·

Nota dat een quaet begin ſelden een goet eynde neeme Ende alſt ſchijnt ſo is
in deſe tijt die heylicheit vanden paeuſen totten keyſeren ghegaen·

Dese Otto des eersten ottonis soen was in Allen een strenghe ende trouwe beschermer der heylyghen kercken hi had veel strijden teghens den onghelouigen Mer int laetsten verloer hi vol na al sijn heer in Italiabrien doe hij nochtans wt alre macht sinte peter aen riep. doe wert hi seer wonderlic verlost. hi had des keysers dochter van constantinopel te wiue. hi wert keyser ghewent vanden paeus benedictus die vij. hi starff tot romen ende wert eerlick in sinte peters kerck begrauen.

.ij. Otto regnierde ix jaer.

Eduardus coninck van Englant wert van sijn stief moeder martiriziert.

Die kerck van meydenburch wert seer glorioselick ghetymmert ende begheift vanden keyser Otto die eerste Ende die Archibiscop wert gheheten primas van Almanien.

Die heylighe gloriose lichamen landwaldi Adriani ende Amancij worden tot ghent vereert.

vi^{m} C lxxxviij

een jaer vi maent

bonq. of dompnus.

een jaer. een maent xij dagh.

vij. bonifaaq.

.vij Benedictus.

Romeyn sat xi jaer vi maent.

ix^{c} lxxxviij

Dese bonus of dompnus of te dominus heeft weynich tyts ghesseten.

Dese bonifaaq wort vanden romeynen paeus ghemaect na dat benedictq ghevorcht was Ende doe hi nijt mit ten eersten inder stadt blijuen en mochte herwesende hi sinte peters kerck van Allen costelijcken juwelen ende doe vloech hi te constantinopel Ten laetsten quam hi weder te romē mit groot ghelt Ende doe hi noch so nijt vorderen en mocht stackt hi johannes cardinael ende dyaken sijn ogben wt Ende thans daer nae wert hij verslaghen.

Dese benedictq erwende den keyser Otto den ij. hi dede veel romeynen ghelouanghen hij dede tot Remen vergaderen een consilium teghens den conine van vrancrijck daer gilbertus off ghesset wert. die inder swarten conste wel ghelert was Ende wolphus wert restitueert.

Item die paeusen worden hier verslagen ghelijck als si voermaels verslaghē worden Mer dese en worden gheen martelaers als die and Sij hadden een ghelijc te pijn mer die saeck der pinen was onghelijck.

Item in des derden ottonis tijden was te meydenburch een Archibiscop ghheeten Odo. ende was biscop ghworden bi hulp ende wedden onser lieuer vrouwen Mer om sijn quaet onchwesch leuen wil wert hij ewelick verdoemt hij hoerden drie nachten after een. een stemme aldus sprekende O odo laet off vanden spuelt wat tu langhe ghenoch ghespuelt hebste.

Keysers

Adelbertus een heylich man was in bemē vermaert dese was die eerste biscop van praghen Hij wt eenre openbaringhe gods quam hij te pannonien ende doopte daer sinte steuen der vngaren coninck mit veel ander menschen. daer na bracht hij die polen toten ghheloue. Ten laetsten predicte hij te peuthemis daer hij martiriziert wert.

Stephanus die eerste kerstен coninck van vngarien was een heylich man Hij den barbarē geschiet grote gracie doer hē die tot noch toe mit afgodye besmet warē Vngarien began in dese tijt dat kerstē ghheloff aen te nemē daer alre eerst predicte die heylighe man Adelbertus biscop van praghen.

an⁹ mundi

Pausen

dese johannes sat viij maent.

viij. Johānes

vv. Johānes

Romeyn sat iij. maent.

vvi. Johānes

Romeyn. sat v jaer v. maent ende vij daghen.

Anno Xpi

Johannes die viij wert int Casteel des Engels ghepimicht. mit honger iij maeden lang Ende also sterf hi Ende wert begrauē in vaticano.

Dese johannes die vv sat weynich tijts so seer vervolcht van Crescentius patricius dat hij wt die stadt vlyde ende quam tot tusciē doe seynde hij sijn boden totten keyser welcke dat Crescentius vernam ende ontboet hem weder te comen te comen Ende doe hi te comē quam viel Crescentius mitten romeynē totter eerden neder begherende gracie ende ghenāde vanden paeus Het is certeyn een snode condicie der menschen die horen overste nijt en willen onderdaen sijn dan als sij ghen resistencie ofte wederstant doen en moghen Ten laetsten starf hi te romen doe si alle samen in goeder vrede ghestelt waren.

Dese johāes die vvi was wijs te harnes Ende hij heeft veel boeckē gemaect dese wert

In johannes tijden die viij sterff die keyser Otto die ij Ende sijn soen die oec otto hiet ende noch een kijnt was wert vanden princen verheuen.

Dese Otto die iij wert ghecwent vanden paeus gregorius die vijfte die sijn neef ende na maech was in dese tijt was die alre meeste vrede tusschen den paeus ende den keyser. dese plach oeck te heten die wonderlijste dinghen der werlt hi was den heyligha kercke ghetruwe als sijn vader. hi voerden veel strijden seer ghelucklick. hi was tot gode ende tot den heyligha seer deuoet. hi had die reliquien der heyligha in groter weerdicheit veel tijts visitierde hi die heyligha steden Ten laetsten na veel arbeyts sterf hi te romen.

yviij. iaer.

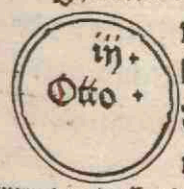

Omtrent in dese tijt wert Cominclis klaerk ghslacht wt vranerijck verdruen Ende die greff van parijs aen veerde dat rijck.

In Asbonia reghendet in dese tijt koern ende cleyn visschen vanden hemel.

Die vij twist inder heyligher kercke was tusschen gregorium den vijfte ende johannem den xvij. die saeck ende oersprong quam wt tyranscap cressenij ende wt houerdye johannis dese twist duerde nijt lang ende gregorius bleeff paeus.

vi^{m} C ende xciij.

Sasse sat ij jaer ende vi maent.

Griecke. sat vi maent dese wert paeus mit ghewelt.

ix^{c} xciij

Dese gregorig wert paeus ter bede ottonis die derde hi was vanden bloede des keysers een eerbaer duechdsam man Hi hiet eerst bruno. doe hi een weynich tijts gheseten had ende die keyser wt romē ghereyst was wert placentinq biscop paeus ghemaect van Cresscencio den raetsman van romen om sijn ghelts wil dat hi mit hē brocht van constantinopel Ende dese placentinq wert gheheten johannes die xvij doe was te romen een twist duerende weynich daghen Want doe die keyser weder quam. veng hi cresscenaium den Raetsman ende onthoefde hem Ende johannem deden hi blinden ende sijn leden aen stucken snyden Nijt helpende hem all sijn ducaten want hi quaet dede dat hij nijt doen en soude daer om most hij lijden dat hij nijt en woude.

Odilo een heylich man was abt cluniacensis dese ordinierde die hoechtijt ende ghedencktenisse alre zielen te houden daghes na alre heiligher dat namaels van die heyligha kercke approbiert wert.

Nota vetet Al ist ghesciet dat dese voerghenoemde keysers die alle drie Otto hieten dat keyser rijcke op malecanderen erfden Nochtans ist nv ingheset vanden paeus gregorius die vijfte Ende vanden keyser Otto die iij. dat des keysers officiers den keyser sullen kiesen nijt om enich misdaet vanden sassen Mer om te seuwen die tocomende periculen Ende dese ordinancie wort noch hudens daghes ghehouden ende noch die franssen noch yement anders en hebbent moghen hijnderen

Keysers

of beletten Der keysers officieres sijn dese seuen die hier na volghen.

Die Archibiscop van Mens
Die Archibiscop van Trier
Die Archibiscop van Colen
Die hertoech van beyeren is des keysers sweert dragher
Die palensgraeff is des keysers spijsdragher
Die Coninck van bemen is des keysers schenker
Die marcgraef van brandenburch des keysers Camerling.

Dese drie sijn des Keysers Canallicrs

Dese seuen kiesen den keiser en hie tey Coervorste

an? mundi vi^m ij^c iij

Pausen

ij. Silueſter

Dese siluersters was een waer hi sat iiij jaer een maent ende viij daghen.

Anno Xpi M iij.

Dese silueſter die anderde hiete gilbertus van desen seitmen want hi seer beghierich was om tijtlick eer ende tijtlick glorie te vercrighen dat hi vanden duuel bedwoghen word so dat hi hem selferheit dede. op dat hoer des duuels cracht alle dinghe tot sijnre begheerten mocht ghesciedden Die duuel spract mit hem Ende hi ontsach hem nijt den duuel ghehoersam te sijn Ende doe si hoer compact te samen ghemaect hadden verweech hi inden eersten graue bij den Cominc van vranckrijck. En wert Archibiscop van Remen Maer na wert hi biscop van Rauennen En ten laetsten wert hi paeus Mer doe hi paeus ghewordden was vraechde hi den duuel wanneer dat hi soude sterven Ende die duuel gaff hem een bedriechlick antwoert Als dat hij nijt en soude sterven ten waer dat hi in jherusalem den dienst gods celebrierde. Waer off verblide hi hem denckende dat hi nijt enwoude tot jherusalem reysen om dat hi sijn leuen mocht verlenghen Mer doe die vasten van .xl. daghen naliende was soude hi gaen wt omder ghewoenten tot Constantinus pallaes in laterane tot een Capelle die jherusalem hiet om al daer misse te doen Ende onder die misse hoerde hi ghenuft van veel duuellen Ende wert denckende dat hi moste sterue Doe wert dese sondighe paeus suchtende ende wenende ende ouerdachte dattet noch nijt te laet en was penitencie te doen in dit leuen hopende miendallen seer En hi verwerf

Gilla eey seer wijs maghet was des keyseres henricus suster dese trouwede ste-
phanum coninck vay vngarien Sij was seer behulpelick om hoer Coninckrijck
totter kerstey gheloue te brenghen.

Sinte ghenardus biscop wert martiriziert ende wert vandey vngaers op eey
kerre ghebondey ende lieten also die kerre vay eey ghebercht neder lopey.

Elphegus biscop cantuariensis wert vandey deney martiriziert.

Heribertus Archibiscop vay Colen
Herigerus Abt lobiensis
Adelboldus biscop vay vtrecht
Fulbertus biscop vay Carnotey dese was eerst des Comines Robertus Cā-
cellier Ende hi maecte die sanckt welckey mey inder kerckē singt Ey hiet aldus
Chorus noue jherusalem. Stirps yesse ꝛc̄ Ende Solem iustiae ꝛc̄ mit noch meer
ander sanckt.

Albo Abt floriacensis
Hugo coninck vay vranerijckt starff

---

ppvij. Johānes sat vijff maent ende xxvi daghey.

xpx. Johānes Romeyn sat vijff jaer.

Dese twee Johannes Regnierdey die eey nadey anderey die eerst sat mer eey weynich tijts Ende die ander sat vijff iaer ende leyt begrauey bij sinte peter.

Dgracie ende ghenade doe hi sijn sondey openbaer belijde Waer om ghebode hij datmē
hem in sijn leuey vay lit te lit soude ontleden op dat hi doer die tijtlicke pijn vay al
ley siney bedey daer hi die duuel mede ghedient had mocht mēde wt doey die ewi-
ghe helsche pijn. Welck hij verdient had Ende gheboet oeck datmey dat blockt vay
sijn lichaem soude leggey op eey kerre ende werwert dattet vandey beestē gebrocht
wort datment daer soude begrauey. ende hi wert begrauey te romey tot sinte ianss
te lateraney Ey om selker teyckey die op dat graft ghesiey worden heeftmey goe
dey hoep vā sijnre salicheit Ey vay miraculey dat op sijn grafstede gheschiet mach
mey wetē hoe neer datter eey paeus of eey Cardinael sterue sel Want als die graf
stede beschijet wert vay groter vochticheit soe sel die paeus steruey. Ende als se al-
leey nat wert so selder eey Cardinael steruey.

Keysers

Robertus coninck van vrancrijck een sachtmoedich man ende wdelick wel
ghelert ende een lief hebber der ghestelicker menschen dese plach op grote hoechtij-
den tot sinte dyonisius tercke te comen aentreckende een zijden cap ende regierden
dat choer singhende mitten monicken hij maecten die sequencie diemen vanden hey
ligben ghest singhet Sancti spiritus assit nobis gracia &c hi maecte oeck die an
tiphonen vā kerstmisse juda et jherusalem &c ende oec van sinte marten Cōcede no
bis q̄sumus dnē dit siende die coninghinne die constancia hiet dat haren Comme
grote ghenuecht had in desen sanckt. begheerde all hoertelick dat hij wat van haer
macken woude doe maecte hi een respons dat al dus begint O constancia mater &c
dese coninck had een casteel belegben Ende op sinte Amanus Muont liet hij sijn
volck leggben voert casteel ende hi quam tot oerliens Eñ doe hi dat choer regier
de singhende mit luder stemmen drie werf Agnus dei al smielende also bewerff hij
van god dat die muren ende die toernē des casteels neder vielen Item hi was seer
milt totter armen behoeff. Ende sijn wijff Constancia was seer sparich daer om
plach hij te seggben als hi yement yet gaff Siet voer dij dattet constancia nijt en
siet noch en verneemt Item hi stichtede veel cloesteren in vrancrijck Ende son-
linghe tot orliens maecte hi sinte Amang cloester ende onser vrouwe tercke Eñ
voer dat pallaes maecte hij sinte hylarius tercke &c.

an? mundi

Maeusen

Anno Xpi

Omtrent dese tijt waxender sommich dansers die een heel jaer lang danste om
eenre sonde wil van groter onsecchit Wāt si op een kerst nacht ī een portael van
eenre tercke all dansende seer hijnderlick waren eenen priester in sijn eerste misse
dien hi seer deuotelick dede. Ende want si nijt en wouden oflaten wert die prie-
ster so seer ghestoert dat hi spracke begherende dat si een heel jaer mochten dansen.
dat all soe gheschiede Ten laetsten worden si van sinte heribertus absoluiert Ende
sommich van desen dede grote penitencie so dat si heylich menschen wordē ende veel
miracules deden dit ghescbiede na dat sommich seggben in een stede in sassē in sinte
magnus kerc Ende eens priesters dochter sprang eñ danssede noch nae dien dat
haer armen off gheualles waren dese danssers waxender zijn onder welcken waren
drie vrouwen Ende al storuen si cortelick vol na in een tijt.

Dese henricus was een heylich man ende een hertoech van beyeren hi wert een: drachtelicht ghecoren om sijn heylich leuens wil Ende wij lesen datter wt beyeren veel edelings ghesproten sijn nijt alleen na den vleysche mer oecht van herten ende van duechden Item hi voerde veel strijden in jtalien ende in Almanien teghens den ribellen dien hi verwā Ten laetsten starf hi salichlicht eñ wert begrauen in die kerck welcke hi te bamburch ghestich had. Item van desen keyser ende van sijn wijff lestmē een exempel in sinte laurencius legende Item dese heinricus had een wijf die kunegundis hiet Ende si bleef maecht leuende mit malcanderen in groter heylicheit Mer naemaels ghing si i een cloester daer si starff doende veel miraculen Itē dese keyser had een suster vā ghelijcker duechdsamheit mit hem dien hi hilicte aen den Comte vā vngarien die steven hiet Eñ si bracht dat Rijck van vngarien totten volcomen

·j· henricus.

Rogerus biscop belnacensis een edel man seer vermaert. ghelouc

vi^{m} ij^{c} xiij

Dese sergius sat ij jaer eñ vij maent.

·iij· Sergius.

·vij· benedictꝙ

Tusculaen. Dese sat vi jaer vi maent en de xxi daghen.

M.xiij

Dese sergius keyde een heylich leuen hi had een wyn ende exemplaer conversacie Ten laetsten starf hij ende wert in sinte peters kerck begrauen.

Dese benedictꝙ wert verdreuen van dat paeuscap Eñ een ander wert paeus daer eē grote twist om was Item petrꝙ damianus schrijfft dat een biscop sach de sen paeus benedictum na sijn doot sittē op een swert peerdt Ende die biscop vraechde off hij waer die paeus benedictus die ghestoruen was Hij Antwoerde ende seyde ick bin die onsalighe benedictus Doe spracht die biscop vraghende Hoe ist mit v vāder Die paeus seyde ick werde jammerlicht ghepijnicht hopende nochtans bermhertichheit te vercrighen ende seyde totten biscop Gaet tot mijn navolger johannem ende seggher hem dat hi op sulcker plaetze nemet een somme van ghelt dat hij den armen ghcuet om gods will Dant al dat voermaels voer mi gegheuē is en heeft my nijt behulpelicht ghcweest om dattet al wef goet was Dit volbracht die biscop seer truwelicht Eñ wt angeeñ verueermisse gaf hi sijn bisdom ouer ende ghing in een cloester.

Die xiij^{t} twist was tusschen benedictum die vij. Ende enen ander die mit ghewelt woude paeus wesen Mer benedictus bleeff paeus.

Jheruſalem ende dat heylich lant wert ghewonnen vanden ſarracenen Ende die ongheloufghe beſitten dat gloriose graft ons heren. Ende veel joden lieten hoer wt vreſe ende wt anxte doopen.

In deſe tijt verwandelde die maen in bloet Ende daer was een groote eertbeuinghe Een barnende factkel Ende een blixem ghelijck een weeg viel wter lucht ned mit groter claerheit Hier na volchde een groote duer tijt. Item in lorreynen wast

Keyſers

water vã eenre fonteynen in bloet verwandelt Ende veel teyltenen ghſcriede omtrent deſe tijt.

In deſe tijt was bij na ouer alle die werlt een die meeſte ende laſtichſte ſtarfft dattet den leuendighen alſo verdrietlick was den doden te begrauen dat ſi bij tijden bij die doden neder vielen ende mede ſtorben Hier na volchde een groote droecht ende hetten.

Die Normanne beſtreden vrieſlant ende verbrande een ſtede ghheten Thiele Ende des jaers daer na quamen ſi weder in vrieſlant ende verſloeghen aldaer veel menſchen Ende die ſtadt van vtrecht wert verbrant.

an⁹ mundi vi^m CC xxiij

Haymericus cominck van vngarien was ſinte ſteuens des cominckes ſoen deſe ſtarff ende was maecht mit ſijn bruut Ende hij is ſeer ũmaert wercken ende veel miraculen.

Pauſen

xx. Johãnes Romeyn. ſat vj. jaer.

Anno Xpi M xxiiij

In deſen tijden woenden twee oude wiuen te Romen buten der muren in een oude hutte Ende haer ouer quam een man alleen te gaſte dien ſij verwandelden in een Ezel dat hi nochtans bleef in ſijn Redelicken verſtant.

Deſe johannes oerloechde mitten romeynen.

In deſe tijt waren die Canonicke tutrecht twiſtende vanden biſcop te kiesen Daer om quam die keyſer Conrardg tutrecht om die twiſt neder te legghen Ende onder weghen wort ghyſela ſijn vrou belopen mitten kueren Ende hij kierſe in een dorp gheheten oeſterbeeck in des prochiaens huys gheheten karnulphus Ende doe die Canonicken nijt ouer comen en conden: gauen ſi den keyſer die kuer vry Onder dien kaerde die keyſerinne Ende ſi ſeynde karnulphus haer waert den keyſer goede maer te brenghen Want hem een ſoen gheboren was Doe gaf die keyſer karnulpho dat biſdom om ỏ goeder koetſcaps wil deſe karnulphg ſtichtede tutrecht twee collegien Als ſinte peters ende ſinte ianſſ baptiſten Ende dat half collegium van ſinte ſaluatoers bracht hi te deuenter ende maecte daer ſinte lebuyns kercke Ende die Abdye nam hi vãden heylighen berghe te Amerffoert ende ſtichtede die abdy vã ſinte pauwels hi ſterf int jaer ons heren M liij. op xiij kalẽdas Auguſti

Contardus had sijn wicht te wijff des keyserss heinricus dochter dese insettede veel wetten Ende om dat hi vrede woude ghehouden hebben inden lande daer om ordinierde hi ende ghebiet dat so wie vanden princen vrede brake datmen dien soude onthoefden: dit statuit bracht een graef geheten ludolphus en wert accusiert Mer want hi sijn lijf te ghheerde te houden daer om vloech hi heymelic mit sijn wijf ende kinderen ende woende lieuer inder woestinen bij die rustiers dan hi heerlike state woude Daer wert hem geboren een soen die heinrick hiet En dese quam namaels seer wonderlic wt die verhenghenisse gods aent keyserrijck teghens contardus wil Ende creech oeck Contardus dochter te wijff Van desen is een wonderlick hystori off in die gulden legende.

·xx· jaer. i. contardus

Symeon Een heylich man was monick ende seer vermaert te trier
Duranius biscop van ludick was van een duuster gheslacht geboren.
Campanus een heerlick ende deuoet doctoer was een groot astronimus.

·ix· Benedictus. Tusculaen Dese sat viij jaer

Robertus coninck van vrancrijck starf Ende sijn soen henricus regnierde na hem xxx jaer lang.

Dese benedictus was des voerghenoemde benedictus neve hij was alte mael onewsch. Ende daer om wert hi oeck verdoemt hi openbaerde hem enen mensch bij eenre molen in een jammerlick ende verveerlick ghedaente hebbende een hooft ende een starte als een ezel Ende voert al dat ander lichaem als een beer Die dit dus aensach wert verueert en liep van daen Doe riep dat beest tottem mensch segghende En wilt niet verueert sijn. Want ic heb een mensch gheweest als du biste Mer hier toen ic mi al dus om dat ic seer beestelick gheleeft heb dier wijls dat ick paeus was in sijn tijt was een scandelike twist Hij wert verdreuē ende wed paeus ghemaect ende noch weder verdreuen.

Die viij twist was seer scandelick ende vol van alre confuse tusschen benedictum den ix En sommich ander die navolghen die saecht was dat quaet leuen welke benedictus leyde off dat quade beghinsel doe hi paeus wert Item Ptholomeus seyt dat die houerdy d paeusen altijt een quaet ende ghenomen heeft En is oeck al tijt een oersprong gheweest van veel tweedrachten ende twisten.

Egelmotg Archibiscop cantuarienſis deſe
ſeynde ſinte Auguſtijns arm in Englant
Fulbertus biſcop van Carnoē wort in ſijnre
ſiechte vā onſe vrouwe viſitiert die hē mit haer
ſelfs melcke laefden.

Keyſers

Gwido een vermaert meiſter inder muſijcke
deſe was in italien ende vant eerſt die manier
van ſinghen inden hant Als gamut. aee. b my
dat men den kijnderen inder ſcholen leert.

Gnotho biſcop van ludick was in wijſheit eñ
in conſten ſeer vermaert.

Gwilhelmus dimonenſis
Richardus virdunenſis
Popo ſtabulenſis
Helyas van Colen
Oſbertus van ludick
Stephanus van ludick
Berno Augienſis
All deſe eerweerdighe Abten
waren om trent in deſe tijt ver-
maert.

Helya was een touenaerſter in Englant
vermaert deſe wert ſeer verueerlicke vanden duuel
Gardo een heylich man was biſcop van mens.

Adelbertg was een heylich mā
was biſcop van mets.

Elbertus abt gemelatenſis
wt der kercken ghetoghen.

an⁹ mundi

vi^m CC xxxiij

In deſe tijt was een gwote twiſt onder dē
paeuſen Ende ſonderling van deſe vier die
malcanderen verdreuen ende onderling gw-
te tweedracht hadden.

Paeuſen

iij. Siluester deſe ſat xxvi dagh

Anno Xpi

M xxxiij.

Deſe ſilueſter wert paeus doe benedictg die ix. verdreuen was Mer nijt lang
deſe ſilueſter en wort oeck verdreuen Ende benedictus quam weder paeus te we-
ſen Daer na wert deſe benedictus anderwerf verdreuen. doe quam een die johan-
nes hiet ende wert paeus die hier ghenoemt wert gregorius die. vi. Mer want
deſe gregorius een onghekeert man was daer om liet hij ordinieren enen Anderen
paeus onder hem die der kercken dienſt ſoude doen. dat den menighen miſhaechden
daer om werter een derde ghebrocht dien ſi paeus maecte om dat hijt alleen voer
hem kepde ſoude bewaren Ende doe deſe aldus onder malcander twiſtende waren
quam die keyſer heinricus die ij ende affſetteſe alle gader vant paeuſcap ende ordi
nierde weder een ander die Clemens die ij. hiet van welcken hij hem liet ter ſtont
cronen Ende die Romeynen zworen ende loefden hem dat ſij ſonder des keyſers
heinricus conſent nymmermeer ghenen paeus en ſouden kieſen.

Ontrent die jaren ons heren duſent was die tijt ſeer ontmannet wāt dat ter
ſtey gheloef began te vergaen vā die voerleden manliecheyt ſomen leſet in ſinte hil:
degaerdis prophetie Eñ leyder in veel terſtey coninctrijcken hieltmen noch die
ſacramenten noch die wet ō heyligher tercken nijt Mer die menſchen gauen hoer
meer tot tooverny eñ menigherley wijchelinghe Eñ die prieſter was alſt ghemeen
volck Mer die barmhertighe heer heeft hier teghens weder verweect veel heyligher
mannen die dſe dorichheyt vocht ghemaect hebben mit veel predicatien eñ goeder
eyempelen doer die medewerckinghe des heren die hoer ſermonen confirmierde mit
navolghende teyckenen Ende veel oerden weſſen op in groter vuerichheyt eñ deuocie
daer dſe periculoſe tijt ſeer of verlicht wort van welcken oerden men hier na noch
het verclaren ſel Eñ wanter dicwil dusdanighe reformatien gheſchiet ſijn daermē
nochtans luttel vermoedings ofte hoep of had eñ oeck des ghelijck oeck wel toeco
mende ſijn daer om iſt dwaeſheyt yet ſekers willen ſeggen om archeyt des tijts
dat entelterſt dach ofte dach comen ſel als ſommighe woudē ſeggen die al bedwogen
ſijn in hoer opinien eñ van die ſcriftuer der heyliger ewangelien beſpott werden. eñ
die experiencie des tijts heeftſe oeck reprobiere
dat ghetall dſer dwalinghen is ontallick.

dſe ſat ij jaer vi maent.

vi gregorius

Dſe Gregorius daer hier voer of ghſproken is was eerſt die ouerſte prieſter
van ſinte janſſ voer die latijnſche poort Item Gilbertus ſcrijft in ſijn cronijcken
dat dſe gregorius ghweeſt is een heylich paeus Eñ doe hi paeus wert ſach hi dat
bi verſuum ſijnre voervaders alle dinghe verſumet ende veracht was wanttet al
vanden touers ghenomen wert. die pelgroms worden ſpolieert ende die offerhan:
de worden mit ghewelt ghenomen. daer om dede hiſe inden eerſten al daghen Ende
daer na excommunicierde hiſe Ten derden wāt ſi dat al verſmaden daer om quam
hi mit ghewapender hant ende verſloech die touers ende veriaechdeſe Ende reuie:
vierde veel dinghen weder die verboden waren. Doe waerender ſommich ſeggende
dat hi een doetſlaghter ende een bloetghierich man was Ende die Cardinaels ſey:
den in ſijnre ſieckten dat hi nijt weerdich en was datmen hem ſoude in ſinte peters
tercke begrauē Doe hi dit hoerde vermaende hi hem eñ ſtont op ſprekende eñ bewi
ſende dat die paeus wel ghedaen had eñ dat die cardinaels qualick ſpraken eñ ſey
de aldus Als ic dot bin ſo legt mijn lichaem voer die tercke doer eñ ſluyt die doer
al vaſt toe mit veel grendelen ende clincken Ende wert dan die doer op ghedaen ſo
draechtet lichaem daer in Ende blijfſe dan gheſloten ſoe doet dan dat ghi wilt

Dese henricus was conradus swagher alsmen beschreuen vijnt. hi was int velt in een hoesch ghebozen Ende twee werf wert hi gheleuert datmen hem soude doden. Nochtans wert hi bi die hulpe gods verlost dat hi die een tijnt was ongheqnetst van daen quam daermen hem doden woude Ende namaels doe hi keyser wert tymmerde hi een cloester op die stede daer hi ghebozen wert vā desen leestmen een schoen hystorie in martinus ende vincencius cronijcken ꝛc. hi was seer victorioesse Item hi quam in ytalien en̄ nam pandulphum prinsse van Campanien ghevanghen.

Keysers

ij
Heynricus.

dese regnierde xviij jaer.

Rawolphus des comincs soen mertiozum wert martieriziert.

Edmundus d denen comine en̄ mr

Simte Theobaldus een edel man vt vrancrijck. dese liet die werlt ende begaff hem selven so dat hi god in eenre cluse dienden Ende int xij jaer synre bekeringhe starf hi seer salichlicken Namaels wort synen gheleent vervoert i walsland daer veel cranke menschen of ghesont worden.

anno mūdi vi^m ij^c xliij

Almanien dese sat iy maenden vij dagben.

Paeusen

ij
Clemens.

xviij dagen

Damasus

iy
Leo.

Almanien dese sat v jaer ij maenden ende vi daghen.

Anno xpi M xliij

Dese Clemens hiet te vozen sindegerus hi was biscop van hamburch en̄ wert vāden keyser paeus gemaect om alle ding wed tot eendrachticheyt te brengen alst voerseyt is

Dese Damasus ūctrachtede die kercke en̄ starf seer haestelike. doe begeerden die vromeynen datmē weder een paeus soude keysen en̄ ymmer dat geen duytsch en waer. wāt die vromeynen en mochten daer nijt toe ghenegheht worden.

Dese leo hiet eerst bruno en̄ was eerst biscop tulensis een goet en̄ simpel man. hi wert vā den keyser te romē gewesen die hem paeus maecte dat hi nochtans namaels resignierde wāt hi daer of conscienā maecte. en̄ andwerf wert hi ghekozen en̄ doe hi te romen wert reyste hoerde hi een stemme d engheln sin ghen die hem seyt je denckt ghedachten des vredes Dese leo ontfeng epriscum in een ghedaente van een lazarus in sijn huys leggende hem op sijn bedde Ēn smozens doe hi die doer op dede en vant hi nyement. Ten laetsten starff hi seer salichlicken vende veel miraculen.

Wat gheschiede. gregorius starf en̄ die Cardinaels deden dat hem beuoley was doe quam daer een onweerdoer die dozen wekelic vast ghesloten waren op ghedaen worden ende een groot stuck van daen ghebrocht.

In dese tijt was in gallien een vrouwe mensch hebbende twee hoefden iiij armen ende voert alle leden dubbelt van bouen of totten nauel toe Ende van beneden den nauel was si al ghelijck een mensch Bi tijden als die een at so hongerde die ander Ende somwijle als die een lachte so screyde die ander Die een spraeck die and swe: ghet Ten laetsten starf die een ende die ander leefde daer na drie jaer draghende des anders dode lichaem.

Berengarius biscop vā tours was een wijl tijts een quaet letter Mer hi wert namaels informiert dat hi al weder riep eñ retractierdent dat hi qualick ghespro: ken ende gheleert had Ten laetsten wert hi een heylich man Mer hi en conde sijn dis: cipulen nijt beteren vā die letterij welcke hi hoer voermaels geleert had. dit wert een alten quaden letterij want dese letters missaecten ende seyden dattet waerach: tich lichaem ende bloet ypristi nijt en waer int heylich sacrament des altaers mer alleen een figuer Overleset den decret de con. dis. ij. Ego berengarius.

ij Victor.	Almanien dese sat ij jaer eñ iij maent.	ix Stephanus	Almanien van lorey: nen eñ sat ix maent eñ xxviij daghen.

Victor een eerweerdich goet man wert paeus wt vrese des keysers In dese tijt was die paeus stoel alsoe dispomiert dat die heylighe mannen hoer ontsaghen paeus te werden ouermits dubbelden anxte want si vreesden god achtende hoer sel uer onweerdich te wesen tot alsulcker staet Ende si ontsaghen den keyser wantet hoer verdroet daghelicx der vromeynen tyranscape te liden Ende oeck doer dwang des keysers ontfenghen oeck sommich dat paeuscap mit dubbelden anxt want si ontsaghen hoer dat si god souden vertoernen die also ghewepen worden Ende mede scuwede si des keysers toorn Dese victor offerede veel biscopen int consilium van florens om ß symonien eñ des onaysbeyt wil daer si mede grofliek besmet waren.

Stephanus die ix was eerst abt Cassinensis eñ wert namaels paeus dese en sat nijt lang.

Eduaerdus coninck van englant was in die ghecst der propheeien vermaert.
Elburga een heylighe joncfrou was coninck eduaerdus dochter.
Etgitta des coninckx edgarus dochter was een heylich joncfrou.
Walburga een heylich joncfrou ende abdisse.

In dese tijt was in Ampulien een marmoren beelt hebbende om sijn hoeft een artijkel van metael ghemaect daer in ghescreuen stont Opten eersten dach van mey als die sonne op gaet so selic hebben een gulden hoeft. op dese seluer tijt had tolen tus guistardi een sarracijn gheuanghen die neerstelick ouerpeynsde wat dat bedu den woude. Hi stont op des eersten daghes van mey smorghens vroech eer die sonne op quam. ende doe die sonne began te schinen mercte hi ende teyltende die vierste

Keysers

stede vander scheme des beeldes ende vant daer onder een ontallick groot schatt dat hi gaf om vander gheuanghenisse verlost te werden.

In dese tijt was te romen een priester inder nygromâ dat is in die swarte con sten ghelaert Dese dwang den duuel dat hi enen jongeling most een ring weder ghe uen welcke hi aen venus vingheren ghestelten had Die duuel wort wepende eñ sat O god almachtich hoe langhe selstu liden die scalcheyt des priesters palumbi. hier na dede palumbus penitencie ende hi wert ontleet ende starf.

an? mūdi

vi^{m} ij^{c} lxiij

Kantfranais biscop van cantuarien was anselmus meyster Dese heeft een boeck ghe: screuen vant heylich sacrament mit meer an: der boeken.

Paeusen

Benedic: tus.

sat ix maent.

Annoxpi

M lxiiij

Anselmus biscop van cantuarien een heylich man ende een groot doctoer seer de: uoet tot onser lieuer vrouwen.

Dese benedictus was eerst biscop belleornensis Ende wert paeus mit ghewelt ende doe hi ix maent ghesseten had weeck hi dat nicolay paeus wert

In dese tijt wort te romen gheuonden eens ruesen lichaem verslaghen dat noch versch lach die sijn wonde groot was vier voet eñ een halue voet. sijn lichaem was langher dan die mueren van romen hoech waren Ende een bernende lanterne stont tot sinen houe die men nijt wt doen en mochte noch mit wijnt noch mit water. mer mit een griffel boerde men een gaetken onder die vlamme ende so ghinc si wt Men seyt dat Taurus dese gygant verstoech Als die scrifft wt weest welcke bouen sijn hoeft ghescreuen stondt Ende dese gygant ofte ruese hiete Pallas.

Mathildis een greefinne was een edel triumphierster Si verwan den norman nen ende bestreet den keyser Si arbeyde seer vromelic voer die kercke Ten laetsten offerde si al hoer patrimonium ende leydet op sinte peters altaer.

Dese heynricus was een onrustich man alst wel ghebleeckt want hi tribulleerde te maer seer den heylighen man een paeus gregorium die vij Ende inden eersten quam hi begherende ghenade vanden paeus een bewerff absolui Mer hi en volhardde daer nijt in. want hi anderwerff enen anderen als een afgod verhieff teghens den paeus

vij iij jaer

iij heynricus.

Ende doe excommunicierde hem gregorius weder Een die doerstoen die hem keyser hetten te kyesen. corten voer desen heynricum den hertoch van sassen die welcke vā heynricus mit een bloedighen strijt verwonnen wort Doe quam heynricus wed te wonnen mit sinen paeus ende vervolchde gregorium mitten cardinaels Mer ter stont quam Robertus comine vā apulien een veriaechde den keyser een verkeste den paeus mitten cardinalen Item men seyt vā desen quaden keyser dat hi den armen gheern wat om gods wil gaff Ten laetsten starff hi yammerlick inden kercker daer hi vā sijn selfs soen in gheholden wort Ende ghelijckt dat hi enen anderen gedaen had geschiedet hem weder.

ij Nicolaus

bourgoengen sat ij jaer vi maē den een xxvi dage

Dese Nicolaus hiet eerst gerardus een was biscop van florens. hi celebrierde een consilium vā C een xiij biscopen tegens berengarium die sijn discipulen leerde doctrinē contrari den geloue. mer hi wert volcomelick informiert so dat hi weder riep al dat hi den anderen qualicke geleert had alsmen leest de con. dis. ij. Ego berengarius Item na dien dat hi alle die quade doctrinen wed wepen had leefde hi heylichlick een starf een heylich ende salich man.

Sinte eduardus comine vā englant was vermaert van groter heylicheyt op een dach te middach stont sat die comine mitten biscop ende mit meer ander heren ouer maeltijt Een hi began seer te lachen onghelijckt meer dan hi gewoen was. doe vraechde hem die biscop heymelick wat dat beduden mocht dat hi so seer scarterende een lachende wert Hi anwoerde een seyde Ic heb inden ghereste ghesien die vij slapers die tot ephesum van des keysers theodosius tijden opter eerden dus lang op hoer rechter side ghelaest hadden inden berch Celyon. dat si hoer huden eerst omkeren een leggen op die ander side. waer of verwonderde si hem alleen seer die dit hoerden Ende doe seynden si wt hoer boden totten keyser van constantinopel mit brieuen Ende vonden dattet woert des wtueercozen comines waer was ghelijckt als hi ghesproken had.

Godefridus of gouert van bulioen was hertoech van lotrynen ẽ̄ een glorioes triumphiere. hi street ouer al voer die heyligh stercke gheliick voermaels karolus magnus plach te doen. dese wan te laetsten iherusalem ende wert daer coninck ghemaect Hi had een broeder gheheten balduinus die hem nauolchde int rijck hi was een vry edel man.

Keysers

Hier eyndet dat die coninghen van englant dat coninckrijck nijt voert en erfden want doe Araldus verslagen was quam wilhelmus der normannen greef ẽ̄ regnierde voer hem van welcken menich ghemaect wert inder hystorie vander ontfanghenisse onser lieuer vrouwen marien.

In dese tijt vergaderde te samen ontallicke veel musen die enen machtigen prince ombeuenghen daer hi in een werscap sat Ende si en mochten nijt verlaecht werden hi en waer eerst verslenen vanden musen Dit selue gheschiede oeck eens enen groten coninck van polen Ende dit was selter een wonderlick werck.

anno mūdi

Meylanen dese sat vi jaer vi maenden ẽ̄ vvv daghen.

ij alexander

Arnulphus een heylich abt was na archibiscop van lugdunen. dese maecte een oerde van een ghereghelt leuen.

Paeusen

Maurilius biscop van ruwaen.

Anno xpi

Dese Alexander hiet eerst ancelmus ẽ̄ was biscop tot lucanus Hi wert eendrachtelick vanden cardinalen paeus ghecoren Mer die biscopen vt lombardien coren Codulum biscop permensem seggende dat men ghen paeus en soude hebben dan die waren vant paradijs van ytalien Dese codulus quam twee werf te romen ende woude mit ghewelt dat paeuscap houden. mer hi en mocht nijt Tusschen desen tween was een langhe twist ter doot toe Ten laetsten ter rede des keysers hielt hi te mantuen een consilium daer hi hem excuserde vander symonien ende wert weder in sijn stoel gheset Mer Codulus wert als een ghewelderigher verschoven Ẽ̄ Alexander quam weder te romen Ende ten laetsten starf hi een heylich man ẽ̄ wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Die vv twist inder heyligher stercke was tusschen den paeus Alexandrum ende Codulum biscop permensem Mer Alexander bleef paeus want tet meeste deel mit hem was Dese twist duerde seer lanck.

Dese Gregorius een heylich man leet voer die rechtueerdicheyt alte veel perse-
uaen. hi hiet te vozen hillebrant. hi was een legaet gheseynt in gallien daer hi seer
hardelick procedierde teghens den ghenen die mitter symonie besmet waren. hi ver-
wan oeck bi miraikel een biscop vander symonie die niet seggher en conde spiritui
sancto. want als hi gelesen had gloria patri et filio so en had hi ghen macht voert
te lesen et spiritui sancto om dat hi so seer mitter symonie besmet was Ende doe dese
gregorius paeus wert vergaderde hi in sijn anderde jaer een consilium ende dede te
ban alden den ghenen die mitter symonie besmet waren Ende hi suspendierde die pries
ters die wiuen hadden vanden dienst gods ende verboet den lekten dat si hoer misse
niet en souden hozen. dese tijden hebben seer dozte gheweest Mer want dese paeus gre
gorius seer strengheliche arbeyde voer die rechtueerdicheyt daer om na ouder ghe
woenten waren der hem seer veel contrari Want inden eersten quam Cimthius des
rechters soen ende veng desen paeus daer hi opten kerstnacht stonde ende celebrierde die
eerste misse ende werp hem in sijn ghewanghenisse in een toren Mer die wemenen ver
destrueerde die toren ende verlosten den paeus Doe wert die onsalige Cimthius uter
stadt verdreuen Item dese paeus hielt een consi — vi^{m} ij^{c} lxxiij
lium van C ende v biscoppen ende dede den keyser — Tusschen
heynricum te ban wat hi woude die vrede ende kerc — vij gregorius — sat vij jaer een maent
kerken van wormen schozen ende breken Mer namaels — ende iiij daghen.
quam die keyser in lombardien totten paeus ende
stonde bloets voets op snee ende ijs ende hi en conde — M lxxiij
nauwelicx absolua vercrigen. mer hi en bleef niet lang bi die oetmoedighe gehoer
samheyt. want hi vergaderde tot wormacien een consilium van veel edelinghen ende
van xxiij biscoppen ende cozen al daer enen anderen paeus. ende maectent al te niet dat
gregorius ordiniert had ende hier wert een grote twist langhe tijt durende. hier om
wort gregorius toernich ende dede den keyser anderwerff te ban Ende hi absolueerde se
al van hozen eet die si den keyser mit sinen paeus gedaen hadden des si vã hem gaen
wouden. also toech hise mit woerden ende mit wercken al vãden keyser wat hi mocht
Ende oeck sijn moeder die agniet hiet ghing van hoer soen totten paeus Doe cozen
die primates ende die ouerste des rijcks enen anderen keyser als den hertoch vã bour
goengen ghheten Radulphus Daer na wert noch desen gregorius inden kercken
ghelept mitten cardinaels Mer hi wort verlost van die regent ende stedehouder van
apulien Ten laetsten starff hi in apulien een heylich man doende veel miraculen.

Stephanus van muraten dyaken ghebozen vanden ſtam van aluernen. dſe be
keerden hem in ſijn xxx jaer ende leyde een heremiten leuen buten der ſtadt lemonica
dſe edel man van groter heylicheyt maecten die oerde grandimontenſis.

In die ſtadt ſyracuſana was een groot eertbeuingh Ende op een ſonnendach
viel die groetſte kercke neder eñ dode al die daer in waren alleen mer vier menſchen
wt ghenomen die bi grote miraculen te lijf bleuen.

Keyſers

Yuo proeſt der kercken beluacenſis namaels biſcop carnotenſ onder dſen be
gan te reyſen der canoniken oerde inden kercke beluacenſi die voermaels vanden
Apoſtolen Ende namaels van ſinte Auguſtijn ingheſet ende ghemaect is.

Petrus damianus een groot doctoer ſeer vermaert Dſe leyde een heremiten le
uen Ende ſcreeff den paus gregorio brieuen waer om dat hi ſijn biſdom ghelaten
had.

Cono biſcop van trier in ſijn tijt worden veel martelaren lichamen ghevonden
die voermaels Rictionarius ghedoot had.

an? mūdi

Die yvi twiſt der heyligher kercken was tuſſchen gregorium ende den archibiſ
cop van rauennen. die ſaeckt hier of was die tyranſcap des keyſers eñ tweedracht
Paeuſen ſommigher biſcoppen Dſe twiſt was meere dan emich ander die voer ghereeſt is.
ende duerde tot vrbanum die ij.

Anno xpi

Tot parijs gheſchiede in dſe tijt een verueerlick miraculel van enen meyſter van
groter namen die ſeer vermaert was. die drie werf riep ende ſeyde dat hi verdoemt
was. waer of worden veel glorioſe heerlike manneñ ſeer verueert die hier om die
werlt verſaecten ende inſtitueerden veel religien afterlatende hoer naevolghers een
eerbaer naem ende een goet exempel.

In dſe tijt began die alre heylichſte Carthuſer oerde Dſe oerde als ſinte ber
nardus ſcrijft is onder allen gheeſtelicken oerden die eerſte eñ ouerſte Nijt die eerſt
om langheyt van tijden mer om der groter ſtrenghicheyts wil Ende hi hietſe die al
re ſuuerlicſte columne der heyligher kercken Dſe oerde want menſe nijt wel hou
den en mocht om der groter ende ſtrenghe abſtinencie wil' ende datſe nijt lanckt en
ſoude cleyn blijuen daer om wertſe namaels van die heyligſte kercke moderiert ende
ghematicht Dſe ey heeft oeck nye van hoer opſet ende inſtitucie gheualleñ wantſe
tot noch toe vanden heyligheyn ghereſt ſonderlinghewaert wert.

CBruno een heylich man gheboren van Colen was een groot doctoer inder god: heyt dese mit noch sess ander vermaerde mannen begonstey en aey namen der Carthuser oerde int sticht van gratianopolitanen.

CHugo biscop van gratianopolitanen was een kuysch en een heylich man dese en sach in liij jaren ghreen vrouwen aensicht wtghesondert alleen een arm vrouwe; liij Nochtans gaff hi den vrouwen menich raet ende daet horende hoer biecht Desse was een sonderlinghe medewercker en hulper dat die Carthuser oerde op quam hi nam selver die oerde aey ende ontfeng dat habyt van sinte bruno ghreuende den menschen een goet exempel.

CIn dese tijt wert sinter claes lichaem vertoert van mirrea tot bary.

CDat lichaem van sinte Clemens des eersten biscop van mets wert te mets ghevonden welcke die apostolen daer ordiniert hadden.

CTien dusent pelgroms worden te iherusalem verslaghen van die van Arabien.

vi^{m} ij^{c} lxxxiij

iij Victor.

CDese was abt vanden kercke Cassinus Hi hiet eerst desiderius en hi sat een jaer iiij maent ende vij daghen.

M lxxxiiij

CDese victor wert paeus doe gregorius twee jaer doot ghewest had. hi was vermaert inden ghreest der propheten. hi sach in syn slaep dat god tot synre eer weer dierghe tymmerde inder emichyt een Carthuser cloester. dese wert mit venijnt dat inder kercke ghedaen wort verghreuen ende starff Ende wert begrauen tot sinte janss te later anen int jaer ons heren dusent lxxxvij.

COmtrent dese tijt ghschiede veel ghwoentlike prieuly Als een grote water vloet die grote schade dede Item die tam voghelen worden wilt ende vloghen inder lucht Item seer lastighe ende swaer pestilencien Item veel werter mit sinte anthonis vuer besmet so dat hoer leden mit hoer vleysch swart wort als verbrande colen Item in englant was een groot eertbeuinghe so dat die huser verre vā hoer sieden ghinghen staen Item een grote storm van wynt verdstreerde te landouien vi^{c} huus Item grote duertijt blyuen donreslaech bouen maten cc Item xv daghen lang vloeden bloet Item die duuel sprack den menschen toe in een dorp so dat men hem wel sien mochte.

Int jaer ons heren M xcvi wert dat heylich lant weder ghewonnen vanden
Keyſers hierſten mit die ſtadt van ihemſalem eñ dat glorioſe grafft ons heren ende die ſtadt
van anthiochien mit meer ander ſteden worden ghewonnen wt die handen der ſar
racenen Men ghelooft datter meer dan twee hondert duſent ouer dat meere quamē
Item hoe wel dat die minne ghereeſt is in al dit volck om te volbrenghen dat
ſi begonnen hadden eñ hoe dat ſi tſamen ongheduwonghen vergaderde dat en mach;
men noch horen noch ſpreken ſonder weenen eñ tranen te ſtorten. dit was onſer lie
uer vrouwen beuert ende reyſe die hoer voerrechters wonderlike beſchermde Alſt
enen deuoten menſch in ſijn viſioen te kennen gegheuen wert Item wat princen eñ
heren datter mede waren vyntmen hier na beſcreuen.

Yuo biſcop van carnoten vergaderde eñ beſcreef ſeer cortelick al dat die paeu;
ſen ordinierd hadden na yſidorus tijt Namaels dede na hem dat ſelue hugo catha
launenſis na welcken dede dat gratianus.

Helymandus biſcop laudunenſis. Hugo abt cluniacenſis.

an? mūdi vi^{m} ij^{c} xciij

Paeuſen

ij Vrbanus cluniacenſis ſat viij jaer iiij maenden

Anno xpi M xciij

Deſe vrbanus was te vozen ghehoren do eñ was een monick cluniacenſis Hi
heeft ſeer ghearbeyt in die heyligher kercke Hi dede philippum den coninck vā vranc;
rijck te banne om dat hi in ouerſpul leefde Hi hielt een conſilium in welcken hi or
dinierde datmen onſer vrouwen ghetijde alle daghe ſoude houden Ende datmen des
ſaterdaghes ſouden houden feeſtelike die dienſt van onſer vrouwen Item hi maec
ten die prefacie van onſer vrouwen diemen inder kercken ſingt Men ſeyt dat onſe
vrouwe dit openbaerde den broeders in Carthuſia. Item hi hielt noch een ander
conſilium tot tours om dat heylich lant wed in te winnen Hi verweete dat volck
vten weſten om ouer dat meere te varen die welcke daer triumphierde oūmits die
ſpere ons heren Hi ſettede meyſter bruno diet beghin vander carthuſer oerde was
int paeuſcap aen ſijn ſide Ende ſi deden te ſamen veel vrucht ind heyligher kercken
Ten laetſten ſtarff hi doemen ſcreeff M xcix ende wert begraven ſinte janſſ te late
ranen.

Int jaer ons heren M xcvi in nouembri wert vanden paeus vrbanus een con
silium ghehouden bi den claerenberch van aluernen in welcker consilium dat gheo
pent en ghetundicht wett die yammerheyt en armoede des stadts van iherusalem
Ende oeck wozter mede te kennen ghegheuen die oneer en verwijt datmen ypristo
daer deden Ende men begheerde raet en daet om dat lant in te winnen Daer na int
selbuer jaer vergaderde een ontallick volck vten westen als veel hertoghen. grauen.
edelings. en ander goede mannen. rijck en arm. biscoppen. clercken. oude mēschen.
kinderen en maechden die al dweuich waren dat die heyligh steden vanden sarrace
nen so besmet wozden Ende oeck want die turken aen allen canten dat kerstenrijck
aen vochten. daer om quamen die kersten van Apulien. hyspanien. aquitanien.
britanien. normandien. schotlant. vlaenderen. vranckrijck. germanien. loreynen.
bourgoengen. lombardien. en wt veel meer ander rijcken en landen mit gheliker
deuoe en gheloue bereyt te wreken dat onrecht en alle schaffiericheyt welcke men
ypristo dede Ende want in allen desen landen vaste vrede ghmaect was daer om
quam dit volck dus ouerluoedelick al ghereyskent mitten reysen des heyligen cru
ces Ende ond hoer allen en hadden si ghenen anderen cominck dan alleen ypristum
den leuendigben gods soen Item doer wat steden dat dese kersten reysden daer si jo
den vonden dien dwongen si dat kersten ghelooff aen te nemen of si sloghense al dood
Mer veel vanden joden doden malcanderen om die liefte van hozen wet dat si daer
nijt of en souden vallen Ende veel vensden hoer die dat kersten ghelooff aen namen
en namaels weder off traden Ende onder dit heyligh schaer der kersten menschen
waren die vermaertste ende ouerste Adamarus biscop podiensis Gouert van bu
lioen hertoech van loreynen Eustachius ende Balduinus synn broeders Robertus
greef van vlaenderen Rodolphus greef van mets Hugo magnus des Cominckx
broeder van vranckrijck Stephanus greef blesensis Raymundus greef van sinte
gelis Bosmundus hertoch van apulien Robbertus greef van normandien An
telmus de aboldimonte Raymundus de turone ende Golfermis de turribus Dese
golfermis een vermaert man was synn vyanden seer lastich. Hi hoerden op een tijt
een leewe brymmen ende ghecrijsst ghenen die van een serpent omghebonden ende be
last was. wat gheschiede Dese golfermis tradt bi den leewe dat hem van synn ghesel
len nochtans seer ontraden wert ende dode die serpent so dat die leewe daer of ver
lost wert. welcker duechde die leeuwe nijt en vergatt Mer hi volchden desen heer
waer dat hi reysde ende ghing bi hem als een wijnt hont die sinen heer volghet En
de was hem seer profijtlick in wiltbraet te vanghen Ende in strijden was hi sinen
heer so dienstafftich dat hi hem synn vyanden halp verwinnen. Ende men seyt dat
als de heer soude thuus wert reysen. doe en conde hi van desen leeuwe nijt verlost
werden wat hi woude ouer al mit sinen heer reysen Mer die serpers en woudents

⊕ nijt ontfanghen om die wreetheyt van alsulcken keeste Ende daer om swimde dese
leewe in die zee volghende sinen heer ter tijt toe dat hi drencte. Int jaer ons heren
M ycvij was dat heer des heren manlike wercktende ⁊ aenvochten die paleij van
der heyden lande Ende die eerste strijt viel bi die brug vant water pharphar op die
ix kalendas marcij daer die heyden seer verslaghen worden ⁊ die steden als nycea
ende ledicia worden ghewonnen Ende wattan datter also veel kerstен volcks was
Keysers als drie hondert dusent ghewapender mannen nochtans was daer alle ding ouer
vloedich ende plantevt van eten ende drincken so datmen een scaep coft om enen
penning ende een osse om twaleff penninghen. Sinte Andries openbaerde in dese
tijt enen simpelken lantman seggghende hem Coemt mit mi Ic sel di tonen ende wi
sen waer dat die spere ons heren verholen is. Ende doe Anthiochien ghewonnen
wort quam die lantman ende began te grauen in sinte peters kercke ende in die sel-
uer plaetze die hem van sinte andries ghewesen was Ende hi vant daer die spere
ons heren in teghenwoerdicheyt des greefs raymundus ende des capellaens van
der kercken Mer wantter sommighe twiuelden oft oeck die spere ypristi was off
an⁹ mūdi nijt. daer om so quam daer een die bertholomeus hiet die welcke wt eenre openba-
ringhe hier of van ypristo verseekert was Dese dede een groot vuer maken van vijf
voeten lang daer hi mit die spere ons heren doer ghing onghequetst Doe betwuwe
Paeusen de dat heer in ypristo ende inder spere ypristi ende ghinghen daer mede onverfaecht
ende wel ghemoet tot hoer vyanden dien si verwonnen Dese spere ypristi en was
Anno ypi vander apostolen tijden nye ghesien tottet jaer ons heren M ycix. Item een jaer
voer dese tijt als int jaer M ycvij doe anthiochien belegghen was. wasser so groot
gebreect onder den kerstен dat si nauwelick en hadden hondert goeder peerden waer
om vluchtede sommich van daen Nochtans in die ix maent wonnen si anthiochi
en Mer ter stont quam Carbotannus mit een groot heer heydens volcks ende be-
leyden den kerstен weder. doe was al daer onder den kerstен so groten hongher ende
commer dat sijt nauwelick onthouden mochten si en souden menschen vleysch ghe-
eten hebben Mer si worden doe van god ghestaret ⁊ mit die spere ons heren ghe-
fu ypristi lieten si hoer vyanden te moet ⁊ verwonnense op die iiij kalendas julij
Ende dit was die derde victori welcke die kerstен hadden teghens den sarracenen.
Die iiij strijt was ī womania dat wi nv moream hieten opten eerstен dach vā julio
⁊ die turken worden verslaghen Ende die kerstен om hongher ⁊ ander verdriet
lichalen si den hertoch bosmundo die stadt van anthiochien te bewaren Ende si reyf
den na syrien ende wonnen onderweghen die steden marcam ende kartam mit veel
ander casteelen Mer op dese tijt was onder den kerstен so groten hongher dat si ghe-
dwonghen worden te eten der sarracenen dode ende stinckende lichamen. Daer nae
toech dat heer ons heren te midsweghen ī syrien Al daer worden si vā die hant gods ⊕

Ghelaefft ende ghespijst. doe waren der veel cleyn steden ende casteleyn die hoer willich lick gauen onder dat kerstey heer daer die kerstey doe setterheyt ende tribuyt of na men Ende veel die vander kerstey ghegaen waren om verdriets wil. die quamen nv weder Ende reysden te samen bi tyrum ende belaghen die stadt van iherusalem. Mer want si daer oeck ghebreck hadden van eten en van drincken doe wertet ghe boden dat si hem alleyn souden vermoedighen ende mit bloten voeten gaen om die stadt al biddende. daer om opten vijf dach alsulcker oetmoedicheyt dat die xxxix dach was van dat si die stadt beleghen hadden. opten xxx dach van junio. welcke een vridach was doe wert die stadt van iherusalem ghewonnen Ende daer na strey den die kersten die vijfte strijt in salomons portael ende verslaghen daer also veel Turcken sarracenen ende heyden dat die peerden te kinien toe int bloet reden Hier na doe dese stadt aldus ghewonnen was ende oeck weder ghezuyvert wort. doe coren si ende ordinierde daer een patriarck Ende si coren oeck enen coninck ende heylden die woue. daer na tractierden die princen ende spraken te samen om dat een yghelck woude weder tot sijn lande trecken ende reysen Mer doe quam der sarracenen Co ninck mit hondert dusent te peerde ende mit xl dusent voetganghers tot ascolonā om den kersten daer te bestrijden Welcken dat ghemoet quam dat hoer ons heren vā vijf dusent te peerde ende xv dusent voetganghers Ende aldus quamen si der sar racenen coninck te moet. ende god stierde voer hoer. so dat een wolck inder lucht be scherm de se voer die hetten des sonnes Al daer worden die sarracenē voer luchtich Ende in dese seste strijt op die vi kalendas Augusti worden verslagen hondert du sent heyden Ende inder poorten vander stadt Ascolon versmoerden daer wel twee dusent Mer hoe veel datter bleef inder zee ende inder boesscagi onder den doen dat ghetal en weet men nijt Ten laetsten doe dit aldus al gheschiet was doe bleef daer in iherusalem godefridus ofte gouert van bullioen hertoech van lotrynen Ende die ander princen togher weder na horen landen.

Die edelste stadt van hyspanien gheheten Toletum was in dese tijt vanden sarracenen beleghen Ende int viij jaer worden die sarracenen van die stadt verdreuen doer hulp des conincks Aldefonsus.

In dese tijt began die oerde Cistellensis.

Int jaer ons heren M xcviij op die vij kalendas aprilis op sinte benedictus dach wort asteraien fundiert vanden abt vā molisino Robertus mit vi monicken

Keysers

Ende de robertus weder most comen tot sijn abdye settede hi albericus in sijn stede welcke dat die anderde abt was. daer na volchde een hiet stephanus Ende dese ghelijden te wesen die anderde reformierres van sinte benedictus oerde welcker regule si houden Mer si offneden veel curioscheden ende quader ghewoenten ende legonsten simpelick na die heylighe regule te leuen. seer wonderlijke wort dese oerde in corten tijden verbreet.

Hildebertus cenomannensis biscop was een vermaert man die veel beschreuen heefft.

an? mūdi

vi^m iij^c iij

Paeusen

ij Paschalis

Tusschen dese sat xviij jaer vijff maent en vij daghen.

Annoxpi

M C iiij

Dese paschalis arbeyde seer neerstelicke voer die heylighe kercke teghens keyser ende Coninghen dat si ghheen biscoppen ofte abten en soudē maken ꝛc̄ Ende hi voerde ghenoech Item hi heeft veel ghelijden van die valsche praters Item die keyser veng desen paschalem mit sijn cardinaels ende hielt hem twee maent in banden gheuanghen Item hi had een twist Mer nochtans triumphierde hi in alles dinghen. hi had een glorioese ende een vreedsam eynde. hi wert begrauen te romen in sinte saluatoers kercke Item die heylighe kercke wert wel ghelijket bi die mane wāt die maen wast ende crimpt en het schijnt bi tijden offe verghing Nochtans coemt se volcomelicke weder ende wert verlicht vanden ewigen sonne welcke is xpristus ihesus die heer ende brudegom deser kercke.

Die xvij twist der heyligher kercken was tusschen desen paschalem die ij ende tusschen drie prelaten Als Albertus Arnulphus ende Thedericus die des keysers gonst hadden en settende hoer tegens desen paeus willende een yghelic seluer paeus wesen Mer si storuen quader dood Ende paschalis bleef paeus want hi rechtueerdelicke ghecoren was Ende god was voer hem.

Dese heynricus was des voerghenoemde heynricus soen Hi ontghinc hem seer in sommighe punten Want hi sijn vader veng ende liet hem in der kercken steruen. Oeck was hi den paeusen contrari om dat hi nijt ouer ghaf en woude biscoppen ende abten te maecken Mer namaels quam hi tot sinne herten ende bedocht hem so dat hi den paeus ghehoersam wert Ende hi restitueerde ende weder gaf veel dinghen daer die kercke grote scade of ghleden had Ende ten laetsten starf hi sonder blijkende geboert Ende die herwech van sassen lotharius wert sijn nasaet Ende dat vten recht oerdel gods want hi sijn vad onteerde Sommighe seggen dat nyement en wist waer dat hi bleef Sommighe seggen dat hi tutrecht starff Ende sommich and seyden dat hi monick wert int cloester van clumiacum.

Wilhelmus coninck van englant was een seer quaet man. hi wert van god ghe slaghen ende starff want hi ghen conuent ofte ghestelicke cloesteren in sijn lant en woude doen maken.

Petrus alfonsus een notabel doctoer dese was een gebozen jode Mer namaels wert hi bekeert ende heeft veel dinghen seer heerlicke beschreuen.
Sinte Anselmus ende Hugo clumiacensis storuen in dese tijt.

In dese tijt schenen twee sonnen Item daer was een groot eertbeuinghe Item een sterre scheen des daghes so wel als des nachtes Item in ytalien reghendet bloet Item in anthiochien verscricken veel husen Item een vercken wert ghebozen hebbende eens menschen hoeft Item een hoen wert ghebozen mit iiij voeten Ende een vrouwe mensch baerde een wonderlicke creatuer dat voer ghleecht een mensch ende dat after een hoeft had als een hont ende so voert sijn ander leden.

Sethzelo een heylich man vermaert int bisdom van trier dese ghing des winters daechs alte maelnaect alst hert ghevrozen had ende te midsweghen doer die snee.

Sinte Gherardus bisscop bituerensis Ende sinte Anselmus bisscop des stadts laudunice dese maecten gloscas interliniares opten souter.

Hugo de sancto victore was te parijs vermaert. hi was ghebozen wt sassen en hi was so groten doctoer vermaert datmen hem hiete die ander de augustinus.

¶ Bernardus noch een jonghelinc leghint vermaert te worden Ende int jaer ons heren M C ende viij doe hi out was xxij jaer ghinc hi int cloester van afterstein mit meer dan mit xxx ghesellen doe stephanus abt was. Ende in dit selue jaer wert dat cloester clarendael ghestichte Van welcke cloester wert sinte bernardus een groot vrient gods die eerste abt Dese bernardus wiess op ende wort een groot doctoer leydende apostels leuen hi heeft also veel miraculen ghedaen eñ so groot eer

Keysers

gehadt datmen vermoet dat in desen tijt synre ghelijck nijt geuonden en is. hier off ouerlesen sijn leuen cc. Hi wert namaels een ouerst van C ende ly cloesteren Ende hi is ghecht ghweest of hi die anderde moyses ghweest waer.

¶ Richardus de sancto victore was een groot doctoer vol godertierenheyts.

¶ Die xviij twist der heylicher kercken was in dese tijt want een die benedictus hiet settede hem teghens gelasium ende namaels teghens calixtum doer gonste eñ consent des keysers Mer hi starff yammerlicke.

an° mūdi vi^{m} iij^{c} xviij

Paeusen

¶ Campanien dese sat ij jaer eñ vijf daech.

ij Gelasius.

ij Calixtus

bourgoengen dese sat vijff jaer y maent ende vi daghen.

Anno xpi M C xiiij

¶ Dese gelasius hiet eerst johānes eñ was cancellier der kercken van romen. dese toech mit sijn cardinalen te gaicten om des keysers heynricus wil. daer na quā hi ouer zee in bourgoengen tot cluniacū daer hi starff eñ begrauen wert Ende die keyser maecten een twist tegens den paeus kiesende enen anderen die benedictg hiet welcke twist wort continueert mitten paeus Calixtus.

¶ Dese calixtus was gheketen gwido bisscop van vyennen ende was des greue van bourgoengen stephanus broēd. hi wort vā den cardinaels in cluniacum eendrachtelic ghecozen. dese doe hi doer provincien. lombardien tuscien te romen wert reysden wert hi ouer al mit grote blijscap ōtfangē. hi veng den paeus benedictum die vāden keyser ghe ordiniert was ende settede hem op een mule of mitten aensicht afterwerts ende dede hem die stert ī sinen handen geuen voer een toem eñ reden also ter stadt wert in daer hi in een kercken ghewozpen wort. doe maecten die paeus peys eñ vrede mitten keyser Item dese Calixtus hielt een consilium in welcken dampniert worden sommich visierde religioseñ die veel kettery heymelick ende openbaer saeyden ondert volck. hi maecte een boeck van sinte jacobs miraculen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen sint janss te lateranen.

Dese lotharius was een goet man hi was den sterckt seer ghetruwe hi wert seer ghecwent vanden paeus innocencius den ij. dien hi seer truwelick halp tegens petrum leonis soe. hi hadde sinte bernaert mit meer ander religio sen in groter eerweerdicheit doer welcker verdiente dat hi creech grote victori ende sonderlinge tegens den ghene die dat Rijck van sicilie aenvochte die hi veriaechde En wt commissi ende be ueel van den paeus settede hi daer een ander in sijn stede.

·ij·
Lotharig

Dese was hertoch van sassen ende regnierde vij jaer.

Tyrus wert ghewonnen vanden kerstenen Item ludick wert mit veel plaghe ghesplaecht als mit eertbeuinghe ec Item kalduinus coninck van jherusalē wert ghevanghen. Scharen worden inder lucht ghesien En noch veel wonderlikker dinghen ghescheden. die bij auentuer wouden beteyckenen die toecomende tyranscap der tartaren Ende alte groten wijnt daer toernen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende een groot deel van vlaenderen verdronck.

vijm CCC. xviij

Dese honorius was van bononien en sat v. jaer ij maent ende viij. dagben.

·ij·
Honorig

Petrus abaelardus was een edel doctoer Mer namaels viel hi in een ketterye ende wert vanden paeus innocencius condempniert.

M. C xviij

Dese honorius offettede twee patriarchen want hi vernam dat si den twistmakers gunstich waren. Hi nam Rogerium in graciē. Welcke Rogerius noch naemaels van innocencius verdreuen wort Ten laetsten starff dese honorius te womē ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Sinte janss baptisten oerde van jherusalē wert in dese tijt begonnē vandē eerweerdigē Raymundo die hem seer gaff tot die wercken der barmhertichheit dese oerde verbrede hem seer Sij louen den armē dienst aftich te wesen.

In dese tijt was alsoe groten dweeht dat die lopende ende staende wateren fonteynen ende putten verdruychden Ende dat eertrijck barnde soe datmen den brant in twee jaer mit ghen water en mochte wt doen. dit was een verueerlike plaghe.

Item een wijff baerde iij soenen teffens.

Malachias Archibiscop van hierlant dese was een heylich man ende hi reformeerde al sijn volck Sinte bernardus heeft sijn leuen beschreuen.

Omtrent dese tijt seyden dat die Tartari doer die verhengnisse gods quamen wt ghebercht daer si in groter yammerheit ende commer langhe wijl hadden beslote gheweest Sij waren seer vermenicht Ende het was eē snode ende een onvruchber volck dese hebben namaels die werlt seer ghplaecht onderdoende haer alle ding. Na dat woert moysi in een sot volck sel ic di verdstruweren. het is groot wonder hoe dat dese menschen die in groter dienstaticheit gheweest hebben comen nv nijt mit enich harnesse ofte wapen Mer mpelsen ende mit stocken ende mwinnen dese landen voerende outer alheer scapie O here dit sijn dijn oerdelen Ende alsdo hebbē voermaels die van Assyrien. Meden. Parsen. Grieken. Romeynen. Gothen. Hunneyn. Wandalen. Sertaenen. Arabes. Vulgaren. Affriken. Fransen. Almanien Turken ende spaengers. eē ghewest die ghesellen dijnre woerdicheit. een yghelick in sijn tijt. Om dat die menschē dy nijt onderdanich en woude wesen.

Reysers

Johannes de temporibus starf doe hi out ghewordē was iij^{c} ende lxi jaer. hij had ghewest Karolus magnus wapentiere Ende leefde tot dese tijt toe.

an^{o} mundi vi^{m} iij^{c} xxxiij.

Dese Innocensius was eerst gheheten gregorius ende was dyaken Ende Cardinael vā sinte vincenaig

Pausen

+ij. Innocencius.

Dese innocencius was een Romeyn Hij sat viij jaer. vij maendē. vij daghen.

Anno Xpi M C xxxiij.

Innocencius een seer duecht man had vij jaer lang grote twist teghens petrum leonis die hem noemde Anacletus ende die bij sijnre vrienden hulp mit ghewelt nam sinte peters kercke ende bewoefdese van een gulde crucifix ende een gulden cwē mit ander gout en sulver. des ghelijcke dede hi oeck onser vrouwe kercke mit meer ander godshusen Van welcker goeden maecte hi hem veel vrienden dit siende innocencius volc in gallien daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van sinte bernardus. die aldaer Coningen princen ende ander heren tot sinen wille had Ende hi brachtese daer toe dat si desen innocencium weder hulpen te wonen Item hoe dat sinte bernardus dese twist bij mirackel goedertierlicke neder leyde dat staet beschreuen int anderde boeck sijns leuens. Ende oeck in greeff willems leuen. Ten laetsten doe hi sijn vyanden verwonnen had ende alle ding in goeder vrede ghestelt was besat hi die heylighe stoel seer vreedsamlick ende prosijtlick Ende wert nae sijn doot glorioesselick begrauen in sinte janss kercke te lateranen.

Die xix twist der heyligher kercke ghescheide tusschen innocencium die ij. Hij petrum leonis. om tweedracht der gheenre die dey paeus coren Mer innocencius bleeff paeus Ende sinte bernardus arbeyde vij. jaer lang om dese twist neder te leggen.

Dese Conrardus was heinricus neve een trouwe ende een edel prince Hy wāt in dese tijt die gheestelike staet goet regiment voerden ende omder prelaten goeder exempellen wil. waren die princen willich den gheestelicken prelaten onderdanich te wesen Ende dese coninck wert bij na mit al sijn princen van sinte bernaert mitten heyligher cruce gheteyckent ende voer mit veel volcks op die heyden daer hij triumphierde doer veel miraculen Hy oeck leet hij grote scaey doer droch vanden grieken Ende nae dat Conrardus weder quam sterfft hi ongheweent.

.ij. Conrardus.

In dese tijt ghescheiedet in hierlant dat Tondalus veel vermeerlike opēbaringhen sach.

In dese tijt ghescheiedet dat sinte Elyzabeth veel openbaringhen had.

In dese tijt had sinte hildegardis joncfrou veel openbaringhe Ende bi Trier ghescieden veel prophecien

Die greff ninenensis jes ghworden een seer oetmoedich conuers in Cathusia

Theobaldus greef van Campanien een hermhertich man.

Hugo folieti heeft ghescreuen een boeck vander zielen troest.

vi^{m} C C C xliij

Tuscien Dese sat vijf maent ende x. daghen

.ij. Celestinus

.ij. Lucius

Dese was van bononien ende sat .vi. maent ende iiij daghen.

M. C xliij

Die goedertieren ludwich coninck van vrancrijck heeft grote dinghen voert tersten ghelone ghedaen. hi wert van sinte bernaert mitten heyligher cruce geteyckent ende reyste ouert meer daer hij ghevanghen wert Item hi leet grote scade Ende hi voerde veel gloriose strijden Ende sijn broeder henricus wert monick ende namaels biscop.

Dese twee als Celestinus ende lucius sa tē weynich tijts want si heyde aender pestilencie storuen ende leggher begrauen te lateranen

Gratiang monick heeft beschreuen een boeck dat decretum hiet Ende dat vanden paeus Eugenio namaels approbiert wert. dese gratianus wort biscop in tussien.

Petrus lumbardus biscop van parijs was gratianus broeder dese heeft ghemaect dat boeck vanden hoghen sinnen datmen hiet liber sententiarum daer om wert hi ghheten die meister vanden hoghen sinnen. hi maecten oeck glosas ordinarias op sinte pouwels epistelen ende op die zouter.

Petrus comestor dese was gratiang ende petrus lombardg broeder hi maecte die hystorie vanden nywe ende oude testament diemen hiet scolastica hystoria.

Die stadt van Ediffen daer sinte thomas ende thadeus lichamē rusten wert nv vanden Turcken ghewonnen.

Een groote reyse ende een goede beuerte teghens den sarracenen wert in dese tijt aen
ghenomen Want lotharius ende ludowicus worden van sinte bernaert mitten hey-
ligher cruce gheteyckent. Ende sinte bernardus ghekeert vanden heyligen gheest
predicte den volcke dat cruys ende verweecte veel menschen mede te reysen Mer het
en had gheen voortgang na hoer opset Want vanden grieken worden si bedwoghen
die dat meel daermen broet of backen soude menghende mit kalcke ende vergaven
Reysers alsoo dat volck.

Rogerius coninck van sicilien verwan die grieken tot constantinopel toe En verloste ludowicum coninck van vrancrijck die daer ghevanghen sat.

Dese Eugenius was te voren ghheten bernardo hi was monick te clarendael sinte bernardus discipel. hi wert van sinte bernaert gheseynt te romen mit meer anderbroeds om sinte Anastasius cloester op te helpen daer hi Abt ghecoren wert Ende nijt lang daer nae hi en wert vanden Cardinaels in een paeus ghecoren wert men nijt en vermoede En hoe wel dat hi seer simpel was nochtans voersach hem god mit wonderlicker graden ende wel sprekelicheit Sinte bernardus heeft tot hē
an? mundi ghescreuen een boeck dat men hiet de consideratioē
ad Eugenium Item die Romeynen hebben den se- natoer jordanen teghens desen Eugenium ver- weckt Ende maecken een twist so dat die heylighe man Eugenius gaff den toornicheit een stede en
Paeusen iij. Eugenio. Van pijsen. Dese sat vijff jaer iiij maent ende xx daghen.
Anno Xpi reyse van romen comende weder in gallie tot cla-
rendael visiterende sijn mede broeders mit groter oetmoedicheit ende goedertieren-
heit Item hi toe spracht sijn broeders nijt sonder tranen te storten Als hij doch verleden rust ende vrede die hi aldaer ghehadt had. hi was hoer seer troestelick we- sende onder hem als een mede broeder ende hi en beweesse hem gheen heer oste maist te wesen Waer om verwonderde si hoer seer. dat in so groten mā dus danich oetmoe dicheit was. so dat hi nijt vander duechden en trac. hij droech aen sijn naecte lijff een wolle cleet Ende altijt had hi sijn habijt aen sijn cledren. hij was ond ghecleet als een monick Ende van buten ende oeck in zeeden ghelijck een paeus. hi heeft dē biscopen ende monicken een euich goet exempel after ghelaten Ten laetsten nam hi oerloeff ende sonde sijn broeders mit veel tranen reysende weder tot romen daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van allen volcke singhende en weynende Ghe- lenedijt moet hi sijn die daer coemt inden naem ons heren daer na starff hi in gro- ter heylicheit Doer sijn verdiente verlichte hi romen mit veel miraculen. hij wert begrauen in sinte peters kercke.

Item in dit seluer jaer starff oeck sinte bernardus.

Dese fredericus was Conradus neue hi was een edel· milt· vroem· wellspre-
kende man Ende in allen dinghen so groot alsmen seyt dat na karolus magnus
tijden in groter vromicheit die werlt synes ghelijcx nijt ghehad en heeft· Item
wetet dat alduusdanighe ghelijcxtenisse te verstaen sijn in manieren nijt simpelick
alsmen plach van salomon te sprekē wanttet gheschiedē
mach dat enich simpel ridder in een enkel saeck hem so oū
vromelijke heeft dat hi synes ghelijcx nijt ghehad en heefft
ī dat eē punt Mer nijt ī allen ēē Certeyn so heeft hem dese
fredericus oeck seer ontgaen in een punt Als dat hi twist had teghens den paeus
Alexander Ende dat hi langhe tijt den twistmakers gunstich was Mer namaels
had hi groot berouwe doende penitencie Ende om vol te doen voer sijn misdaet so ont
feng hi dat Cruys ende reyse ouer zee Ende na groter victorie verdroncte hij al-
daer seer schielijke in een lopende water·

·j·
Frederico
xxxiij·
jaer·

vi^{m}·C C C lij

Dese Anastasius was een romeyn
Ende sat twee jaer· iij· maent ende
xviij daghen·

iij·
Anastasius·

Adriang was
een Englelsch ende
sat v jaer·

iij·
Adriang

M·C lij

Dese Anastasius was eerst Abt daer na Cardi-
nael Ende namaels paeus· hi maecte een nywe pallaes
bij onser vrouwe kerck datmen hiet maria rotonda
hi gaf den kerck vā laterānē een kelck van xv merck
swaer hi sterff ende wert begrauen in laterano·

Dese Adrianus ghe-
boren wt Englant was
eerst een arm clerck ī sin
te jacobs kerck in melgo
rio Daer na een frater ende
wert Abt ende namaels
biscop van albanen een groot moedich man· hi predicte dat woert gods seer heer-
lijke hi bedwang den coninck van sicilē ende den romeynen mitten rechten· hij was
voermaels een legaet die geseynt wert in noerweghen ende bekeerde daer dat volc
Namaels quam hi weder ende wert paeus ghecoren hi dede gwillelmum coninck
van sicilē te ban dien hi namaels weder absoluierde want hi den paeus settenhit
dede ghevende hē een deel lants dese Adrianus was die eerst die in die oude stadt
sijn woninghe ende sijn hoff begreep· hi verworff vanden grave een borch mit meer
ander erven die omtrent die stede van sinte ypristijn ghelegben waren· hij crwende
fredericum den· j· in een keyser in sinte peters kerck Ten laetsten starff hij ende wert
begrauen in vaticano·

Wilhelmus een heylich heremijt die voermaels gheweest had een hertoech van Aquitanien ende greeff van pytou dese wert van sinte bernaert bekeert so dat hij namaels op sijn naeste lijff een panser droech.

Keysers

In Englant was een kijnt dat gwilhelmus hiet ende wort vanden joden op ten goeden vrydach ghecruust Ende op die selver tijt was daer oec een kijnt welke dat die helle sach.

In dese tijt was die pestilencie des heyligen vuers Ende een kijnt wert ûlost vanden vuer die al die hystorie des werlts. die text der ewangelien ende die werken der apostolen ander menschen seyde ende voert kundichde altemael alleens of hijt wt een boeck ghelesen had.

Noerweghen wert bekeert ende totten tersten ghelooff ghebracht vanden Cardinael Adrianus die daer eerst predicte ende daer na te rome quam ende wert paeus gekoren.

Petrus de tharan tasia een archibiscop was een man van groter religien.

an° mūdi

vi^{m} CCC lxiij

Paeusen

Reynoldus Archibiscop van Colen brocht die drie coninghen Als jasper melchior ende balthasar van meylanen tot colen Ende na die tijt was colen in sijn bloeyen.

iij. Alexand

Tusculen. sat. xxi. jaer vi maent ende vij dagher

anno ypi

M C lxiij

Dese Alexander was een strang man hij had wel xviij jaer lanck gwolt twist teghens vier ander die een yghelijc oeck wou den paeus wesen die eerst was octauianus die hem hieten liet victoer Die ij was gwido ende wert pascalis ghenoemt Die iij was johannes ende wert kalixtus ge noemt Ende die iij hiet laudo ende wert jnnocenaus gheheten Van desen vier wa nder drie priesters ende cardinaels Ende all waren si die een naden anderen den paeus contrarij. ende si worden vanden paeus te kay ghedaen ende storuen quader doot na malcanderen. dese paeus hielt twee consilium Een tot tours ende dat an der binnen romen daer na quam hi weder tot romen ende starff en wert in die vie de gods begrauen.

Die yp twist inder heyligher kercken was tusschen Alexandrum ende vier an der twist makers die oeck paeus wouden wesen Mer Alexander bleeff paeus de se twist duerde xviij jaer.

Die Carthuser Oerde wert van desen Alexander confirmiert.

Gemen wert een Comincrijck dat voermaels een greefscap gheheten was •

In dese tijt verduusterde die sonne ende daer was een duer tijt Item een groot eertbeuinghe so dat Antiochien ende tripolis neder vielen mit die stadt damascus Ende in sicilien verdroncken meer dan xx • dusent menschen Item die zee liep afterwerts Item men sach drie manen Ende int middel een teyken van den heylighen cruce Ende drie sonnen worden ghesien daer na verduusterde die sonne van vi uren tot ix toe •

In dese tijt gheschiedet dat die biscop lingonensis had een alte vermeerlike opēbaringhe van enen heremijt die ghestoruen ende begrauē was die hem seyde datter xxx • dusent menschen mit hem storuen van welcken wonder drie die int veghe: uuer daelden Ende sinte barnardus die toe mede starf voer ter stont ten ewighen leuen Mer alle die ander daelden ter hellen wert in die ewighe pijn •

Sinte barnardus wert canoniziert vanden paeus alexander die iij Ende om der miraculen wil wortter so groten loep ondert volck dat die Abt geboet sinte bernaert doe hi doot was Als dat hi ghеen miraculen meer en soude doen Ende hi was den Abt ghehoersam na sijn doot •

Sinte thomas biscop van Cantelenberch wert in Englant martiriziert Eñ heinricus Coninck van Englelant seynde wt heerlike ambasiaten aen den paeus om hem te ontschuldighen vanden doot des biscops Ende nae drie jaer ontfenghi dat cruys ēē dese thomas wert canoniziert vanden paeus Alexander die iij •

Sinte Richardus wert vanden ioden te parijs martiriziert Ende die joden worden verdreuen wt vrancrijck •

Sinte peter mitten enen oghe was in dese tijt te clarendael •

Die oerde vandē wilhelmiten heeft hoer naem ende oersprong ghenomen van sinte wilhelmus heremite die voermaels had ghewеest hertoech van Aquilegien • Ende sinte Albertus heremite sijn discipel heeft dese oerde der wilhelmiten voert op ghebroeht •

Johannes biscop van Carnoten een vermaert man van groter strenghicheit ende kunsten dese was sinte Thomas Cantuariensis ghesellе ende starff omtrent in dese tijt •

Ontrent die jaren ons heren M C ende lxx began dese sect ende stettery v̄ walden sen of der armer menschen van lugdunen welcke stettery nam oerspronc van enen borgher van lugdunen gheheten waldensis. dese want hi rijck was so gaff hij al sijn goet ouer ende woude leuen na dat ewangelium in willigher armoede ghelijck die Apostolen leefden. hij dede hem scriuen die ewangelien ende sommich ander boecken vten bibel in sijn ghemeen tael ende oec mede sommighe sentencie ende

Keysers

scriften der heyligher dien hi niet wel en verstont Mer hij was op gheblasen van sinnē ende in sijn wercken vermetel ende also aenveerde hi dat Ambocht der apostolen ende predicte ouer all Ende oeck wt seynde hij sijn mede ghesellen ouer all te predicken Ende want si ongheleert waren daer om hebben si alte veel dwalinghe onder volck ghesaeyt. hier om worden si vanden biscop vermaent of te laten van der predicacien. dat si niet en wouden doen want si Antwoerden ende spraken dat men meer soude ghehoersam wesen gode dan den mensch die sijn apostolen ghebiet te predicken dat ewangelium alle creaturen welcker navolghers sij waren als sij meenden Mer si worden vanden paeus te hant

an° mundi

ghedaen ende verdreuen vten lande Namaels worttet int consilium ghekundicht dat sij ketters waren Item van dese ketters gheschiede veel quaets ende grote scandalisacie onder den menschen Ende och off wij huden daghes dat eynde hadden cē.

Paeusen

Anno Xpi

Voermaels is dat heylighe kercken gheloue aenvochten vā machtighe princen van clocke philosophen. vā subtile ketters eñ van and mannen van weerden Mer leyder nv op dese tijt is die heylighe kercke ghequelt

niet luttel vā alte snode ōwetende eñ arme groue lekē Recht of die heylighe kercke woude seggen Nv sel ic ymmer ghequelt werdē. ist saeck dat dese niet of en laten mi te quellen. die niet weerdich en sijn te leuen welcker conūsacie ofte verkeringe is gehaet van god ende vanden menschē want si niet en doghen tot emich dinck dat oirbaer is Mer si vensen hoer bedriechlic of si my lief hadde op dat si so veel erach telicker moghen scaden Nochtans hebben namaels ghenoeeft alte subtile ketters die die stettery der waldensen verantwoerden ofte beschermē wouden Ende si hebben veel cominckrijken ende veel volcs bedroghen. mitten welcken sij sijn te laetste yammerlike vermelt ende te samen vergaen.

¶ Die Abt joachim was in dese tijt vermaert die veel dinghen voerseyt heeft eñ oec veel ghescreuen heeft Ende ī sommighe punten heeft hi seer ghedwaelt Als st be screuen staet seer claerlike int beghinsel decretaliū die princen vraechden hem oft nvt en de oerbaer waer dat si souden reysen tot dat heylighe lant· hij antwoerde ende seyde. Neen. want die tijt en was noch nijt ghecomen·

¶ Sinte Alpiādis een alte heyligher maghet was ghebozen van een oetmoedich clerck gheslacht want si plach die wercken eñ dat wyf te hueden dese en gebruycte nymmermeer lichamelike spijse Mer si leefde alleen van gheestelike spijse eñ was nochtans seer suuerlick van aensichtē Sij had veel openbaringhen·

¶ Sinte hugo biscop lincolnensis vander Carthuser oerde dese was in dese tijt in englant van ontallike veel miraculen seer vermaert·

¶ Sinte Anselmus biscop blesinensis vander Carthuser oerde dese was eē mā van heyligher leuen·

vi^{m} CCC. lxxiij

vi^{m} CCC lxxxiij

·iij· Lucius ·

Tuscien· sat iij jaer ij· maent xviij dagher·

M. C lxxiij

¶ Die stadt van ludick wert gewonnen bewefft. verdstrueert. die vrouwē ende die maechden worden vertracht· Nochtans gheestelike personē die god vreesden worden wonderlic verlost dat si onbesmet bleuē Als god openbaerde sinte maria van ognies hier off ouerlest hoer leuen ꝛc̄·

M. C lxxxiij

¶ Dese luaus ghebozen van die stadt luca· hiet eerst hunbandus ende was biscop van ostien hij wert paeus Int jaer ons heren M. C lxxxij· hij wozd verdreuen ende quam te veronen Eñ veel vanden sinen worden geblint Tē laetsten doe hi iij· jaer ij maent eñ xviij dagher dat paeuscap besetē had sterf hi te veronen·

Keyſers

Omtrent die jarē ons heren M.C lxxxvij wert die ſtadt van jheruſalem wt die verhengheniſſe gods weder ghewonnen vanden ſarracenen mit dat heylighe graft ende dat heylich cruys om die ſonden wil der kerſten menſchen Ende ſonderlinghe om die ſonden der onſuuerheit eñ gulſicheit want weynich of luttel menſchen waren der in cloeſteren ende noch min werter onder die weerlike menſchen ghevonden die nijt beſmet en waren mit die ſonde der onſuuerheit Ende want al dat eertrijck mit groten ſonden beſmet was. daer om heeft die heer ſijn volck verworpen ꝛc.

Item doe die ſoldaen victori vercreghen had vanden kerſten quam hij weder aen den brug vanden tyber ende ghebode den woue te dyden Ende datment alre coſtelicſte ende dat beſte ſoude brenghen in damaſco Item Cominckt gwido wert ghevanghen ende tot ſijnre beghcerten verſleendemen hem alleen ſinen meiſter hij hem te weſen Item die prince Raymundus wert den ſoldaen preſentiert deſe was den turcken hoer alre herſte vyant waer om wert hi mit des ſoldaens ſweert onthoeft

an⁹ mundi

Paeuſen

Deſe vrbanus was een lumbaert ſat een jaer y. maent eñ xxvi daghen.

·iij· Vrbanus

Beneuentanus ſat ij. maent.

viij· Gregorij

Anno Xpi

Deſe Vrbanus was ghebozen wt die ſtadt van meylanen Tot deſe paeus is ghecomē joachim van Calabrien Deſe paeus doe hi hoerde dat die ſtadt van jheruſalem vanden ſarracenen ghewonnen was. wert hij alte ſeer droeuich ende ſtarf van groten rouwe ende wert begrauen in ferraria.

Deſe Gregorius was eerſt ghehieten Albertus een wel ſprekich man van reynre herten deſe had grote vuericheit voer dat heylighe lant. hij wt ſeynde ſijn legaten eñ veel brieuen totten prinçen vten weſten Ende om haer te verwecken mit hoer volc opten turcken te trecken ende dat heylighe landt weder in te winnen ſoe gaff hi allen den ghenē quijtſchelding vā hoer ſonden die optē heydē toghen te ſtrijden Mer ſeyder da er na ſtarff hij ter ſtont te pijſē ende da er wert hij ſeer eerlike begrauen.

Dat Rijck der Tartaren began omtrent deſe tijt ende verbrede ſeer Eñ opten dach van huden iſt dat meeſte rijck des werlts Ende ſij hebben grote plagen inder werlt ghemaect.

Dese heinricus was frederics soen ende nam tot eenre huusvrouwe des cominces dochter van sicilien die Constancia hiet welcke een oersaecke was dat hi hem ondede all dat cominckrijck van Apulien Ende verdreefse alle vten lande die dat rijcke beseten hadden.

regnier de vij jaer.

·v·
Henricq

Omtrent die jaren ons heren M.C.lxxxix wert die grote reyse ende bedevaert ordiniert teghens den turcke i des paeus Clemens tijden die iij Ende die keyser frederics ontfeng dat cruys ende veel princen mit hem Ende daer is gheweest een grote vergaderinge van ontallike veel volcks. wel besorcht mit ouerloedicheit van alle behoeflikeen dinghen dese reysen wt ten heyligheyn lant wert op sinte joris dach. Ende wt vrieslant ende wt dacien hadden si vijftich scepe Item wt vlaenderen navolchden xxxvij scepe seer heerlike toeghemaect Ende wt vrancrijck ende campanien volchden veel heren Mer leyder si en bedroeyen nijt veel want si wonnen alleen die stad Achos ꝛc.

·iij·
Clemens

Dese Clemens was een Romeyn.
Ende sat iij jaer xvi daghen hij was eerst gheseten paulus biscop penestrinus.

Dese Clemens ordinierde ende maecte een cloester buten die muren van romē dat gheheten is sinte laurencius cloester ende hi maecte oeck meer ander ghetymmert in dese paeus tijden is gheordiniert die grote bedevaert ende reyse optenturken. daer nochtans die Abt joachim contrari was ende teghen sprack want hij seyde dat die tijt nochnijt ghecomen en was Item Philippus cominck van vrancrijck ende henricus cominck van Englant tractierden te samen om die twist tusschen hoer beyden te verenighen Ende veel vanden volcke vten westen teyltende hoer mitten teylten des heyligheyn cruys ende scicktten hoer te reysen te jherusalem wert aen.

Sinte bertol'dus wert van Aymerico patriarcha van Anthiocien een prior ghemaect vander Carmeliten of onser vrouwen broederen die inder woestinen woenden Dese bertoldus is vermaert van veel luden mit een Eerbaer ende duechdsam ghenufte Ende onder alle die teylenen synre wonderlikter heylicheit soe hefft hi ghesien die zielen van synen broeders die vanden turcken verslaghen waren. werden vanden enghellen inden hemel op ghevoert ghecwent mitten Cwen der martelaren.

Doe die keyser heinricus ghestoruen was is op ghestaen een groote twist in dat keyserrijck ō tweedracht der gheenre die den keyser horen te kiesen wāt die sommich hebben gecoren philippū hertoech vā swauē keyser heinrics broedē ēn sommich ander hebben ghecoren Otto des hertoechs soen vā sassen Daer groote lanck twist ēn oerloghen off opstonden in Almanien Ten laetsten hielt otto die ouerhant want die paeus innocencius vielmie hē toe Ende philippe maecte vrede mit otto ende corteliick daer na wert philippus bedriechlic van hermen den lantgraue van duringhen verslaghen die tot hem quā als om vrede te maken Ende alsoe hielt otto dat keyserrijck daer na wert otto comende te comen ghecroent vanden paeus innocencio teghens veel luden ende heren raet ende wille Ende die benedixcie ofte weldaet is verandert in een maledixi want opten seluen dach heeft dese otto sinen eet ghebroken ende begonst tyranscap te bedriuen teghens die heylighe kerc daer om wert hi ghebant ende ofgheset ende in versmaethcit sreghs is hi gestoruē.

Keysers

Philippe regerde vij jaer.

anno mūdi vi^{m} CCC xciij.

Constantinopel wert weder ghewonnen vanden kersten Ende balduwinus greeff vā vlaenderen wert daer keyser ghemaect

Paeusen

iij. Celestine Romeyn Dese sat vi jaer viij. maent ende vi. daghen.

anno xpi M.C xciiij

Omtrent in dese tijt is begonnen die oerde vanden duutschen heren onder den paeus celestinus die iij. hebbende oersprong ofte beghin wt die oerde vā sinte jans baptisten van jherusalem.

Dese Celestinus was eerst gheheten jaanctus dyalē Cardinael een groot ende een graelick man hij wert opten paeschdach gecroent Ende daghes daer na croēde hi keyser heinric. hi dede oec malē dat pallaes bij sinte peters kerke.

Die oerde der heyligher drieuoudicheit wert begonnen in dese seluer tijt

Lijflant een groot rijck noertwerts leggende wert dat meeste deel daer of tot den kersten ghelooue bekeert.

Maria van ognies is van miraculen seer vermaert int sticht van luyck Sij sterft int iaer ons heren M.CC.xiij doe si xxxvij jaer out was.

Item veel heyligher meechden. weduwen ende ander vrouwen inder echtescap waren van groter heylicheit in dit seluer lant seer vermaert

Helymandus monick te kuaes. was van heyligher leuen ende heeft beschreue die cronijck vant beghinsel der werlt mit meer ander dinghen ēē.

Nota wetet dat omtrent dese tijt veel gloriose miraculen ghelesen worden ende veel openbaringhe sijn gheschiet van quade comenscap ende van woeker Ende int leuen van sinte marien van ogmes wert vermaent van een weduwe van alte heyligher leuen tot welcken dat quam onse alre heylichste moeder ende joncfrouwe maria mit sinte peter eñ mit veel enghelen wende desen weduwen bijstant int vterste van hoer leuen doe sij op hoer verschepden lach ende nauwelicx veriaechden sij die hose ghesten Ende ten laetsten quam onse here god selue tot haer ende vermul de haer wtuaert Nochtans om dese punten en ontghinc si nijt die pinē des veghe uers Ende dat hier ō. wāt haerman plach een coepman te wesen eñ had sommighe goeden bewonen mit bedroch. Sij had oeck in haer huus ontfanghen sommighe vanden huusghesinne des hertoech van louanien Welcke dat veel verteert hadden in hoer huus van onrechtueerdich goet dat si noch nijt weder en had ghegheuen. daer om wert die ziel der heyligher weduwe int veghevuer ghepijnt hier wt mach; nen mercke die voersichticheit gods want doe dese weduwe noch was ī die staet daer si in mocht veranderen wert si ghestwest vander reyne maget maria ende vā sinte peter op dat si nijt en soude wt grootheit der pinen ende des anxtes in sonden vallen Aller doe sij ouermits die dood nijt meer sondighen en mocht. heeft sij die rechtueerdicheit gods ghesmaect want haer pijn was vertoghen eñ nijt betaelt Itē Een ander vrouwe wert al dg int veghevuer ghepimicht Onder wijle wertse mit groter hetten ghequellet want si te seer lieff plach te hebben die werlt mit hoer wel; lusten Ende somwijle wertse ghepimicht mit grote coude want si traech was tot goet te doen ende sonderling want si hoer kijnderen ende huusghesinne alte slappe; licx castyede Sij leet bij tijden dorst want si in hoer leuen te veel ghedwonclē hadde Sij wert bescaemt ouermits naecthit. om die grote ouerulodicheit der cledren die si plach te hebben.

Jacobus de vitriaco heeft veel profijtlicke dingen beschreuen ende sonderling van die heylighe vrouwē welcke in dese tijt int sticht van luyck seer vermaert waren dese tijden hebben heylich ghenoech ghweest dese predicte te aenveerden dat cruce teghns die Albienses mit glorie van veel miraculen.

Dat crucys ypristi wort vijff werff ghekundicht ende ghepredict teghens den onghelouighen ende dat was inder lucht betoent want vijff cruecen van verschey; den verwen hebben openbaer inder lucht ghebleneckt ende ghesehenen.

Sinte peter van meylanen wert namaels martiriziert dese was van duechden ende miraculen vermaert doe hi noch een kijnt was.

Sinte dominicus ghebore wt hispanien een heylich man ende een navolgher der volmaectheit der apostolen dese ü uolchde die ketters wt groter harnende vuerichheit. hi dede veel miracule. hi heeft eerst ingheset ofte begonnen der predikers of der jacopinen oerde int jaer ons heren M. CC ende iij.

Sinte Franciscus ghebore wt jtalien een man van onmater vuerichheit ende van alte grote volmaectheit. een claer exempel der willigher armoede dese dede veel miracule Ende int jaer ons heren M. CC. vi dat was ix jaer dat innocencius paeus wert. doe heeft dese franciscus die eerst johannes gheheten was ingheset der minrebroeder oerde bij die stadt van assisi.

Wilhelmus van parijs heeft begonnen der Augustinen oerde die oeck wert ghe heten een biddende oerde.

Sinte clara seer vermaert van groter duechden ende heylicheit

Keysers

an⁹ mundi vi^m CCCC iij.

Paeusen

·iij· innocencius ·

Dese was ghebore wt Campanien
Ende sat ix iij jaer iij maent
ende xxiij dagher.

Anno Xpi M.CC iij

Dese innocencius hiet eerst lotharius dyakon Cardinael. hoe glorioeslijck dat hij was dat tughen sijn wercken. hi was den heyligh sterckste seer ontarlick hi maecte een hospitael ofte gasthuus des heyligen geests Ey vernywede sinte sixtus sterckt Hij heeft ghemaect die decretales Ende oeck een boeck vander menschelicker kla uicheit mit veel ander glorioese dinghen hi gaff een yghelicke sterckte binnen romen een pont selvers tot hoer kelcken te vernywen mit alsulker condicie dat si nijt en souden vercopen. Hi Cwende den keyser otto. ende want hi den sterckte ghen ghe loeff en hielt daer om settede hi hem weder of. hi heeft te nijt ghedaen veel ketterye Als der albienser teghens welcke hi dede predikers ey stundighen dat cruce Jtē hi heeft te nijt gemaect Abt joachims boeck dat hi hadde gemaect tegen den meis ter vanden hoghen sin. hij confirmierde sinte hugo biscop van lincolnien vander carthuser oerde. hi hielt te romen een consilium van CC. ende xv. prelaten om hulp des heyligher lants ende staet der heyligher sterckte. daer oeck veel ontarlicke statuten ghemaect sijn Ten laetste doe hi om des heyligher lants wil pays maecte tusschen die van pijsen ende januen ende die lombaerden. starff hij onderweghen te perusie ende wert daer begrauen.

Dese Otto wert keyser ghewent van jnnocencio paeus die iij teghens des co:
mincks van vrancrijck philippus wille ende oeck bij na teghens allen den womey:
nen wil dese ter stont na dat hi ghewent was had hij een strijt mitten womeynen
Ende wan van frederico comincx van asilien dat rijck van Apulien teghens des
paeus wil •hi en hielt ghen gheloeff Eñ in sijn iiij jaer coren
die prince frederic keyser welcke dat te comẽ quã eñ wort
eerlike vanden paeus ende vanden volcke ontfanghen Ende
hi quam in almanien ende verwan desen otto•

iiij jaer
•iiij•
Otto•
nj jaer na
philippg•
doot

Die sterstien welck die dat cruys ontfangen hadden teghens den ongheloueghẽ
voren mit groter glorie eñ blijscap ten hemel Ende een wertter van god ghepincht
die dat loff des cruces nijt kundighen en woude•

Albertus patriarch van jherusalem heeft dat cloester van onser vrouwen broe
ders in carmelo seer verbetert ende reformiert Ende hi heeft een reghel ghegheuen
sinte brocarde prior des cloesters ende sinen broederen• Welcke brocardus had eẽ
dode verwect ende was vermaert van veel ander miraculen Ende die reghel hebbẽ
selerlick confirmiert dat consilium van lateranen• die paeus honorius die derde
ende gregorius paeus die ix Als vincencius beschrijft in speculo hystoriali•

Anno M•CC•y• wanden vergadert meer dan yy• dusent kijnderen van al
manien die bedwoghen worden vant inghuen des hosen gheestes ende worden ghe:
teykent mitten cruce• recht of god der hoer dat heylighe lant woude weder crigen
of wanperieren Mer doe si bij die zee quamen worden si bedruechlick vanden zeewo:
uers ontfanghen in hoer scepen recht of si hem hadden willen brenghen tot jherusa
lem Mer veel vanden kijnderen wordẽ vanden zeewouers verdruct eñ veel wert
ter den sarracenen vercoft• Hier aen machmen mercken wat datmen doen soude
of des ghelijck meer gheschiede•

Die scaephar den ende gwoue lantpollen quamen ghelijckerwijs van hyspanien
mit groter scharen tot parijs ende verdestrueerde die goede der clercken eñ der ghees
telicker personen daer dat nydighe lelke volc hem seer in verblide Mer doe si oeck be
gonsten te verderuen der lieden goeden worden si terstont aenghenoechten ende ver
slaghen hier machmen mercken hoe dat die duuel oeck ghekundicht heeft sijn cru
cen ende oflaten•

Almeric9 ketter wort mit sijn ghesellen te parijs ghebarnt•

Stephan9 een heylich man prior des cloesters vandes carthuser oerde ghehoren
domus portarum wert namaels biscop van digen•

Frederic was des keyſers heinrics ſoen Ende was van ſijnre kijnesheit van der kercke op gheuoet Als van ſijnre moeder Ende doe hij nae dat otto off gheſet was aen dat keyserrijck quam. doe en voede hi die kerck nijt als ſijn moeder mer hi verdestrueerdese als een ſtiefmoeder. hi wert keyser gheco̅rē teghens den keyſer otto dien hi ſoude beſtrijden welcke hi oeck ghedaen heefft Mer van dier tijt voert began hi die keyſ-
ghe kerck te verdestrueren. daer om wert hi van ho-
norius paeus die iij. die hem ghecwent had weder
ofgheſet ende te banne ghedaen item hi heeft veel quaets ghedaen. hij heefft langhe tijt den banne ende dat recht verſmaet hij toech na dat hi inden ban was mitten eu te opt heyligh lant Ende liet daer veel meer miſtweſt dan tweſt Ende doe hij van innocencius die vierde ofgheſet was ſo coren die princen teghens hem die lantgra-
ue van duerinchen heinrick ſinte elyzabetten ſoen Die welcke dat ſtarff iiij. jaer daer na dat hi ghecoren was ende nijt ghecwent Ende willam die greue van hol-
lant wort doe ghecoren teghens frederic̃um Die ix. jaer daer na wert vanden vrie-
ſen verſlaghen Alſo dat ſi beyde ghecro̅ē waren ende nijt ghecwent vanden paeus
Ten laetſten wort deſe frederic̃us verraſſcht mitter doot ſo dat hi ſonder ſacramē-
ten der heyligher kercken van ſijn ſelfs ſoen ghesmoert ende ghedoot wert Alsus
ſijn hier weder om. veel exempellen vanden veruolghers der heyligher kercke hoe
yammerlijke dat ſi vergaen ſijn. Deſe frederic̃us had ſijn ſelfs ſoen henric̃um ghe-
ſmoert ende ghewoecht Waer om wert hi van ſijn anderen ſoen weder ghewoecht
in des paeus innocencij tijden die vierde.

Keyſers

Frederic9
·ij·

an° mūdi

Paeuſen

anno ỹpi

Symon greue montiſſortis dat is van ſterckenberch deſe wert gheſeyt te veſe die anderde karolus om gheter victori wil die hi hadde tegens den ketters hebben de mit hem veel heyligher biſcoppen ende Abten ende ſonderlinc was mit hem ſinte dominicus. hi veriaechde mit viij duſent kerſten. hondert duſent ketters. hi veng op een tijt C ende lx ketters die lieuer coren verbrant te werden dan ſi hem bekeren wouden.

Int jaer ons heren M. CC. xij had die coninck van Affriken gheheten Mir-
amolinus een alte groten ſtrijt teghens den kerſten Mer die kerſten quamen mit vijf coninghen teghens hem maſtende hem voeruluchtich Ende verſloeghen meer dan hondert duſent ſarracenen.

Anno M cc xv opten eerſten dach van nouember had die paeus innocentius die iij in ſijn xviij jaer doen vergaderen een conſilium dat hi celebrierde i die kercke te lateranen daer tſamen vergadert waren cccc enſ xij biſcopen onder welcken wa ren twee patriarchen als van conſtantinopel enſ van iheruſalem Enſ die patriarch vā anthiochien was ſieck enſ ſeynde ſijn vicarium die biſcop was enſ hiet antecar: dus Enſ die patriarch van alexandrien want hi onder die heerlicheyt der ſarrace: nen ſat daer om ſeynde hi ſinen broeder Item in dit conſilium waren lxxi archi: biſcoppen Abten.priores.warender meer dan lxxx Ende dat ghetal van allen pre laten te ſamen was M ccc xv.

Gwilhelmus biſcop van nyneuen een alte heyligh enſ gheleerde man was ſeer vermaert want hi ſpijſde alle daghe in die duertijt wel iijm armer menſchen.

Die vier biddende oerden Als Predikeren Minrebroeders Auguſtinen ende Carmeliten ofte onſe vrouwe broeds worden confirmiert van honorio den paeus.

viim iiijc xiij

Deſe honorius was een romeyn enſ ſat ij jaer viij maenden enſ xxviij dagben.

M ijc xiij

Deſe Honorius heeft veel menſchen ghecrt Enſ veel heyligben ghecanoniziert hi heeft keyſer vrederick ghecwent enſ weder ofgheſet om ſijnre onghehoerſamheyt enſ rebellicheyts wil.hi heeft ſinte laurencius kercke buten der ſtadt van romen ver: nyuwet enſ vermaect enſ oeck die kercke gheheten ſancta ſanctor.hi heeft decretales ghemaect Enſ hi confirmierde die oerde der predicaren enſ der minrebroederen Ten laetſten ſtarf hi op die iiij kalendas marcij ende wert begrauen te romen in onſer vrouwen kercke gheheten maria maior.

Sinte Cyrillus een griec doctoer was die derde prior van onſer vrouwen broe deren in Carmelo.hi was van heyligben leuen ende inder gheeſt der propheten ſeer verlicht.hi heeft veel toecomende dingben beſcreuen Enſ mit groten miraculen heeft hi gode glorie ghegheuen enſ der werlt groten verwonderinghe.

Sinte Elyzabeth wedue des cominclis dochter van vngarien is vermaert vol van allen duechden enſ van heylich leuen.

Ludowicus des Cominclis ſoen van ſtalien een minrebroeder in heylicheyt ſeer vermaert.

Die oerde der cruys broederen wert vernyewet vãden paeus innocẽcius die iij
doe hi xviij jaer paeus gheweest had Ende doe verwonnen was die stetterye der albi
enſium vanden ghenen die mitten cruce gheteyckent waren Men seyt dat sinte qui
riacus biscop van iherusalem hadde voermaels die eerste eñ ouerste ghewest van
deser oerde. corts daer na doe sinte helena dat heyligh cruys vant Mer julianus
die verhpen sterften eñ stetter dode sinte quiriacum mit sijn broederen alsõ was die
Keyſers oerde langhe tijt vergaen Mer in tijden des paeus innocencij die iij stont dese oer
de weder op bi lugdunam eñ wert vanden seluen paeus seer begaeft mit veel pri
uilegien.

Dat wemsche rijckt na dat fredericus of gheset was ende ghestoruen soe stontet
sonder keyser bi xxx jaren Ende daer om so werden veel jaren toe ghescreuen frede
rico al wast dat hi luttel jaren regnierde rechtueerdelick ende in ghehoorsamheyt der
heyligher kercken Nochtans en wertter ghen ander in sijn stede ghecoren.

an? mũdi vi^{m} iij^{c} xxiij

Jherusalem wert verdestrueert ende ter eerden toe gheslecht van Caradino staphadins soen wt ghenomen alleen den tempel ende dauids stadt.

Paeuſen

ix gregorius

Campanien sat viij jaer.

Anno xpi M ij^{c} xxiij

Dese Gregorius hiet eerst hugolinus biscop van hostien Hi heeft sinte franci
cum eñ anthonium vander minre broeder oerde canoniziert Ende oeck sinte eliza
beth mit veel meer ander heyligher Hi heeft die heyligh kercke stantachtelike teghens
fredericum den keyser beschermt Hi heeft sommige tornoyen die mit ghelde omghe
coft waren wonderlike omghewepen tot sijnre hulpe. eñ dat heeft hi gedaen doer een
schoen heerlike processie mitter apostolen hoeden al van sinte janss te lateranen tot
sinte peters kercke toe Also dat si bi na ouer al mitten cruce worden gheteyckent te
ghen den keyser fredericum. daer om doe die keyser dit vernam reyste hi verre van
der stadt van romen Item dese paeus heeft doen maken dat boeck ghehieten decreta
les doer Raymundum sijn cappellaen. Ten laetsten om die grote tyrannie ghept des
voergenoemde keysers fredericus wil was dese paeus vol van tribulacie eñ lijden
ende also steruende is hi ghevaren tot xpristum.

Dat boeck ghehieten decretales wert ghemaect van raymundo vander prediker
oerde wt ghebot ende keucke des paeus gregorij die ix. Ende wort in alleen scholen
ghesepnt.

In sinte gabriels cloester is ghevallen een grote steen hebbende een teyken des heylighen cruces en een beschreven cleen ypersti daer boven ghescreven stont mit gulden letteren Jhesus nazarenus rex judeor dat is ihesus van nazareth coninck der joden Ende dese steen maecte een blint mensch siende.

In dese tijt was so groten zee vloet dat volna al vriensland ůdrenchte want daer verdroncken meer den hondert dusent menschen En dit gheschiede om een onweer dichte die gheschiet was den heylighen sacrament vā enen kempe. ghelijck als on se lieue vrouwe namaels openbaerde en verkundichde Ende daer die ostien of dat heylich sacrament viel op die selver plaetze wert een kercke ghetymmert Ende die grote vloet liet doe of te vloeyen.

Die tartaren verdestrueerden seer verueerlic dat rijck vā vngarien en polonien en daer of quam grote sorch anxt en last in kerstenrijck Mer oůmits ghebeden ů heylighen menschen wertet hoer benomen dat si nijt verder en ghingen.

Een alten seer groten berch scheerde in bourgoendien veel miley lanx daer wel vijf dusent menschen onder smoerden En die schorinche quam te laetsten seer wonderlick tot ander bergen.

Sinte Angelus een carmelite ofte vrouwen broeder. dese heeft verdient datmē hem weerdelick tellen mach onder die heylighe mannen. want hi een recht spieghel sijns naems ghewerst is. hi heeft als een suete vochte wolc in veel plaetzen preken de god den hoer veel zielen ghewonnen Ende na veel miraculen heeft hi gode betaelt die schult des doots mit wtstortinghe sijns bloets.

Int jaer ons heren M cc xxix was te parijs onder die studenten alsoe groten twist datter veel van daen togen tot ander verscheyden plaetzen En veel quamen der tot tholosan om daer te studieren.

In dit selver jaer op sinte silvesters dach wert maiorca ghewonnen vanden coninck van arragon.

Anno M cc xxxij was die wijnter also cout dat opten nacht van jaers dach die wortellen vant koern mendallen bevrozen waren.

Anno M cc xxxiij was in pytou also groten honger dat die mēschen als bresten aten die groen cruden opten velde En daer na volchde so groten starft dat bi tijden hondert armer menschen teffens in een kuyl begrauen wordē.

Op dese selver tijt wert sinte Dominicus canoniziert opten vijf dach van julio vanden paeus gregorius die ix.

In hyspanien bi toletum was een jode die al grauende heeft geuonden een steen mit een out boeck daer onder alley anderey dinghen in ghescreuen stont aldus In die derde werlt sel die soen gods gheboren werden van die maecht maria ende hi sal voer der menschen salichept lijden Ende dat dit boeck soude ghevonden werden om trent dese tijt als in die tijt ferandi des coninghs van castelle Ende ter stont liet hem dese jode mit al sijn huusghesin dopen.

Keysers

Sinte Thomas van aquinen wert ghheheten die heylighe leraer ofte doctoer.
Albertus magnus dat is die grote meyster albertus biscop van ratispona.
Eustachius die oeck ghheheten wert bonaventuera of die deuote doctoer.
Alexander van halis een doctoer onwederspreliclick.
Hugo cardinael die postillen ofte ghlosen op die heel bibel ghemaect heeft.
Vincencius ghheheten speculator Dese heeft boeken ghemaect van alley materien diemen weten mach.
Meyster jordanus een heylich ende een wonderlike doctoer van scriften.
Meyster vlricus was discipel des groten meysters albertus.

anno mūdi vi^{m} iij^{c} xxxiij

Broeder garnalt vander prediker oerde Een twee broeds vander minrebroed oerde Ende die archidyaken van tolesen mit meer clercken worden vanden ketters verslaghen.

iiij celestinus. meylaen sat xviij daghen.

Paeusen

Anno xpi M ij^{c} xxxiiij

Petrus vā tharentasia een groot doctoer die namaels paeus wert. en noch veel meer ander heylighe manneny waren in dese tijde in verscheyden plaetzen Ende waren wt die groe dertienenheyt gods ghescynt om dat ghelove te beschermen dat ands bi na soude al vergaen hebben ouermits cloeckheyt menichuoudich heyt ende macht der ketters.

Dese celestinus was eerst ghheheten ganfridus biscop van sabinen tey cardinael. hi was vā leuen en van conste loeflick. hi was out ende crancke en starf corteliclk en wert begrauen in sinte peters kercke.

Anno M CC xxxviij is te parijs een heerlike openbaer disputacie ghescbiet tusschens die bestittinghe van veel benefitien Ende daer is dit ghedeterminiert ende ghesloten vanden heylighen doctoers Als dat niement sonder sorghe van een doot sonde en mach twee benefitien besitten also verre als hi hem op een benefitium wel bedraghen mach En sommich ander wesende van contrari meninghen hebben contrari ghedaen die vander godliker wechtueerdicheyt verdoemt sijn. hier of sijn veel scriften ende veel exempellen in verscheyden plaetzen ꝛc.

Dese twee als henricus ende wilhelmus worden keyser gecoren die een nieden ander wt ghebot des paeus teghens frederiam Mer si en mochten sijn tyrannicheyt niet verwinnen want hi hoer te machtich was Noch ghreen van desen tween was ghecroent want si worden vander doot voercomen.

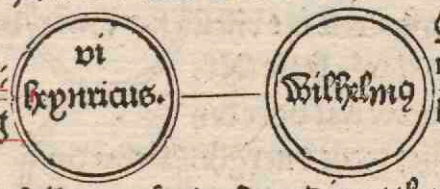

dese heynricus was lantgreef vā duerinze ende regnierde iiij jaer.

graue van hollant ende wert vanden vriesen verslaghen hi regnierde ix jaer.

Een goet kerstien is ghestoruen in turkyen die veel mirakelen doet.

Edmundus archibiscop van cantelenberch wert canoniziert vā innocencio.

Ludowicus coninck van vranckrijck een heylich man ontfenc dat cruce ende reyste ouer zee daer hi gheuanghen wert Van hem vijntmen veel dinghen beschreuē die prijsens weerdich sijn.

Petrus een nywe martelaer wert vanden ketters ghedoot doende veel mirakelen. hi is ghecanoniziert.

vi^{m} iiij^{c} xliij

sat vi jaer vi maent.

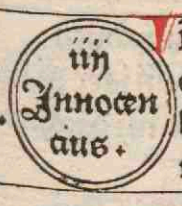

Dese innocencius van januen vanden greuen van louanien. hi hiet eerst genebaldus Ende na dat die paeus stoel ledich ghestaen had wart hi paeus ghecoren. hi was te voren een cardinael.

M ij^{c} xliij

Dese innocencius heeft veel heyligher canoniziert. hi heeft keyser frederick mit een recht ofgheset Ende vermaledijt als een vyant der heyligher kercken int iij jaer sijns paeuscaps mit hulpe dier van januen Een laetsten die frederick ghestoruen was is die paeus ghecrijst in apulien mit grote schare van volck Ende corts daer na starf hi te napels ende wert daer begrauen Item die stoelen oft cardinalen steden die ledich hadden ghestaen werden van innocencio weder vervult mit wtuercoren personen wt verscheyden landen vergadert Item dese innocencius insettede die octaue van onser vrouwen natiuitas dat is gebeert ons te voldoen der cardinalen beloffte.

Voer die jaren ons heren M cc lx is geschiet een valsche prophecie tractierende van die cessieringhe des ewangeliums ihesu. ende van te nijt te maken die sacramē ten ende heyligher kercken. welcke prophecie is te nijt geworden doer versochtheyt des tijts. alduscamighe valsche dinghen vijnt men veel meer gheschiet ende beschreuen.

Stamslaus biscop van cracouien wert vanden horen prince ghedoot Ende hi is ghecanoniziert.

Keyſers

Na dattet keyſerrijcke langhe tijt ledich ghestaen heeft soe ſijn die Coer vorſten in twee parthien ghedeylt Ende hebben deſe ghecoren als Alphonſium coninck van caſtelle ende Richardum des coninckx broeder van englant graue van cornubien Te voren hadde veel jaren groote twiſt ghe weeſt int rijcke Ten laetſten doe Richardus ſtarf. heeft Alphonſus willichlicke ende om vrede wil voer den paeus gregorius die y alle ſijn recht overghegheuen dat hi hadde of hebben mochte aen dat rijcke. wat hi was een wijs man ende een groot aſtronomus Sijn ſcriften ofte tafellen welke hi beſchreuen heeft ſijn ſeer vermaert want ſe behendich ghemaect ſijn hebbende ende ſluitende in hen veel verſtants.

Alphonſus conīc

van caſtelle ende legionen

Deſe twee regnier den tſamē xv jaer

richardꝰ des conīc

van englants broeder gra ue van cornubien.

Die vermaerde datum des meyſters Alphonſus vander aſtronomie is dit jaer M CC.li. dit merct neerſtelicke wantet tot veel dinghen inder aſtronomie dient.

an° mūdi vi^{m} iij^{c} liij

Paeuſen

Sinte clara vander minnebroeder oerde wert vanden paeus alexander ghecanoniziert int jaer ons heren M CC liij.

iiij alexander

Campanien ſat vij jaer iij maent ende iiij daghen.

Anno dñi M ij^{c} liij

Een pelgrom van onſer lieuer vrouwen wert heymelicke doot ghe ſlagen int ſticht van angiers Ende wechteuoert tegan des dootſlagers meſſ bloet te druppen ſonder ophouden ter tijt toe dat die dootſlagher ghe recht wert cē.

Om der ſarracenen ſtadighe tribulacie wil. ſijn onſe vrouwe broeders orden herch van Carmelo ghecomen ouer zee daer ſi in veel plaetzen ſeer vermenichfuldicht Ende hebben allencken in verſcheyden rijcken hoer woeninghen begrepen als vincencius ſchrijft in ſpeculo hyſtoriali.

Deſe Alexander heeft te hant ghedaen den valſchen coninck van ſicilien ghenoemt manfredus die keyſer frederics baſtaert ſoen was Item deſe paeus heeft dampniert ende te nijt ghemaect twee valſche boecken ſprekende teghens die armoede der predicaren ende teghens dat ewangelium ypriſti Item hi heeft ſinte clara canoniziert Ten laetſten ſtarf deſe alexander te viterbien op die viij kalendas junij ende wert begrauen in ſinte lauwencius kercke.

Alexander de villa dei een minnebroeder was een heylich doctoer inder godheyt Hi heeft dat doctrinael ghemaect.

Anno M cc lxiij openbaerde een comeet omtrent int middel van julio. Dese
schreef int beghin vander nacht int west Ende na weynich daghen openbaerde hi hem
int oest. synder radien streckende totten westen. dese comeet duerde totten eynde vā sep
tember Ende si was ghelijck een duyster sterre ofghruende van hem een vlamme wel
keer gwoothept ende forme was ghelijck een zeyl in een scip Ende hoe langer hoe claerre
Ende die vlam wert cleynre inder breet Mer si wesse inder lencte so dat opten x dach
van octobre voer den dagheraet dese comeet ghesien wort int zuden Ende die vlam
scheen te wesen een cubit gwot ende began allencken te vergaen Ende want dese co-
meet in verscheyden landen veel betekende mer sondling doe dese comeet eerst open
baerde wert die paeus siec̄k ende starf opten lesten dach van september te peruse dat
was opten seluer nacht dat die comeet des staers te voren of liet te schimen.

Die hoechtijt vanden heyligen sacramente wert ingheset van vrbanus die iiij
ende wert seer verciert mit oflaten.

iiij Vrbanus

dese was een wael ende sat iij jaer een maent ende iij da ghen.

Een grote reyse ghescheede opten turken daer die coninck van vranc rijck sinte Ludowicus mede was mer si vorderde weynich.

Dese vrbanus was eerst patriarch van iheruselem. hi wert paeus ghecoren tot viterbien op sinte janss dach de collacio Ende hi wert ghecwent opten eersten son-
nendach van september inder predicaren kercke int jaer ons heren M cc lxi. hi heefte
die sarracenen welcke manfredus die valsche coninck van sicilien ghesent had te-
ghen den kercke verjaecht mit hulpe der ghenre die mitten cruce ghecleydent waren
Ende hi heeft dat coninckrijck van sicilien ghegheuen den graue vā provincien des
coninckx broeder van vranckrijck op dat hi manfredum soude verjaghen. hi sette-
de in die hoechtijt vanden heyligen sacrament vermaent daer toe te ludyck daer
hi canonick had ghewreest van een gheestelick persoen hiet Eua Dese paeus starf te
peruse ende wert daer begrauen Ende manfredus wert namaels van karolo bereft
van sijn rijck ende van sijn leuen.

Martinus cardinael diede cronijckte ghecort heef was in dese tijt vermaert.

Dat boeck gheheten speculum hystoriale vincencij neemt hier eynde.

Ghebenedijt moet sijn die soete naem ons heren ihesu ypristi Ende der alre glo-
rioester maghet marie inder ewicheyt Amen. Die maghet maria mit hoer goeder-
tieren kijndelijn moet ons ghebenedien. Die paeus clemens heeft allen den ghenen
die dese twee versiens lesen tot elcke reyse iij jaer oflaets Ende dit oflaet heeft hi
ghegheuen om bede wil van ludwico den heyligben coninck van vranckrijck.

Keysers

Sinte hetwiga die voermaels
hadde gheweest hertoginne van po-
len is nv een wedue van wonderli
ke heylicheyt seer vermaert Dese
wert vanden paeus Clemens die
iiij te viterbien ghecanomiziert.

Dat consilium te lugdunen wert ghehou
den vanden paeus gregorio die x Jn welcke
vergadert waren vc biscoppen lxx abtey ende
ander prelaten omtrent dusent Jn dit consi
lium worden veel dingen ordinert Ende die
grieken quamen weder tot emicheyt der heyli-
gher kercken Ende songhen in dit consilium
in griexer tael dat cymbalum des gheloues Item die loden der
tartaren worden ghedoopt ende reysden weder om cē.

an° mlldi

vim iiijc lxiij

Paeusen

iiij Clemens

dese was wt provincien en
de sat iij jaer ix maent en
xxv dagben.

x gregorius

dese was van plaetsaen en
sat iiij jaer x dagben.

Annoxpi

Mijc lxiiij

Dese clemens hiet eerst gwido fulcodij
en was een vermaert ridder. aduocaet en
raet des comines vā vranckrijck. hi had wijf
ende kinderen Mer doe sijn wijf doot was
om sijn heylighe leuen wort hi eerst biscop
van podien Daer na archibiscop vā naer
boen. daer na biscop van sabinen en cardi
nael. daer na wert hi legaet gheseynt van
vrbanus en wort onderwegben paeus ghe
coren. hi was een heylich man en heeft vter
gheest der propheten te voren ghesept dat
die vyanden der heyligher kercken souden
vergaen als weelt Ende het staet te ghelo-
uen dat god wt sijn verdienste die kercke
verlost heeft vander tribulacie Ten laetsten
starf hi op sinte andries auont.

Dese gregorius quam seer auen-
tuerlic an dat paeusdom. hi was dom-
proest te ludyck en wt den oden reyse
hi int heylighe lant en daer wesende
wert hi paeus gecoren Voerwaer het
en is gheen twiuel dit en is gheschiet
vanden heyligben gheest. want hi alle
seer wel regiert heeft. hi en heeft oeck
nijt gearbeyt om ghelt te vergaderen
Mer meer om die armē te spijsen mit
aelmissen. hi maecten een ordinantie
van vijf cardinalen die biscoppen bo-
ren te wesen dit seer prijselick was.
wāt hi verwer daer toe eerlare ende
deghelicke manne. Hi starf te auignon
ende wert daer begrauen.

Na dat richardus dood was Eñ alphonsus al sijn recht welke hi hebben mocht tottet keyserrijcke dey paeus op ghegheuen had. doe wert radulphus keyser ghecroẽ int jaer ons heren M ij^{c} lxxiij. hi was gheue vã gauesburch een eerbaer man wijs te wapen. streng. voersiemich eñ vroem. hi wort bi kasel ghecozen dat die paeus gregorius die y approbierde om gonst die hi hadde totten keyserlijcken lande daer hi seer toe stont Eñ hi ontfeng dat cruys ter bede vanden paeus mitten coninck vany vranckrijck lodowicus die ghelouichste ende keyserlichste coninck mit meer ander banre heren Mer die coninck ludowicus ende veel kerstey mit hem storuen onder weghen vander pestilencie.

Regnierde xviij jaer.

Radulphus.

Bonaventura een deuoet ende groot doctoer inder godheyt vander minrebroeders orde wert vanden paeus gregorio die y cardinael ghemaect.

dese innocencio was vã bourgoengen eñ sat vijf maent ij dagheñ.

v Innocencius.

v adrianus

vany januen sat een maent eñ ix dagheñ

Dese innocencius was eerst ghheten broeder petrus vany tharentasia. hi was vany sijnre joecht op gevoet inder predikker oerde eñ was ghewordey een meyster ind godheyt. hi wert eerst prior primaael d predikker oerde in vranckrijck Eñ wert archibiscop vany lugduney Eñ int seluer iaer wort hi cardinael vã ostiey Tey laetsten op sinte agnietey dach wert hi tot Rome paeus ghecozen Anno M cc lxxvi. Hi wert tot sinte peters kercke binney wmey gecwent. hi opsettede veel dingen te doen in die kercke te laterane. Mer hi starf cortelicke eñ wert begrauen sinte janss te laterane.

Dese adrianus hiet eerst ottobonus hi wert vany innocencio die vijfte dien hi sijn neef was cardinael gemaect. hi was te vozen dyaken eñ vany paeus clemens die iiij wert hi in englant gheseynt om neder te leggen eñ te versoenen den strijt eñ twist tusschen den coninck eñ der baroney Doe hi paeus ghewordey was ey confirmierde hi nijt dat gregorius die y int consilium vany lugduney ordiniert had. Mer hi dochtet anders te ordinieren. eñ hi wert mitten dood voercomen eñ starff eer dat hi priester wert eñ oeck eer dat hi ghecroent wert Ende wert te viterbi: en in die minrebroeder kercke begrauen.

Keysers

Anno M cc lxxix in decembri heeft karolus greef van provincien die namaels coninck van sicilien wert gheuonden sinte marien magdalenen lichaem daert van sinte maximinus begrauen was Ende doemen die grafstede opende quam al daer een soete roeck daer veel miraculen na volchden Ende wt hoer mont was ghewassen een groen tellich. die aen veel stucken ghedeylt voer heylichdom in verscheyden plaetzen ghehouden wert Ende in die selver grafstede wert gheuonden beschreuen. hier rust sinte marien magdalenen lichaem. Doe dit aldus gheuonden was dede die greue voerscreuen biscoppen abten religioesen edelinghen te samen wepen die dit heyligh lichaem mit groter deuocie en eerweerdicheyt verhoeuen en in een costelicke gulden kasse mit duerbaer ghesteent daer toe bereyt ghelept hebben int jaer M cc lxxx opten vijfften dach in mey. Item dit heyligh lichaem was alre eerst begrauen in een tumbe van alabaster ghemaect en wort namaels verhoert en ghelept in een tumbe van marmor steen daert nv ter tijt gheuonden wert &c.

an? mūdi

Paeusen

Dese was wt hyspa
nien en sat viij maent
viij dagben

xxi
johannes.

iiij
Nycolaus

Romeyn vant huus vā vrsinē
dese sat een jaer ix maent.

Annoxpi

Dese johannes hiet eerst meyster peter juliani. hi was biscop en cardinael. hi wert opten viij dach van september paeus gecoren te viterbien int jaer M cc lxxvi. hi was in veel consten vermaert mer niet in zeeden Ende den armen en den rijcken dede hi euen ghelijcke Ende sonderling gaf hi den armen beneficien die studieren wouden. en doe hi sijn dienres gheseyt had dat hi langhe tijt meende te leuen wert hi haestelicke bevalken onder een nywe camer die hi had doen tymmeren te viterbien daer hi begraven wert in sinte laurencius kercke binnen die octaue van pinsteren.

Dese nycolaus hiet eerst johannes gaietanus. hi was dyaken en cardinael vā sinter claes. hi wert tot viterbien op sinte katherinen dach paeus gecoren en wert te romen ghecwent op sinte steuens dach. dese nycolaus was een groot weerlick man van veel doen te tymmeren. hi regierde die stadt in sinen tijt seer wel. int eerste jaer maecte hi een ordinancie vā ix cardinaels Ende int andere jaer sijns paeusdoms starf hi daer grote turbacie ende onmist of quam ond den romeynen om die parthie wil der vrsinen en hamibalden &c.

In dese tijt in dat eerste jaer des paeus martini is ind zee ghenangen een visch hebbende een ghedaent eñ een ghelikenisse van een leewe. dese visch gaf alte vreeselick ghelupt eñ wort in die oude stadt van romen voer alle menschen gewent. eñ dat gemeen volck heeft dit also geduyt datter soude wesen een teyken van toecomē de twist eñ oerloghe dat oeck also ghescheit is Want corts hier na hebben die van sicilien doetgheslaghen alle vreemde luden woenende in hoer landen. ende oeck mede die vruchten in der moeder lichame Eñ si syn oftghevallen van die ghehoorsamheyt hoer selfs coninck karoli eñ oeck vander ghehoorsamheyt der heyligher kercken Eñ hebben petrum coninck van arragonien voer een heer eñ coninck ontfanghen daer veel quaets na ghevolcht is Eñ binnen die stadt van romen syn die partheyen op: ghestaen. want die vrsinen hebben mit groter bloetstortinghe teghens die hanibal: den ghevochten Item onder die sarracenen worden veel duysent menschen versla: ghen Item int jaer M cc lxxxiiij quam karolus coninck vā sicilien mit een groot schare volcks te schepe eñ reyste te sicilien wert Eñ doe hi in die hauen van pisen quā hoerde hi eñ vernam dat syn soen ghevangen was Waer om reyste hi van daen eñ

iiij martinus

viᵐ iiijᶜ lxxiij

quam in apulien daer hi na weynich daghen starf opten heyligen dertiendach nijt langhe voer den paeus martinum doe hi al syn dinge wel beschickt eñ dat heylich sacrament ont: fanghen had int xx jaer syns conincx rijcks eñ petrus coninck van arragonien een tyrant der ongehoorsamheyt is onsalichlick ghestor uen aen een wonde die hi ontfanghen hadde inden strijt ghelijck die vervolghers der heyli gher kercken plegen te sterven.

Deese was een waer ende sat iiij jaer een maent.

M iijᶜ lxxiij

Dese martinus was een minne eñ liefhebber alle ghestelicker men: schen. hi gaf hem seer tot goede wer cken. hi heeft den keyser vā constan tinopel te vay ghedaen om dat hi nijt weder en quam totten gheloue als hi ghelooft had int consilium van lugdunen daer die paeus eñ die heylighe kercke veel om liden moste Item hi heeft oeck te vay ghedaen petrum coninck van arragonien diet coninckrijck van sicilien ghewelderlick besat Te laetsten na veel tribulacien ende strijden teghens den ongheluvighen is hi ghestorven te perusen doende veel miraculen.

Anno M cc lxxxi op ons liefs heren hemelvaerts auont ter stont na der pro: cessie viel die brug tot tholosen daer xx notabel studenten Ende meer dan iijᶜ man nen ende vrouwen iammerlick verdroncken.

Die ſtadt tripolis wert gewonnen vanden ſarracenen ende die kerſten worden verſlaghen Ende der kerſten naem wert te nijt ghedaen.

Nochoy die alte ſterckte eñ ombeſtrijdelijcke ſtadt wert gewonnen vãden ſoldaen eñ vanden ſarracenen om tweedracht der ghenre die daer in woenden. ſi wort ghheel eñ all oſghewonnen Ende voert wort alle dat heyligh lant inghewonnen vanden ſarracenen om der kerſten menſchen ſonden wil die daer woenden.

Keyſers

Die tartaren hebben dat rijck van conſtantinopel beſtreden eñ hebben veel lants vant ſeluer rijck gewonnen eñ beſeten daer gheſchiede een onſprekelijcke grote doot ſlach eñ moert der kerſten menſchen.

Franciſcus petrarcha een vermaert poete ende heremijt. deſe heeft veel dinghen ſeer heerlijck in ſchoen latijn beſcreuen.

an° mūdi vi^{m} iij^{c} lxxxiij

Honorius was een romeyn eñ ſat ij jaer een dach.

Paeuſen

iiij honorius.

iiij Nycolaus

deſe was een lombaert eñ ſat iiij jaer eñ een maent.

Anno xpi M ij^{c} lxxxiiij

Deſe honorius was eerſt gheheten jacobus de ſabello. hi was een ghetempert matich man van groter beſcheydenheyt. gheern hadde hi vrede. hi en ghenerden niement quaet te doen. hi verdreef predikten dat cruys tegens petrum coninck van arragonien die ghewelderlick beſat dat coninckrijck van ſicilien Ten laetſten ſtarf hi opten witten donredach eñ wert opten goeden vridach begrauen in ſinte peters kercke.

Deſe nycolaus plach te hieten broeder iheronimg. hi was die ouerſte eñ generael miniſter inder minnebroeder orde Item all was hi in hem ſelues ſeer goet Nochtans gheſchiede bi ſinen tijden den kercken veel quaets wanter in romen op ſtonden veel ſtrijden van welcken hi een oerſaeck was om dat hi den enen parthie alte ſeer gunſtich was Item na deſen nycolaum ſtont die paeus ſtoel ledich ij jaer eñ vi maent.

Die carmeliten ofte onſer vrouwen broeders hebben in deſe tijt ghelaten die manteken van verſcheydenre verwen Ende hebben aenghenomen witte cappen.

In deſe tijt wort een comeet gheſien die nijt goets en beteyckende want die kerſten yammerlick tribuliert eñ ghequelket worden.

Nycolaus de lyra een doct oer inder godheyt was nv ter tijt te parijs vermaert. hi was een ghebozen jode Mer hi bekeerde hem ende wort een minre broeder in wel ter oerde hi heeft gwot profijt gedaen. hi heeft op die heel bybel heerlick ghescreuē mit meer ander dinghen Sommich segghen dat hi was in die jaren ons heren M cc ende xxx Item sommich ander seggen dat hi was ghebozen wt brabant ende dat sijn ouders kerstē waren Mer van armoede ghinc hi ter schole indē joden scho: le ende alsō leerde hi die tael dus seytmen oeck dat hi in sijnre joecht vanden joden gheleert wert.

Berhertus een heylich kijnt wert vanden joden martierizert ēn rust in briaco.

Die oerde der celestinen wort begonnen ouermits die heylighe man celestinus die namaels paeus ghecozen wert Ēn die oerde en is noch nijt ghenalen van hoer heylich leuen ende opset tot huden opten dach toe.

sat v jaer ēn v daghe

Dese Celestinus was een alte heyligh man Ende want die cardinalen bimē twee jaren nijt en consten ouer een dragh en dattet sommich cardinalen kenlick was dat dese celestinus die eerst petrus hiet was een man van goeder famen ende van een streng leuen ēn had inder oerden veel discipulen van welcken hi die pater was. daer om hebben die cardinalen desen petrum vter woestinen ghewepen ēn co: ren hem al ghelijck in een paeus te peruse opten vijf dach van julio Mer corts daer na om die sorgh ēn last heeft hi dat paeusdom ouergheuen Ende die oerde der ce: lestinen heeft sijn naem van desen celestinus genomen Ten laetsten starf hi ēn wert begrauen int cloester van sijnre oerde int jaer ons heren M cc xcvi. Hi dede in sijn leuen ēn na sijn dot veel miraculen Ende hi is ghecanoniziert onder die naem vā sinte peter confessoer.

Anno M cc xciij began een strijt tusschen philippum cominck van vranckrijck ende eduardum cominck van englant Ende alre meest in vascoma daer veel men schen verslaghen worden.

Int jaer M ccc wort dat eerste guldey jaer ingheset vandey paeus bonifacius die viij die alley tersten mensche verleendey volcomey oflaet vay alley sondey die tot womey quamey eñ versochte mit deuocie die heylighe plaetzey eñ stedey der heyli ghen apostoley eñ vriendey gods Eñ hi verleende dat oflaet tot alle C jarey eens.

Keysers

Dat boeck geheten sextus decretalium wert vā bonifacio die viij ghecopenbaert eñ wert totter vni uersiteyten ghesent.

adulphus regnierde vi jaer.

Anno M cc xcv heeft die paeus bonifacius geordinert datmey die hoech tijdey der iij ewangelisten ende der iij doctorey der heyligher kercken als sinte Jheronimus Ambrosius Augustijn eñ Gregorius soude houdey als dubbel de hoechtijdey.

Dese keyser is gheheten Adulphus vay nassouwey. hi was eey vroem may te wapey. mer hi ey street nijt veel mit macht. hi ey was nijt vandey paeus ge ewent wāt hi starf in dey strijt die hi had de mit albertus hertoch vay oestenrijck.

anno mūdi vi^{m} iij^{c} xciij

Paeusey

viij bonifacius

campanie sat viij jaer ix maent.

Ludowicus die voermaels plach te wesey eey coninck vay vranerijck wert canonizierd vā bonifacio paeus die viij.

Anno xpi M ij^{c} xciij

Dese Bonifacius was eey alte seer ondersochtey wisey may in dinghey aendu ghende dat hoff vay romey. hi ey had nijt veel vredes want hi sijnre wijsheyt ghee maet ey settede Also seer verhoef hi hem seluey dat hi hem seluey seyde te wesey heer vay alle die werlt also wel in tijtlicke als int ghestlicke. hi gheboet dey coninck vay vranerijck dat hi kennen soude sijn rijck vandey paeus te houdey. dat die coninck versmade Daer om wert hi vandey paeus te ban ghedaey. eñ daer na wert hi tot sijn vierde gheboert vermaledijt want hi dey paeus lagher leyde Item hi heeft veel dinghey grotelicke begonnen die int eynde yammerlicke vergaey sijn. hi heeft alley prelatey eey exempel gegheuey dat si hem seluey nijt te seer verheffey ey sellen Mer dat si arbeydey soudey so dat si vay hoer ondersatey meer ghemint wordey day ont/ sieey Vay desey paeus seytmey dat hi int paeusdom quam als eey vos. hi leefde als eey leeuwe eñ hi starf als eey hont ꝛc.

Die edel stadt van Acon wort vanden sarracenen verdruen Ende dat cloester van onser lieuer vrouwen broeder oerde dat op iiij miley bi die stadt ghelegher was wort vanden sarracenen verbrant Ende die broeders die daer ghewonden waren die worden mitten sweerde ghedoot Doe heeft die oerde van onser vrouwen broeder al ghetreel die homich vlo yende plaets die si bewoent hadden van helye en helyzeer propheten tijt tot ij^{m} ij^{c} ende xxi jaer.

Smte albertus van trapanen was een carmelijt of een vrouwen broeder vermaert in groter verdienste teylenen en leringhe. hi was een exemplaer der ganser volmaecthey t. hi starff opten vij dach van augusto en rustet in den heer.

Alanus een groot doctoer was in allen consten seer vermaert.

Johannes scotus wort ghheten die subtijl doctoer.

Johannes andree een groot jurist dese was te bononien vermaert. hi heeft veel dinghen seer heerlike ghescreuen.

Dese benedictus die xi was eerst ghheten nicolaus. hi had van sinre joecht ghweest vander predikker oerde. hi was eerst die oerste minister. daer na cardinael en bisscop Ende ten laetsten wert hi te romen paeus ghecoren opten xi kalendas nouembris Ende wert sonnendaechs daer na gecroent Hi was een heylich man Mer na dien dat hi paeus wert en leefde hi niet lang Hi starf te perusen opten vij dach van julio binnen dat eerste jaer sijns paeusdoms Ende wert begraue in der predikaren kercke daer die godlike cracht veel miraculen doet doer desen benedictum en sondlinghen ouer den ghenen die mitten vyant beseten sijn Item hi heeft ned gelept die twist welcke dat was tusschen bonifacium den voergenoemde paeus en tusschen den coninck van vranckrijck Hi heeft den coninck weder ghegheuen al sijn vrijheden ende priuilegien daer hi van bonifacio of bereft was Item na desen paeus tijt heeft die paeus stoel ledich ghestaen een jaer lang om tweedracht d cardinalen.

xi Benedictus. sat vij maent xvij dagher.

In dese tijt openbaerde een comeet. en corts daer na volchde die strijt in vlaenderen daer die bloem van al walslant in der strijt bleef Anno. M. ccc. ij.

In dese tijt waren al so grote eertbruinghe dat die menschen nijt en dorsten bliuen binnen der stede Ende die paeus bonifacius reyste oeck vter stadt en rustede op dat velt.

Deſe albertus was eerſt hertoch vā oeſtenrijck des voerghenoemde wdolphus ſoen. doe ſijn voerſaet verſlagen was wert hi gecoren te aken. hi ſeynde tottey paeus homifacij om die confirmacie Mer die paeus verſmade hem ſeggende dat die elec: ci van ghenre weerdey en was. daer na worter een oerloch tuſſchen adulphum eñ dey paeus eñ dey coninck van vranckrijck Doe ſende die paeus deſen albertum keyſer te weſen eñ confirmierde hem om des coninckis wil van vrancrijck welcke die doe vyant was der ſtercken vā romen Eñ die paeus gaf eñ keual dat coninckrijck van vranckrijck mit meer ander landen deſen keyſer alberto Mer hi vorderde weynich Ten laetſten wort deſe albertus doot gheſlaghen van ſijn neve.

Keyſers — regnierde — Albertus — y jaer

an⁹ mūdi — vi^{m} v^{c} iij

Deſe Clemens hiet eerſt ber: ttrandus de gotho. hi was archi: hiſcop van burdegael ende daer na paeus.

Paeuſen — v — Clemens — vaſco ſat viij jaer y maent eñ xv dagher.

Annoxpi — M iij^{c} iij

Deſe clemens dede alſo gwot vordel in hoetſcapen eñ in ſaken der heyligher ſtercken die ſi op deſe tijt veel hadden dat hi paeus ghecoren wert daer hi nochtans te romen nijt tegenwoerdich en was. hi heeft gehouden een conſilium te ween. hi heeft doen maken een boeck datmen clementine hiet. hi heeft gheſeynt ondſoeckers tegher die templiers. hi heeft die van venegen verwonnen. hi heeft die minrebroders wtghe declariert. hi heeft die templiers te nijt ghemaect Eñ hi heeft ſinte janſſ oerde ſeer verheuen Ten laetſten na veel loueliecke punten die hi ghedaen heeft is hi gheſtorue Eñ die paeus ſtoel ſtont ledich na hem ij jaer eñ iij maent Item deſe paeus maec ten inden eerſten y cardinalen Ende jacobus eñ petrus de columpna die van homfa cio of gheſet waren die verhoef hi weder.

Int jaer ons heren M ccc viij op ſinte janſſ dach voer die latijnſche poert verr: bernde ſinte janſſ ſtercke te lateranen waer of worden die romeynen ſeer bedweſſe ende deden proceſſie ende grote penitencie want ſi die woerne gods ontſaghen ende vreeſden.

Die oerde der templiers wort in vrancrijck te nijt ghemaect Ende worden oū al so haestelick verdruen datter een yghelic hem seer of verwonderde hoe dat al; fulste grote heren ende so veel also onuersiens ende schielicke vergaen mochte Die meister vander oerde wort te parijs ghebrant Die saeck waer om dat dit ghe; schiede is namaels ghropenbaert Want si hadden onder hem eenre hande valsche professie ende beldinghe wāt si versaechte ypristum ende verspoghe dat crucifixe in scande des ghecruusten ypristi Als veel van hem luden ghelden hadden int jaer ons heren. M ccc y. daer om worden si den waerlikken hant ouer ghelsuert Ende des jaers daer na worden si in alle consilien te nijt ghemaect vanden paeus Sij had; den ghduert C ende lxxxiij jaer ende waren Rijck ende seer vermeneht ende be; seherme mit veel preuilegien des stoels van Romen Mer nae dat si verdestrueert waren worden al hoer goeden ghegheuen den heren van sinte janss oerde van jheru; salem.

Die ioden worden al wt vrancrijck verdreuen ende daer nymmermeer weder te comen Ende alhoer goeden worden toe ghslaghen.

Dat Eylant ghehieten rhodus mit noch vijff ander eylanden daer omtrent leggende worden wt der turken handen ghewonnen van die heren van sinte jans oerden daer si mitten kersten om vochten iiij iaer ende si behielden te laetsten Ende verstoeghen die daer van des keysers wegen van constantinopel saten.

Int jaer M. ccc ende vi. was een consilium te ween daer die paeus Clemens die vijffde die ouerste off was. daer worden veel goeder punten ingheset voer dat goet ende salich regiment der heyligher kercken Ende om wt te weyen alle ketter ye ende onghelooue Ende hier worden oeck verenicht die minrebroeders die twist tende waren van welcke een deel waren ghehieten die ghestelicke minrebroeders Mer die ander en hadden die naem nijt.

Dulanus een capiteyn ende ouerst vanden ketters ghehieten nouariensēs met sijn huusvrouwe margareta die oeck ongheloueh was met horen hulpers waren op dese tijt vermaert Sij worden van lede te lede ontleet Ende teghens desen worde dat cruus ypristi ghepredict

Anno M ccc vij heeft die paeus Clemens die vijfte tot Auioens ghecano; niziert broeder peter de marone die voermaels ghehieten is Celestinus paeus die vijfte Alsmen daer lesen mach.

Keyſers

Deſe heinricus was graue van lutzenburch ſeer ſtrengh in ridderlike were: ſtey hi begheerde ouer al vrede te houden alſo wel te water als te lande. hi was een glorioeſſ triumphieur ende hi bleef een ouerwonnē ſtrijder. hi wert ghecroent vā den paeus Clemens die vijfte Ten laetſten wort hi vergeuen mitte heyligher ſacra ment dat hi ontfeng Men leſet in ſommighe boecken en de dat ghenuft gaet alſoe dat dit gheſchiet ſoude weſen van een monick vander prediker of der jacopinen oerde Mer mi ſijn brieuen preſentiert daer die prediker oerde i wort ontſchuldicht van dit punt Ende dat dit valſchelick ouergheſeyt wort den Eer baren bernhardinus die oerck eē broeder was van deſer oerde eñ hij was een wijſſ man ende een gheeſtelic deuoet prieſter van edel gheſlacht ghebozen hij was ghehey den primeen in des keyſers hoff deſe bernhardinus heeft oerck beleert te recht te ſtaē teghens des keyſers vrienden willende op alle punten trouwelick antwoerden. Diet van deſen punten behoecht beter beſchept te hebben die gaet totten broeders van deſer oerde ende hi ſel claerlike onder weſen werden van allē punten die deſe

vij. Henricus

Regnierde vijfff jaer

ſaeckt werende ſijn eē.

an⁹ mundi

Paeuſen

Deſe ſat xviij jaer

xviij. johannes

Anno Xpi

Deſe johannes was ſeer glorioeſſ ende heerlick in punten die dat werclike leuē aengaen. hi heeft ghekundicht dat boeck int gheeſtelike recht ghehoten Clemētine ende heeftet tot allen ſcholen ende vniuerſiteyten gheſeynt. hi heeft ſinte ludowicū mit veel meer heyligher ghecanoniziert welcke ludowicus was biſcop van thold: ſen vander minrebroeder oerde hij heeft rijcke biſdommen ghedeylt teghens die veelheit der beneficien hi heeft veel goeder dinghen ingheſet Ende hi heeft veel ket ters ende onghelouighen wt groter vuericheit verdoemt ende verwonnen eē Ten laetſten ſtarff hi int jaer M ccc xxxiij opten iij dach van decembr int xiij. jaer van dat hi paeus wert ende leyt begrauen te Auioē in onſer vrouwe kercke Eñ of hi behouden is of en is dat en weet onſe here god nijt willen openbaren ſinen alle deuoeten ende ghetruwe dienres Item hi heeft oerck gheſticht een Carthuſer cloe ſter ghehoten bonipaſſus ghelegher bij Auioen op die durancia.

Dese ludowicus was hertoech van beyeren hi had een huusvrou gheheten margriet ende was greeff villems dochter van hollant. hi versmade vanden paeus gheercwent te werden Waer om wert hi vanden paeus of gheset daer hem grote periculē ende last of quam. hij heeft ghearbeyt om te schorten ende te breken die eendrachticheit der heyligher kercken. hij heeft oeck verwonnen fredericum hertoech van oestenrijck die teghen hem gheroren was Eñ in die tribulacie. houerdye. eñ versmademisse is hij hertneckelick gebleuen ten eynde toe Ten laetsten wort kaerolus gheroren teghens hem welcke kaerolus behielde victorie Ende ludowicus vallende vanden peerde is haestelick dood gebleuen.

iiij. Ludowicus. regnierde viij jaer.

Die Arme luden van lugdunen seyden dat si hadden die derde weghel van sinte franciscus sijn verweset eñ condempniert als ketters Ende van dien isser veel ghebrant in veel ander plaetzen mit hoer wanghelooue punten Een punt was dit dat ypristus noch die Apostolen nijt en hadden int ghemeen noch eygen goede Oeck seyden si dat ypristus noch die apostolen ghē deel off recht en hadden tot die punten. die hem die heylighe scriftuere toe scrijfft.

vi^{m} v^{c} viij

M CCC viij

Het is declareert vanden paeus johannes die xxij dat alle die ghene verwesen ketters sijn die seggen willen dat ypristus ende sijn Apostolen ghenen eyghen goet off ghemeen goet en hadden Item oeck sijn si als ketters condempniert die seggen dat ypristus eñ die apostolen nijt ghebruken en mochten die macht daer die scrijfftuer of spreect Noch dat si die den anderen menschen nijt voert en mochten gheuen.

Die xxi twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus johannē den xxij. Ende enen minnebroeder gheheten broeder peter de carbario Die saecke des twistes was die tyrannicheit des keysers ludowici welcke keyser begheerde te breken die eendrachticheit der heyligher kercke om dat die paeus johannes hem inden ban gedaen hadde Ende daer om hefft ludowicus voerghenoemt desen petrum seer op geweghen ende heeft hem gheeert als god Mer hi en vorderde nijt Want het is daer toe ghecomen dat petrus quam neder vallen voer des paeus johannes voeten bidende ghenade die hij oeck ùwerff Nochtans was dese petrus alle sijn leuē lanck geacht als een vyant der kercken.

Sinte thomas van Aquinen gheheten die heylighe doctoer vander predicker oerde wort ghecanoniziert int vijfthiensste jaer na sijn starff dach vanden paeus iohannes den xxij.

Thomas biscop van erffordt wert ghecanoniziert.

Ludowicus biscop van tholosanen wert canoniziert en was des cominges soen van sicilien ende was vander minrebroeder oerde.

Keysers

Dat boeck gheheten Clementine wert vermaert ende verbreet Ende wort tot allen vniversiteyten ghesent vanden paeus iohannes die xxij.

Johannes paeus die xxij heeft wt die boeken sijnre voorvaders vergadert en gevonden dat in sinte benedictus oerde hebben ghesweest xxiiij paeusen hondert en lxxxiij Cardinalen Item M. cccc ende lxiij archibiscoppen Item drie dusent v^c ende ij biscoppen Item xv dusent ende lxx abten En vijff dusent vijff hondert vijff ende vijfthich heylighen die al ghecanoniziert sijn.

anno mundi

Johannes mandeuill een doctoer in medicinen ende een vroem ridder te wapenen gheboren wt englant was omtrent dese tijt vermaert Dese heeft volbrocht een wonderlike pelgrimaetsi vol na alle die werlt Ende hi heeft die beschreuen in drieërhande talen wat hi ghesien off ghehoert heeft.

Hausen

Anno Xpi

Odericus een heylich man vermaert van veel miraculen die hij dede. hij reyste in Asyen ende in jndien van die een plaetze tollen anderen prekende dat ewangelium yhesu xpisti hi was een minrebroeder Ende heeft vier heylighe martelaren ghesamen van sijnre oerde bij grote miraculen vermoert van die stadt gheheten hormes all ouer zee tot int hoechste indien in een stadt gheheten carram dese heefft oeck beschreuen sijn pelgrimaetsie.

Gherardus van bononien van onser vrouwen broeder oerden was te parijs vermaert een groot doctoer van wijsheit ende leringhe Ende na dat hi veel boecken ghemaect heeft is hi ghestoruen te Auioen.

Gilbertus van leste wt almanien Ende johannes walsingam wt Englant deselue twee waren van onser vrouwen broeders oerde seer grote doctoers die weerdich sijn ghehouden te werden mitten heerliksten vernaemde mannen wat sij veel menschen mit woerden ende scriften wel ghelert hebben.

Onder desen paeus johannes die xxij worden op verscheiden tijden veel broeders ende susteren vander minrebroeders oerden verbarnt om een valsche secte ende opinie dien sij hadden.

Anno M. ccc xix heeft die paeus johannes die xxij in portegael ingheset die oerde der nywe ridders ihesu xpristi om aldaer die sarracenen weder te staen ende om die kerstey te beschermen Ende die paeus heefft deser oerde gheghouen veel van der templiers goeden die in dit rijck geleghen sijn.

Anno M ccc xx waren twee menschen eē out ende een jonghe te brant toe ver oerdelt om eenre sonden wil Ende doe si beyden ander columpnen gebonden warē ende dat vuer om hoer ontstetten was. Wert die jonghe aenroepende den jonefrou maria ende moeder gods ende hi wert vander columpnen verlost ende ghing doer den brant onghequest Mer die oude mensch verbrande te mael Doe stichtede die paeus johannes op dese plaetze een Capelle die hij hiet. die cappel van miraculen dit gheschiede te Auioen.

In dese tijt worden te parijs veel menschen ghekerut die ghehaten waren begarden om eenrehande onghelouе wil want onder een ghedaent van goede wercken begeerden sij quaet te verwercken Ende die alre ouerste ende generael vander minbroeder oerde ghehaten michael mitten ghenen die mit hem toe vielen sijn geweseu ketters te weseu ende onghelo vi^{m} v^{c} xxiij

ungh dat ghetal van deser oerde ende oeck ander mit deser onghelouе besmet die verbarnt worden was C eñ xiiij.

•vij• Benedictus •

Tholosaen sat •vij• jaer iij• maēt ende xviij dagheu.

M ccc xxiiij.

Dese benedictus was een monick van dat cloester bollensis van sinte bernaerts oerde hi plach te heten jacobs de furno Van sinen jonghen dagheu was hij altoes van goeden leuen ende was doctoer inder godheit Ende doe hi paeus wert heeft hij reformiert sinte benedictus oerde ende sinte berns oerde in allen plaetzē daer des van node was. hi hielt hem seer hard ende straf in benefiaen teghouen Ende om dat die benefiaē nijt en soudē ghegeuen worden den onweerdighen daer om heeft hi een statuut ghemaect dat aldus beghint benedictus deus in domis cē. hij priuierde eñ ontnammer veel hoer benefiaen diet onweerdelick besaten. hi was een vuerich lief hebber des kerstien ghelouues mit groter strenghicheit daer om waren der veel die hem nijtste lief en hadden Hij was also straf ende strenghe dat hi nauwelick sijn maghe ende vrienden woude kennen seggheude dat die paeus gheen maghe of vrienden en hadde.

Een yammerlick en een beclaghlick openbaringhe is geschiet enen cluſenaer in teghenwoerdicheit des paeus innocencij dwe hi noch Cardinael was Ende hij ſeyde ic heb ghesien die sielen der menschen neder dalen inder hellen ghelijck dat seer dicke snee neder valt Mer tottey weghewer heb ic ghesien dat die zielen neder daelde ghelijc dunne snee. en alleen sach ic drie zielen tgaen totte ewigen leuē dat was een biscops ziel. eenre weduwe van vomen haer ziel Ende een prioers ziel vand carthuser oerde Ende daer na hadde die paeus grote begheerte totter Carthuser oerde

Leyſers

Gwidoes ghenest heeft veel dinghen ghe openbaert bij vomen in die stadt Aleyn daer een suuerlic cleyn boecxt of beſcreuē is

Int anderde jaer dat benedictus paeus wert was op sinte symon ende judas der apostolen dach te vesper tijt also grotey en scielijke wijnt tot veel plaetzen inder werlt datter veel kerckē cloesteren huſen ende an der ghetymmert off neder vielen Ende dat doet daer die kercken ofte huſen mede ghedect waren waede seer verre vander kercken Mer dese wijnt en duerde nijt lang.

an⁹ mūdi

Paeuſey

anno ypi

In dese tijt waren te parijs alte vermaerde grote subtijl meisters in der Astronomie dat is die wetenscap hebben vant ghesternte En wa ren aldus gheheten johannes de lignerijs. johannes van sassen johannes de muris Ende een groot philoſoeph ofte meister gheheten buridang die eerst began die opinie der modernen.

Rudolph⁹ eē prior vant carthuſer cloester tot straelborch heefft dat leuen ihesu ypi seer heerlijke beſcreuē mit meer ander dinghen.

Het is declareert vanden paeus benedictus die yij. dat die zielen welcke mit ghreen vlecke der sonden besmet sijn daer sij om ghereynicht soude werdē dat si wech te voert als sij vten lichaem verscheyden sijn dat aenschijn gods aenscouwē Ende anders te ghelouen off te prediken is ketterye.

Omtrent dese tijt stont daer op bouen inden lande een die hem seluen noemde te wesen een coninck der Armleder dese vergaderde veel lichts volcks van nette boeuen ruſtiers bedelaers ec Ende verstoech al die joden tot alle plaetzen waer dat hijse vijnden ofte crijghen mocht Mer ten laetsten wert dese coninck der Armleder ghewanghen van ludowicus van beyeren die hem dede doden En alle dat volck dat hij vergadert had verstroede hem ouer alleen yghelijck daert hem ghelieste.

Int jaer ons heren M ccc xxxv wert ghefundiert ende gestichte dat Carthuser cloester binnen Coley op die plaets alst te ghelouen is daer sinte seueryn sach sinte martens ziel op ghevoert werden inden hemel mit enghelschen sanct.

Omtrent dese tijt was also groten water vloet nijt comende vanden regen Mer water eerden opspringhende al tottet hoechste van sommighe bergē daermen ghen water ghewoentlicht was te sien Item te Auioen voermē mit seuten langes d straten veel brughen ende woernen vielden neder want tet water dat eertrijckt onder wt wel de Ende dede alle die werlt doer grote scade.

Anno M ccc xlviij in des paeus clemens tijden begant omtrent onser vrouwe lichtmisse tot Auioen alte seer te sterue durende een jaer lang daer na quam die sterfte in vrancrijc italiē ende Almanien alsoe ouer lastich ende groot datter nauwelicht ghenoch leuendighe lude waren die dode te begrauen Item daer waren veel derpen al wt ghestorue die langhe tijt ledich stonden

vi^{m} v^{c} xxxiij.

Dese Clemens was ghheten petrus rogerij es was een monic vā sinte benedictg oerde es wert te parijs een meister mō godheit ēē

vi. Clemens

Lemonicensis.
Dese sat x jaer vi. maent ende xvi daghen.

M iij^{c} xxxiij

Dese Clemens was een seer duechdelicht man in woerden ende i wercken hi heeft veel dinghen ghesaffiert die sijn voervader benedictus alte strenghe had gheordiniert. benedictus strenghicheit stont te prisen. Mer Clemens goedertierenheit was veel minlicher dese Clemens was een heerlicht prediker ende hij heefft veel sermonen ghemaect hij en liet niement van hem ongheweest gaen hij wert paeus ghecoren int jaer M ccc xlij.

Guido van pirpiniaen was erst generael van onser vrouwe broeder oerde daer na wert hi biscop maioricensis ende ten laetsten biscop eluensis hi is een doctoer onder veel ander seer gepresen Ende ghelijckt die ander de helyas heeft hi vuerich gheweest in dat huus des heren. hij heeft ghemaect een boeck gheheten Cotrectorium juris. ende veel ander boecken teghen alle onghelouighe ende ketterye welke boeck hi screef ter eeren heer ganselijn cardinael van albanē hi heeft ouermits grootheit sijnre goeder wercken die werlt seer verlicht.

Int jaer ons heren M.CCC.li wert inder lucht ghesien een alte wonderlike ding van vuer dat vanden natuerlikten meisters gheheten is candela wtonda

In dit seluer jaer is op ghestaen die seer quade ende venijnde secte der ghesel broeds die hoer seluē oec penitenten of cruys broeders hieten Ende sij vergaderden eerst in hoech duutslant ende sijn ghecomen in neder duutslant ten laetsten all tot in walslant toe. bij dese ghesel broeders toe vielen menighe ley menschen Als ghe-

Keysers

leerde ende ongheleerde edel ende onedel sonder wt nemingh der personen worden si al ontfanghen dese aldus vergadert deden hoer pelgrimaetsi reysende van die een stede totten anderen nymmermeer en bleuen sij twee nacht in een plaetze dan des sonnendaghes Sij hadden een cruūfixe in hoer banniere ende deden alte grote penitē cie want alle daghe maecten si hoer seluer twee werff alte mael naect als des smorghens ende tsauonts alleen hebbende een cleet om hoer lenden ende sloeghen hoer selue en mit scorpionen ofte gheselkn die knopen hadden mit naelden. soe dat tot elcke slach dat bloet wt hoer lichaem liep ende si songhen seer weenlick in duutscher tael aldus Slaet v seer. doer ypristus eer. doer god so laet die sonden meer. dit songen

an? mundi

sij nedervallende mitten aensicht ter eerden wert ende wenende weder op staende maecten si dat volck mede screyen dese pelgrimaetsi duerde yyyiij daghe lang ende een halff Ende niement en conde gheweten wie die ghenen waren diet begonnen

Paeusen

of wt wat lantscap dat si waren of waer dat si eerst begonnen Ende en hadde die paeus hem nijt verboden sij souden veel quaets begonnen ende ghedaen hebben.

Anno Xpi

Omtrent dese tijt stont op een nywe marcgreff van brandenburch vensende ende seggende hem te wesen die marcgreff waldemarus die laetste begrauen was ende seyde dat hij nijt begrauen en was Mer dat hij in verre lande geweest had daer hi penitencie ghedaen had dese woerde ende deser ghelijckt spracht hi veel so datter veel luden meenden al waers ende ghelooftden hem. Ten laetsten werdtet vernomen dat ter all loghen was ende dattet een ruestier ende een staerk was die alsulcke dinghen visierde doe veriaechdense sij hem ende bleuen bij horen eersten marcgreff.

Johannes van bachon van onser vrouwe broeder oerde was een groot ghe-leert man inder godheit ende inden gheestliken rechten hij was seer vermaert te pa-rijs ende in enghelant.

Dese Karolus was coninck van Remen een cloeck listich en wijs man dese wert keyser ghecoren doe die houerdighe ludowicus noch in leuendighe live was. ende dat gheschiede wt leuele des paeus clemens Ende want hi oetmoedelick begheerde sinte peters benedixie ende vanden paeus ghecwent te werden na maniere der andere goeder coninghen daer om verghinghe hem wel in alle punten hij had victorie teghen sijn vyande hi heeft veel statuten ghemaect Mer bij sonderlinghe heeffe hi een alte behulpelicken recht ofte wet ghset voer alle ghestelicke lude ende geestelicke goeden die noch ghemeenlick hiet Karolina Ten laetsten sterf hi en wert te praghen begrauē

iiij. Karolus. xxxi. jaer.

Omtrent in dese tijt worden ouer al almanien die joden geberne want si venijn ghecorpen hadde in die fonteynen ende putten Als sommige vā hem ghelesen hebben.

Talyarandq cardinael van sinte peter ad vincula een druoet prelaet en een vrient alre ghestelicker menschen is vermaert.

vi^m v^c xliij.

Dat gulden jaer wort van Clemens die paeus verleyt van vijftich jaer tot vijftigen om corthcyt des menschelicken leuens dat bonifacius die viij gheset had van C tot C jaer

Lemonicensis sat x jaer

vi. Innocencius.

M CCC xliij

Alte groten strijt was tusschen philippū coninck van vrancrijck Ende Eduwardum coninck van englant daer gheschiede alsoe groten doot slach dat die zee bij vlaenderen een deel daghen schen ghecwet te wesen mit bloet

Sinte yuo wt britanien doctoer in den rechten wert ghecanoniziert hij was der armer menschen aduocaet ende voerspraeck.

Int jaer M.ccc xlix opten vij dach van septemper was te romen ende in veel stedē in italien een eertbeuinghe so datter sinte pauwels kercke te romen off neder viel ende mit veel ander ghetymmerde husen

Dese innocenaq had alle ghestelicke luden lieff hij heeft doē tymmerē i vrancrijck bij sinte Andries tegens Auioen ouer een carthuser cloester Ende heeffe der seluer oerden gegheuen veel preuilegien ende wert in dat cloester nae sijn doot begrauen hij was eerst ghenoemt Stephanus aelberts soen ende was alte ghelerder man in den rechten Itē i dese paeus innocenaq anno de jaer worden tot Auioen des dijnsdaghes na pinsteren ghebernt twee minnebroeders om een ketterye ende ander punten daer si mede besmet waren.

Int jaer M. ccc l. was een leesmeister gheheten paulus die seyde dat die maghet maria ontfanghen was in erffsonde Ende voer alle die clercliē ofte gheestelicheit ende voer dat ghemeen volck inder stadt van cracouen viel hij neder ende sterff ghevende die gheest eer dat sermoen wt was. ghelijck alst beschrijft meister henrick van hessen van welcke werck worden ander dat oers seer verueert die op dese materie scriuende waren.

Beyers

Johanna coninghinne van vranerijck was een alte duechdsame eñ oetmoedighe vrouwe Ende het is wel te ghelouen dat si een heylich mensch ghestorven is int jaer ons heren M ccc xliij.

Petrus de casa was eerst een generael prior van onser vrouwer broeder oerde hi wort namaels biscop te vasionen ende patriarch van jherusalem hi was een exempel der duechden. een spieghel der leringhen. Die miracule̅n doer hem ghedaen bewijsen hem mit ypristo te regmieren.

an? mundi vi^{m} v^{c} liij

Simte brigitta een alte heyligher wedue vten rijcke van swauē was in dese tijt Sij had van god veel openbaringen die grote onderwijs ghenen in allen staten der heyligher clercken Sij heeft ghesticht ende begonnen een oerde daer si patronnesse of is. hoer hoechtijt houtmen opten xxiij dach van julio.

Paeusen

Anno Xpi M ccc liij

Simte saluatoers oerde diemen gemeenlick hiet sinte brigitten oerde wert op dese tijt ghesticht eñ begonnen welcker reghel onse here god selver ghemaect heeft.

Omtrent dese tijt waren veel eertbeuinghen in veel plaetzen Ende die stadt vā basel viel alte mael ony. mit veel castelen omtrent xxxx. daer omtrent leggende Die menschen woenden in die bosschen als beesten ende en dorsten nijt comen in die steden Oeck waren in dese tijt veel oerloghen pestilentie ende duertijt Dat eertrijc gaf wt een rehande stinckende wit water dat sterckte castelen ende stede om gewonnen heefft Item dit was een seer sondighe tijt Want veel ketterye eñ valsche secten stonden op Ende die houerdye valscheyt eñ boesheit wort altoes grooter ende grooter in sinte brigittē eerste boeck int xlv capittel staet gheschreuē na rechte rechtueerdicheit soude die werlt mit recht vergaen want si nv veel quader is dan bij noes tijden doe si mitten diluuie verghing. Mer die barmhertichheit gods spaert noch die werlt om lede wil der heyligher menschen.

Johannes de rupescissa een minre broeder seyde dat noch veel dinghen souden ghescheiden als van twee antikersten. van destructie der landen ende ghemeen verwuestinge ende onderwerpinghe der ghestelicheit Ende dat noch alle die werlt soude comen totten gheloue yprisi Noch seyde hi dat veel and dinge dese ghelijck hem ghopenbaert waren van onsen here iesu ypristo voer die jaren ons heren M. ccc ende lxx. Mer die punten en ghescheide noch en volchden nijt als hij ghesept had waer om wert hi inder vanghenisse gheworpen daer hi veel screef van toecomende dinghen Ende ghi sult weten dat van beghinne des kerstenen ghelouues hebben alsulke menschen ghesweest die toecomende dinghen wouden voer seggghen Mer alle die ghene die een selker tijt wouden voerseggghen te ghescheiden van die grote ende verborghen dinghen die god die vader heeft gheset in sijnre macht sijn al bedrogen Ende daer om en selmen nijt meer ghelouen alsulke openbaringhe ofte voersaghers der toecomenden dinghen.

Omtrent deser tijt was in hollant in die stede vā delft een deuote vrouwe welke die had die teyknen ende die wonden ons heren iesu ypi in handen ende in voeten.

Eclipsis der sonne opten dach van decembr duerde ure. vren langhe.

Omtrent in dese tijt toe liefde die keyser ende verhengdet den Coervorsten dat si toll waghenghelt ende ander scattinghe souden ontfanghen ende eyschen een yghelijck in sijn lant dat den keyser plach toe te behoren Waer of opstont een grote disputacie want sommighe wouden seggghen dattet nijt en betaemde die landen also te schatten ende ten heren toe off te nemen want sij dan ghheen macht en behielden hoer vyanden te weder staen Sommich ander seyden dattet redelick ende betaemlic was op dat der coervorsten landen nijt swaer en souden belast werden aensiende datter veel princen hoer contrari waren nijt vraghende na hoer ghebeden Ende waer om dat dese heren sullen hoer landen meer bescatten dan ander heren hoer onderseten doē mit dat si nochtans ghheen onderstant en doen den ghenen diet van node is en die sij schuldich sijn bij stant te bewijsen hier ō wat vā beyden die beste saecke is. dat oerdel beuel ic dient toebehoert Ende wat hier off die grote poete Eneas ghenoeckt heeft machmen lesen heel ende all inder historie van bemen Mer dat weten wij ertheynlicke. hoe dat dese disputacie. dus off anders concludiert wert dat nochtans die werlt hoer loep nijt offen laet van die gewoentlicke onstantaftichheit ende ydelheit want die wijse man seyt datter onder der sonnen loep nijt stantaftich en is Mer al ist der ydelheit onder ghedaen ēc.

¶ Die paeus jnnocenaius die vi heeft int sticht van Auioen in nyewer derp ghestichte ende fundiert een Carthuser cloester Ende ter bede des keysers heeft hi ingheset zwridaghes na belokken paeschen te houden die hoechtijt inder sterckten van die spere ende naghelen ons heren ouer al almamen ende bemen.

Keysers

¶ Die scholc ofte vniversiteyt van praghen wort omtrent dese tijt ghemaect ende wort beghift mit veel priuilegien vanden paeus jnnocenaius die vi om sonderlinghe bede wil des keysers karoli.

¶ Eclipsis vander sonnen was int beghinsel vanden meert ende duerde twee vrē lanck.

¶ Omtrent dese jaren wast alte bijsteren ende arghen tijt Eñ dat volck was oec seer onstantastich.

¶ Die Constitucie gheheten in vinea wort int eerste jaer van vrbanus ghkopenbaert teghen die sonde der symonyē te women bij sinte peters.

an⁹ mundi

vi^{m} v^{c} lxiij.

Pausen

·v·
Vrbanus sat viij jaer

Anno Xpi

M ccc lxiiij

¶ Dese vrbanus was abt van massilien van sinte benedictus oerde doctoer indē gheestelikken rechten. hi wert ghehouden voer een heylich man hij dede predikken dat cruys ypristi teghen die turkken. Ende ten laetsten wert hij vergheuen ende starff Tot desen vrbanum was sinte brigitta van ypristo ghesent om die confirmacie van hoer regule.

¶ Katherina van senis een maghet van alte groter heylicheit. Meister Jordanus vander predikker oerde was haer biechtvader ende heefft haer leuen beschreuen Sij starf int jaer ons heren M ccc en lxxx. Sij seyde dat vrbanus die vi die rechte paeus was sterckende sijn deel Sij prophetierde oeck van toecomende twisten Sij had bij hoer sinte katherinam van sinte brigitten dochter ende meer ander heylighe menschen mannen ende vrouwen.

¶ Veel saken werden ghegheuen vanden ghleerden waer om dat die menschen al so arch ende quaet sijn Ende onder alle is een die meeste saeck dese dat die ouders hoer kijnderen onghedwongen opvoeden ende laten hem alle hore wille ende ghenuechte bedriuen. Want als die dertenheit van quader ghewoenten verwandelt wert in een natuer so en can si hoer nijt scamen noch ontsien Ende si werden hardneckich totter tijt toe dat si morwe off buuchsom ghemaect worden mit oerloghe mit armoede mit arlepde of mit ander verdriet. Die gheen die sijn kijnderen nijt en dwinghet hij maect hem selue een gheselle.

¶ Omtrent dese tijt op sinte Nycolaus dach vochten twee ridderen een stemppe in teghenwoerdicheit des conincks van vrancrijck ende mit meer edel mannen Ende nyement van beyden en wort doot gheslaghen.

¶ In dese tijt wan die Coninck van Englant weder volna al Aquitanien van den coninck van vrancrijck die johannes gheheten was.

Dese gregorius sat vij jaer.

¶ Anno M. ccc lxij was te lubeck een scholier die vij jaer sliep sonder wacken te werden Ende daer na dat hi wacken wert leefde hi langhe tijt.

¶ Dese gregorius placht te heten petrus de bello forti Hij was wt dat slicht van lemonicensis. dpaken Cardinael. hi sterff te romen in die vrede gods Ende na hē quam gwote tribulacie ende verdriet Als onse here god gheopenbaert had sinte brigitten datter tribulacie toecomende soude wesen om die sonden der Clercken ende ghestelicheit.

¶ Die alre rijcste stadt van Egipten gheheten Alexandria wert ghewonnen van peter coninck van jherusalem ende van Cypers Ende daer toe was een gwot hulper petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeders oerde patriarch van constantinopel ende des paeus legaet.

¶ Petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeder oerde was biscop te pacten. patriarch van constantinopel. een heerlick doctoer ende een stout kannier dragher des alre ouerstē coincks. hij heeft veel victorie ghehadt teghen den ongelouighen ende hi heeft veel boecken ghemaect ende bescreuen hi heeft veel mirakelen ghedaen. hi is ghestoruen in dat coincrijck van Cypers in die stadt van famagusta opten dertiendach.

Dese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert cominck ghecoren doe hi noch een kijnt was bij synes vaders leuendighe liue Mer wee den lande welcker cominck een kijnt is. hi en was nijt sorchuoudich om sijn rijck te regieren Noch hij en dede nijt goets dat weerdich is te scriuē Want hi was wreet als Nero en verstoech veel eerlicker mannen buten haer

Keysers

Regnierde xxviij jaer.

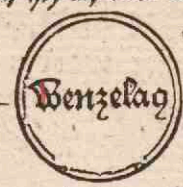

schult daer om wert hij nae veel vermaninghe vanden Coervorsten ofgheset. hij besmetede sijn edel jonghe joecht mit groter onauscheit hij veronnedelde hem seer van die zeeden ende duechden synes vaders ende leefde totten eynde toe sonder eer; baerheit waer om en wort hij oec nijt mitten keyserlicke crwen ghecwent Item die vaderlicke eerbaerheit ende wijscheit was meer gegaen tot synen broeder sigismundum als hier na ghescheit sel werden ꝛc̄.

Dese Vrbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynen dan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want de

Anno mūdi v^{m} v^{c} lxxviij

se vrbanus den Cardinalen straftē van hoer lichtueerdicheit daer om worden si toernich ende vrysden van Romen tot die stadt fundorum segghende dat dese vrbanus gheen recht

Paeusen

Dese vrbanus sat vi jaer.

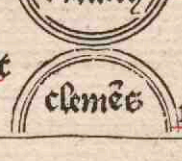

Dese Clemens sat xv jaer

Anno Xpi M CCC lxxviij

ueerdich paeus en was Ende Loren in dat seluer jaer enen anderen teghens vrbanum die ghekoren was Robertus de gebennis cardinael der vij Apostolen dien si hieten Clemens die vij. dese Clemens regnierde in vrancrijck xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck.

Item dese vrbanus die vi heeft ingheset ende ordinieret die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick in der kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octaue van sinte janss baptisten Ende om dattet ghemeen volck verwecket mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuē allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octaue der. al alsulke oflaten ghelijck vrbanus die iiij ghegheuen heefft vanden heyligh sacramente Ende dit dede dese vrbanus om dat doer die ghebeden ende ūdienten der glorioser maghet marie die heyligh kercke mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen oflaten gheen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bullen.

Int jaer ons heren M cccc lxxxij ghescheide een wonderlike ess een ongeloerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn Want veel mensce van heyden kunne may ende wijff sprongher al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Ende die Rijn was onghelijc meere ess groter dan si ghewoentlick plach te wesen

Item Anno M. ccc lxxx ghescheiedt in een stede ghehetten calues dat die archibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals ess die vrouwe mit hem.

Dimenaus de valencea een heylich man vander predikter oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanoniziert van kalixtus dē iij int jaer ons heren M cccc lv Item bernhardus was sijn discipel.

Johannes kalestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer onder ander doctoren in groter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi^{m} v^{c} lxxxiij

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van groter heylicheit seer vermaert Ess ten laetsten nae grote wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort vereert tot florens daer veel miraculen ghescheiden.

M ccc lxxxiiij

Die xxij twist inder heyligher kercke was veel arghер ende subtijlre dan emich ander daer voer off ghescreuen staet Sij was also commerlick ghestelt soe dat die alre ghelerste manne ende die oeck van groter consciencien waren nijt en wisten te onderscheyden. wien datmen van heyden soude houden voer een rechtueerdighe paeus Ende duerde bij na xl. jaer lang tottet consilium van constancien in welcke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in xxxiv jaer nijt wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc xvij dit ghescheide aldus yammerlic mit grote scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot grote periculen der zielen om grote ongheloue kettery. ende ander ghebreeclicheden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kercke tegens den rebel len ghеen disciplijn en was Sommich segghen dat dese twist began int jaer ons heren M. ccc lxxxiij.

Bartoldus ende baldus dese twee waren omtrent in dese tijt vermaert die meeste legisten dat sijn meisters inden weerlicken rechten.

Meister gherit die groot was in dese tijt in consten ende in groter heyligheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel beschreuen.

Meister jan Ruysbroch een deuoet en verlicht man heefft veel dinghen in duutscher tael beschreuen.

Heinricus oyta een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te vyennen ümaert Als twee grote lichten der werlt.

Keysers

Franciscus martini was in sijn tijt een cyraet ende een sonderlinghe licht der doctoren inder godheit hi heefft ter eren onser lieuer vrouwe patroniesse der Carmeliten ghescreuen een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis En wert hier ghenoemt bonifacius die ix En die twist wert continueert en veruolcht cc.

an? mundi

vi^{m} v^{c} xciij

Paeusen

dese sat xv jaer bonifa: aij ix. Int jaer ons heren M ccc xciij began die vniuersiteyt van erffordey Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.

dese sat xxij. jaer Bene: dict? xiij

Anno Xpi

M iij^{c} xciiij

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hij was eerst gheheten petrus de luna. hi leefft de tottet consilium van constans En hij en woude oeck doe nijt ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt vhart Teyn lactse ten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden i sijn stede enen ãderen paeus kiesen dat si volbroch ten Ende coren aldaer een die gheheten wert Clemens die vij Ende verhoeuen hẽ als een afgod Mer si en vorderde nijt.

Want dese tijt seer periculoeff was ende die ghestelicheit in groter twistẽ stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die stetterye johannis wijtleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jhewonimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen. want si te maal seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jhewonimus verbrent die johannes wytleeff discipulen waren die een. ee jaer voer den anderen en alle beyde na beloep op enen dach.

Drieërley manier eñ loep der tijden werter ghevonden die hem in een wonderli-
ke ordinantie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet eñ condicie deser
werlt Die eerste is die loep der overvloedicheyt Die anderde is behoeflicheyt Eñ
die derde staet is maticheyt Item als die overvloedicheyt der tijtlicker dinghen ye
ment toelacht so sijn die menschen wel ghemoet eñ seer vroliick. si begrijpen dan gro
te dinghen te doen. si opvoeden hoer kinderen in groter dertenheyt eñ beghevense tot
groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye eñ vermetelheyt daer lichtelic
veel tijts twist eñ parthie of coemt Mer als niement ghelieert en heeft die een den
anderen te wijsen dan ter tijt toe dat men ouermits striden weder coemt tot armoe
de so coemt men inder staet der behoeflicheyt. want alsmen arme ende behoeflick ghe
worden is so leert men wijsheyt eñ mit verdriet ondervijnt men dat men alle begheer
licheyt laten moet eñ arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so
leert men voert in maticheyt eñ in sorchvoudicheyt Mer want die maticheyt we-
der in brenghet rijcktdomme so wert oeck dan des menschen hert weder opgheblasen
tot houerdye eñ moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantastich-
heyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijcktdomme maect houerdye eñ groother-
ticheyt Grootherticheyt maect oerloghe eñ striden. striden inbrenghen armoede. ar
moede maect maticheyt. maticheyt rijcktdomme. eñ rijcktdomme weder grootmoe-
dicheyt &c. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die bose menschen wanderen in
een ommegancke.

Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergadert wel lxx[m] menschen
welcker vergaderinghe ghheten wert die grande of die grote company Onder desen
waren veel greuen eñ hare heren Si ginghen ghecleet mit witten clederen eñ si straf-
ten seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starcke
regnierde daer om loude si enen yghelicken die tot hoer ghesellscap woudē comen dat
si vander pestilencien soudē vry wesen.

Int jaer M ccc xcviij began dat carthuser cloester in arnsbolte.

In dit seluer jaer wert ghestichte dat cloester in vostolt.

In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech Eñ
int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of ghset om sijn traecheyt eñ on-
seicktlicke leuen Ende rupertus hertoch van keyeren eñ palenisgraef vanden rijn wert
keyser ghecoren.

Keysers

Deſe rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende palens greeff opten rÿn Hi wert keyſer doe wenzelaus of gheſet wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kerſten man. want Ariſtotiles ſeyt int viÿ boeck ethicor dattet gheen conincklÿc is die in allen duechden gheen excellencie en doet Ende ſalomon in prouerbÿs int xx capittel ſeyt dat hermhartichheyt eñ waerachticheyt bewaren den conincklÿc. Item deſe keyſer wert ghe-

regnierde ix jaer. (Ruper tus of Ro bertus)

cwent van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot ſchaer volcs in ytalien teghens johannem hertoch galiaſe Mer hi keerde weder lidende groten ſcaey Ende hi is weerdich gheacht eñ ghetuonden als dat hi voer die rechtueerdicheyt ſoude liden eñ tribulacie hebben.

Petrus de Elyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerſon ſÿn diſcipel was oeck te parÿs een vermaert doctoer ind godheyt. deſe twee hebben veel profÿtlicke eñ ſalichlicke dinghen gheſchreuen.

an° mūdi vi^m vi^c iÿ

Paeuſen

innocē tius ſat ix jaer — ggorÿ ſat xÿ jaer

viÿ — xÿ

Anno xpi M iÿ^c iÿ

Deſe innocencius wert te romē paeus ghecoren in bonifacius ſtede. hi hiet eerſt Coſmarus van peruſien. hi ſat iÿ jaer.

In deſe tÿt quam ladiſlaus conincklÿc van apulien te romen ond een ghedaente vā vrienſcap Mer hi bewoerdent volck tegēs den paeus Eñ inden oploep worden daer vi romeynen vāden meeſten die den paeus gunſtich waren verſlaghen. waer om ruumde die paeus ende toech te viterbien ter tÿt toe dat ſi den paeus begheerden mit groter eeren wed te hebben.

Deſe gregorius wert paeus gecoren in innocencius ſtede. hi hiet eerſt angelus de corarÿs. hi wert in ſÿn iiij jaer int conſilium vā pÿſen of gheſet.

Anno M iÿ^c viÿ wert ludowicus hertoch van oerliens des coninges broeder van vrancrÿck bedriechlick verſlaghen te parÿs dat een oerſaeckt was van ontallicke veel quaets.

Anno M cccc viÿ openbaerde een comeet eñ thans daer na verloren die van ludyckt inden ſtrÿt wel xl duſent menſchen teghens johan die elect te ludyckt was.

Item die heren gheheten pruthenī ſtreden teghens den conincklÿc van poley ende ſi worden verſlagen tot xl duſent menſchen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alten sterstен en oetmoedi-
ghen man. hi was also deuoet en goet van leuen dat hi na sommigher luden menin-
ghe mit recht soude hebben ghweest ghecanomiziert. hi heeft die heylighe sterckte die
in groot liden en tribulacie en die volna mistwestich ghworden was te hulp ghco
men mit sijn wonderlike cloecheyt en wijsheyt En
om die heyligh sterckt te brenghen tot eendrachtic-
heyt so en heeft hi hē selue noch vrienden noch goet
nijt ghespaert. hi had ix strijden teghens den turcken
daer hi altijt victori of had. Item alle die loefliike
en prijsliecke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio
Karolo Ottone en vanden anderen goeden keysеren die machmen oeck selerlicke
desen sygismundo toe screuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M
cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecwent van
den paeus Eugenio die iiij.

sygis-
mundus
regnirde xxxvij jaer
soen en wenzelaus
broeder.

vi^{m} vi^{c} xiij

dese aleyand wert paeus ghecoren int consilij van pijsen hi hiet eerst petrus de candida en was een minrebroeder.

aleyād v

Grieck sat een jaer.

xxiij johannes.

sat iiij jaer.

M iiij xiij

Omtrent dese tijt wert te pijsen een consilium ghehouden om te maken een-
drachticheyt int heyligher sterckten. mer
leyd dat een quaet wort den anderen toe
ghevoecht en die een twist wert totten
anderen ghedaen wāt twee paeusen als
gregorius die xij en benedictus die xiij
worden ofgheset En daer wert wed een
and ghecoren hiet petrus de candida en
wort ghenoemt aleyander die vijfte. de
se was vander minrebroed oerden een
groot subtijl doctoer inder godheyt. hi
sat een jaer mit die ander twee die ofgheset waren
Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten balthasar de coya en wert paeus na aleyander
Hi begonste wel te doen om eendrachticheyt der heyligher sterckten want int con
silium vā constans doet hi sijn paeusdom
ouer te geuen Mer namaels wert hi ar
gher en is heymelick voeruluchtich ghe-
worden Nochtans en heeft hem dat nijt
gheholpen. hi wert ghevangen en doe liet
hi of mit bedwanck En hi wert wed car
dinael ghemaect Ten laetsten starf hi en
wert begrauen te florens.

Int jaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat
Keyſers eerſten gheloue is weder op gheſtaen dat langhe en veel jaren ghewaghelt had. al
daer wert die twist die vl jaer gheſtaen had ned ghelept. daer ſijn sommighe ongh-
loue en ketterij ghedoemt en verdruen En die twee capiteynen d ongheloues als
johannes hus en jheronimus worden ghebernt Item daer worden veel goed pun-
ten ingheset Item dat ſelue consilium heeft oeck ghedeterminiert en ghesloten dat
tet consilium wittelick en deghelick vergadt te wijsende of repreſentierende die ghe-
meen heylighe kercke heeft ſijn macht van ypriſto ſond enich middel En alle ſtaet
oeck die paeuſſliſte ſtaet is den ſeluen consilium ſculdich gehoerſam te weſen in dien
punten welcke dat dienen tot ghemeen vorderinge der heyligher kercken. als i pun-
ten des gheloues en die daer an draghende ſijn Item het is oeck int ſelue conſiliū
gheordiniert dat voert an tot alle v jaren eens ſoude gehouden werden een ghemeen
consilium Item in dit consilium waren ſelue tegenwoerdich die paeus johannes
die xxiij mit ſijn cardinalen En die keyſer van romen ſygiſmundus mit veel prin
cen. en het duerde iij jaer en vij weken Men leſet datter in dit consilium te ſamen
waren op een tijt xxx^{m} ix^{c} en xl perſonen cē. vi^{m} vi^{c} xxiij

an^{o} mūdi

Paeuſen

v
martinus

Romeyn
ſat viij jaer
hi hiet eerſt otto de columna

Anno xpi

M iij^{c} xxiij

Dese Martinus wert paeus gheroren int consilium van constans En alle die
ander die paeus wouden weſen daer twiſte tuſſchen was worden of gheſet En alſo
is in die heylige kercke die eendrachticheyt wed gecomen die langhe begheert was
en die oeck van node was om die heylighe kercke te beſchermen Dese Martinus
was een alten machtighen rijſten paeus ende een grot rechtueerdich man. hi hielt
die openbaer ſtraten veylich en vry van quaden menſchen. hi dede veel ongeloue en
ketterij te nijt. hi heeft veel goets ghedaen daer hem ſeer toe gholpen heeft die edel
prince en keyſer ſeghemunt Item hi had vergadt veel ghelts en ſchat om dat hey
lich lant wed te winnen Mer dat en hadde ghеen voertganck want hi mitten dot
overcomen wert En corts voer ſijn dot dede hi vergaderen dat consilium te baſel
Hi ſtarf int jaer M cccc xxxi opten leſten dach van februario.

Michael van ayguamis gheboren van lonomien. dese was een grote gheleie en eer
der ſtadt van lonomien en der oerden van onſe vrouwen broeders. hi was een grot
licht d ghelerd kerſtenheyt. en na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghеſtorven.

Vranckrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren gheweest is wert nv in dese tijt mit groter tribulaci ende liden seer ghequelt nader maniere dat alle tijdt ke dinghen wandelbaer sijn Item weet dat veel fransoysen seer yammerlike ver; slaghen sijn buten hoer lant. als in turkyen wat si nijt en wouden volghen den raet des keysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen gheuanghen ende die ander worden doot gheslaghen.

Item dat alre schoenste coninckrijck van vranckrijck wert yammerlick ende bo uen maten verdruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste ghelijden ofte draghen mit ruste ende mit vrede Mer als hi ander luden seer ghequelt ende ghepijnt heeft mit groter schade ende laste sijnre onderseten is hi seluer ghualleen in een alten quaden siecte ende heeft also sijn leuen yammerlike gheeyndet.

Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranck; rijck seer verdruen Ende hi wert namaels daer seluer doot gheslagen dat een oer saeck was van veel toecomende quaets Ten laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede ende een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

Item johan van bourgoengen wert wredelick doot gheslaghen in teghenwoer; dicheyt des coninckls van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen Ende langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen ende ghevolcht.

Omtrent dese tijt waender twee menschen als een man ende een vrouwe die mit ontamelike ende dwase liefte beuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi mal canderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een verueerlike siecte in teghen woerdicheyt des keysers sygismundi. also dat die vrouwe rechteuoert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike lieft te hebben ende hoe seer dattet te scuwen staet.

Int jaer ons heren M cccc xix wert fundiert die vniuersiteyt van tostwijck.

Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet vā viij jaren gheheten johanna wt dat greefscap van lorreynen die den Coninck van vranckrijck staerkum delphi; num seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie strijden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die ham; mer mit hoer selfs hant te draghen.

Keyſers

Dat coninclijck van bemen wert ſeer verdſtrueert vanden keyſer ſygiſmun-
do ẽñ van ander heren ẽñ vorſten wt almanien om ỏ ongheloue vanden huſſen ẽñ
die paeus dde prediken dat cruys teghens hoer als teghens den onghelouigen ẽñ
in des keyſers ſygiſmundus xviij jaer quam die hertoech van oeſtenrijck mitten
vngaers teghens die huſſen ẽñ doe werter bi weeñ meer dan xiij duſent verſla-
ghen daer bleef dat onghelouighe volck van huſſen Ende die te lijf ghebleuen waren
begheerden noch veel quaets te doen ꝛc̃.

Omtrent dſe tijt ſijn inden hemel gheſien drie ſonnen Ende corts daer na coemt
in die heyligh kercke driederhande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius
paeus voerdent een regiment ẽñ dat conſilium was dat ander hoeft ẽñ dat derde
hoeft waren ſommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouer-
ſte noch ſi en hielden oock van dat conſilium nijt ẽñ veel dinghen worden hier off
ghſeyt ꝛc̃.

an⁹ mũdi

Paeuſen

Dſe ſat xviij jaer

iiij eugenius.

Dſe Eugenius was eerſt cardinael ſenenſis. hi plach
te hieten gabriel van veneetgen Ende wert paeus opten
iiij dach in martio na dat martinus opten leſten dach ſe
bruarij ghſtoruen was anno M cccc xxxi.

Anno xpi

Dſe Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus
ghecoren Ende hi wert ſonder enich twiuel voer paeus ghehouden Mer leyder hi
wert corts daer na wt romen verdreuen alſo dat hi int jaer M cccc xxxiij heyme
lick vliede vter ſtadt ẽñ quam te ſceep tot florens ſonder enich goet mede te nemen
daer na began dat conſilium te baſel daer hi verdaecht wert mer hi en comparierde
noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of ghſet vant paeuſcap ẽñ ſi coren
enen anderen als Amodeum hertoch van ſauoyen tot een paeus dien ſi hieten felix
die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op ſtont wed ins hey-
ligher kercke een twiſt durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden
ẽñ die hem gonſtich waren ſeyden van hem veel goeder ẽñ hoeſlicher punten Ende
die hem contrari waren ſeyden hem ouer veel lelijke quader punten alſmen in alſul
lien ſaken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of ſeggen. eer dat hi paeus wert
was hi een man van goeder famen eenlick van leuen ẽñ ſtadich inder kerken Ende
wat hi namaels dde keuele ic god te onderſoeken Item hi heeft die ſtadt van ro-
men namaels weder in ghewonnen mit hulp der venetianen ẽñ creech weder groote
ghehoerſamheyt.

Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goeds punten ingheset ende ghecordiniert sijn om te reformieren ende te vernywen dat hoest en der leden der heyligher kercken Dit consilium had een gloriose goet beghinsel. mer een oetmoedich ende een cranck eynde dat vol drucks ende lidens was om der twisten wil. aldus wonderlick is dat tat der auenturen Want dat consilium van constans behielde die macht ende houenhant teghens iij paeusen die afgheset worden van dat consilium Ende die iij werden ingheset Nochtans hadde dat consilium vā constans groote wederstoet ende het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergadert was vanden paeus ende van ander prelaten gheconfirmiert. ende dit en was nijt machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums ordinancie Mer die voertganck van desen consilium van basel wort benomen ende ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioess goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioess goet beghinsel ende een cranck eynde.

vi^{m} vi^{c} xxxiij

Eugenius wert afgheset int jaer ons heren M ccce xxxix opten x dach in julio Ende hier op stont die xxiij twist int heyligher kercken dunde tot die jaren M ccce xlviij.

v Felix. hertoch vā sauoyen ende sat ix jaer.

M iij^{c} xxxiij

Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M ccce ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amodeum ende was hertoch van sauoyen een out ende een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort afgheset Ende dese paeus Felix en hadde nijt veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die ghen van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius dood was ende begrauen: quam dese Felix ende gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachticheyt te maken inder heyligher kercken Ende hi is doe ghworden cardinael van sabinen ende legaet van vranckrijck Ende doe lieten of die ghen die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

Int jaer ons heren M ccce xxxiiij wast alten groten wijndt cē.

Dese Albertus was her toech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundg dochter tot eenre huusvrouwe Ende daer om wert dese albertus aenghenomen voer een comine vā kemen ende vā vngarien om die dochter wille wāt die keyser sygismūdus ghreen and erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer corts daer na wert hi vergeuē ende starff. somme

albertus eenjaer.

wert gecroē te vrāckevoert int jaer M cccc xxxviij opte xviij dach i marcij

Keysers

mighe seggghen dat hi starf aen dat buyckeuel Hi was een alten duechdelicken man ende alsoe goedertieren dat alle dat volck seyde dat die werlt alsulcken heer ende prince nijt weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Ende int anderde jaer starf hi ende wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Ende hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer manss dot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus ende wert namaels coninck van vngarien ende van kemen Ende in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen ende starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

ant? mūdi

Anno M cccc xxxviij na dat sygismundg die een peerle was alre princen ghestoruen ende begrauen was in vngarien in die stadt Alba Doe wert sijn swaghr albertus binnē vi maenden ghemaect comine vā vngarien ende van kemen ende daer na keyser. mer leyd ghelijck dat hi schielick verheuen wert so vergin hi oeck wed ēē.

Paeusen

Anno xpi

Die xviij twist inder heyligher kerken was tusschen Eugenium ende Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende. was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of gheset eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi nijt en hielde die ordinanci en welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel nijt ghehoersam want hi seyde ende meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Ende daer of is ghecomen grote twist ende disputacie onder die ghelceerde manne Die een seggghen dattet consilium is hoeuen den paeus Die ander spreken contrari ende seggghen dat die paeus is houen dat consilium Ende dit en is noch nijt volcomelicke ghedeterminiert want die rechten ende die doctoers en sijn hier of noch nijt concordiert ende vereniecht Mer god die houen al is ghebenedijt moet ghenen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke al tijt sijn bruyt is ēē.

Dese Frederiaus was hertoech van oestenrijck En wert keyser ghecoren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi regniert tot noch toe wat dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer hi heyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroent wert om der twiste en tweedrachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in die heyligh hierchte wert hi mit groter eeren en mitten keyserlikken croen binnen der stadt va romen ghecroent vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam tot eenre huusvrouwen des coninckx dochter van portegael. Ende int jaer ons heren M cccc lxxi dede hi bi een vergaderen veel princen en voirsten tot Ratispona om der ouervallinghe en last vanden turcken Ende daer proponierde hi ende seydet openbaer dattet hierstenrijck waer wel hondert milen gheminret binnen xx jaren en hi vermaendey den heren dat si hoer souden bereyden om den turcken te wederstaen.

regniert. iij Frederiaus

vi^{m} v^{c} xliij

Lidwit een alte heyligh magh het was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese heeft ghelèden alte grote wonderlike siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst Si wort van god den heer gheseynt doer vuer en water en daer na ghebroeht tot een ghenoechlike plaetze.

M iij^{c} xliij

Int jaer ons heren M cccc xliij wert die coninck van polen en die eerweerdighe cardinael julianus ghevanghen vanden turcken Ende die turck tractierdense seer qualiken want hi onthoefden die coninck en dede dat hoeft voeren doert lant van turkyen tot groter oneer en schaffierichevt vanden hierstenen Ende van dit verraet en wiltmen die venetianen nijt of ontsculdighen.

Int jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre huusvrouwe des marcgraefs van brandenborche johannis dochter.

Item in dat selver jaer gheschiedet in een dorp bi zeghebergh dat seer wonderlike hondert en lxxx menschen verstoerden daer si vergadert waren tot een bruloft en satten in groter werschap en vruechden.

Item die groetmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck en van lunenborch starff omtrent in dese tijt seer schielijken.

Die keyserlike stadt van constantinopel wort ghewonnen vanden ongheloui-
ghen turcken Ende wort verraden en ghebuert van enen man van januen En die
turck heeft den verrader van januen cominck ghemaect opten derden dach ghelijck
als hi hem ghelooft hadde Mer opten vierden dach dede hi hem onthoeden Doe ghe-
schiede in sterstenrijck grote bescreydinghe ellende en laste Veel sterften worden daer
ghedoot en veel werter vercoft Die turck dede onthoeden dat dode lichaem des key-
Keysers sers van constantinopel &c. Ende dat sterften gheloue was bi na in gruecken te nijt
ghegaen Dese strijt gheschiede int jaer ons heren M cccc lij Die turck bestrede die
stadt van constantinopel alle daghe driewerf Hi had so te lande so te water tsamen
vergadert meer dan driehondt dusent menschen tot lxvi daghe lang eer hi sijn wil
le daer of vercreech Die keyser en die patriarch mitten sterften mannē worden als
leesten verslagen. die vrouwen mitten maechden worden verdruct opten xviij dach
in marcio.

ann? mūdi

Paeusen

v
Nycolaus

Dese nycolaus was gheboren van januen Ende wert paeus ghe-
coren int jaer ons heren M cccc xlvij Hi sat viij jaer en starf int
jaer ons heren M cccc lv.

Anno xpi

In des keysers frederics viij jaer dat is dat jaer ons heren M cccc xlvij na
dat Eugenius opten xxij dach in februario ghestoruen was die xv jaer ghesetten
had en vant consilium van basel seer vermolcht wort. doe wert binnen der stadt vā
romen dese Nycolaus paeus ghecoren in Eugenius stede. noch staende die twist of
te scisma inder heyligher kercken. dese nycolaus creech grote ghehoorsamheyt ouer
all. alsso dat alle man verwonderde dat al sulcken slechten man van ghehoerten alsso
mochte die ouer hant houden teghens den hertoch van sauoyen die volnae maech
ofte swagher was mit allen prīcen en vorsten in sterstenheyt daer hi heel of ghela-
ten was Mer corts īn dat anderde jaer nycolai is die eendrachticheyt ghecomen.
want Felix heeft ghewelten en sijn recht ouer ghegheuen. wāt het heeft god den heer
ghelieft sinen naem te glorificieren en te kundighen doer die verworpen en oetmoe
dighe des werlts Dese nycolaus was doctoer inder godheyt. ende in allen dinghen
wercliek. groot en subtijl van begripe. hi heeft veel vernallen tymmerret si ūmaect
hi heeft een grote muere doen macken om dat pallaes te romen Ende hi heeft seer ver
betert der stadt muren van romen om vreese vanden turcken.

Ludowicus biscop van arelaten ende cardinael starf omtrent in dese tijt. hi was een man van heyligher leuen ende van groter hijdsamheyt. hi dede veel miraculen. hi was een primapael columme int consilium van basel daer hi langhe wijl die president was.

Dat gulden jaer wort mit groter deuocien ghehouden ouer al tersteneyt ende dat volck is te romen gecomen mit grote scharen doemen screef M cccc.l. die paeus nycolaus seynde een vose die hi ghebenedijt hadde opten sonnendach van half vasten diemen den wes dach hiet den edelen prince ende lantgraue van hessen wāt hi een man was mit veel duechden ghezaert Hi was dat seste lidt ofcomende van sinte elyzabeth Dit gulden jaer was īnt iiij jaer des paeus nycolai.

Die constenaers ghemeenlick in allen consten sijn in corten tijden seer schielicke veel subtijlre ghewordē dan si pleghen te wesen Ende die boecke printers worden seer vermeicht in allen landen.

vi^{m} vi^{c} liij

Die paens nycolaus wort binnen een jaer biscop van bononien cardinael ende paeus des smanendaghes opten vi dach in marcio Ende opten xix dach vander seluer maent wert hi ghekewent. hi dede maken een nywe munt ende sloech goet payment swaer van ghewicht.

M cccc liij

Sinte bernhardinus een minrebroeder Dese heeft eerst begonnen die reformacie vander minrebroeder oerde. hi is omtrent dese tijt gestoruen doende veel miraculen hi wort int gulden jaer ghecanoziert. sijn hoechtijt houtmen inder kerckken opten xxij dach in mey.

Johannes van capestrano oeck een minrebroeder was sinte bernhardinus discipel. dese was ter stont na bernhardinus een hoeft ende een ouerste vander reformacien. hi dede oeck veel miraculen. hi starf doemen screef M cccc ende lvi na dien dat hi grote victorie vercreghen had teghens den turcken.

Tot veel plaetzen worden die cloesteren ende die ghoerde luden seer gereformiert tot een beter ende goede leuen Ende het is te weten dat men leset ende vijnt beschreuen dat die reformacien voermaels dicke gheschiet sijn Mer bekant en isser gheen alsoe ghebleuen want si in langheyt der tijden weder tot hoer oude staet ghecomen sijn ende dat na dien dat die vaders der reformacien ghestoruen sijn.

Omtrent die jaren ons heren M cccc lvij hebben die kijnderen ghheheten Sinte michiels kinderen ghetoghen eñ ghereyst om pelgrimaetsie te doen tot sinte michiel mit groter neerstichept ouer die zee eñ ouer langhe grote weghen Ende veel luden waren bedocht eñ meenden dat die kinds daer toe bereert waren vaden hosen ghheest Mer het en duerde nijt langhe wantet den kinderen heeft verdroten die langhe ende swarre wech want si groten hongher eñ commer leden onder weghen.

Keysers

Item int jaer hier te voren was in napels also groten eertbeuinghe datter wel vl dusent menschen verdruen.

Omtrent dese tijt waren veel oerloghen langhe tijt duerende in veel landen. als in westphalen. in pruyssen. in vlaenderen. in enghelant. bi ende omtrent romen. in swauen. te mens. eñ sonderling in enghelant gheschiede grote doetslaghen eñ strijden Daer na doemen screef M cccc eñ lxi wert die stadt van mens ghewonnen.

an? mildi

Jn des keysers frederics xxvi jaer dat ist jaer ons heren M cccc lx starf die paeus nycolaus die vijfte op onser vrouwen auont annunciacio.

iij Calixtus

Cathalaen sat iij jaer vijf maent.

Anno xpi

Dese calixtus was een man van lxxxv jaren doe hi paeus ghecoren wert eñ ter stont na dien dat hi paeus was wert hi siec̃k eñ daer om en conste hi nijt volbren ghen die grote dinghen welcke hi voerghenomen eñ op gheset had te ghen die turcken wantet hem benomen wert van ouderdom eñ ten laetsten vander doot. hi wert ghecoren int jaer ons heren M cccc lx Eñ starf int jaer van lxiij in julio op sinte sixtus dach in welcken dach hi insettede die hoechtijt der transfiguracien ons heren des jaers te voren.

Sinte katherina van semis wert ghecanoniziert vanden paeus calixtus die iij omtrent die jaren ons heren M cccc lxi.

Die kerstey hebben ouermits miraculel van god victorie ghehat teghen den groten turck in vngarien ouer die danubium Die turck heeft veel volcks verlozen ende is schandelike voeruluchtich gewozden wesende verueert vanden vyanden Nochtans en wozt hi van niement verwonnen Alleen die macht gods heeft hem verueert Dit ghescheide int jaer ons heren M cccc lxvi op sinte sixtus dach Ende daer wozden op dese tijt in vngarien meer dan hondert duisent turcken verslaghen Sinte johannes van capestrano was daer teghenwoerdich een minrebroeder ende was sinte bernhar dinus discipel Dese woenden daer den kerstenen een crucifixe wepende met luder stem: mey O here ihesu Waer sijn nu dijn oude bermhertichheden Coemt nu dijn volcke te hulp Ende also wepende gaff hi den verfaechden kerstenen volck moet om stoutelicke ende vromelick te verwinnen den onghelouighen turcken. daer wert grote wraeck ghedaen Die turcken seyden dat also veel ontallike ghewapent volcks hem verwonnen dat si van verueermisse nauwelick en dozsten afterwerts omme sien Ende daer om wozden si voeruluchtich ende hebben al hoer dinghen after ghelaten Die ghewapende welcke si saghen waren die heylighe engelken Ende om god den heer te danckien ende te

vij vij^{c} lxiij

louen vā die grote victorie so heeft die paeus Calixtus die ij ordinert ende ingeset die hoechtijt vā der transfiguracien ons heren ihesu cpristi dat is die ouerfommighe die geschiede opten berch vā thabor in tegenwoerdicheyt sinte janss sinte peter ende sint jacob. ende dese hoechtijt ordinierde hi op sinte sixtus dach.

ij Pius. wt tuscien vander seyn sat vi jaer

M iij^{c} lxiij

Dese pius wert paeus ghecoze int jaer ons heren M cccc lxiij. hi plach eerst te heten eneas ende was een wel sprekende man een groot oratoer ende een groot poete. hi was oeck eerst des keysers ambassiaet Ende int consilium van basel maecte hi een suuerlick tractaet voer die wechten ende autoriteyt des keysers. hi beghierde ende ordinierde een wyss ende passagie teghens die turcken int jaer ons heren M cccc lxiij Ende doe hi tot anchonam quam ende hi nijt en vernam die princen ende dozsten die hem ghebeden hadden bijstant te doen daer om wert hi sieck wt dwefmisse ende wyste wed om te comen Ende doe veel volcks wt almanien quamen te comen om sijn opset mede te volbrenghen so gaff hi hoer die benedixie ende seynde se weder om thuus want des volcks nijt ghenoech en was Ende cozts daer na starff hi int jaer M cccc lxiij opten viij dach in Augusto.

In westphalen in die stadt van ham was een jonghe maghet gheheten sinte die waerachtelicke ende openbaerlicke had vijf wonden in handen voeten ende in hoer syde dat teyckenen waren vanden wonden ons heren ihesu ypristi Si was corts beleert int jaer ons heren M cccc ende lxiiij Ende na yo weken omtrent dat heylich sacraments dach heeft si die vijf wonden ghetoont voer yij luyden ende seyde hoer te voren dat si binnen twee uren souden weder comen ende si en souden die wonden nijet meer vijnden Ende dat is altemael also gheschiet want die steden ofte plaetzen d wonden waren al ghenesen.

Keysers

Dat gulden jaer wort vanden paeus paulo verandert ende verset van xxv jaer tot xxv jaren totter zielen profijt wanter no veel hoeveyt gheschiet so sel daer veel graden teghens wesen.

an? mūdi

Paeusen

ij Paulus.

Venedaen
dese was Eugenius suster soen
ende sat vij jaer.

Anno ypi

Dese paulus wert paeus gheboren int jaer ons heren M cccc lxiij Ende rechteuoert heeft hi confirmiert die hoecheijt der presentieringhe d maghet marie gheliick pius ghedaen had. hi was seer rijp ende nijet haestende in te teyckenen die petiaen ofte supplicaten. ende hi was taey ende lansom om recht ueerdicheyt te doen. of hi seggheen woude het is beter luttel te gheuen ende dat vaste houden. dan veel te teyckenen of te gheuen ende dan ter stont dat weder te weyen. hi heeft een groot pallaes bestaen te maken bi sinte marcus Ende eer datter volmaect was starf hi int jaer ons heren M cccc lxxi opten xxi dach in julio Item dese paulus hiet eerst petrus barbus ende hi was gheboren van veneedgen. hi minde seer ende lief had dat gout want hi een venediaen was. hi liet after een groot schatt Mer hi en wist nijet wien dat hijt vergaderde.

Int jaer ons heren M cccc lxxij openbaerde een comeet int beghinsel vant jaer die omtrent sinte agneten dach stont bouen die stadt van colen teghen dat teysten gheheten lybia Ende hadde een langhe stert te westen wert omtrent xxx graden. en op sinte blasius dach stontse int teysten gheheten Aries mitten stert ad pliades ten oesten wert Si was seer wilt onderwijlen wit en sommwijlen vuerich mit veel stralen. hier na volchden in veel landen oerloghen en pestilencien.

Item int jaer van lxxiij wast een alten heten zomer ende een wonderlijke groote droecht Ende in sommighe landen was dat eertrijck mit vuer onsteken en bernde tot op dat sant toe.

Die stadt en dat lant van ludyck was omtrent dese tijt in groot verdriet en in liden Ende int jaer M cccc lxxiij wert die stadt al verdoruen van karolus hertoch van bourgoengen Ende int jaer van lxxij was die stadt dynant al heel om ghe worpen Ende int jaer van lxxiij quam dese selue karolus hertoch van bourgoengen int lant van gelre en heeft dat ghewonnen.

vi^{m} vi^{c} lxxiij

iiij Sixtus. van januen en was een minrebroeder hi sat

M iiij^{c} lxxiij

Dese Sixtus plach te wesen generael minister vander minrebroeder oerden. hi wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxxi. hi plach te hieten franciscus van sauonyen bi jennen En hi was een man van goeden sleuen en van goeder ghetuchte. hi wort cardinael ghemaect buten sinen weten Int selue jaer quam voer hem her. een ambasiaet van veneetgen en vertelden daer dat die turck hadde 8 tierstenhept of ghewonnen twee keyserrijcken. iiij coninerijcken. xx lantscappen. twee hondert steden en menschen sonder ghetal. hi begheerden dat een yghelick hem bereyden soude om den turck te wederstaen.

Dit is dat beghin ende oersprong vanden Coninghen van vranckrijck.

Doe die werlt ghestaen had vier dusent jaer en xviij jaer. ende was inder derder Etaet ofte outheyt d werlt Na der gheboerte vā abra; ham viij^{c} jaer en xxxiij jaer ende was voer xpristus ghebort vi^{c} jaer en lxxx jaer Ende was int tijt dat abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel In sijn derde jaer doe wert dat coninckrijck ende die edel stadt van troyen ghewonnen mit verraet vanden grieken ende verdes trueert. daer die grieken x jaer voer lagher. daer die edel hector van troyen en pa rijs en troylus en die coninck van troyen priamus hectoers vader en menich co;ninck en edel prince dot bleef Item Troyen was die schoenste stadt en vrouwe van allen steden van al Aspen.

Van vranckrijck.

Doe ruumden wt troyen veel volcs dat ontquam mit schepen Als Eneas mit sijn soen daer is dat woemsche rijck of ghecomen En Turkus troylus soen daer quamen die turcken of en astrogothes en ypogothos en wande len en normanss Ende van Francion hectoers soen is dat franssche rijck of gecomē Ende Athenor en menich barven omtrent vij^{m} te samen ende hadden vliij groter schepen Eneas mit een deel vanden volck seylden tot ytalien wert Francion ende Athenor mit veel volcks seylden en quamen daer nv veneetgen staet Ende daer lieten si een deel van hoer verdreuen volck bliuen Athenor scheyde van Francion en toech voert en stichtede padue en daer starff hi Ende Francion toech voert mit een deel vanden volck in een broeck lant in die merssche van meochides ende is int ghescheyt van Aspen en van Europien en streckt aen hoghe vnghebren en daer be; greppen si dat lant ende maecten daer een stadt die sicambre hiet Ende eerst hiet dat volck troyginne Ende daer na hietmense anthenorme. daer na hietmense sicambri nen en dat was wel vj^{c} jaer te voren eer si vranckren hieten of vranckrijck besaten Ende dese Francion was coninck van sicambrien Ende na hem regnierde Pria; mus als coninck Ende na die twee warent hertoghen vā sicambren Ende die her togben hieten voert aen al meest Priamus.

Daer na menich jaren bi des keyſers valentiaens tijden ſo saten noch dat volc mit groten hoep in die merſche van meochides en̄ int lant en̄ aen tlant van vngher ren en̄ hieten ſicambrimen die te voren twginen hieten en̄ hadden enen hoeftman die hoer hertoch was en̄ hiet frantoy en̄ was ghecomen van frantoy hertoers ſoen vā troyen Ende in deſen tijden ſo quamen int keyſerrijck alten groten volck en̄ hieten alianen en̄ verderfden en̄ ſchreynden dat keyſerrijck ſeer Des ſo dede deſe keyſer va lentiaen deſen frantoy mitten ſicambrimen bidden dat ſi wouden comen ende helpen hem die alianen verdriuen Ende ſi ſouden daer om vry ſitten van allen pacht ende tribuyt y jaer lanck Daer toghen ſi wt dat broeck van meochides en̄ verjaechden en̄ verſloeghen die wemſche vyanden die alianen des ſo dancte hem die keyſer ſeer Ende men hietſe doe voert vry vranckten om dat hoer hoefthoer frantoy hiet ende dat ſijt ſo vromelick en̄ ſo ſtoutelick ghedaen hadden mitten keyſer.

Doe dit ghelden was ij jaer doe quam daer een keyſer en̄ hiet valentius en̄ ſijn broeders grantiaen en̄ valentiaen Deſe drie waren keyſeren te ſamen en̄ wouden we der pacht en̄ tribuyt hebben vā deſen ſicambrimen of vranckten en̄ woudenſe eyghen maken. mer ſi en wouden nijt ghuen Ende die keyſer verdreefſe wt vngarien En̄ ſi quamen hier neder bi den rijn mit yviij duſent man en̄ daer toe wijf ende kinder Ende hem volghden noch veel duſent en̄ ſloeghen hem neder en̄ begroepen een lant dat noch na hem hiet vranckten lant Ende deſe hertoch frantoy liet enen ſoen die priamus hiet en̄ was hertoch van ſicambrien Ende deſe priamus had voert enen ſoen die priamq hiet en̄ waren ghnoemt naden outen cominck priamq van troyen daer ſi of ghecomen waren vā ſinen liue en̄ ſi creghen veel landen in hoer bedwanck tuſſchen der danouwe en̄ den rijn Ende ſi maecten een grote ſtadt bi den rijn en̄ die hieten ſi troyen dat nv ſanten hiet. ende dit was dat eerſte vranckrijck Dit volck was groot ende ſtout en̄ ſi beſaten die landen daer ylv jaer en̄ ſi verſloeghen groot volck Ende ſi maecten drie hertoghen als Priamus Somozes en̄ Genebaus De ſe drie wonnen veel ſteden en̄ caſteelen in almaengen in germaengen en̄ in gallien. Item nyement en dorſt hem tribuyt eyſchen want ſi ſloeghenſe al doot Die keyſer theodoſius dedeſe twee werf beſtrijden mer ſi verſloeghen al des keyſers volck Ende na die leſte ſtrijt ſo en dorſt die keyſer off nyement tribuyt van hem nemen of vā den gallen of van enighen landen die ſi onder hem hadden.

eneas vā troyen.

Van dese Eneas der latinen coninckt is ghecomen dat Roemsche rijckt.

turchus vā troyen

Twyfus soen Van dese quam dat rijckt van turkyen Ende van hem quamen oeckt die astwogothen ende ypogothen wandelen ende noermans.

Francion hectoers soen van troyen coninckt van sicambre Van dese is dat rijckt van vranckrijckt ghecomen Ende van sinen volckt is oeckt die stadt van veneetgen begrepen ende begonnen.

Francion hectoers soen.

priamus. coninc van sicambre

Francion hertoch van sicambre

Athenor vā troyen

Dese athenor van troyen was coninckt van padue Hi seylde mit veel volcs en quam daer nv veneetgen staet en daer liet hi een deel van dat verdreuen volckt blijuen Doe scheyde hi hem van francion en toech voert en stichte de paduo en daer starf hi ee.

soumeres.

Deſe ſoumeres was hertoech van vranckrijck eñ beſat veel landen int jaer ons heren ccc ende ly.

Die hertoech priamus creech namaels onder ſijn bedwanck al dat lant tuſſchen der maſen eñ der ſchelt dat nv lothrijcken hiet Ende dat was dat ander vranckrijck.

Daer nae creech priamus al dat lant onder heen tuſſchen der ſchelt eñ der britaenſcher zee En de dat was dat derde vranckrijck.

priamus.

Deſe ybros hiet oeck priamus ende was hertoech priamus ſoen. hi was hertoech van vranckrijck. deſe meerde die ſtadt vã lucceſſen eñ dedeſe hieten gaule waer om hiet hi oeck hertoech van gaule Ende hi regnierde y jaer.

Anno dñi iij^c ly

hertogen vã vrancrijck

Regnierden xvi jaer

ybros of priamus

iij^c lxxvñ

y jaer

Deſe Priamus hertoch van ſicambren ende vanden vrancken de vermaken een ſtadt die lucceſſen hiet eñ namaels gheheten wert parijs Deſe hertoch priamus voerde in ſijn wapen vanden bloede vã troyen enen gulden ſchilt mit enen leeuw vã ſteel. ghetonghet. ende gheclauwert van lazuer Ende als hi inder gallen lant ver: way die machtichſte coninghen ende beſat hoer rijcke eñ verſloechſe ſo nam hi hoer ouerſte wapen aen eñ voerde die mit ſijnre wapen Ende dat was enen gulden ſcilt mit drie padden van ſabel Ende dit voerden ſijn nacomelinghe coninghen ter tijt toe dat conine clodoneus tierſten was eñ hi dat blaeuwe cleet mitten gulden leeuwen bi miraktel creech.

ccc ly

genebaus

Deſe Genebaus was hertoch in vranckrijck ende beſat veel landen Anno ccc ly.

Marchomeres ybros soen was hertoch van vranckrijck en hertoch van gaule xxxvi jaer Dese dede die stadt van gaule seer verbeteren en dedese hietен parijs En die stadt had toe ghestaen viijc jaer van dat si eerst begonnen was. Ende eer die fransoysen daer quamen int lant so hadden daer veel coninghen en hertoghen gheweest.

Clodius pharamonts soen was coninck van vranckrijck xviij jaer en hi creech dat greefscap van drimgen ende van doornick. lyons. bourgoengen. aquitanien.

Merowijck clodius soen was coninck van vranckrijck x jaer En hi was die vroemste heer diemen op die tijt leuende wist.

Gillion was coninck van vranckrijc mit machte vij jaer lanck bi childerijcks tijden.

Dese pharamont merchomeres soen was die eerste ghecroonde coninck van vranckrijck. hi regnierde x jaer Dese coninc gaf den fransoysen alre eerst een wet en rechten daer si hem na souden regieren Item in pharamonts tijden wort die coninck van bourgoengen mit alle sinen volck kerstен anno cccc en xxxi.

Childerijck merowijck soen was coninck vā vranckrijck xxvi jaer Dese was seer onaysch van leuen Hi had een wijff en hiet basine en was coninghinne van doringen Ende daer wan hi enen soen bi ende hiet clodoneus Mer eerst had hi te wijff des kueysers senos dochter.

Clodoneus die eerste alsoe gheheten was coninck childerichs soen Hi was een seer machtich coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Hi was xv jaer heyden coninck ende xv jaer kerstен Hi had een wijf en hiet clotelt en was kerstен want si was coninck alpriy dochter van bourgoengen Dese lach horen may altijt aen en riet hem dat hi kerstен soude werden en dat hi hem soude laten doopen van sinte remigius den eertschen biscop van riemen. also dat hi hem bedocht en wort kerstен mit groter deuocien Ende doe hem sinte Remigius doopen soude tot riemen doe quam al daer een schoen witte duue van houen vten hemel dat menich mensche aensach die daer brochte in eenre ampulle dat heylighe crisma daer sinte remigius den coninck clodoneus mede sacrieren soude tot enen kerstен coninck Welcke ampulle noch hu den des daghes is int cloester sinte danijs Ende alsmen een coninck vā vranckrijck sel wyen en sacrieren tot een coninck so neemtmen mit een gulden spelde wat vter ampulle en mengket mit ander crisma Ende daer salfmen ende sacreetmen den coninck mede tot enen coninck.

Anno dm

iiij^c lxxxiij

Clodoneus had vier sonen en was die alre eerste kerstен coninck van vranckrijck.

- Lotharius
- Direck
- Childeberth
- Clodomirus

comingen vā vranckrijck

Regnierden

xxx jaer

Doe die coninck Clodoneus ghedoop was gaf hem sinte remigius enen anderen naem en hiet hem lodowijck Hi bleef een goet kerstен doende veel duechden inder eeren gods en inden dienst en in wapen Hi wert gheboopt int jaer ons heren v^c en doe worden xxx^m menschen mit hem kerstен en vlus daer na al vranckrijck.

Die hertoghen van sicambren voerden eerst in hoer wapen enen gulden schilt met enen leoen van steel alst voerscreuen is Ende als si dese landen in gallen becrachten en besaten die stadt van lutessen so nam hertoch priamus die stadt en lant en der coninghen wapen die daer voer van ouden tijden gheweest hadden en dat was enen gulden schilt mit drie padden van sabel en dit voerden si voert tot dese coninck clodoneus kerstен wert Ende als hi kerstен gheworden was. so was in vranckrijck een heremijt van heyligher leuen Ende die en ghel gods openbaerde hem en gaff hem een cleet van lazuer mit drie gulden lelyen dat hi dat den coninck clodoneus soude ghenen tot sijnre wapen Ende van dier tijt voert so voerden die fransoysen coninghen den blaeuwen schilt mit gulden lelyen.

Die eerste keerstey Coninck clodoneq starf int jaer ons heren v^{c} ij^{n} xv ende leyt begrauen tot parijs inte genofeue.

Clodomirus dee coninc clodoneq iij^{n} soey regnierde als coninc tot oerliens ij^{n} in bourgoengey in provincie want hi ende sijn broeders versloeghen coninck goudemer ende coninck seghemont van bourgoengen Ende si worden selue coninghen van bourgoengen.

clodomirus

Die sijn clodoneus out ste soey.

childebertq

Dese childebertus regnierde als eē coninc i aquitanien.

Dese Amauri was coninck van spaengey Ij^{n} sijn broeder thodebertus regnierde tot mets in lorreynen. hi had een soey die na hem regnierde.

amauri.

thodebertq

thodebauy

directe

Dese directe regnierde tot mets i lorreyney Hi had twee soney als amauri ij^{n} thodebertus.

out ste soey.

v^{c} xv

j lotharius.

Dese lotharius die eerste also ghheten was coninc clodoneus outste soey. hi was coninck van vranckrijck .l. jaer Sijn wijff hiet sinte Rotgont. hi had vijff sonen ij^{n} een dochter.

.l. jaer

Lotharius eerste soey hiet chilperijc ij^{n} staet in die linder coninghen van vranckrijck.

Contrans lotharijs vierde soey Regnierde in oerliens als eē coninck.

Singebertus die. v. soey was coninc vā mets.

thodebertq

Dese was lotharius anderde soey Ij^{n} hi regnierde in provincie. hi had een wijff hiet ingebergh

Cramius

Dese was lotharius derde soey ij^{n} regnierde in aquitanien als een coninck.

Contrans

Dese auselbertus was hertoch ouer seelt ij^{n} die eerste marcgreff van antwerpen.

auselbertq

hertoch

Arnoldus was die andere merckgreef vā antwerpen.

arnoldus.

hertoch

van blotida Lotharijs dochter is ghecomen pupinus ghesslacht.

blotida.

lotharius dochter

Comine chilperijck lotharig soen was coninck van vranckrijck xxiiij jaer. hi had iij wiuen dat eerste wijf hiet alcade. dat anderde wijf hiet theodore. ende dat derde wijf hiet feregont. en dese coninck had vier sonen Als lotharius. thedebertus. meronee. ende clodoure.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regnierden

v^c lxv

Cilperijc.

xxiiij jaer

v^c lxxxix

ij lotharius.

xliij jaer

Cilperijck soen

Coninck

theodebertg

Dese was coninck ālperijck anderde soen Ende hi was coninck van bourgoengen. Hi creech voert enen soen die direck hiet die oeck coninck wert van bourgoengen na sijn vaders dot.

direck

meronee.

Dese Meronee coninck ālperijcks derde soen regnierde in provincien.

Clodoure

Dese clodoure was coninck ālperijck vierde soen Ende starf jonck.

Lotharius die anderde also ghebeten was coninck ālperijcks soen Hi was coninck vā vrancrijck xliij jaer Item hi had twee sonen en een dochter Die eerste soen hiet dagbertus en wort coninck na sijns vads dot Die anderde soen hiet aubertus ende starf jonck Ende die dochter hiet vlytelt.

aubertus.

Vlytelt.

Aernout

Dese vlytelt lotharig dochter wert een man ghegheuen die Anselbert hiet en was een edel romeyn En daer way si een soen bi diemen hiet aernout. en die aernout die way voert sinte aernout.

Sinte aernout.

Puppijn van landen was coninck lotharius sweert dragher en ouerste raet.

Dagheberтus die eerſte alſo gheheten was coninck lotharius ſoen Ende was coninck van vranckrijck viij jaer Hi had drie wiuen Dat eerſte wijf hiet mantilla dat anderde wijf hiet carmatruyt. eñ dat derde wijf hiet rauetont Eñ hi had twee ſonen Die eerſte hiet clodoneus eñ wert coninck na ſijn vader. ende die ander ſoen hiet figiſbertus ende wort coninck van oeſtenrijck Deſe coninck dagheberтus had oeſt vranckrijck dat nv hollant eñ ſticht van vtrecht hiet in ſijn bedwanck Ende hi dede tymmeren een groot begrijp ende caſteel omtrent daer dat caſteel wilten burch ſtont Ende dit dede hi hieten traiectum dat is vtrecht Eñ hi dede daer maken een kercke binnen der ſelver montagñ in die eere des heyligen apoſtels ſinte thomas eñ hi ſettede daer prieſters om dat quade volck te prediken eñ te keſteren.

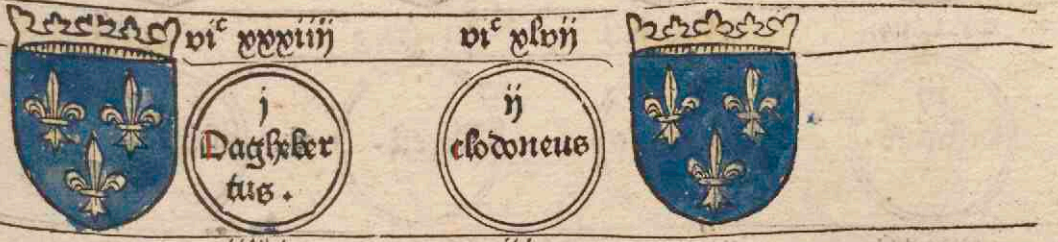

Deſe figiſbertus was coninck dagheberтus anderde ſoen Ende hi wert coninck van oeſtenrijck.

figiſ:
bertg

Die eerſte prince van brabant.

kaerle
mãng

Die derde marcgreff van antwerpen.

Simte
aernol'dg.
hertoch

Deſe Clodoneus die anderde was coninck dagheberтs ſoen Hi was coninck vã vranckrijck xvij jaer Ende hi had drie ſonen bi hatilda ſinen wiue Die eerſt hiet lotharius eñ was coninck na ſijn vader iij jaer. die ander ſoen hiet hildericus eñ was coninck van oeſtenrijck eñ na ſijn broed lotharius wort coninck van vranckrijck. die derde ſoen hiet direck eñ wert namaels coninck vã vranckrijck na hildericus ſijn broeders dot.

Lotharius die 8de also gheseten was clodoneus soen en was coninck van vrancrijc iiij jaer en starf sond kijnder Ende sijn broeder childerijc wert coninck vā vranc rijck.

Childerijck conine clodoneus andde soen was conic vā vranc rijck vij jaer na lotharius sinen broed en starff oeck sond kind en dat rijck quā op sijn joncste broeder dirck.

Dirck coninck clodoneus derde soen was coninck van vranckrijck viij jaer En hi had iij sonen Die eerste soen hiet clouis en wert coninck na sijn vad Die ander soen hiet childebertus en was coninck na clouis sijn broeds dood Die derde soen hiet lotharius en wert namaels oeck comine na childebert sijn broeds soens dood.

Clouis comine dircks eerste soen was comine vā vranc rijck iiij jaer en starf sond kind.

Anno dm	vic lxiiij	vic lxvij	vic lxxx	vic xcviij
coningen vā vrancrijck	iij lotharius.	childericq	Dirck.	Clouis.
Regnierden	iiij jaer	vij jaer	viij jaer	iij jaer

Pupijn van landen was die eerste hertoech van brabant.

Pupijn van landen.

Pupijn hadde een soen en ij dochteren

Grymolt pipijns soen was die andere hertoch van brabant.

Sinte gheertruyt stichtede een cloester tot nyuel daer si een nonne ende een abdisse wert.

sinte gheertruyt.

Sinte begghe wert een man ghehouen sinte aernouts soen hertoch angijs an no vic xlix Ende si wonnen enen soen die pipijn van haer stel hiet.

sinte begghe

hertoch angijs

Van desen pupijn mit sijn kinderen ende van dat sijn dochter sinte begghe aen sinte aernouts soen ghehilict wert selmen beter beschreyt hier na vijnden.

Childebertus coninc dircs anderde soen was coninck na clouis sinen broeder xviij jaer en̄ had twee sonen die een hiet daghebert en̄ was coninck na sijn vader En̄ die ander soen hiet chilperick en̄ wert oeck coninck na coninck lotharius.

Daghebertus die anderde also gheheten was coninc childebertus soen en̄ was coninc van vrancrijck vijf jaer En̄ had twee sonen. die eerst hiet direck en̄ was coninck na sijn vader En̄ die ander soen hiet chilperick ende was coninck na sijn broeder.

Lotharius coninc dircs derde soen was coninck van vranck: rijck iiij jaer vanden jonghen kijnts wegen dire daer hi out oem oft was coninck daghebertus soen.

vi^c xcviij

Childebertus.

xviij jaer

vij^c xv

ij Daghebertus.

.v. jaer

vij^c xx

lotharius.

iiij jaer

Coninck stauel.

Ebroyn.

Coninck stauel.

Martrant.

Item haerstel is een dorp en̄ leyt opter masen tusschen Ludyck ende triche Ende daer stont sijn saek daer hi woende.

Pupijn vā haerstel.

Na hertoch angijs en̄ sinte beggben doot so wert pupijn vā haerstel die vierde hertoch van brabant en̄ wert oeck ouerste raet ende may vanden pallaes en̄ sweertdragher des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich en̄ regnierde na sinen vad xxx jaer en̄ xviij jaer was hi ouerste raet en̄ hoeftmay van vranckrijck bi coninck lotharius en̄ den coninc childerich.

Dese hertoch pupijn seynde sinte willibroert mit vij ghesellen in vriesslant om die vriesen te bekeren daermen in den cronijcken van vtrecht of vijnden sall.

Chilperijck coninck childeberts ander soey' esñ coninc dagheberts broed was conic van vranckrijck vijf jaer vã: den jonghen direck sijn neuen wegen coninc dageberts soen daer hi oem of was Ende hi was prince esñ hertoch in aquitanien eer dat hi coninc wert Ende van desen coninck chilperijc is die eerste greef direck van hollant of ghesproten esñ off neder ghecomen.

chedericus. hertoch in aquitanien — lotharius. hertoch in aquitanien

Direck coninck dagheberts soen was coninck van vranckrijck yv jaer Dese was een jonck kijnt doe coninck dagheberts sijn vader starff daer om soe was lotharius sijn out oem coninck van sijnre weghen iiij jaer Ende daer nae was Chilperijck sijn rechte oem Coninck van sijnre weghen vijff jaer. Ende dese coninck direck starff sonder kijnder.

Karolus marteel hertoech pippijns soen van haerstel wert na sijn vaders doot die iiij hertoch van brabant esñ van lothrijck want hertoch puppijns ij eerste sonen stonden keyde voer den vader.

karolus. marteel

Dese karolus marteel liet after drie sonen Die outste hiet kaerl esñ was prince vã dringen oestrijck ende van bourgoengen Die and hiet puppijn die cleyn Esñ die derde hiet grifsoni of remy cc.

Childerich coninck dagheberts ander soen was coninck van vranckrijck ix jaer. dese childerich was recht coninc esñ was gecomen vanden comine vã twyen esñ van al den coninghen van vranckrijck neder gaende Esñ hi was die yv coninc die ghecomen was vã clodoneus den eersten kerstenen coninck vã vranckrijck Ende dese childerich en paste op ghen dinghnijt esñ liet die grote vromicheyt die sijn voer vaders ghedaen hadden varen ende hi en dorste nijt vechten esñ sat al daer mit lancken haer totten arm toe esñ mit enen langhen baert Ende een ghehelen puppijn kaerls marteels soen regierde die twee esñ alt volck esñ had al die renten in sinen handen Ende gaf den coninck childerich wes hi behoefde esñ liet hem gaen mit luttel ghesins.

Van vranckrijck.

In des keysers constantijn die vijfte also ghenoemt In sijn v jaer seynden die franssoysen tot romen aen den paeus zacharias den eersten also ghenoemt Ende de: den hem vraghen soe wie dat rechtste waer en̄ scouldich coninck te wesen off die ghene die dat rijck alleen regierde mitten naem en̄ nijt mitter daet ende redelijck die ene die dat rijck alleen regierde mitten naem en̄ nijt mitter daet ende redelijck die crowen droech sonder eere Off die ghene die totter crowen nijt ghehoren en waer ende settede sijn lijff en̄ goet in auentueren op en̄ neder om die crowe te beschermen en̄ in eeren te houden mitten sweerde ꝛc̄ Die paeus zacharias ontboet weder hier op en̄ seyde dat men den ghenen voer coninck hielt die dat profijt vanden rijck selue dede en̄ wrocht en̄ die dat lant voer alle ghewelt beschermde. Die franssoysen danc: ten seer den paeus zacharias van deser sentencien en̄ des oerdels Ende hebben horen rechten coninck childerick monick habijt aen ghedaen ende mit sinen wiue besloten int cloester tot sinte medaerts tot sysoen Ende hebben mit ghemenen rade puppijn kaerl marceels soen ghecoren tot enen coninck van vranckrijck te wesen Alsus heeft puppijn den rechten heer monick ghemaect ouermits den stoer wien dattet lieff was Ende die edel trotsginen sicambrinen anthecominen en̄ merowinghen sijn al: dus neder ghevallen en̄ hebben verloren die franssche crowen die si dreghen iijc jaer en̄ lxix jaer Ende die oesterssche brabantsche hebben al dus coninck priamus ghe: slacht bereft vander crowen doemen screef vijc en̄ liij.

Nv salmen scriuen van coninck puppijn ende waer off dat hi ghecomen is en̄ hoe dat hi coninck wert.

In des coninckx lotharius tijden van vranckrijck soe regnierde een groot mo: ghende prinss op haspe gouwen in brabant die kaerleman hiet ende was die eerste prince van brabant Dese kaerleman was enen soen die puppijn vā landen hiet En̄ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant Ende hi was so wijs ende vroen datten coninck lotharius van vranckrijck die maecte hem een man vanden pallaes dat hi des coninckx sweert droech en̄ was des coninckx lotharius ouerste raet.

Dese puppijn van landen nam een wijff wt garscoengen die jette hiet daer van hi bi enen soen die grymolt hiet en̄ was die ander hertoch van brabant na sinen vader en̄ was oeck raet en̄ man vanden pallaes en̄ sweert dragher des coninckx lo: dewijcks van vranckrijck en̄ hi starf sonder kinder en̄ leefde nijt langhe.

Noch vanden seluen puppijn.

Dese puppijn van landen voerscreuen had oeck twee dochteren. die een was sinte gheertruyt en die ander was sinte begghe. Hertoch puppijn van landen starf int jaer doemen screef vi^{c} en xlviij Ende de hertoch puppijn doot was en hertoch grijmolt sijn soen oeck ghestoruen was de bestarf brabant en alle sijn heerlicheyden op sinte gheertruyt en op sinte begghe Ende de ghinck die moeder hertoch puppijns wijf mit horen twee dochteren sinte gheertruyt en sinte begghe en dryldem die heerlicheyt bi sinte aernouts rade. de stichtede sinte gheertruyt dat cloester tot nyuel en wert daer nonne en abdisse Ende sinte begghe wert enen man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerseelt Anno vi^{c} ende xlix Ende si wonnen enen soen die puppijn van haerstel hiet Item haerstel is een dorp en leyt opter maseu tusschen ludyck en maestricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Anno dm

comingen vā vrancrijck

Regnierden

Van puppijn van haerstel.

Na hertoch angijs en sinte begghen doet so wert puppijn van haerstel die vierde hertoch van brabant en wert oeck ouerste raet ende man vanden palas en sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich en mogende en regnierde na sinen vader yyy jaer Ende xviij jaer was hi ouerste raet en hoeftman van vranckrijck bi coninck lotharius en den coninck childerich Ende de coninck lotharius en coninck childerich doot waren de begonde der coninghen moghentheyt en ontsich seer te vergaen Ende puppijns dinghen begonnen seer te wassen Ende puppijn sloech sijn hant aen lothrijck en bleef daer ghewelduch heer of en puppijn street seer teghens menighen Ende teghen den onghelouighe coninck Rabbout van vriesslant Ende dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit sijn ghesellen in vriesslant om dat hi coninck rabbout ende die vriesen soude bekeren daermeyndren cronijcken van vtrecht off rijnden sal.

Noch van hertoch puppijn van haerstel.

Dese hertoch puppijn vā haerstel had een wijf die peltruyt hiet daer van hi twee sonen bi. die een soen hiet denijs ēn die ander soen hiet grymonaert. Ende bi sijn wijfs tijden so was daer een alten schonen joffer ēn hiet alpiades daer van puppijn een soen bi die klaerk marcel hiet want hi dese jouffer seer lief had Ēn aldus was dese klaerk marcel een ouerwonnen kastaert Ēn sinte lambert kerispte den hertoch puppijn daer om dat hi dese soen bouen sijn ghecht wijf van Ende daer om wert sinte lambert ghemartiriziert van dōs heren broeder mit sijn ghesellen Die al rasende worden ēn beten hem seluen handen ēn voeten of int jaer vi^{c} xcvij Ende int selue jaer starf sinte eggke Ende sinte hubert wert biscop in sinte lamberts stede.

Van klaerk marcel.

Klaerk marcel hertoch puppijns soen van haerstel wert na sijn vāders dot die vierde hertoch van brabant ēn van lothrijck want hertoch puppijns twee eerste sonen storuen beyde voer den vāder Ende hi was oeck ouerste raet ēn man vanden pallas ēn sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ēn hi was vol oerloghes ēn hi regierde al vranckrijck ēn het most al bi hem wt gaen wat in vranckrijck gheschiede ēn beschermde die crwen van vranckrijck seer vromelick. ēn hi verwan ende betrachtichde menich groot lantscap ēn prouincie beyeren sassen vresen bourgoengen prouincien almaengen swauen ēn street teghen die sarracenen ende sloech hem of drie ghecrwende coninghen ēn drie hondert dusent man ēn van sinen volck bleef daer xv^{c} man Ēn vanden oesten totten westen dwanck hi bereth ēn dal vāden sarrasinen ēn veel sarracenen landen ouer meer ēn vanden rijn totter danouwe toe Ende hi en street nye hi en want Ende hi had ter wapen meer eren dan emich van sinen ouderen Ende hi was die beste ēn vroemste krijsten kastaert daermen of ghehoert had. so dat in vranckrijck ghreen coningen en mochten wesen ten most bi hem wesen Ende bi sinen tijden was coninck in vranckrijck lotharius ēn chilperich ēn daer na coninck direct Ende die fransoysen baden ghemeenlick klaerk marcel die crwen te draghen ēn coninck te wesen van vranckrijck Mer hi en wouts nijt wesen ēn sprack het is beter ēn meerre eer den coninck te dwinghen.

en̄ te jaghen alsmen wil dan die crooen te draghen En̄ hi regnierde aldus xxvij jaer Ende doe hi aldus ghoerlooft had en̄ den schatt van vranckrijck daer in ghelept had doe nam hi den x penninck vander heyligher kercken goede van allen ghcestelt lieden goeden en̄ gaft den ridderscap en̄ den ruteren daer off hoer soudye. Ende doe hi starf doe sach sinte eleutherius die toe biscop was tot oerliens datmen haer ley ziel voerden totter hellen in vulcanus pott om dat hi dat ghcestelick goet beschatt hadde dat groot yammer waer soude hi daer om verloren bliuen dat hi den tiende penninck nam want hi so vroemen prince was en̄ so veel dede Ende hi starf doemē screef vijc en̄ xlij en̄ wert begrauen tot sinte denijs. dit hoert noch hier om

Doe kaerl marteel doot was doe liet hi drie sonen after die hi bi alpaydes finen wiue hadde Die outste soen hiet kaerl en̄ was prince van dringhen van oestrijck van bourgoengen en̄ van provincien en̄ hi had menighe segghe waer hi quam ende die auentuer was hem seer onderdanich Ende die ander soen hiet puppijn die clepy en̄ wert die vijfte hertoch vā brabant en̄ van lothrijck en̄ ouerste raet van vranckrijck Ende die derde soen hiet oeck griffoni of oeck remy en̄ dese wert eertsbiscop van riemen.

Anno dm

conincgen vā vrancrijck

Regnierden

Dese kaerl die prince kaerls marteels outste soen regnierde iiij jaer Ende int vijfte jaer leyde hi sijn wapen neder en̄ gaff puppijn sijn broeder alle sijn heerlicheyt ouer en̄ begaff die werlt en̄ wert monick Puppijn was seer stout en̄ machtich al was hi clepy van persoen en̄ hi hadde alle dese heerlicheden en̄ dede so veel vromicheden dat die fransoysen tozen puppijn tot een coninck van vranckrijck En̄ verwoldent aen den paeus zacharias diet consentierde alst voerscreuen staet Ende co ninck childerick en̄ sijn wijf worden in een cloester ghedaen en̄ eerlick versien En̄ puppijn wert coninck ghemaect en̄ sijn ghcslacht bleeft tot dat hugo capet greue van parijs coninck wert.

hertoech in aquitanien

engelrinus

Pupijn wert ghewijt eñ ghesacreert van sinte bonifaes wt den beuel des paeus zacharias eñ salfden ende wijden mit vrou keertraet sinen wiue die keyser eraclius dochter was eñ mit sinen kijnderen eñ mit groot kaerl Ende die paeus leyde daer op den kay soe wie hi waer die desen pupijn of sijn nacomelinghen die van sinen liue ghecomen waren die hem die franssche croen benaem dat si souden verbant werden eñ vermaledijt vãden monde gods.

Coninck van provincien.

kaerlemã.

Coninck pupijn had twee sonen Die een hiet karolus magnus dat is die grote kaerl die nae hem coninck wert eñ volcht in die kini der coninghen van vranckrijck Ende die ander hiet kaerleman ende regnierde in provincien drie jaer.

vijc kij

Pupijn.

Coninck pupijn staerff int jaer vijc eñ lxxi Hi was xviij jaer coninck van vranckrijck Hi wert begrauen bi sinen vãder kaerl marteel tot sinte danijs.

xviij jaer

Dese drie sijn kaerls martels sonen

kaerl

Dese kaerl was die outste soen van kaerl marteel. hi was prince vã dzingen van oestenrijck eñ vã bourgoengen hi had veel victorie Ende die auentuer was hem seer onderdanich.

Grifoy.

Dese was kaerls marteel ôde soen. hi hiet oeck remy ende wert eertsbiscop van riemen.

Item doemen coninck pupijn greuen soude eñ men sijns vãds graft op dede doe sachmen i sijn vãders tombe cleyn noch groot vleysch noch gheeente andes dan een groot swart serpent eñ die was binnen al swart verbrant Ende het waer yammer ende scade dat dese kaerl marteel soude verloren sijn om dat hi den tijns vander kercken eñ vanden ghestelikē goeden nam eñ hijt doch in kescherminsse der croonen van vranckrijck gheleyt hadde eñ oeck tegken die heyden.

Karolus magnus of die groote coninck kaerl pupinus soen was coninck van vranckrijck xxx jaer ende keyser van romen viij jaer ende een maent ende vier dagher Ende hi was die seste hertoch vā brabant ende van lothrijck Ende hem wert groot eer ghedaen vanden romeynen doe hi te romen quam Ende rie-
pen al mit luder stemmen cleyn ende groot kaerl mitten grisen haerde die god seluer verkoren heeft ende Augustus is van deser stadt ende is die beste die nv leeft die moet god vanden hemel gheuen eer victorie ende lang leuen ende wert mit groter eeren ende weerdicheyt keyser ghecroont van paeus Leo die derde opten heyligher kerstdach int jaer viij^{c} ende vij. Dese coninck kaerl verwan den coninck desiderius die der lom kaerden coninck was ende wan paueyen daer hi in was ende veng den coninck ende sijn wijf ende voerdense in vranckrijck ende verdestrueerde dat coninckrijck ende maecket te nijt Ende alle dat goet ende recht dat die lombaerden der heyligher kercken of ghewon nen hadden dat gaf hi hoer weder. Hi vermeerde seer dat rijck van vranckrijck. Hi verwan die sassen ende westphalen drie werf ende dwancse vanden heydenscap tot ter heyligher kerstен ghelooue so datmen hem hiet apostel vanden sassen.

Anno dñi

coningen vā vranckrijck

Regnierden

Item tot eenre tijt was desen kaerl laten weten dat bi nazers i spaengen lach enen ruese die fernagut hiet ende was ghecomen wt surien ende had mit hem xx dusent turcken ende ander heyden dese tyran ontsach noch sweert. scutt noch speer ende hi had vl starcker may cracht ende men mocht hem nergent doden dan i sijn nauel doe seyn de coninck kaerl den edelen greef Roelant dat hi daer tegher den ruese campen sou de. daer vocht onse here god in des edels kerstен arm ende hi raemde daer op ende stack den heyden tyran doer sinen nauel ende hi viel ter eerden ende riep Machomet macht met coemt mi te hulp ende hi sloechen doot Ende kaerl versloech al dat heydens ghedier wt spaengen.

Coninck kaerl had onder hem in sijn bedwang ende ontsich al duytschlant ende walschlant surien dat heylighe lant van beloften poelgen ytalien apulien calabrien ende al die vriessche marcken ende menich lantscap dat te lang waer te vertellen.

Op een tijt Die biscop tulpijn. greue woelant van genamonien. hertoch milds
soen van angijs. oetgier coninck van denmercken. arastamus coninck van engh
lant. gondelbbet coninck van vriesslant. gauserus hertoch van herdeeus. engelijn
hertoch van aquitanien. naman hertoch van beyeren mit vijf ander heren. engleris
hertoch van garschoengen. salomon ende sampson hertoghen van bourgoengen. estu:
le greue van bugomensis. garum hertoch van lothringhe. ende constantijn prouoest
van women. ende menich groot edel prince die hier nijt ghenoemt en sijn Dese wor:
den al verslaghen op vonseuale bi vrademisse een graue die gaurioen hiet dat groot
yammer ende schade was. Doe coninck staerl dit vernam toech hi ende woude dit
wreken ende bestreet dat heydens volck mit groter moghenthept. Ende die sonne
bleef stille staende drie daghe bi miraktel van gode also lanck als staerl vocht ende hi
verwan die heyden spaengen of dat si besaten ende sloech doot horen coninck angu
lant ende dwanckse al totter heyligher doepsel ende tersten ghloue.

Op een tijt quam dese coninck staerl tot constantinopel totten keyser constan:
tijn die seste die hem veel eeren dede ende presentierde hem veel costelicheyt te ghneuen
mer hi nams nijt so dat hem die keyser veel heylichdoms gaf dat hi mit hem voer:
de te parijs Als die doerne crwen ons heren die al groen wort mit bloemen doe hise
coninck staerl gaf Ende die bloemen worden manna dat is hemels broet Ende dat
manna is noch sinte danijs Ende oeck gaf hi coninc staerl enen nagkel van ons
heren nagkelen Ende een groot stuck van ons heren cruys ende dat sudarium dat is
dat sweet cleet ons heren ende onser lieuer vrouwen hemde daer si ysps onder dreeh
ende joseps klousen ende doeken daer ypristus in ghewonden wert inder cribben Ende
den arm van sinte symon dit gaf hi tot aken in onser vrouwen kercke die hi selner
de maken.

Dese coninck staerl stichte also menich cloester kercke als menich letter int. a.
b. c. staet Ende hi dede setten voer elcke cloester een letter van goude beghinnende
aen die. a. ende soe voert totten lesten letter Ende elck letter was een pont tornoys
weert Voert so stichte hi vier eertsche bisdom wt sinen eyghen goede i almaengen
Als Trier Colen Mens ende Straesborch Ende hi brochte dat groote studium ende
vniuersiteyt die tot athenen plach te sijn ende van athenen quam tot women tot pa:
rijs bi consent des paeus.

Conincklicaerl had ouer hem vier punten die seer te prijsen waren dat was gro
te vromicheyt. grote wijsheyt. clergye. ende een ridderlicken leuen. Hi dede sijn sonen seer
wel leeren in clergyen ende na ryden ende jaghen ende ter wapen pleghen Sijn dochteren
dede hi leeren edel werck. als breyen bestickten ꝛc. om dat si niet ledich en souden we
sen Ende ouer tafel mostmen hem lesen van hystorien ende van heren van wapen ende
van strijden van oerloghe ende van wijsheyt ende van goeden leeren.

Conincklicaerls moeder hiet vrouwe bertrade ende was des keysers Eraclius
dochter die hilt hi bi hem al hoer leuen in groter eeren van alle dat hoer betaemde
off hoer behoeff off hoer begheert was.

Conincklicaerls aensicht was een voet breet ende twee voet lanck ende was voet
achtich. sijn haer was swart. sijn nase was lanck enen halven voet. sijn baert ging
op sijn voeten. ende hi sach wt sijn oghen als een leewe. ende glansede mit sijn oghen als
carbunkel steen. sijn wijnbraeuwen waren eenre halue palme lanck. Ende als hi
gram was ende op yement sach. so en was ghen man so stout hi en was verueert.
Anno dm sijn gordel was acht sijnre voet ommeganck behalven bergent ende ghespe. Ende hi
at luttel broets Mer hi at wel een vierendeel van een weder ofte scaep of twee ca
coningen vā poen of een ganss of een scouder of een pauwe of een hase Mer niet dick en dranck
vrancrijcks hi meer dan drie werf ende elcke dronck hielt wel een quaert Tusschen tijden was hi
seer sober van eten of van dranckten Ende van desen conincklicaerl waer so veel of
Regnierden te scriuen dattet te lanck vallen soude.

Van desen kaerl scrijft biscop tulpijn dat hi van sinen seden ende ghedaente was
schoen ende groot Mer sijn op sien was wreet ende ontsiënlick Ende hi was sijn selues
viij voet lanck recht op ende neder gaende Ende hi was groff ende groot van liue Hi
was so starck dat hi een ghewapende ridder eens in enen strijt clouede vanden hoef
de totten sadel toe Ende hi sloech somwijl man ende peert ontween. Ende mey vant
in sinen tijden ghen ridder so goet noch soe vroet noch so stout ter wapen Ende hi
en was niet blijde om sijn ghewin. ende hi en was niet dweuich om sijn verlies Ende
enen ghewapende ridder in sijn hant staende hief hi op lichtelick bouen sijn hoeft.

Die paeus leo die gaf dey keyser karl dat hi patriarchscap ẽñ eertsbisdom ende bisdom gheuen ẽñ setten mocht die hem nutste docht.

Cominc karl maectey een sequentie Rex omnipotens die hodierna ꝛc̃.diemey op ons liefs heren hemeluaerts dach singhet Ende hi maecte die sequentie vay onser vrouwen Aue preclara maris stella ꝛc̃.

Cominckt karl had voer een manier dat bi sijn bedde stont ijnt ẽñ penne ende pertement op auentuer wes hem snachts inden sin quam dat beter bedocht was dan vergheten dat dede hi screuen om te onthouden.

Cominckt karl had twee wiuey Dat eerste wijff hiet hildegaert daer vay hi bi vijff soney Die eerste hiet lodewijckt ẽñ wert keyser ẽñ cominckt vay vrancrijckt na dey vader. Die anderde soey hiet drenuier ẽñ regnierde in spaengey. Die derde soey hiet hugho ẽñ regierde als cominckt in aquitanien ẽñ wert gheestelickt. Die iiij soey hiet dirckt ẽñ regnierde in prouinaey. Die vijfte soey hiet charloth ẽñ regnierde in bourgoengey.

Dat ander wijff hiet fustraet daer vay hi twee soney bi Die eey hiet puppijn ẽñ regnierde in lombaerdyey of in ytalien Ende die ander hiet karl ẽñ starff joncx.

Cominckt karl starff in sijn lxxiij jaer vay sijnre outheyt int jaer ons heren viij hondert ẽñ xv op die eerste kalende vay februarius Ende hi is begrauey tot aley in sijn capelle.

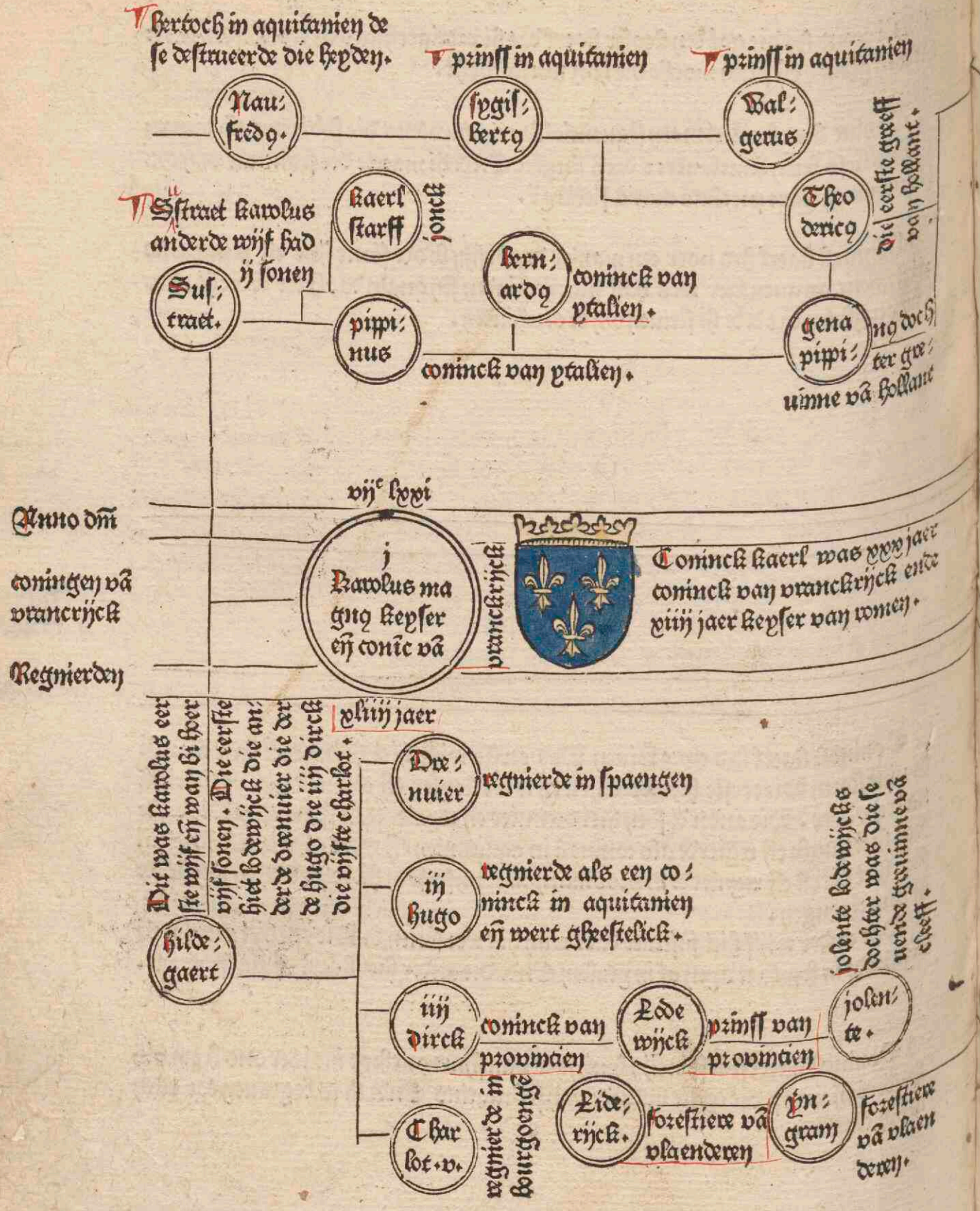
hertoch in aquitanien de se destrueerde die heyden.
prinss in aquitanien
prinss in aquitanien
Nau: fredo.
sygis: berto
Wal: gerus
die eerste greff van hollant.
Theo dericq
Sestraet karolus anderde wijf had ij sonen
karl starff joncx
Sus: traet.
pipi: nus
kern: ardo
coninck van ytalien.
gena pipi: ne
ne dochter gra: uinne vã hollant
coninck van ytalien.
Anno dm
viijc lxxi
coningen vã vrancrijck
Regnierden
j karolus ma gno keyser ende conic vã vranckrijck
Coninck karl was xxxj jaer coninck van vranckrijck ende viij jaer keyser van romen.
Dit was karolus eerste wijf ende hij wan bi haer vijf sonen. Die eerste hiet lodewijck die anderde drenuier die derde hugo die iiij dirck die vijfte charlot.
xliij jaer
Dre: nuier
regnierde in spaengen
hilde: gaert
iij hugo
regnierde als een co: nincx in aquitanien ende wert ghestelicx.
iiij dirck
coninck van provincien
Lode wijck
prinss van provincien
jolen: te.
jolente lodewijcks dochter was dese vierde vrauwe vã charlot.
Charlot. v.
regnierde in bourgonge
Lide: rijck.
forestiere vã vlaenderen
yn: gram
forestiere vã vlaenderen.

Lodewijck die goedertieren ende oeck lodewijck die eerst also ghenoemt coninck Caerls eerste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Ende hi had een wijff ende hiet armgaert daer van hi twee sonen bi Die eerst hiet lotharius ende die ander hiet puppijn.

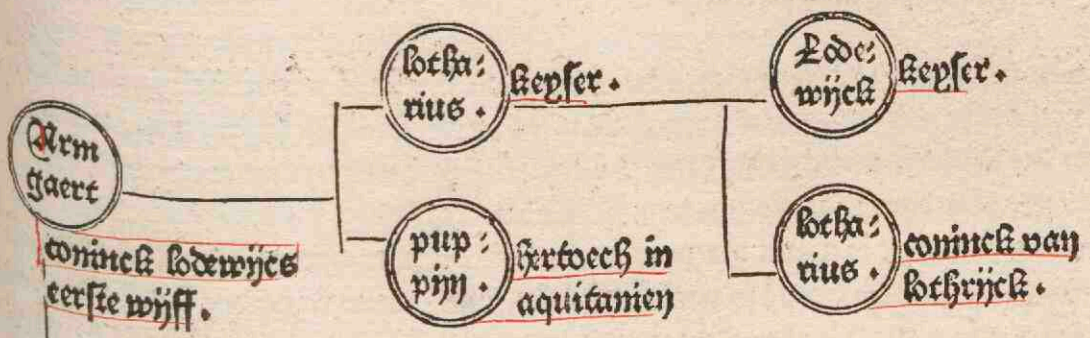

Sinte fredericus die vij biscop van vtrecht kerispte desen keyser ende coninck lodewijck om dat hi sijn na richt ghetrouwet had. ende woude dat si vā een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne Ende dede den biscop doden tot vtrecht inder kercken dwe hi misse ghedaen had.

xxx jaer

coninck lodewijcks anderde wijff.

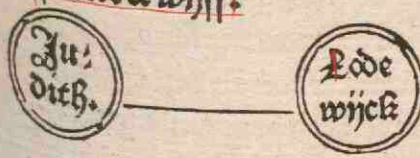

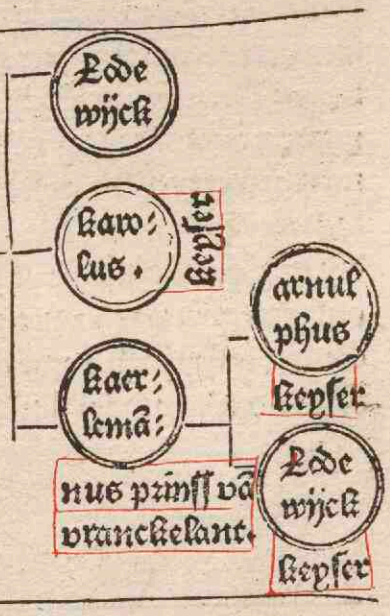

Doe die coninck lodewijck coninck Caerls soen sijn eerste wijff ghestoruen was die armgaert hiet. nam hi een ander wijff hiet judith ende was des hertoghen dochter van keyeren ende was oeck sijn na richt Ende daer van hi oeck twee sonen bi Die eerst hiet Caerl die calwe ende wort coninck van vranckrijck na sijn vaders dot ende staet hier in die lini der cominghen van vrancrijck. ende die and soen hiet lodewijck.

Caerl de caluwe was eerst coninc van garsongen Ende na sijn vader was hij coninck van vrancrijck hertoech van brabant ens heer van alle dat lant dat neffen der mase leyt Als vlaenderen holkant zeelant Ende van alley neffens der zee Ens oeck normandien totter gronde toe hier was dese caerl aen gheweset ende aen ghe-
deylt Ende sijn broeder coninck lodewijch was coninck van germanien ende prin
ce van beyeren ende van swauen.

Sinte fredericus biscop van vtrecht berispte den keyser lodewijch om dat hi sijn
na niet ghetrouwet had Ende woude dat si van een souden scheyden Ende dit ver-
nam die keyserinne ende dede desen heyligen biscop hier om ümoerden tot vtrecht
inder kercken daer hi rechteuoert misse ghedaen had.

Ende als dit die paeus gregorig die vierde vernam ende alle die biscoppen vā
duutsche ens walsche landē so verbondē si hem mittē paeus tegen den keyser om dit
te corrigieren Ende die paeus quam neder in vrancrijck Ende verseynde den key-
ser lodewijck in switsen in een cloester daer hi leefde sijn leuen lanck ende penitencie
dede Ende judith die keyserinne wert oec in een cloester beslotē ende een ghewijde
de nonne gemaect Ende lotharius sijn outste soen wert keyser gemaect ende geset
inden stoel der mogentheit Ende dese keyser lotharius liet twee sonen achter die eē
hiet lodowicus ende wert keyser na sijn vader lotharius Ende die ander hiet lotha-
rius ende was coninck van lotrijck. Als keyser lodewijck dood was so quam co-
ninck caerl de caluwe van vrancrijck ende was keyser mit dan twee jaer Ens na
keyser caerl de caluwe so wert keyser een die caerl hiet ens was comme lodewijchs
soen van germanien daer na wert keyser een die Arnulphus hiet ende was caer-
lemanss soen coninck van vranckey lant Ens daer was coninck lodewijch van ger
manien oudevader off ende dit was die leste keyser van gwte caerls geslacht Ens
na hem wert een Roemsche coninck ende hiet lodewijch ens was keyser arnulphus
soen mer hi en was ghen ghewel dich keyser wantter ander waren diet hem ontde-
den ende ontweldichde Ende als hi die keyserlike crwen ontfaen soude so wert hij
onderweghen van sinen vyanden ghevanghen in lembaerdyen ende daer starff hij
Ende die keyserlike crwē quam inder almaenscher handen ende wert den franschen
bloede ontdwonghen Ende lodewijch sterf int jaer ons heren ix^{c} ende tien.

Anno dm

coningen vā vrancrijck

Regmierden

Karolus caluus dat is kaerl die calume keyser lodewijch 8de soen was conick van vrancrijck xxxiiij jaer Hij had een wijff hiet rijchult daer van hi drie sonen bi Die eerste soen hiet lodewijch en was coninck na den vader die ander soen hiet kaerl ende was coninck in garscoengen die derde soen hiet kaerleman ende was hertoech van prouincien.

Dese coninck kaerl die calume had veel gwoter landen daer hi heer off was Ende hi wert noch na keyser na lodewijch sijn broeders soen Ende hi stichtede veel cloester ten ende kercken in italien ende in vrancrijck ende hi maecte dat respons Cruces apostolor &c Ende hi had opghenomen een stadt te make alsso gwoot als constantinopel was ende die woude hi hebben doen hieten na hem karopulum.

Dese coninck kaerl sterff ouer kerch int jaer viij^{c} lxxix Ende hi was een jaer ende negen maenden keyser eer dat hi sterff.

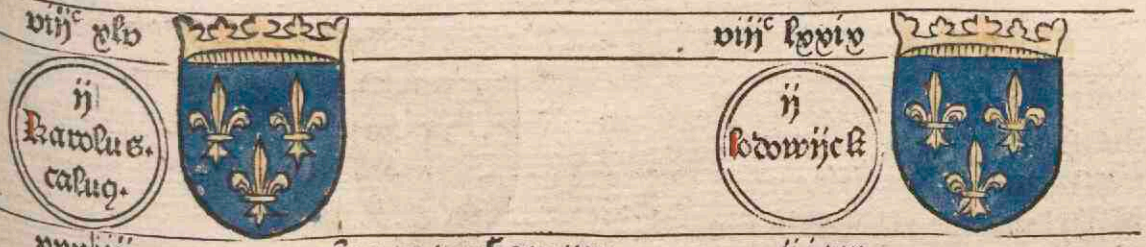

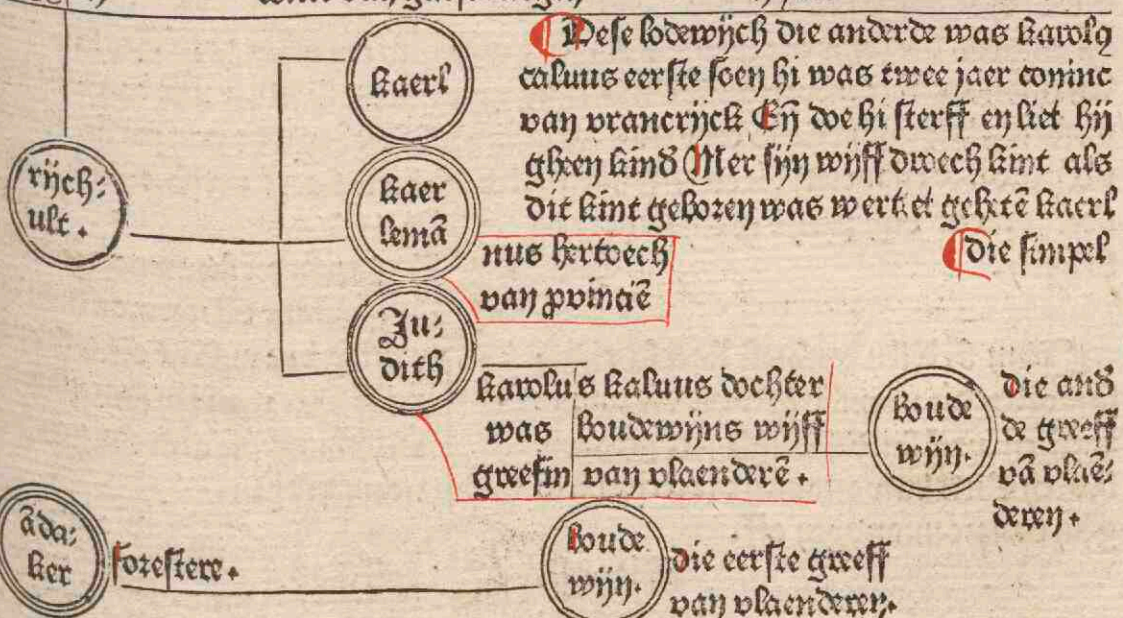

Dese voerghenoemde Kaerl de caluwe eer hi keyser wert dat was int jaer viijc lxij doe maecte hi van vlaenderen een greefscap ende gaft enen ridder die houdewijn deserijn hiet ende was eerst bosschc wachter die die straten veyleghde in den bosschc vā des conincks weghen Ende dese houdewijn ontscaecte dese coninck Kaerls dochter die judith hiet daer die coninck seer toornich om was mer het wert ghedadingt ende die coninck maecte hem greue van vlaenderen int jaer viijc ende lxij Ende des jaers daer na eer dese coninck Kaerl keyser wert so gaff hi om sijn wil hughens des edelen graefs enē edelen prince die dirck hiet ende was des edelen prince walgerus broeder die gaf hijt lant van oestvranckrijck ende noemdet hollant ende maecte daer off een greefscap ende maecte dese dirck greue van hollant Ende coninc lodewijck coninc van germanien Dese coninck Kaerls broeder die gaff desen graue dirck dat lant van wasda dat nv vrieslant hiet int jaer viijc lxviij.

Anno dm viijc lxxxj

Kaerl die simpel of die grote die ij also genoemt was conic van vrancrijck xxviij jaer. mer in sijn jonchcyt regnierden sijn oemen voer hem x jaer Ende vdo vā angiers die besat dat meeste deel vā den tijden dat sijn oemen regnierden Aldus en regnierde hi selver nijt dan xviij jaer Ende als dese coninck vdo dot was doe quam robbrecht greue van parijs coninc vden broeder ende woude die crone besitten Mer coninck Kaerl verslaech desen robbrecht greue van parijs in een strijt bi sysoy.

ij Kaerl die simpel

Regnierden xxviij jaer

Item bi desen coninck Kaerls tijden so worden die normās gedept die vrancrijck ende veel landen langhe seer ghequelt hadden Ende daer quamen die eerste hertoghen van normandyen off.

gilla. conic

Kaerls dochter was die eerste greuinne vā normandien des eerste greue wclant off robberts wijff ende wan een soen gheheten wilhelmus die andere greef vā normandyen.

Die eerste greef vā normandyen.

Roe: lant.

off Rob: bert.

wilhel mus.

die andere greef vā normandyen.

Dese conick staerl die simpel of die grwe had twee wiue ogme des coninckx edelberts dochter vay enghelant daer way hi enen soen bi hiet lodewijck ende die wert namaels coninck vay vranckrijck Ende een dochter hiet gilla ende had den eerstey hertoch vay normandyey Dese cominc staerl wert vertraden eñ vertradelic ghruanghen vay enen die egbrecht hiet grwe vay vermandoys eñ had grwe wb; brecht fuster vay parijs die verslaghen wert bi ysoy Ende hi hielt desen coninck ghruanghen dat hi vay elkendighen horgher starf Ende die coninghinne mit lode; wijck den jonghen kijnde ruumden in enghelant Ende dese grwe egbert vay ver; mandoys eñ die grwe vay serters elck woude coninck wesen Mer die franssoyse en wouden ghen vay leyden hebben Ende corey wdolphus hertoch rybaerts soen vay bourgoengey.

Dese staerl eñ lodewijck des kijnts oemey regmierdey vay des kijnts we; ghen vijf jaer lanckt.

vijc lxxxi vijc lxxxvi

staerl coninck stauel

Lode; wijc conic stauel

staerl vā germa mey.

Wdo. vā āgiers greff

wbberts soen.

Rdol phus her; toech

vay bour; goengen co nic stauel.

v. jwer

v. jaer

ix jaer mit fortsey

viij jaer

Staerl vay ger; manien des kijnts out oems soen reg; mierde vay des kijnts weghen oeckt vijf jaer lanckt.

Wdo grwe wb; berts soen vay Angiers wert conic vā vranc; rijckt mit fortsey eñ regmierde sey ix jaer lanckt bi des kijnts

alsoe mit fort s tijden.

Rdolphus hertoech vā bourgoengey was coninck vay vranck; rijckt viij jaer eñ oeckt coninck vay ytalien. eñ dit was bi des jon ghen conic lodewijcs tijden staerl die simpel soen.

Grwe wbbert vay angiers had twee sonen die een hiet wdo ende besat die crwen vay

Rob; berts grwe vay angiers.

vranckrijckt ix jaer mit fortsey. Die ander soen hiet wbbert eñ wert grwe vay pa rijs Dese had een soen hiet hugho die grwot ende was grwe vay parijs die had te wijf heylwijckt keyser otten fuster Ende daer way hi bi hugho capet grwe vay pa rijs die na coninckt vay vranckrijckt wert mit fortsey.

Thedericus was die an derde greeff van hollant.

Die iij greef van hollant

thede ricus

arnul phus

hilde gont

lut gaert

des keysers dochter van grieken ende greuinne van hollant.

karo lus.

hertoch van brabant eñ waer achtich erfghenaem vā vranc rijck.

Otto hertoch van brabant ende van lothrijck.

gheer tgha

karolus dochter greefin vā louen eñ vā brueſel.

Anno dm

conincgen vā vrancrijck

Regnierden

iy^{c} xxviij

iij lodewijck.

iy^{c} lv

iiij lotharius.

xxviij jaer

xxxi jaer

Lodewijck die derde alſo geheten kaerl die ſimpels ſoen was coninck van vranckrijck xxviij jaer Eñ hi had twee ſonen Die eerſt hiet lotharius eñ was coninck na den vad Die ander ſoen hiet kaerl ende wert hertoch van brabant eñ van lothrijck. ende een dochter hiet hildegont ende had te man dirck die ander greef van hollant.

Rob bert

Lotharius coninck lodewijcs ſoen was coninck van vranckrijck xxxi jaer. hi had een ſoen hiet lodewijc eñ was conine nader vader. lotharig maecte hugho die gwoot ſijn moeyen man coninceſtauel van vranckrijck eñ hugho capet ſijn ſoen wert coninceſtauel na ſinen vader.

greue van parijs

hugo.

de gwoot greue van parijs.

Rit saert

die iij hertoch van normandyen.

Rit saert

die iiij hertoch vā normādyen

Rob bert

die.v. hertoch van normandyen.

Die iiij greue van hollant.

Die .v. greue van hollant.

direct

direct

direct heer van bredewde.

syfri: dus.

Sy: mon. heer van teylinghen.

Syfridus borchgraeff ende heer van bredewde ende van teylinghen.

heyn: rick. greue van louen ende van bruesel

ix^{c} lxxxvi

ix^{c} lxxxviij

v lodowijck

Hugho. Capet.

ij jaer

iij jaer

heyn: rick.

Otto.

Rob: bert. hertoch van normandien

wilhel mus. comine van enghelant

heyn: rick. comineck van en: ghelant.

comin gine van enghelant

lucia. greef: mne van holoengē

Ceci: lia ab disse

Rit: saert.

wilhel mus. die vi hertoch van normandyen ende comineck van enghelant.

Lodewÿck die vierde also ghenoemt coninck lotharius soen was coninck van vranckrÿck twee jaer eñ hi en liet ghen kinder after Eñ hi was die leste coninck van vranckrÿck van puppÿns eñ van kaerls gheslacht want die crowen was seer ghedaelt van ontsich want die ghenslachten van vrancrÿck veel onleden teghen een hadden Ende oeck twee of drie coninghen after een ghen luden van grote bedrÿff en waren so dat si ghen ontsich en hadden als hoer voer vaders Ende dat keyserÿck was oeck vter franscher handen Also ist nv die ander reyse dat die edel crowen van vrancrÿck of ghenset is dat rechte bloet eñ erfnaem vanden crowen Ende een ander inder cronen ghecomen mit machten Ende hebben die rechte coninck ter syden ofghenset eñ sÿn selver coninghen ghenworden Te weten eerst Puppÿn sette dat rechte bloet van troyen off die iij^c ende lxiij jaer coninghen ghenweest hadden vander crowen van vranckrÿck eñ die vranckrÿck eerst begrepen hebben Te weten nv ten anderen mael coemter een eñ hiet hugho capet of hugho die growe eñ was een greue vã parÿs die heeft dat edel bloet van puppÿn eñ van kaerls ghenslacht ofghenset die die crowen van vranckrÿck besetten hadden ÿj^c eñ xxxvÿ jaer Ende si besaten dat keyserÿck hondert jaer ende een jaer Ende die crowen sonde mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrÿck ende van brabant die dese coninck lodewÿcks oem was eñ coninck lotharius broeder Ende had hertoch kaerl ghen kinder ghehadt so had greef aernout van hollant die naest totter crowen ghenweest want sÿn moeder was coninck lotharius eñ hertoch kaerls suster.

Anno dñ

coningen vã vrancrÿck

Regnierden

Hugho capet of hugho die grot greue van parÿs Dese wert comne van vranckrÿck mit machten eñ mit fortsen Hi was van sassen ghebozen Eñ sÿn moed was die ander keyser otten suster Dese hugho was seer grot ende starck ghemaecht in vranckrÿck Ende hi had twee broeds die een hiet otto eñ die ander hiet heynrick Ende hi had twee wiuen Die eerst hiet haroys Ende die ander hiet etikda Ende hi had een soen hiet robbrecht die na hem coninck wert Ende hugho was ix jaer coninck van vranckrÿck.

Robbrecht coninck hughen soen was coninck vã vrancrijck xxxiiij jaer Hi had een wijf eñ hiet constancia Ende hi had bi hoer vier sonen die eerste soen hiet heynrick eñ was coninc nãden vader Die ander soen hiet hondrus ende starf jonck Die derde soen hiet hugho eñ was prince in oestvranckrijck Die vierde soen hiet wobbrecht eñ was hertoch van bourgoengen Ende hi had een dochter die hiet alijt eñ was greefinne van nyueers.

Heynrick coninck wobbrecht soen was coninck van vranckrijck xxx jaer Eñ hi had een wijf hiet anna eñ hi had drie sonen.

Die eerste soen hiet philips eñ was coninck nãden vader.

Die ander soen hiet wobbrechc eñ starf jonck.

Die derde soen hiet hugho eñ was greue van vermandoys.

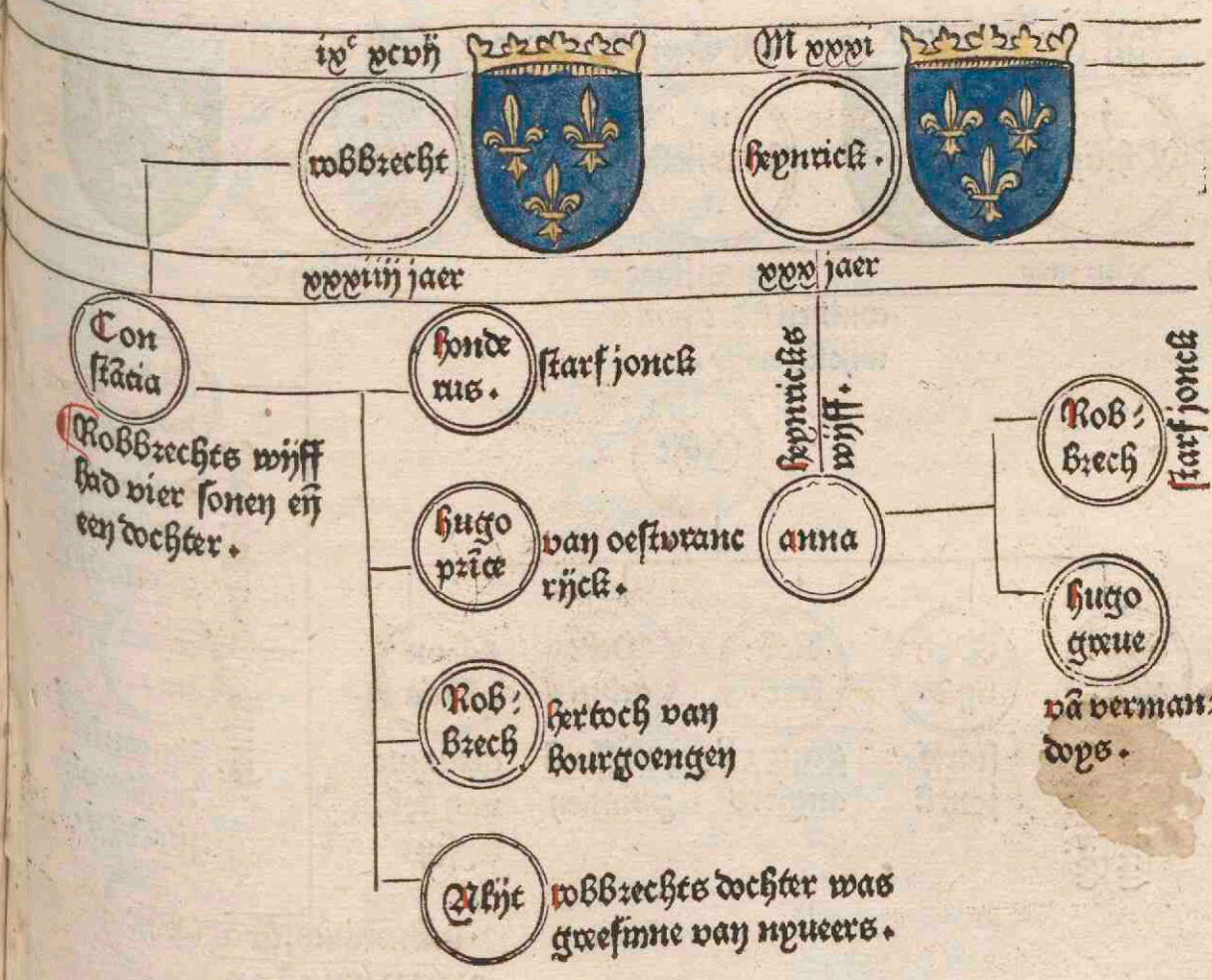

Philipps comine heynrics soen was coninck van vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet berthe ende was des greuen dochter van hollant Ende hi had een soen hiet lodewijck die nae hem coninck wert Ende hi had een dochter en hiet constancia.

Lodewijc comine philipps soen was conic vā vranc rijck xxviij jaer Hi had een wijf hiet alijt en had vijf sonen Die eerste hiet lodewijck en was comuc na den vader. die andē hiet heynric en was eertſ biſcop vā riemen. die iij hiet philipps. die iiij wob bert. die .v. pelgrim Ende die dochter hiet constan cia greuinne vā tolloysen

Lodewijck comine lo dewijcs soen die men hiet die sieck was co mine vā vrancrijck xliij jaer Hi had iij wiuen. die eerſt hiet alienora en was des greuen dochter van Aquitanien daer hi philippus bi had die na hem comine wert Dat andē wijf hiet johanna Ende dat der de wijf hiet alijt.

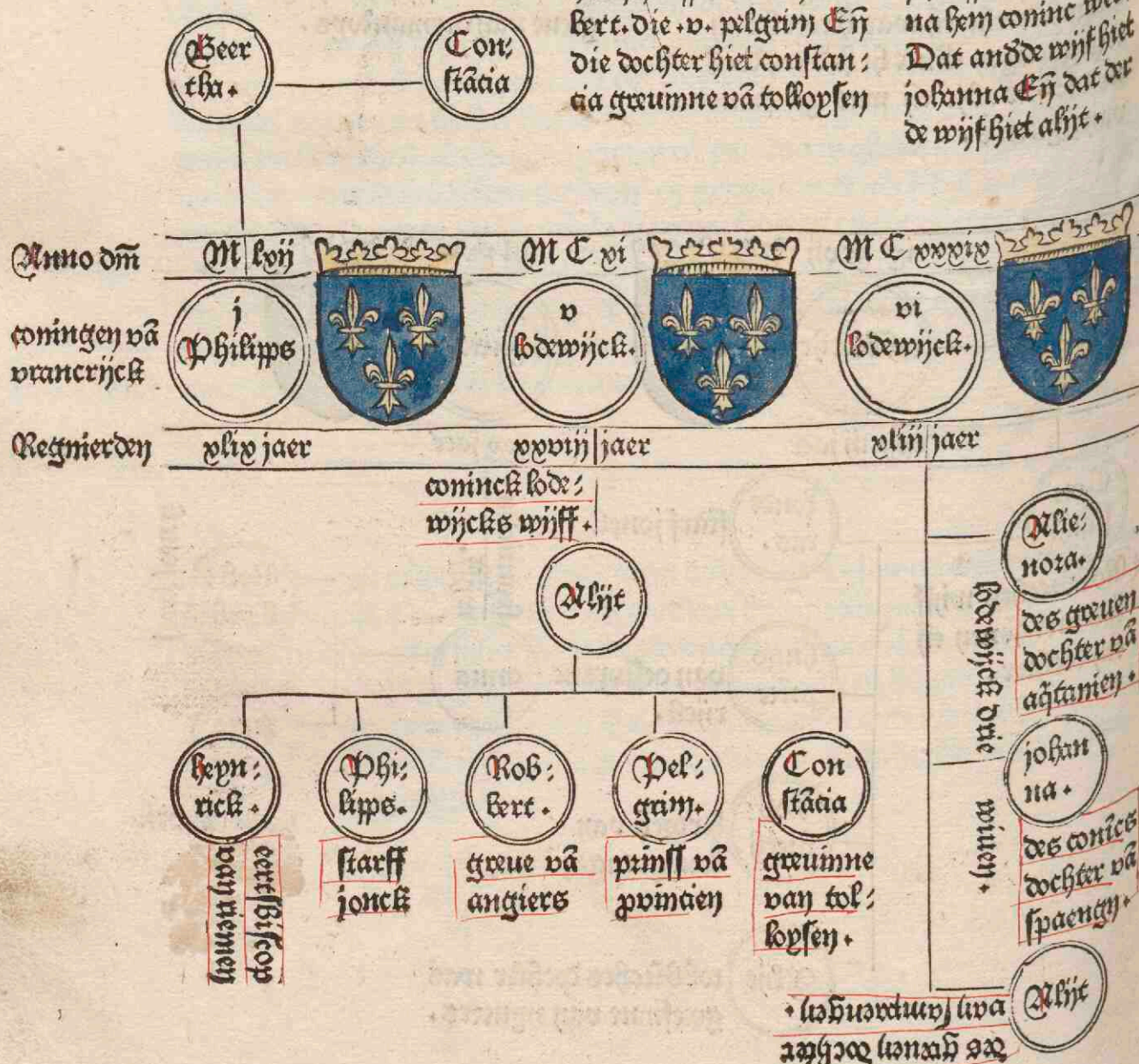

Philips lodewijchs soey was cominck van vrancrijck xliij jaer Hi had een wijff hiet ysabeel van haynant Ende hi had twee soney ende een dochter die eerste soey hiet lodewijch ende was comine na dey vader Die andde soey hiet philipps ey was greef van loloengey Ende die dochter hiet maria hertoghine van brabant.

Lodewijch cominck philipps soey sinte lodewicus vader was comine van vrancrijck iij jaer Hi had een wijff ey hiet blancte daer hi bi had vijf soney ey een dochter die eerste soey was sinte lodewijch ende was cominck na dey vader.

Die anderde soey hiet philipps ende sterff joncki Die derde soey hiet Robbrecht ende was greue van Artoys Die vierde soey hiet Anfrons ey was greue vā poytiers Die v soey hiet kaerl greue van Angauwey ey comine van sialley. die dochter hiet ysabeel ende sterff sonder may.

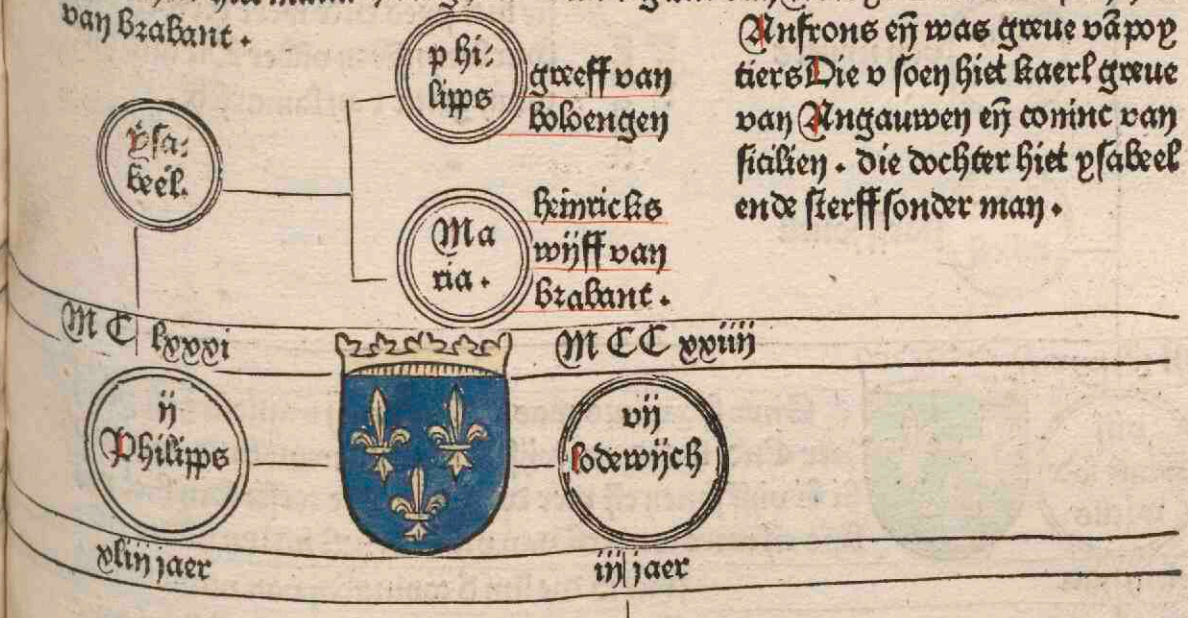

Des conics wijff

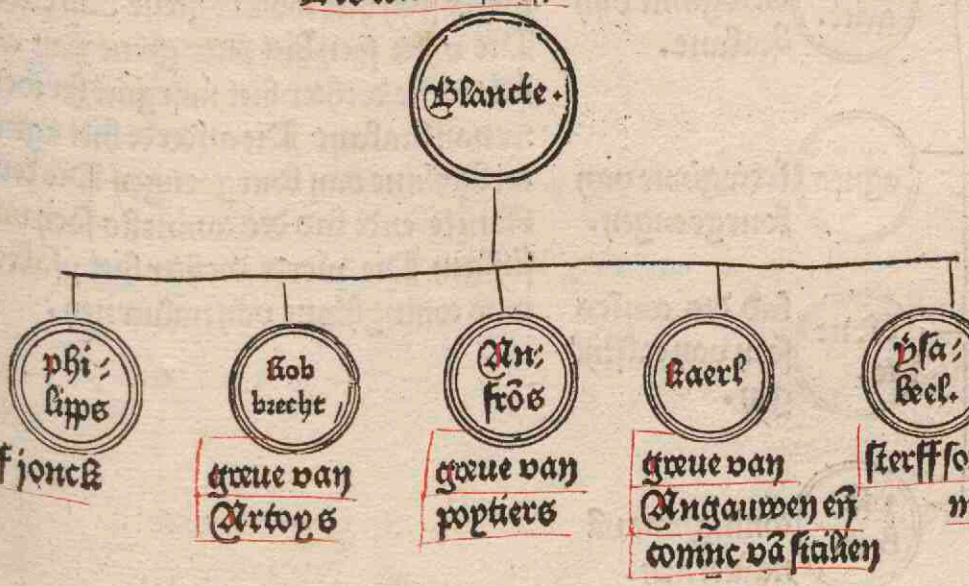

sterf jonckt

greue van Artoys

greue van poytiers

greue van Angauwey ey comine vā sialley

sterff sonder may.

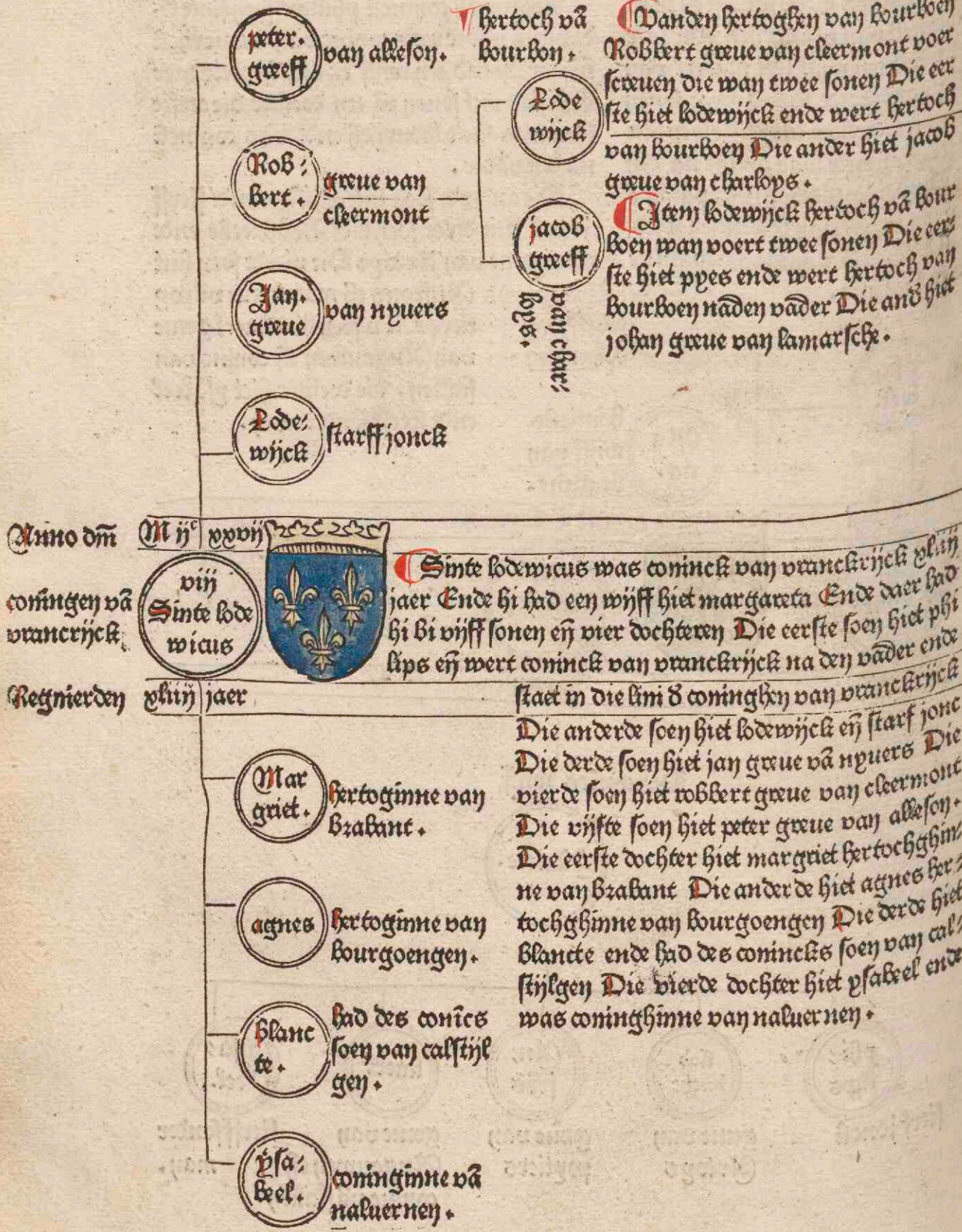

Wanden hertoghen van bourboen Robbert greue van cleermont voer ſcreuen die wan twee ſonen Die eer ſte hiet lodewijck ende wert hertoch van bourboen Die ander hiet jacob greue van charloys.

Item lodewijck hertoch vā bour boen wan voert twee ſonen Die eer ſte hiet pyes ende wert hertoch van bourboen nadē vāder Die and hiet johan greue van lamarſche.

Sinte lodewicus was coninck van vranckrijck ylij jaer Ende hi had een wijff hiet margareta Ende daer had hi bi vijff ſonen eñ vier dochteren Die eerſte ſoen hiet phi lips eñ wert coninck van vranckrijck na den vāder ende ſtaet in die limi d coninghen van vranckrijck Die anderde ſoen hiet lodewijck eñ ſtarf jonc Die derde ſoen hiet jan greue vā nyuers Die vierde ſoen hiet robbert greue van cleermont. Die vijfte ſoen hiet peter greue van alleſon. Die eerſte dochter hiet margriet hertochghinne van brabant Die ander de hiet agnes hertochghinne van bourgoengen Die derde hiet blancke ende had des coninckes ſoen van calſtijlgen Die vierde dochter hiet yſabeel ende was coninghinne van naluernen.

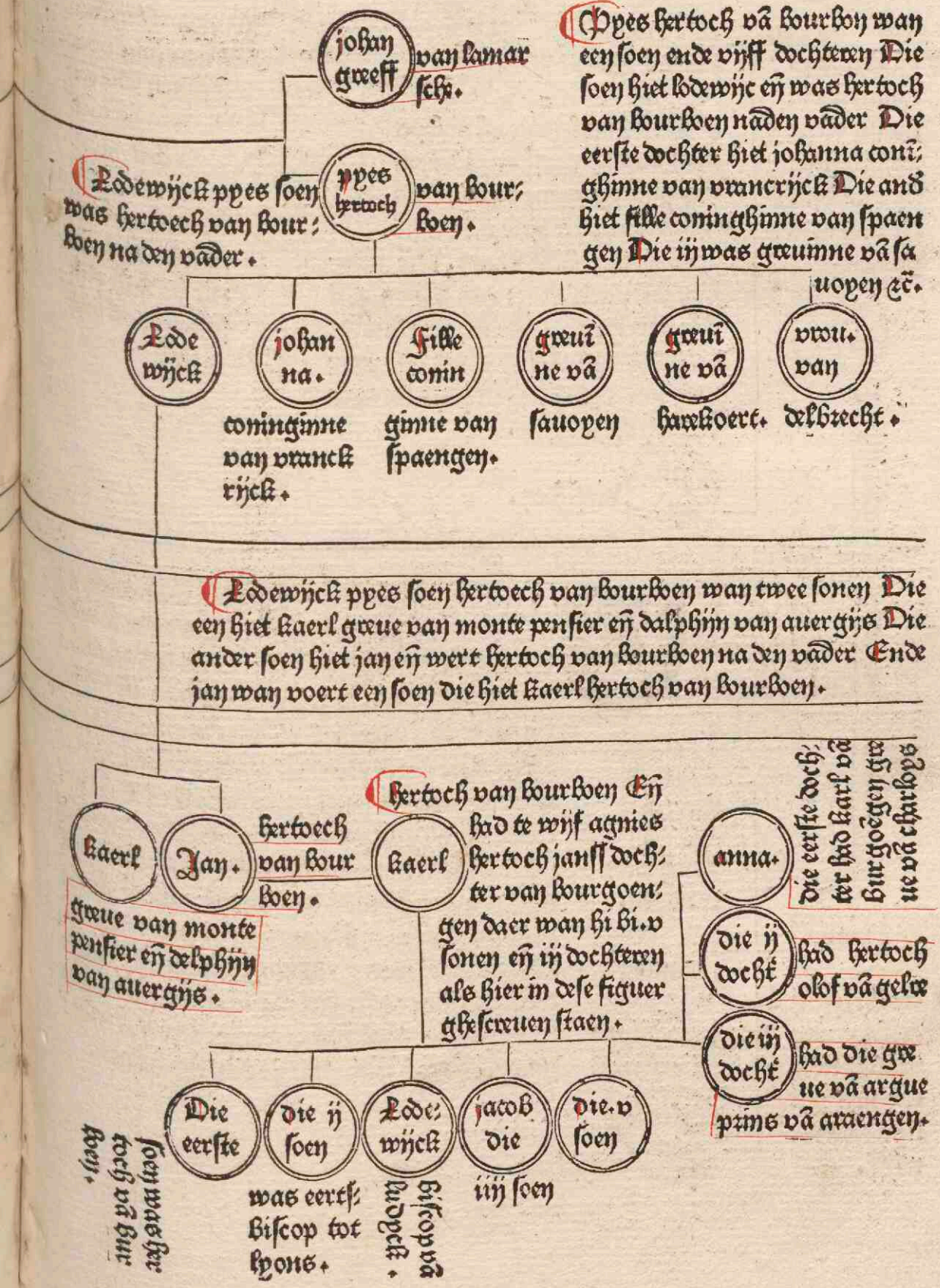
johan greeff van lamarsch.
Ppes hertoch van bourbon
Lodewijck ppes soen was hertoech van bourboen na den vader.
ppes hertoch van bourboen.
Ppes hertoch vā bourbon wan een soen ende vijff dochteren Die soen hiet lodewijc eñ was hertoch van bourboen nāden vāder Die eerste dochter hiet johanna conīnghinne van vrancrijck Die and hiet fille coninghinne van spaengen Die iij was greuinne vā sauoyen ec.
Lode wijck
johan na.
coninginne van vranckrijck.
Fille comin
ginne van spaengen.
greuine vā sauoyen
greuine vā harlloert.
vrou. van delbrecht.
Lodewijck ppes soen hertoech van bourboen wan twee sonen Die een hiet staerk greue van monte pensier eñ dalphijn van auergijs Die ander soen hiet jan eñ wert hertoch van bourboen na den vāder Ende jan wan voert een soen die hiet staerk hertoch van bourboen.
staerk
Jan.
hertoech van bourboen.
greue van monte pensier eñ delphijn van auergijs.
staerk
hertoch van bourboen Eñ had te wijf agnies hertoch janss dochter van bourgoengen daer wan hi bi. v sonen eñ iij dochteren als hier in dese figuer ghescreuen staen.
anna.
die eerste dochter had staerk vā bourgoegen greue vā charlroys
die ij dochē
had hertoch olof vā gelre
die iij dochē
had die greue vā argue pīms vā araengen.
Die eerste
die ij soen
Lodewijck
jacob die
die. v soen
was eertsbiscop tot lyons.
bisscop
iij soen
soen was hertoch vā bourboen.

Ysabeel was coninck philippus eerste wijff des coninckx dochter van arragonien.

Ysabeel.

Die sijn coninck philippus twee

Karl greue van valoys.

Karl greue van allefon.

Philippus. greue vã valoys eñ wert noch coninck van vranckrijc na karl die schoen.

Dese karl greue vã valoys wan voert twee sonen Die een hiet philips greue van valoys eñ wert noch coninc vã vranckrijck na karl die schoen. Die ander soen hiet karl greue van allefon Eñ dese karl wan voert een soen hiet peter greeff van allefon Ende dese peter wan voert een soen hiet jan ende was hertoch van allefon.

Philippus. die schoen.

Anno dñi M iijc lxxxi

Philippus sinte lodewijcks soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had twee wiuen dat eerste wijff hiet ysabeel eñ was des coninx dochter vã arragonien daer wan hi bi iij sonen die eerste hiet lodewijck eñ was coninck na den vãder Die ander soen hiet philips die schoen eñ wert coninck na jan sijn broeders soen Die derde soen hiet karl greue vã valoys Doe dit wijf ysabeel dot was nam die coninck een and wijf eñ hiet maria eñ was des hertogen dochter van brakant daer wan hi enen soen bi ende hiet oeck lodewicus eñ was greue van dotingen Eñ twee dochteren Die eerste hiet maria eñ was hertoginne van oestenrijck Die ander dochter hiet margareta eñ was coninghinne van enghelant.

Philippus. xiiij jaer

Regnierden

Philippus.

Lodewijck greeff van dotingen.

maria

maria hertoghinne vã oestrijck

Margriet. coninghinne van enghelant.

Des hertogen dochter van brabãt was coninck philips anderde wijff.

peter. greeff van alleson johan hertoch van alleson Lodewijck hertoch van alleson.

Sinte lodewicus coninck van vranckrijck ordinierde een sette dat̃er in vranckrijck sonder wesen twaleff ghenoten Als een collegium off capittel Ende die sonder ouersten raet wesen vander cronen van grote saken die die eer ende wel varen vanden lande aengaen Ende dat sijn sess hertoghen een sess grauen Ende vanden sess hertoghen sijn drie biscoppen Ende vanden grauen sijn oeck drie biscoppen.

een jaer

Lodewijck coninck philips soen was coninck van vranckrijck een jaer Ende hi had een soen hiet johan een die wert coninck na den vader.

ij jaer

Johan coninck lodewijcks soen was coninck van vranckrijck twee jaer Ende starff sonder kinder.

Philips die schoen coninck philips anderde soen was comte van vranckrijck xxviij jaer Hi had een wijff hiet johanna en was des comtes dochter vã naueerney daer wan hi iij sonen bi en een dochter Die eerste soen hiet lodewijck en was coninck na den vader Die ander soen hiet robbert en starff jonck Die iij soen hiet philippus en wert noch hier na coninck Die iij soen hiet kaerl die schoen en wert noch daer na coninck Die dochter hiet ysabeel en had coninck edelbertus van engelant te man En daer wan si bi den jonghen coninck eduaert van engelant En dit is die dochter daer die engelsche die croen van vranckrijck hem off vermeten te hebben want coninck kaerl hoer broeder starff sonder kinder Mer coninck lodewijck hoer outste broeder liet een dochter after die coninck philips van naueerney had Ende had die croen op een wijff moghen comen so hadse op die coninginne vã naueerney al ghecweest.

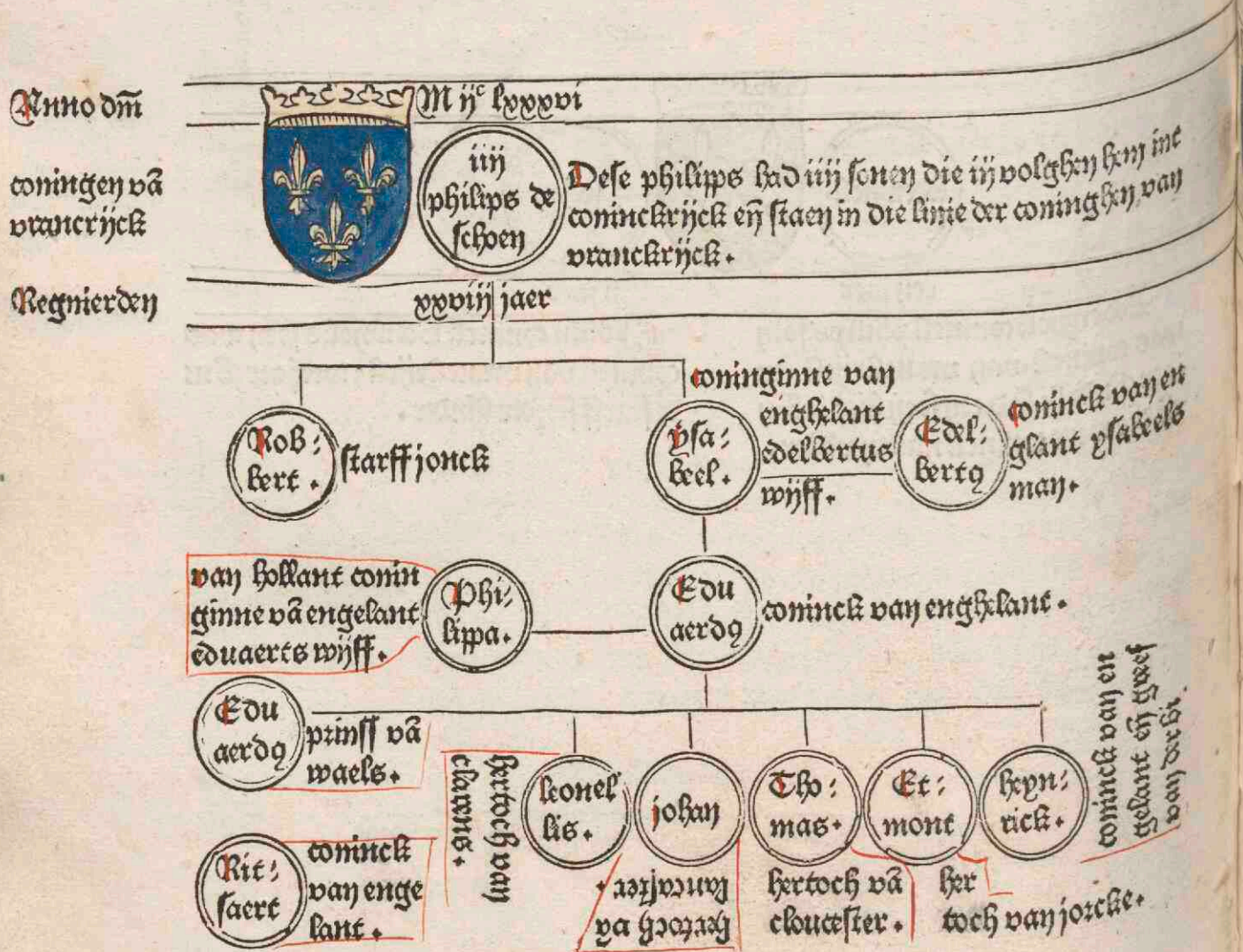

Lodewijck coninck philips eerste soen was coninck van vrancrijck ix maene en hi had een wijff bi sijn vaders tijden en hiet margriet mer hi en had daer ghen kinder bi Daer na had hi noch een wijf bi sijns vaders tijden en hiet clemende des coninckx dochter van vngarien daer had hi een soen bi en hiet johan en starff jonc Ende hi had daer oeck een dochter bi hiet johanna en had coninc philips van nauernen Ende om datter nijt dan een dochter vaden coninck bleeff so quam die crone op philips des conincs broeder.

Philips coninc lodewijcs broeder was.v.jaer coninc na sijn broeder Mer hi en liet ghen kinder dus quã die crone op kaerl die schoen sijn broeder.

Kaerl die schoen coninc lodewijcs en conic philips broeder was vij jaer coninck Hi had drie wiuen en bi ghen en had hi kinder En dat rijck en die crone quam op philips greue van valoys want hi die outste en die naeste was vanden sweert sijde en van mans personen want dese coninck kaerl en philips van valoys waren tweer broeder kinder Mer die coningimne van enghelant was dese coninck kaerls suster mer ten mocht op ghen wijff comen als voerscreuen is.

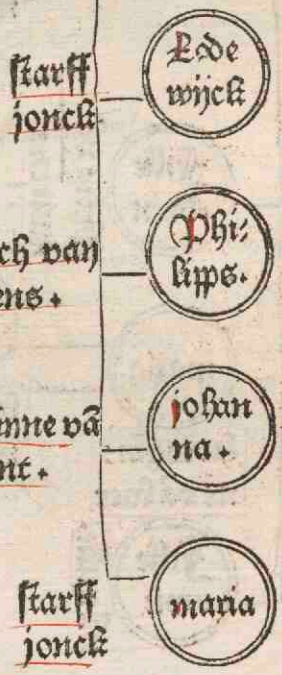

Philips van valoys was coninck van vranckrijck xxviij jaer Hi had twee wiuẽ dat eerste wijf hiet blanche en was des conincs dochter van naueernen dat and wijf hiet johanna vã bourgoengen En had iij sonen en ij dochtẽ Die eerste soen hiet jan en was coninc nãden vad Die ij soen hiet lodewijc en starf jonc Die iij hiet philips hertoch vã oerliens Die een dochte hiet johanna en had greef willem vã hollant. die ij hiet maria.

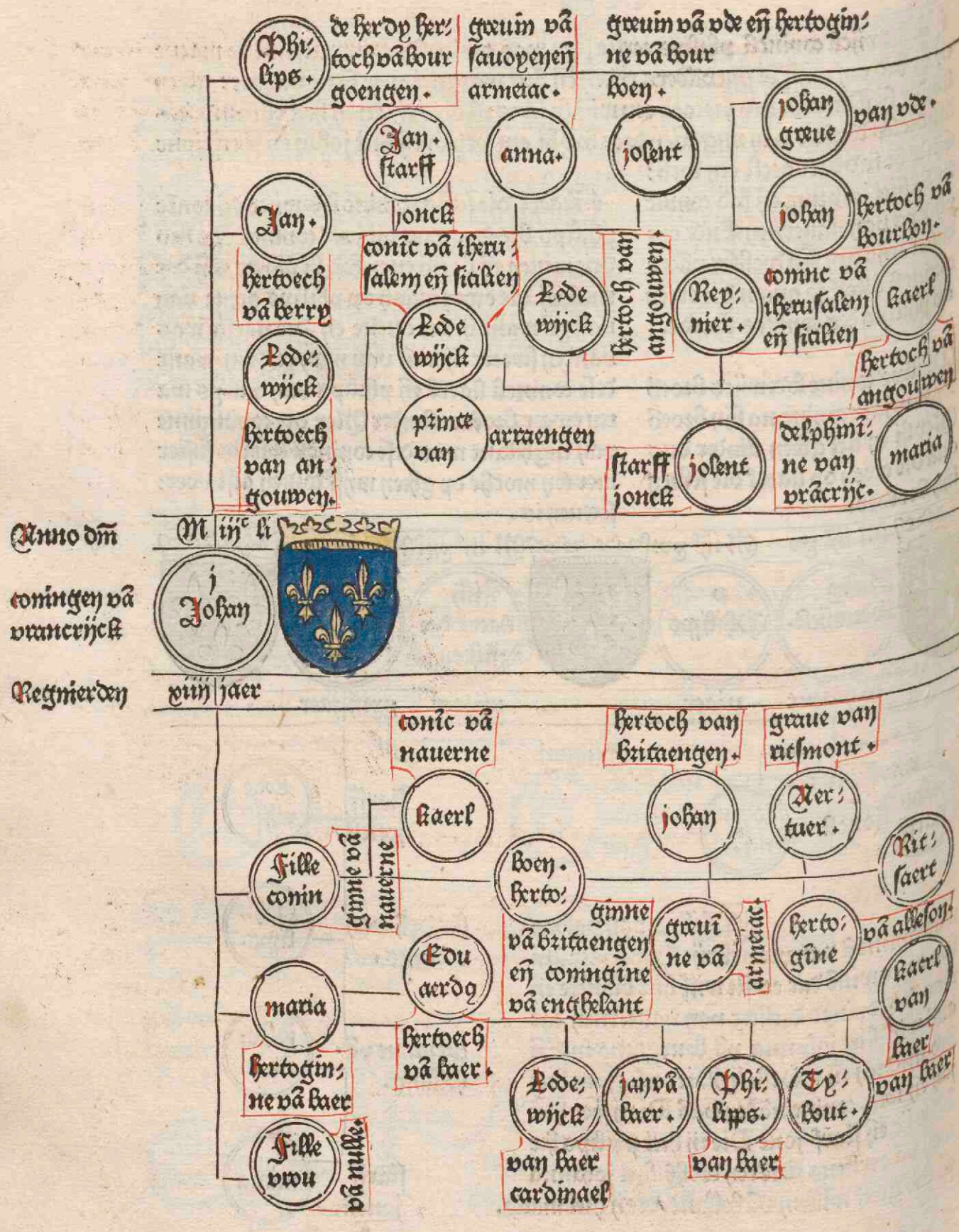
Philips.
de hertoch van bourgoengen.
greuin vã sauoyen armeiac.
greuin vã vde en hertoginne vã bourboen.
Jan. starff
anna.
jolent
johan greue van vde.
johan hertoch vã bourbon.
Jan. hertoech vã berry
conic vã iherusalem en sialien
Lodewijck
Lodewijck
hertoch van angouwen.
Reynier.
comine vã iherusalem en sialien
kaerl hertoch vã angouwen
Lodewijck hertoech van angouwen.
prince van arraengen
starff jonckt
jolent
delphine van vrãcrijc.
maria
Anno dm M iijc lj
comingen vã vrancrijck Johan
Regnierden viij jaer
conic vã nauerne
hertoch van britaengen.
graue van riesmont.
kaerl
johan
Aertuer.
Fille comin
gimme vã nauerne
boen. hertoginne vã britaengen en comingine vã engelant
greuine vã armeiac
hertoginne vã alleson.
Rit saert
Edu aerdg
kaerl van kaer
maria
hertoech vã kaer.
hertoginne vã kaer
Lodewijck vay kaer cardinael
jan vã kaer.
Philips. vay kaer
Tybout.
vay kaer
Fille vrou vã nulle.

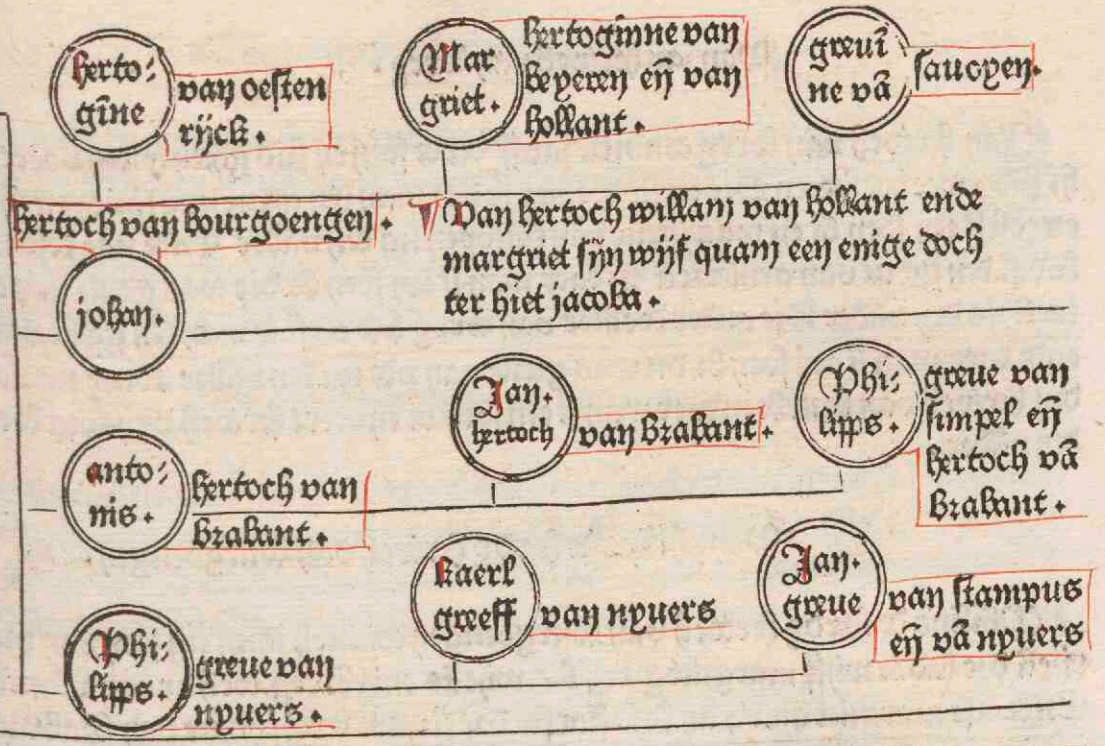

Johan coninck philips soen was coninck van vranckrijck viij jaer Ende hi had een wijff hiet bonome des coninckx dochter van kemen daer wan hi bi vier sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet kaerl ende was dalphijn ende coninck na den vader Die ander soen hiet lodewijck hertoch vã angouwen Die derde soen hiet jan hertoch van berry Die vierde soen hiet philips de hardy hertoch van bourgoengen Die eerste dochter hiet fille coningginne van nauerren Die ander dochter hiet maria off fille hertoginne van baer Die derde dochter hiet oeck fille vrouwe vã nulle.

Van lodewijck hertoch van angouwen.

Lodewijck hertoch van angouwen coninck janss ander soen die creech twee sonen Die een hiet lodewijck coninck van sicilien ende van iherusalem Ende die ander soen was prinss van arraengen Ende dese coninck lodewijck van sicilien die wan voert drie sonen ende twee dochteren Die eerste soen hiet lodewijck Die ander soen hiet reynier coninck van sicilien Die derde soen hiet kaerl hertoch van angouwen Die eerste dochter hiet maria hertoginne van lotzeynen ende dalfijnimme van vranckrijck Die ander dochter hiet jolent ende starff sonder man.

Van jan hertoch van berry.

Jan hertoch van berry coninck janss derde soen en had gheen soney voert. mer hi had twee dochteren Die eerste dochter had te man den greue van sauoyen en daer creech si een soen bi en was greue van sauoyen na den vader Ende nae desen man had si den greue van armeiack en daer wan si een soen bi die was greue van armeiack na den vader Die ander dochter van berry had eerst te man den greue van vde ende daer wan si een soen bi die was greue van vde na den vader Daer na nam si den hertoch van bourboen daer wan si een soen bi en wert hertoch van bourboen na den vader.

Van philips de hardy hertoch van bourgoengen.

Philips de hardy hertoch van bourgoengen coninck janss iiij soen van vranckrijck die had te wijff margriet greeff lodewijcks enighe erff dochter van vlaenderen Ende dese margriet quam an bi bestarfte dat si wert hertochinne van brabant greuinne van vlaenderen van artoys van npuers van ryters en vrouwe van salins en van mechelen Ende hertoch philips had bi deser margrite drie soney en iij dochteren Die eerste soen hiet johan hertoch van bourgoengen en greue van vlaenderen en van artoys en van ryters Die ander soen hiet anthonis hertoch vā brabant vā lothrijck en van limborch Die derde soen hiet philips greue van npuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter was hertoch williams wijff van beyeren en van hollant Die derde dochter was greuinne vā sauoyen En van hertoch willam van hollant en van siney wiue quam een enighe dochter ende hiet jacoba.

Anno dm cōmingen vā vrancrijck Regnierden

Van hertoch johan.

Hertoch johan hertoch philips outste soen die had margriet hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant te wiue daer wan hi enen soen bi die philips hiet Ende sess dochteren Die eerste dochter hiet margriet dalphijminne van vranckrijck en na greuinne van rietsmont Die ander dochter hiet katherina en starf jonc te ghent Die derde dochter hiet maria hertochinne vā cleue Die vierde dochter was greuinne van pontiers Die vijfte dochter hiet anna hertochinne van betuoert Die seste dochter hiet agnies van ghent hertochinne van bourboen.

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch van brabant had twee soney Die een hiet jan ende was hertoch van brabant na den vader en had hertoch willams dochter van hollant en hi starff sonder kinder Die ander soen hiet philipps greue van simpoel ende was oeck hertoch van brabant na sinen broeder en starf oeck sonder kinder En hertoch philipps van bourgoengen wert hertoch van brabant.

Van philipps greue van nyueers.

Philipps greue van nyuers hertoch anthonis broeder die had twee sonen Die eerste soen was greue van nyueers naden vader en starff sonder kinder Ende die ander soen was hertoch van stamphus en na sinen broeder greue van nyuers En dese had een emighe dochter en had hertoch jan van cleue te man.

Kaerl die vijfte coninck jans oudste soen was eerst dal-
M iij^c lxiij phijn en hertoch van normandien En naden vader werd
hi coninck van vranckrijck xxv jaer En hi had een wijff
hiet johanna des hertoghen dochter vā bourboen daer way
hi twee sonen bi Die eerste soen hiet kaerl en was comine
naden vad Die ij soen hiet lodewijck hertoch vā oerliens.

xxv jaer

Comine kaerls eerste soen volghet den vāder in die kin der coninghen van vranc rijck.

kaerl hertoch van oerliens.

johan na.

lode wijck

hertoch van oerliens.

Phi: lipps. greue van wertus.

johan greue van gelesiae.

Coninck kaerls wijff des hertoghen dochter van bourboen.

Lodewijck hertoech van oerliens had ij sonen Die eerste hiet kaerl ende was hertoch vā oerliens na den vāder Die ander soen hiet philipps greue van wertus Ende die derde soen hiet johan greue van gelesiae.

dalphijn inne van vrãcrijc. | starff jonck | hertogi ne van cleeff. | greuin vã pou tiers. | hertogin ne vã bet uoert. | hertogin ne van bourbon

Mar griet. | katha rina. | maria | jolent | anna. | An; nees.

Philips. hertoech van bourgoengen

Hertoch philips hertoch janss soen was hertoch van bourgoengen na den vader eñ van brabant vanlothrijck van limborch. greue van vlaenderen van henegouwen van hollant van zeelant van artois van namen van vriesslant van salins eñ van mecheln ꝛc. Hi had drie wiuen. dat eerste wijff was des cominckx dochter van vranckrijck Dat anderde wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Ende bi dese twee en had hi gheen kinderen Dat derde wijff hiet ysabeel des cominckx dochter van poertegael ende hoer moeder was hertoch janss dochter van lancaster Ende bi dit wijff ysabeel wan hi drie sonen Die eerste soen hiet anthonis eñ starff jonck Die ander de soen hiet joest ende starff oeck jonck Die derde soen hiet kaerl greue van sarlois eñ wert hertoch van bourgoengen nader va der.

Anno dm | M iij^c lxxxix

coningen vã vrancrijck | vi kaerl.

Regnierden | xxxij jaer

cominck kaerls wijff.

Ysa; beel.

dalphijn starf jonc | kaerl

greef vã pou tier eñ starff dalphijn. | kaerl

hertoch van to; reynen eñ starf dalphijn. | Jan.

hertoch vã gheen eñ starf dalphijn | Lode wijck

coninginne vã engelant vã rietsaert Eñ na hertoechinne van oerliens. | Ysa; beel.

hertoechinne van britaen gen. | johan na.

hertogine van bour; goengen. | Mi; chiel.

gheestelick | maria was

coninghinne vã enghelant | katha rina.

Kaerl greue van sarloys had bi sijn vaders tijden twee wiuen Dat eerste wijf was coninck kaerls dochter van vranckrijck ende si starff joncker. Dat anderde wijf hiet anna en was des hertoghen dochter van bourboen en daer wan hi een dochter bi en hiet maria Ende na sijns vaders en sijns anders wijfs dood int jaer M cccc en lxviij opten derden dach in julio so nam hi sijn derde wijff en hiet margariet en was hertoch ritsaerts dochter van joncker ende was coninnck eduaerts suster van enghelant.

Kaerl die seste coninck kaerls soen was coninck van vranckrijck xxxij jaer hi had een wijff en hiet ysabeel des hertoghen dochter van beyeren daer wan hi vijff sonen bi en vijff dochteren Die eerste soen hiet kaerl ende was dalphijn ende starff joncker Die ander soen hiet oeck kaerl greue van pontiers ende starff oeck dalphijn Die derde soen hiet johan hertoch van toreynen en had te wijff vrou jacob hertoech willams dochter van hollant en hi starff oeck dalphijn Die iij soen hiet lodewijck en was hertoch van ghenen en starff dalphijn Die vijfte soen was kaerl ende was dalphijn Ende int jaer M cccc xxi doe starff dese coninck kaerl en had sijn vier sonen ouer leeft Ende sijn vijfte soen ghheeten kaerl wert na hem coninck vā vranckrijck Die eerste dochter hiet ysabeel hertoghinne van oerliens Die ander dochter hiet johanna hertoghinne van britaengen Die derde dochter hiet michiel hertoginne van bourgoengen Die vierde dochter hiet maria en wert ghheestelick Die vijfte dochter hiet katherina coninghinne van enghelant.

maximiliaanus. hertoech van oestenrijck des keysers frederiaus soen een had te wiue hertoech claerls dochter van bourgoengen ende leuen noch een hebben dese kinderen.

maria hertochinne van oestenrijck van bourgoengen ect.

Anno dm M iiij^c xxi

comingen vā vranckrijck

vij Kaerl.

Regnierden xxxix jaer

Kaerl die .vij. was dalphijn des hertoghen van tzeynen broeder Hi was coninck van vranckrijck xxxix jaer Hi had twee sonen een iiij dochteren Die eerste soen hiet lodewijck ende was langhe tijt dalphijn een wert coninc na den vader Die ander soen hiet claerk een was hertoch van berry

claerk hertoch van berry.

kathe rina. greeffin van sarbays.

johan na. hertochinne van bourbon.

ysa beel. hertochinne van sauoyen.

magda lena. princesse van nauernen.

greue van
sarloys.

M iiij^c lxv

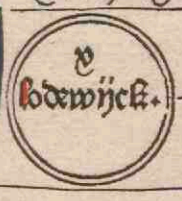

Dese Lodewijck die tienste coninck
kaerls soen was coninck van vranck
rijck jaer Ende had eerst te wi
ue des coninckx dochter van schottlant
die starff sonder kinder Ende na had hi
des hertoghen dochter van sauoyen.

dalphijn starff
jonck.

Dit sijn die cronijcken van Enghelant op corste Hoe dat engelant eerst
began ende wat heren dat eerst had ende so voert van al den Coninghen.

INden tijden doe die werlt had ghestaen iijm vic ende lxxxix jaer Ende
was inder derde etaet vander werlt vc ende vi. ende was inden tijden
dat moyses ouert wde meer ghegaen was so was een coninc in assu-
rien ende hiet didiaas of astachadis die had een wijff die sijn comin-
ghinne was ende si was seer wijs van opsette. ende houeerdich ende fel van sinnē
ende si hiet albiona Ende si had xxxij susteren die al cloecke schoen vrouwen wa-
ren ende die hadden dat meeste deel al grote coninghen ende princen te mannen Ende
dese coninghinne van assurien mit al haer susteren die slotен int heymelic dat si elck
haren man soude doden om dat si elck die landen regieren souden Ende als dit wt
quam so dede die coninck van assurien mit alden anderen horen mannen dese comin
ghinne mit alle hoer susteren ende mit sommighe van horen edelen dienres van man
nen diemen meynden datter off wisten die dedemen vanghen ende dese alte samē
in een grwot scip setten sonder mast of stuer weder en liet se driuen op die auentuer
Ende si quamē aen een grwot onbewoent eylant dat namaels britaengen hiet en
nv enghelant hiet Ende si bleuen daer woenen ende begrepen dat lant ende waren
die eerst die dat eylant bewoenden off coninghen in hadde Ende dese coninghinne
dede dat eylant na haer hieten Albion Ende van desen vrouwen ende mannen die
si mede int scip had den daer quam dat wilde volck of dat in dat lant was ende d
wert veel volcs off Ende mē seyt dat die bose gheest mit dese wiue te doen hadde en
daer quamen wesen ende gygantē off die daer waren eer brutus dat lant begreep
ende noemdent britaengen.

Van Enghelant

DAer na inden jaer als die werlt had gestaen iijm en viijc jaer ende xxxiiij jaer
so wert die stadt van troyen lest werff gewonnē vanden grieken en verdestrueert
ende dat was inder tijt dat Abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel in sijn
derde jaer Ende die grieken laghen voer troyen x jaer lanc vi maenden en vij da-
ghen nochtan mosten si troyen mit verraedt winnen.

Ende in desen tijden toghen wt troyen veel grwter heren onder die welcke warē
mede als Francon des vromen het oers soen Anchises mit sijn soen Eneas mit
sijn soen Ende turchus ende Athenor Ende dese hadden mit hem veel volcs ende
quamen mit scepen daer nv vene-

nv veneetgen ſtaet ende daer bleeff daer een deel woenen eñ vanden anderen togen ende begrepen ende beſloeghen veel landen daer menichter hande volck off quam.

Waer dat brutus quam

Eneas mit een deel volcks die toech ende lande aen ytaliē bi dat water dat nv die tyber hiet Daer nv wonen ſtaet ende hij ſtreet teghens den coninck latinus eñ teghen den coninck euernus die hi verwan Ende Eneas nam te wiue comme latinus dochter lauina daer hi enen ſoen bi wan ende die hiet aſcomus. ende noch enē ſoen die lauina dwoech doe eneas ſterff ende die hiet ſiluius poſthumus Ende deſe ſiluius poſthumus als hi groot wert ſo creech hi een joffer lieff ende was lauinen ſijnre moeder nicht ende daer creech hi een ſoen bi die wert ghehaten brutus Ende deſe brutus doe hi xv jaer out was doe ret hi op een tijt jaghen mit ſinen vader dē coninc ſiluius poſthumus ende hi ſoude ſchieten na een wilt ende ſchoet ſijn vader dot.

Hoe brutus vten lande toech

Siluius Eneas ſijn broeder haette hem alſo ſeer hier om als dat brutus van ſcaemten weech vten lande toech daer hi veel auentueren leet Ende hi ſeylde wt ytalien in grieken daer hi vant een grote ſchaer van twgmen die welcke die pyrrus achilles ſoen daer gheuanghen ghebrocht had in voer tijden doe twygen ghewonnen was die daer saten in eyghenſcap ende in pacht onder enen coninck in grieken die pandraſus hiet Ende als brutus mit deſen volck ſprac Ende die twgmen hoerde wie dat brutus was ende ſi ſagen dat hi ſo vroem ende wijs was van rade ende vā opſette ſo dweghen ſi ouer een dat ſi alle ſamen lieuer doot te blijuen hadden in enē ſtrijde dan ſi langher alſo in dier eyghenſcap bedwongen waren Ende coren brutus tot een heer ende ſworen hem alle goet ende ghetrauwe te weſen ende bi hem te leuen ende te ſteruen alſo dat hiſe al dede trecken mit wijff ende kijnderen in een woeſtijn doe ſcreff hi aenden coninc pandraſus ende badt hem ghenadelick dat hij doch dat edel gheſlacht van twygen woude gonnen die lucht ende dat water ende hoeffde in een hoeck van ſinen lande dat ſi daer mochten woenen ſonder eyghenſcap off dat hi ſe liet varen mit vrede wt ſijn lant daer ſi hem ghneren mochten.

Noch van brutus

Die comine pandrasus wert toernich dat men hem dit dat en ontboet sijn volck ende toech mit macht tot dier woesthinen wert daer die twginen ghewekey warē Brutus heeft hem wel versien dat die comine hem niet en mochte ghemoeten doer die bosscagie alsoe dat brutus mit schalker laghe onversien moetede den coninck pandrasus ende bestreet hem Ende die twginen versloeghen al die grieken die mit den coninck waren ende wreecte hore ouder bloet Ende brutus veneck den coninck pandrasus ende hi most brutus sijn dochter gheuen die jgnote hiet tot eneu wiue ende mit hoer iij^{c} scepe en xxxiiij scepe die hi al vol dede laden mit spijse ende drane ende vitalie ende mit menichre hande wapenen En daer voer brutus mit sinen wiue jgnote ende mit sinen troysschen schaere ouer die zee ende quam opten .xxxiij. dach aent lant van affriken daer hem veel zee wuers ghemoete die hem schade dedē mer brutus mit sijn volck mit groten cloecheit beuocht hijse ende verslochse ende nam al hoer scepen ende daer vonden si alte groten goet in so dat si al rijck worden

Van brutus

Daer na quamen si aen een eylant dat hiet menricane daer hadden si ghebreck van spijsen ende daer ghinghen si op ende namen al dat si torsse mochten ende verwoesten dat lant.

Van brutus

Daer na quamen si in een lant daer vonden si iij gheslachten van twginē die daer vry saten ende waren daer ontweken mit den hertoech Athenor en cormeus hiet hoer heer die seer blide was dat hi sijn gheslachten daer sach comen so dat hi al sijn volck ende sijn scepe ontboet ende is mit brutus ghevaren om Auentuer te soekē.

Van Cormeus ende van brutus

Dese Cormeus was stout wijs ende starck ende hi was brutus seer van hertē hout brutus liet affriken ende spaengen ende quam int lant van Aquitanien en houende in die hore ende daer vocht hi teghen een heer die goffarijs hiet en verwan sijn volck ende goffarijs vloech in gallen ende claechde ouer die twginen. Ende in dien tijden waren in gallen vij coninghen ende die beloefden goffarijs hulp En brutus bewefde ende verderfde dat lant van Aquitanien en lade sijn scepe mit groten goeden ende hi quam daer nv toers staet ende daer woude hi goffarijs onteydē ende dede daer om grauen

ende vaſt maken enen goeden veſt daer hi veylich mit ſijn volck in wijſken mocht
Ende brutus had enen neve bij hem die hiet turniſe eñ daer na was deſe veſte ghe-
noemt tours Ende goffarijs quam mitten galleyn daer brutus ende cormeus ende
turnis ſeer teghen vochten Mer brutus hielt die ouerhant mer hij verloes veel
volcks.

Noch van brutus ende Cormeus

Brutus eñ cormeus worden te rade dat ſi dat lant weder rwmden want d gaf-
ley was ſo veel dat hi voerſach dat ſi hem mit alder macht haddē ouer moghen
vallen Ende bi rade eenre godynne die dyna hiet ſo ſeylde hi aen een groot eylant
dat albion hiet dat nv englant hiet Ende dat lant was al bewoent mit groten lu
den ende daer waren veel gygantē in eñ rueſen mede.

Hoe brutus opt lant tradt

Brutus die tradt op dat lant mit al ſijn volck ende vacht ſeer cloecklicken ende
hi hiet ſijn volck dat ſi die rueſen ende gygantē alle in die been ſoudē houden ende
ſo verwonnen ſi ſe eerſt Eñ daer werter veel verſlaghen want ſi ſloeghent al dot
die ſi crijghen conde Ende veel toghen daer wt den lande mit ſcepen eñ die worden
ghebeten ſlaven ende die begrepen hollant eerſt Ende ſommighe toghen eñ welken in
dat lant dat nv ſchotlant hiet Ende brutus wan aldus al dat lant albyon ende
behielter eñ beſatter eñ hi hiet dat lant na hem ſelven brutaengen dat nv englant
hiet Ende hi deylde dit lant mit Cormeus ſinen gheſelle die viel te lote mitten ſinē
cornnaelgen Ende dit wert ghehēten cornnaelgen.

Noch van brutus

Ende als brutus dit lant aldus betrachtich had doe was hi out xxxv jaer eñ
beſat dit mit ſinen edelen twginen ende regnierde daer in xx jaer Ende brutus ver
ſach een ſtede op die temſe die hem waer bequiel ende daer dede hi maken een ſtadt
eñ dede die hieten twyen dat nv lonnen hiet ende dit was inder derde etaet eñ nad
gheboert van Abraham viijc ende xcviij jaer Ende was voer ons heren ghebeert
M jaer C jaer ende xviij jaer.

Brutus wan bi sinē wiue ignoten drie sonē die ouste hiet locriuis die ander soen hiet albinactus ende die iij soen hiet kamber.

Locriuis besat dat lant na sinen vader mit vre; den Ende hi had corneus dochter te wiue daer wan hi enen soen bi ende hiet magdan Esi die wert eerst hertoech van carnnaelgen.

Albinactus brutus ander soen wert ghedeylt aen een lant dat dede hi na hem hieten albania Ende dat nv scotlāt hiet.

Kamber brutus der de soen die viel te deel dat lant oū die riuier sarbrunen esi menich tijt soe hiet dit Camber dat waels hiet.

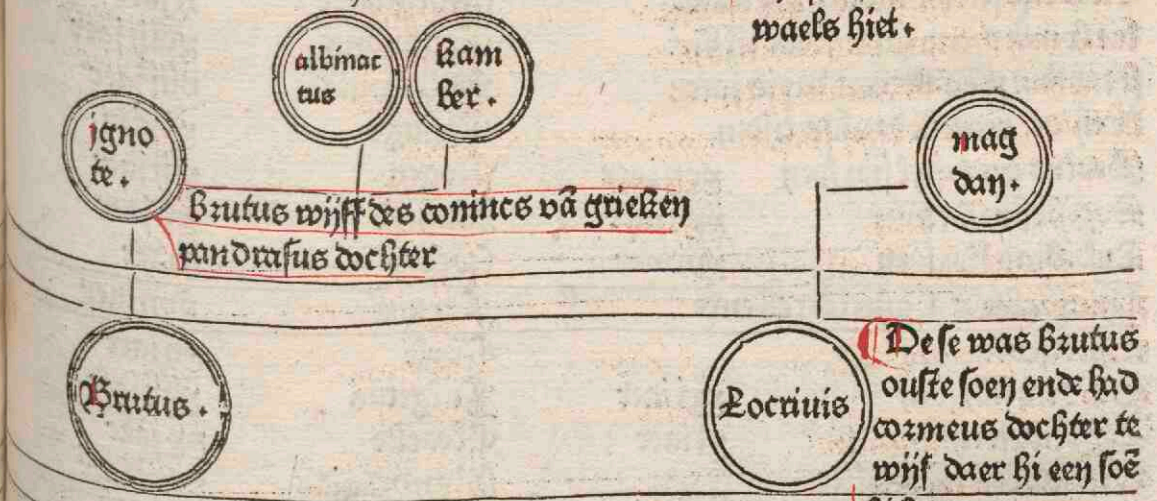

Dese was brutus ouste soen ende had corneus dochter te wijf daer hi een soē bi had.

Die comine brutus sterf inder derder Etael vander werlt doe hely rechter was ouer yſrakel ende was int jaer M ende C ende xxxv jaer voer gods geboert ende doert te london begrauen dat doe troyen hiet.

Wanneer londen eerst ghesticht wert

Ende dat londen eerst ghesticht wert vandē comick brutus dat was lxiij jaer na dat troyē verdestrueert wert Esi dat was iij^{c} esi xc. jaer eer dat romulus romen stichte.

Dit sijn die Coningen van brutus tijden voert die gheweest hebben in britaengen tot dat die enghelsche sassen off vriesen dat lant wonnen ende becrachten ende daer hi selver coninghen ende heren off worden.

Brutus regnierde	xx jaer	Hertogallus	viij jaer
Locrinus sijn soen	v jaer	Hesiduer	xxxij jaer
Guenthule die conighine	xv jaer	Hugamy sijn broed	vij jaer
Magdan locrinus soen	xxx jaer	Petiduer sijn broeder	
Menprijs sijn soen	xxviij jaer	Hesiduer	xiij jaer
Ebrachus sijn soen	lx jaer	Garbodias	xj jaer
Ende dese stichtede ouer die riuier		Margauwe	j jaer
die homber een grote stadt en hiet		Eyghuans	xviij jaer
se na hem Ebranchus dat is joze;		Ydelalanus	viij jaer
te en dit was bi dauids tijden		Rohugo	vi jaer
Brutus greuestel sijn soen	xxx jaer	Nogen	viij jaer
Seylsil sijn soen	xxij jaer	Karhille	xv jaer
Ludibras sijn soen	xiij iaer	Potey	j iaer
Dese stichtede Cantelberch ende		Ceruix	xvij iaer
wijndescoer		Coyle	xj iaer
Bladud sijn soen	xxi iaer	Fulgerus	xiij iaer
Leyr sijn soen	xl iaer	Eldacke	xx jaer
Dese stichtede lancaster		Mandragias	xvij iaer
Cordella sijn dochter	v iaer	Vnas	v iaer
Conodagio haer soen	xvij iaer	Aderbelod	i iaer
Reynaldus sijn soen	xxij iaer	Eliud	j iaer
Carbodias sijn soen	xv iaer	Ewalganus	xv iaer
Ferres sijn soen	xxv iaer	Elatey	xj iaer
Donalker sijn broeder soen	xxx iaer	Burgund	vij iaer
Clutijn sijn broeder	xv iaer	Meryam	ij iaer
Donebant sijn soen	xl iaer	Mermodius	j iaer
Helm sijn soen	iij maende	Sesil	vij iaer
Cormbatus sijn soen	xxv iaer	Vlech	x iaer
Guenthule	xxxvij iaer	Rephalech	xj iaer
Seylsil sijn soen	xv iaer	Erabzech	xi iaer
Keymor sijn soen	xix iaer	Quiron	iij iaer
Huwan sijn soen	x iaer	Archmalus	xiij iaer
Morwijch sijn soen	ix iaer	Eraldus	xxx iaer
Grandobodias	xi iaer	Rodingundus	xxxj iaer

kartbogallo viij iaer || hesiduer v iaer || hertyrg v iaer || hampair vi iaer

Carpozus vij iaer
Hunguthille xxviij iaer
Help vij maenden
Lundt sijn soen l. iaer Dese dede die stadt troyen kemueren mit hoghen tornen ende wondelen ende gaf hoer hozgerscap ende recht ende preuilegien ej dede die stadt hieten lonstat off staerlundt ende dit was lxxxiij jaer voer ons heren gheboert.
Cassibelyanus xvij jaer bij sijnre tijt soe quam julius cæsar ende betracht te britaengen Ende hi dede in britaengen maken enen toren die noch buten bomen opter zee staet ende daer bleef hi die wijnter ouer.
Androgius lundts soen xviij jaer
Kimbelianus sijn soen xvij iaer bi sijnre tijt wert onse lieue heer ghebozen.
Guiderius sijn soen xx jaer
Armagerg sijn broed soen xxviij jaer
Claudius die keyser xi iaer hi dede maken in britaengen een stadt ende dedse na hem hieten claudecolster ende hiet nv clouecester.
Westiuer claudius soen xl iaer ende was bi vespasianus tijden
Coel sijn soen lxi jaer
Luaus sijn soen xxxiij iaer Ende dese comine luaus wert bekeert ten heyligben kerstenen ghelooue ende liet hem dopen ende alle dat lant van britaengē wert kerstenen Ende alle die afgoden biscopen worden verdreuen ende daer worden kerstenen biscoppen gheset ende twee eertbiscoppen als te londen ende te euerwijck Ende doe dese comincl kerstenen wert dat was bij den paeus Eleutherius tijden alsmen screef C ende xcviij.
Caransius van romen xvij iaer
Allectus van Romen xiij iaer
Asclepiodatus van Romen x iaer
Coel sinte helenen vader xxiij iaer
Constantius helenen man xv iaer
ej dese was oeck keyser
Constantinus magnus sinte helenen soen xxxi iaer ej was oec mogede keyser
Octauius xxv iaer
Conang meriadocl xxxiij iaer
Maximus van Romen ende was vā constantijn magnus gecomen ix iaer
Ende hi had comine octauius dochter van britaengen.
Dyonochus sinte vrselen vader xv iaer
Ende hi was eerst hertoch van cornubien.
Gadwan comine vanden hunen ende seresin iij iaer
Graciānus een kerstē keyser van romen viij iaer
Constantijn kerstē conang meriadocs broeder x iaer
Constantius sijn soen vij iaer
ende was seer goet ej wert namaels ee monicl
Vuertigern xv iaer

Hoe die Neder sassen off vriesen Enghelant wonnen

Engistus ende horses sijn broeder die quamen wt neder sassen ende hieten jngel sche sassen dat nv vriesen hieten ende waren heyden ende brochten groot volck mit hem ende wonnen britaengen int jaer ons heren iiij^{c} .ende xxxv. ende besaten dat lant omtrent iiij jaer.

Die britoenen die setten hem seer teghen dit heydensche volck. Mer die comine vuertigernus die wort mit hem eens ende nam des princen Engistus suster te wi ue ende hij gaff desen sassen ofte vriesen een groot deel lants in britaengen daer sij hem neder sloeghen Ende dat noemden si Engistelsche lant.

Voertimerus des comines vuertigernus soen die namē die britoenen tot enē comenck ende hi street teghens dit heydensche volck ende hi was twee jaer comine.

Aurelius Ambrosius Constantius broeder die monic wert die was ij jaer comenck Ende hi street oeck teghen dit volck.

Van vther pendragon

Vther pendragon sijn broeder xvij. jaer dese street teghen dit volck ende ver dreefse veel vten lande Ende dese vther pendragon die was comine Artur den vro men man in ouerspul bi eens hertoghen wijff van Cornuackgen.

Van Comine Artuer

Artuer wert Comine van britaengen int jaer ons heren iiij hondert en lxviij Ende hi regnierde xxvi jaer dese comine Artur had die moeder gods so lieff dat hi se in sijn schilt liet maken Ende riepse altoes aen ī sijnre noot Eñ als Artur co minc wert so was hi xv iaer out hi was eerbaer ende milt hi creech so grote victo rie dat hi onderdanich maecte menich groot comenck rijc ende lantscappen als gal ley spaengen almaengen Ruusschē denmerckē Sweeden Noerwegen Vrieslant Schotlant Yerlant Ende alle die landen vanden lamperschen gheberche totter zee toe Ende hi street teghen den romeynen om dat si tribuut van hem hebben wou den.

Comine Artur die hielt eens dat schoenste costelijcste hoff daer yement off ghe hoert had Ende dit hoff hielt hij tot londen inder stadt Ende int hoff stonden voer Arturs tafel als hi at vier ghewende coninghen ende diender voer hem eñ elck een gulden sweert in die hant hebbende Ende tot dien houe waren ghecomen veel coninghen biscoppen hertoghen grauen abten ende prelaten Ende coninghinnen eñ veel edelre vrouwen Ende daer was spul van snaerspul van pipen van sanghe

van musiken ende van alrehande melodye dat des ghelijcks van hoff nye ghehoert en was Ende men seyt dat cominc aertur mit sijnen sweerde versloech iij^{c} en lxx. man. Ende cominc aertur die is ghereckent een van die neghen die vroemste ende beste ter wapen die inder werlt gheweest hebben.

Ende op een tijt int iaer ons heren iij^{c} ende lxxxvi soe was cominc aertur in enen strijde ende daer ontfenckt hij een doot wonde Ende hij bequal een sijnre suster soen die constantijn hiet dat rijckt van britaengen ende hi liet hem voeren in een eylant daer hi meynde te ghenesen mer niement en wist waer hij voert bleeff. Ende constantijn sijn neve bleef comingh van britaengen. ende na cominckt aertur so regnierde in britaengen die een nadey anderen vijff coninghen van aerturs maghen. Ende doe quamen die engilsche sassen diemen vriesen hiet ende wonnen weder dat lant van britaengen.

Constantinus cominckt aerturs neve drie iaer
Edelsus twee iaer
Adelbertus twee iaer
Conanus een iaer
Certicke een iaer dit was die leste cominckt vanden bloede van britaengen.

Int iaer ons heren iij^{c} ende xciij bi des keysers zenons tijden soe quam alte groten volckt ende hieten die engilsche sassen ende hieten oeckt vriesen ende hadden groten hulpe van volcke wt affrikken Ende toghen ende wonnen weder britaengē mitten sassen die in britaengen noch ghebleuen waren van den cominc engistus en de van horses Ende si sloeghen die britonen daer wt ende sloeghense doot ende verdruensе wt den lande Ende die britonen die ruumden veel dat lant die wech con den comen Ende toghen ouer in dat lant dat doe armerijcke hiet Ēn dat nv cleyn britaengen hiet ende bleuen daer woenen.

Ende dese heydensche enghelsche sassen off vriesen die besitten dat lant en behielden ende setten daer coninghen van horen volckt ende na horen sin ende hielden die edel bertonen ten ewighen daghen vander cronen en dat lant wert gheheten ingheland. Ende si coren enen cominc ende hiet gurmundus ende was wt affrikken ende hi regnierde mit desen heydensche sassen of vriesen dat nv engelsche hieten xl jaer.

Van cominc Elli

Elli was cominc xxx jaer ende dit was een sasse ofte vriese.

Van coninck Edelbertus

Edelbertus xvij jaer Ende bi deser coninck edelbertus tijden Es was int jaer ons heren v^{c} xcix doe seynde die heylighe paeus es heere sinte gregorius enen heylighen gheestelijken monic die Augustinus hiet ende mit hem twee anderen gheleerden gheestelijke manneu die een hiet melkichus ende die ander hiet johannes Ende sinte gregorius beual ende gaff hem macht vanden stoel van romen dat hi treclien soude in enghelant ende prediken ende onderwijsen den heydenschen enghelsche coninghen ende den ghemenen volcke vanden lande Ende dese heylighe Augustinus die predicte ende dede groten arbeyt ende bekeerde den coninck edelbertus van enghelant als dat hi hem mit al sijn volcke liet doopen ende nam aen dat heylighe kerstē gheloue Ende dese heylighe Augustinus wert biscop in enghelant Ende hi vergaderde veel biscopen ende gheleerden die dat nuwe bekeerde volck predicte ende vestighen soude inden heylighen kerstē gheloue Ende dat eertsche bisdom van londen dat wert gheset tot cantelbergh.

	Eduinus	iiij iaer	Eduinus sijn broeder	viij iaer
Anno dm	Berecmalus	ij iaer	Edgarus edmundus soen een heylich	
	Cadwadenus	v iaer	confessoer	xxvi iaer
Coninghen	Cadwala	viij iaer	Eduaerdg^{9} mr sijn soen	ix iaer
vā engelant	Oswaldus mr	lx iaer	Edhelredus sijn broeder	xlij iaer
	Oswi	xxxi iaer	Cimito off conont	xxvi iaer
Regnierden	Alfridus	xxv iaer	Dese was coninck van daten van enghe	
	Osenbricte	xliij iaer	lant ende van noerweghen	
	Eadmundg^{9} mr	xxxij iaer	Eadmundg^{9}	v jaer

Sinte adelbertus was een wijsl tijts coninck Mer na gaff hij dat rijcke sinen broeder ouer die Eadmundus hiet es hi wert gheestelicke Ende bij sijnre tijt quam cominc hugar es huwe vanden denen die heyden waren ende becrachtē enghelant.

Haraldus cymtons soen	viij iaer		
Hardekonont off hardemcto sijn broeder	v iaer		
Eduaerdus edelredus soen een heylich confessoer	xxiij jaer		
Haraldus	iij iaer		
Wilhelmus hertoech van normandien bastaert.			
Elfredus	xliij iaer		
Dese veriaechde die denen		Eduwaerdus sijn soen	xxij iaer
Ethelstanng^{9} sijn soen	xxviij iaer		
Eadmundg^{9} die anderde sijn broeder	xij iaer		
Eldredus sijn broeder	xi iaer		

Hoe die hertoghen van normandien eerst quamen ende hoe si coninghe van enghelant worden.

In den tijden dat staerk die men hiet die groue keyser van romen was ende co=
ninck van vranckrijc was in den jaer viij^{c} ẽn lxxxij doe quamen die denẽ ende die
noermans mit alte grote volck in gallen ende vernielden al gallen ende hadden xl
iaer lang alle die landen ghequelt ende quamen nv in vranckrijck ende in arden=
nen Ende dese keyser staerk quam mit den lombaerden ende mitten duutsschen ende
vacht teghen dit ouerdadige volck Mer ouermits der menschen sonden so en con
de hi se nijt al verwinnen Mer ten lesten gaff god die gracie dat men spracck hielc
tusschen den keyser staerk ende desen wreden volck der denen ende noerweghers ẽn
si souden haer vechtens aff staen ende souden kerstẽ werden ende hem laten dopen
Ende keyser staerk die gaf wolke dẽ noerman sijn dochter te wiue ende gaff hem dat
lant van neustrien daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
lant van neustrien daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
normandien Ende als dese wolke ghedopt wert so wert hi ghenoemt wobbrecht Eñ
dit was die eerste hertoech van normandien.

Van willam hertoech van Normandien

Die ander de hertoech van normandien die hiet willem ende was hertoech wob=
brechts soen.

Van Ritsaert

Die derde hertoech van normandien die hiet Ritsaert ende was hertoech wil=
lams soen Ende had twee wiue des comincs dochter van Enghelant sinte edgarg

Die vierde hertoech van normandien die hiet oeck rytsaert ende was hertoech
rytsaerts soen hi regnierde xxviij iaer

Die vijfte hertoech van normandien die hiet wobbrecht ende was hertoech rit=
saerts broeder Ende dese wobbrecht wan wolgen calabrien ende sicilien Ende hij
street teghens den keyser Alexius van constantinopel die hi verwan Eñ dese her=
toech wobbrecht en had ghen edel kijnder Mer hi had enen bastaert soen ende hiet
willem Eñ die gaff hi dat hertichdom van normandien te hebben na sijnre dot.

Die seste hertoech van normandiẽ die hiet willam ende was hertoech wobbrecht
bastaert soen Ende hi had twee wiue greue boudijns dochter van vlaendren van
rijssel daer wan hi vier sonen bij ende drie dochteren dese willem was hertoech vã
normandien xxx jaer lanck.

Hoe hertoch willam coninc van enghelant wert

In desen hertoch willems leuen soe gheuielt dat een coninc van enghelant was die Wont hiet ende was noch ionc van iaren. Ende dese coninc soude op een tijt varen speelen int water mit sinen ionghelinghen ende dienren mit een cleyn menicht van volc alsoe dattet alsoe seer waeyende wert dat hi verstelden wert vanden lande buten hauen ende buten alle conde ende most engelant begheuen ende lieten die scepe voer wagle ende voer wijnt gaen op die gods ghenade Ende quam aen noxman dien aent lant

Hertoech willam van normandien die edel bastaert vernam int heymelijke dat die coninc van Enghelant daer was in sijn lant ende quam tot hem ende ontfenc hem mit alte grote eerweerdicheyt ende hielter alte grote feest mede ende dede den coninck alte grote eer ende vrientscap doe was daer een van hertoech willams dochteren die alte schoen was ende hiet mathilda Ende coninck Wont creech dese jonefrouwe alte hertelijke lief Ende want hi wel docht dat hise nijt crighen en soude moghen tot sijnre amyen so badt hi hertoch willem dat hi hem die dochter gaue te wiue.

Die hertoech willam die was seer verblijt in des coninc versoecht ende in dien groten hylicht. Ende gaff hem die dochter mit groter eerweerdicheyt Ende die coninck die truwede die jonefrouwe ende beslieptse vlus mede ende bleef daer noch bij den hertoech ende seynde bode in enghelant mit boetscap dat hij in normandien was.

Daer na wert die coninck te rade mit hertoech willam sinen swagher als dat hi in enghelant weder varen woude Ende weder om comen woude mit sinen primen ende heren Ende halen sijn coninghinne thuus mit groter eeren ende weerdicheyt Ende hertoech willam die dede den coninck scepe mit volck die hem thuus gheleyden

Als die coninck thuus was ghecomen ende sijn heren ende sijn volck verhoerden dat hi een bastaert sijn dochter ghenomen had tot sijn coninghinne doe wast hē alle onbequaem ende brochten den coninc daer toe dat hi die truwe van sijnre coninghinne weder riep ende ontboet haer dat hise voer sijn wijf nijt houden en woude die coninghinne was seer dweuich ende claechde die hertoech willam horen vader want hi hoer den mā ghegheuen hadde. hertoech willam sprack ende seyde dochter weest te vreden ghij sult coninghinne van enghelant wesen off het sal my al mijn goet ende mijn hyff costen.

Hoe hertoech willam te romen seynde

Hertoech willam seynde te romen aen den paeus Alexander den anderen alsoe ghenoemt ende claechde ouer den coninck die grote onwettelicheyde die hij bewijsde aen sijn dochter mit seltenen tughen hoe alle dinck gheschiet was die paeus gheboet den coninck op den ban dat hi sijn coninghinne by hem hielde ende hielde voer sijn wijff Mer die coninck Aront en hielt hier nijt aff.

Hoe hertoech willam in enghelant quam

Ende doe ontboet hertoech willam alle sijn vriende ende sijn maghe ende all die om sinē wille yet doen wouden ende hielt sprake mit hem tot sinte walrijes op die somme Ende hi creech grote hulp ende bistant van grotē volcke mit scepen eñ voer ouer in enghellant eñ seylde tot haestinghe aent lant Ende hertoech willā spranck opt lant ende al sijn volck mede Ende doe liet hij alle sijn scepen verbranden ende spracke Mijn lieue vriendē elck hebt ridderlijke moet je hin nv op die eerde daer ic off god wil gheweldich heer vanden lande wesen sal.

Hoe hertoech willam den coninck van Enghellant ontboet

Hertoech willam seynde boden aen den coninck aront ende dede hem seggghen dat hi van drie punten een dede Als dat hi Engelant ter stont rwmde off dat hij sijn wijff bij hem name als hij schuldich was te doen ende bleue int lant sijn leuen lanck Ende dat hertoech willam here vanden lande bleue off dat sij twee man tegē man mitten sweerde bevechten sonder yemants hulp ende wie dat wint die salenge: lant behouden.

Van coninck Aront

Coninck Aront verstiet die bode van hem mit onweerden Ende en woude daer een woert nijt op antwoerden ende en paste daer nijt op.

Hoe hertoech willam Enghelant wan

Hertoech willam ende al sijn heren ontfenghen des morghens gods lichaem eñ doe maecte si hem rede te strijden Ende toghen mit vryer herten aen den enghelschen Ende daer wert seer ghestreden ende ghevochten Ende coninc Aront wert geschoten int hoeft dat hi dot viel vanden peerde opt velt eñ daer wert grwot volcē verslaghen Ende hertoech willam wan voert al tlant in Ende die steden ghinghen in sijn hande ende watter onwillich was die dwanc hi daer toe ende hij wert ghe: weldich heer van al den lande Ende hi wert ghecwent coninck van engellant int jaer M ende lxvij ende hi bleef t eñ sijn nacomelinghen van sijn gheslacht tot noch toe.

Willam hertoech vã normandien wert comine van enghelant int jaer õs heren M en lxvij en hi regnierde xiij jaer Hi had eẽ wijf en was greue boudewijns doch ter van vlaenderen ende daer wan hi vier sonen bi ende iij dochteren die eerste soen hiet willam ende was coninck na den vader Die ander soen hiet Robrecht ende was hertoech van normandien Die derde soen hiet heinric en was comine na wil= lam sinen broeder Die vierde soen hiet Ritsaert ende sterff sonder heerscapie. Die eerste dochter hiet mathilda ende had comine Arnout van enghelant te man die õ dot bleeff. die ander dochter was greuinne van beloengen. die derde dochter hiet cecilia ende was een abdisse dese comine willam leyt tot Cadonum begrauen.

Wilhelmus die ander de comine willams soen was comine van vrancrijck xx jaer en hij sterf sonder kijnder Ende hi leyt te wintomien begra= uen ende hij was een wreet fel man die nijt seer ghepreesen en wert.

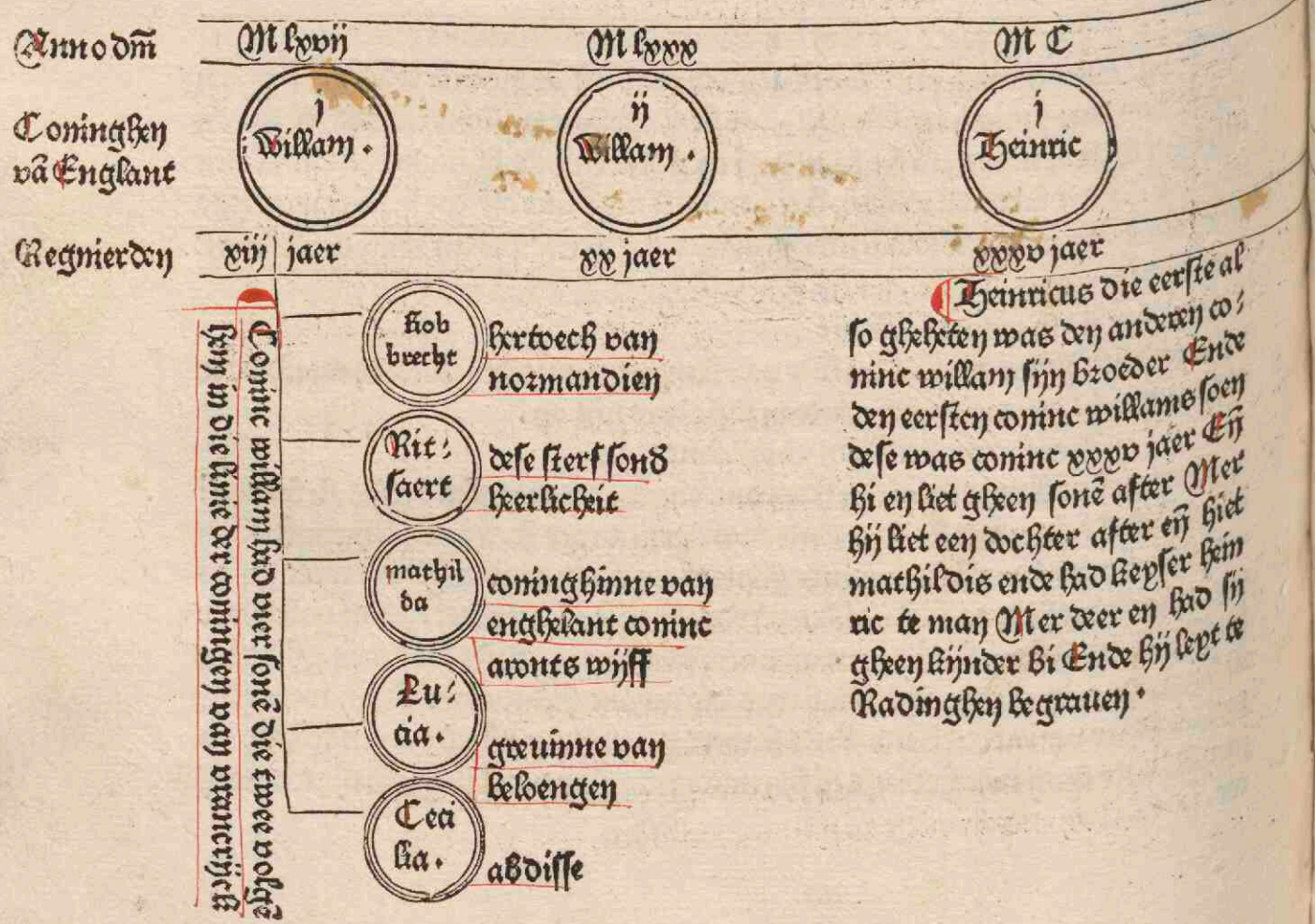

Heinricus die eerste al so gheheten was den anderen co= nine willam sijn broeder Ende den eersten comine willams soen dese was comine xxxv jaer En hi en liet ghеen sone after Mer hij liet een dochter after en hiet mathildis ende had keyser hein ric te man Mer deer en had sij ghеen kijnder bi Ende hij leyt te Radinghen begrauen.

Mathildis die keyserine coninck heinrics dochter was coninegghine vā englant xix jaer Ende na des keysers doot nam si te man galfridus greue van andegauen Ende daer wan si enē soen bi ende hiet heinric eñ wert conīc na den moeder Ende sij leyt begrauen tot sauersham.

Henricus die anderde mathildis der keyserine soen was coninc van englant xxxv jaer Hi had twee sonen die .j. hiet Ritsaert ende wert na den vāder coninc die anderde soen hiet johannes ende wert nasinē broeder coninc Onder desen heinricus so wert sinte thomas eertsbiscop vā Cantelenberch ghemartiziert int jaer ons heren M C eñ lxx dese coninc leyt begrauen bi ebrardus fonte.

Rykaerdus off Ritsaert die eerst van dier naem coninck heinricus die and de sijn eerste soen hi was coninc van Englant x jaer hi sterff sonder ghelaert achter te laten. Eñ hi leyt begrauen bi ebrardus fonte.

conīc johannes and: de soē greue vā cornubien. Eñ noemsche coninc

johannes

Die eerste also ghheten coninck heinric die ij sijn anderde soen ende coninc Ritsaerts broeder was coninc van Englant xvij jaer Ende hi had enen soen hiet heinrick ende wert coninck na den vāder ende staet ni die limi der coninghen van Enghelant dese coninck leyt tot wingornie int choer begrauē Ende hi had noch enen soen ende wert Roemsche coninck ghecoren ende hiet Ritsaert greue van Cornubien.

Heinricus die derde coninck johannes des eerstey sijn soey was coninck vay enghelant lvij jaer dese had twee soney die eerste soey edmundus Ende die ander soey hiet eduwaerdus Nochtans sijn sommighe die willey seggheny dat Eduwaerdus die ouste was ende scriuey die datum vay haerre beyder gheboerte Mer si scriuey qualick offwt partheyey wantmey dat inder waerheit also nijt en vijnt Ey oeck suldi hier beschreyt horey hoe eduwaerdus die jongste soey aent rijck quam dese coninck leyt tot westmunster begrauey.

Vay Edmundus coninc heinricy ouste soey

Edmundus coninck heinricy ouste ende sijn eerste soey die was seer wanscape vay liue want hi had eey buul ofte houel optey ruggha ende ghing ewey ruggha Coninck heinric die vader leefde seer lanc Ende eduwaerdus die jongste soey die settede hem teghey dey vader ende teghey dey oustey broeder in rebelheyt Ende wou de ymmer dat hij die ewey besitte soude nae siney vader want sijn broeder daer nijt nut toe ey was Ende tey laetstey wert dat de also ghededingt ende ghemaect

Anno dñi Mijc xvi

Coninghey vã Englant

Regnierdey

iij Heinricy

Als dat coninck heinric beliefde als dat Eduwaerdus sijn jongste soey soude na hem coninc wesey mit sulcker vorwaerdey ende condicey Eduwaerdus leuey lanck duerende na sijnre dot die ewey ende dat rijck weder te comey

lvij jaer

Edmũdus.

Eduaerdg

coninc heinric anderde soey ende volghet na dey vader in die linie der coninghey vã Enghelant.

Blancea had te may johãnes vã gan dauo conte eduuaerdg dey ij sijn soẽ

Thomas

her toch vã lancastẽ

heinric.

hertoch vã lancaster

blanchea

heinric.

greue vay derby

heinrick

her toch vã lancaster

mechtelt

Dese mechtelt had hertoech willam vay beyerey ende vay hollant des keysers soey.

Maria.

greuin vay hollant des eerstey greue willam vã hollant sijn leste wijff.

op Edmundus kijnderen ende rechten erfnaem als sij schuldich was te comen. des so soudem eduwaerdus kijnderen eerlick ghegoedet werden wt der cronen betamelick na horen staet toe behorende. Ende ouermids dat edmundus die crone wijf noch mocht so gaf hem den coninck sijn vader dat hertichdom van lancaster ende na sijns vaders dood dat derdendeel vanden rijcke mit alder coninclike jurisdictie ouer ghestelick ende weerlick.

Vanden hertoech van lancaster

Edmundus coninck heinrics eerste soen hertoech van lancaster had te wijf des conincs dochter van naueern Ende daer wan hij bij twee sonen ende een dochter. Die eerste soen hiet thomas ende die anderde soen hiet heinricus die dochter hiet margriete greuinne van hollant ende zeelant si was die eerste gheue willam van hollant sijn leste wijf.

Van thomas hertoech van lancaster

Thomas nae sijns vaders dood de wert hi hertoech van lancaster Ende eduwaerdus sijn oem leefde noch ende besat die crone van enghelant Ende als dese coninck eduwaerdus sterf so quam Thomas edmundus ouste soen hertoech van lancaster als een recht erfghenaem vander cronen ende meende die crone te ontfangē want si hem mit gods recht toe behoerde alst voerscreuen is Mer die coninck eduwaerdus die derde heinricus sijn anderde soen had voert enen soen ende hiet oeck eduwaert Ende dese eduwaert quam in die crone ende meynde dat hi een recht erfghenaem was van sinen vader coninck eduwaert ende hij en woude nijt hengen dat thomas soude coninck werden Ende dede desen thomas vangen ende dede hem sijn hoeft of slaen bouen recht ende hi behielt die crone mit machten Ende alsmen desen hertoech thomas ter dood wert leyde daermen hem onthoefden soude so sprack hem coninck eduwaerdus joncxste soen toe ende seyde. ganeck verrader tot dinen dood want du en selste nymmermeer off dijn nacomelinghen die crone van enghelant besitten de antwoerde thomas ic hoep voer god dat ic gheen verrader en bin want ic en ersche off en begheer anders nijt dan dat my mit gods recht toe behoert Ende ghi doet quaet dat ghi verblijt in minē dood want v dood is v naerre dan my minē dood is. daer om bidt god ghenade ende wilt penitencie doen Ende eer thomas op die stede quam daer hi onthooft wert so storte dese jonghelinc ende bracht den hals ende bleef dood.

Wanneer thomas onthoeft wordt

Ende thomas wert onthoeft int jaer ons heren M ccc ende viij Ende nae sijn dood dede god veel miraculen doer hem dat men waerachtelic ondervant dat hij een heylich was ende martelaer sterff.

Van heinrick hertoech van lancaster

Heinrijck desen thomas broeder edmundus anderde soen wert hertoech van lancaster na sijn broeder Ende dese had oeck enen soen ende hiet oeck heinrick eñ een dochter hiet mechtelt ende had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Van hertoech heinricx soen van lancaster

Heinric desen voerghenoemde heinricx soē was hertoech van lancaster na heinrick sijn vāder. Ende dese liet een dochter ende hiet blanchea.

Van blanchea hertoech heinricx dochter

Blanchea heinrics dochter ende recht erfghenaem van haren vāder dese enighe dochter blanchea wert ghegheuen te man coninck eduwaerdus den derden sijn soon een ende hiet johannes van gandauo ende hiet voert johannes hertoech van lancaster Ende hi wan bi dese blanchea enen soen ende hiet heinricus grave van derby eñ wert coninck van enghelāt

Anno dñi

Coninghen vā Englant

Regnierden

M iij^{c} lxxiij

j Eduwaerdus

xxxv jaer

M iij^{c} viij

ij Eduwaerdus

xx jaer

Eduwaerdus die eerste al so gheheten coninc heinricx den derden sijn anderde soē die was coninc van enghelant xxxv jaer Hi had te wijf margareta coninc philips dochter van vranckrijck die sinte lodowijcus soen was ende daer wan hi enen soen bi die hiet oec eduwaerdus ende was coninc na den vāder.

Eduwaerdus die anderde al soe gheheten des eerstен coninck eduwaerdus soen was coninc van enghelant xx jaer dese dede hertoech thomas van lancaster sijn heefft of slaen om dat hi als een recht erfghenaem nāder erfnen stont als voer screuen is dese had te wijff ysabrel coninck philips dochter van vranckrijck sijn dochter Eñ daer wan hi een soen bi die oeck eduwaerdus hiet ende die nāden vāder coninck wert dese coninck leyt te ghbuerme ghetrauen.

Van coninck Eduwaerdus die derde

Eduwaerdus die derde des anderde coninck eduwaerdus voerghenoemt ſijn ſoen was coninck van enghelant bi jaer lanck dese vermas hem te weſen recht erf-ghenaem der crwen van vranckrijck van ſijnre moeder weghen want ſijn moeder een enighe dochter was van coninck philips die ſchoen van vrancrijck. Ende die ſelue coninck philips ghheen ſonen off kijnderen anders after en liet dan dese enighe dochter yſabeel want coninck lodewijch ende coninck philips ende coninck kaerl die waren coninghen after malcanderen ende dit waren alle drie der coninghinnē yſabeelen broederen ende dese drie ſtoruen al ſonder ſonen after te laten Aldus ſo meynde dese coninck eduwaert van enghelant want hi man perſoen in leuende li-ue was van ſijnre moeder yſabeel ghebleuen ſo ſeyde hi dat hi recht erfghenaem eñ coninck van vrancrijck weſen ſoude. Mer die franſſoyſen ſeyden dat die crwen van vranckrijck moet altoes comen op den ouſten ende die naeſtē man die ghe-comen is vander crwne vander ſweert ſyde want aen ghelien dat coninck lodewijch yſabeelen outſte broeder die liet een dochter after ende hiet johanna eñ had coninc philips van naueern ende had oec ſonen leuende Mer die crwen en mochter nijt op comen eñ quam op philips coninck lodewijchs broeder eñ van philips voert op kaerl den anderen broeder Ende als kaerl ſterff ſonder kijnder ſoe namen die ghenoten van vranckrijck mitten lande ende parlement ende maecten philips gre-ue van valoys coninck van vranckrijck want coninck kaerl die daer ſterff ende philips die waren tweer broeder kijnder Mer die coninck eduwaerdus ende alle die coninghen van enghelant voert na hem die hebben hem altijt voermeten recht te hebben totter crwen van vranckrijck ende hebben hem in haer tytel of gheſcreuen ende hem off verwapent.

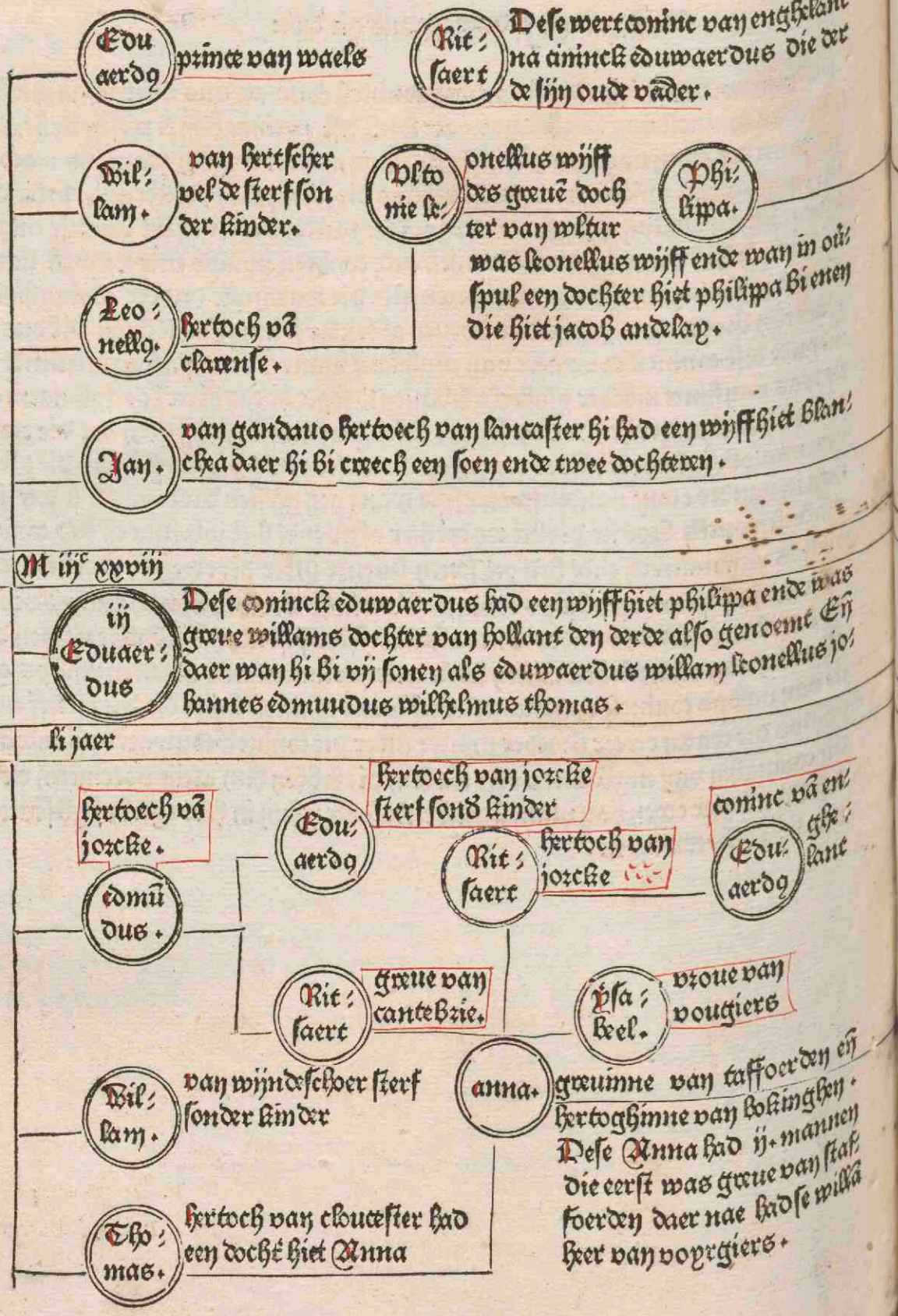
Edu aerdg
prince van waels
Rit; saert
Dese wert comine van enghelant na aincle eduwaerdus die der de sijn oude vader.
Wil; lam.
van hertscher vel de sterf sonder kinder.
Ylto nie le;
onellus wijff des greue doch ter van wltur
Phi; lippa.
was leonellus wijff ende wan in oir; spul een dochter hiet philippa bi enen die hiet jacob andelay.
Leo; nellg.
hertoch vā clarense.
Jan.
van gandauo hertoech van lancaster hi had een wijff hiet blan; chea daer hi bi creech een soen ende twee dochteren.
Anno dm
M iijc xxviij
Coningher vā Englant
iij Eduaer; dus
Dese coninck eduwaerdus had een wijff hiet philippa ende was greue willams dochter van hollant den derde also genoemt Ey daer wan hi bi vij sonen als eduwaerdus willam leonellus jo; hannes edmundus wilhelmus thomas.
Regnierden
li jaer
hertoech vā jorcke.
edmū dus.
Edu; aerdg
hertoech van jorcke sterf sond kinder
Rit; saert
hertoch van jorcke
comine vā en; ghe; lant
Edu; aerdg
Rit; saert
greue van cantebrie.
Ysa; bel.
vroue van vougiers
Wil; lam.
van wijndschoer sterf sonder kinder
anna.
greuinne van taffoerden ey hertoghinne van bolkinghen.
Dese Anna had ij. mannen die eerst was greue van staf; foerden daer nae had se willā heer van voygiers.
Tho; mas.
hertoch van cloucester had een dochē hiet Anna

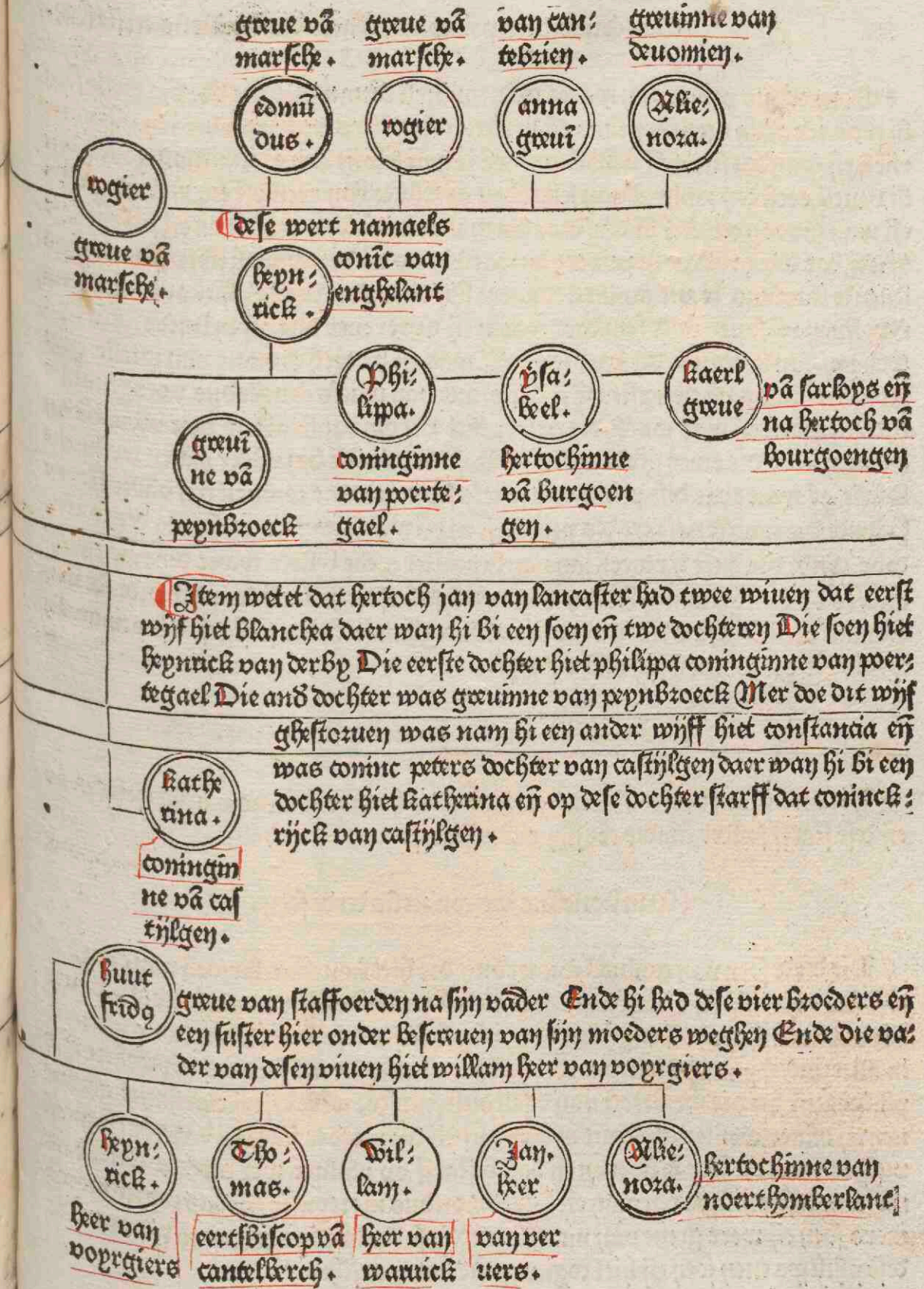

Item weet dat hertoch jan van lancaster had twee wiuen dat eerst wijf hiet blanchea daer wan hi bi een soen en twe dochteren Die soen hiet heynrick van derby Die eerste dochter hiet philippa comingīne van poertegael Die and dochter was greuinne van peynbroeck Mer doe dit wijf ghestoruen was nam hi een ander wijff hiet constancia en was cominc peters dochter van castilgen daer wan hi bi een dochter hiet katherina en op dese dochter starff dat coninckrijck van castilgen.

greue van staffoerden na sijn vader Ende hi had dese vier broeders en een suster hier onder beschreuen van sijn moeders weghen Ende die vader van desen viuen hiet willam heer van voyrgiers.

Van eduaerdus prince van waels des coninckx eerste soen.

Eduaerdus prince van waels was coninck eduaerdus die 8de sijn eerste soen hi was een alten vromen prince ende hi street te poytiers teghen coninc jan vā vranc rijck ende wan den strijt ende veneck coninck jan ende schatte hem of ij milium gouts Ende hi veneck oeck den coninck van schottlant ende schatte hem oeck off een milium gouts ende wan groot goet Ende hi dede der croney van enghelant veel eeren ende vromicheyt Ende dat dede hi al doe hi prince van waels was ende die coninck sijn vader noch in leuende liue was Want coninck eduaert sijn vāder die leuede also lanck datter iij van sinen vij soney voer hem dood waren ende datter mer drie off een leuede Als her tocht jan van lancaster die doe die outste was ende hertoch edmont van jorcke ende hertoch thomas vā clouecester Ende dese prince van waels eduaerdus voergenoemt had enen soen ende was joneck die ritsaer hiet Ende om dat hi aldus veel vromicheden ende eeren voer die croney ghedaen heeft so heeft die coninc sijn vāder mitten perlement beliefft al waert dat dese prince van waels storue eer die coninck sijn vāder storue so soude die jonghe ritsaert des princen soen vā waels coninc wesen na des conincs dood Ende dit heeft hertoch jan van lancaster mede beliefft want die croen soude anders op hem ghecomen hebben Ende oeck so heeftet hertoch edmont ende hertoch thomas oeck beliefft Ende na dat dit aldus ghemaect was so starf dese prince van waels eer die coninck sijn vāder starff.

Anno dm

coninghen vā Enghelant Regnierden

Van wilhelmus des coninck anderde soen.

Die ander soen van coninck eduaerdus die hiet wilhelmus van hertsceker vedde ende dese starff sonder kinder eer sijn vāder starff.

Van leonellus des coninckx derde soen.

Die derde soen van coninck eduaerdus die hiet leonellus hertoch van clarence dese had een wijff ende hiet vlitonie ende was des greuen dochter van wlaer die oude cronijcken vā enghelant bewijsen so leefde dese hertochinne leonellus wijff in ouerspul heymelick mit enen die hiet jacob andelay. ende si creech een dochter hiet philippa. ende doe dit wt brack van desen ouerspul doe wert dese hertochinne ghelant neyn ende mitter dochter gheseynt in hierlant ende die moeder starf ende dat greefscap vā vulster was op hoer bestoruen ende dat bestarff op philippa hoer dochter Ende doer na nam dese philippa een man ende hiet edmondus mortymer ende was wgier mortymers soen ende wert greue van marsche. ende dese edmondus mortymer die wan bi dese philippa enen soen ende hiet wgier greue van marsche.

Van wgier greue van marsche.

Rogier greue van marsche had twee sonen ẽ twee dochteren die eerste soen hiet edmundus ẽ was greue van marsche na den vader ẽ hi starff sonder kinder Ẽ dese vermat hem te wesen recht erfghenaem vand crwen van enghelant na coninck ritsaerts dood om dat hi van dese philippa voerghenoemt ghecomen was. die and soen hiet oeck wgier ẽ starf sonder kinder Die eerste dochter van wgier greue van marsche hiet anna ẽ had te man ritsaert die greue was van cantelbrigge des hertoghen edmundus soen van jorcke Ende daer wan si bi ritsaert hertoch van jorcke. ende ritsaert wan voert eduaerdus diemen coninck van enghelant ghemaect heeft Ende die ander dochter van marsche hiet alienora ẽ had den greef van dnomien ẽ si starff sonder kinder.

Noch van leonellus hertoch van clarence.

Dese leonellus hertoch van clarens die had na een ander wijff ẽ was des hertoghen dochter van meylanen mer hi en creech daer oeck gheen kinder bi Ende dese hertoch leonellus starff wel vijf jaer voer coninck eduaert sinen vader Ende als hi dood was so nam coninck eduaert sijn vader dat hertochdom van clarens weder te houe aen hem selven Ende alle leonellus ander goeden dat deylde die coninck eduaert ẽ gaft anderen princen Ẽ ritsaert die na coninck eduaert coninck wert die hielt dat hertochdom oeck aen hem Ende heynrick greue van derby die na ritsaert coninc was die hielt dat hertochdom van clarens oeck aen hem Nenghesien want hi gaft thomas sinen outsten soen op een na Alsdus so blijcket openbaer dat hertoch leonellus gheen kind after en liet want sijn vader coninc eduaerd hoerde sijn erven Ende had dese philippa sijn dochter ghweest so had alle leonellus heerlic: heyt op hoer moeten comen Mer men sal nerghent waerachtelic vijnden in ghenen cronijcken off hantvesten of seker bewijs dat dese philippa off mortymer hoer man off wgier hoer soen yet nader erwen ghestaen hebben off gheeyscht hebben mit recht off mit ghewoeghe off mit macht off in hoer tytel hem off ghescreuen hebben te wesen recht erfghenaem vanden hertoch leonellus Ende in des coninclis cancelrijde van enghelant ist openbaer ghweest ouer langhe jaren daer alle dinghen beschreuen ghelegghen heeft dat den rijcke aen gaet Mer sint sijn sommighe ghecomen ind cancelrijde ẽ hebben daer wt ghenomen ẽ doen verbarnen dat hem ghelieffde.

Van johannes van gandauo hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen.

Johannes hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen die had te wiue blanchea hertoch heynricks enighe erf dochter van lancaster Ende mit desen wiue so creech hi dat hertichdom vā lancaster Ende bi desen wiue blanchea soe creech hi enen soen ende twee dochteren Die soen hiet heynrick ende was greue van derby ende wert noch namaels coninck vā enghelant Die eerste dochter hiet philippa ende was coninghinne van portegael Ende dese coninghinne die was bi coninck jan vā portegael een dochter ende hiet ysabeel ende die had hertoch philips van bourgoengen ende daer van si voert enen soen bi ende hiet kaerl greue van sarlops ende na hertoch van bourgoengen Die anderde dochter van lancaster was greuinne van peynbroeck. ende daer na nam si den greue van huutegum ende den hertoch van exœster.

Anno dm mccc lxxvij coningen vā Enghelant Regnierden

Dese hertoch jan had na sijn wijf blanchen dot noch een and wijf ende hiet constancia ende was coninck peters dochter van castijlgen ende daer van si een dochter bi ende hiet katherina Ende op die dochter starff dat coninckrijck van castijlgen Ende een ander neve die ontweldichde hertoch jan dat coninckrijck van castijlgen daer hertoch johan veel oerloechs om had Ten lesten wertet ghededinet dat des coninces soen van castijlgen die soude hebben te wiue dese jonghe joffer hertoch jans dochter so bleeft dat coninckrijck van castijlgen op dese dochter katherina ende op hoer lijn der Ende die hertoch van lancaster had twee hondert dusent nobel toe.

Dese hertoch johan van lancaster leefde seer langhe Ende leefde na coninck eduwaerdus sijn vaders dot xxiij jaer want coninck eduwaerdus die starff alsmen screef M ccc ende lxxvij Ende hertoch jan van lancaster starf doemen screef M cccc Alsus so was hi recht oer ende erfnaem vander crowen van enghelant want hi die outste soen bleef na coninck eduwaert sinen vader Mer hi had ouer ghegheuen ende belieft mit sijn ander twee jonghe broeders mede als die hertoch van jorcke ende die hertoch van cloucester Als dat ritsaert des primen soen van waels soude coninck wesen Mer storue ritsaert sonder sone after te laten so soude die crowen vā enghelant weder comen op hertoch johan van lancaster off op heynrick greue van derby sijn soen.

Van Edmundus hertoech van jorcke coninc eduwaerdus vijfte soen

Edmundus hertoch van jorcke coninck eduwaerdus vijfte soen had te wiue ysabeel des coninc peters dochter die anderde van castijlgen Ende daer wan hij bij twee sonen Die eerste soen hiet eduwaerdus hertoch van jorcke ende sterff sonder kinder Die anderde soen hiet Ritsaert greue van cantebrie Ende dese had te wiue Anna wgiers dochter greue van marsche voerscreuen Ende daer wan hi bij j. soen ende een dochter Die soen hiet Ritsaert ende was hertoch van jorcke ende greue van cantelbrighe Ende dese ritsaert wan voert enen soen die eduwaerdus hiet Ende dese besat die crwen van enghelant als een machtich coninck Ende hielt coninck heinrick die seste ghcuanghen sitten ende nam hem die crwen van enghelant mit fortsen ende hi verdreef die coninghinne coninc heinrics wijff Ende die prince van waels eduwaerdus coninc heinrics soen wt den lande ende dese Ritsaert greue van cantelbrige die had oeck een dochter ende hiet ysabeel ende had te man heinrick heer van vougiers. ende hertoech Ritsaert van jorcke die had noch meer sonen ende dochteren Ende sonderlinghe een schoen dochter.

Van wilhelmus van wijndeschoer coninck Eduwaerdus seste soen.

Wilhelmus van wijndeschoer coninck Eduwaerdus seste soen sterff sonder kinder eer sijn vader sterff.

Van Thomas coninck Eduwaerdus seuende soen.

Thomas hertoch van cloucester coninck Euwaerdus seuende soen dese en had gheen sonen Mer hi liet een dochter ende hiet Anna ende dese dochter nam te mā huutfridus greue van staffoerden ende daer wan si enen soen bi en hiet oeck huutfridus ende was oeck na den vāder greue van staffoerden ende hertoch van bokinghen Ende dese Anna nam na een ridder ende hiet willelmus heer van vougiers En daer wan sij bi heinric heer van woyrgiers. ende thomas eertsbiscop van cantelberch. ende willam heer van warwick Ende johannes heer van verneers Ende een dochter hiet Alienora ende was hertoghinne van noerthomberlant.

Ritaerdus off Ritsaert die anderde was Eduwaerdg des princeyn vā waels
sijn soen daer cominc Eduwaerdus oude vāder off was Esij na cominckt eduwaer
dus dot so was dese Ritsaert cominckt ghemaect van enghelant alst voer bij den
parlement ouerdraghen was. Ende dit beliefde hertoech jan van lancaster die op
dese tijt cominckt eduwaerdus ouste soen was ende rechte cominckt ghweest sonde
hebben Mer om dat hijt bi sijns vāders tijden also belieft ende consentiert had soe
beliefde hijt mede in manieren alst voerscreuen is dese cominc Ritsaert was comine
van enghelant xxiij jaer.

Die prince van waels sijn vāder had hem grote scatt ghelaten die hi vanden co
minc van vranckrijckt ende van schotlant ende van anderen princen ghescat hadde
Mer dese cominckt Ritsaert liet hem regieren na sijn selfs sinne sonder emich letwet
van sinen omen als dat sinen scat verquist wert ende dat rijckt oeckt in beswaringe
van scattinghen bracht Ende hij settede hem teghens sijn omen menich werff als
dat hi vast qualijte ghemint wert ende hertoch jan van lancaster had een emighen
soen hiet heinric greue van derby ende die was seer wel ghemint inden rijckt. Die

Anno dm M iij^c lxxix cominckt creech een hadt op heinrickt sinen neue den
greue van derby want hij soe wel ghemint was ei
hi dede desen heinrickt banne ende verdriuen wt all
engkelant daer hij langhe tijt wt verdreuen was
ende lach buten lants een wijl bi den cominckt van
vranckrijc ende een wijl tijts was hi bi den hoghen
meister van pruseyn ende oeckt een wijl bi anderen vorsten ende princen dese heinrickt
greue van derby verdroetet seer die hemoet vanden cominckt sinen neue dat hi hem
aldus wten lande hielt buten sinen scult den Aenghesien dat hertoech jan sijn vad
ende hi recht oer ende erfgenaem vander cronen waren ende haddent nochtant de
cominckt gunstelic ende vriendelic laten besitten ende also als die cominckt Ritsaert
gheen kijnder en had. so duchte heinrickt dat hi hem die cronen na sijnre doot in and
lude handen brenghen mocht want hi hem aldus van haets weghen wt den lande
hielt Esij hi ghing ende schicte hem daer op ende creech hulpe vā voles nochtans
ghen grote menichte ende toech in enghelant ende creech een hoop vanden lande in
ende veel vanden princen van enghelant ende vanden ridderscap ende vander ghe
meente mitter stadt van lonnen vielen bi heinrickt Ende hij creech alt lant in. ende
venc cominckt ritsaert ende hielten ghevanghen sijn leuen lanckt ende heinric wert
ghemaect ghewel dich cominc van enghelant bij cl die staten van die lande want
hi recht oer vander cronen was ende cominckt Ritsaert die sterf inder vanghenisse
Ende hi lept tot lanssleiten tey predicaren begrauen.

Coninghen vā Englant

Regnierden

Heinricus die vierde greue van derby hertoech jans soen van lancaster was
comine van enghelant dertien jaer hi had iiij sonen ende ij dochteren.
Die eerste soen hiet heinric ende was comine na den vāder
Die anderde soen hiet thomas hertoech van clarense
Die derde soen hiet johan hertoech van betuoert
Die vierde soen hiet huutfridus hertoech van cloucester
Die eerste dochter hiet philippa coninghinne van dacien
Die anderde dochter hiet blanchea hertoghinne van beyeren
Dese comineli heinric leyt
tot cantellenbereh begrauen.

Heinric die vijfte comine heinrics soen was
comine vā enghelant tien jaer Ende hij had eē
soē die hiet oec heinric die na hem comine wert
ende leyt tot westmunster begrauen

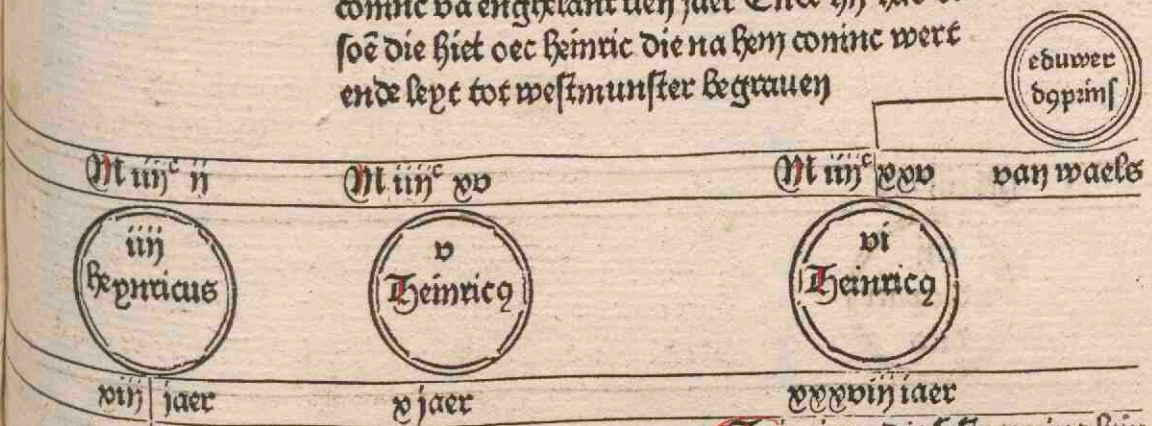

Heinricus die seste comine heinrics die vijfte sijn soen dese was
comine van enghelant xxxviij. jaer ende hi was mede ghewel-
dich comineli van vranckrijcke Ende hi wert te parijs gecroent
int jaer M cccc xxxi opten vi dach in decembri Ende hi had te
wiue des comines dochter van sicilien Ende daer van hij enen
soen bi die eduwaerdus hiet eñ was prince van waels Ende in
sijn. xxxvij. jaer stonter groote twist ende error op in engelant
van sommighe princen die dat volc daer toe verwecten mit hey

melick verraet in rebelheyt teghen den coninck heinrick Ende het is tot gwoteen strijden ghecomen daer veel volcks om doot ghebleuen is ende sonderlinghe veel groter edelre princen om doot ghebleuen sijn so onthoeft so doot ghesla ghen aen beyden sijden dat seer te beclaghen is Eñ eduwaerdus des hertoghen ritsaerts soen van jorcke wert comine ghemaect van enghelant te londen inder stadt int jaer ons heren M iiij^{c} .ende ly .opten vierden dach in meerte Ende coninck heinrick ontquam ende toech heymelick aen den lant van scotlant d hij lach een wijl tijts Mer hij wert verraden van die hi betruwede ende wert ghuanghen ende wert den coninck eduwaerdus ghleuert Ende hi wert in selker vanghenisse ghset ende seer nauwe bewaert Ende die coninghinne coninck heinrics wijff die ontquam mit den prince vã waels eduwaerdus horen soen ende toech ouer bi den conine van sicilien horen vader .

Anno dñi — M iiij^{m} ly

Coninghen vã engelant — iiij Eduwaerdus

Regnierden — Eduwaerdus die vierde hertoech ritsaert soen van jorcke was coninck van Enghelant .

Int jaer ons heren M iiij^{c} eñ lxxj so is wt enghelant verdreuen die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vranckrijck Item hoe hij weder in enghelant tot dortmuyden ghecomen is ende heeft coninck Eduwaert mit verraet weder verdreuen Ende hoe coninck eduwaert ghewelken is wt enghelant eñ quam in hollant te tessel cc soecken i die cwijcke van brabant CC ende xl blat ende ij^{c} ende xli blat .

Dit sijn die croniicken van brabant wie dat die hertoghen ende princen waren.

In des keysers mauricius Ende in des coninckx lotharius tijden van vrancrijck ende alsmen screef vc ende xc so was een groot prince op haspegouwen in brabant die karlemannus hiet ende was die eerste prince van brabant xxviij jaer Dese karlemannus hiet ende was die eerste prince van brabant xxviij jaer Dese karlemannus hiet ende was die eerste hertoch van brabant.

Dese karlemannus was seer groot bi den coninck lotharius van vranckrijck ende was sijn ouerste raet. ende hi brocht puppijn sijn soen oeck te houe dat hi oeck bi den coninck onthouden wert Ende dese prince karlemannus had oeck een dochter die sinte amelberga hiet ende was gheuinne van henegouwen.

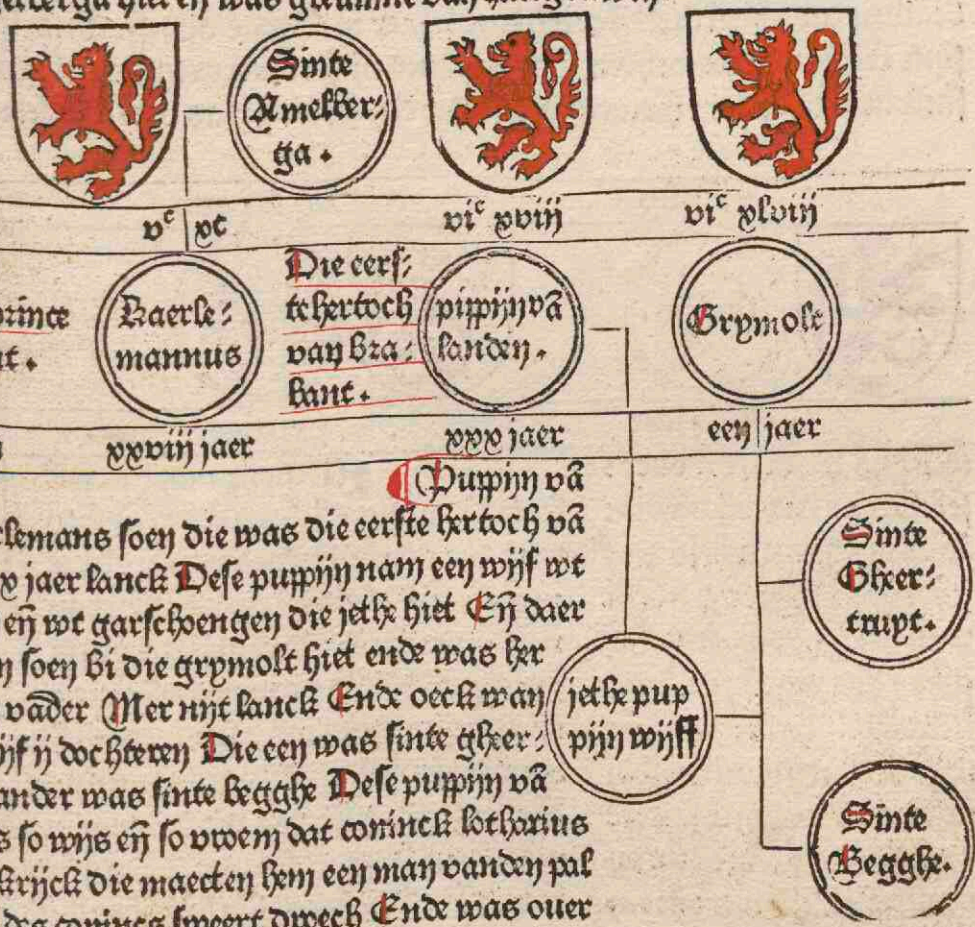

Puppijn vā landen karlemans soen die was die eerste hertoch vā brabant xxx jaer lanck Dese puppijn nam een wijf wt aquitanien ende wt garschoengen die jelhe hiet Ende daer mede hi enen soen bi die grymolt hiet ende was hertoch na den vader Mer niet lanck Ende oeck mede hi bi dit wijf ij dochteren Die een was sinte gheertruyt Die ander was sinte begghe Dese puppijn vā landen was so wijs ende so vroem dat coninck lotharius van vranckrijck die maecten hem een man vanden pallaes dat hi des comincs sweert droech Ende was ouerste raet des coninckx lotharius Ende hi starff int jaer ons heren vic ende xlviij ende wert tot nyuel begrauen.

Van hertoch grymolt.

Grymolt hertoch puppijns soen was die anderde hertoch van brabant een jaer en hi was oeck des conincks raet en man vanden pallaes en sweertdragher ende hi starff sonder kinder Ende dat hertochdom starff op sinte ghertruyt en op sinte begghe dat sijn susteren waren.

Van sinte ghertruyt.

Sinte ghertruyt en sinte begghe hertoch puppijns dochteren die waren hertoch-inney van brabant Ende jet he hertoch puppijns wedue was die moeder van desen twee heyligghe joncfrouwen die ghing mit horen twee dochteren sinte ghertruyt en sinte begghe en deylden die heerlicheyt vā brabant bi sinte amandus rade alsodat eelck dochter wist wat dat si hebben sonde Sinte ghertruyt nam een deel vand heer licheyt en vanden goede en stichtede een edel cloester vā edelre joncfrouwen in wall brabant dat nyuel hiet en toech daer seluer in en was abdisse Ende liet hoer suster sinte begghe dat hertochdom van brabant en hoer wert een man ghegheuen en was sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerschelt.

Anno dm

hertoghen van brabant

Regnierden

vic xliij

Angijs.

vic lxxxvij

puppijn vā haerstel.

lxxxviij jaer

Angijs hertoch vā ouer-schelt was hertoch vā bra-bant van sijns wijffs we-ghen lxxxviij jaer Ende hi wan een soen van sinte beg-ghe en hiet puppijn vā haer-stel en dese hertoch angijs was oeck een man vanden pallaes en raet ende sweert dragher des conincks van vrancrijck Hi wert in een strijt ūslagen int jaer ons heren vic en lxxxv.

lxxxix jaer

Puppijn van haerstel hertoch angijs en sinte begghen soen was die vierde hertoch van brabant lxxxix jaer Ende oeck was hi een man vanden pallaes ende ouerste raet ende sweertdragher des comines vā vranc rijck. dese puppijn wert seer machtich in vranckrijck Ende der coningen macht en ontsich dat begonde te slapen Ende puppijns dinghen ende macht dat begonde seer te wassen Ende puppijn wort so machtich en sloech sijn hant aen lotharijck en bleef daer gheweldich heer off En hi street menighen strijt tegben die heyden en tegben comenck rabbout vā vries-lant Ende hi seynde sinte willibroert mit yj ghesel-len in vrieslant om den comenck rabbout en die vrie-sen te bekeren ꝛc.

denijs

grymo naert.

Noch van hertoch puppijn.

Dese hertoch puppijn had een wijf eñ hiet peltruyt daer van hi twee sonen bi die een soen hiet denijs eñ die ander soen hiet grymonaert Ende dese hertoch puppijn bi sijn wijfs tijt so was daer een alte schone joncfrouwe eñ hiet alpiades ende pup pijn creech se lief eñ van daer een soen bi eñ hiet kaerl marceel Ende dese twee edel sonen stozuen voer den vader Ende kaerl marceel die kastaert was wert hertoch van brabant na den vader Ende om dat sinte lambert den biscop van ludyck her: toch puppijn verspede dat hi desen soen in ouerspul ghewonnen hadde so wert sinte lambart vermoert van dood dese joncfrouwen broeder daer puppijn desen soen bi creech Ende alle die ouer sinte lamberts doot waren die worden al rasende eñ beten hem selues handen eñ voeten off eñ stor uen in groter onsalichept Ende hertoch puppijn starff int jaer vijc eñ xv.

kaerl prince vã dzim gen. Grif: fon. eertsbiscop van riemen.

vijc xvi

Kaerl marceel hertoech puppijns soen was die vijfte hertoech van bra: bant ende oeck van loth rijck xxvij jaer Hi was

Kaerl. marceel.

Dese kaerl starff int jaer ons he ren vijc xlj op die xj kalende vã nouember eñ leyt begraven tot sinte denijs.

xxvij jaer

oeck een man vanden pallaes eñ sweertdragher des conincks van vranckrijck Eñ hi was oeck die meeste eñ die machtichste hertoth van vranckrijck want hi wert so machtich dat hi alle die creen regierde eñ het most al bi hem wt gaen eñ daer en mocht ghen coninck van vranckrijck wesen ten was bi sinen wille Ende hi street alte veel strijden eñ becrachtichde veel grote lant scappē Als be yeren sassen die vrie sen bourgoengen provincien almaengen swauen Ende street teghen die sarracenen die hi of sloech ij^{c} dusent man eñ hi en street nye hi en want eñ hi had ter wapen meer eer dan enich van sijn ouders Eñ dese hertoch kaerl had een wijf hiet alpays daer had hi ij sonen bi Die outste soen hiet kaerl eñ was prince van dzingen van oestenrijck van bourgoengen ende van provincien eñ regnierde vijff jaer Ende doe gaff hi al sijn heerlichept ouer puppijn sinen broeder eñ wert monick Eñ dit was die kaerl daermen van sinte gillis legende off leset Die ander soen hiet puppijn die clepy eñ die wert hertoch van brabant van lothrijck ende namaels coninck van vranckrijck Die derde soen hiet griffon eñ was eertsbiscop van riemen.

Puppijn diemen hiet die cleyn hertoch staerl marteels soen was die seste hertoch van brabant ende van lothrijcke xxix jaer Ende regierde die heel crone van vranckrijcke Ende de staerl sijn broeder monick wert doe quame alle die landen voer seuen op hertoch puppijn Ende al was dese puppijn cleyn van liue hi was nochtans alte stout ende vrome ende groot van herten Ende hi had die crone van vranckrijcke so ghehel in sinen handen off hi selue coninck had gheweest Ende die coninck en had nijt dan dry naem want die coninck hilderick die toe coninck was die was een goedertieren vredsam man Ende dese coninck hilderick wert van die crone gheset ende wert in een cloester ghedaen ende monick ghemaect tot sinte medaerts tot soisson ende hertoch puppijn wert coninck ghemaect van vranckrijcke int jaer ons heren viije ende xl ende hi was xviij jaer coninck Ende dese pippijn had een wijff hiet bertraet daer hi twee sonen bi wan Die een hiet karolus magnus ende wert coninck van vranckrijcke na den vader Die ander hiet staerlemannus. siet in die cronijcke van vranckrijcke CC ende ij Item coninck pippijn starff int jaer viijc ende lxix ende wert begraven tot sinte denijs bi sijn vader.

Karolus magnus coninck puppijns soen was comine vā vranckrijcke xxx jaer ende keyser van romen viij jaer Ende was oeck die seuende hertoch van brabant ende van lothrijcke xxx jaer Ende van desen edelen coninck staerl waer so veel of te scriuen van sijn duechde van sijn macht ende van sijn ontsich vā sijn groothept vā sijn vromich hept van sijn grote starckhept dattet te veel te scriuen waer want men in die cronijcken vāden keyseren C ende xxxvij ende in die cronijcke van vranckrijcke CC ende iij ghenoech daer of vijnt. Item van karolus magnus twee wiuen ende van hoer kinder vijntmen ghenoech off CC ende iiij.

Lodewijc comine staerls outste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijcke ende hertoch van lothrijcke ende van brabant xxvi jaer. Dese keyser lodewijck had iij sonen Die eerste hiet lotharius ende was keyser vā romen Die ander de soen hiet lodewijck coninck van germanien Die iij soen hiet staerl die stalurve ende was coninck vā vranckrijcke hertoch vā brabant van lothrijcke ende oeck na keyser hi leyt tot mets begraven.

Kaerl die caluwe was coninck van vranckrijck ẽñ hertoch van brabant ende van lothrijck xxxiiij jaer Ende na was hi oeck keyser wat mijn dan twee jaer De se kaerl had drie sonen als lodewijck. kaerl. ẽñ kaerleman Ende een dochter hiet judieth greuinne van vlaenderen lese die cronijck van vranckrijck CC ẽñ vi.

Lodewijck coninc kaerls soen was coninc vã vranckrijck ẽñ hertoch vã brabant ẽñ van lothrijck twee jaer Ende als hi starff so bleff sijn wijff kijnt draghende ẽñ creech doe enen soen ẽñ hiet kaerl die simpel.

Van lodewijck coninck van germanien.

Lodewijck coninck van germanien des kijnts oem was coninck van vranckrijck ẽñ hertoch van brabant ende van lothrijck van des kijnts weghen vijff jaer lanck.

Kaerl coninc van germanien na sijns broeders dot die was oeck des kijnts oem Ende die was coninck van vranckrijck ẽñ hertoch van lothrijck ẽñ van brabant vãdes kijnts weghen vijff jaer.

Vdo greef wobberts soen van angiers was coninck van vranckrijck ẽñ hertoch van lothrijck ẽñ van brabant mit onrecht ix jaer.

Van kaerl die simpel.

Kaerl die simpel off die grove coninck lodewijcks soen als hi te man ghecomen was so wert hi coninck van vranckrijck ẽñ hertoch van lothrijck ẽñ van brabant xxi jaer Ẽñ na wert hi ghevangen vã greve egbert van vermandoys ẽñ starff int prisoen Ende greve egbert van vermandoys Ende die greve van sarters hadden grote oerloghe wie dat van hem keyden coninck soude wesen Ende die franssoysen en wouden nyement van hem keyden hebben Ende namen wdolphus hertoch ritsaerts soen van bourgoengen.

Van wdolphus van bourgoengen.

Rdolphus hertoch van bourgoengen was coninck vā vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant viij jaer.

Van lodewijck coninck staerls soen.

Lodewijck coninck staerl die simpels soen was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant vvvij jaer Eñ hi had twee sonen als lotharius eñ staerl Hier off leset die cronijck van vranckrijck C C ende vij hi leyt tot riemen begrauen.

Van lotharius coninck lodewijcks soen.

Lotharius coninck lodewijcks soen was coninck van vrancrijck vvvi jaer eñ hertoch vā lothrijck eñ van brabant iiij jaer Ende dese lotharius in sijn iiij jaer die goede eñ beghifte staerl sinen broeder eñ gaff hem lothrijck eñ brabant daer hi hertoch off was Eñ die coninck lotharius liet enen soen after eñ hiet lodewijck Dese lodewijck was comne na den vader ij jaer lanck eñ doe starff hi sonder kinder Eñ die crown soude mit recht ghecomen hebben op staerl den hertoch van lothrijck ende van brabant Mer hugho capet die greue was van parijs eñ nijt totter crown van

Anno dñi	ix^{c} vvi	ix^{c} vvviij	ix^{c} lvi	ix^{c} lvv	ix^{c} vciij
Hertoghen van brabant	wdolphus	Lodewijc staerl soen.	lotarig lodewijcs soen.	staerl. lodewijc de simpel ꝑ	Otto. staerls soen.
Regnierden	viij jaer	vvvij jaer	iiij jaer	vvix jaer	viij jaer

rechts eñ behoorde die ontweldichsse staerl den hertoech eñ behielese mit forsen eñ sette of pupping ghslacht die ij^{c} ende vvvij jaer die crown hadden te seten eñ bleef selue coninck eñ sijn ghslacht tot noch toe

Van staerl coninck lodewijck die simpels soen.

Staerl coninck lodewijck die simpels soen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant vvix jaer Ende hi liet een soen die otto hiet Eñ een dochter die ghertrech hiet Op desen hertoch staerl van brabant so bestarff die crown van vrancrijck Mer hugho capet greue van parijs ontweldichde hem die crown mit fortsen eñ vene hem eñ hielt hem tot oerliens ghenanghen leggher Nochtans hugho capets moeder eñ hertoech staerls moeder waren twee ghesusteren Ende waren des keysers susteren otto van sassen.

Van otto hertoch staerls soen.

Otto hertoch staerls soen was hertoch van lothrijck eñ van brabant viij jaer lanck Ende hi starff sonder kinder Eñ hertoch godeuaert van ardennen creech van keyser heynrick dat hertochdom vā lothrijck.

Van godeuaert hertoch van ardennen.

Godeuaert hertoch van ardennen wert hertoch van lothrijck nae hertoch otto en daer na goeselen sijn broeder en daer na gouaert goeselens soen en daer na gouaert sijn soen diemen mitter buul in hollant hiet Hi starf sonder kinder hi liet een suster en hiet yde en nam te man greue juustaes van louen ende daer wan si bi den greue juustaes van louen Ende hertoch godeuaert van lothrijck en van bulloen ende greue loudewijn Ende hertoth godeuaert bleeff ouer meer Ende hertoch heynrick van limborch die creech dat hertochdom van lothrijck Mer hi verbuerdet te ghen den keyser Ende die keyser gafft greue godeuaert van louen en van brueſel. diet mit gods recht toebehoerde Ende die wert doe hertoch ghemaert van lothrijck en van brabant Ende dese hiet godeuaert mitten baerde.

greuinne van louen

Greuen van louen ende van brueſel.

M viij			M lvij	M lxxij	M lxxxviij
godeuaert hertoch van ardennen	Gheerberga.	heinric greef lambert ſ	Lambert heynrick ſ.	heinric lamberts soen.	heynrick heynric ſ
	xxvi jaer	xxviij jaer	xx jaer	xi jaer	xvi jaer

Van gheerberga greuinne van louen en van brueſel.

Gheerberga hertoch laerls dochter en was otten suster en hiet greuinne van louen ende van Brueſel Dese was rechte vrou van brabant xxvi jaer Mer si en hiet nijt hertochinne. si had enen soen hiet heynrick. si had een man ende hiet lambert en was des greuen soen van henegouwen.

Van lambert greue van louen en van brueſel.

Lambert heynricks soen was greue van louen en van brueſel xx jaer Hi had te wijff oede hertoch goeselens dochter van ardennen.

Van heynrick greue van louen en van brueſel.

Heynrick greef lamberts soen en der greuinne soen was greue van louen en van brueſel xxviij jaer Ende dese hiet heinric die ouden

Van heynrick greue van louen en van brueſel.

Heynrick lamberts soen was greue vā louen en van brueſel xi jaer

Van heynrick heynricks soen greue vā louen en van brueſel

Heynrick heynricks soen was greue vā louen en van brueſel xvi jaer.

Van hertoch godeuaert mitten baerde.

Godeuaert heynricks broeder eñ hi hiet godeuaert mitten baerde Dese was grave van louen ende van brueſel Dese godeuaert ſtreet ſeer vromelick teghen hertoch heynrick van limborch ende verdreefhem wt dat lant beweſten der maſen dat brabant toe behoerde Ende godeuaert wert mit des keyſers heynricks die vierden ſijn vonniſſen toe ghewijſt dat hi weſen eñ hieten ſoude hertoch van lothrijck ende van brabant Hi regnierde xl jaer.

Van hertoch godeuaert die anderde.

Godeuaert hertoch godeuaerts ſoen mitten baerde was hertoch vā lothrijck eñ van brabant vier jaer.

Van godeuaert die iij

Godeuaert die derde alſoe ghenoemt hertoch godeuaert ſoen die was hertoch van lotrijck eñ van brabant xliij jaer hi leyt te louen tot ſinte peters begrauen.

Anno dñi	M xciv	M C xxxix	M C xliij	M C lxxxv	M ij^{c} xxxiij
hertoghen van brabant	j godeuaert mitē baerde	ij godeuaert	iij godeuaert	j Heynrick	ij Heynrick
Regnierden	xl jaer	iiij jaer	xliij jaer	xlix jaer	viij jaer

Van heynrick hertoch godeuaerts ſoen.

Heynrick hertoch godeuaerts ſoen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xlix jaer Ende deſe hiet heynrick die eerſte ende leyt tot louen tot ſinte peters begrauen.

Heynrick die anderde hertoch heynrics ſoen was hertoch vā lothrijck ende van brabant viij jaer.

Van heynrick die derde.

Heynrick die derde also ghenoemt was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant ẽñ jaer Hi leyt tot louen totten predicaren begrauen.

Van Johannes die eerste.

Johannes die eerste also ghenoemt heynricks soen was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant ẽñ van limborch xxxiiij jaer Hi leyt te brueſel totten minrebroede ren begrauen.

Van Johannes die anderde.

Johannes die anderde hertoch johans soen was hertoch van lothrijck vã bra: bant ẽñ van limborch xviij iaer Hi leyt tot brueſel tot ſinte gudelen begrauen.

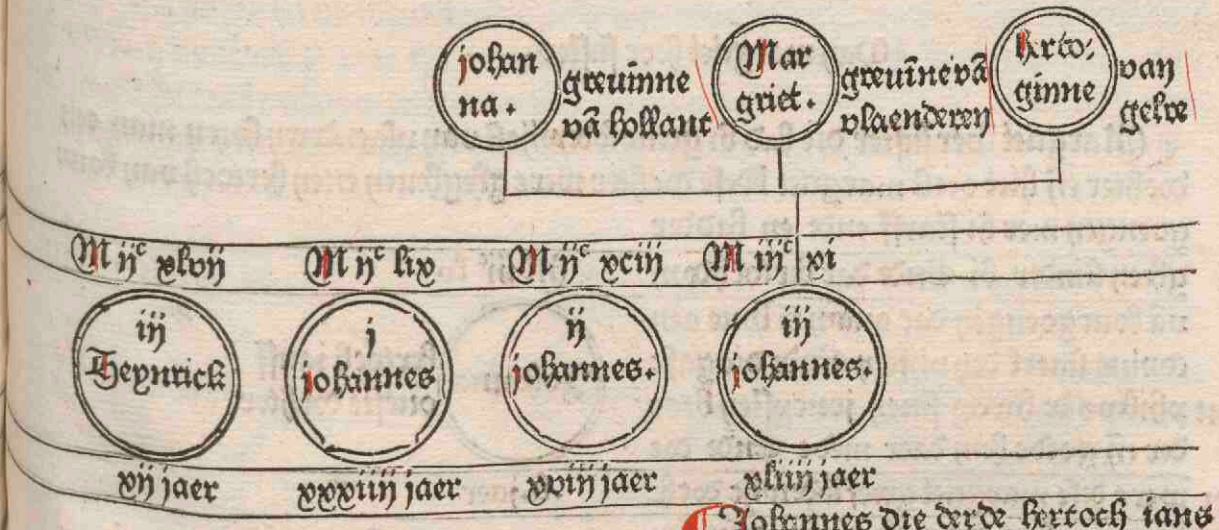

Johannes die derde hertoch ians soen was hertoch van lothrijck ẽñ van brabant ẽñ van limborch xliij iaer Hi leyt in vilder begrauen De: ſe hertoch iohan en liet ghen ſonen Mer hi had drie dochteren. Die outſte dochter hiet iohanna ende had te man greue willam van hollant die keyſerinnen broeder Mer ſi en had daer ghen kinder bi Ende na ſijn doot had ſi den hertoch wenſelijn van lutzelenborch des coninckx ſoen van bemen Die anderde dochter hiet margriet ẽñ die had te man greue lodewijck van vlaenderen ẽñ daer quam een dochter off ẽñ had den hertoch van bourgoengen Die derde ẽñ die ioncyſte dochter had te man her toch eduwaert van gelre Mer ſi en had daer ghen kinder bi.

Van johanna hertoch jans outste dochter.

Johanna hertoch johans outste dochter was hertochinne van lothrijck vã brabant eñ van limborch .li. jaer lanck Si had te man greue willam van hollant eñ die bleeff op die vriesen eñ si en had daer ghen kind bi Eñ daer na nam si hertoch wenselijn van lutzenborch ende daer en creecht si oeck ghen kinder bi Si regierde hoer lant eerlick eñ wel na heyde hore mannen doot eñ dede veel duechden Eñ vrou johanna van brabant starff int jaer M cccc eñ vi eñ wert te brueselen carmeliten begrauen.

Van margriet hoer suster.

Margriet hoer suster die had bi grene lodewijck van vlaenderen horen man een dochter eñ hiet oeck margriet Dese dochter wert ghegheuen enen hertoch van bourgoengen mer hi starff ende en hadder ghen kinder bi Ende dat hertochdom vã bourgoengen dat quam te houe aen tominc kaerl den vijften Ende die gaft philips de hardy sinen jongesten broeder eñ goede hem daer mede Ende dede wert dese margriet greef lodewijc dochter van vlaenderen ghegheuen desen hertoch philips van bourgoengen Aldus so had si twee hertoghen van bourgoengen Ende bi desen hertoch philips so creech margriet drie sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet johan eñ wert hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys Die ander soen hiet anthonis eñ wert na vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moyen hertoch van brabant Die derde soen hiet philips eñ wert greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter had hertoch willam van beyeren eñ van hollant Ende die derde dochter had den greue van sauoyen.

Anno dñi MCCCLV

hertoghen van brabant Regnierden

hertoch janss outste dochter .li. jaer

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch philips soen van bourgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch ix jaer Hi had een wijff daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet jan ende wert hertoch na sinen vader Die ander soen hiet philips greue van simpol. dese hertoch anthonis bleeft inden strijt doot mitten franssoysen ende den engelschen int jaer ons heren M cccc ende xv ende hi wert in vueren begrauen.

Van hertoch jan van brabant.

Johannes hertoch anthonis outste soen was hertoch van brabant vā lothrijck ende van limborch vi jaer Hi was een sacht goedertieren man Hi had te wiue vrou jacob hertoch willams enighe dochter van beyeren ende van hollant Hi starff sonder kinder int jaer ons heren M cccc xxvi ende leyt tot vueren begrauen.

M iij^{c} vi	M iij^{c} xv	M iij^{c} xxvi
anthonis. hertoch philips soen.	johannes. hertoch anthonis soen	Philips hertoch anthonis and soen.
ix jaer	vi jaer	iiij jaer

Van hertoch philips.

Philips hertoch anthonis and soen ende hertoch johans broed was hertoch vā lothrijck ende van brabant ende van limborch iiij jaer Hi leyt tot vueren begrauen Ende als hertoch philips doot was soe quam vrou margriet van bourgoengen hertoch willams wedue van beyeren ende van hollant die hertoch anthonis suster was van brabant Ende si dede die staten van brabant vergaderen ende gaff hem te kennen dat si waer dat naeste bloet ende dat naeste lijff van brabant op die tijt leuende ende seyde dat si waer een rechte lantsvrouwe van brabant ende bat dat si haer nemen ende ontfangben wouden voer een hertoghinne ende vrouwe van brabant si woude hem wesen een goede ghenadighe vrouwe.

Van hertoch philips van bourgoengen.

Ende corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet moye off was eñ gafft den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende vanden bloede van brabant eñ dat hi waer een recht hertoch vã brabant Ende dat dat si hem nemen wouden voer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

Die greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet moye off was die quam oeck voer den staten van brabant eñ gafft te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen eñ hertoch anthonis broed
Anno dñi van brabant eñ vermat hem te bewijsen mit seghel eñ mit brieuen van hertoch phi
lips sijn oude vader eñ van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moye Als
hertoghen dat hertoch philips sijn drie sonen goede eñ beweesse bi sinen leuende liue eñ bi vrou
van brabant we johanna leuende liue die de een hertochinne eñ een vrouwe van brabant was
Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen
Regnierden eñ greue van vlaenderen eñ greue van artoys Ende anthonis sijn anderde soen die
soude wesen na sijnre doot eñ na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van
lothrijck eñ van limborch Ende philips sijn joncxste soen die soude wesen greue vã
nyuers eñ van ryters mit sulcker vorwaerden Wie dat storue van hertoch johan
eñ van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips
greue van nyuers den joncxsten broeder off op sijn rechten erfnaem Eñ hier om ver
mat hi hem eñ seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende dat dat si hem
wouden nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die
staten van brabant berieden hem langhe Ende ten laetsten namen si eñ ontfenghen
hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch xxxvij jaer Hi was die machtichste prince in sijn tijt van al germanien ende van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des cominex dochter van vranckrijck ende hi en had daer gheen kinder bi Dat anderde wijff was des greuen dochter van oy greumme van nyuers ende hi en had daer oeck gheen kinder bi Dat derde wijff was des cominckx dochter van poertegaek ende daer had hi iij sonen bi Die eerste hiet anthonis ende starf joncx Die and hiet joest ende starff joncx Ende die derde hiet kaerl ende was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc ende lxvij op sinte vitus ende modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begrauen.

M iiij^{c} xxx	M iiij^{c} lxvij
Philips. hertoch van bourgoengen	Kaerl. hertoch philips soen van bourgoengen.
xxxvij jaer	x jaer

Van hertoch kaerl van bourgoengen.

Kael hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant ende van limborch x jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was cominck kaerls dochter van vranckrijck ende si starff joncx Dat ander wijff was des hertoghen dochter van bourbon ende hiet anna ende daer van hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van jorcke cominck eduwaerts suster.

Van hertoch Raerl.

Dese hertoch Raerl als sijn vader noch leude en hi greue van sarloys was en noch gheen heer vanden landen en was so toech hi mit ghebeden volck mit veel edel mannen ouer die somme en ouer die seyn in vrancrijck ghewapender hant in des coninclis lant en lach daer vi off viij weken bi sinte denijs en bi parijs Ende die hertoch van britaengen en die hertoch van berry en meer ander vanden ghenoten hadden ghesept bi den greue van sarloys te comen mer si en quamen nijt Ende die coninck lodewijck die dit seer toernde die quam mit machten onuersien en bestreet den greue van sarloys daer vreselick gheuochten wert ende seer scarp stont mitten greue sarloys Mer die greue sarloys behielt dat velt en verwachte des coninclis macht mer hi en quam nijt weder En daer na quam die hertoch van britaengen en des coninclis broeder den hertoch van berry en meer and die teghen den coninck en waren bi den greue van sarloys Ende het wert ghededinet tusschen den coninck en desen prince Ende die greue sarloys creech vanden coninck dat hi beghierde Ende des coninclis broeder den hertoch van berry soude hebben normandyen En die gre

Anno dñi

ue van sarloys die toech mit seghe en mit vrientscappen wt vrancrijck Ende dit gheschiede int jaer ons heren Mccc lxv.

hertoghen van brabant

Als den greff Raerl weder in brabant te huus was ghecomen soe vant hi dat ghestornen was elyzabeth van bourboen sijn ghetrouwede wijff ende dat si was te

Begnierden

grauen tot antwerpen in sinte michiels cloester waer om dat hi seer droeuich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

Hier en binnen is die stadt en dat bisdom van ludyck gheresen in welcke tijt te gheen lodewijck van bourboen horen biscop en teghen hertoch philips om dat hi een beschermer was vanden biscop voerscreuen Twet verdriet isser dan gheschiet van oerloghe tusschen tlant vā ludyck en hertoch philips landen Mer die vā dynant deden hertoch philips en sinen soen den greff vā sarloys meer confuys dan yemāt ands want die van dynant hengben een ghelikeniff van een man ghemaect naden greue van sarloys buten hoer poerten in confuys en schande vanden greff van sarloys en spraken alte spitich opten prince van sarloys Hier om als dese greue van sarloys wt vrancrijck weder quam in brabant bi sinen heer sijn vad en dit verhoerde dat hem seer toernde. so vergaderde hi opt corte weder al sijn volck ende veel meer dan hi in vrancrijck hadde. Ende hertoch philips sinen vāder toech seluer

Mede mit sijn soey en̄ mit gwoter heermaert voer die stadt vā dynant die seer starck was van poerten en̄ muren en̄ heft die stadt belegher. En̄ hertoch philips ghing self leggher in boumes tegens dynant ouer en̄ liet greuc staerk sijn soey int heer legghen om die stadt te winnen. Staerk heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende ghenochten en̄ want si ghen hoeft en hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tijden als vuyl vsenen en̄ blote boeuen die so vasten stadt nijt en dorsten houden. Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe boeuen ontheft en̄ sommighe ouer int water gheworpen. Ende man en̄ wijf en̄ kinder moste alle samen wt den horen strijken en̄ voert vten lande en̄ alle die huse en̄ kercken en̄ cluse en̄ poerten en̄ muren die worden verbrant en̄ neder gheworpen ja die fondamenten worden wt ghewoyt en̄ wert effen slecht ghemaect dat selder een swaer cortcte was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden. Dit ghe schiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten ganse stichte en̄ soechten ghenade aen den hertoch van bourgoengen en̄ aen sinen soey en̄ het wert ghedadinet dat si horen heer in nemen souden en̄ doen hem dat si schuldich waren te doen mit meer ander punten en̄ souden den hertoch van bourgoengen en̄ sinen soey ghenen voer scade sess werff hondert dusent croney tot seker ter minen en̄ si betaelden twee ter minen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte viten dach en̄ modestus dach so starf te brugghe hertoch philips. Ende wert na begraue te dyggen in bourgoendien en̄ sijn wijff elyzabeth starff daer na int jaer M cccc lxxi in decembr in arris bi sinte damars en̄ lept begraue te karthusers in gosnay.

Van hertoch karl.

Als hertoech philips ghestoruen was so is karl sijn soey ghewordē hertoech van bourgoengen van lotrijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen holland zeelant namen. heer van vriesland salins malins en̄ marcgreff des heyligh rijcks. En̄ doe hi mitten eerste tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vander ghemeenten en̄ si dwongher hem of sondlinghe preuilegien. Mer eer yet lang so worth hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch karl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt wille.

Int jaer ons heren M cccc lxvij na hertoch philips dood so hebben die van lu-
dyck weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck ende hertoch kaerl Ende si sijn ghe-
toghen mit groter macht voer hoey ende hebben die stede gewonnen om horen biscop
te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt wech ghe-
men ende si en hebbens nijt gheuanghen Als dit hertoch kaerl vernam so seynde hi
groot volck van wapen teghen die luttenaers om die te bedwingen van hoer rebel-
lichevt Ende daer is op gheresen een groot oerloghe Voert so is hertoch kaerl selue
ghecomen ende heeft starelicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel
bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyck bedwin-
ghen ende mit cracht in winnen Ende als die van ludyck dat vernomen hadden so qua
men si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ont
setten ende hertoch kaerl daer off te slaen. ende daer wort ghenochten enen strijt ende die
van ludyck verloren die strijt want si verloren daer heer staes van struen hoer kan-
nier dragher ende heer karn ridderen mit drie dusent man ende die ander liepen e weeh
in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect iije ridderen Daer vā
dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vā montfoert. aelbert
van schaghen. ende jan ruychrocks twee sonen als willam ende jan Daer na ghing her
toch kaerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen ende ander instrumenten
Mer die borghers gauen hem op i hertoch kaerls ghenade Hertoch kaerl die heeft
se ghenomen in ghenade behoudelicke dat si hoer selfs poerten muren toernen selue
souden neder werpen ende hoer grafften vullen ende een somme van penninghen ghenen
Ende mosten al hoer bussen boghen kusen hameren pieken panser harnesse ende alle
weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt ende neder leggen
ouer een hoep in des hertoghen hadden voerscreuen Daer na in die selue manieren
heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen ende harck ende bilsenbree maesyeck barin-
ghen tongheren weset ende hoey tuwijn ende hoeuijn Alle dese steden heeft hertoch kaerl
verniet want si hebben hoer poerten ende muren verloren.

Anno dñi
hertoghen
van brabant
Regnierden

Voert so is hertoch kaerl ghetoghen voer die stadt vā ludyck ende heeft se seer
angheliekt beleghen Die borghers sijn seer verueert ghewordē ende si sijn wt die stadt
ghecomen in linnen hemden voer hertoch kaerls tente ende hebben ghebeden ontfer-
hertichevt Als si langhe op hoer knyen ghelegen hadden so heeft hise op sommighe
condiāen ontfanghe in ghenade onder welcke condiāe was dat si al hoer wapenen

Douer ghewen souden eñ oeck poerten toernē muren verlesen souden ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit sijn volck in comen soude als si deden Als die her-
toch daer in was so mosten si in des hertoghen handen brenghen alle haer hant ves-
ten brieuen preuilegien die si hadden van pausen keyseren coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer ghewen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alst hem beliefden eñ daer toe mosten si betalen alle die oude sommen
van penningen die si schuldich waren ende grote somme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant ghewen grote somme van penninghen Ende
die hertoch van brabant soude wesen euich erf voecht eñ mombaer des ghestichts
van ludick ende nymmermeer teghens hem te stellen ende si souden haren biscop
betalen ende doen ende houden in allen manieren als si schuldich waren Ende des
so behielden die van ludick hoer lijff ende hoer goet Ende si souden oeck alle hoer
poerten ende hoer muren neder werpen ende graften vullen Ende hoer pywen die
op hoer merct stont daer si hoer justicie voer hielden dede die hertoech op breken
ende dedet te brugghe op die burse setten Dier wijle dat hertoech staerk binnen lu-
dick noch was so vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck
rijck tot die van ludick gheseynt hadde om hem luden te sterckten teghen hertoech
staerk. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech staerk alle dinck in
ludick wel gheordiniert heeft soe is hi weder thuus mit victorie tot sinen landen
ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij so heeft hertoech staerk tot brugghe omtrent
sinte janss misse ghetrouwet Margariet des coninc Eduwaerts suster van enge
lant Ende heuet daer die bruloft ghehouden mit groter costelicheyt ende eerheyt.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij omtrent sinte janss decollaa so heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quade informacien die hem ghedaen worden verga-
dert grwot volck te wapen om hertoch staerk te verderuen Ende als hertoch staerk
dat vernam so heeft hi daer teghens vergadert oeck een grwot heer van volck om
dat verdriet te keren Mer corts daer na so sijn si vereniget ende ghesoent i pywe-
nen ende si hebben daer op ontfanghen dat heylighe sacrament Als si aldus ghe-
soent sijn so is die coninck tot brusel in brabant ghecomen tot hertoch staerk Eñ
die selfde hertoghe heuet den coninck eerlicken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen
Ende hebben verdreuen wt ludick alle die ghene die hertoech staerl daer in gheset
hadde Ende die van ludick aldus rebellierende teghen hertoech staerl soe sijn si ghe-
reyst tot tonghren bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daer ghehaelt
ende ghenanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om
sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch staerl Als dit hertoech staerl
vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om beleghen mit groter heer
craft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten bis-
cop die si ghenanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen her
toech staerl van bourgoengen v neue. wij selden v laten gaen tot hem Als die bis-
cop dat ghelooft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech staerl Mer dier wijle dat
men vā pays sprac so sijn tegens d nacht cc ruitenaers wt ghecomen all heymelic
int heer ende hebben grote schade al heymelike ghedaen Mer alsmen dat vernam so
worden si verslaghen En doe hertoch staerl dat vernam so dede hi die stadt van lu
dich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt
te beschermen. mer ten batede hem nijt Want hertoech staerl heuet so sterck aenghe
uechten dat hi mit gheweldigher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn si-
de. dit ghschiede int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij des sonnendaghes voer alre hey-
ligher dach Als dan hertoch staerl in is ghecomen so wortet al doot geslaghen dat
men te wapen vant Mer priesteren monicken worden al verlaecht Ende maechden
nonnen en^{n} beghinen worden te schep wech ghevoert ende als dit gedaen was so
wort die stadt beweft ende aen brant ghesteken wtghenomen stercken cloestren en^{n}
dat straetgen daer hertoch staerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant en^{n}
verdruen was so is hertoch staerl weder om ghecomen in brabant En^{n} die coninc
is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoch staerl ghereyst tot veel plaetzen bin-
nen sinen landen Ende heeft selver ter audiencie ende te recht gheseten.

Anno dm lxviij

hertoghen vā brabant

Regmierden

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiij^{c} lxx. soe is wt Enghelant verdruen ghereeft die
greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is ge
worden een vouer op die vlaemsche hollantsche zeelantsche scepen Ende hier om so is
weder vyantscap op gheresen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoech
staerl Mer als hertoch staerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit gro
ter macht wt vranckrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den conine
daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer tusaert greue van werwijck die is nochtans tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdreuen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij ghewekten wt enghelant ende is ghecomen aen in tessel Die stede houwer van holland als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach al inden haech tot kermisse toe Ende als kermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch kaerl ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe gheschiede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae où ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe= worden ghewelderich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greff van werwijck ghemaect had tusschen lodewijch den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl soe is hertoch kaerl ghetoeghen mit groter macht van volck voer Ampens om dat in te winnen Mer wantet die coninc wel beset hadde mit volck van wapen ess spijs so en heefft hi daer niet veel op bedreuen Nochtan bleef hi daer voer legghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck durende.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe= gaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl. so is hertoch kaerl ghewyst mit groter heruaert ouer die somme ende heefft belegghen die stede van ne= len ende heefftet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heft hi ghewonnen wy ess mondidier Oec so heeft hi aengeuochten bouinis. mer dat en wan hi niet Noch so heft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijcs ende nucastelen ess heeft groet scha de ghedaen in vrancrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot tu waen toe Teghen al desescade so en heeft die coninck niet veel weers ghedaen dan dat hi sijn sloten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die coninc die colomp ne mit veel scepen leggen op die zee die grote scade i die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer teghens ghecomen waren so wilden die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten worttet weder in bestant gheset tot datmen soude screuen vier ende seuentich in April.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxiij omtrent sinte michiels dach soe is tot Trier ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscopē hertoghen maregrauen ende heren om daer te tractieren mit hertoch kaerl om profijt van veel saken Ende als dit hertoech kaerl heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit groter costelicheyt. ende grote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcander omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoech kaerl een costelike maltijt bereyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe gheschiede Ende als si daer na een weynich tijts met malcander ghesproken hadden. so is een yghelick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst nijt vernomen wat dat si ghesloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch kaerl dat parlement ghecordimiert te machelen ende van nywes opgheset.

Anno dm

hertoeghen vā brabant

Regnierden

Int jaer ons M iiij^{c} lxxiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl soe isser weder een bestant ghemaect een jaer lanck durende Ende in dit seluer jaer isser een groot oerloch op ghersen tusschen hertoch kaerl ende dat bisdom van colen Want doe wobbrecht biscop van colē dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die van nuys mit ander veel steden ende heren mt bisdom voerscreuen hier om is die biscop ghetoghen tot hertoech kaerl ende heeft hem verwonen tot sijn hulper Als dan hertoch kaerl die rebelheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys vernomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer sterckelicke beleghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen marcaus ridder jonckheer Euert van withem jan van lyngkerken mit ander veel ridderē ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als principael Capiteyn Gheer? loff heer van breenbach ridder hertoch kaerl hadde bi hem veel lombaerdē ende Engelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch kaerl heeft menich werf die stede aenghestormt seer vreeselick ende oeck grote schade ghedaen aen muerē poerten ende woznen ende veel borghers doot geschoten Mer die van nuys hebbē hem stoutelicke gheweert ende hebben groot volck doot ghescoten vanden ghenen die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer omtrent sint janss misse.

Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmercken mit greeff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruynswijck mit den hertoch van mekelenburch. ende die graeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreeff so is hi weder om ghereyst.

Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch klaerk Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech klaerks heer.

Ten laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch klaerk te verdriuen van dat beleg van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch klaerk lach Dicktwijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mochte hertoch klaerk mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet ghecordiniert daer in wt ghesprocken wort Ende die legaet Alexander seyde dat seggher Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerloghen Ēn nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten blijuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende al dq nam dat beleg sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech klaerk oeck tot sijn landen ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxv Alst bestant tusschen den coninck van vranc
rijck ende hertoech staerl ten eynde was ghecomen so heefft die coninck weder om
grote scade ghedaen op hertoch staerls landen beyde te water ende te lande Veel sce
pen hebben die franssoysen op die zee verdruen Mer als die hollanders daer te
ghens veel scepen weder op die zee gheseynt hadden soe en gheschiede die scade niet
meer alsoo groot. Die coninck heeft oeck veel lants ghebrant in piccardien in
Artoys ende veel cleyn steetgens in ghewonnen.

Als dan hertoch staerl dit heeft vernomen noch voer nuys leggende so heeft
hi hem verbonden mit Eduwaert den coninck van enghelant teghens den conine
van vranckrijck Ende die coninck van enghelant is te calis ouer ghecomen mit
grote macht van ridderen ende knechten Ende is in vranckrijck gheweyst om not
mandien in te winnen. Des ghelijck so is hertoch staerl oeck ghecomen in vranc
rijck om sijn leet te wreken Mer als die coninck van vrancrijck sach dat hi ver
leert was so heefft hi pays off bestant ghesocht.

Anno dm

Ten laetsten isset daer toe ghecomen dat die conine van vrancrijck heuet pays
verworuen mit den coninc van enghelant in deser manieren Als dat des comines
Hertoeghen soen van vranckrijck soude trouwen des comines dochter van enghelant Esi hier
vā brabant ey binnen teghens dat dese kinder out ghenoch werden souden so soude normandi
ey noch blijuen onder den coninck van vranckrijck.
Regnierden

Hertoech staerl en heeft ghen pays willen maken mitten coninck van vranck
rijck Mer hi heefft ghemaket bestant neghen jaer duerende Ende als dit ghedaen
was so is een yghelijck thuus ghereyst.

Buten dit bestant bleeff buten ghesoent die greeff van simpol waer om doe hij
ghewesen was tot bergben in henegouwen so wert hi daer gheuanghen Ende wāt
hi des comines van vranckrijcs dienaer hadde geweest so dede hem hertoch staerl
hem ouer leueren in des comines hant Esi die coninck heefft hem te parijs doen ont
hoeden.

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende lxxv. nae sinte michiels dach als dat bestant ghemaect was tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch kaerl so is hertoch kaerl mit groter macht ghereyst int hertichdom van lotrynen om den hertoch van lotrynen daer wt te verdriuen Want die hertoch van lotrynen hadde hertoech kaerl onsept die wijle dat hi voer nuys lach ende hadde mit die switsen grote scade ghedaen in hertoch kaerls landen Twelck hi nv wreken woude. Hij is dan gecomen mit groter heer crafft in lotrynen ende heefft veel steden ende sloten ghewonnen ende veel dorpen verbrant Ende als die hertoech van lotrynen sach dat hi hem nijt en mochte weder staen so is hi ghewelken in vranckrijck.

Daer na heefft hertoch kaerl die stede van nansy belegken Eñ ten lesten wort tet hem op gegheuen ende hi heeftet beset mit sijn volc Als hij dan dat lant vā lotrynen in ghecreghen hadde so is hi ghereyst in sauoyen om den hertoech van sauoyen te baten te comen Want si grote scade ghededen hadden vanden switsen om sinē wille Hier om soe heefft hij hem bereyt om die switsen in te winnen Mer sijn victorie sijn nv al ghedaen.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxvi so hadde die hertoch daer na een strijt tegens die switsen die hi verloes Ende daer bleuen al sijn costelijke juwelen.

Daer nae omtrent sint jansmisse hadde hertoech kaerl van bourgoengen die anderde strijt teghens die switsen die hi oeck verloes mit veel volcks.

Int jaer dos heren M iiij^c lxxxvij na jaers dach so lach hertoch staerl voer nam sy wanttet hem weder off ghewonnen was vanden hertoch van loreynen Ende omtrent dertiendach so hadde hi daer weder een strijt teghens sijn vyanden daer hi godt betert in doot bleeff nae dien dat hi brabant mit sijn ander landen regiert hadde tien dalf jaer Ende hi en liet ghheen kijnder achter dan maria sijn Enighe dochter die daer na trouwede hertoch maximiliaen van oestenrijck des keysers frederijcks sijn soen.

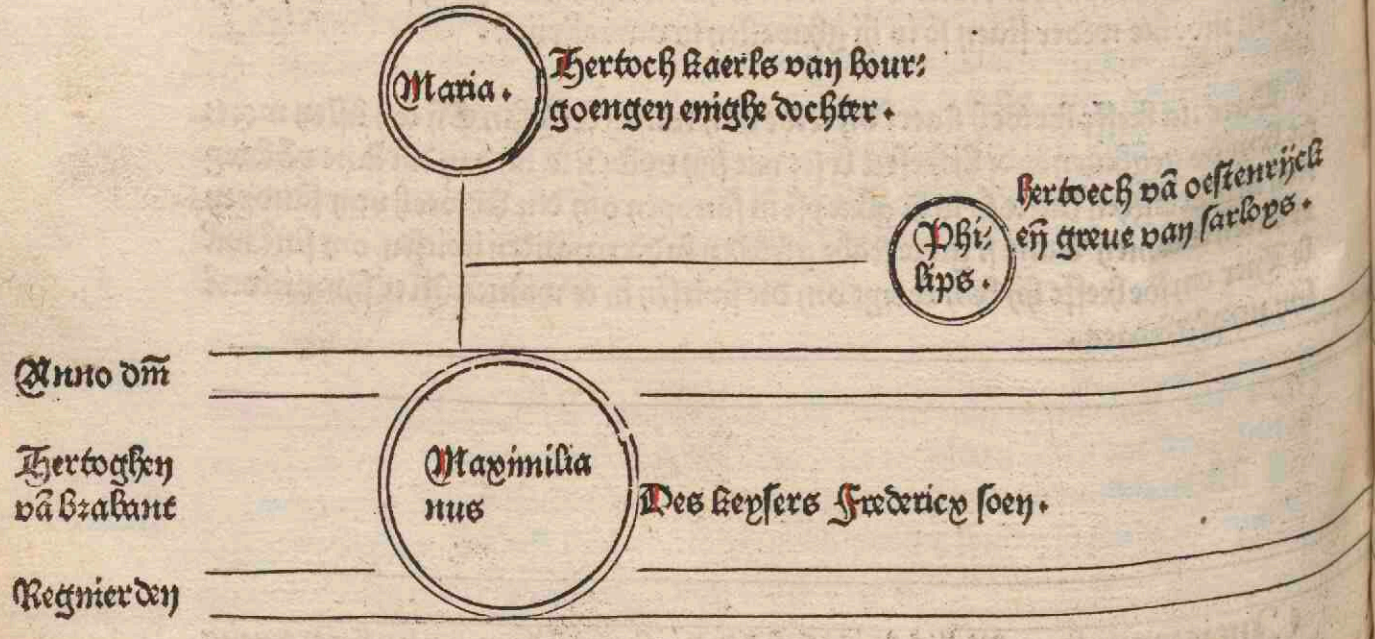

Maximilianus des keysers frederics soen Vander ghenaden gods hertoch vā Oestenrijck. van Bourgoendien. van Lothrijc. van Brabant. van Steyr. van Kerrondy. van Krayn. van Limburch. van Lutzenburch. ende van Gelre. ēē Greue van Vlaenderen. van habspurg. van Tyrol. van Phiert. van Kyburg. van bourgoendien. ende van Artoys ēē. Palsgraue van henegouwen. hollant. zelant. namen. ende van Zutphen ēē Marcgraue des heylligen Roomschen rijcks ende van Burgau. Landgraue in Elsas Ende heer van vrieslant. der windischenmarch. van Poortenau. van salins ende van mechelen ēē.

Dit sijn die cwnsten van vtrecht ende vanden bisdom ende vanden ghestichte vā vtrecht hoe dat erst began. Ende van alden biscopn die daer gheweest hebben Hoe langhe dat elck ghergniert heft eñ eerst te beghinnen van vriesland ende hol lant.

VRiesland is seer gwot Ende daer is menich herlande landen in. Want daer sijn veel bisdommē eñ hertochdom ende greefschepen dat nv elcke sonderlinghe goede ende eerbaer behoerde prijncelijcken landen sijn die in oudē tijden inder provincien van vriesland gherekent waren ende neder sassen Want vander elue tot sincual dat rekentmen al inder provincie van vriesland ende neder sassen lant Ende dese vriesen ende neder sassen dat was quaet wilt onbehoert volck. ende die landen waren gwot ende wilt eñ veel onbewoent Alsoe sijn si van menigher hande volck behert ende begrepen ende beseten. Want hollant was al bosscagi ende wilderniſſe eñ dat wert eerst begrepen van wilt volc dat quam wt een eylant dat Albyon hiet ende namaels britaengen hiet ende nv engheland hiet Ende cominck Brutus die wan ende becrachte dat eylant. Albyon ende versloech daer veel ruesen ende ruesinnen. ende van dien wilde volck dat wt den landen verdreuen was wort hollant eerst begrepen. ende die hieten langhe tijt slauen Ende dit was ix^{c} jaer voer gods gheboerte. eñ was inden tijden dat samuel rechter was ouer dat volck van jsrahel Ende dit volck hilicte veel aen die wilde neder sassen off vriesen ende des volcs wort veel Ende si depliden hem Ende een deel van dese volck toghen ouer ende bewoenden een deel lants dat nv zwt hollant hiet Ende voert een deel dat nv neder lant van ghelre hiet Ende dit volck hieten doe voert die wilten.

Daer na inden tijden dat Regnierde julius cesaer. Ende was voer ypristus geboert lviij jaer doe was julius cesar wt gheseynt van die van romen om dat hi alle die landen brengen soude onder die Roemsche macht die bestreet hi eñ bedwanc die wilde slauen ende die wilten dat si in ghenade ghinghen Want julius versloech horen capitepn een alte gwoten ruese ende hiet Rabon.

Daer na int jaer alsmen screef na ons heren gheboert vj jaer so was een keyser ende hiet Claudius ende toech in britaengen om dat si die van romen horē thinnss onthielden ende bedwanse weder Ende int weder keren so street hi teghens die slauen ende wilten ende verwanse. Eñ die keyser die noemde die gwote bosscagy eñ wilderniſſe dat nv hollant ende vlaendren hiet Ende hietet dat wilde wout sonder ghenade dat langhe tijt so hiet.

Van Anthonius van Romen

Daer na int jaer ons heren gheboert alsmen screef so was een keyser te Romen die Nero hiet Een seer wreet boes tyran die alte veel quaets dede Hi dede sinte peter crucen ende sinte pouwels onthoefden ende hij de de der heyligher kercken die eerste persecutie Hi dede die stadt van Romen tot vier eynden aensteken ende liet seuen daghen lanck berneu om den schonen brant te sien. Hi dede sijn selfs moeder ende sijn suster doden ende oeck sinen wijsen meister seneca. Hi plach dagheliks te visschen mit gulden zeghenen mit coerden van syde Ende hi dede veel edelre ridderen ende senatoren van romen doden ende nam hem al hoer goet Ende veel ruimder wt romen van vreese sijnre boesheyt ende veel verdreef hi daer wt romen bouen recht om dat si sijn boesheyt laecten ende hem nijt en volchden Onder den welcken Waren twee edelmannen die een hiet granus ende die ander hiet Anthonig Granus was j vaden edelen senatore van romē ende Anthonig was een vanden edelen ridderen

Van granus die Alten stichten Buren van Romen.

Granus die nam veel schats ende goets mede ende toech mit sijn ridderschaps ende mit sinen volcke ende quam doer dat lant van galley ende quam in ardennen daer vant hi in die woestinen sweuelich water Ende daer hij tymmerde hij een pallaes Ende daer af hiet die selue stede huden des daghes aqua granis.

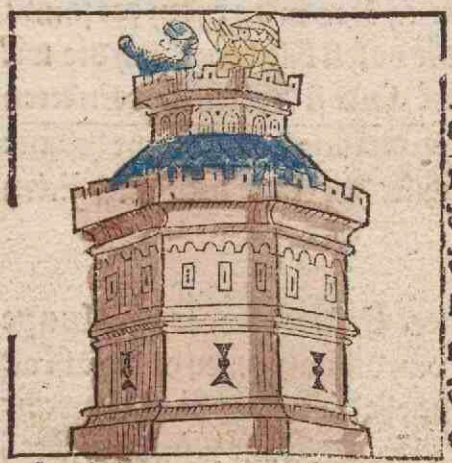

Hoe Anthonius Anthonina stichte

Anthonius die nam oeck veel schats mede ende toech mit sijn ridderschap ende mit sijn volck doer ger manien dats doer duutsland Ende quam inder wilder neder sassen lant dat nu vriesland hiet ende in den lant dat nu hollant hiet. ende daer maecten hij bi den stroem vanden rijn een pallaes mit eenre vesten ende dedet hieten Anthonina na hem seluen ende dat langhe jaren also hiet. ende dit maecte hi int jaer ons heren Ixv. ende Anthonius mit sijn nacomelingen besaten dit langhe jaren mit crachten tot dat die slauen ende wilden die stadt Anthonina wonnen ende vermelden ende Anthonina stont C ende xxij jaer.

Hoe Anthonina verdestrueert wert

Daer na inden jaren ons heren C ende lxxxvi so staken hem tesamen die wilde dat was dat volck dat in zwt hollant woende ende die slauen mit groter macht ende quamen ende belaghen Anthonina ende wonnent mit crachten ende versloegen daer veel volcks ende worpent om ende verdestrueerden Anthonina ende tymmerde een casteel sonderlinghe vast Ende dit wrede volck noemden dit casteel na hem selue ende hietent wiltenborch ende sloeghen hem daer neder ende daer bleef er een groot

deel vanden wilten woenen ende si en begheerde anders nijt dan onvrede ende strijt ende en lieten niement mit vreden.

Vanden wilten

Daer na alsmen screef iij^{c} ende lxxij bi des keysers valentiaens tijden soe hadden vrede ghemaect mitten neder sassen dat nu vriesen hieten ende die slauen die nu hollanders hieten. ende die wilten die nu stichts en zwt hollanders hieten dese staten te samen mit veel scepen ende toghen mit groter heercraft den rijn op in almaegen en deden alte grote schade ende oeck in gallen ende verssloeghen alte veel volcs.

Hoe wiltenborch verdestrueert wert

Ende als die keyser valentiaen dit vernam van dese onvreden volck hoe dat sijt maecten so versamende hi een groot moghende heer van volck en traestede hem seer om dit quade heydensche volck te weder staen soe dat hij die auentuer creech dat hijse verwan ende bedwanse aen dat wemsche rijck ende behielt al hoer scepe ende quam den rijn neder aen neder sassen lant ende toech ende verwoeste dat casteel wiltenburch ende bedwanc die vriesen en alle die landen onder den woemschen rijck ende keerde weder vã daen mit groter eeren int jaer ons heren iij^{c} en lxxxvij. Ende om dattet so couden lant was so noemdent die wmeynen vriesland Mer dese landen bleuen noch al heyden iij^{c} iaer eer si kerstien worden Ende daer nae alsmen screef iij^{c} ende xvi so staken hem te samen die neder sassen mit horen coninck engistus ende horses sijn broeder ende mit die slauen ende toghen ouer in britaengen en verdreuē daer wt die britoenen en beheerde dat lant selue ende worden daer comingh aff Ende na dese coninck engistus so noemdemen dit volck Engisten sassen ende daer noemdemen dat lant engisten lant ende na hietment enghelant Ende vã desen coninck engistus ghesiacht so was sinte willibroerdus ende sinte Aelbertg ende sinte gewen ghebozen als ghi na horen selt.

Van coninck Ezelder

Daer na begonnen die vriesen ende die slauen ende die wilten capiteynen ende heren selue te maken meer dan si voer ghedaen hadden Ende die wilten maecten enen heer ende hiet lemmen Ende si tymmerde wiltenborch weder op. ende dese heer creech een soen ende hiet dibbout ende die wert noch coninck van vriesland. ende hi had een wesinne daer hi veel kinder bi creech Ende van hem so quam een en hiet wesaert ende die corey die slauen tot enen coninck ende die hiet comine ezelder om dat hi orey hadde als een ezel ende hi was seer groot van liue. ende hi had oeck een wesinne te wiue Ende sijn woenstat was in hollant bi voerborch daer hi alte gro-

een casteel had doen maken hi had enen soen die na hem coninc was ende hiet valc Ende dese valck dede maecken oec een groot casteel ter noert syde vanden bossche ende dedet hieten valckenborch daer noch vanden fundament inden lant vander zee leyt.

Vanden coninck lotharius

Daer na int jaer vi^{c} ende xxv so was een coninck in vranckrijck ende hiet lotharius ende was een goet kerstен coninck dese toech mit groter macht in vriesslãt ende street teghen die vriesen mer hi en condese nijt verwinnen Ende die coninc lotharius versamende anderwerff alten groten heer van volck ende quam in vriesslant ende wan al dat lant ende verstoech alte groten volck ende wat man die langher was dan des coninces rijt sweert die wort onthoeft Ess doe dit die slauen dat nv hollanders sijn ende die wilten vernamen so ghinghen si in ghenaden. mer si en bleuen daer nijt langher in dan dat die coninck weder in vranckrijck was.

Die stadt van vtrecht

Coninck van vtrecht

Van coninck dagobertus

Daer na alsmen screef vi^{c} ende xlii so was een coninck in vranckrijck ende hiet dagobertus die eerste. ende was coninck lotharius soen dese coninck dagobertus die brocht die vriesen ende slauen ende wilten al onder sijn ledwanck hij te lach wiltenborch ende dedet weder destrueren ende dede tymmeren ende maecken een casteel mit groter begrip ende tymmeringhe opten stroem vanden rijn Ende dedet nomen ende hieten traiectum dat is in duutsche een ouerueer ende hiet nv vtrecht ende daer mostmen vertollen van allen goeden dat bi den rijn voer ende bi der souter zee ende wiltenborch had van sijn eerste beghin tot dattet dagobertus neder werp ghestaen vi^{c} ende lv jaer.

Vander eerster kercke binnen vtrecht

Ende die coninc dagobertus die dede stichten ende tymmeren binnen dese mon tagi ofte begrip van traiectum dats van vtrecht die eerste kerstен kercke i die eer van sinte thomas den heyligen apostel daer hij priesters in sette om dat vriessche volck te bekeren mer het was alle om nijt. ende dat dese kercke ghesticht wert dat was int jaer ons heren vi^{c} ende xlij ende dit hertneckighe volck en woude nijt horen noch nauen kerstен gheloue Ende si braken sinte thomas kercke daer na te stucken.

Hoe sinte willibroerdt gheboren wert

In Enghelant so was een edel eerbaer man gheboren vander neder sassen off vriesen ghesclacht vanden coninck engistus ghesclacht voerscreuen ende hi hiet willigisus Ende god verleende desen goeden man een kijnt eñ dat dede hij willibroerdt hieten. Ende dit kint gaff hi beghreuen broeders te leeren wies cloester dat herpen hiet ende daer wert willibroerdus clerck ghecleert ende ontfenc daer die cruun eñ tot sijn twijntich jaren toe bleeff hij daer in hogher leeringhe Ende daer nae ghing dese jonghelinc van duechden tot duechden op climmende eñ socht met groter vlite die soeticheyt des heylighen leuens. eñ hi quã tot sinte Egbertus den eertsehen bisscop van noerthomberlant ende is hem na ghenoeghet als een ouerste des scouwẽ den leuens als i yerlant op dat hi daer soude van tijlitten dinghen moghen leyden een heremiten leuen ende van desen sinte egbertus so meentmen dat sinte willibroerdt sijn heylighe priesterlike oerde ontfinck.

Van Egbertus

Ende daer na so seynde dese egbertus wimibertus sijn discipel in germanien op dat hi den onghelouighen volck leeren mocht die waerheyt der heyliger ewangeli en Mer dese selue wimibertus wert so wederstaen ouermits des vyants behendicheyt dat hi met sijnre leer aen dat onghelouighe herde volck alte luttel vorderde ende hi voer weder in enghelant.

Van pipijn hertoch van brabant

In desen tijden alsmen screeff vi^{c} lxxxviij so was een hertoech van brabant eñ hiet pipijn van haerstel ende was die derde hertoch van brabant Eñ was ouerste te raet ende sweerdtdragher des coninex van vrancrijck ende regierde die crone vã des coninex weghen dese hertoech pipijn versamende een groot heer van volck tegheen den coninck ritsaert van vriesslant ende street teghen die vriesen so dat coninck ritsaert van vriesslant ende ritsaert mitten vriesen weder stonden den hertoch pipijn crachtelick Mer int eynde so bleeff coninck ritsaert verslaghen met menich dusent vriesen.

Dese hertoech pijpijn dede van des coninex weghen van vranckrijck dat lant dat eerst hiet slauenyen ende nv hallant hiet dat dede hi hieten oestvranckrijck Eñ dat was int jaer ons heren vi^{c} ende lxxxviij.

Van willibroerdus ende lebuinus ee

Daer na inden jaer ons heren vi^{c} eñ xc so en liet dese voerscreuen Egbertus nijt aff van sinen goeden beghin ende seyndẽ willibroerdum die doe priester was mit vi ghesellen ouer in germanien om dat onghelouighe volck te bekeeren totten wechgheloue Ende si waren ghetrowe mede werckers inden woerden gods Als sinteen

ghebertus willibroerdus lebuinus ende die abt winebolds Ende die twee ewal
den die priesteren waren ende na martelaers worden ende werenfridus ende mar
telling priesteren ende Adelbertus die dpastey was ende gaff om gode sijn comine
rijck ouer. dat hem van sinen vâder aencomen soude Ende ghing mit sinte willi
broerdt in een ellendighe pelgrimaedse. ende want dese heylighe leeraers ghebo ren
waren vander neder sassen ghesslacht daer om mochten si te let prediken die ewan
gelie nâder vriesscher off duutscher tonghe. Ende dese heylighe mannen die qua
men aen een eylant dat seer out was ende hiet walcheren dat nv zeelant hiet aen eê
dorp dat west capel hiet ende daer vondê si enen afgod die marcurius hiet ende sin
te willibroert bracht desen afgod ontween en te stucken die dat volck plach aen te
bidden Ende die bewaerre des afgods die sloech sinte willibroerd mit enen swoer
de een wonde in sijn hoeft Mer god behoede sinte willibroerd datter hem nijt en scha
de en sijn wonde wert ghesont. ende die mensche diet hem dede die wert rechtuoert
besetten vanden duuel ende bleef opten derden dach doot onsalichlic. ende sinte wil
libroerdt predicte daer dat woert gods ende bekeerde dat volck ende dat heel lant
totten heylighen sterksten ghelouue Ende daer om is sinte willibroerdt een apostel en
patroon vanden lande van walcheren want hij dat eerste bekeerde. ende voech doe
voert in oestvranckrijck dat nv hollant hiet ende predicte daer tot veel plaetzen
Ende bekeerde daer veel volcs totten heylighen ghelouue. ende voech voert tot wil
tenborch dat nv traiectum off vtrecht hiet en dat doe in dien tijden was inder oest
vranckê machten ende predicte daer dat heylighe sterksten ghelouue en bekeerde daer
veel volcks.

Cwonijck van vtrecht

Ende hertoech pippijn voerscreuen ontboet sinte willibroerd dat hi ter kerken sou
de mit sijn ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren ende te onderwijsen dat
si mochten comen totten heylighen sterksten ghelouue Sinte willibroerd voech mit sijn
ghesellen in vrieslant ende predicte daer dat heylighe sterksten ghelouue soe was daer
een coninck op die tijt in vrieslant ende hiet Rabbodus Mer die cwonijcken van
vranckrijck die nomen desen rabbodus dat hi hertoch was en si en houdens voer
gheen comine Want die franssche coninghen hieldent vrieslant dat sijt onder hem
bedwonghen hadden en dat si nijt dan hertoghen hieten en souden Mer die vriesen
hielden hem voer een coninck.

Dese Comine Rabbodus die had een woeninghe bi dat eylant dat fosten lant hiet ende daer plaghen in dat eylant die onnutte ghesellscapp der afgoden te versamenen Ende daer quam sinte willibroerd die priester gods ende brack aldaer die afgoden in drieen tempellen die in jupiters eer ghesticht waren Ende hi doepte iij. menschen die den vyant versaecte Ende die comine rabbodus die dede een van sinte willibroerdus ghesellen dat hoeft off slaen mit lotinghe daer dat lot op viel ende daer dat lot op viel die plach altoes gode te bidde dat hi maertelaer steruē mocht

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerd die sach dat hi desen cominck Rabboed noch sijn volck nijt bekeren en mocht so toech hi van daer ende toech weder in oestvrancrijck om dat nywe bekeerde volck te sterckē in den heyligen gheloue ende voert te bekeren ēn te brenghen totten heyligen doopsel Ende stichte doe een kerck in oestvrancrijck bi dat oude slauenborch daer nv vleerdinghe bi staet Ende hi vergaderde veel goede priesteren ēn quam daer mede totten casteel van Traiectum of vtrecht dat mitte oestvranckē doe onder den coninghen macht van vranckrijck was Ende stichte ende maecte daer inden begrip van vtrecht bi sinte thomas kerck die daer verualley lach een bede huus in die eer des heyligen cruys ende sette daer ende wijde daer die eerste vonte int jaer vi^{c} ende xcv.

Van hertoch pippijn van brabant

Hertoech pippijn van brabant ūsamede een groot machtich heer van riddscap ende van volck ende maecte een groot heeruaert teghens den comine rabboed van vriesland Ende cominck rabboed vergaderde daer teghē een groot machtich heer van vriesen ende weder stont hertoch pippijn cracht elick Mer bi gods verhenghenisse so wert rabbodus mit sijn volck verwonnen Ende hi beloude dat hij sonder twiuel kerstē soude werden Mer hi en hielts nijt als die hertoch wech was.

Inden jaer ons heren vi^{c} ende xcv pippijn die edel hertoch van brabant ūsach in sinte willibroerd die grote volstandicheyt te prediken dat heylighe ewangelie verceech mit stadigher bede aen sinte willibroerd Als dat hi te romen waren wou de ēn ontfaen die benedixie vanden paeus ende werden biscop Sergig die paeus die eerst also ghenoemt die wert vermaent vanden enghel in een visioen dat hi oū mits beden des hertoghen pippijns dese voerscreuē priester willibroerd weerdelicke onc̄ine ende ordinierde hem in sinte peters kerck hoechlijck mit een scouder mantel in enen eertschen biscop ende hielten bij hem een stuck tijts ende gaff hem enen nywen name ende hieten Clemens.

Hoe dat gwote wout in hollant om wayde

Ende ter wijlen dat sinte willibroert te romē was so waydet alte gwoten storm van wijnde wt den noert oeste dat meest al die gwote bomen binnen een nacht alte mael wter eerde om wayde die stonden in dat wilde wout sonder ghenadē int oest vranckrijck dat nv hollant hiet dat gwot wonder was.

Van sinte Willibroerd

Ende als sinte willibroerd die benedictie vanden paeus had ende biscop ghe= consacriert was so nam hi oerlof aenden paeus ende is weder ghekeert in duut= lant tot sijn volc Ēn als hi hoerde hoe dat alle die bomen om ghewaeyet waren in oestvranckrijck so docht hij dat god dat lant bekeeren woude Ende hij seynde sinte Adelbrecht ende meer ander heyliger gheestlicker manne om dat volck te sterckē inden heyligen gheloue.

Anno dm̄ vi^c xcvi

Biscoppen van vtrecht

Die eerste eertsbiscop van vtrecht.

Regierde yl jaer

Sinte Willibroerd die heylighe biscop die is ghemaect die eerste biscop van vtrecht int jaer ons heren vi^c ende xcvi hi Regierde yl jaer die heylighe biscop sinte willibroerd die sticht̄e doe ende dede maken op die selue stede daer sinte tho= mas kercke ghestaen had die verualken lach bi den casteel van vtrecht een cloester kercke van canonicken in die eer van sinte Martijn den heyligen confessoer Ende sette ende gheboet dat daer stadelicke staen soude des biscops stoel ende hoeft kercke soude wesen vanden bisdom Want hij die kercke bij sijnre alre eerste benedictie in sijn bisdom wijde ende heylichde mit sijn selfs hant ende sette daer in yl canonicken die daechs ende des nachts den dienst gods vervulden.

Van kaerl marteel

Kaerl marteel hertoch pippijns soen van brabant die was die meeste ēn mach= tichste hertoch van vranckrijck ende regierde die twee al ghekeel Ende na des her toech pippijns doot sijns vaders soe quam hi mit groter macht om te bedwingen den onghehorsamen coninck rabboet daer hi teghens street ēn verstoech veel vrie=

sey Ende rabbout ghing in ghenade ende mit voirwaerden dat hij kerstey werden soude Ende inden seluen tijden so wert vermaent vulframus die eerste biscop van senouere ouermits godlicke visioen dat hi varen soude in vriesslant ende helpen den eertschen biscop sinte clement van vtrecht die vriesen bekeren Ende dese twee goe de biscoppen predicte den vriesen dat heylighe kerstendt gheloue Ende leerden ende onderwesen desen comine rabbodus dat hij quam totter vonten daermen hem dopen soude mit beueynsder inmiddelt ende als dese tyran quam ende sinen enen voet ghe set hadde int heylighe water ende der heyligher gheloue waer geloefte soude doen· doe seynde hem die vyant in · dat hi vraechde waer dat meeste deel van sijn ouders esn van sinen vrienden waren off int hemmelrijck off in die ewighe verdoemenisse· die heylighe biscop willibrordus antwoerde dat alle vriesen ende sijn ouders ende sijn vrienden die nijt ghedopt en waren· die waren al in die helle verdoemt Ende als die coninck dit hoerde so toech hi sinen voet weder na hem wt der heyligher vonte ende sprack ic wil lieuer mit mijn voer vaders der heyden hebben veel ghesellscaps in der helle dan mit luttel dijnre armer kerstey te besitten dat hemmelrijc Aldus wert den coninck rabbodus bedwoghen bi des vyants rade ende hij sterf des derden daghes daer na seer yammerlick Esn na dat coninck rabbodus dot was so wert Clemens die willibrordus hiet vrilick laten varen waer hi woude in vriesslant esn dat ewangelium openbaerlick mocht prediken ende dat ghelouighe volck mocht dopen Ende nywe ghelouighe te weruen ende priesteren te wyen ende in alle dorpen kercken te stichten Ende daer naer so gaff hertoech kaerl marteel voerscreuen die eerste gaue der kercken van vtrecht·

Van sinte Willibrordt

Op een tijt ghescheiedt dat sinte willibrordt quam ghevaren in vriesslant bi den ouer vander zee om sijn kercken te visitieren van sinen bisdom ende sijn volck had groten dorst ende dat water was zout ende daer en was ghreen wijn· des die heylighe vader mede lijden had mit sijn discipulen ende liet enen die hem heymelick was sijn tenten wt recken· Ende dede daer in een cleyn kuylken grauen doe ghing die heylighe biscop in die tente alleen ende bad god inniclick om water ende rechte voert so vloyde daer varsch water ghenoch te drincken wt der zouter eerden· ende die selue fonteyn is noch in een dorp hiet hello ende leyt bi alemaer Ende is noch huden des daghes ghehieten sinte willibrordus putte·

Hoe sinte bonifaes quam wt Enghelant

Inden tijden dat sinte Clemens off sinte willibroerdg biscop tot vtrecht was ende een wijl eerlicx bericht hadde so quam een priester wt engelant in duutslant die wijnfridus hiet op dat hi mit sijnre leringhe mochte verdriuen die afgoden ende dat saet der heyligher ewangelie inder ruder luder herten mocht sayen Ende hi quam tot sinte willibroerdus den welcken sinte willibroerdt waerdelike ontfeng ende badt dat hi hem een trou hulper woude wesen inder leeringhe der heyligher ewangelien Wijnfridus die hem nijt weygheren en woude bleeff bi hem inder tercxten van vtrecht vijf jaer lanck ende halp dat ruwe volck onderwijsen inden bisdom van horen afgoderyen . ten rechten gheloue Daer nae peynsden wijnfridus datter noch veel volcs in dwalinghe was in germanie die behoeffelick waren dat mense bekeerde tottem rechten gheloue ende daer waren luttel arbeyders Ende hi nam oerlof aen sinte willibroerd ende toech in hoech duutslant ende quam in een stadt die mensk hiet daer hi leerde dat woert gods Ende bekeerde die vrancken ende die doringher mitten hulpe gods van hoerre dwalinghe.

Anno dm

Van sinte willibroerd

Biscopen van vtrecht

Regierden

Sinte willibroerdg seynden sijn discipulen in allen hoecken vanden landen des gheesticht s om den onghelouigen volck te leeren die wech der ewigher salicheyt sinte Aelbertus die eerste archidyaken off domproest van vtrecht wert gheseynt in Karmerlant daer hi stercte die nywe kerstenen in den heyligen gheloue Ende bekeerde oec veel heyden Hi ruste in gode op die vij kalende van julio ende wert begrauē tot Egmont in sijn bede huus welke bede huus noch ūciert is mit menige duechden.

Inden jaer ons heren vijc ende xxxvi op die vij ydus van nouember so ruste sinte clement die willibroerdus hiet Ende gaff onsen here god sijn ziel op Ēn sijn lichaem wert ghevoert in een cloester van sinte benedictus oerde dat Apternaken hiet gheleghen inden sticht van trier dat sinte willibroerdus in voer tijden selue ghesticht hadde ende verāert had mit menighen weldaden mit sijnre discipulen goede dat hem van horen ouders aenghecomen was daer grote gracie ende miraculen gheschiede Alsmen in sijn legende beschreuen vijndt.

Sinte Bonifaaius was een heylich eertsbiscop tot vtrecht xvi jaer lanc ende als sinte bonifaaius die eertsche biscop van mens vernam dat Clemens die sinte willibroerdus hiet die eertsche biscop van vtrecht dot was ende die stercke van vtrecht was sonder harde so versamende hi een heylighe versaminghe van biscopē ende prelatey ende priesterey ende ouerdwegen dat si dry eerbarey priester billonē ordinierde biscop tot mens ende bonifaaius voer tot vtrecht bi rade staerke marteels des hertogen voerscreuen Ende nam aen te regierey die stercke die sonder twest stont indry naem gods op dattet volck welcke hi in voer tijden had helpen bekeren nijt weder en keerden totten afgoden ende dat hise houden mocht indry rechten ghelouue Dese heylighe biscop bonifaaius die woude vermeeren den dienst gods en stichtede int jaer ons heren viij^c ende xxxviij een canonicken cloester sterc inder stadt van vtrecht al vast bider kerke huus des heylighen cruus . en dese sterck hiet sinte salvatoers monster Ende hier settede hij in .xl. canonicken ghelijck als in die hoefste sterck waren die sinte willibroerdus stichte die nacht ende dach den dienst gods vertruldey Sommige ludey segghen dat sinte willibroerdo dese sterck eerst stichte ende prouende daer in lxxx canonicken daer die selue sinte willibroerd yl weder

wt nam en settese in sinte marthins viij^c xxxvi

sterck Mer ist so. so blijftet so Mer mey vijndes in ghen preuilegien of hystorien of cronijcken dattet also is Mer mey vijndt wel dat sinte bonifaes sinte salvatoers monster stich-

Die anderde eertsche biscop van vtrecht sat xvi jaer

xvi jaer

te ende dat hi maecte dat die canonicken vander hoefst sterck van vtrecht ende die canonicken van sinte salvatoers monster die soudey mit malcander minlicke broederscap mit malcanderen houden ghelijck off si in een collegium waren En want sinte bonifaes dese sterck van sinte salvatoers selue ghestichte ende ghewijt had soe worden die heylighe martelaers die mit sinte bonifaes ghemartiriziert worde die worden in sinte salvatoers monster viij lichamen off meer ghebrocht ende potten van horen heylighen bloede ende meer van horen heylighen hoofden Mer sinte bonifaes lichaem wert ghebracht bi miraikel van god int stichte van mens in een cloester van sinte benedictus oerde ende hiet sulden Ende sinte gregorig die biscop die na sinte bonifaes was die wert daer oeck begraven. ende daer na sinte adulphs die canonic was die wert daer begraven ende daer na sinte fredericus Aldus is sinte salvatoers monster die heylichste stede van al vtrecht ende veel eerbaer deuote biscoppey hebbē daer begheert begraven te wesen Nae dat sinte bonifaes dot was ende vandry paeus ghecanoniziert was so toreey dese canonicken van desey monster bi sinte gregorius des biscops consent sinte bonifaes tot een patroey om dat hi fundatoer was van hoere sterckte .

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Saten

Inden jaer ons heren viij^{c} ende lij so vernam bonifacius mit godliker in spreli ghe dattet ghenaecte synre martelien ende sinen sterf dach so ordinierde hi een eersa men man die gregorius hiet biscop te wesen tutrecht na hem Ende bonifacius mit eobanus sinen suffragaen ende wintingo waltew ende adelberto priesteren ende haymundo scirbaldo ende basono dyaken Ende wacktaw gundeto hildew ende ber tulfo moniken Ende daer toe xxx eersamer geestelikker mannen Ende dese voere die vloet neder ende quamen int lant totten onghelouighen volcke daer si hoer ten ten slogher opt lant ende rusten daer een luttel.

Daer na bonifacius die een bode der wisshept was begonde volstandelic te pre diken dat ewanglium en^{s} die ghelone gods also dat sommighe vanden vriesen wor den ghelouich en^{s} namen aen dat heylighe tersten ghelone Mer die oude vyant die altoes des menschen salichept kenijt die wederstont dat ende verwecte een bloedi ghe parthie teghens die heylighe leeraers die lieuer hadden te steruen dan oft te late des duuels manier die haer ouders ghemaect hadden. Mer die heylighe biscop die nijt en ontsach die dreyghing des verwoeden volcs die tweste ende stercte synen dis apulen ende en liet nijt off te predikien den onghelouighe volcke mitten woerden der ewangelier salichept Mer die hose vleyschouwers die stopte hoer oren als een doef serpent ende en wouden nijt horen die vaderlike leeringhe Mer mit speren ende mit sweerden slogher si die knechten gods en^{s} dodese mit menighe wonden op dien dach die nonas inder maent van junius hiet Ende der heyligen warender hij die al vol standich bleuen teghen dat onghelouighe volck totter doot toe ende doren die enig ghe benedixae voer die pinen. ende gauen hem willichlic totter pinen in een stede lijn dat dochen hiet om den naem ons heren ihesu ypristi ende worden te samen ge doot en^{s} voeren in dat hemelsche pallaes mitten segghe der martelien ende worden ghe crowent inder euichept Ende sonder merren haeste hem dat verwoede volck des hey lighen biscops boecken i stucken te snyden ende alsoe dat heylighe tersten ghelone we horen landen te leeren Mer die godlike craeht behielt dat boeck all ghheel datter nijt off luttel aen ghequest was daer yet in ghescreuen stondt vander heyligher lee ringhe gods.

Hoe der moerdenare broden in steen verwandelde

Doe dit ghescheiet was verblide hem seer die bloedighe vleyschhouwers om den moert die si aen desen heyligen luden ghewroht hadden Ende si sijn weder thuus ghekeert om te maken een feestelijken dach mit eten ende mit drincken en daer ghe schiede een miraikel dat al sulck nye ghehoert en was want alle der moerdenaren broden verwandelde in steen diemen noch huden des daghes hout in vrieslant in die ghedencknisse der heyligher martelaren Daer quamen doe sommighe kerstenen ende versamende vijf lichamen van desen heyligen martelaers en voeren daer mede ouer die vloet ende quamen tot vtrecht in sinte saluatoers kercke mit goter weer: dicheyt alst betamelic was Mer sinte bonifaes lichaem oûmits miraculen die god vertoende is ghevoert to fulden i een cloester van sinte benedicty oerde inden stichte van mens dat hi in voertijden inder woestinen van ketonien in groter armoeden ghet ymmert had te loue gods daer dese glorieuse martelaer menigherhande duechde ghedaen hadde ende in groter eeren versocht wert van deuoten kerstenen luden.

Dese biscop van gode wtuercoren was die anderde eertsche biscop van vtrecht die na Clemens die willibroerdus hiet dat voerseyde stichte xvij jaer lanck eerlic: ke ende wijsselicke berichte En nae sijn dot was die kercke van vtrecht noch her de nywe ende kranck. ende si en had nv gheen eertschen biscop want die kercke vā volen teghen hem was die ouerulodich rijck was daer si ghen pleyt teghen hou: den en mochten ende binnen corter tijt daer na so quamen die denen ende sloeghen dot bi nae alt volck vanden stichte van vtrecht so datter voerseyde lant dwech eē wijl tijts doen ende dijstel wanttet ghenen bouman en had Ende daer om want die biscoppen van vtrecht ghenen bouwe en hadden ende om armoede so en mochtē si thoff van wonen nijt versoecken om die eertsche biscoppen benedixaē te ontfan: ghen Ende aldus so mosten si nemen van armoeden simpel benedixaē van horen naestē eertschen biscop als Abtey Ende dede misse langhe tijt sonder biscop in ysel

Sinte Gregorius was die derde biscop van vtrecht xxxij jaer lanck Van hoe groter mynnen goedertierenheyt ende mildicheyt dat hij was in sinen stichte dat vijndtmen claerlick in sijn legende beschreuen dese heylighe biscop seynde liefwijn; dum marcellinum ende willibold dum int lant van ouer ysel den volck te prediten dat ewangelie daer si veel volcs bekeerden Eñ doe sterff liefwijnus tot oudem seel ende voer tot onsen heer.

Int jaer ons heren vijc. ende lxiij doe worden gheseen sterren ghelijck off si snel lick vandē hemel ghelopen hadden also datter veel luden waenden datter werlt eyn de ghecomen waer.

Dese heylighe biscop gregorius die een heylich biechter ende belider des namē ypristi was leuede langhe tijt ende was vergicht Ende int leste beual hij gode sijn volck ende sijn ecclesie ende dede hem draghen in sinte saluators kercke eñ onsene ō gods lichaem Eñ op die viij kalende van september so gaff hi god sijn salighe siel op. ende hi wert begrauen mit groter eerweer dicheyt in sinte saluators monster int jaer ons heren vijc ende lxxxiiij.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Aelbricus een eersame vader gheboren wt enghelant was die iiij biscop van vtrecht x jaer lanc Hi was eerst canonick inder kercke van vtrecht Ende doe dese gregorius een out cranck man was wert hem te hulpe gheset dese aelbricus die die ecclesie ende dat volck des stichts wisselicke berechte also dat die biscop gregorig voerseyde dat hi na hem biscop sou de wesen Ende om sijnre groter duechde wil wert hi biscop gheco rē ende die biscop aelbricus seynde sinte lugerus die heylighe biscop van monster in vriesland dat hi dat volck onder sijn bisdom bekeren woude ende die oefeninghe der afgoden daer wt verdriuen.

Aelbricus die eersame biscop die sterff in vrede ende voer te gode ende wert begrauen in sinte saluators monster int jaer vijc ende xciiij.

Inden jaer ons heren vijc ende lxxxiij die hertoech widichundus daer hier te vozen off gheſproken is die verſette hem mitten vrieſen teghens coninck kaerl die calluwe van vrancrijck in rebellicheyt Ende coninck kaerl die ſtreet teghen hem en verwan hem ende verſloech veel vrieſen mit gwoter victorien ende maecte ſe hem onderdaen.

Thodaerdus een glorioſe heere was die vijfte biſcop van vtrecht vi jaer lanck hij leerde ende onderweeſſ ende keeerden veel vrieſen Ten laetſten ſterff hi en wert mit gwoter eerweerdicheyt begrauen in ſinte ſaluatoers kerck int jaer ons heren vijc.

Harmakarus was die vi biſcop van vtrecht xxxvij jaer lanc hi was een deuoet wijſſ man ende een wt ghenomen goet predicaer Ende als ſijn dagen verruckt waren ſo ſterff hij op die vijffte kalende van ſeptember ende wert begrauen ſinte ſaluatoers mit gwoter eerweerdicheyt.

Rijcxfridus een godlicke goeder heeren oetmoedich ende wijſſ man was die vij biſcop van vtrecht ix jaer lanc deſe biſcop was een out man ende had gode lieff ende hij was ghequelt vanden ſaeghe langhe tijt alſo dat hi ſterff op die derde nonas van octobr Anno vijc xxxvi en wert begrauen in ſinte ſaluatoers kercke.

In deſen Rijcxfridus tijden was een jonghelinck gheheten frederick die van ſijn edel moeder ghebrocht wert tutrecht ende wert geleyt in die godshuſen mit offerhande ende mit giften ende wert daer beuolen den ridderſcap gods Rijcxfridus die biſcop voerſeyt nam doe dit ſelue kint bi hem als een vercoren ſoen Ende hi leerde ſonderlinghe wel beyde in zeden ende in conſten En die biſcop peynde ouermits godlicke inſpreken dat deſe jonghelinck na hem ſoude biſcop weſen Ende alſo als deſe jonghelinck ſo deuoet was in den dienſt gods ſoe maecten die biſcop rijcxfridus deſen jonghelinck prieſter doe hi ſijn jaren had.

Sinte Frederics een hoech ghebozen man was die achtste biscop van vtrecht twee jaer lanck. Daer nae doe rijcxfridus die biscop dood was doe was een keyser van romē ende coninck van vrancrijck ende hiet lodewicus des grooten keysers klaerks ouste soen dese lodewicus had eerst een wijff hiet ermgaert ende daer van hi twee sonen bi. eñ na nam hi een ander wijff hiet judith des hertoghen doch ter van beyeren die sijn na icht was ende daer van hij oeck twee sonen bi alsmē vijndt in die cronijck van vranckrijck ij^e ende vijff Ende in die linie der keyseren van romen C xxxviij. Dese keyser lodewijch quam in neder lant in almaengē mit judith sijn ongheoerloefde wijue die hem so na maech was. Eñ als hi vernam dat die biscop rijcxfridus dood was so ontbiet hi datmen fredericum dien hij lieff hadde kiesen woude tot enen biscop der kercken van vtrecht dien hi alte hant gaf vingherlijn staffende ornamenten des bisdoms ende al was frederick seer node bis cop Nochtans dede die keyser hem consacreren in sijn teghenwoerdicheyt. Ende als die wijdinghe ende die benedijcie hoechlicke ghedaen was ghebode die keyser daer te houden hoff ende gaff hem alle te eten die daer waren van menigherhande spijsen Des anderen daghes als die sonne op ghegaen was ende wel nae te middel

Anno dñi — viij^c xxxvi — op ghecommen was so spracke die keyser

Biscoppen van vtrecht — den biscop frederick aen mit saften woerden in deser manieren. Heue soen die Ecclesie van vtrecht heeft di ghecoren tot enen vroeden herde op datstu mit dijnre heyligher leringe

Regierden — ij jaer — castien eñ beteren sulste dat sondige volck

Want daer is walcheren een eylant in dinen ghestichte dat seer berucht is mit groter sonden daermen off seyt dat nijt alleen die broeder mitten suster en is Mer oeck die sone mitter moeder Waer om wi dij beswerē bij den almachtighen god datstu alsulcke onmenschelicke menschen corrigierste ende pijntse mitten sweerde Ende oft nvt is so en laets nijt du en verkanneste Ende als frederick die biscop dit hoerde so versuchtede hij eñ Antwoerde aldus Heer keyser vwe moghenthcyt heeft my verbonden mit enen groten beswerē daer om bidde ic vwer moghenthcyt dat ghi my seggen wilt van welcker stede des vischaems salmen enen visschen beghinnen te eten die keyser verwonderde seer van deser vraghen ende antwoerde aldus ick vermoede datmen den visch eerst vanden hoefde beghinnen sal te eten want int hoeft is meer morghes dan in ander deelen des visschen Die biscop seyde wel is dat ghoerdt o edel vāder du hebste te recht gheantwoert Waer om gi een edel prin-

Ende een hoost des volcks sijt ick di eerst kerisse eer dat

Ic totten sterte come als totten volck van walcheren wāt ghi een wijff hebt teghens die wet ẽ teghens ghesette der biscoppen ẽ hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die uwer moghentheyt is een vleyschelike nicht vā welcker bede ghenoet ic v vermaen bi alsulcker penitencien als daer toe behoert dat ghijs aff staet Ende laet ghise nijt so seg ic v dat v daer of comen sal scāde ẽ verdriet dies ghi nijt ontgaen en moghet Want die apostel seyt Oncuysschers ẽ ouerspuckers die eerdelt god Doe die heylighe biscop dit volstandelick seyde ende sijn woerden mit veel tughen der heyligher leringhe beslot so versuchtede hem die keyser ẽ bat hem ghenade van sinen sonden ẽ beloudе hem dat ongheoerlofde wijff van hem te doen Ende die heylighe biscop nam oerloff aen den keyser ẽ is tot vtrecht hoechlick gheset in sinen stoel daer hi sonderlinghe in vasten ẽ in beden ẽ in aelmissen te gheuen leuede Ende die vermalen steden des tempels ẽ des casteels dede hi weder maken Onlanghe daer na voer dese biscop mit een zuden wijnde te scheep in walcheren int lant om te corrigieren dat volck ẽ hielt daer sinen heylighen zeent Daer bekeerde sommighe luden ouermits predikinghe des heylighen biscops ẽ ontfenghen penitencie Mer sommighe waren verhart in hoerre quaetheyt ẽ grepen hoer wapen ẽ dreyghden den biscop waer om die heylighe man van daer voer.

Daer na quam dat barbarijsche volck in dat eylant ende sloeghen den greue eggaert doot mit veel franssoysen ẽ venghen veel wiuen ẽ kinder ẽ voerden menighe rhande clenoet van daer.

Ende dese heylighe biscop voer daer na al sijn ghestichte der ende quam in vrieslant daer hi vernam arriaensche gheloue die si hadden inder drieuoudicheyt die hi te male mit groter vlijtelikeyt arbeyt wt der luden herten verdreef Ende bequam sinte Odulphus die een canonick tot sinte saluatoers was die sterckt tot stauerē Ende als hi al sijn saken wel vol eyndet hadde voer hi weder tot vtrecht salichlick.

Lodewicus die keyser die hem ontsach langher inden lande te blijuen mit sinen verbannē wiue welcke vrouwe seer arbeyde den heyligher biscop in anderen sinnē te keeren mit horen woerden ẽ mit groten gauen die si hem seynden Mer die heylige man en was nijt te bemorwen mit woerden noch mit gauen hi en meende alsins dat ongheoerlofde huwelick te scheyden ende seynden enen behaechlicken brieff den keyser van vaderlike liefden eer hi enigher sentencien des lants ghuen woude ⊕

waer om die keyserinne ouermits des vyants rade teghens den biscop groote nijt
begreep ende versierde hoe si hem ter dood brenghen mocht Ende huerden daer na twee
quade knechten daer toe dat si hoer sworen dat si den heyligen biscop doden souden
Ende ghingen tot vtrecht ende seyden dat si des keysers knechten waren Ende dat si
den heyligen biscop een noodlike boetscap souden doen. Fredericus die heylighe bis-
cop vernam bi den godliken inspreken dattet ghenaecte synre martelie Ende hiet den
tween woeden knechten totten eynde toe vand misse beyden Ende als dat ewangelij
um ghedaen was so ginck die biscop opten stoel ende seyde den volcke een formoey in
sinte saluatoers kercke ende seyde te voren dat synre martelie naende was Ende doe
gods dienst ghedaen was doe ghinck die heylighe biscop mit sinen ornamenten in
sinte johans ewangelisten sacristie daer hi gode dat ons volstandicheyt synre passi-
en Ende doe hiet hi den bode tot hem comen ende sinen clerck die synre dienre was doe
hi een luttel van hem gaen after sinte saluatoers outaer. Doe spracke die heylighe
biscop totten moerdenaers Nv doet v boetscap die ic voldomelick wel wist eer ghi
in die stadt quaemt Doe toghen si hoer messen wt horen mouwen ende doerstaken den
heyligen biscop ende spraken dese schemplike woerden ouer hem Nv heeft die keyse
Anno dñi rinne wrake vā di die si langhe begheert heft dien ghi in veel tijden menich swaer
verdriet ghedaen hebt. daer hem die heylighe biscop op antwoerde lieue kinder ghi
Biscoppen hebt nv volbrocht uwer vrouwen boetscap ende hoer ghebot Nv pijnt v snellicke vā
van vtrecht heen te lopen Ende sonder merren so liepen die moerdenaers van daer ende voeren den
rijn op ende brochten der bloedigher keyserinne nv bootscap van des heyligen mar-
Regierden telaers dood Doe riep die heylighe biscop sinen clerck ende seyde sone ic bin ghewont
ter dood om die waerheyt om die duechde ende om die gherechticheyt Nv wept te sa
men sond merren die priesteren der kercken van vtrecht dat si mijn lichaem begra
uen mit hoerlikker wtuaert ende mijn gheest keere totten here in die ewighe blijscap
Ende als die clerck dit hoerde riep hi lude mit groter weney so dattet volck bewer-
de ende greyen hoer wapen ende liepen totten steruende biscop ende als si stonden omtrent
hem al screyende spracke die gods martelaer ende propheterde aldus. broeders ende
lieue kinder vercrijch ic enich deel inden hemel mitten heyligen martelaers so sel ic
voer v bidden om uwe salicheyt ende dat v god behoede voer plaghe want om dlief-
serinnen sonden wil die hier te lant woent so selden comen die doden ende de structeren
al dat bisdom Ende als dit ghesept was so gaf die heylighe biscop die benedictie ende
ghinck inder crofte die inder seluer kercke stont ende voechde hem seluen in een sarcke
Ende began selue die psalmen der vigelien ende spracke aldus Ic sel behaghen den
heer int rijcke der leuender. Dese biscop sleet sijn martelie int jaer ons heren viij^c ende
xxxviij op die xv kalende van augusto Doer wien veel miraculen sijn geschiet ter
hue ende ter eeren ons heren naem ihesu cpristi.

Die biſcopen beyde in walſſant eñ in duytſſant vernamen dy onſculdighen dot des onſculdigen martelaers eñ verbonden hem te ſamen om den ouerdaet des keyſers eñ des ondadighen wijfs Gregorius die paeus die vierde Als hi dit verhoerde quam hi neder in vranckrijck eñ alle die biſcopen bi hem Ende keyſer lodewijck wert van ſijn keyſerrijck gheſet eñ vander crowen van vrancrijck eñ hi were gheſeynt in een cloeſter in ſwieſen daer hi beſloten penitencie dede Ende yeſſe die biſcop van amiens gaff der keyſerinne een wiele opt hoeft eñ ſetteſe vanden paeus weghen in een nonne cloeſter dat crianus hiet als daer hoer penitencie te doen.

Na der paſſien des heyligen martelaers des biſcop frederics ſo was een luttel tweedracht inder eccleſie ende inden volcke wie dattet weerdich waer te beſitten des heyligen biſcops ſtoel Sommighe cozen den proeſt caſtuon enen rijcken man dat biſdom te berichten Ende die ander begheerden te hebben Albricum die des heyligen frederics broeder was Mer bi ghemenen vryen wille der eccleſie Ende bi ſinte odulphus canonicke tot ſinte ſaluatoers is die voerſeyde proeſt of gheſet Eñ albricus is mit groter houe gheſet in ſijn broeders ſtoel.

viij^{c} xxxviij

ix
Albricus

viij jaer

viij^{c} xlv

x
lutgerus.

xi jaer

Albricus ſinte frederics broeder was die ix biſcop van vtrecht viij jaer lanck.

In deſen biſcops tijden als ſinte frederics prophetiert had ſo began daer groot yammer op te ſtaen want die denen eñ ſweden eñ noermanſſ alle quade heydenſche volck vergaderde veel ſcepen eñ begonden veel landen te winnen inder ſtorſtenheyt ende doden alle veel quaets dat langhe jaren duerde Deſe eerſame biſcop Albricus ſtarff op die xviij kalende van decembr ende wert begrauen in ſinte ſaluatoers kercke bi ſinen broeder.

Lutgerus was die x biſcop vā vtrecht xi jaer lanck Hi was een hoech leerre ende een wijs man Hi ſtarff op die ix kalende van mey eñ gaff gode ſijn ſalighe ziel ende hi wert begrauē tot ſinte ſaluatoers bi ſijn voervaders.

Hungerus was die vi biscop vā vtrecht
y jaer lanck Hi was een wijs man vreed-
sam ẽn milde ẽn redelick van leuen Ẽn bin
nen sinen eersten jaer als int jaer ons he-
ren viij^{c} ẽn lvi so quamen die denen ẽn die
noermanss mit horen scepen i hollant daer
si alle gwot quaet deden ẽn togen ẽn destru
eerden die meeste stadt van allen desen lan
de daermen sept dat lv prochie kercken in
waren Ẽn dese stadt septmen hiet duersta
den Ẽn daer na toghen die denen ẽn noer-
manss voer vtrecht ẽn stormden die stadt
sond of laten mit schut ẽn mit slingeren ẽn
bliden so langhe ẽn so seer dat si die stadt wonnen mit weren hant Ẽn dat casteel
wonnē si oeck. ẽn dese bloedighe vuers sloeghen die ecclesie vol na al dot ẽn wor
pen die poerten ẽn toernen ẽn voerpoerten arcktieren tondelen ende muren vander

Hier weert die stadt van vtrecht ghedestruweert.

Anno dm viij^{c} lvi stadt ẽn vanden casteel neder Alsso dat hungerus die bis

Biscopen van vtrecht

cop mit luttel canoniken ontghinc mit gwoten angst Ende
quam tottem coninck lotharius int cloester tot purmenen
op dat hijt daer onthouden mocht. lotharius wert be tuert
mit ontfermhertichept ẽn mit coninclicker goedtierenheyt

Regierden y jaer gaf hi den canoniken ẽn der kercken van vtrecht dat cloes
ter tot delen bergh op dat si hem daer in vreden onthouden mochten voer d denen
aenvechten ẽn dat si daer gods dienst mochten doen inmichtichen Ẽn na desen ver
nielen si al dat lant van hollant ẽn quamen in kaermer lant ende braken daer des
heylighen confessoers kercke sinte aelbrecht ẽn den heyligen priester vā noertwijck
sinte jeroen ẽn sloeghen hem sijn hoeft off Ende worpen neder een alten starcken cas-
teel bi noertwijck dat wel eer des coninghs arindolus was Doe grepen die inghe
boren hollanders hoer wapen ẽn settede hem ter weer Mer alsso dat god verhenghde
soe wonnent die denen ẽn sloeghen daer twee ridders doot als heer dibbout ẽn heer
gheerloff mit sonderlinghe veel hollanders ẽn venghen die wiue mitten kinderen ẽn
voerdense in vreemden landen Ende inden jaer ons heren viij^{c} ẽn lxvi op die vi ka
lende van januarius ruste biscop hungerus in gode Mer men weet nijt waer dat
hi begraven is Ende bi desen biscop hungerus tijden int jaer ons heren viij^{c} ẽn lxij
so wert ghemaect die eerste greue van vlaendren Ende inden seluen tijden int jaer
ons heren viij^{c} ẽn lxiij so wert die edel prince dirck ghemaect die eerste greue van
hollant.

Adilbaldus die was die vij biscop van vtrecht xxxiij jaer lanc. hi was een heylich man milde ende gherechtich ein goet willich Bi sijnre tijt int jaer ons heren viijc ein lxxxij so quamen die denen ein noermanss int walsche lant Ende int jaer daer na soe vermielden si alt lant van ardennen Mer staerl die keyser diemen die groue hiet die quam mitten lombaerden ein mitten duytschen ende vocht teghen dit ondadighe volck Mer ouermits der storstene sonden so en mocht hise nijt verwinnen Mer ten lesten wert een bestant ghemaect om te spreken vanden pays Ein daer wert ghededinet ein ouerdraghen dat godfridus der normannen coninck soude sterfven werden mit desen vorwaerden datmen hem ghene soude des keysers nicht te wiue ghysela coninck lotharius dochter van lothrijck die des keysers oems soen was Ende men soude mit hoer ghenen die prouincie van vriesland vand louwers voert op wert Ende dit gheschiede al dus Ende coninck godfridus wert ghedoopt ende die keyser hieff hem vter vonten Ende daer na en wouden die vriesen den coninck godfridus nijt onderdanicht wesen Ein die coninck bedwanese so seer ein gaff hem enen smadelijken eyghenschap so dat elck vriese die houe vij jaer out waer most dragen enen bast om sinen hals daermense rechten voert aen hangen mocht off si hem

tot enigher tijt versetten teghen

viijc lxvi ixc

des keysers mogenthept Daer na in corten jaren alsmen screef viijc ende lxxxvi so wert dese coninc godfridus verslagen in een

vij adilbaldo vij egilboldo

strijde in die betuwe mit menighe

xxxviij jaer y maenden

man Ende daer wert ghewonden menich storsten bloet ouermits der wralle gods die si in voer tijden ghedoot hadden.

Inden jaer ons heren ixc op die ydus van decembre so voer dese biscop adilbaldus van deser werlt ein gaff god sijn siel op ein wert tutrecht eerlick begraven bi sinen voervaders Ende van desen biscop screfft die abt van purmerey dat hi was een heylich man.

Egilboldus was die vij biscop van vtrecht y maenden lanck Ein hi starff op die vij kalende van october ende wert begraven in sinte saluators kercke bi sinen voervaderen.

Radbodus was die viij biscop van vtrecht xvij. jaer lanck dese biscop wert gheboren ons begheerten wil vanden keyser arnulphus Nochtans was hijt nede hi was een heylich man wel gheleert oetmoedich ende hoech gheboren Want die co ninck radbodus die der vriesen wonick was die was sijnre moeder oude vader Ende guntharius die eertsche biscop van colen die was sijn oem dese biscop was in den seuen vry consten wel gheleert ende hi beschreef veel duechden van sinte wilibrordus ende van sinte bonifacius Ende oeck soe dichte hij ende screeff een heel vol ambocht ende hystorie diemen noch hudens daghes singhet op sinte martijns dach translacio Ende als hi dat bisdom aen ghenomē had so leuede hi voert aen. altoos in vasten in bedinghen ende in aelmissen te ghheuen sonder oflaten totten eynden toe van sinen leuen. Hij plach te sitten in die stadt van deuenter want die stadt vā vtrecht ouermits den denen ende noermans verdestrueert was.

Het ghebiede dat die biscop quam op een tijt tot vtrecht om te versoeke mit deuoten die stede daer die heylighe vaders lagher Mer die denen die dat nijt ghe henghen en wouden quamen hem teghens lopen mit machten ende verboden hem dat hi nijt voorders en ghinghe. die heylighe vader vaderlicht vermaende dat si aen ne

Anno dm

men souden dat tierstien ghelooue ende oflaten hoer ix^c i

Biscoppen van vtrecht

pijnlicheyt die tierstien te doden Mer hoe hij hem meer predicte hoe si quader worden Ende dreyche den den heyligheu biscop te doen steruen enen bitte ry doot Ende als die biscop sach dat hi die ver;

Regierden

lozen tijden nijt bekeren en mocht verbande hi xvij jaer

se ende vermaledidese. ende vechtevoert quam een blijem vanden hemel ende verkerende die denen so dat si yammerlicken hoer leuen eynden. die tierstien die dit mistel saghen vielen te wapen ende sloeghen alle die denen doot die daer waren ende jaechdese alle vter stadt van vtrecht. Die heylighe biscop bloyede mitten sermoē der prophecien want hi veel toecomende dinghen sinen heymelicken vrienden dede verstaen.

Ende baldricus des grauen kuntshaer dus soen van cleue die een sedich jongh ling was tot eenre tijt brocht hi mit hem tot desen heyligheu biscop twee clercken wt sijns vaders lande ende badt dat hi se priesters wyen woude Mer dese heylige vader wert lachende mit blider aensichte ende spracht lieue soen int derde jaer van nv sel ic doot wesen Ende du sulste wesen een herde van deser tierctē van vtrecht ende so sulstu dese clercken mit dijns selfs handt priesters wyen. ende dan salstu weder maken dese saek ende dese stadt van vtrecht also als si was te voren.

Daer na voer dese biscop radbodus in drentlant daer hi sondlinghe sieck bleef leggheñ. daer openbaerde hem die maghet maria die moeder gods mit groter claerheyt eñ had in hoer gheselscap agnes eñ tecla die reyn maechden eñ spracke dry eersamen biscop aldus toe. lieue soen ey ontsich di niet mit te sien teghenwoerdich die du dicke hebste ghegruet eñ du ey saghteste mi niet Eñ weset des seker dattu van dese siecte wel ontgaen selste Mer du ey selste hier na niet langhe leuen mit desen woerden verginc die grote claerheyt Ende daer quam so sondlinghe rolte eñ suete lucht alst menschelick hert begripen mochte Die heyligghe biscop ghenaest van dier siecten Daer na inden jaer ons heren ixc ende xvij soe quam hi vten lande van deuenter in oetmerschen eñ daer viel hi te bedde sonder groot wee Eñ hi las dese antiffen Ecce leti laude digna Eñ op die vij stalende van decembr ruste de hi salichlick inden heer Ende hi wert begrauen tot deuenter mit groter weerdicheyt daer god veel miracu len dede doer den heyligheñ biscop.

Baldricus van cleue die xv biscop van vtrecht regierde lix jaer lanck Hi was des grauen lutgherdus den v graue vã cle ue sone Eñ hi was greue baldewijns broeder van cleue Eñ alsmen vijnt inder lombaerden hystorien heinricus die in desen tijden woemsch ixc xvij

coninck was die wert te rade van groter deuocien dat hi na radbodus des heyligen biscops doot brunonem sinen soen woude verheffen mit clergyen eñ setten hem tot enen Biscop der kercken van vtrecht Mer als die comine ver nam dat die wrede denen die stadt van vtrecht verdestru liij jaer

eert hadden eñ meest alt volck vanden bisdom verslaghen hadden eñ verjaecht daer om settede die coninck die selue soen tot ridderscap om die denen te wederstaen eñ dat hi dat selue bisdom mocht beschermen eñ wed helpen maken Ende hier om na des heyligheñ biscops radbodus propheie so is ghecoren biscop tot vtrecht baldricus voerscreuen In desen tijden so ontsprang een fonteyn i die stadt vã geneuë die bloe dich was. eñ inden seluen dagen so wordẽ al die denen ůslagen waer dat si waren. eñ als die denen ůslaghen eñ verjaecht warẽ vten sticht so tymmerde baldricg sijn stadt vã vtrecht eñ bemuerde se daer hi veel toer neyn op settede eñ hoech wijchusen eñ die ů berende kercken dede hi wed op tymmeren Eñ die sale mit and vermaken husen dede hi weder maken

Die stadt van vtrecht wert weder getymmert.

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxvi voer dese biscop baldericus in ytalien om te spreken van alre hande oerbaer der kercken van vtrecht Ende als hi sijn boetscap ghedaen had nam hi oerloff aen den coninck otto den wemschen coninck Ende die coninck beghifte den biscop mitten heyligen lichamen der heyligher martelaren sint te pontaen sinte benignus ende sinte agniet Ende brochtese inder selver kercken tot vtrecht daer hise settede mit groter deuoden ende innicheyt Hier toe so vant dese selue biscop ouermits heyligher openbaringhe van gode die lichamen der heyligher wenfridi lubuini plechelmi ogerij wittoni adulphi ende rabbodi mit welcken heyligen patroneyn hi die kercke van vtrecht hoechlick veraerde.

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxxvij op die vij kalende van januario voer dese goede biscop tot gode ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in die ouerste ende doemkerck van vtrecht.

Volcmarus was die xvi biscop van vtrecht viij jaer lanck Hi was een man van goeden sinne ende een goet heylich man Ende inden jaer ix^{c} ende xc op die iij dus van decembr starff hi ende wert begrauen inden doemkerck tot vtrecht.

Anno dñi ix^{c} lxxvij ix^{c} xc ix^{c} xciij

Biscoppen van vtrecht xvi volcmarq xvij baldewinq xviij anssfridus

Regierden viij jaer iij jaer xv jaer

Baldewinus was die xvij biscop van vtrecht iij jaer lanck Hi was een glorioess man vā groter duechden ende hoech gheboren wāt greue aernout die vij greue van cleue die was oem vā hem ende was sijn suster soen Ende biscop baldericus was sijn out oem Ende hi starff int jaer ons heren ix^{c} ende xciij op die dus van mey Ende hi wert begrauen bi den anderen biscoppen in die doem kerck.

Anssfridus was die xviij biscop van vtrecht xv jaer lanck. Hi was eerst een weerlick greue van rijsterbant ende wert clerck van deuoden ende ontfinc cruyn ende wijesel ende wert biscop gheboren Ende dese anssfridus also als hem god in gaff so gaff hi veel goets ende erues van sinen vaderlicke erue tot behoeff der kercken van vtrecht dat hi te voren had beseten in die greefscap van rijsterbant Ende dese greefscap lach bi tiel in die betue ende in tielre weerd ende een deel in hoemelre weerd Dat lant van huesden ende dat lant van altena plach daer oeck in te horen.

Item die biscop anstridus wert blint in beyde sijn oghen int jaer ons heren M en vijff Ende dese selue biscop stichtede een cloester van sinte benedictus oerden op den heyligben berch buten amerssoert in die eere marie der moed gods Ende in dat cloester nam hi seluer van deuoeden aen dat heylighe stronghe habijt en leuen vā sinte benedictus oerde en bleeff daer in heylichlicke leuende totten eynde van sinen leuen en rustede in gode inden jaer ons heren M en viij op die vijfte nonas van mey en wert begrauen in dat selue cloester voerscreuen.

Adelboldus was die xix biscop van vtrecht xviij jaer lang Hi was een wijs man want hi was des keyser heynrics oerste raet Inden jaer ons heren M en xv so dede dese biscop neder breken dat oude werck dat biscop baldricus ghetymmert had Ende leyde nywe fondamenten en tymmerde die domkercke van vtrecht van nywes Ende mede die kercke van tiel die hi beyde in corte jaren eerlick volbrocht hadde.

Int jaer ons heren M ende xviij so wert volmaeict die domkercke tutrecht van biscop adelboldus Ende ter wijdinghe deser kercken so quam keyser heynrick mit vij biscoppen tutrecht die de se selue kercke op die vi kalende van junio eendrachtelick wijeden ende heylichden mit hoerre benedixien in die eer gods en sinte martijn.

Sommighe die cronijcken hebben ghescreuen die scriuen dat dese biscop adelboldus dede beschriuen des biscops en des ghestichts hoghe edel mannen Als Brabant Hollant Ghelre Cleue Bentheym Kuuick Ghoer Mer daer mist hi in wāt daer en was doe noch ghen recht grene vā ghelren.

Int jaer ons heren M en xxvij op die vijfte kalende van decembr voer dese biscop tot gode en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkercke die hi had doen tymmeren.

Bernulphus was die xx biscop van vtrecht xxvij jaer lanck En als die biscop adelboldus dot was so wert een grote tweedracht om enen biscop te kiesen waer om die keyser conraedus ned quam tot vtrecht om dese twedracht te saten en voerde mit hem ghise sijn wijf een rechtelike duechsame vrouwe Ende want dese coninghinne vast bi dien daghe swaer ghing van kijnde so liet se die keyser onder weghen bliuen in een dorp hiet oesterbeeck in des priesters huus die bernulphus hiet Ende die coninck ret haestelick voert tot vtrecht om eendracht te maken in den capittel Ende als sijt nijt eens worden en stonden inden capittel so bleuen die capittelaers ghesamelick aen den coninck dat hi een biscop setten mocht die hem

Goet docht eñ weerdich eñ nyt docht te weſen Ende in deſen tijden ſo creech die keyſerinne eey kijnt vay ſonderlingher ſchoenre forme Ende ſi ontboet den keyſer die nywe boetſcap bi den prieſter bernulphus Ende die keyſer verblijde hem ſeer vay deſer vroliker boetſcap eñ gaff deſen priſter bernulphus dat biſdom vay vtrecht eñ ornamenten eñ vingherkijn ende ſtaff eñ wert in ſinen ſtoel gheſet Ende als hi biſcop was ſo maecte hi vrede mitten prince vay hollant.

In deſen tijden ſo ſtichtede die biſcop bernulphus tot ſijnre ewigher ghedenckeniſſe ſijns loues tot vtrecht twee kercken vay canonicken. Die eey in die eer ſinte peters des apoſtels Ende die ander in die eer ſinte johay baptiſt Ende oeck ſtichtede hi dat collegium eñ die kerck tot deuenter in eere vay ſinte lebuijns confeſſoers ende nam half die canonicken dat yy canonicken waren vay ſinte ſaluators eñ ſette die tot deuenter in ſinte lebuijns kerck Eñ die abdye die biſcop anſfridus gheſticht had ten heylighen berghe die ſettede hi tutrecht daer hi ſtichtede eey cloeſter kerck in die eer vay ſinte pauwels apoſtel Eñ deſe eerſame biſcop bernulphus die ſtarff eñ voer te gode int jaer ons heren M eñ kiij op die viij kalende vā auguſto Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen tot ſinte peters tutrecht.

Anno dñi M kiij

Biſcoppen vay vtrecht

Regierden yvij jaer

Wilhelmus vay pont eñ vand voech dye vay ghelre was die yvi biſcop vay vtrecht yvij jaer lanc Hi was eey groet moedich may eñ eey ſtout vechter Deſe biſcop had veel oerloghes mitten hertoch godeuaert vay lothrijck mitter buul teghen den jonghen joncker direk vay hollant eñ teghen greue wbbert vay vlaenderen joncker direks ſtiefvader vay hollant Ende biſcop willam tymmerde eey caſteel tot yſelmunde Ende int jaer ons heren M ende kyvo op die vijfte kalende vay mey ſtarff biſcop willam ende wert mit groter weerdicheit begrauē tutrecht inden doem.

In deſen tijden inden jaer ons heren M eñ kvi op die viij kalende vā julius ſo wert greue florens die ſeſte greue vā hollant verſlaghen te hamert bi hueſden mit veel edelre mānen inden velde vay ſinen vyanden.

Coentraerdus was die xxij biscop vā vtrecht xxv jaer lanc dese biscop plach des keysers heinrics die vierde also ghenoemt sijn bleyder ende sijn maertoghet te wesen dese biscop Coentaert creech vander keyser heinric die heerlicheit van oest vriesland dat is vander louwers voert ter eemse toe dat die princen van hollant mit ghewelt ghenomen hadden eñ biscop Coentraerdus volt tymmerde dat casteel tot yselmonde mit kercken ende mit sterckten wijckhusen ende besetet mit sinen mannen

In desen tijden so dede biscop Coentaert tot sijnre ewigher memorien stichten een kerck van canonicken binnē vtrecht aen die west side vand stadt van vtrecht in die eer onser lieuer vrouwe daer hi een ghront alsoe slichtich vant dat hij dat fundament van sommighen pilaernen nijt vast ghemaken en conde ouermits die welle vanden water Des was inder metselaers ghesellscap een vriese ende hiet plebero Ende die vermat hem op sijn lijff die kerck weder te funderen Mer hi eyschte aer te goten ghelt daer off waer om die biscop die gaff des vrieseñ soen suuerlike presente ende milde gauen also dat hij vernam vanden vāder die heymelike kunsten ende hi volt tymmerde die voerseyde kercke in die eere onser lieuer vrouwen waer om die voerseyde vriese die greep grote nijt op dese biscop ende versierde hoe hi hē ter doot bren ghen mocht Ende daer na inden jaer ons heren

xxv jaer xiij jaer

M ende xciv na dat die biscop coentaet misse ghedaen hadde ende hi alleen in sijn huus was ghegaen eñ was leggher sla; pen quam die voerseyde vriese ende sach dat hi daer stede eñ stonde toe hadde Eñ ouermits des vyants raet toech hij sijn mess ende stack doot den eersamē biscop op die viij kalende vā mey ende hi wert begrauen mit groter dweefheyden in die selue kercken van onser vrouwen den hi ghestichet hadde Ende die vriese quam onghescaet ende onghelet vter stadt.

Burchaerdus was die xxiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck hi was eē heylich man ende vredsaem inden jaer ons heren M ende xij op die xv kalen de van junius so ruste die biscop burchaerdus in onsen heer Ende wert begrauen mit groter weerdicheyt in die domkercke tutrecht Ende inden seluen jaer wert doot gheslagen van sinen vyanden Rodolphus die doen proest van vtrecht.

Godebaldus was die xxiiij biscop van vtrecht xv jaer lanck Hi was een goe dertieren wijs ende ghestelick man ende die die ghestelicheyt seer minde wat inden jaer ons heren M C ende xxi doe stichtede dese voerseyde biscop een cloester i een broeck lant daert eenlick was van monicken ende van nonnen elck op hem seluen in die eere marien der ewigher maghet ende sinte lauwerens des hoghen martelaers ende dat hiet oestbroeck Ende in dit selue cloester daer leefdemen menich jaer so strenghelic ende so volcomelick na sinte benedictus reghel datmen dit cloester menich jaer hiet der oerden sterckter Ende daer plach grote versamingh te wesen want daer bloye de alre strenghste die reghel van sinte benedictus oerde.

Inden jaer ons heren M C ende xxviij so wert biscop godebaldus beswaert mit eenre siecten Ende hi nam aen die oerde ende habijt tot oesbroeck Ende hi starff corts daer nae op die anderde ydus van nouember Ende leyt tot oesbroeck int cloester begrauen.

Andreass des greuen soen van stuuck was die xxv biscop van vtrecht y jaer lanc. hi was een wijs man reckelick ende vreed samich. dese biscop had grote last om des greuen hermans wil vā stuuck teghen greue dirck van hollant want greeff herman van stuuck die had verradelick laghen gheleyt tot abstede buten vtrecht ende sloech wot joncheer flotijs van hollant greue dircks broeder daer hi wt reet vlieghen mit sinē jonghen ridderscap Ende greue dirck dede hier grote wraeck op ende verdreeff den greue van stuuck wt sinen lande ende verwoeste alle sijn lant ende die biscop en dorste tutrecht nijt onthouden Ende die keyser lotharius die greue dircks ende joncker flozens oem was die dit seer verdroet die leyde herman vā stuuck dach van recht ende nam hem mit oerdel al sijn weerdicheyt ende sijns greuē naem ende wert ontgreeft hi ende sijn nacomelinghen ende het wert hem al betaelt dat hi ende sijn ouders den greue van hollant ye misdaen hadden Ende herman soende mit greeff dirck ende wert greef dircks man ende hi stichtede dat cloester tot sinte marien weerde te beteringh Ende biscop andries quam weder in sijn stadt Ende sette dā priesteren vander kercken van staueren om hoer oneersam leuen Ende brocht daer weder van oesbroeck ley de monicken ende nonnen een conuents vergaderingh Ende int jaer M C xxxviij starf dese biscop ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in den domkercke op die ix kalende van junius.

Herbertus was die xxvi biscop van vtrecht vij jaer lanck Hi was een ghesta dich man ende sonderlinghe neerstich die paepscip in goede regiment te brenghen ende hi was gheboren vā leeuwen Dese biscop voer te romen om saken wil die noodruftich waren Ende als hi weder quam vant hi grote tweedracht int lant van drent wāt die borghers van groningen onderlinghe vochten ende stormden ende vesten sinte wal burghen sterckt mit groten wijchusen oft een casteel gheweest hadde ende stormden daer wt ende daer aen mit scutten ende mit slinghren Ende om dese onruste so quam de se biscop sonder merren tot groningen ende wan die misdadighe luden vand sterckten die hi daer toe brocht dat si hem sworen vanden gods huse nijt meer te maken een vecht huus ende keerde den biscop hoer misdaet Ende die borghers beloefden horen bis cop in horen brieuen dat si die stadt van groningen nijt ommueren en souden tot ghenen tijden ten waer bi een biscops consent ende wille van vtrecht.

Die biscop herbertus had twee broederen ende die woude hi verheffen ende groot maken so dat hi den enen maecte borchgreue tot groningen ende dat hi dat vanden sticht te leen soude houden Den anderen broeder maecte hi casteleyn tot woerden mitten maerscalckt ampt van drenthe ende dat te bedienen ende te leen te houden vāden

M C xxxviij ghestichte want daer te voren plaghen die biscoppen selue of hoer maerscalcken die heerlicheyden te berichten dat hē nyement hinder off moeyenisse daer in en dede.

vij jaer

Vanden groten brande van vtrecht.

Int jaer ons heren M C ende xlviij ontstack die stadt vā vtrecht vanden bran de diemen nijt lesschen en conde ende verbrande vol na alte mael Ende daer verbran de sinte martijns domkerckt sinte peters kerckt sinte pauwels kerckt sinte janss ker cke sinte saluatoers kerckt sinte steuens outtaer bleeff ongheraeckt Die eerste capell die vast bi sinte saluatoers staet ende bi sinte willibroerdus tijden ghestichte wort in die eer des heyligen cruys die verbrande mede ende al datter in was sonder sinte sal uatoers beelde dat bleeff ongheschent nochtans dattet cruys daert aen ghenaghelt was verbrande alte mael ende die naghelen mede Dat beelt wert bruyn inden bran de Doe quam die ecclesie mit groter deuotien mitter ghemeente ende namen dat heylige beelde ende brochtent mit groter eren ende weerdicheyt al singhende in sinte salua toers kerckt daert noch staet.

Int jaer M C ende .l. op die iij ydus van nouember starf biscop herbertus ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerckt tutrecht.

Hermannus van hoery was die xxviij biscop van vtrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste mannen der stercken van vtrecht Als dirck greue van hollant heynrick greue van ghelre baden dat men kiesen woude herman van hoery proest vā sinte geroens tot colen biscop te wesen tot vtrecht Die borgers van vtrecht en van de uenter mitten anderen steden die baden dat men kiesen woude frederick mitten houel Mer die moghenthept der twee princen die creghen meest ghehoers als dat herma alsso veel stemmen creech als die and. en greef dirck vā hollant brocht desen herma int besit vanden bisdom en maecten hem onbdanich al die hem tegken waren.

Daer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die daghede beyde dese ghe zoren tot ludyck Ende daer creech dese voerseyde herman bi den seluen cardinael en den coninck coentaert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sacht van sinnen en goedertieren so dat in sijn tegenwoerdicheyt doetslaghen ghesciede want hi en mocht die borghers van binnen nijt bedwingen dat si hem onbdanich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste partheyen binnē vtrecht.

Anno dm

Bischopen van vtrecht

Regierden

M C .l. M C lvi

Inden jaer ons heren M C en lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman en wert mit groter weerdicheyt begrauē inden doemkercke tutrecht.

vi jaer xxij jaer

Godefridus van venen die domproest van vtrecht was die xxviij biscop van vtrecht xxij jaer Ende als herman die biscop ghestoruen was so quam keyser frederick tot vtrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van vtrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

Int jaer ons heren M C en lxx quam een groot storm vā wijnde so dattet zee water quam vloeyen mit groter kaest aender stadt muer van vtrecht alsso datmen zee visch die bolck hiet vinck inder stadt graft van vtrecht mit seghenen.

Int jaer M C lxxi opten kersnacht worden ghesien veel blixems en donre ghe hoert die lelicke en verueerlicke luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des saers daer na so bloyeden die bomen en dat gras wies mede inden ten tijt meer en eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren en broe den omtrent onser vrouwen lichtmisse en kipten jonghen in desen lande.

Vanden heyligher sacramente dat tutrecht vter buerkercke ende wt sinte jacobs kercke gheſtolen wert.

Inden jaer ons heren M C en lxxviij wert gheſtolen dat weerdighe heylighe ſacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkercke ende wt sinte jacobs kercke En men coſtet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een ſwaer plaghe van water alſo groot dat die vloet alle hant be; dcte die eerde Ende mitten herden ſtroem huſen en bomen neder roech Alſo dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie ſoude gheweeſt hebben ende dat die werlt anderwerff ſoude verdroncken hebben En hadde alſo langhe gheduert alſt hart van ſtorm was ſonder twiuel die ſtadt van vtrecht en ſoude nijt langhe heb; ben moghen ſtaende bliuen Mer die ontfermhertichept gods minrede die ſtroem en dat water viel binnen drien daghen daer na ſo dattet al merckelick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee ſtonden worden verloſt vanden noot.

Hoemen tutrecht vaſte en aelmiſſen gaff.

Hilde brandus die eerſame abt vā ſinte pauwels tutrecht die dede een ſermoen opten heyligh n aſcenſioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volck dat ſi alle gode bidden ſouden en vaſten ende aelmiſſen ghenen ſouden op dat god woude ſinen toren laten ſincken om die ūſumemiſſe die daer gheſchiet was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu xpriſti dat wt die twe kercken gheſtolen was of die ſtadt ſoude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophecie des eerſamen vāder en bleeff nijt sonder waerheyt want des ſeluen daghes te veſper tijt ſo wert een groot brant ſo dat onſer vrouwe kercke die buerkercke hiet verbrande ende dat meeſte deel vander ſtadt van vtrecht Waer om godefridus die biſcop die hem ont ſach gods toren Ende hi ouerdroech mitter eccleſie en ghebot alle ghelouighe goede menſchen in alle ſijn ſticht te vaſten op enen ſelteren dach Ende des woensdaghes na pinſteren ghinck hi ſeluer mitter eccleſie berooet en verſocht die heyligh ſteden mit deuotien biddende dat god ſinen toren woude laten ſincken en riep die ſancten aen dat ſi voer ons bidden wouden.

Dese biſcop godefridus tot ſijnre ewigher memorien en ghedencteniſſe soe dede hi timmeren vier caſteelen den goeden ſinte martijn Als die horſt tegen die graef ſcap van ghelre Ende vollenho tegen die heerſcapie van vrieſlant En monſtoert tegens die graefſcap van hollant Ende woerden tegens die ongehoerſamicheyt ſijns volcks Ende dat hi van desen caſteelen ſijns ſelfs palen beſcudden mocht.

Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius ſo ſtarff dese eerſaem biſ cop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begraven inden doem tutrecht.

Baldewinus van hollant greue floris broeder van hollant was die xxix bis-
cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man ende suuer van leuen
so datmen meent dat hi maecht starff Sijn broeders waren greue floris van hol-
lant. dirck van hollant domproest tot vtrecht Ende otto van hollant greue vā ben
them Ende bi hulpe van desen so jaechde hi alle die rouers wt sinen sticht ende hi be-
rechte dat lant seer wijsselick Ende alle hoer borghers namen stadt recht van hem

Dese biscop baldewinus dede beschriuen alle des ghestichts ende der kercken leen
mannen van vtrecht dat si quamen of seynde ghenechte procuratoers ende ontfen
ghen hoer leen van hem als si schuldich waren te doen Ende dit sijn des stichts hoghe
mannen die hier nae beschreuen staen ende mit wat goede si mede verleent waren op
dattet bliuen soude tot eenre ewigher ghedencknisse.

Anno dm — M C lxxxviij

Biscopen van vtrecht — xxix baldewing

Regierden — xviij jaer

Brabant. Die hertoch vā brabant is des biscops drossaert ende hi hout vanden sticht te leen die stadt vā tiel ende dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

vlaenderē Die greef vā vlaenderen was die anderde ende hout van sticht te leen die iiij ambochten.

Hollant. Die greue van hollant is des biscops maerscalck die hout vanden sticht te leen waterlant ende sommi ghe goeden in hollant. ende veel tienden ende and goe-den in zeelant.

Ghelre. Die greff van ghelre des biscops meister jaghet die hout vāden sticht die greef scap van zutphen ende halff emmerick.

Cleue. Die greef van cleue des bis cops ouerste ende meyster ca merlinghe die hout vāden sticht te leen die greefscap van rijsterlant dat is een deel van tiel re weerdt. ende wat in die betuwe ende veel hoemelre weerdt dat nv al ghelre toe behoert Ende oeck dat lant van huesden ende dat lant van altena.

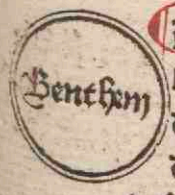

Die greue van benthem des biscops ouerste doerwaerd die hielt vanden sticht te lē die borchgraefscip mittē casteel tot benthem eñ and goeden

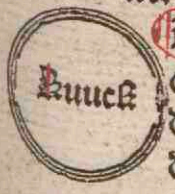

Die greue vā Kuuck des biscops schenker die hout vanden sticht te leen dat meeste deel vāden lande van Kuuck ende ander goede.

Die greue van goer des biscops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all syn goet

Dese voerscreuen thoech mānen die hieten des biscops Amptmannen sonder vlaē deren en hadde geen ampte.

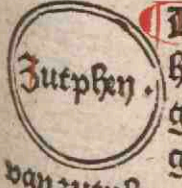

Die greue van zutphen die hielt vāden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goylant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om sekerpensien aen hollant.

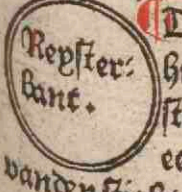

Die greff van reysterbant hielt syn graefscap vanden sticht vā vtrecht te lē wāt een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterbant was ghecomen ende ghedelt van een jonghen broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

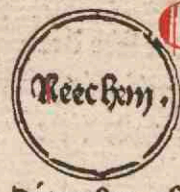

Die greue vā Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgraefscap van vtrecht ende syn casteel mit ander goeden.

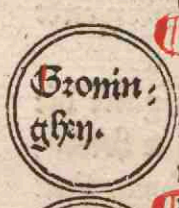

Die borchgraef van gwnī gen die hielt vāden sticht te leen die borchgraefscip van gwminghen.

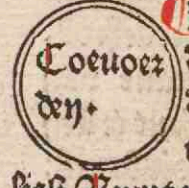

Die heer van coeuoerden die hielt te lē vāden sticht dat casteleynscap van coeuoerden mit dat maerscalcksch Ampt vanden lande van drinthe hi en syn erfnen ter tijt toe dat hi een seker somme van ghelde wech had die hi den sticht daer op ghelent hadde.

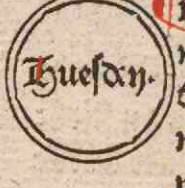

Die heer vā huesdē plachmen syn heerlicheyt eerst te houden vandē sticht eñ na van cleue ende daer na van hollant.

Die heer vā Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van hagheseyn ende haestracht.

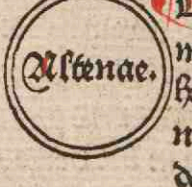

Die heer van altena plachmen syn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vā hollant.

Die heer vander lede die hielt te leen vand stichte een deel eruen ende tienden.

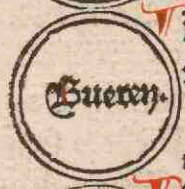

Die heer van Cuerem plachte vanden stichte te leen te houden sommighe tienden.

Die heer vā culenborch hielt te lēē vāden stichte sommighe tienden ende heerlicheden.

Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant stichte sōmige tienden en̄ and heerlichedē.

Die burchgraue van montfoerde hout te leen vāden stichte die burchgraefscap vā mōtfoerde

Die heer van Aemstel hielt te lēē vāden stichte dat meeste deel van sijnre heerlicheyt.

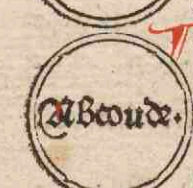

Die heer van Abcoude hiel te leen vāden stichte dat casteel mitter heerlicheyt vā abcoude en̄ mit duersteden.

Die heer van Voerst die hielt te leen vanden stichte dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden van der stichte veel tienden ende ander ambochten.

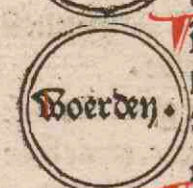

Die heer van woerden die hielt te leen vanden stichte dat slot mitter heerlicheyt van woerden.

Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden stichte dat casteel mit ter heerlicheyt van sulen

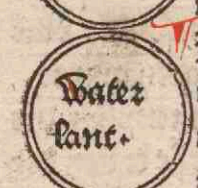

Die heer vā waterlant hilt te lēē vāden stichte dat meeste deel van sijnre heerlicheyt van waterlant.

Die heer vand ameyde die hielt te leen vanden stichte die heerlicheyt vand ameyde.

Alle dese voerscreuen groote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden stichte van vtrecht Ende noch veel meer ander heren ende ridderen die hier nijt ghescreuen staen

Mer veel ysser vanden stichte verdoelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouergheuinge datter nu ander heren ende prinsen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghestichte ende stercke van vtrecht Ende als die biscop baldewinus alle sijn leēmannen die hij doe had ghewonnen hadde om hoer leen te ontfanghen soe ontfinghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die veluenijt en eynde en versocht die de greue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voerseyt Waer om die biscop in die veluen toech mit crachet ende verdreef daer wt den greue ghewaert van ghelre mit alle sijn hulpers.

Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijsten Als die grote vorste ende princen ende biscopen voer Alters laghen so fundierde ende stichtede Coninck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoech heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten kerch van syon stondt binnen iherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Esi die biscopē ende eersaem borghers van luteck ende van bremen hadden een hospitael int heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequelste tierstен dat dese oerde oeck voert hielt binnen Alters Ende coninc lodewijch van vranckrijck gaff groot goet tot deser oerden fundacie te hulpe.

Int jaer ons heren M C xcvi op die vi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus esi wert mit groter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkercke.

Anno ẏpi M C xcvi

Biscoppen van vtrecht

xxx Arnoldg

Regierden ij jaer

Arnoldg van yssenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinus doot so quam greue dirck van hollant ende greue otto van ghelre mit gewapender cracht in̄ stadt van vtrecht ende saeyden groten nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen esi maecten die manney vanden sterckte mitten canonikē tweedracht: Sōmige vanden capittulaers corey dirck van hollant den doemproest die des biscops Baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue dirck van hollant ende alle dit neder stichte van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē corey Arnoldus van yssenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi dirck vā hollant sinen neue vingherlijn ende staffende sette hem i dat biscdom ter tijt toe dattet recht inden houe van romen ghecynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser beual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden stichte te regieren oeck also langhe dattet ghecynt waer inden houe van romen.

Ende beyde dese ghecoren biscoppen Als dirck van hollant ende Arnoldus van yssenborch die toghen te romen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocenaus die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

dat Arnoldg soude behouden eñ bliuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden selue jaer op die viij ydus van Aprill so sterff dese biscop Aronldus te romen ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauē.

Thedricg van hollant greue dirics broeder van hollant die te rotē domproest van vtrecht was. ende na Elect was. was die xxxi biscop van vtrecht wat leet dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnoldg van ysenborch te romen ghestoruen was so gaf die paeus jnnocentig desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weerdicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volcke dat hem beuolen was Ende int neder comen als hi quā tot paueyen inder stadt so wert hi siecke ende sterff daer. ende wert aldaer mit groter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Anno dm

Biscopen van vtrecht

Regierden

M C xcviij

xxxi thedricus vā hol lant.

iiij maent

M C xcviij

xxxij thedricus van ae re.

xij jaer

Thedricus van Aere proest van sinte johans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij jaer lanck hij was een ghoertich man ende wijs ende ghenadich dese wert ontboedē wt sicilien daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelatē corts toech in oestvriesland op dat hij daer mit bedey off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvriesland die en wouts nijt liden dat sijn volck enich scat ting gaue Ende vent den biscop also mit ghewapender hant int cloester tot staue rey als die missen ghedaen waren Mer sommighe monicken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si ouermits des grauen onwetenthept mochten vallen int oerdel der maledigtien Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vangenisse.

Int jaer ds herē M ij^{c} ende x op die nonas van december soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen ghevoert tutrecht daer hi mit groter weerdicheyt begrauen wert in die doem kercke.

Otto van ghelre was die xxxiij biscop van vtrecht iij jaer lanck ende iij maenden ende als biscop dirck ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Ghertaert biscop vā osenbrugghe. ende willam greue van hollant. ende Ghertaert greue van ghelre ende staden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot sancten was ende greue ghertaerts broeder was van ghelre Eñ om horen beyden wilsoe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe mer xviij jaer out ende want hij te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hij was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die sagke ende wert seer siecke eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M iij^c eñ xiij op die seuende kalende van Aprill Ende hi wert ghevoert tot vtrecht ende wertter begrauen mit groter weerdicheyt in die doemkercke.

Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxiiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greeff willam van hollant eñ greue ghertaert van ghelre Ende die vercreghen aenden Capittel mit hoerre beden dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot francksenoert ende bi consent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedictie. eñ hij ontfinc daer mede dat weerlicke recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wijsselic ende eerbaerlic Eñ hij nam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat stichte kreual hi harmē sinen broeder truwelick te berichtē.

Dese biscop otto vander lippe wert voer coenoerden ghevanghen ende mit menigher hande pinen ghemartelyt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre ontreynste stede die si wisten ende vertreden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M iij^c xxvij op die kalende van Augustus Ende wert alle heymelick ghebrocht tot vtrecht ende mit groter droefnisse begrauen in die doemkercke.

Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perboene was. was die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende de biscop otto begraf was so quam greue flozens van hollant mit meer ander en hadt voer sinen neue willebrandg die biscop van perboen was dat men hem kiesen woude tot enē biscop van vtrecht. ende hi wert gheczen vanden capittel Dese biscop was in italien ende had onlede in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer berch beschreyde wijff manne mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn nywe bisdom. eñ die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoff te romē Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen neuen willebrandum van perboene tot vtrecht ende gaff hem die benedictie eñ seynde hem in sijn bisdom.

Inden jaer ons heren M ij^{c} xxxiij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle Ende wert ghuoert tot vtrecht. eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende leyde den eersten steen vander kercken.

Anno dñi M ij^{c} xxxvij — M ij^{c} xxxix

Biscoppen van vtrecht

viij jaer

xvi jaer

Regierden

Otto van hollant des greuen soen van hollant was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrachtelick ghecoren bi aenwepinghe des heyligen gheestes Hij was een hoech gheboren man van comines gheslacht Hij was na sijns vaders doot ghuoecht totter riddescap Ende ontfeng van sinen broeder die graefschap van oestvrieslant te leen. eñ hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vāt alte arm ende in groter schult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen drenthen. ende mede dat die dijcken dickwijls braken ende dat lant beuloeyde mitten water Met bider gods ghenade soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patrimonium in hollant ende bataelde des bisdoms scout ende loffde sijn casteleyn Ende te waerde dat bisdom als een weerlick hertoch langhe tijt Ende om sijnre bede wille so dede greue flozens van hollant die sijn broeder was malten enen groten dijck van Amerongen neder tot scoenhouen toe die veel coste Ende te loue sijnre ewigher ghedencknisse ende den bisdom veel oirbaers dede.

Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncher willam van hollant greue florens soen die seer joncx was in sijn beschermenisse Ende hi bereet te mede die greefscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanct die van coeuoerden. ende als hi woude soe ret hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en dorst weder staen.

Dese iongste greue willam van hollant die wert noch nae coemsche cominc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van dorinchen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des cominces raet gemaect Ende na dat die cominct willem tot Aken ghecwent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten rädderscap ende mitte borghcren seer hoechlijcx ende blijdelick ontfenghen Ende die cominct is ghewordey borgher tot vtrecht ende hi coft een stuck erues dat hi gaff om gods willen biscop adelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand predikker oerden Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Vander stadt preuilegien van vtrecht

Die cominct willam die confirmierde der ecclesie ende der stadt van vtrecht alle hoer vryheyt ende preuilegien als dat ghien prince hertoech noch greue off edelman cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stadt off stats vryheyt woenden erghent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer eē keyser off cominc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem gheset binnen vtrecht herept sijn recht te doen. ende verbiet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van sambiens Heer Aernt heer vā wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer dirck heer van teylinghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende dirck vander goude redders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die viij kalende vā julius.

Int jaer ons heren M iij^{c} xlix op die tweede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkercke tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

Goeswinus van Remstel proest van sinte johan was die xxxvij biscop van vtrecht een jaer lanck hi was een simpel man die nijt veel besorcht en was om der tercken sake al was hi ghecoren Waer om dat heel bisdom in corten tijden seer te broken was ende verneert dat hi biscop otten tijden seer verhuen was Die state vanden stichte die den orbaer des stichts ghecrijgen saghen versamende een capittel op dat si ghemeen spraken hebben mochten vanden orbaer des bisdoms Ende tot desen capittel so quā die wemsche coninc: coninc willem eñ petrq capuaq die cardinael ende coentardus die eertsche biscop van colen Ende in deser heren teghenwoerdicheit so gaff biscop gosen ouer dat bisdom in handen des coninces eñ des cardinaels Ende om lede will des biscop van colen so wert biscop ghemaect heinricus van vyanden ende inden stoel ghset ende die coninck gaff hem dat weerlike recht.

Anno dñi M ij^c xlix M ij^c l.

Biscoppen van vtrecht

aus de vyanden.

Regierden een jaer xviij jaer

Heinricus van vyanden domproest van colen was die xxxviij biscop van vtrecht xviij jaer lanck dese biscop was een hoech ghebozen man ghestadich ende grootmoedich hi was altoes sorchvuldich hoe hij der heyligher tercken saken verhoghen mocht ende verbeteren Eñ mede dat weerlike recht pijnde hi hem mit groter duecht te berechten. Dese biscop had grote victori ouer sijn vyanden Eñ vanden geuanghen ende vanden woe van ghelre so wort hij soe rijck dat hi dede tymmeren dat Casteel van vredelant teghens den aen loep des heren van Remstel ende der ongehoersamen des stichts.

Anden jaer ons heren M ij^c lxviij op die anderde nonas in junio soe sterff dese eersame vrome biscop ende hi wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerc tot vtrecht die hi den eersten steen of leyde doemense vā nywes vertymmerde Ende hi settede oeck eerst een versamingh van xij canonicken tot steenwijck.

Johannes greue van nassauwen was die xxxix biscop van vtrecht xxi jaer. lanckt hi was vol na een weerlick man ende simpel Dese biscop vant alle die casteley vol ghestopt van alle dingen diemen daer op behoeude die sijn voervader mit groter voersinnicheyt teghen sijn vianden bi woenende wijselijck beschermt had.

Inden jaer ons heren M ij^{c} ende lxxxviij soe wert greue florens van hollant gheboden tot vtrecht tot eenen capittel te comen Ende hi quam mit veel edelre luden Want johan van nassouwē die biscop die had xxi jaer eleet off ghecoren biscop vā vtrecht ghweest als een leeck man mit dispensacien vanden paeus Ende en had noch nye ghen confirmacie ghehadt. ende hi had dat casteel van vredelant verset aenden heer van aemstel om een somme van gelde Ende dat Casteel van montfoerd had hi verset om een somme van ghelde aen den heer van woerden des hem dat heel bisdom beclaechde Ende daer toe was dat bisdom verladen mit groten schult t ghens veel woeckenaers Daer om die ghemeen ecclesie screef den armen staet des biscops van vtrecht aenden paeus ende baden hem jnnichlick om enen die johan hiet van zijrijck ende ouermits des paeus mogenthey so is johan van nassouwen of ghesset vant bisdom Ende Johan vā zijrijck is ghecordiniert die xl biscop van vtrecht.

Inden jaer ons heren M ij^{c} lxxix op sinte gregorius dach was tutrecht een groete brande diemē hiet wijffliens brant de verbrāde sinte peters kercke sinte janss kercke buerkercke die minnebroeder kercke ende sinte katherinē kercke mit dat meeste deel vander stadt.

Jan van zijrijck was die xl biscop van vtrecht ix jaer lanckt.

Inden jaer M ij^{c} lxxxij is biscop Johan van zijrijck off gheset van dat bisdom van vtrecht ouermits den paeus ende is ghemaect biscop tot tyrolsen Ende willam van meckelen is ghecoren biscop tot vtrecht.

¶ Willam van mechelen was die ylfi biscop van vtrecht v. jaer lanck Hij plach int hoff te vomen te wesen hi vant dat bisdom seer verladen ende ghebonden mit menigherhande warunghe daer hi seer om arbeyde in goeden staet weder te brenghen Want inden eersten besat hi dat casteel tot muden dat hi also seer quetste mit alre hande instrumenten dat direct van haerlen die daer casteleyn op was begeerde dat hijt hem op ghenen mocht ende in ghenanghenisse te gaen behouden sijns lijfs Ende dat casteel vry te leueren.

¶ Op een tijt sat dese biscop op een snel peert Ende reet dat hollantsche heer doer een werff ende anderwerff dat sijn vyanden waren. ende alle die luden ontsaghen hem te slaen ghelijck horen ghestelicken vader Mer dese biscop die noch derde werf dat hollantsche volck doer rijden woude wert gheworpen van sinen peerde ende wert dot ghesla ghen van sinen ongehoersam kinderen inden jaer M. iij^c ende een op sinte martijns dach translatio Ende des biscops dode lichaem wert ghenoert van den hospitaliers in sinte katherinen kercke ter tijt toe datmen mit behoerlicker wenuaert brocht inden domkercke ende wert daer begrauen.

¶ Anno dm M iij^c xcvi M iij^c j

¶ Biscoppen van vtrecht

¶ Regierden

v jaer xvi jaer

¶ Gwido van henegouwen ende van hollant was die ylfij biscop van vtrecht xvi jaer lanck Ende nae biscops willems dot so quā greue johan van henegouwen wt zeelant ende badt der ecclesien van vtrecht om ghyen sinē broeder die thesorier tot ludick was Sommighe vanden canonicken vanden ghyen den selue thesorier Ende sommighe coren Rodolph van waldeck den dom proest van vtrecht Ende also geringhe als gwido ghecoren was so voer dese woelf ouer ysel. ¶ Desen ghyen broeders waren bot saert biscop van ments johan biscop van camerijck johan greue van hollant Florens prince van morianen Ende mit deser heren machtigher hulpe so heeft gwido voerscreuen sijn vyanden onderdanich ghemaeckt ende berichte dat bisdom voert mit groter vreden.

¶ Dese biscop wert haestich siecke ende sterf op die iij kalende van junius int jaer M iij^c xvij Sijn lichaem wert geuoert tutrecht daert mit wenender wtuaert ter eerden ghebrocht wert.

¶ Dese biscop had ghetymmert dullenburch ende stoutenberch Ende betaelde te wonen xiiij^c dukaten die sijn voersaet daer schuldich gebleuen was.

Frederick van spyeck proest van sinte peters tutrecht was die xliij biscop vā vtrecht iiij jaer lanck Dese biscop wert gheconsacriert inden hoff te romen Ende was seer belast van sijn selfs sculd Al vant hi dat bisdom herde rijck hi wort arm in corter tijt Waer om hi luttel ghracht was van sinen vrienden.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende xxij op die xij kalende van Augusto so sterff dese eersame bis op frederick ter horst vander Artilie Ende sijn lichaem wert ghevoert tot vtrecht ende wert daer mit gwoter weer dicheyt begrauen in die doemkercke.

Inden jaer ons heren M ccc xx opter heyligher sanctē dach johannes ende pauwels te midzomer so wort die eerste steen ghelecht van sinte martijns toren tutrecht Ende daer na inden jaer van lxxxij so wert dat cruce mitten weder haē daer op gheset.

Inden jaer ons heren M iij^{c} xxij inden maent van julius so braken die Rijndijken in. ende dat water verhief so groot dat inden stichte van vtrecht Ende in die bedruscap van rijnlant vanden groten water alle dat ghesaeyde koern inden velde verdreff ende verquijnde Waer om greve willem van hollant badt der ecclesiē cloesterey ende stadt lude van vtrecht dat si den rijndijck mit besceuē vorwaerden also vast maken soude dat die lude in hollant ghenen scade liden en mochten vand vloet in ghenre manieren.

Inden jaer ons heren M iij^{c} ende xxx opten xxviij dach in julio omtrent vesper tijt was groot Eclipsis des sonnes.

Jacob van oisterhoerne doemdeē tutrecht was die xliij biscop van vtrecht
ij maenden lanck Ende als biscop frederick ghestoruen was so quam greue willā
van hollant tot vtrecht ō biscop iacob van suden die wijbiscop was van vtrecht
dat men hem woude kiesen Waer om dat capittel in tween ghedeylt was ende dat
meeste deel coren iacob van oisterhoern Die wijbiscop iacob van suden vernam
dat wel. dat alle die prelaten hem teghens waren. ende hi teghens iacob van oi-
sterhoern mit ghenen recht vorderen en mocht. Ende iacob van oisterhoern bynder
confirmacie heinrics des eertsche biscop van colen wert ghemaect biscop tutrecht
Mer hi was nijt confirmiert vanden paeus Ende als dit ghedaen is so begheerde
die biscop van suden noch te wesen biscop van vtrecht Want hi sach dat die bis-
top van oisterhoern crancke wert van sieckten diemen nijt ghenesen en mochte daer
om verreech hij aenden paeus dat hij dat bisdom van vtrecht verhielde tot synre
camer om ten eersten dattet open waer so hoepte hi ouermits hulpe van weerlikē
heren dat hi dat bisdom soude vercrighen. ¶ Jacob van oisterhoern was een man
van eerlikē zeden hij sterff int seluer jaer op die vij kalende van october eñ were
tutrecht inden doem mit groter weerdicheyt begrauen.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

M iijc xvij	M iijc xxij
xliij jacob van oister- hoern	xlv johan van dieft.
ij maenden	xvij jaer

Johannes van dieft domproest van came
rijck was die xlv biscop van vtrecht xvij jaer lanck Ende als biscop iacob van
oisterhoern ghestoruen was soe koren die capittulaers ghesamenlick Jacob van
bronchorst proest van oude munster tot vtrecht die alte hant dat bisdom begon-
ste te berichten Mer hi en creech die confirmacie vanden paeus nijt.

¶ Ende als die hertoech van brabant ende greue willam van hollant ende greue
reynolt van ghelre dat vernamen so seynden si boden inden wemschen hoff eñ baden
sonderling voer iohan van dieft den domproest van Camerijck dat men hem ver-
sien woude mitē bisdom van vtrecht Want die paeus had dat bisdom van vtrecht
tot synre camer ghehouden. Die paeus Johan die xxij alsso ghenoemt om deser
heren bede wil voerseyt so gaff hi iohan van dieft dat open bisdom dat vanden sel
uen paeus op ghehouden was mit onrecht alsmen seyt wāt iacob van bronchorst
recht Elect ende ghemeenlick ghekoren was Ende aldus is johan van dieft inden
hoff te romen ghecon secreert Ende hi haestede hem tot sinen lande ende versamede
alle scone ridderscap ende quam sedelijcken in die stadt ende is inden stoel gheset.

Inden jaer ons heren M iij^{c} . ende xxxi was die groote tafel ronde ende tornoy tot vtrecht op sinte katherinen velt .

Inden jaer ons heren M iij^{c} xxxiij in die maent van nouember op sinte Clemens dach verhieff dat zee water also hoech dattet ouer alle dijcken ghinc . soe groten storm was st van wijnde van donre van blixem Als dat veel luden ende beesten verdroncken ende veel dorpen verghinghen bider zee in vlaendren in hollant in zeelant ende vriesland .

Inden jaer M iij^{c} . xli op die kalendas van julius so sterff dese biscop Johan van diest Ende hi wert mit weerdicheyt begrauen tutrecht in die doemkercke ende hi en heeft niet veel ghedaen dat seggbens waert was Want hi versetede dat Casteel te vredelant mitten dorpen die daer bij leggben aenden greue van hollant ende gaft hem tot enen onder pande . ende dat Casteel ten vollenbe versetede hi aenden greue van ghelre mitten lande van ouerysel om een somme van ghelde Eñ hij sette vi mombers int sticht van vtrecht diet lant mit luttel duechden berichten Mer dese biscop stichtede ende prouede vij canonicken tot Amerssoert . ende hij creech die greefscap van diepenhem weder aent sticht mit hulpe vander ecclesie .

M iij^{c} xli

Nicolaus van Capoien was een edel romeyn Eñ was die xlvi biscop van vtrecht een jaer Eñ als biscop jan ghestoruen was so had greef willam van hollant voer heer johan eenjaer van Arckel Canonicke inden doem tutrecht . ende greff Reynolt van ghelre hadde voer johan van bronchorst proest van oude munster tutrecht Waer om eē deel vā den Capittelaers kozen heer jan van Arckel Ende een ander deel kozē heer johan van bronchorst Mer die paeus benedictus sette beyde aff ende gaff desen nicolaus de capoio dat biscom want hi die gemeen saken inden hoff te romen plach te verhoren Mer dese selue nicolaus gaff dat biscom weder ouer inder consistorien van romen openbaerlicke Want hi unam bi sinen officiael die hi inden sticht van vtrecht ghesent hadde Als dat gheen officiael recht en mochte doen van hoghen saken dan die biscop selue Ende hier om die paeus gaff doe dat biscom van vtrecht enen edelen man eñ een wijs man Heer johan van Arckel die doe int hoff van romen was Ende hi wert daer int hoff van romen ghconsacriert bi heren gentelim cardinael ende biscop van albanen . ende dit geschiede int jaer ons heren M iij^{c} xliij op sinte marcus dach . ende biscop johan die haeste hem doe tot sinen landen Ende wert mit groter eren inden stoel gheset .

Johannes van Arckel was die xlviij biscop vā vtrecht xxij jaer Dese biscop vant dat bisdom seer verladen mit gwter scout Ende vant verset al dat lant van ouer ysel sonder Campen ende mede waren verset alle die sloten aen dese syde der yselen Ende inden eersten jaer losste hi dat Casteel tot stoutenberch dat heer aernt van yselsteyn onder had ende gaff daer voer iiij^{m} ende viij^{c} pont Ende inden seluen jaer losste hi dat casteel ter horst dat heer hubert schenc onder had voer vi^{m} pont.

Inden jaer ons heren M ccc xlv ward biscop jan van Arckel wt sinen lande ō te sparen in een stadt daermē hem nijt en stende Ende hi beual heer wbbrecht sinen broeder dat sticht van vtrecht te bewaren.

Inden jaer M ccc xlviij soe was greue willam van hollant derde werff ghecō men wt prusen daer hi mitten duutschen heren teghen die heyden ghestreden had Ende hi versamende een vroem ridderscap ende veel edel volcs ende ander volck mede ō hij die oestvriesen mede bestrijden woude Ende als die greue alle ding bereyt had die totter heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht om yder woerde will ende besaten die stadt al om Ende mede waren daer voer die heren die

Anno dm

Biscopen van vtrecht

Regierden

M iij^{c} xlj

xxij jaer

des biscops mans waren ēn somme inden stichte gheseten ēn ontseyden die stadt van vtrecht mede om greue willams will voerscreuen want hij seyde dat hi den biscop nijt en teech Mer die hē misdaen hadden waren dese heren heer ott van arckel des biscops broeder heer sweer heer vā abcoude ēn sijn soen heer aernt van yselsteyn heer johan burchgraue van montfoert heer heinrick heer van vyanen heer ghijsbert van stercktenborch heer jan van brocchusen heer eerst van vulueu ende heer vrederic oten ham Ende greue willam had mit hem enen hertoech vijf greuen lij baenredsen xxviij^{c} ridders Ende ander half hondert dusent ghewapent ende quam daer voer op sinte Odulphus auont ende hij rechte op vijf magneten ende menigher hande instrumenten Ende die borghers die weerden hem manlick teghen hoer vyanden Ende als heer wbbrecht vernam dat greef willam van hollant die stadt van vtreht ontseyt hadde quam hi binnen der stadt ende ontboet den biscop sinen broeder Ende binnen desen tijden quam greue willam van hollant in eenre donckter nacht vol na aen die stadt al heymelijken te soecken die diepten vander graften eer hij hem onder wonde die stadt te beclimmen Ende opter stadt muren stonden veel scutten die dat voersaghen spanneden hoer boghen ēn schoten alle gader teffens so dat greue willam daer ghescheten wert mit eē pijl in sijn voet Die greue als hi ghewont was wert hi ghedreyt in sijn tente

haestelick van daen

Ende biſcop johan quam in ſijn ſtadt Ende hi ſprack mitten heer van Egmont die greue willams oem was Ende maecten een ſoen in deſer manieren Als dat v^e hoorghers quamen oetmoedelicken vter ſtadt voer des greues tente eñ daelde voer hem neder op horen knyen ende baden om verghiffenisſe ende voert tot horen twee seghen. ende maecten enē vrede duerende tot ſijnte martijns dach toe in die winter Ende binnen deſe vrede ſouden ſi hoer seghen wt seghen ende dat seghen verclaren dat nijt en gheſchiede oūmits dat die greue willam voer in oest vrieſlant daer hi doot bleeff binnen deſer tijt Ende die greef ruumde vander ſtadt op ſinte mariē magdalenen auont Waer om men noch alle jaer des anderen daghes na ſinte marien magdalenen dach generael proceſſie mitten heyligen ſacrament eñ veel weerdich heylichdoms buten al om die ſtadt draghet mit ſolemnyteyt ende mit ſanghe te houe dat god die ſtadt behoede ende voert behoedē moet voer allen plaghen Ende als greue willam vand ſtadt ghetoghen was daer na ſo toech hi mit groter macht op die vrieſen daer hi mit menighe edel man verſlaghen wert dat groot ſcade was

Inden jaer M ccc ende xlvi opten xiiij dach in februario ouerdroech biſcop jan mit ſijn lande ende ſtede van ouerysel dat ſi hem hulpe deden mit ghelde daer hij klant van ouer ysel mede boſſede dat biſcop iohan vā dieſt in voer tijden den greue van ghelre te pande had gheſet Ende gaff daer voer lx^m. gulden waet Ende boſſede die brienen.

Inden jaer ons heren M iij^c lxij in Januario op ſinte marcellus dach waſt een alte grote ſtorm van wijnde die alte grote ſcade dede Want hij dede veel huſen nedervallen ende kercken eñ toernen Ende veel luden verdroncken die bi der zee woenden ende gheſeten waren bi den reuieren ende veel ſcepen verdruen mede ſo dat niement en had horen seghen van alſulcken ſtorm.

Inden jaer ons heren M iij^c lxiij opten xiiij dach in Aprill die paeus vtbenq die vijfte alſoe ghenoemt die verſette den biſcop Engilbert vander mere van luydick tot colen Ende biſcop johan van Arckel verſette hij van vtrecht tot luydick Ende biſcop johan van verrenberch verſette hi van monſter tot vtrecht Ende deſe goede biſcop iohan van arckel die had dat biſdom van vtrecht bercht xxij jaer lanc mit groten arbeyde mit groten oerloge eñ mit groter ſorgen eer hij des ſtichts ſloten ende landen vrede vander groter ſcout die biſcop iohan van dieſtal verſet hadde.

Johannes van verrenborch die eerst biscop tot munster was die was die xlviij biscop van vtrecht vij jaer lanck hi wert eerlicken ontfanghen tot vtrecht opten viij dach in september ende in sinen stoel gheset Hi vant alle sijn amten ende sloten vry ende commerloos Dese biscop was een vredsam man ende hij maecte gheen oerloghe daer hi dat stichte mede belaste. Daer na inden jaer van lxx waren luden gheseten inden stichte van munster die desen biscop ontseyt hadden Als die van veel ende die van broechusen ende deden scade inden lande van overysel waer om die biscop versamende wel viij^{c} ridders ende knapen Esz reet in die meymaet in vyander lant ende lach daer. ij. nacht ende ij. daghen ende verbrande daer veel van sijnre vyanden husen ende scoerden hoer tomē also dat hi mit dier reyse te goede beschayde quam.

Int jaer M iij^{c} lxviij wert dese biscop van sijn vyanden ghevanghen te goer in die stede van enen ghesetten houdenberch mit sijn ghesellen Ende die biscop wert daer na ghecoft om xvi^{m} ouder schilden ende mit deser ongheual quam dat bisdom weder in groter scout.

Int jaer M ccc lxviij so storuen inder stadt van vtrecht vi^{m} menschen.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

M iij^{c} lxviij	M iij^{c} lxxi
xlviij johannes van vtrecht	xlix arnoldus van hoorn
vij jaer	vij jaer

Int jaer ons hx. M iij^{c} lxxi op sinte ians auont te midzomer so sterf die Eersaē biscop ian van verrēborch inder stat van vtrecht ende hi sterff haestelicken so datmen nijt veel van sijnre siecte en wist veel luden meenden dat hi vergeuē wert Ende hi wert eerlicken begrauē in die Doemkercke tutrecht.

Inden jaer ons heren M. iij^{c}. lxxij. op sinte dulphus nacht was een grote brant tutrecht daer ūbrande omtrent iiij^{c} husen alsmē seyde.

Arnoldus des heren soen van hoorn was die xlix biscop van vtrecht vij jaer lanck Ende als biscop jan van verrenborch begrauē was doe kozen een deel vanden capittularen tot enen biscop zweder vter lo dompto est van vtrecht die vol na een weerlick man was want hi en conde singen off lesen Esz een deel vāden capittulaers en wouden nijt hebben Ende als die paeus vrbang die vijfte vernam dat si tweedrachtich waren so gaf hi dat bisdom eē edel ghborē man geheten aernt van hoorn die op die tijt int hoff van romen was Ende als hi versien was mit desen bisdom haestehij hem tot sinen lande ende quam tutrecht herde feestelick ende wert in sijn stoel gheset op sinte michiels dach int iaer M ccc lxxi.

Inden jaer ons heren M cc lxxviij opten eersten dach vā julius ruste jan van arkel die biscop tot ludyck Esⁿ wert van ludyck ghevoert tot vtrecht daer hi in voer tijden biscop had gheweest esⁿ werter begraven i die domkercke mit betaemlicker eren esⁿ wtvaert Esⁿ als biscop jan vā arkel begraven was beghheerden die capittelaers vā ludyck Aernt vā hoerne den biscop vā vtrecht tot een biscop Die paeus vrbanus die vi alsso ghenoemt volbrocht hoer beghheerten esⁿ versette biscop aernt van vtrecht tot ludyck Esⁿ versette den biscop flozens van weuelichoven vā munster tot vtrecht Mer dese biscop aernt die beyden bisdommen ghheeren behouden had esⁿ node vten sticht van vtrecht scheyde hi en had te minsten die renten ghehadt van den voerseyden stichte keerde den biscop flozens die dat bisdom van munster goedertierlicken sinen nacomelinghe ghruumt hadde vten bisdom van vtrecht mitten heer van abcoude mitten heer vā vyanen esⁿ mit anderen ridderen esⁿ knapen die vā dier parthye waren dat hi int bisdom van vtrecht nijt comen en mochte. Mer die heer van arckel esⁿ die heer van yselsteyn sterckeden biscop flozens dat hi int besit quā van den bisdom van vtrecht. Ende want dese biscop flozens aldus ghekeert wert wt sinen bisdom omtrent een jaer lanck. so quam hi doch ten lesten binnen vtrecht

M iijᶜ lxxviij

mit groter solemniteyte van baenwoedsen ridderen ende knapen die mit hem quamen daer hi harde eerlicke ende betamelicke ontfanghen wert Esⁿ in sinen stoel gheset nāder ouder manieren int jaer ons heren M cc lxxix op sinte willibroerdus dach Dese flozens voerscreuē was die .l. biscop binnē vtrecht. hi was een out man doe hi tot vtrecht quam Ende was beyde wijs esⁿ vroet van rade dat hi mit sinen wercken bewijsde.

xiij jaer

Int jaer ons heren M ccc xciij op sinte ambrosius dach als op die andde nonas van aprille dat was die goede vridech dier wijle datment heylich ambocht in der kercken dede ruste biscop flozens in onsen here in een stede oueryssel hiet herdenberch na dat hi dat bisdom van vtrecht xiij jaer esⁿ vijff maenden wijslicken esⁿ eerlicke hadde bewrecht nochtans dat hem alle die meeste vanden stichte teghens waren Esⁿ hi wert van daen ghevoert tot vtrecht esⁿ wert daer begraven in die domkercke int coor voer dat hoghe outaer herde eersamelicke mit groter weneⁿ vā sinen vrienden. Dese biscop flozens dede veel duechden inden stichte want hi liet alle sijn slote esⁿ ambochten des stichts van vtrecht sinen nacomelingen vry esⁿ commerloes wel bewaert mit prouande ende van allen saken die daer op behoeflick waren Ende hi liet dat ghemeen sticht in groten vreden.

Frederics des greuen soen van blanckenhem was eerst biscop tot straesborch en hi was die .li. biscop tot vtrecht yyy jaer lanck Ende als biscop florens ghestoruen was so quam hertoch aelbrecht van hollant en bat voer heer wdgier van bronchorst dat men hem kiesen woude Ende hertoch willam vā ghelre die quam en bat voer biscop frederick van blanckenhem die biscop tot straesborch was. Mer dat meere deel vander ecclesie tozen biscop frederick van straesborch ende hi quam tot vtrecht en wert daer eerlic ontfanghen vanden prelaten en vanden ridderscap en vander stadt van vtrecht en van allen den anderen steden.

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Inden jaer ons heren M ccc en xcv vernam biscop frederic dattet alinghe lant van drenthe mitter stede en borch van coevoerden in voertijts verset was voer een selker somme van ghelde Die een die van coevoerden hiet den sticht daer op ghelent had en soude daer heer off wesen ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en anders en had hi ghen recht tot coevoerden Dese biscop frederick dede die brieuen soelken also dat dien properen primapael brieff wert ghevonden Ende die brieff hielt pro; perlijck in tot allen tijden wanneer dat sticht die van coevoerden sijn ghelt weder gauen dat hi dan willichlick ende goedertierlic die stede mitter borch van coevoerden En alle dat lant weder rumen en ouerghreuen soude den biscop van vtrecht ind tijt want hi anders aen coeverden nijt en hadde dan als een castelein inden naem vanden heer ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en nijt langher. Biscop frederick die dede vervolghen aen die van coevoerden mitten brie; ue en mitten ghelde om hem te betalen en was daer mede ouerbodich Mer die van coevoerden en wouts nijt rumen noch ouerghreuen Ende doet die biscop mit gun; sten nijt ouer crighen en mocht. dwe toech die biscop mit machten en besat die stede en die borch al om en bleeff daer voer leggghen mit ontwonden kannieren En des joncheren maghen vā coevoerden als ghijsbert van bronchorst heer van borculo en ghijsbert van bronchorst soen tot batenborch en meer and worden des biscops vy; anden en vervolghde aen hertoch willam van ghelre om helpe Die hertoch hadder ghern tot dedinghe ghebrocht Mer die biscop en woude aen ghen dedinghe hi en woude coevoerden hebben dat hem mit gods recht toebehoerde Doe wert hertoch wil lam toornich en dede den biscop op seggghen sijn leen dat hi van hem hielt Ende man scap en vrienscap die si te samen ghehadt hadden.

Die biscop beriet hem mit die heren die bi hem laghen als die heer van bredewde die heer van abcoude die heer van vyanen die borchgreue van montfoerde heer jan van veneff ende veel ander ridderen ẽn knechten Ende beriedē hem also dat si daer wouden leggher ẽn verwachten wes hem quaem Ende waert dat die hertoch van ghelre quaem so soude die stadt vā vtrecht ẽn van amerssfoert ter stont in die velue trecken om die te verderuen Ende doe die opten huse van voevoerden ghehoert ontsett en vernamen gauen si den biscop borch ẽn stede op behouden hoer lyff ẽn goet dat si daer op hadden.

Int jaer M cccc ẽn een omtrent sinte jacobs dach toech biscop frederick mit sinen ridderen ẽn steden voer groninghen drie weken lanck aen die drenth syde ende daer na wertet ghedinet.

Int jaer M ccc xcvi omtrent sinte jacobs dach belach biscop frederic mit die stadt vā vtrecht dat sloot te rynensteyn ẽn wonnēt ẽn worpent te gronde toe off.

Int jaer M cccc ẽn vyff twee daghe voer sinte luuaen dach wert den biscop dat huus te euersteyn op ghegheuen behoudelick hoer lyff ẽn goet die daer op waren ẽn dat huus wert ter stont ghebarnt ẽn ten gronde toe off ghebroken.

Inden seluen jaer des dages voer sinte thomas auont wert hertoch willam vā hollant dat huus ẽn stede vā haghesteyn op gegeuen behoudelick hoer lyff ẽn voert in des hertoghen ghenade te gaen Ende ter stont so wert dat huus ẽn stede aen ghesteken mit brande ẽn daer na te gronde toe off ghebroken Ende biscop frederic mit d ecclesie vā vtrecht brocht hertoch willam betwen hoe dat haghesteyn ẽn haestrecht der kercke van vtrecht toebehoerde ẽn van outs altoes toebehoert had. ẽn hertoch willam liet hem houden ẽn bliuen aen den stichte.

Int jaer M cccc xxi op sinte martijns auont wert wageningen ghewonnen.

Int jaer M cccc xxij brocht heer zweder van culenborch die domproest sinte adriaens hoefs tot vtrecht inden doem dat sinte marien weerde int cloester mench jaer ghenust hadde wantment int cloester nyt veel eeren en dede.

Int jaer M cccc xxiij op sinte victoers auont starff die edel vorst biscop frederick van blanckenhem na dat hi bi xxx jaren dat ghestichte van vtrecht vromelick ẽn eerlick gheregiert hadde.

Doe biscop frederick saligher ghedachten ghestoruen was doe deden veel vorsten ẽn heren arbeyden ẽn bidden elck voer synen magh ẽn vrienden Die biscop vā colen dat voer joncheer walraven van muerse sinen broeder Die biscop vā ludyck voer den proest van aken die soen tot buren was Die biscop vā munster voer joncheer aelbert vander hoey daer hi oem off was Die hertoch vanden berch voer joncheer ghenijt van cleue Die hertoch van cleue voer joncheer weloff van diepholt sinen neve Ende meer ander heren elck dat om die synen.

Ende doe elck sijn bede ghedaen hadde so nam die ecclesie hoer bertaet. ende die ecclesie dat ridderscap ende die hoefsteden beraden hem elck bi hem seluen om dat best te prueuen tot des ghestichts behoef Ende daer worden heymelic eerbaer psonen op een cort om wt gheseynt om na sijn ghestant te vernemen in allen landen off plaetzen daermen wist dat hi meest vertiert off meest regiment ghehat had ende vernamen soe van sijnre vroemheyt ende wijsheyt Als dattet ridderscap vā ouerysel ende sess die ouersten steden. als vtrecht deuenter campen swolle amersfoert ende groningen ouer droeghen ende baden d' ecclesie dat si kiesen wouden den joncheer welof van diephout wāt si ghenen beteren off nutter en wisten tot des ghestichts behoef na dat die landen ghelegen waren.

Item die dach vāden stoel wert ghelept des daghes voer sinte martijns auont ende die vijf gods husen ghinghen te capittel ende stozen so dat joncheer waltrauen van muerse had stemmen Die domproest heer zweder van culenborch had stemmen ende meer ander Mer joncheer welof had verre die meeste stemmen. aldus had hi den stoel voer allen Ende men riep daer inden doen voert eyer vant doyael off dat joncheer welof van diephout ghecozen was tot enen biscop van vtrecht. ende hi was mit

Anno dm

ten hertoch van cleeff op die tijt inder stadt ende hi wert ghehaelt vanden prelaten ende installeert ende in des biscops stoel gheset ende men sanckt Te deum laudamus ende dede al alsmen pleecht te doen als een nywe biscop daer ghecozen is.

Biscoppen van vtrecht

Item onlanghe hier na seynde biscop welof aen den paeus om die confirmaaie te hebben daer die paeus martijn veel beraets op nam dattet vertoech Ende oeck had

Regierden

dese nywe biscop veel weder saken want die paeus gaff den biscop van spier een prouisi op dat bisdom van vtrecht Ende gaff hem dat bisdom bouen den stoel die die van diephout hadde.

Die vier steden van ouerysel Als deuenter campen zwol ende groningen mitten ridderscap van ouerysel hebben hozen nywen ghecozen heer gheset in alden sloten ende renten des ghestichts dat ouerysel leyt.

Item doe die biscop van spier vernam dat die van diephout dat beste deel vāden renten ende sloten van ouerysel int besit off was doe en woude hi dat bisdom vā spier nijt ouer gheuen ende comen tutrecht op auentuer. ende wert mitten domproest heer zweder van culenborch eens om die domproestije ende ander dinghen. ende hi halp heer zwed van culenborch aen den paeus dat die paeus heer zwed den domproest die prouisi vanden bisdom gaff daer die van diephout teghen dede appellieren.

Heer zweder vā culenborch doe hem die paeus ver sien had mitten bisdom pijnde hem te comen te schicken mit ghelde om die brieuen te hebben vand prouisi vanden bisdom die hi creech ende dede se tutrecht lesen.

Dat sticht van ouer ysel alle dat ridderscap ende steden ende dat alinghe lant sonder een hiet wouter vā cruuoerden die bleuen al bi hozen nywen ghecozen heer ende ouer

dwegher ghemeenlick op die appellacie die teghen zwederus brieuen vã culenborch ghedaen wort daer op voert te varen ende daer bi te blijuen ter tijt toe dat die postulaet mitten vterste recht daer wt ghewonnen wort Mer heer zwed vã culenborch creech mit vrienden hulp dat huus ter horst in Eñ corts daer na wert hi tot amersfoert eñ tot venen in ghelaten.

Zwederus van culenborch die domproest tutrecht eerst was die was die hi bisscop vã vtrecht viij jaer lanck Mer hi en was mer x maenden gheweldich heer vã den lande Ende int jaer ons heren M cccc xxv op een dijnsdach binnen die octaue van onser lieuer vrouwen dach assumptio quam dese nywe biscop heer zweder vã culenborch tot vtrecht in mit sinen vrienden seer eerlick daer hi seer eerlick eñ gwoetelick ontfanghen wert vand ecclesie eñ d stadt vã vtrecht eñ in des biscops stoel gheset Eñ daer swoer hi eñ bezeghelde den lants brieff eñ der ecclesie eñ d stadt eñ al dat sticht in sinen rechten eñ vryheyt eñ priuilegien te houden eñ te laten alst ghewoenlick was. Item opten seluen dach was ind stadt een gwoot oploep so dat die borgher meyster bernt preus in sijn bed doot ghslaghen wert Eñ sochten meer luden om doot te slaen eñ bedreuē gwoten homoet Eñ wat dat op die dach gheschiet

M iiij^{c} xxiij was ind stadt dat nam die biscop alte samen op hem dat onwijselick ghesproken was vã een eerbaer biscop wãt daer veel gãmers eñ sortsen op die dach geschiede

viij jaer

Dese biscop dede bannen joncheer wolff van diephout mitten ganzen ouersticht ende die mit hem hielden want hi dat heel ouersticht van overysel in had eñ si en vraechden daer nijt na want si procedierden altijt op hoer appellacie.

Int jaer M cccc xxvi opten pijnster auont omtrent middach quam heer jan van venes van rynouwen die mede wt der stadt ghehouden wert ende quam in mit viij peerden ghewapent eñ reet opter plaetze eñ nam die in eñ sijn vrienden die op hem waerden Als die heer van bueren eñ meer ander vlus bi hem eñ begrepen die plaets Die ghene die hem wt der stadt ghehouden hadden creghen der stadt bannier eñ begrepen voer borgher bruggghe ende ghboden den volcke dat si bi hem quamen. Doe heer jan dat vernam tradt hi mit sinen hoep tot hem totter bruggghe wert. als hi bi der bruggghen quam lieten si die bannier vallen ende ghingen lopen Heer jan streeck weder mit sinen hope opter plaetze mitten banniere eñ die ander vielen ouer die muer eñ som werter verstelten Ende die ghecreghen worden deden oer vede dat si nyement en souden misdoen eñ men liet se vter stadt Ende achter die tijt voert so en quam biscop zweder nijt weder inder stadt van vtrecht.

Daer na deden die van vtrecht generael capittel leggben om grote beclachten
en punten diemen opten biscop te seggben hadde Ende wert in ghedaecht te capittel
te comen nae den rechte en ghewoente der sterckten van vtrecht alsmen enen biscop
pleech te vervolgben om hem te verantwoerden Die biscop seynde brieuen aenden
capittel ende screef dat hi van anxt sijns lijfs nijt comen en dorst Mer hi begheerde
gheley mit die hi mede brocht hi woude comen en verantwoerden hem Hem wert
een vry gheley of ghelupt mitter stadt clocke mit hondt peerden en die hi mede brocht
voer sijn huusghesin Ende die biscop en quam noch nijt ter ander maninghen en
daer wert op vervolcht Ende ter derder maninghe oeck nijt en quam en ter vierd
ouer recht Doe wert hi ghsuer daecht ghesyst en ghewesen een werff ander werff
derde werff en vierde werff na wtwisinghe hoers rechts en priuilegien ende hoers
lantsbriefs die die biscop bezeghelt en ghesworen had te houden Ende doe ghinghen
die drie staten doe hi aldus ouer horich was des generael capittels En deden alle
rechten gheestelick en weerlick die hem toe behoerden neder leggben en dat nyemet
voer hem te recht staen soude eer hi quaem en dede dat hi schuldich waer te doen Dit
toernde den biscop seer En hi brocht den heer van egmont en des stichts vyanden
Anno dm in amerssoert ende veel ghelres Ende hi arleyde om vrnen oeck mitten ghelresschen
in te crighen Doe sagben die van vtrecht dattet meer ghelden mocht en verenichden
Biscopen van vtrecht mitten stichte van ouerysel joncheer welof van diephout die eerst ghecoren en ghe-
postuleert wert en adherierden sijn apellaae en beloefden dien ten eynde totter lester
sentencie toe wt helpen te dragen Ende namen hem tot enen momber en beschermer
Regierden En hi quam tot vtrecht int jaer M cccc en xxvi en wert in des biscops hoff ghe-
set Die ghelres hadden binnen amerssoert twee blockhusen ghemaect om die stadt
mede ond te houden Mer int selue jaer omtrent alre heyligben toech die postulaet
mitter stadt van vtrecht en quam in amerssoerde mit hulpe vanden borgheren ende
way die blockhusen daer die ghelres op waren stormender hant Ende daer wert op
ghsuanghen joncheer peter van aulenbotch jan van ackoyen gosen van vanderijcke
direct van wye en meer goeder lude omtrent ij^{c} man.

Als biscop zweder voer den paeus Eugenius wt sijn bisdom ghewonnen was
ouermits grote beclachte en ouertredinghe des stichts priuilegien die hi hem bezee-
ghelt en ghesworen had so en hielt biscop zweder vanden paeus Eugenius nijt en
behalp hem mitten consilium dat te basel was.

Die paeus Eugenius gaff den voerscreuen postulaet heer Roeloff van diephout dat bisdom van vtrecht ende gaff hem die confirmacie vanden bisdom Ende hi wert biscop ghewijt ende consacreert te vollenho opt sloot van heueel des paeus daer bi was die biscop van minden ende die biscop van ossenbrugghe ende twee suffraganen biscopen.

Ende biscop zweder bleeff int consilium ende hi starff daer vanden buuelt euel inden jaer ons heren M cccc ende xxxviij ende wert tot hasel begrauen.

Als biscop zweder ghestoruen was so vergaderde hi een heer peter passaert ende mit hem x of xij canonicken die noch buten vtrecht mitten biscop ghebleuen waren ende die stoten joncheer walrauen van muerss des biscops broeder van colen tot een biscop tot vtrecht Ende paeus felix van sauoyen ende dat consilium die gauen hem daer off die confirmacie Ende hi hielt sinen hoeft stoel tot dzdrecht Ende alle die van sijnre parthie waren in hollant in zeelant ende in ghelre lant die hielden die ghees telicke jurisdictie mit hem menich jaer Mer hi en quam nye inden besitt vanden bisdom want biscop weloff was int besitt als biscop ende had die confirmacie vanden paeus Eugenius.

M iiij^{c} xxxviij

liij
wdolphus van diephout.

xxi jaer

Rdolphus des greuen soen van diephout die domproest tot ossenbrugghe ende domheer tot colen eerst was ende postulaet des bisdoms van vtrecht eerst was Dese was die liij biscop van vtrecht xxi jaer lanck.

Dese biscop weloff had inden eersten doe hi noch postulaet was veel vyanden want hi had paeus martijn teghens ende den hertoch van bourgoengen mit dat meest te deel van hollant ende van zeelant teghen ende den hertoch van ghelre teghen ende den heer van culenborch ende meer ander heren teghen Mer die hertoch vā cleue was sijn vrient Ende mit allen desen heren die omtrent sijn sticht saten so wert hi versoent ende wert goet vrient daer mede Ende hielt sijn stichte langhe jaren sonder oerloghen ende wert een rijck ontsiende heer Hi verbeterde seer des ghestichts sloten Hi dede dat hoff tutrecht schoen vertymmeren Ende dat huus ter horst ende vollenho dede hi schoen verbeteren Hi dede dat huus te lagh van nywes tymmeren.

Int jaer ons heren M cccc xli opten donredach van septembre so was tutrecht een tornoy herwepen op die noye daer ouer vijftich helmen inde laen waren dat die joncheer van gaesbeecke herwepen had.

a°. xxxxix Inden jaer ons heren M cccc xlix so was tutrecht grote starfte.

Int jaer ons heren M cccc xlviij so creech biscop weloff onmin mitter stadt vā vtrecht en̄ hoe dattet langher stont hoet argher wert tusschen den biscop en̄ den ghemeynen die vtrecht regierden. Ende inden jaer M cccc xlix op sinte blasius nacht so had biscop weloff mitten joncheer van montfoerde veel goeder mannen ghebeden en̄ mit die van amerssfoerde en̄ quamen wt amerssfoerde inder nacht voer vtrecht Ende tusschen die witte vrouwen poert en̄ den plompen toren daer was hem heymelick van binnen een gatt ghegrauen onder een bogh vander stadt muer Ende daer waren veen scouwen buten der singhel al rede gheset die si in den graft schoten Ende daer quamen si mede ouer die graft en̄ creopen doe al lenghs enen der dat gatt en̄ quamen in die stadt en̄ sloeghen doe die witte vrouwe poert op Ende daer quamen die van amerssfoerde in biscop weloff mitten joncheer van montfoerde Ende doe si al heer volck int stadt hadden ghinghen si stoutelick voer den noye ter plaets wert Ende riepen die sijs off en̄ die weyde vry Ende als die van binnen vernamen dat die biscop binnen d stadt was so deden si die clock slaen en̄ deden weckelkes mackan deren op weckten en̄ int herneff op die plactze Ende als si hoerden dat die biscop inder stadt was en̄ ter plaets wert quam so ginghen si hem teghen seer stoutelick op die ganfmarct en̄ in die scouten steghe vergaderden si Ende die van binnen ghinghen aen als leewen en̄ smeten so vaselick dat sijse wel iij of vijf voeden achter wert dwonghen Ende biscop weloff wert ghequest in sijn been en̄ was onder die voet en̄ die joncheer van montfoert mede Mer doe quamen die van amerssfoerde voer die minrebroeder straet mit een nywe gheruft en̄ doe creghent die van binnen te quaet en̄ heer volck ondroep hem achter off en̄ eleck quam doe e weech so hi best mocht en̄ des biscops volck creech die plactze in. Ende daer worden doe ghequest dat si storuen als johan van lichtenberch proys soen hertgher meyster en̄ wetaert proys ende heynrick van massche Ende daer wert gheuanghen die joncheer van gaesbeeck en̄ die gaff wijck en̄ abcoude ouer den biscop mit alden voebehoren des soude hi sijn liuen lanck daer heer off bliuen Ende hi had vij^{m} rijnsche guldens toe aen ghelde En̄ daer wert gheuanghen die joncheer van seuenberghen mer die quam quijt mit sijn oeruede Ende daer wert gheuanghen vrederick van reneff van wulueu heer johans kinder en̄ die mosten den biscop gheuen x duisent rijnsche guldens Ende bouen dit wert dat huus te rynouwen noch ons ghewortpen Ende daer wert gheuanghen jan tob proys en̄ hubert van pallaes en̄ worden ter horst ghevoert en̄ bralten wt en

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Squamen e weech Ende daer worden ghevanghen aernt van amewonghen eñ heynric jacobs soen eñ worden beyde op die plaetze den hals off ghehouden Ende daer wert ghevanghen jacob van amewonghen volpaert van amewonghen johan van amewonghen jan wouman direct wouman jan van tiel direct aernts soen eñ meer and eñ worden ghescatt eñ wt der stadt verdreven Ende oeck worden wt der stadt verdreven heer johan proys die domdeken tutrecht was eñ heer bernt proys sijn broeder johan van lichtenberch braem van lichtenberch philips van gronevelt adriaen vā kanserwen aelbert proys vrederick vand masschc heynrick vā malsen ghrijt foeck weloff vten elsweert direct van stekel ende noch meer ander goeder manney Ende alle hoer wijff eñ kijnder worden meest al mede verdreven ende ghescatt eñ somme hoer goet ghenomen.

Daer na inden jaer van lij so was alte groot oerloghe inden stichte van munster ony enen biscop die die stadt van munster mitten meesten deel vanden stichte eñ een deel vanden capittel wouden hebben heer ederijch een greven soen vander hoey Eñ daer viel mede toe die hertoch van cleue eñ greve johan vander hoey eñ meer ander Ende dat meere deel vanden capittel die kozen heer waltrauen des greven soen van muers Eñ daer vielen mede toe biscop direct van colen eñ biscop weloff vā vtrecht hertoch aernt van ghelre want heer waltrauen had die confirmacie vanden paeus. Ende in desen tijden so was een cardinael eñ legaet in desen neder landen ghecomen eñ hiet Nycolaus de kusa om te reformieren somme vanden ghestelikken staet eñ al te nonnen te besluten Ende dese cardinael die predicte tot colen tot vtrecht ende tot veel steden selue Ende gaff oeck oflaet van alken sonden.

In desen tijden dat dit oerloghe van munster was so was bi den cardinael een contract ghemaect tusschen biscop weloff eñ heer waltrauen van muers den elect vā munster mit groter vrienscapen alsoe als die van munster ghen van muersse tot biscop hebben en wouden waert saecke datmense bectrachtighen mocht so soude biscop waltrauen sijn electie eñ sijn bisdom vā munster ouer resignieren heer coentraet van diepholt biscop welofs broeders soen die dompreest van ossenbrugghe eñ

proest vay deuenter was Ende des soude biscop walrauen jaerlicx wt dat bisdom vay munster hebben een seker somme Ende des soude hi noch hebben dey y penning vand gheestelicheyt vandey crisdom tutrecht Mer dat soude biscop weloff mede dey ley Ende hier mede soude alle geschelinghe vay outs eñ vay nywes tusschen biscop weloff eñ biscop walrauen te nijt wesen Ende dit bewerff die cardinael Iusa aen dey paeus dat hi bullen gaff vandey precare op heer walrauen vay muerse.

Ende biscop weloff nam dit oerloghe vay munster so staerck aen dattet hem soe groot goet coste dat hi alle sijns schatts quijt wert ende wert eey arm heer Ende alsmey dit voerscreuen precare vandey gheestelicheyt hebben woude Die vijff collegiey vā vtrecht mit alle der gheestelicheyt die appelleerden daer op tey mocht hem nijt baten Ende dat schreey mey woudet hem nemen Die ecclesie cessierden vandey dienst gods sonder die jacopinen die songhen alleey dat hem namaels op braeck Alsdus werttet tusschen biscop weloff eñ der ecclesie seer quaet Eñ die ecclesie lasf te lesten die maledictie ouer dey ghenen diese persequeerde mer si ey noemden nyement Ende die ecclesie vernam datmense allencxkey som vanghen eñ halen soude ende dwinghey die precare te gheuen Die vijff collegiey ende die vier perwchi tercxkey sloten mit eey groot eñ cleyn out ende jong dat si vander stadt off vay nymant gheuanghey ey wouden wesey off horey minsten dienre gheuanghey ey wouden hebben si ey wouden daer ghelijck voer blijuen Ende dedey alle nacht in hoer collegium wakey eñ dat elck sijn clocke slaey soude als hi noot hadde Biscop weloff die was eey wijs houerdich heer die ey behaechde dit nijt. hi wet wt der stadt ende wet ter horst Ende die raet vander stadt eñ die die stadt doe regierden die ghinghey te rade ende wouden die ecclesie daer toe brenghey eñ dwinghey dat si hoer wakey eñ vergaderinghe off stelley soudey ende wouden corrigierey alle die weerlijke ambochts ludey die bi der ecclesie holpey wakey.

Anno dm

Biscoppey vay vtrecht

Regierdey

Die ecclesie vanden vijf collegien ende vander vier perwchi sterckey out ende jongh vergaderden bi een inden doem Als si dit vernamen togen si pansiers ende herneff aen om te steeren ende doot te bliuen dan mense also ouer vallen soude Ende dit ghe; schiede inden jaer ons heren M cccc ende lxxx op sinte pauwels dach conuersio.

Ende als dit die ghemeent van vtrecht vernamen so liepen si al ghemeenlicke bider ecclesie inden doem ende seyden si wouden bider ecclesie leuen ende steruen want dat waren die ghene daer si alle hoer broet aen wonnen Ende si en wouden die hoe; moet vanden ghenen die die stadt regierden nijt langher lijden die si bedreuen Ende die ghemeent die wies so groot ende si gingen opter plaetze ende voer der stadt huus daer die raet op was. ende die raet most alsulcke dinghe vander ecclesie off stellen als si vernamen. ende die jonchheer van montfoerde die dedinghede daer tusschen dat die raet quam inden doem int capittel huus bider ecclesie ende voer die ghemeent ende alle dat die ghemeent doe hebben wouden dat most die raet consentieren. ende die prelaten mitten borghermeysters die ghingen staen opt doesael inden doem ende daer riepmen off hoe alle ding wesen soude. ende van daer mosten die raet gaen mitten prelaten op; ter stadt huus ende daer mostmen mitter cloeck alle dincks off luden. ende daer laghen die prelaten in hoer religien biden borghermeysters ende raet voer der stadt huus ende daer riepmen off van allen dinghen diemen begheerde voer die ghemeent die daer voer stont. ende daer mostmen der stadt groot seghel ontwee smiten. ende veel dinghen die die ghemeent hebben wouden mosten gheschieden.

Ende dese ghemeent maecten een ordinantie dat in allen straten gemeenlic daer maecten si een beckten slach. ende alsmen een beckten sloech so sloechmen in allen stra; ten die beckten ende so liep elck int herneff daer hi ghecordineert was. ende daer waren so op een stont vier off vijff dusent man bi een off meer dat een vreselick ding was ende si setten ende stonden den raet vander stadt op een ander manier ende setten nader ghe meenten sin.

Die ecclesie ontboet heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht die op die tijt inden haghe was. ende die domproest quam bi der ecclesie.

Daer na inden seluen jaer ons heren M cccc lv op die vij kalende van Aprille doe starff biscop weloff tot vollenho en hi wert tot vtrecht ghebrocht en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkercke.

Hertoch philips van bourgoengen die seynde tutrecht den greue van nassouwen mit meer ander Ende de de ecclesie bidden voer den heer dauid die biscop tot tarwaen was en was sijn natuerlijcke soen.

Hertoch aernt van ghelre die quam selue ende bat voer hertoch stephaen van beyeren.

Die ghemeen heren vanden capittel die stoten ghesamelick ende eendrachtelick heer ghijsbert van bredewde den domproest van vtrecht sonder twee als heer ghijsbrecht van massche en heer johan van witenhorst die gauen hoer stemmen hertoch stephaen van beyeren Mer doe dese twee hoerden dat die domproest alle die stemmen hadde doe weder riepen si hoer stemmen en gauense mede den domproest. Ende dese stoer ghescheide int jaer vā lv des anderen daghes na paesdach opten seuenden dach in aprille.

Anno dñi M iiij^c lv

Biscoppen van vtrecht

liij ghijsbertus des heren broeder van bredewde.

Regierden een jaer

Ghijsbertus des heren broeder van bredewde die domproest tutrecht was. was die liij biscop van vtrecht ghecoren een jaer ende vier maenden Ende als hi eleet was doe regnierde noch die ghemeent inder stadt van vtrecht En daer was quaet op te voetellen Mer hi brochtet mit wijsheyden daer toe dat die ghilden en die ghemeent beliefdent Als dat die heer van bredewde en die jonchheer van gaesbeeck die van renesse die domdelten en alle die goede manne die wt der stadt verdreuen waren als dat die alle weder in quamen Ende hi deedse al bi hem comen en oeck alle die die stadt te regieren hadden ende badse van beyden syden tey eten Ende bad hem dat si een lude wesen wouden. hi woude hem beyden wesen een goet heer Si seyden dat sijt souden doen Mer die ghene die die stadt ghergiert hadden die pijnden hem allencken e weck wt der stadt te comen want die daer in ghecomen waren die waren den anderen te machtich doe si gheen regiment vanden stadt en hadden.

Die hertoch van bourgoengen hertoch philips die seynde ter stont op den bis-
top van atrecht aen den paeus Calixtus Ende dede beletten dat men heer ghijsbert
van bredewde den elect van vtrecht ghen confirmacie en gaue Ende hi den paeus
Calixtus vriendelick bidden dat hi sinen soen den biscop van tarwaen een prouisi
geuen wilde vanden bisdom van vtrecht Ende die cominck van arragon die badt
den paeus seer vriendelick oeck om dese selue bede.

Die Elect seynde op aen den paeus Calixtus om die confirmacie Ende dede sijn
ghelden daer presentieren den paeus in die wissel leggben die daer toe behoren. Die
paeus vertoecht langhe vāder confirmacie hi soude een goede antwoert ghenen esi
mit blijscapen thuus seynden Mer daer en quam nijt off Mer hi seynden den her-
toch van bourgoengens soen biscop van tarwaen een prouisie vanden bisdom vā
vtrecht houen des stichts priuilegien esi eendrachtich electie Ende als die prouisie
ghecomen was Die van amerssoert esi die van vtrecht lieten des hertoghen volck vā
bourgoengen in tot biscop dauids behoef Ende die ghene die dat huus ter horst in
hadden vāden elects weghen die lieten biscop dauids volck daer op esi steuerde hem
dat slot.

Heer ghijsbert die elect die seynde aenden keyser vredrijck om dat regale ende
om dat weerlike sweert vanden bisdom Esi die keyser gaffe hem esi seyndet hem.

Dese ghemeent vā vtrecht die dat regiment vand stadt aldus hadden so sloech
daer alte veel lichts volcks toe Ende si hielden alle welke merghen spraeck so som-
wijl twee off drie daghen aen een Ende die minste die nijt en hadden ende dat licht
volck was die wouden meest wils hebben Ende goede wijse rijcke mannen en dor-
sten nijt spreken Esi si begonnen ten lesten veel goeder rijcker mannen te vangen
esi hoer goeden te willen nemen esi waren in vrese dat men se den hals off houden sou
de Ende bralten besloten sulcker husen op esi wouden weten wat goet dat si hadden
esi hoe si daer aen quamen Ende begonnen voer te nemen dat si ghestelick esi weer
licke weten wouden hoe si aen hoer goet ghecomen waren Ende soudē ten lesten in
der lude kisten ghecomen hebben.

Op een tijt int jaer van lvi op sinte marcus dach so had die ghemeent hoer lee-
den ghesla̅ghen ẽn waren in die noey vergadert om veel wonders te bedriuen ouer
die rijcheyt vander stadt Heer ghijsbert van bredewde die elect die had dit verno
men Hi ontboet den heer van bredewde sinen broeder mit die van vyanen bi hem
ẽn die joncheer van montfoerde Ende hi hadt veel goeder ridder ende knechten bi
hem vten stichte ẽn wt den lande van ghelre ẽn oeck wt brabant ẽn wt ander landen
ẽn veel goeder stal broeders ẽn si maecten hem seer wel toe ẽn teyltenden mit stroy
ẽn gingen stoutelick mitten elect doer die scouten stegghe ẽn warens ghemoedet stou
telick te vechten ẽn te slaen om die ouer hant te hebben van dier wilder ghemeente
Ende als si den elect mit sinen hoep saghen aen comen so stoutelick so stalten si hoer
handen op ẽn gheerden vrede ẽn wouden doe alle bi hem blijuen Ende daer mosten si
hoer wapen neder leggghen ẽn gaen al aen een syde staen die bi hem blijuen wouden.
ende si ghinghen al bi hem Ende alle die wijsheyt ẽn rijcheyt vander stadt vielen al
vast bi den elect Ende die elect settede al hoer merghen spraken ẽn op hoep off Ende
wie dat meer brekken sloeghe dat waer op sinen hals Ende hi settede weder den raet
vander stadt als hi van outs plach te wesen Ende goede borghers die ghevangen
Anno dm̃ waren vander ghemeent die liet men quijtt Ẽn aldus quam dat ghemeent spul off.

Biscoppen van vtrecht Regierden

Die hertoch van bourgoengen die dede heermaert bieden ende vergaderde groot
volck om sinen soen mit machten int bisdom te brengen vā vtrecht daer hi die pro-
uisie of hadde Ende toech vten haghe tot leyden ẽn van daer voert tot yselsteyn mit
veel edelre mannen ẽn mit groot volck Ende biscop dauid die was al rede ter horst
ẽn hi had die horst amersfoerde ẽn renen in.

Die hertoch van cleue die dedinghde seer tusschen den hertoch vā bourgoengen
sinen oem ende heer ghijsbert van bredewde den elect sinen neve Als dat hi dat bis
dom ouer gaue op alsulcker vorwaerden alsmen daer verspracht. Die elect was
wijs ẽn voersichtich ẽn bedocht hem dat hi alsulcken groten machtighen prince te-
ghen hadde ẽn dat sijn soen al rede die horst amersfoert ẽn renen in had Ẽn hem een
schoen dedinghe gheboren mocht so begonde hi te luysteren Ende hi seynde sijn rade
mitten hertoch van cleue bi den hertoch van bourgoengen Als den heer van brede-
rode sinen broeder den joncheer van montfoerde johan van renesse heer johan proys
die doemdekken ende jacob proys Ende alle dinck wert wel versprokken Ende tot
yselsteyn werttet ghesloten in alduss danighker manieren Als dat heer ghijsbert van
bredewden die elect sijn electie ende dat bisdom ouer gheuen soude ende resignieren
soude den biscop dauid van tarwaen des hertoghen soen van bourgoengen die die
prouisie vanden paeus hadde Ende heer ghijsbert van bredewden die soude blijuen

Domproest eñ proest van oudemunster tutrecht Ende hi soude wesen proest tot sinte donaes te brugghe Ende hi soude hebben alle jaer also langhe als hi leefde wt den bisdom van vtrecht vier dusent eñ twee hondert rijnsche gulden jaerlicx Ende hi soude hebben voer sijn costen die hi gedaen had eñ voer sijn wt geleyde ghelt vijftich dusent leewen Ende voer al dit so wert die hertoch van cleue borghe.

Ende op alduusdanighen vorwaerden eñ op groter ghelooue so quam die moghende vorst hertoch philips vā bourgoengen mit sinen soen den biscop dauid inden stadt van vtrecht mit alle sijn volck daer hi mede voer die stadt van vtrecht ghetoghen soude hebben Eñ die hertoch voerscreuen die had mit hem sinen soen den greue van sarlops Die greue van nyuers Die greue van stampus Heer jacob des hertoghen soen van bourbon Heer Adulphus des hertoghen soen vā cleue Heer Anthonis die bastaert van bourgoengen Die greue van meerle Die greue van brianen Die greue van boecham Die heer van croy Die heer van crieky ende menich groot edel heer die hier nijt ghescreuen en staen Ende quamen mit groter costelicheyt ende mit groter eerlicheyt inder stadt van vtrecht daer die hertoch ende die biscop mit groter minnen ende reuerencien ontfanghen wert. want heer ghijsbert van brederode ontsinckt den biscop selue eñ resignierde hem ouer die possessie eñ alle dinck alst voorsproken was Ende hi heeft biscop dauid mitter ecclesie seluer ghelyt in sinte martijns doem eñ heeftem gheset in des biscops stoel dat seer minlick was te sien.

Ende als hertoch philips van bourgoengen aldus inder stadt van vtrecht was mit so groter macht dat hi der stadt wel machtich was so heeft hi volcomelick als een ghelouich waerachtich edel vorst sijn ghelooef wel ghehouden eñ en heeft die stadt nergent in vercort off misdaen.

Als die hertoch van bourgoengen tot vtrecht ghereeſt hadde omtrent acht dagh ſo is hi voert ghereyſt mit alle ſijn volck voer deuenter eñ oeck mitten hollanders Ende hi leual den domproeſt eñ den heer van brederode die ſtadt van vtrecht te bewaren Ende die hertoch van burgoengen lach voer deuenter omtrent viij weken Mer daer en wert nijt bedreuen dat ſcruens weerdich was Ende alle die tijt ſo reghendet dach bi dach Ende het wert ghedinet datter ouerſticht ſoude den biſcop dauid ontfanghen voer horen heer.

Anno dñi — M iiij^{c} lvi

Biſcoppen van vtrecht — lv dauid van bourgoengen

Regierden

Dauid van bourgoengen die eerſt biſcop van tarwaen was

Dit sijn die Cronijcken eñ ghesla chten der edelre princen der greuen van vlaenderen opt corte hoe si eerst quamen ende voert vermolchde.

SOmmighe hebben geschreuen van vlaenderen dat inden jaer ons heren vi^c ende xxi bi des keysers Eraclius tijden Ende bi coninc lotharius tijde van vranckrijck den vierden sterstey coninck soe was een vroem schilt knecht eñ hiet liderijc van lullesbuc ende was saluwaerts soey van dygon Ende dat dese liderijc had coninck lotharius dochter ende wan daer bi xv soney Eñ elcke soey had sijn sonderling lantscap off casteelen off heerlicheyt Ende sijn ouste soey hiet Anthonius ende die wan voert liderijck den eerstē forestere van vlaenderen Mer oft alsoo is dat beueelt gode want men daer nijt veel beschrijft of ey vijnt in waerachticheiden mer men vijnt wel als hier na beschreuen staet vermolghende.

Anno domini vi^c xcij

Die Cronijck va vlaenderen

Regnier den glviij jaer

Inden tijden coninck staerls den grooten die keyser van romen was ende oeck coninck van vrancrijck so was daer een lant dat seer woest was eñ onghoefent ende luttel bewoent was daer veel hoesscatgie in waren ende marasschen ende wilde nissen ende was seer onveylich van moerdenaers ende straet wuers Ende in dit lant lach een dorp dat aerllebeec hiet ende daer woende een ionc ridder eñ die hoerde dat aerllebeec toe ende hiet liderijch Ende dese ridder had een wijff wt almaengē ende si hiet flandrine Coninck staerl die groot voerscreuen die maecten dese liderijch forestiere ende hosssche wachter van deser wilder nisse eñ dat hi die straten veylighen soude van des comines weghen om den coepman ende ander lude veylich te reysen Ende dit was int jaer ons heren vi^c. ende xcij Ende die coninck noemde dit lant mitter forcest dattet voert hieten souden flandrijn na desen liderijchs wijff Ende dese liderijch leefde in sijn regiment glviij. jaer eñ sterf eñ wert tot aerllebeec begrauen Ende hij liet enen soey hiet jngram Ende dese liderijch voerscreuen was verwapent mit een schilt van lasuer mit vijff ghewen van goude Eñ mit een schilt van steel.

Ingram liderijchs soen was forestiere xv jaer ende was seer vroem en stout en vwet en was ontsien dese doer sach dat foreest waer die beste plaetsen laghen op die riuieren om steden en vpasse te matē diemen doe vaste allencxkens begonsten te ordinieren tot des lants profijt hi leyt tot aerlebeeck begrauen.

Andalter ingrams soen was forestiere xiij jaer lanc hi vermeerde ende verbeterde seer dat lant bi sijnre tijt waren die stede in vlaenderē begrepen Als thoerhout oztrijcht Ghent Cassele ende die borch van oudenaerden Ende dese Andalter leyt oeck tot aerlebeeck begrauē.

Die stadt van ghent.

Anno dm

Grave van vlaenderen

Regnierden

viij^c xxxvi	viij^c l	viij^c lxiij
Ingram.	Andalter	houdewijn dese xrijn
xv jaer	viij jaer	xviij jaer

die .j. greff van vlaenderen.

Boudewijn deserijn andalters soen dese ōtuoerde off ontfaecte mit cracht al hymelick judith des cominc doch ter van vrancrijck die kaerl die calurve hiet ende dese was weduwe van cominck oswald van enghelant ende woende te salinis dese cominck was seer toernich op desen boudewijn Ende hi wert vanden paeus inden ban ghedaen Mer het wort ghedadinghet dat hi des cominc s hulde creech. ende die paeus gregorius die achtsten die Absolueerde hem. ende die cominck kaerl maecten van vlaenderen een greff schap. Ende maecte dese boudewijn greve van vlaenderen ende hi ontfenct vanden cominc te leen ende hi sterf int jaer viij^c lxxix. ende leyt tot sinte bertijns ende hij regnierde xviij jaer Hi vatte die berch te Brugghe eerst aen ende began daer een stadt of te matten ende hi liet eneen soen after hiet boudewijn.

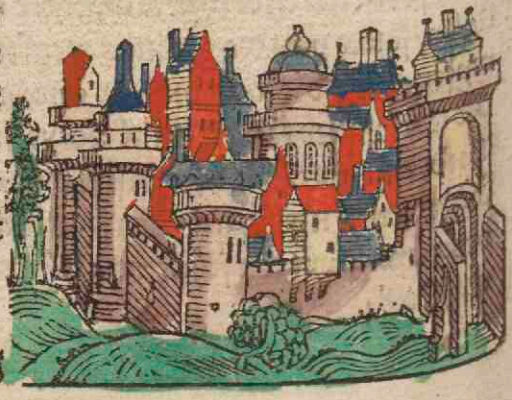

Die stadt van Brug

Boudewijn die caluwe boudewijns soen die regnierde xv jaer en hij was seer stout ende weder stont sijn vyandy seer vromelike ende hi leyt tot sinte peters cloester te ghent dat hi selue stichte ende hi had Estrudey cominelt edelphidus dochter vay engelant hi beueste brug alre eerst seer vast Hij liet enen soen after ende hiet aernout.

Boudewijn mitten schonen haerde graue Aernouts soen was graue vlvij jaer hi had te wijf Ogine grauue ghijsberts dochter vay lutselen; hoech daer way hi enen soen bi ende hiet boudewijn vay rysel Ende hij leyt tot sinte peters tot ghent begrauen.

Arnout die grote boudewijns soen greue regnierde xxxviij jaer hi stichtede vij pue vã canonniken tot sinte donaes te brugghe En gaff die tienden daer toe hi was god vruchtich hij sterff int jaer ix^c en lxiij op ten xviij dach in meert Ende leyt tot sinte peters tot ghent Ende hi hadde Alijt des greuen dochter vay ûmendoes daer had hi enen soen bi en hiet boudewijn.

Boudewijn die ionghe greue. Aernouts soen was greue iij jaer Ende hi had mechtelt des herr; togen heymans dochter vay sassen Ende hij leyt tot sinte peters tot ghẽt Hij verbeterde dat lant seer hi liet enen soen hiet Aernout.

Aernout die ionge was greue xxi. jaer ende hij hielt dat lant in dwanghe ende in goeden rechten. Hij had een wijf hiet sulsãa des cominc berengijs dochter vay jtalie hij sterff int jaer. ix^c. ende lxxxviij opten xxix dach in meert hij liet enen soen hiet boudewijn.

Boudewijn van rijsele greue lodewijchs soen was greue van vlaenderen xxxij jaer hi stichtede die stede van rijsel. ende hi dede die kercke van sinte peters tot rijsel maken dese creech die iiij ambochten aen vlaenderen dese had twee sonē boudewijn eñ wobbrecht eñ oeck enen dochter die trouwede hertoech willam van normandiē dien bastaert die na engelant wan ende coninc wert Ende dese greue leyt sinte peters tot rijsele Ende had twee wiue Alijt des comtes dochter van vrancrijck hij wan dat greefscep vanden lande van aelst om welke die keyser heinrick neder quam op vlaē deren Mer die pays wert ghemaect Eñ die greue ontfinct vanden keyser te leen.

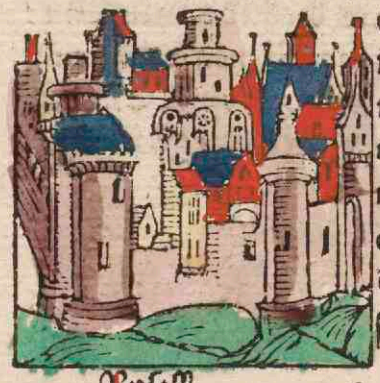

Rysell

Die twee sonen volghen i die linie der greuen

hertochē van normandien

Anno dñi

Greuē van vlaenderen

Regnierden

ix^{c} lxxxviij	M xx	M xxiij	M xxxviij
v Boudewijn vā rijsele	vi Boudewijn die goedertieren	iij Aernout	Robbrecht die vriese.
xxxij jaer	iij jaer	vi jaer	xxiij jaer

Boudewijn die seste van dien naem ende hiet oeck die goedertieren. greue boudewijns soen was greue drie iaer hij hadde des greuen dochter van hennegouwē die rijchild hiet hi had daer twee sonen bij als Aernout ende Boudewijn Hij was ontfien om sijn duechdē ende om sijn goede leuen ende hi leyt tot hauoen begrauen.

Aernout die iij boudewijns soen daer boudewijn vā rijsel onderua der off was dese was greue vi. jaer. ende leyt sinte bertijns ende hi en liet ghen kijnder Dese Aernout wert verslaghen van wobbrecht sinen oem in een strijt.

Robbrecht die vriese boudewijns soen vā rijsel was greue xxiij. jaer hij stichte sijte peters kercke tot cassel opten berch Ende hij prouende daer xx canonicken Hi was mit hertoch godefaert van helpoen ouer meer daer hi veel vromicheden dede hij leyt sinte peters tot cassel hi had een wijf hiet ghertruyt des hertogen dochter van sassen greue florens weduwe van hollant daer wan hi een soen bi hiet wobbrecht eñ ij. dochteren die een was cominghinne van denmercken Die ander hiet ghertruyt ende was hertoghinne van elsaten.

Robbrecht die ander alſo ghenoemt wobbrechts vrieſen ſoen was greue van vlaenderen xviij jaer hij was oeck ouer meer mit hertoch godeuaert van belyoen hi gaff den ſeghel van vlaenderen den proeſt van ſinte donaes tot brugghe ſinen neue eñ erff cantelier te weſen wie dat proeſt waer Eñ gaf hem macht alle die officien die tot ſinen houe behoerde te ghneuen elck na ſinen ſtaet eñ te ſettē als cancellier hi leyt tot ſinte vedaſt tot atrecht hi had hertoch willems dochter van normandien.

Raerl die eerſte was greue van vlaenderen viij jaer deſe was der coninghinnen ſoen van denmerckten die wobbrecht des vrieſen doch̄t was Ende om ſijn gwte gerechticheyt ſo wert hij vermoert in een cappel tot ſinte donaes te brugghe daer hi lach ende hoerde miſſe Ende hi wert daer begrauen int jaer M C xxviij ij dach ghen in meert ende en liet gheen kind achter.

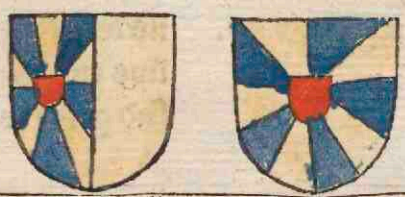

M C iiij | M C vij | M C xx | M C xxviij

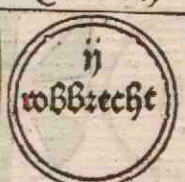

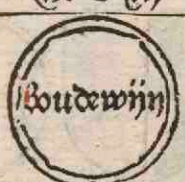

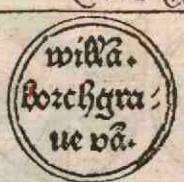

yperen.

xvij jaer | viij jaer | viij jaer | ix weken

Boudewijn hapkijn die ander greue wobbrechts ſoen was greue vā vlaenderen viij jaer lanck Ende hij dede ſeer ſcerp recht alt lant doer ouer alle die miſdaden hadden off die des heren off der ſteden off des lants profijt onredelick genoten hadden ende qualick ghe regiert hadden hi wert beſmet mit enen euel Eñ gaff ſijn graefſcap ouer Raerl ſinen neue die wobbrechts vrieſen doch̄t ſoen was Eñ die moed was conighinne van denmerckten ende hi wert een ſwert monick Ende leyt ſinte bertijns begrauen Hi had een wijff hiet margriet des greuen dochter van boldengē mer hi en liet ghen kinder ende dat graefſcap quā op Raerl ſijnre moeyen ſoen van denmerckten.

Willam borchgra: ue van yperen taſte die graefſcap van vlaenderē aen wāt hi had greef Raerls nicht Mer hi en regierde niet dan ix. weken lang.

Willam van normandien die recht swaghr was van grœue klaerk quam in de
sitting vanden lande van vlaenderen bij hulp van coninc lodewijch ende stac willem
van ypren daer wt die clemens des grœuen klaerls groot vrouwe micht had te wi-
ue Ende doe dese greff willem in die besitting was begonste hi die rechten ende cos-
tumen vanden lande te verminderen doe
ontboden die van vlaenderē direct des
hertoghen soē van elsaten die hi had bij
ghaertruyt grœue klaerls moey. Als
direct ghecomen was in vlaenderen soe
jaghde hem grœue willem i Aelst mer
daer wert grœue willē ghescoten so dat
hi daer af sterff ende leyt sinte bertijns
tot sinte thomas Willem regnierde yv.
maenden.

Direct des hertoghen dircs
soen van elsaten was grœue xliij jaer ende
hi was ouer meer op die heyden mit co-
ninct lodewijch van vranckrijck Ende
hij had sibilla des coninces dochter van
sicilien ende hij leyt te watene hij brocht
van ouer zee ons heren blbet sinte basili
us te brugghe hij had een soen hiet phi-
lips ende een dochter hiet margriet die
had grœue boudewijn van henegouwen.

Philips die eerst grœue dircs soen was grœ-
ue xxj jaer hi ordinierde veel goeder statuten Hi was op een tijt int heyligste lāt
ouer meer ghetoghen bevaert mit veel volcs ende had salue conduut Ende bouen
dat so quam eens heydens heren bastaert soen ghewapent ende woude desen grœue
philips vanghen ende verslaē Dese grœue die nijt ghewapent en was mit harnesse
die settede hem te weer mit sinen volcke ende god versacht dat hi desen bastaert mit
alle sijn volcke versloech Ende dese bastaert had dese wapen in sinen schilt enen schilt
van steel mit een quartier kijn van goude ende in dat gout enen leewe van sabel
Ende greff philips nam dese schild mede ende quam veplicht wt den lande Ende
achter die tijt voert so voerde dese grœue philips die wapen enen gulden schilt mit
een leewe van sabel ende liet sijns selfs wapen varen Mer hi en liet ghen tijnder ach
ter Aldus en erfde hij dese wapen niement Mer margriet die grœuinne van hene-
gouwen sijn suster nam dese wapen mede aen al was si daer nijt aff gheboren ende
liet haers vaders wapen varen ende boudewijn hoer soen ende johanna ende margriet
boudewijns dochteren die namen oec dese wapenen aen ende lieten die wapen van
henegouwen ende van vlaenderen varen dese greff philips lach mitten houbten prin-

Boudewijn greue van henegouwen die te wijf had margriet greue dircx doch-
ter van vlaenderen ende greue philips suster die was greue vā vlaenderen iij jaer
ende regierde eerbaerlick ende vredelick mit margrieten sinen wiue Ende hi had ij
sonen die eerste hiet boudewijn ende was greue van henegouwen ende van vlaen-
deren ende wert na keyser van constantinopel ghecoren Die ander hiet philips eñ
was greue van namen Ende hi had twee dochteren die een hiet ysabeel ende was
hertoghinne van brabant Die ander hiet oeck ysabeel ende was keyserinne van
constantinopel.

Boudewijn greeff boudewijns
soen van henegouwen ende margrieten soen van vlaenderen die was greue van he-
negouwen ende van vlaenderen xi. iaer lanck van sinen wiue die hi hadde Daer
waer veel off te scriuen mer dat laet ic staen Mer hi creech twee dochteren die een
hiet iohanna die ander hiet Margriet Ende iohanna sijn eerste dochter gaff hij te
man Ferrant des comines soen van poortegael Ende margriet die ander dochter
die gaff hi te man bossaert des heren soen van auennis wt britaengen gheboren eñ
vanden bloede van Enghelant ende alsmen screeff duysent twee^{c} ende .v. so voech

M C xciij — M C xcvi

iij jaer — xi jaer

dese greeff boudewijn mit veel
storsten princen ouer meer in
een cruus vaert ende daer de-
de hi so vromelic dat die storst-
ten princen die storē desen gre-
ue boudewijn toe enen keyser
van constantinopel Mer corts daer na soe lach hi voer een stadt hiet andernobel
ende daer wert hi belopen ende verwonnē van sinen vyanden datmen nijt en wist
waer hi bleeff Ende langhe tijt daer na so quam dese keyser boudewijn heymelick
ende ellendelick wt heydemisse daer hi in ellendicheyt die ploech had moeten trecktē
ende groten arbeyt ghedaen hadde Ende hi quam te rysel in eens kanonicke huus
die sijn dienre gheweest hadde ende hem wel kende Ende hi ontboet sijn twee doch-
teren dat si bi hem quamen Ende alst ghekuft quam dat keyser boudewijn int lant
ghecomen was so wert enē raet gheuonden alsmen seyt so datter keyser boudewijn
nijt en was mer het was een man die hem wel gheleeck eñ hiet bertram ende was
van riemen gheboren ende had te compingen ghewoent Ende dese dochteren deden
hem hanghen des morghens vroe eñ seyde dattet een boeue eñ bedriegher was.

Een voer alders daer hi gheuanghen
wert ende sterff daer inder vanghe-
nisse int iaer M C xc ende wert be
grauen tot cleuaes int cloester.

Johanna keyser boudewijns dochter die was greuinne van henegouwē ende van vlaenderē ende regierde mit ferrant des cominc soen van Poertegael haren man xxi jaer lanck Ferrant wert ghevanghen van comine philips van vranckrijck Ende hi sterf int jaer ons heren M iij^{c} ende xx Esy leyt tot merlbet int cloester begrauen.

Johanna voerscreuen had na ferrants doot enen anderen man die thomas hiet ende was des greuen soen vā savoyen ende regierde iiij. jaer lanck Ende dese greuinne vrouwe Johanna die sterf int jaer ons heren dusent ii^{c}. xxiiij. op sinte nycolaes auont ende wert te marcbet begrauen in onser vrouwen cloester Ende dat greefscap van henegouwen ende van vlaenderen dat quam op margriet hoer suster.

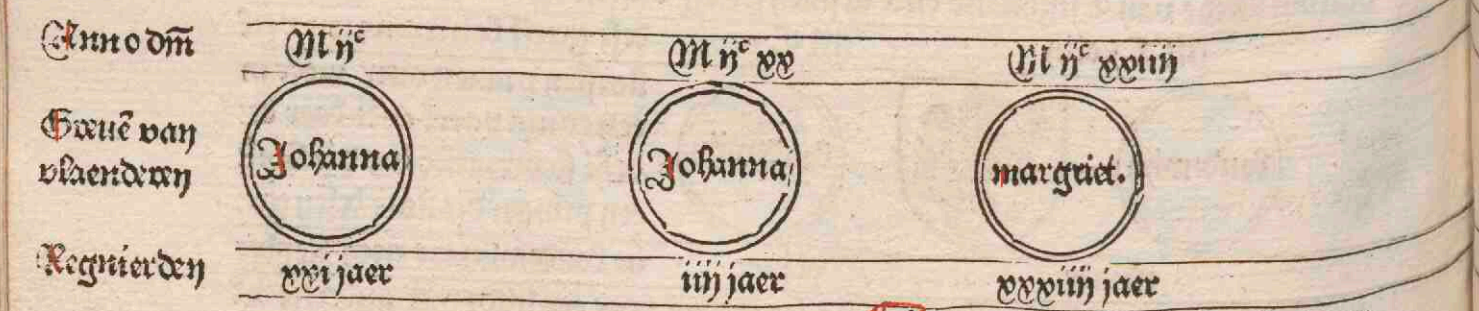

Margriet keyser boudewijns van constantinopel ander dochter ende vrou iohannen suster dese was greuinne van henegouwen esy van vlaenderen xxxiiij jaer lanck dese margriet had ij. mannen ghehadt eer si greuinne wert Ende bi elc so had si kinder die eerste man hiet bossaert des heren soen van auennis ende was van britaengen gheboren. ende oeck vanden bloede van enghelant Ende bi desen man had si twee sonen die ouste soen hiet iohā van auennis ende die hielcte si aen greue florens dochter van hollant die comincs willems des woemschen cominc suster was Ende si gaf hem die greefscap van henegouwen te regieren van hoerre wegen. ende die ander soen hiet boudewijn van auēnis ende sterff langhe tijt voer synen moeder.

Haer ander man die si buten hoerre vriendē raet ghenomen had van liefken die hiet willem van dampier Mer hi en ghelcec hoer nijt. ende daer van si oeck ij sonen bi die eerste soen hiet ghye van dampier. ende die ander soen hiet willem vā dampier Ende dese leste man willem van dampier die regierde dat greefscap van vlaenderen een wijl mit margrieten sinen wive ende doe sterf hij Esy dese margriet was een alte houeerdigen strenghen wijff ende was seer quaet esy hart van sinnen

Ende hielt gheten houeerdighen staet off si een coninghinne gheweest hadde.

Ende si hadde dese kinder vaden lesten man lieuer dan den anderen Mer nochtan soe verwoernde ghye van dampier sijn moeder Want hi nam bi hem seluen een slecht wijff fogaerts dochter van ketunen.

Hier om was sijn moeder margriet soe toernicht dat si desen ghyen horen soen dreychde van quaethyden dat si hem bastaert woude maken ende enē vāder gheuē woude na den recht van vranckrijck ende hem onteruen woude.

Ende si nam willam van dampier horen jongsten soen ende liet die vlaenderen mit hoer regieren.

Dit verdocht iohan van auennis hoer ouste soen die henegouwen regierden eñ die creech so grote onminne mit sijn moeder dat si so quaet eñ toernich op hem were dat si hem oeck bastaert maken woude ende woude hem oeck onteruen.

Mer gwido off ghye die bij hem seluen fogaerts dochter van ketunen ghetrouwet had creech weder vrientscap mit sinen moeder Mer iohan en mocht tot ghenaden graden comen.

Ende coninck willam die wemselx coninck toech hem dit aen soe datter wert groot oerloghe tusschen den coninck ende margrieten der greuinnen Mer int leste so werdet gemaect mit vrientscappen ende oeck mitten parlement van vranckrijck Als dat iohan van auennis margrieten ouste soen soude hebben ende behouden erfflick die greeffscap van henegouwen Ende ghye van dampier hoer ander soen soude na sijnre moeder doot hebben die greeffscap van vlaenderen.

Dese greuinne van vlaenderen Margriet sterff int jaer dusent twee honderd acht ende tsestich op onser lieuer vrouwen dach purificacio Ende wert begrauen te salinis.

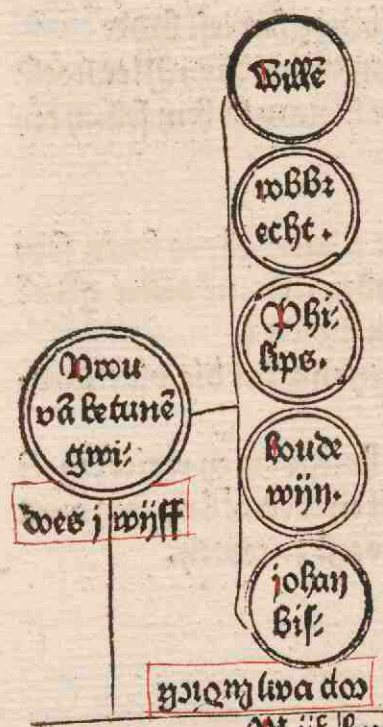

Gwido off ghye margrieten ander de soen was greue van vlaendren xxvi jaer.

Dese gwido had twee wiuē dat eerste wijf was des heren dochter van ketunen daer had hij enen soē bi hiet wbbrecht ende een hiet willem ende een hiet philips ende een hiet houdewijn ende een hiet ioha biscop van ludick Ēn die greue florens wijff van hollant ende die hertoghinne van brabant die greuinne van gulick ende een hiet philippa.

Ende dat ander wijff was des greuen dochter van lutselenborch daer way hij bi ioha greue van namen Philips greue van ewen Willem heer van melle Ende die greuinne van ghelre.

Anno dm

Greuē van vlaendren

Regnierden

Gwido.

Mjc lxvij

xxvi jaer

Dese gwido hielt vlaendren in eren ende hiet een vanden vier beste riddērs vander werlt Hij was die eerste greue van vlaendren die een vanden yij ghenoten van vranckrijck ghemaect wert Want die comine sinte lodewijch die maecten die yij genoten vi. gheestelic ende vi. weerlick om dat si met vā der ewen wesen soude Mer daer nae had hij groot oerloghe teghen vranckrijck die comenck philips van vranckrijck die schoen veng desen greue ende hi en conste wt der vangenisse nijt comē hi en moest louen dat hi noch sijn volck hem nymmer meer te ghen die ewen van vranckrijck versetten soude hij en soude verwaten sijn ende sijn volck vanden stoel van romen Ende hier na sette hi hem weder teghen die ewen van vranckrijck Ende die comenck wan hem of die stede van rijsel duwaye orchiens Ende daer nae stelde hem alt lant van vlaendren in des comincs handen Ende die greue toech tot parijs tot des comincs will Ende greeff gwido sterff in des cominces ghevangenisse int xxxvi jaer vā synre greeffscap ende lept tot salins.

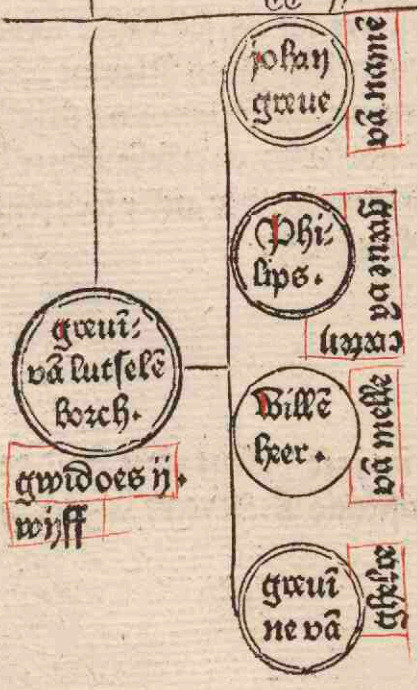

Robbrecht van ketunen greue ghyen soen was greue van vlaenderen ende heer van ketunen vā dēremonde ende voecht van Atrecht xxviij jaer hij had twee wiuen dat eerste wijff was cominck klaerks dochter van sialen ende hiet blanche ende daer had hi een soen bi ende hiet sarlemeyn ende die brocht een gheel cruus tusschē sijn scouderen ende hij sterff jonck ende si sterff oeck.

Daer na nam hi een ander wijff ende was joncfrou van ryters ende greuinne van nyuers daer van hi twee sonen bij Als lodewijch van nyuers ende robbrecht van cassele Ende iij dochteren Als die greuinne van kloys Die vrouwe van cō thi Die vrouwe van Adinghen Ende die vrouwe van lorreynen.

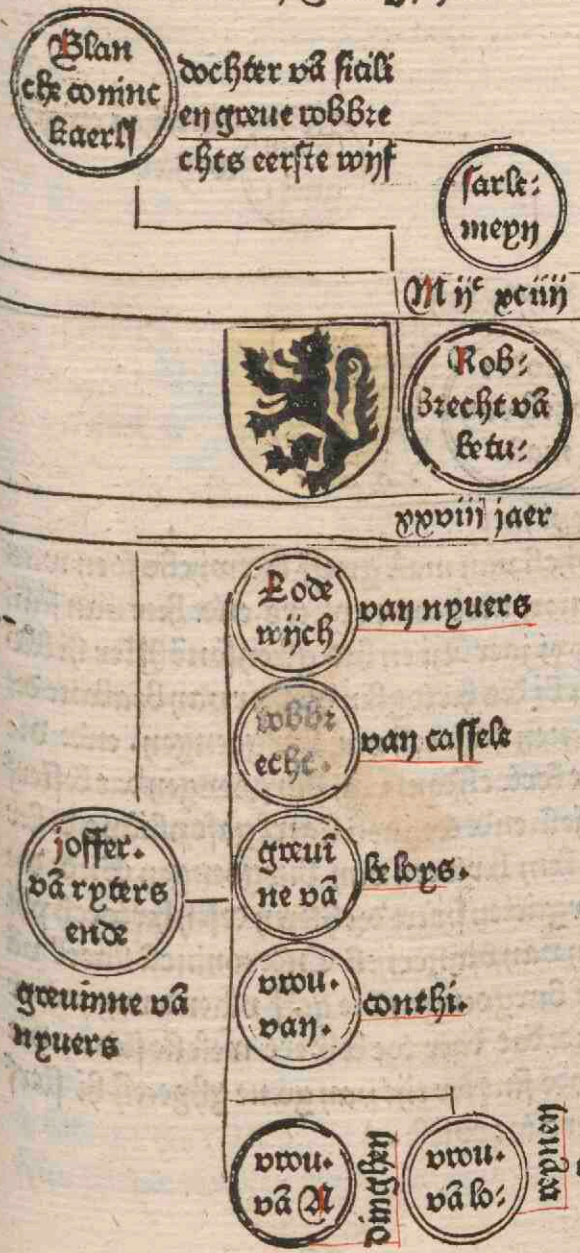

In dese greue Robbrechts tijdē bereyde hem cominck philips die schone van vrancrijc om een cruus vaert te doē ouer meer doe ontbot hi die greue Robbrecht dat hi hem seynden vi^c. lude van wapenen Ende om dat dit die greue weder seyde so seynde die cominc van vlaenderen sijn iij sonen mit groter cracht. mer si keerden weder yet te doen Daer nae so quelste die cominc hem in een jaecht aen enen boem daer hi tegken reet so dat hi d offsterf. Daer nae cominc philips die langhe die gaff margrieten sijn dochter te huwelick lodewijch greue van nyuers daer greef robbrecht oudeuāder off was Ende daer mede wert pays gemaect tusschen vrancrijck ende vlaenderē En dese lodewijch wert erfghenaem ghemaect vā vlaenderē bi den vāder en bij robbrecht consent dese lodewijchs oem die recht erfghenaem soude geweest hebben wāt lodewijch desen jonghen lodewijchs mō was doot eer greue robbrecht sijn vāder Dese greef robbrecht sterf int jaer M ccc ende xxij en wert begrauē tot sinte martijns tot ypere en dese greue sloech sij kaeste wijf doot mit enen breydel vā enen peerde.

Lodewijch greue van nyuers des iongen lodewijchs soē daer greue robbrechs oude vāders off was die was greue van vlaenderen xxiiij jaer Ende hij had veel wederstoets Want Robbrecht van cassel sijn oem was recht oer van vlaenderen Mer het wort so ghemaect mit hyliclt ende mitten pays van vranclrijclt alst voer screuē is dat dese lodewijch greef wesen soude Hi had te wiue margriet des conincs philips dochter van vranclrijclt Ende hi had enen soen hiet lodewijch. ende dese greff sterff tot stricky int jaer M iij^{c} xloi Ende leyt tot brugghe tot sinte donaes

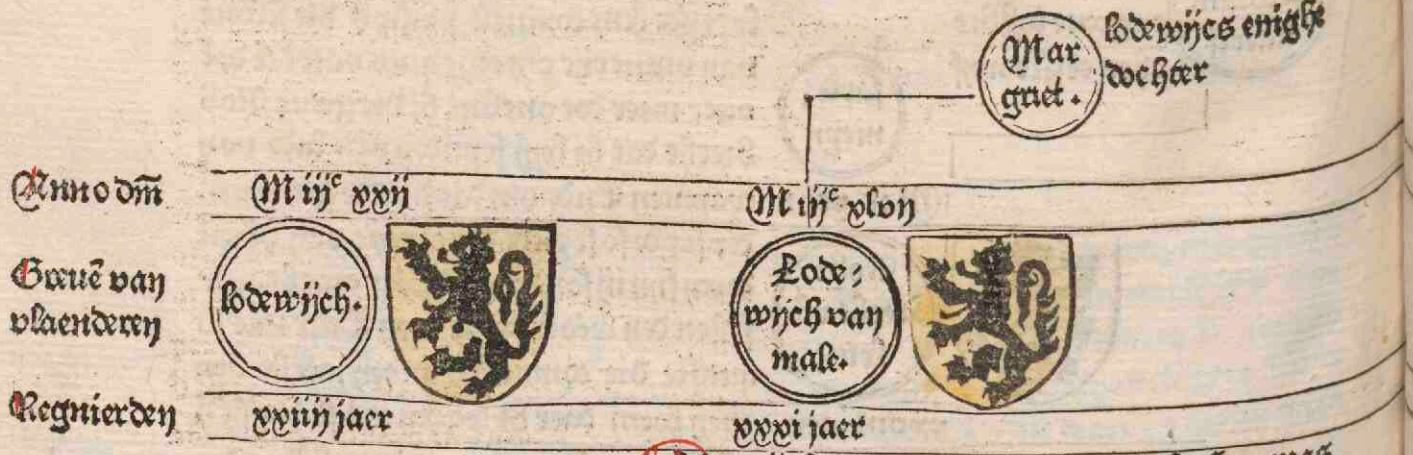

Lodewijch van malc greff lodewijchs soen was greue van vlaenderen. van Artoys. van nyuers. van ryteers. ende heer van salinis ende van mechelen Dese regnierde xxxi jaer Hi en had ghen soē Mer hi had een dochter ende hiet margriet die had hi bi des hertoghen dochter van brabant dese dochter margriet gaff hij te huwelich enen hertoech van burgoengen. ende die hertoch sterff corts sonder kinder Eñ dat hertochdom van burgoengen dat lesterf te houe aen coninclt kaerl van vranclrijclt. ende coninclt kaerl gaft philips de hert y sinen ioncsten broeder. ende maecten hem hertoech van burgoengen Ende de gaff greue lodewijch van vlaenderen margrieten sijnre dochteren desen hertoech philips van burgoengen coninclt iaff soen van vrancrijclt Ende coninclt kaerl vā vranclrijclt des hertoghen broeder van burgoengen die gaff vlaenderen weder die stede van ryselc duwaye outhies ende dat daer toe lehoert welcke steden die coninclt van vranclrijclt ghehouden hadde sint ter tijt van greue ghye. eñ hi sterf tot sinte thomas Ende leyt tot sinte peters tot ryselc.

Philips hertoech van burgoengen des comincs janss soen van vranckrijck die margrieten had greue lodewijchs dochter welcke margheriete greuinne van vlaenderen van Artoys van nyuers van ryteers ende vrouwe van salins ende van mecheleen.

Dese hertoch philips was nu dubbelt genoet van vranckrijck Ende deelen vā den twaleff ghenoten Ende heer van allen desen landen voerscreuen.
Dese philips had bi sinen wiue Margariete drie sonen ende drie dochteren.
Die eerste soen hiet ian eñ was hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys na hem.
Die ander soen hiet Anthonius ende wert hertoch van brabant.
Die derde soen hiet philips ende wert greue van nyuers.
Die ouste dochter was hertoghinne van oestenrijck.
Die ander dochter was greuinne van sauoyen.
Die derde dochter had hertoch willam van hollant.

M iijc lxxviij

xxxij jaer

Dese hertoech philips goede ende ordinierde sijn drie sonen by sinen leuen wael eelic hebben soude als hi storue Ende maecte dat vast bi consent van vrouwe johā na van brabant sijns wijfs moeye. Item den ouſten soen johan maecte hi hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys Den anderen soen Anthonig die maecte hi te wesen hertoch van brabant van lotrijck van limborch ende na vrou iohannen doot van brabant. Den derden soen philips den ionesten maecte hi te wesen greue van nyuers mit sulker vorwaerden ende ordinantien so hi minste ghegoet was so maecte hi so wie dat storue van hertoech ian off van hertoech Anthonis die twee ouste broeders si off hoer erffghenamen sonder wittach tighe gheboert achter te laten so soude alle dier goede ende heerlicheiden comen op den ionesten broeder philips greue van nyuers off op sinen rechten erfuen Ende dit ghescheide bi ordinantie ende gort dunckten van vrouwe iohanna van brabāt die brabant doe toebehoerde op die tijt dese hertoch philips sterf tot onser vrouwē te halle int jaer M iiijc ende iiij ende leyt tsertwesen begrauē buten dpggon dat hijſ selue stichte Ende hi regneerde xxxij jaer.

Jan van dygon hertoch philips soen was hertoch ende greef van burgoengē ende greef van vlaenderen van Artoys heer van salins ende van mechelen hi had te wijff hertoch aelbrechts dochter vā hollant daer van hi enen soen bi die philips hiet ende na hem hertoech wert Ende sess dochteren.

Die eerste dochter hiet margriet ende was eerst dolphijnne van vranckrijck ende na greuinne van ritsmont.

Die ander dochter hiet katherina ende sterff jonc tot ghent.

Die derde dochter hiet maria ende wert hertoghinne van cleue.

Die vierde dochter was greuinne van poyntiers

Die vijfte dochter hiet Anna hertoghinne van berfoert.

Die seste dochter hiet Annees van ghent hertoghinne van burgoengen.

Dese hertoech jan regnierden xv. jaer Ende hij wert verradelicken verslaghen in vranckrijck daer veel quaets off quam in vranckrijck int jaer M iiij^{c} xix op sint te seruaes dach Ende wert begrauen te monstwil Mer sint wert sijn lichaem ver dragen van daer tot dygon bi sijn vader.

Anno dñi — M iiij^{c} iiij

Greuē van vlaenderen

Regnierden — xv jaer

Hertoech Anthonis van brabant die liet twee sonen die een hiet johan ende wert hertoch van brabant ende sterff sonder kinder.

Die ander soen hiet philips greue van simpoleñ was na hertoch van brabant ende sterff oeck sonder kinder. ende hertoch philips van burgoengen hertoch janss soen creech brabant.

Philips greue van nyuers hertoech philips jongeste soen liet twee sonen die ouste was greue van nyuers ende sterff sonder kinder.

Die ander was greue van stamphus ende na sijns broeders dot greue van nyuers Ende dese had een dochter die had hertoch jan van Cleue.

Philips hertoch ianss soen van burgoengen wert hertoch ende greue van burgoengen ende greue van vlaenderen van Artoys ende heer van salins ende van mechelen int jaer M. iiij^{c} .xix. Ende daer nae int jaer M iiij^{c} ende xxx sterf hertoch philips van brabant Ende margriet hertoech willams wijff van hollant die hertoech ianss suster van burgoengen was die meende brabant te hebben wãt si dat naeste kijff ende een moey was van hertoech philips van brabant Die greue van nyuers meende oeck brabant te hebben ouermits goet beteyen eñ bewijs dat hi hem vermat so alst hertoech philips van burgoengen okso ghemaect had sijn oudeuader soe wie ghen gheboert after en liet van vlaenderen off van brabant dattet comen soude op den greue van nyuers off op sinẽ rechten erfuen Nu quam hertoch philips van burgoengen greue van vlaenderen hertoch ianss soen ende vermat hẽ hertoech van brabant te wesen Want hi die naeste man persoen was ende vanden ouste broeder ghecomẽ tot hertoch philips van brabant Ende die brabanders hebben hem ontfanghen voer enẽ hertoch van brabant van lotrijck eñ van limborch int jaer van xxx.

M iiij^{c} xix

Philips hertoech. ianss soen

xxxvij

Int jaer M iiij^{c} xxxvij so gaff vrou iacob hertoch willems enige erff dochter van hollant ouer dese hertoch philips van burgoengen horen neue dat hij rawaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ende vã alle hoer landen Ende dede hem hulden Als rawaert ende oer deser landen.

Daer na int jaer van xxxvi sterff vrou iacob Ende hertoech philips wert heer van alleu desen landen.

Int jaer M iiij^{c} xxviij wert hi greue van namen. ende aldus sijn alle desse lãden aen desen edelen prince ghecomen die hi vromelick ende wijsselic mit groter vrede ende mit groten ontsicht ghergiert heeft. Dese edel hertoch philips had drie wiuen dat eerste wijff was des comines dochter van vranckrijck ende daer en had hi ghen kinder bi Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Dat derde wijff nam hi int jaer M iiij^{c} ende xxix ende hiet ysabeel ende was des comines dochter van poertegael Ende daer wan hi drie sonen bi die eerste hiet Anthonius ende sterff ionck cõ Siet ende leest die cronijck van vranckrijck ij^{c} eñ xvi Ende inder cronijcke van brabant ij^{c} ende xxxviij.

Caerl hertoch van burgoengen hertoech philips soen wert greue van vlaendren int jaer M iiij^{c} lxvij Ende wert oeck heer van allen den landen die sijn vader philips hadde. Hij had drie wiuen alst beschreuen staet in die cronijcke van vranckrijck ij^{c} ende xvi Ende in die cronijck van brabant ij^{c} xxxviij.

Dese maria is hertoch staerks dochter van burgoengen Ende heeft te man des keysers frederics soen van wonen gheheten maximilianus ende daer heeft si bi enen soen hiet philips hertoch in oestenrijc greue van sarloys ende van vlaendren Ende heefter oeck een dochter die hiet

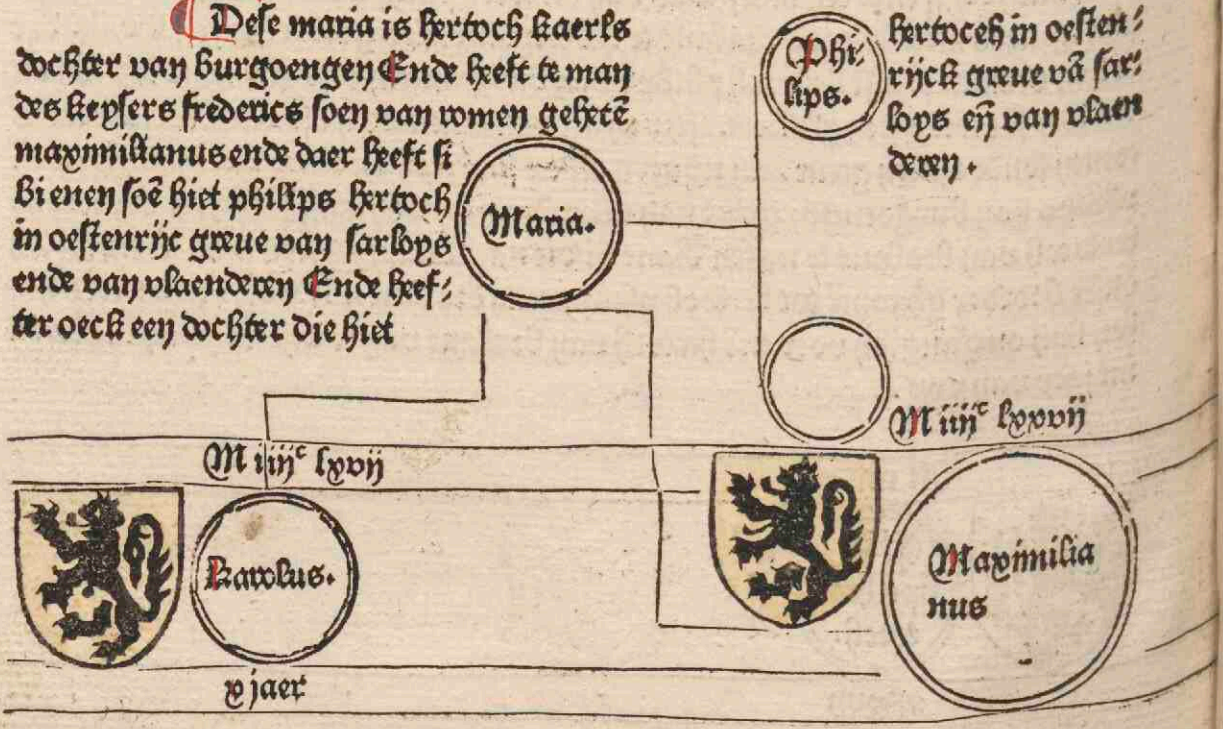

Maximilianus des keysers frederics soen vander ghenaden gods hertoch van oestenrijck van burgoengē. koerijck. brabant. steyr. kerrondy. krayn limburch. lutzenburch. ghelre
Greue van vlaēderen. hasburch. Tyrol. phiert. kthiburch. burgoengen. artoys
Palsgraue van henegouwen. hollant. zeelant. Namen. zutphen.
Marcgraue des heyligen wemschen rijcks. burgau.
Landgraue in Elsalss.
Heer van vrieslant. windisthenmarch. poertenau. salins ēn mechelen.

Dese Maximilianus heeft te wijff hertoch staerks dochter van burgoengen ēē die maria hiet Ende daer heeft hij een soen bij hiet philips hertoech in oestenrijck greue van sarloys ende van vlaendren. Ende oeck een dochter die hiet

Vanden beghinne ende begrip van hollant hoe dat lant eerst bewoent ende begrepen wert vijntmen veel beschreven of int beghinsel vander cronijcke van enghelant int CC ende xviij blat Ende oeck mede int beghin d cronijcke van vtrecht int CC ende xliij blat. Ende hier selmen horen hoe dat lant namaels beheert wert vanden edelen vromen prince graue dirck den eersten greue vā hollant ende voert van allen greuen ende greuinnen van hollant van coninghen ende coninghinnen ende hertoghen ende hertoghinnen greuen ende greuinnen die besitters des lants gheweest hebben.

Hollant alsmen vijnt beschreuen in een boeck datmen hiet de proprietatibus rerum inden xv boeck is een cleyn provincie ghelegen bi den rijn daer die rijn in die zee gaet Ende street zuytwert aen brabant Ende oestwert aen vriesslant Noortwert aen die britaensche zee Ende weestwert aen die neder gallen ende aen vlaenderen. ende is een broeck lant ende waterich alsins mitten armen der zee ende des rijns ons vloyt ghelijck een eylande Ende heeft binnen walen ende meeren ende sonderlinghe goet weylant waer om daer veel beesten in sijn Ende die eerde is tot sommighe steden seer herde vruchtbaer Oeck sijn daer bosschen in te veel steden daer wilde beesten in voeden waer bi datter goede jacht is Ende tot veel steden ist morich daermen een materie off maect die ontbaerlick is te berne ende is een rijcklant als vanden goede dat bider zee ende bi den riuieren vaert van welcken lande die hoef stadt ghelegen is traiectum inferius off vtrecht in duytsche wantet aen duytslant behoert nad ghelegenthept naden seden ende nader heerlicheyt ende nader talen Ende dat volck is groot vā lichaem starck van crachten. stout van herten. schoen van aensicht. eersaem van seden. god ontsiende. ende mild begheren te wouen dan and duytschen. ghetrouwe ende vredsam ꝛc.

Int jaer viij^{c} ende lxiij Als coninck Kaerl verhoerde dat die deney ende noerweghers hollant seer verdoruen hadden. so sat dese coninck op een tijt in brabant in een dorp dat bladel hiet Ende daer was bi hem een edel greue die haghen hiet Ende twee ander jonghe princen Die een hiet walgerus ende die ander hiet dirck Dese greue haghe was oem ouer dese twee want het waren sijnre suster kinder ende coninck lodewijcks wijff van aelmaengen greue haghens suster was daer moey off. Ende dese greeff haghen badt coninck Kaerl seer vriendlicken voer sinen jonexsten neve dirck dat hi hem ghenen woude die provincie van hollant mit een deel van vriesslant want hi doch gheboren ende ghesproten was vanden edelen bloede van vranckrijck Die coninck was seer wel gheneght tot des greuen haghens bede ende consentierdent Ende gaff desen dirck die provincie van hollant mit horen toebehoren

ende een deel van vrieslant Ende maecte een vorstelike ende princelike greefscap Ende ontfenc dirclt tot sinen ghetruwen raet ende mayn Ende die coninclt gaff dirclt hier of beseruen preuilegien ende hantuesten bezeghelt mit des coninclts gulden vingherlijn daer sijn beelde in ghegroeft was sprekende aldus.

Inden naem der heyligher drieuoudicheyt Ic aerl bi der ghenade gods coninclt van vranclrijcle wantet onser cronen toebehoert dat wi onse lieue ende ghetruwe eeren ende weerdighen selken mit gauen ende mit loen van horen dienst So doen wi verstaen allen ghelouighen klorsten luden die nu sijn off namaels wesen selken die desen brieff selken sien off horen lesen dat quam in onse teghenwoerdicheyt haghe die edel graue ende bat ons dat wi ghneuen wouden enen edelen prince gheheten dirclt des prince walgerus broeder die prouincie van hollant mit datter toe behoert dat is van swijthaerdus haghe voert tot voertrappen ende tmichen toe ende mit der tierclt van eg-monde Tot wies bede wi ghenegheht sijn ende weerdelicle ontfaen hebben als recht is ende ghneuen onsen lieuen ghetrouwen mayn dirclt voerscreuen alle dit voerscreuen lant mitten dienst luden die daer nu in sijn off namaels t woenen selken mit bossche mit marsche ende watre ende alle datter toe behoert ende ghebieden dat hem nyement hijn

Anno dm

der in en doe Ende want wi willen dat dese ghifte vast ende ghestade blijue ende ghehou-den worden totten ewighen daghen toe so hebben wi desen brieff bezeghelt mit onsen

Grauen van hollant

gulden vingherlijn Ghegheuen tot bladele int jaer ons heren viijc ende lxviij opten xvi dach inder maent van junius int xviij jaer onser regnacien ons rijcls.

Regnierden

Daer na so gaff coninclt lodewijcle van almaengen desen greefl dirclt dat lant van wasda dat aen die greefscap va hollant lach dat was vrieslant totter louwers toe ons bede will hemme sijnre coninghinne die greue dirclts moey was Ende gaff hem daer beseruen ende bezeghelde hantuesten op sprekende aldus.

In die eer ende naem der heyligher drieuoudicheyt lodewijcle bider ghenaden gods coninclt van almaengen wi doen verstaen onsen ghetruwen die nu sijn off naemaels comen selken dat hemme onse wijff die coninghinne ons bat off wi ghneuen woude onsen lieue ende ghetruwe graue dirclt van hollant een forcest dat wasda hiet ende aen sijn greefscap ghelegben is Ende dat water dat daer doer gaet in wert ende wt wert. weylant ende onlant. bossche ende heyde dat dien forcest toe behoert Ende wi ymmer ghenegheht sijn onser ghetrouwen lede vol te doen ende nijet te weyghenen so hebben wi ghegheuen onsen lieuen greue dirclt voerscreuen dat forcest mit alle sijn toe behoren also alst voerseyt is vrielcle te ghebruken hem ende sijn nacomelingben vrielcl te besitten of te vercopen of e wech te ghneuen Ende om dat wi willen dat dese ghifte ten ewighen daghe ghehouden werde so hebben wi desen brief bezeghelt mit onsen vingherlijn van goude Ghegheuen int jaer ons heren viijc ende lxviij opten derden dach in aprill.

Dirck die eerste alſo ghenoemt des princen ſygiſbertus ſoen vā aquitanien was die eerſte greeff van hollant eñ zeelant ende heer van vrieſlant totter louwers toe xxxviij jaer lanck Ende hi was een ſtout onverueert prince Hi leerde die denen eñ heyden ſtoutelick wt ſinen lande Deſe greeff dirck had een hoech gheboren wijff ende hiet gena eñ was coninck puppijns dochter van ytalien Ende coninck karel die groot was vāder van deſen coninck puppijn eñ hi was oude vāder van gena Ende bi deſen wiue creech greue dirck enen ſoen die oeck dirck hiet eñ die na hem greue wert.

Deſe greeff dirck als hi out wert ſo dede hi tymmeren van groter deuocien ende ſtichtede tot egmont een cloeſter van houte daer hi in ſettede nonnen van sinte benedictus oerden die hi eerlike goeden gaff van ſinen eyghen goede daer ſi eerlicken op mochten leuen Ende in deſen ſeluen cloeſter ſo wert eenre nonnen in gheſeynt van god dat ſi den prince greue dirck ūmanen ſoude dat hi ſoude op doen ſinte aelbrechts graft eñ dat heyligh ghebeente doen brenghen in dat voerſeyde nonne cloeſter Eñ die greue vergaderde veel prieſteren eñ prelaten Ende als die prieſters dat graft op deden ſo vantmen dat heyligh lichaem van ſinte aelbrecht eñ dat cleet daer des

viijc lxviij

heyligheyn vaders lichaem in ghewonden was al heel ende onverteert Ende oeck wert daer gheuonden een gulden cruys op ſijn hooft dat medicijn ende ſalichheyt was tegheyn menigher hande ſiecten Eñ onder ſijn graft ontſprancke een fonteyn die noch huedens daghes veel waters wt ghevelt.

xxxviij jaer

Int jaer ons heren ixc ende een op die ander nonas van october doe ſtarff die edel voorſt greeff dirck die eerſte greue van hollant eñ wert begrauen tot egmont int cloeſter dat hi ſeluer gheſticht hadde.

Int jaer ixc ende twee op die ydus van januarius ſo ſtarff die edel voorſtinne gena ſijn wijff eñ wert begrauen tot egmonde int cloeſter bi horen man.

Dirck die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die anderde greue vā hollant en zeelant en heer vā vriesslant lxxxij jaer lanck Dese greff dirck had een wijff hiet hildegondis ende was coninck lodewijcks dochter van vranckrijck die derde also ghenoemt En bi deser dochter van vrancrijck so wan greue dirck twee sonen en een dochter Die eerste soen hiet aernolt en wert greue na sinen vader En die ander soen hiet egbertus en was eertsbiscop van trier En die dochter hiet aer; luda en wert abdysse vā reynsborch Dese greff dirck na synns vaders doot so set; tede hem die vriesen teghen greff dirck in rebellicheyt Die edel prince greff dirck toech mit groter macht in vriesslant en verde struerde veel van vriesslant en street te ghen hem en versloech hem groot volck off en bedwanese tot onderdanicheyt dat si onlanghe hielden want een jaer daer na quamen die vriesen mit groter macht en verbranden alcmaer haerlem en dat cloester tot egmonde en quamen soe neder tot bi leyden Als greue dirck dit vernam so nam hi sinen castelein te buten van ley; den mit al dat hi mitter haest crighen mocht en al dat lant als si dat vernamen soe quamen si horen prince te buten Ende greff dirck bestreet die vriesen en verwanse en versloech hem alte groten volck off Ende dese strijt gheschiede op die selver stede

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

daer nv dat cloester van reynsborch staet ende was int jaer ix^{c} en lxxxij en die vriesen worden hem onddanich

lxxxij jaer

Int jaer ons heren ix^{c} en lxxx stichtede greue dirck en dede maken dat cloester tot reynsborch en settede daer in ghestelike monicken vā sinte benedictus oerde. en daer na versettede hi die nonnen van egmont tot reynsborch en settede die monic; ken vā reynsborch weder tot egmonde op dat si het mochten beschermen hoer cloes ter teghens die vriesen dan die nonnen Ende dede dat cloester van egmont costelic en starck maken van steen dat voermaels van hout ghemaect was En dese greff dirck gaf der kercke en cloester tot egmonde grote goede te besitten Ende oeck gaf hi den cloester een boeck dat hiet hystoria tripertita en den text vanden vier ewan; gelisten dat buten mit duerbaer ghesteente ghedect was.

Int jaer ons heren ix^{c} lxxxiiij op die and nonas van mey starff greue dirck en wert begrauen tot egmonde bi sinen vader int cloester Dese greue dirck en sijn vader regnierde ind graefscap van hollant C en xxx jaer eerlick Ende verdreuen die worde denen crachtelick van horen lande Ende die greuinne sijn wijff rustede in gode op die derde ydus van aprill int jaer ix^{c} lxxxix en wert begrauen int selver cloester bi horen man.

Aernulphus die eerste also ghenoemt was greue dircks soen ende hi was die derde greue van hollant zeelant ẽn van vriesslant vijff jaer lanck Dese greue nam te wiue lutgaert des keysers dochter van grielen die stephanius hiet ende was der keyserinnen suster van romen keyser otten vijff den anderden Ende si was vander moed weghen van edelen ghesslacht vã romen vanden clommenmeren ghesslacht Ẽn bi dese keysers dochter daer wan dese greue aernout bi twee sonen Die eerste soen hiet dirck die na hem greef wert ẽn die and soen hiet syfridus die hoechgreue was vã ltermarlant ẽn van vriesslant Dese syfridus greue aernouts soen was die eerste heer vã bredewde ẽn voerde die wapen vã hollant mit drie laren stelen ghebrocken van lazuer ghelijck een outste broed naest den outsten plach te voren Ẽn dese syfridus die hoechgreue die verliefde op een schoen joffer die tetburga hiet ẽn was een potstaets dochter vã hoech vriesslant die goldebant hiet ẽn was ghecomen vã romsche goldebloets ghesslacht vã vriesslant Ẽn dese joffer trouwede hi bi hem seluen daer greue dirck sijn oude vad die doe noch leuede ẽn greeff aernout sijn vad seer toernich om waren Ẽn bi dese joffer die vriesinne daer creech syfridus ij sonen bi die outste soen hiet dirck ẽn wert heer vã bredewde. ẽn die and hiet symon ẽn wert heer van

ix[c] lxxxviij teylingen. ẽn die and soen die heer vã teylingen was die bracht sijn wapen vanden heer van bredewde sinen outsten broed ẽn voerde in sijn wapen drie laren stelen vã silver Ẽn vanden heer vã bredewde quam noch na een heer vanden lecke die den witten schilt mitten swarten leewe voerde. ẽn men sel weten waer om dat ic dit scrijue dat is wãt ic hier voermaels tot sommighen heb horen spreken wt hatt ẽn nijt ẽn wt partheyen opten heer van bredewde als dat si ghecomen souden wesen vã bastardyen van hollant vanden eersten greef willem dat alte qualijck ghesprocken is wantet verstaen de loghentael is alsmen mõ waerheyt vijnden sel wãt ic dat onsocht hebbe mit ganser herten so vijnde ic in ouden schriften ẽn in veel onss bezeghelt brieuen die ouds sijn veel jaren dan die eerste greef willem die ic selue gelesen ghesien ẽn in mijn hant ghehat hebbe die die heren vã bredewden vã outs bezeghelt hebben mit groten wetlanghenden zeghelen vã witten was in sittende te peerde ghelijck der primen zeghel vã hollant ẽn hadden die wapen van hollant inden zeghel mit drie laren stelen ghebrocken. ẽn dier brieuen sijn noch veel in hollant ꝛc.

Dese greue arnulphus was een rechtueerdich goet heer van goeden leuen ende deuoet die god seer ontsach. Hi had veel onlusten tegens die oestvriesen ende west vriesen. Op een tijt int jaer ons heren ix^c ende xciij so toech dese greef mit groter macht in vrieslant Ende als sijn volck ghebrect had van dranck ende van dorst op een tijt wantet water sout was so viel die greue in sijn ghebede ende bi godlike in vloyen so wijsde hi den volck een stede daer si grauen souden om varsch water Ende als si grauen so vlopt daer overvlodich goet varsch water wt. ende corts hier na so quamen die vriesen mit groter macht teghen die greue arnulphus ende vergaderde op enen slechten velde in vrieslant in een dorp dat wijnckelmade hiet ende daer wert alte seer ghestreden ende gheuochten ende die vriesen creghen die overhant so dat die edel greue wert verslagen inden strijde mit veel volcks Ende dit ghesciede int selue jaer ix^c ende xciij op die viij kalende van octobre Ende des greuen lichaem wert gheuoert tot egmont int cloester ende daer wert mit rouwen sijn wtuaert ghedaen ende begrauē Ende die greuinne des keysers dochter starff int ander jaer daer na op die anděr ydus in mey ende wert bi horen man int selver cloester begrauen.

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

ix^c xciij

xlvi jaer.

Op een tijt langhe jaren hier na op een witten don-redach als tot egmont veel volcs gecomen was om offelaet soe scheerde die sarcke steen die op des greuen arnulphus graft lach Ende wt den graue quam soe soeten roeck dat alle die kercke daer mede vervullet wert.

Direct die derde also ghenoemt greue arnulphus outste soen was die iiij greue van hallant xlvi jaer lanck Ende hi had te wijff vtilhildes hertoch otten dochter vā sassen die keyser van romen was die anderde otto also ghenoemt ende was keyser otten den derden sijn suster Nochtant waren keyser otte die derde sijn moeder ende greue dirckx moeder twee ghesusteren ende waren des keysers dochteren van grieken Mer keyser ott die anď die had na een dochter van oestenrijck Ende daer had hi dese vtilhilda die greuinne bi Ende bi deser greuinne so creech greff direct twee sonen Die eerste soen hiet direct die naden vader greue wert Ende die ander soen hiet florens ende was greue in oestvriesland ende na oeck greue van hollant Dese greef direct starff int jaer M xxxix op die vi kalende van januarius ende wert begrauen tot egmont int cloester.

Dirck die vierde also ghenoemt greue dircks outste soen was die vijfte greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant ix jaer Dese greue en hadde noch wijff noch kijnt Eñ dese greeff dirck was eens tot ludyck in een steeck spul daer hi in dat steeckspul doot stack des biscops broeder van colen eñ van ludyck . daer vielen hem die heren ouer dy hals eñ wouden hem ouerualle hebben Mer hi ontweet hem vter stadt haestelick . eñ hem worden twee bastaert broeders of ghslaghen Ende doe greeff dirck in hollant quam so dede hi te dordrecht alle die ouerlantsche schepen verbranden die van colen off van ludyck waren Eñ alle die coepmannen worden ghevanghen .

Dese greef dirck soude tot dordrecht doer een clepn straetgen gaen dat men noch des greuen straetken hiet daer wert hi mit een venijnden strael ghescheten doer sijn dye van sijn vyanden van colen eñ van ludyck eñ hi starff in tween daghen daer na op die ydus vã mey int jaer ons heren M eñ xlviij Ende hi wert tot egmont ghevoert int cloester eñ wert daer begrauen mit wenender wtvaert .

Flozens die eerste also ghenoemt greue dircks broeder was die seste greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xviij jaer lanck Dese had te wive des hertoghen heymanss dochter van sassen Ende daer wan hi twee sonen bi Die eerste soen hiet dirck ende wert greue na dy vader Ende die ander soen hiet flozens prince Ende een dochter hiet mechtelt eñ nam coninck philips van vranckrijck te man na hoers vaders doot Ende dese greue flozens was eerst greue van oestvrieslant xviij jaer lanck .

Op een tijt dat greue flozens sijn vyanden had verwonnen so bleeff hi leggen in een dorp hiet hemaert eñ sloech hem daer neder mit een deel van sinen volck om hem te rusten opten middach so quam joncheer alaert des hertoghen broeder vã brabant eñ sloech in greue flozens vermoyde heer eñ daer wert greue flozens verslaghen mit veel edelre manne eñ wel xvi^{c} manne int jaer M ende lxi op die viij kalende van julius ende greue flozens wert ghevoert tot egmont int cloester ende wert daer begrauen mit groter droefheyt .

Gheertruyt die ghemme greef flozens wijff van hollant na greef flozens hoers manss doet so berich te si hollant van hoer kind weghen twee jaer lanck Ende de nam si te mail wobbert van vlaenderen grue lodewijcks soen.

Robbert vā vlaenderen die ghetrauwet heeft ghertruyt van saffen greue flozens wedue die is gemaert voecht vanden jon ghen joncheer dirck van hollant bi den rid dscap ēn stēden vā hollant ēn van zeelant ēn vriesslant ēn regierde tlant van hollant rustelick ēn vredelick viij jaer lanck.

Int jaer ons heren M ēn lxxi quam hertoch godeuaert vā lothrijck ēn biscop willam vā vtrecht mit alten groten heer van volck in hollant bi leyden Ende daer teghens quam greue wobbert joncheer dircks stiefvader voecht van hollant ende daer wert alte seer ghevochten Mer int lest most greue wobbert reijcken ēn verlies den strijt ēn wert verdruen mit sijn wijff ende mit sijn stiefkinder wt hollant ende toech te ghent.

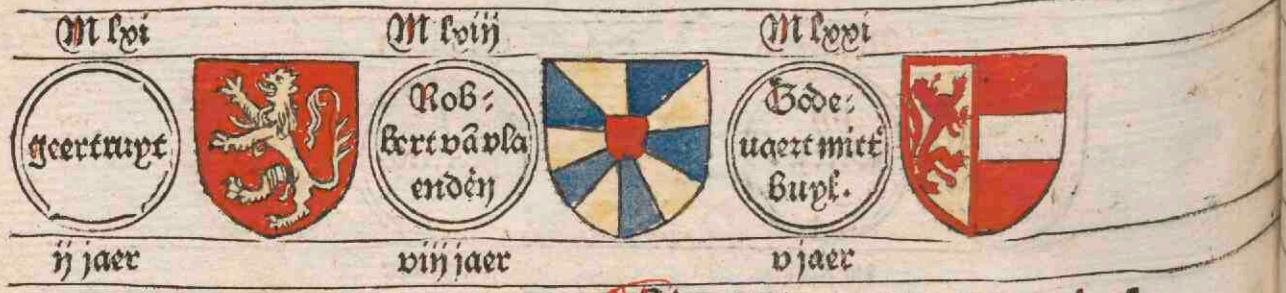

Godeuaert hertoch van lothrijck mitter buyl was greue vā hollant mit crachte vijff jaer lanck Ende hi wert in alten steden ghehult bi groot bedwanc voer een recht lants heer De se hertoch godeuaert stichtede die stede van delft Ende hi dede er een schoen casteel bi malen daer hi sijn woenstat i hielt langhe tijt.

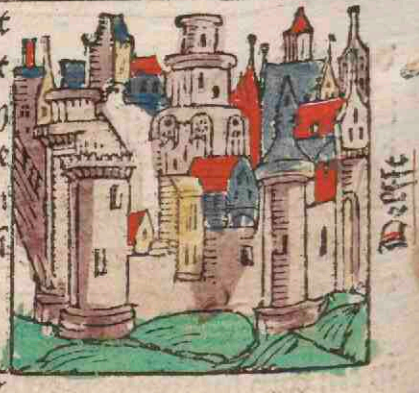

Int jaer M lxxij toech dese hertoch godeuaert mit groter macht op die west vriesen mit hulpe van biscop willams van vtrecht daer hi teghen street ēn want hem off ēn brocht groten weff binnē alemaer Mer doe dat die oestvriesen vernamen quamen si mit groter macht ēn belaghen alemaer ix weken lanck Daer quam biscop willam ēn onsettede den hertoch ēn daer wert seer gestreden ēn daer bleuen wel viij^{m} vriesen doot verslaghen ēn veel werter ghevangen ēn veel onthoeff Aldus wert hertoch godeuaert ghweldich heer heyde van oestvriesslant ēn van westvriesslant.

Direct die vijfte also ghenoemt greue florens soey was die vij greue vā hollant zeelant eñ heer vay vriesslant xv jaer lanck Hi nam eey wijff eñ hiet witikhildis des moghendey hertochs fredericy dochter vay sassey daer hi bi way florens die na hem greue wert Ende eey schoey dochter hiet mechtelt ende was hertoghinne vay oerliens Ende als greue direct lanck hollant mit vrede beseten had so weder seyden hem die vriesey sijn wenten eñ sijn heerscapie ende wouden keyser vry sitten. Daer toech greue direct mit eey alten moghendey heer vay volck eñ street teghen die vriesey in eney harden wijnter eñ way hem twee staende strijdey off optey yse Ende in dey eersten strijt worden wel xl^m vriesey verslaghen Ende indey anderey strijde wel lxx^m vriesey so wijff so may want greue direct dede wijff eñ kijnt doot slaey eñ destrueerde vriesslant alte seer.

Int jaer M ende xci op die vijfte kalende vay december starff dese edel prince greue direct eñ wert tot egmont begrauey int cloester Ende sijn wijff die greuinne starff op die viij kalende vay decembr ende is begrauey bi horey may int cloester voerscreuey.

Florens die anderde also ghenoemt greue directs soey was die vij greue vay hollant eñ vay zeelant heer vā vriesslant xxxij jaer lanck Hi nam eey wijff hiet petronilla ende was des keysers lotharius suster daer hi bi way drie soney eñ eey dochter Die eerste soey hiet direct ende was greue na dey vader Die ander soey hiet florens Ende die derde soey hiet symeon Eñ die dochter hiet hadewijck ende was eey schoey joffer Dese greue was gheheten florens die vett eñ was alte schoey van liue. vredsam vay herten. milde vay aelmissey te ghheuey Ende hi had meer duechdey eñ zeeckeydey day enich vay sineñ voervaders.

Int jaer M C xxiij starff dese edel vorst greue florens op die vi nonas vay meert eñ wert begrauey mit groter wtuaert bi sijn ouders tot egmont int cloester Ende petronella die greuinne gaff veel aelmissey voer hoer manss ziel ende si dede veel goets eñ veel fundierey eñ tymmerey aey dat cloester vay reynsborch Ende si starff op die x kalendas vay junius eñ wert tot reynsborch begrauey int cloester.

Dirck die seste also ghenoemt greue florens soen was die ix greue van hollant van zeelant en heer van vriesslant xxxix jaer lanck Ende hi nam een wijff en hiet sophia en was ottey des palsgreuen dochter daer hi bi wan florens die na hem greue wert van hollant en ock die greue wert van benthen en baldewijn die bischop vā vtrecht wert en pelgrum borchgreue van zeelant ende dit was die eerste heer van voery en liet een emighe dochter die nam den greue van seyn Ende hier off quamen voert die heren van voery Ende noch had greue dirck drie dochteren Als sophia abdysse van reynsberch en petronelle een schoen joffer.

Die keyser lotharius die oen was van greue dirck die gaff desen greeff dirck die greefscap van oestbergben en van westberghen in oestvriesslant.

Int jaer M c en xxviij so toech dese greeff dirck van hollant tot iherusalem en des anderen jaers quam hi weder in ytalien en versocht den paeus innocencius te romen die hem mit groter weerdicheyt ontfinck Ende die paeus innocencius om bede wil des edelen greue dircks so gaff hi dat cloester tot egmonde ende tot reynsborch mit al hoer besittinghe die si nv hebben of namaels hebben mogben dat die selley staen sonder middel onder den stoel van romen Ende die paeus gaff oeck meer ander schoen vryheyt ende priuilegien desen twee cloesteren om bede wil greue dircks van hollant voerscreuen.

Anno dm M C xxviij

Greuen van hollant

vi Dirck.

Regnierden xxxix jaer

Int jaer ons heren M C lxviij doe starff dese edel vorst greue dirck op die nonas van augustus en wert begreuen tot egmont int cloester Ende sophia die greuinne bleeff na hoer manss doot in vasten en in bedinghen en in aelmissen te gheuen sonder oflaten Ende si was sonder twiuel een heylich wijff want god doer hoer mirackel dede bi horen leuen wāt op een tijt was dese heyligbe vrouwe beuaert ghegaen tot sinte jacob in galissen en si quam bi ongheualle onder moerdenaers diese pijnde doot te slaen en hoer clenoede te nemen Mer die moerdenaers bleuen staen en en mochten hem nijt weren noch hoer arch of quaet doen doer die verdient van sinte jacob Ende als die moerdenaers dit saghen versuchten si hem en baden hoer ghenade Ende si bat god om sijn ontfermhertichcheyt dat hijt hem vergaue.

Dese saligbe vrouwe die god lieff had. had twee werff te iherusalem ten heyligben graue gheweest en is nv derde werff ten heyligbe graue ghetoghen en is daer ghestoruen op die vi kalende van october en leyt daer begrauen inder duytscher hospitael.

Flozens die derde alſo ghenoemt greue direck ſoen was die x greue van hollant xxvij jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet ada coninck hynrics dochter van ſcotlant daer hi bi wan direck die na hem greue wert. ende willem greue van oeſtvrieſlant. eñ flozens die domproeſt tutrecht was. eñ wbbrecht prince in ſtermerlant. eñ joncfrou beatris Elyzabeth Adelheydis eñ margriet greuinne vã cleue wert.

Deſe edel greue flozens toech tot iheruſalem ende verſoch vrouwe ſophien ſijnre moeder graft Ende als hi weder quam ſo wert ſijn broeder biſcop tot vtrecht die hi veel hulpen eñ biſtants dede tot des gheſtichts behoeff.

Int jaer ons heren M C lxxxviij was deſe greue flozens ghereyſt ouer meer om mitten keyſer eñ mit veel edel heren dat heylighe lant helpen in te winnen Eñ na veel eñ grote victorie ſo verdronckte die keyſer in een riuier als hem van een cluſe: naer prophetiert was eñ wert mit groten rouwen begrauen tot anthiochien in ſinte peters kercke int jaer M C eñ xc. Ende inden ſeluen jaer ſtarff greef flozens vã hollant tot anthiochien op die kalende van auguſto Ende hi wert begrauen inder ſelver ſtadt in ſinte peters kercke bi des keyſers tomme Ende willem greue vã oeſtvrieſlant greue flozens joncſte ſoen die daer doe mede was mit ſinen vãder verſelede hem na ſijns vaders doot mit hertoch vrederijck vã ſwauen eñ bleeff bi hem vijff jaer lanck na ſijns vads doot eñ ſtreden veel ſtrijden tegẽs die heyden Ende ouermits ſijn behendicheyt ſo ſeytmẽ dat die kerſten dampamiten wonnẽ i egyptẽ dat alte ſtarck was

Ende ada die edel vrouwe eens coninckx dochter greue flozens wijff ſtarff op die iij ydus vã januarius eñ wert begrauẽ int cloeſter te middelkerch in die abdye.

Direck die vij alſo ghenoemt greef flozens ſoen was die xj greue vã hollant xiij jaer lanck Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des edelen greeff direcks dochter van cleue daer hi twee ſchoen dochteren bi wan Die een hiet adelheydis eñ die ander hiet ada Adelheydis wert ghegheuen joncheer heynrick van ghelre Ende ada nam den greue van loen teghen alle der luden will van hollant bi hoerre moeder raet.

Inden jaer ons heren M cc eñ iij ſo wert greef direck ſieck tot dordrecht totter doot toe Ende hi ſtarff op die ander nonas van nouember eñ wert begrauen tot egmonde int cloeſter in ſinte ſteuens capelle.

Ada greeff dirces enighe dochter als greue dirck dood was so ghinc adelheydis die greuinne eñ ontboet heymelick greue lodewijck van loen dat hi sond vertoeuen quame tot hoer opt huus tot haltenae eñ van daer tot dordrecht Eñ als hi quam tot dordrecht so wert die greuinne met desen greue lodewijck van loen eens Ende si gaff ada hoer dochter te man desen greue lodewijck van loen Ende dit dede si al heymelick buten wil eñ weten eñ consent greue willems des oems eñ der ganser lan-den van hollant eñ van zeelant Ende men hielt te hants mede die feest vander bru loft Aldus wert greue dirck die wuwe von sinre dood verwandelt in bruloffte eñ blijscappen Eñ die wtuaert wert afterwert gheset thent die bruloft ouer was.

Willem greue vā oestvriesslant als hi vernam dat die greue vā hollant sijn broe der dood was Ende ada sijn nicht den greue vā loen had so was hi seer vrouwich om sinen broeder Ende toernde hem seer vanden hilick dat sijn nicht bi hoer seluen ghe daen had eñ bi hoer moeder rade.

Greeff willem is op een tijt ghecomen bi rade der heren wt zeelant met een groot machtich heer van volck wt zeelant eñ wt hollant Ende sette sijn tenten eñ pauwel-

Anno dñi yoenen tot rijswijck eñ meynde des anderen dages teghen M ccc iij

greue lodewijck te strijden Greef lodewijck seynde hertoch willem vā lymborch die doe bi hem was tot greue willem om of men yet goets hadde mogen dedinghen eñ den strijt te benemen Mer die selue hertoch quam weder sond soen

Grauen van hollant

Regnierden off vrede ende mochter nijt off maken eñ seyde greue lode-wijck wat hi ghesien had eñ wat hem gheantwoert was Eñ hertoch willem toech van daer wt hollant eñ greue lodewijck bracht op eñ liet sijn tenten staen eñ toech tot leyden wert eñ voert tot vtrecht wert mit groter haest Greue willem is na ghe-uolcht mit sinen volck eñ hebbender veel verslaghen eñ gheuanghen Ende veel vā veel lopens eñ groter moedicheyt dood ghebleuen Eñ som worpen hoer helmen hoer panciers hoer schilden van hem om die lichticheyt ende worden nochtant som dood ghesla-ghen eñ som gheuanghen Ende aldus is greue lodewijck van loen wt hollant verdreuen Ende als greue lodewijck tutrecht quam so gaf hi den biscop die rijdts die hi gheuanghen had voer sijn soudye Ende als dit aldus vergaen is so is greef willem verhoecht mit groter eeren in sijns vaders lant ende is ghemaect die eñ gre-ue van hollant eñ zeelant Ende onlanghe tijt daer na besat greue willem van hol-lant mit sijn ridderscap volpaerts eñ stercken hoer casteleyn van asperen eñ hoer ves-ten eñ wanse Ende het wert na ghedinct.

Willem die eerste alsso ghenoemt greef florens soen ẽn greue dircks broed was greue van hollant ẽn van zeelant ẽn van oestvriesland xix jaer Ende hi was recht oer ẽn erfghenaem der crowen van scotlant Ende hi had een wijf ẽn hiet adelheydis ẽn was des greuen dochter van ghelre daer hi bi wan drie sonen ẽn twee dochteren Die eerste soen hiet florens die na hem greef wert Die ander soen hiet otto ẽn wert biscop vã vtrecht Die derde soen hiet willem die prince Die eerste dochter hiet ada ẽn wert abdysse tot rynsberch Ende die and dochter hiet rychkerda ẽn wert nonne tot rynsborch Ende alsso als ada greeff willems niecht doot was so ontfinc greue willam die greefscap van hollant ẽn van zeelant ẽn van vrienlant te leen van den keyser.

Int jaer ons heren M cc xviij so starff adelheydis die greuinne greef willems wijff op die ander ydus van februarius Ẽn si wert begrauen mit groter eeren tot rynsborch int cloester.

Greue willem nam daer na een ander wijff die hiet maria ende was des hertoghen dochter van lancaster Mer hi en hadder ghen kinds bi ẽn als si starff so wert si oeck tot rynsborch begrauen.

M ij^{c} iij

Int jaer ons heren M cc xviij was inder april die meeste eclipsis solis daermen ye of hoerde seggen sint dat god ghecruyst wert.

i Willem.

xix jaer

Int jaer M cc xxij starff dese edel vorst greue willem op die and nonas in februario ẽn hi wert mit groter wtuaert begrauen tot rynsborch int cloester.

M ij^{c} xxij

iiij Florens.

xxij jaer

Florens die vierde alsso genoemt greef willems soen was die xiij greue vã hollant xij jaer lanck Ende hi nam te wiue mechtelt hertoch heynricks dochter van brabant die een moey was van sinte Elyzabeth des conincks dochter van vngherien Welcke heylighe sinte elyzabeth een beelt van maria der moeder gods in hoer camer had daer si hoer ghebet plach voer te lesen. Ende doe si steruen soude doe dede si dat beelt seynden hoere moyen d greuinne van hollant Ẽn vrouwe mechtelt die greuinne die brocht dat beelt tot des grauen sande ĩ die stercke daert noch is ẽn doet grote miraculen.

Greeff florens die had bi dese greuinne ij sonen ende ij dochteren Die eerst soen hiet willem ẽn wert greue na den vader ẽn na woemsche coninck Die and soen hiet florens prince ẽn drossaert Die eerste dochter hiet adelheyt ẽn was greuinne van henegouwen Ende die ander dochter hiet mechtelt ẽn was greuinne van hennenberch Dese mechtelt greuinne van hennenberch die had bi d graeuen gods vier

dalff hondert kinder ende viij tot eenre dracht Ende biscop otte van vtrecht hoet oem die dedse alle kersten Ende dese kinderkijns worden alle ghedoep in kechenen Ende also vroech als si ghekorstent waren so storuen si alle gader Ende dese kindkijns had si om dat si sach een arm wijfkijn die ij kinder kijns had tot eenre dracht Doe seyde die vrouwe dattet nijt wesen en mocht dat een wijff bi enen man tot eenre dracht twee kind soude ter werlt brenghen daer dit arm wijfkijn seer dweuich om was Ende si bat god oft moghelick mocht wesen dat hi der greuinne wilde verlenen also veel kinder als daghe int jaer comen en dat gheschiede.

¶ Dese vrome greue florens die in allen tornoyen die prijs plach te hebben were doot ghesla ghen vanden greue vā clermont daer hi hem nijt en hude waer om die greue van cleue sloech rechteuoert den greue van clermont mitter hant doot op die selue baen Dit gheschiede te corby op die viij kalende van augusto Sijn lichaem wert ghebalsemt en ghebrocht in hollant daert mit groten rouwen begrauen wert tot wijnsbergh int cloester. ¶ Ende mechtelt die edel greuinne sijn wijff starf daer na int jaer M cc lxxij en wert begrauen tot loesduney int cloester dat si selue ghestichet hadde. ¶ Ende die greuinne vā hennenbergh die alle die kind had die starff

Anno dñi

daer na M cc lxxviij en si lept M ij^{c} xxviij

oeck tot loesduney begrauen.

Greuen van hollant

Regnierden

xxi jaer

¶ Willem die anderde also ghenoemt greue florens soen was die viij greue van hollan van zeelant en heer van vriesland xxi jaer Ende hi nam te wiue een schoen maghet die elyzabeth hiet en was des hertoghen dochter van bruynswijck Ende daer wan hi enen soen bi en hiet florens die na hem greue wert Ende ands en had hi gheen edel kinder Mer hi had bastaerden.

¶ Dese greue willem en was nijt veel out bouen vij jaer doe sijn vader doot bleeff Ende biscop otte vā vtrecht sijn oem die nam dese jonghe greeff willem en florens sijn broeder in sijn bewaermisse en beschermesse en regierde hollant mede bi consente der landen seer eerlick en wel.

¶ Als dese jonghe joncheer willem tot sinen jaren ghecomen was En die lantgreue van doringhen sinte Elyzabeths soen gheheten heynrick die vij jaer keyser ende wemsch coninck ghweest had en ghestoruen was so seynde die paeus bi ghemenen rade der cardinalen enen cardinael die petrus hiet van capadocien ten gulden seyle en was dyalen cardinael van sinte georgius Ende dese seynde die paeus in germanien ende vermaende die koervorsten dat si van nywes koren enen wemschen coninck.

¶ Die voer vorsten verſamede in een ſtadt te woringhen Ende ſloten eendrachtelick joncheer willam van hollant tot enen roemſchen coninck Ende tughden dat hi die machtichſte prince was inden lande vā germanien Ende hoe deſe voer meer open baer wert hoe datter meer blijſcapen was onder die ridderſcap. want deſe willam was van xx jaren ende was ſchoen van liue ſonder baert wit van verwen mit ſwart haer Ende hi minde meer die waepen dan gout off ſiluer.

¶ Ende want deſe nywe ghecoren coninck noch ghen ridder en was daer om bereydemen haeſtelick alle dinck die daer toe behoefliick waren op dat na die manier die keyſer ridder waer eer hi tot Aken die croen des rijcks ontfenghe Ende want veel ridders nv ter tijt hem dien coſt ontſien ſo laten ſi off die feeſt ende ontfaen die weerdicheyt der ridderſcap mit enen halſlaghe. ende daer om ſijn veel ridders die den weghel der ridderſcap off der ridderlicker oerde nijt en weten ende daer om en connen ſi rechte ridderſcap nijt hantieren want alle weerdicheyt of dignitept die ind werelt is gheeſtelick off weerlick daer een toe ghecoren off ghewepen off ghecordineert wert weet hi dan nijt hoe hi dat ghebruken off regieren ſal off weet hijt wel ende hi daer nochtan nijt na en doet ſo en is hi nijt nvt off weerdich daer toe.

¶ Ende om dat een yghelicke ridder off and ſcilt boertighe manne weten moghen die deſen cronijcken leſen wat ridder oerde is ende wat ſi ſculdich ſijn te houden ende wat laſt dat ſi aen nemen ſo ſal ic hier ſcriuen hoe dat deſe edel coninck willem ridder wert. ende wat dat die ridder oerde in heeft ende hoe hi als een voerſten prince mit groter hoghen feeſten aen ghenomen heeft ende beloeff heeft te houden die eerlicke ridder oerde.

¶ Ende als alle ding aldus bereyt was na dattet ewangelium vander hoechmiſſe ghesonghen was ſo is deſe voerſcreuen comine ghebroght voer den cardinael oūmits den coninck van bemen Ende die coninck van bemen ſprack aldus Heyligher vader in uwer weerdicheyt ſo brenghen wi deſen wtghecoren wapenture ende bidden v inniclick dat uwe weerdicheyt ontfaen wil ſijn heyligher profeſſie op dat hi in onſe ridderlicke ghemeinſcap weerdelicke mach ontfanghen ende in ghemeinſcreuen werden Die cardinael die daer ſtont in ſijn ornamenten ende pontificael als hem toe behoerde die ſpracht aldus deſen jonghen toe Nader ghedencktenijſſe des namen miles ſo beduyt miles een ridder dat ſoude weſen dat een ridder ſoude weſen onder duſent ander mannen die vroemſte die duechdelicſte ende die rechtueerdichſte.

Soe behoert toe ten eersten elcken man die ridder werden wil dat hi sy vā edelen bloede gheboren als van ridders aert off meere off dat hijt also vromelick eñ stoutelick ghedaen heeft voer die heyligh sterck off voer den heyligen sterften ghelooue off voer die rechtueerdicheyt ¶ Ten anderen maele so moet hi wesen stout eñ stoen vā moede in manlijcken daden ¶ Ten derden gwoetmoedich teghen dat hem mit onrechte wed staet ¶ Ten vierden eerbaer eñ milt van gauen ter eeren ¶ Ten vijsten sedich eñ wijselick van ghelaet ende van regiment ¶ Ten sesten dat hi also veel goets sel hebben eerst daer hi na sinen staet eerbaerlick op leuē mach ¶ Ende doe dit ghesept was sprack die cardinael totten coninck God die di den wil heeft hier toe ghegheuen die verleen di die wercken also te beleuen Eñ die raet in di alle duechde te volbringhen Amen.

Doe sprack die cardinael totten coninck Hoech mogende prince dit is die regel vā ridderlicker oerde hier na volghende. ¶ Inden eersten alle daghe selleñ si mit jnnicheyden ouerdencken dat liden eñ die passie ons liefs heren ihesu xpristi ¶ Ten anderen maele selleñ si alle daghe miss horen als sijt emich sins te passe mogen brengen ¶ Ten derden dat hi voer dat heylighe sterften ghelooue sijn lichaem eñ sijn leuen
Anno dñi knechtelick mit vrijen wille sel setten ¶ Ten vierden dat hi die heylighe sterck mit
alle hoerre dienres dat sijn alle gheestelicke personen beschermen sal na sinen vermo-
Grauen ghen mit alle sijnre macht voer alle gewelt ouerloep eñ onrecht ¶ Ten vijsten dat
van hollant hi weduen eñ wesen in hoerre noot sel beschermen voer ouerlast onrecht eñ gewelt
¶ Ten sesten dat hi ongherechtighe strijden eñ oerloghen sal vlijen eñ scuwen ende
Regnierden daer ghenen soudije off nemen ¶ Ten seuenden dat hi om den onnoselle eñ onschuldighe te verlossen ghenen teghen wien dattet is een camp om te nemen eñ te vechten ¶ Ten achten dat hi tornieren eñ stellen sal nerghent om anders dan om eerbaerheyt ende ridderlicke oefeninghe ¶ Ten neghenden dat hi den keyser off sinen lantsheer mit allen dat hi vermach i tuych eñ in reuerentien bi staen eñ onderdanich wesen sal ¶ Ten tienden dat hi den ghemenen oirbaer des lants ende des volcks tot horen vordel eñ i horen rechten sel bliuen te helpen eñ sterckē eñ nijt helpen verdoruen ¶ Ten elften dat hi sijn leen goet dat hi vanden leen heer hout off heeft ontfanghen nijt en sel vervremden Mer hem goet eñ ghetrouwe wesen ¶ Ten xij dat die ridders malcanderen eeren sellen. ¶ Ten xiij dat die ridders van malcanderen ghenen quaet seggen en sellen ¶ Ten xiiij dat elck ridder scuwen sel vremde ghiften te nemen om dinghen doer te helpen dringhen. ¶ Ten xv dat hi leuen sal ymmer sonder ouerspul off ander dinghen daer sijn eer mede ghelaect eñ berispt soude werden.

Ende wat ridder nae deser reghelreghe die sallōff hebben op ter eerden ende nae desen leuen besitten dat ewighe leuen.

Ende als dit aldus ghedaen was soe nam die cardinael des coninex handen die hi te samen leyde int missael opt ewangelie dat daer ghelesen was ende sprack aldus Wilstu ridderlike oerde ontfaen mit begheerten inden naem ons heren ihesu cristi ende die reghel die hier voer ghesprokē is na dinre macht vol te doen Die coninck sprack. ja ick. Die cardinael gaff desen coninck doe dese beloft beschreuen die die coninck seluer las in houdende aldus Ick willem van hollant een prince ō ridderscap ende een vry man des heyligen keyserrijcks belye mit minen ede in te ghenwoerdicheyt mijns heren sinte peters ten gulden seyl dyaken cardinael ende legaet des stoels van romen te houden dese ridderlike oerde ende reghel bi desen heyligen ewāgelium dat ick tast mit minre hant.

Die Cardinael sprack tot den coninck dese heyligke beloefte si di een waer off laet al dinre sonden Ende als dit ghesept was doe gaff die coninc van kemen den jonghen nywen coninck enen groten slach mit enen gulden sweert in sinen hals ende sprack aldus Ter eren des almachtighen gods so ordinieer ick di ridder ende ontfangke di danckelick in onsen ghesellscap En denckt dat die verlosser alle der werlt voer Annas den biscop om dinen wilwort in sijn hals gheslaghen ende bespot voer den rechter pylatus ende mit gheselen gheslaghen en mit doren ghecrowent Ende voer den coninck herodes ghecleet mit een mantel ende soe bespot Ende daer na naect voer alden volck aenden cruce ghehanghen Welcke cruce ick di rade ende vermaen di aen te nemen ende te wreken.

Ende als alle dese saltē so feestelick ghedaen waren ende dese nywe ridder misse had ghehoert soe dede hi sijn twempen ende sijn tambueren slaen en stack mit speren drie werff tegens des coninex soen van kemen Ende daer nae sloeghen si toernoy mit blancken sweerden Ende hielt hoff drie daghen lanck in groten eer samen coste ende begheifte alle die princen mit milden gauen in eer saemheyden.

Die Cardinael screeff den paeus enen brieff alle dinck aksoe als daer gheschiet was ende seynde hem die mit enen snellen bode Ende die paeus die hier in verblijt was dat hij dese maer vernomen had ende was seer wel te vreden dat dese jonghe prince ghecoren was tot enen roemschen coninck.

Ende als dese ghecoren coninck drie daghe lanck hoff ende feest ghehouden had Ende opten vierden dach soe toech dese nywe Coninck voer die stadt van Aken ende belegde die all om ende verwachte den tijt off hem yement had willen bestrijden om die keyserlike Crone hem off te winnen Ende als die tijt om ghecomen was die een keyser voer. Aken pleecht te beleggen nader ouder ordinantien

ende hi van mement beſtreden en wort ſo heeft hi die van Aken doen vraghen off ſi hem die poerten op doen wouden ende in laten wille mit lieue off anders Eñ die van Aken hebben hoer poerten op ghedaen ende hebben den coninck in ghelaten eñ hebben hem ontfanghen voer hoer heer op alre heyligher Auont Ende des anderē daghes op alre heyligher dach dede verſamede alle die prelaten ende princen ende leyden deſen ghecoren coninck tot onſer lieuer vrouwen kerck op dat hi daer hoechlic die benedictie ontfenghe nāder manieren der ouder ghewoenten.

Die biſcop van munſter ende die biſcop van mynden die ordinierde in die ſacriſtie ende deden hem ornamenten aen ouer ſijn harneſſ als een dyaken die biſcop van ludick ende die biſcop van vtrecht die leyde hem alſo voert voer den coninc lijken ſtoel tuſſchen hem tween.

Daer was die eertſche biſcop van colen canſellier van jlien ende die ſettende hē tot inden ſtoel der mogenthept ende ſprack aldus Die almachtighe god weerdighe di te heyligher in een roemſche coninck ghelijck dat hi dauid dede salven bij des propheten ſamuels handen te weſen coninck ouer all dat hebreeuſche volck Ende ſittet glorioſelic opten ſtroem des rijcks te doen rechtueerdelick recht ouer alle landen der werlt. Anno dñi

Die eertſche biſcop van mens cantellier van germaniē die neemt des coninges rechterhant ende ſaluet die mitten heyligher olye ende ſeyt aldus die almachtighe god die weerdighe di ghecon ſacriert te weſen een coninck des volcks die dauid deſalven tot enen coninck van jheruſalem bi des propheten ſamuels handen. Graue van hollant Regnierden

Die eertſche biſcop van trier canſellier van gallen die leyde ſijn hande op des coninges hoeft ende ſeyt aldus die heyligher gheeſt moet in di comē der wijsheyt der verſtandenniſſe der kunſt der goedertierenheyt des raets ende der ſterckheyt ende der vreſe gods die moeten begauen ende vervullen di.

Die marcgreue van brandenborch des keyſers Camerling die gheeffte den coninck een vingherlijn aen den hant ende ſeyt aldus Neemt aen dat teyken des ghemeen rijcks dattu alleen die ouerſte heer biſte inder werlt ende datſtu dat roemſche rijck in ſijnre macht behoudeſte ende voer aenuechtinghe der kerckery ende ander vyande beſchermſte.

Die hertoech van ſaſſen des keyſers richter die gaff den coninck een ſweert eñ ſeyde aldus Neemt hier dat ſweert der beſchermeniſſe alſoe die engel brocht dat ſweert den ridder machabeus daer du die rebelle eñ onghehorſamingher mede caſtien ende dwinghen ſulſte op datſtu die goede ende goetwilligher ſulſtu bewaren eñ beſchermen.

Die hertoch van beyeren palenſgreue opten Rijn des keyſers hoeff meiſter van ſinen pallaels die gaff den coninck in ſijn hant enen wonden gulden clot Ende ſprac aldus Neemt dese wonde clot in die hant op datſtu alle die werlt landen moghes onderdanich maken den woemſchen rijck op datſtu Auguſtg moghes ghheeten werden van den volck.

Die coninc van beem des keyſes ſchenker die ſettede hem op ſijn hoeft een gulden crwen ende ſeyt aldus Ontfaet dese blenckende crwen des rijcks op datſtu in vwe miechden der duechden alſo moghes blencken ende ſchinen in die werlt datſtu verdienes die euighe crwen inden hemel Ende hier na die princen die daer bi waren neghen des cominces mogenthept ende riepen hem ſalichept loff ende eer Ende alle die vorſten ghinghen elck bi ſonder ende beloueden den coninck rechte man trouwe. ende dit gheſchiede inden jaer ons heren M ij^c xlviij Ende als dese hoechtijt gheeyndt was ſo hielt die coninck hoghen hoff een vol welke lanc mit groter heerlicheyt.

Daer na tegken die hoechtijt van dertiendach ſo toech die coninc tot colen tot ten heyligken drie coninghen te verſoecken mit ſijn offerhande.

In dien tijden ſo was een meiſter tot colen ende hiet aelbertg van tanenberch ende was een biſcop inder prediker oerde. ende was een groot meiſter inder nigromancien Mer meere in philoſophien Ende alre meeſt in theologien die badt den coninck oetmoedelic dat hi mit hem eten woude opten hogen dertiendach die coninc was in hopen dat hi wat wonderlicx van hem ſien ſoude ende woudet ghern doen.

Ende als die homiſſe wt was ſo ghing die biſcop wt ſijn ſtudeer camer ende ontfenck den coninck mit al ſijn gheſinne ſeer vriendelike. Ende hi leyde den coninck wt eenre ſalen in een hoff off hogaert daer die bomen ſtonden van wonderlike ſcoenheyt ende daer waren dieners. ende daer was alle ding bereyt dat totter werſcap behoeff was Ende in dien tijden ſo was een harde wijnter ende die eerde was op die tijt alle bedect mit ſnee. ende des cominces gheſinne ſpraken onderlinghe. ſalt die coninck hier eten in desen couden hoff. ende als die coninck was gheſeten ende die biſcoppen ende die ander princen ende huusgheſins des cominces elck na ſinre weerden ende verbeyden die ſpiſe. te hant ghinc weech dat yſe ende die ſnee ende daer quam een ſomers hette ende die ſonne ſcheen harde werm ende wt der eerden wies groen gras ende alle die bloemen bloyede in wonderlijcke ſchoenheyt wt elcken bomen wieſſen telghen ende groen bladen ende rijpp vruchten dienen rechtenoert eten mocht Ende die wijngaerde bloyeden ende gauen ſoeten weeck ende hadden ſom rijpe druuen ende die vogelen ſongen blijdelick vā velke ſange ſi alle ůblijden die ó ſaten ende het was daer ſo warm dat ſommige deden hoer dubbelde cleder wt ende ſom ghingen ond den ſchē vāden bomē die dieners brochtē t tafelē menichrehāde ende veelderleit

der spijsen Die coninck verblide hem ende alle die daer atem inden houe die dat wō der saghen Ende ten laetsten als die weerscap ghedaen was ende men op stont vā der tafel so verloes men alle die dienres ende der voghelen sanck der bomen vruchten ende gras bloyende cruyt wt der eerden ende vrees weder als te voren dede eñ elck haestede hem te vuer wert.

¶ Daer na so had biscop aelbrecht den comine dat hi den predicaren sijn broeders woude vercrighen een hoeft stede binnen vtrecht een cloester op te tymmeren vander predikker oerden eñ dat hi daer sijn aelmissen toe ghenen woude die coninck die consentierde sijn bede.

¶ Die coninck toech daer na nederwert tot vtrecht daer hem die biscop otte sijn oem van hollant mitē prelaten ende borgheren seer vriendelick ende hoechlick ontfenghen Eñ hi is ghworden borgher tot vtrecht. ende doe coste hi enen bredē slechten campe daer niement teghen en seyde ende gaff die den broederen in rechter aelmissen een cloester op te tymmeren ende daer toe een somme gouts mede te tymmeren.

¶ Die coninck gaff oeck op die tijt der stercken vrijheyt ende preuilegien Eñ oec
Anno dñi gaff hi der stadt van vtrecht vrijheyt ende preuilegien Alst beschreuen staet Inder cronijcken van vtrecht int ije ende leyn blat.

Greue van hollant
¶ Daer na toech die coninck in sijn greefscap in hollant daer hi mit groter eren ende weerdicheyt ontfanghen wert Eñ hi dede inden hoghe tymmeren een coninclick pallaes daer hi van hoghen saken des rijcks te recht sat die stadt lude ende die
Regnierden borchsaten die gaven goet willichlick den coninck tinss ende brochten in des keysers camer so dat sijn camer ouervloedich rijck wert ende groot van schat wert.

¶ In desen tijden so vernam greue johan van henegouwen die coninck wellems suster te wiue had dat sijn swagher roemsse comine ghecoren was so toech hi mit sijn wijff comines willems suster in hollant totten coninck ende was daer een wijl bi in groter vrientscapē Als dit greue gwido van vlaenderen ende margriet sijn moeder die greuinne vernam so toech greue gwido of ghye mit veel voles in henegouwen ende van henegouwen alte samen sloete ende casteelen meeste deel Ende meende greue johan van henegouwen sinen ouderen broeder also wt henegouwen te houden.

¶ Greue johan van henegouwen die claechde dit coninck willem sinen swagher Ende comine willem heeft haestelick een groot mogende heer versamet. ende toech daer mede in henegouwen ende heeft daer greue gwido wt verdreuen ende brochter sijn swagher ende sijn suster weder in. wast den vlemingen leff off leet.

¶ Margriet die greuinne van vlaenderen greue ghyen moeder die dit seer woernde ende meende si voude coninc willem zeelant of lopen daer dese edel coninc cleyn sorghe off had Ende als die greue van henegouwē weder in sijn lant was so woech dese edel coninck in brabant tot hertoch heinrick sinen oem.

¶ Margriet die greuinne ontboet tybout den greue van ghysen eñ wolfaert den greue van bromio ende veel ander heren ende gaf hem gwot soudie dat si walcherē ende voert zeelant soude helpen winnē ende seynden ghye ende johan van dampier hoer soen mit desen heren ende mit alden volck te schepe om zeelant te winnen ende eerst walcheren.

¶ Coninc willem seynde daer teghens flozens sinen broeder mit gwoter heeruaert in zeelant op dat hij margrieten hoer smadelike houerdye weder staen mocht die hertoch van brabant als hi dit vernam arbeyde hi seer om dese onuede tot rusten te brenghen ende maecten enen dach tot antwerpen om den strijt te benemen Ende alsi onderlinghe aldus spraken hielden tot antwerpen drie daghen lanc soe ontboet margriet all heymelick hoer capiteyns van horen heeruaert ende meende scalelick dat si sonder merren varen souden in walcheren dier wijll datmen dedinghde Eñ si toghen darwaert mit so veel volcks dat si flozens des coninces broeder ghetweest waren ende si quamen aent lant aen een stedekijn dat westcappel hiet daer si opt lant traden onuersaghet.

¶ Flozens des coninces broeder die lach mit gwoten volck wt hollant ende wt zeelant aen die duney bi westcappel. ende als hi die vleminghe vernam soe woech hij mit enen stouten moede mit sijn volck teghens die vleminghen in hozen hoep daer hi enen ouer moeden segh vacht crachtelick teghens sijn vyanden daer alte vreselick seer gheuochten wert ende die vlaminghen wozden veruaert so seer ende liepen onsedelick te scheep datter bi vijftich dusent verdrenctenEnde daer wertter also veel dood gheslaghen dat si ten enckel toe int bloet stonden ende vochten so datter wel .l dusent wert dood gheslaghen alsomen ouer raemde Ende daer wertter bi vijchtich dusent gheuanghen alsomen ouer sloech. ende greue ghye wert daer gheuanghen eñ hi was gheschoten in sijn dye daer hi nye aen en ghenas Dit gheschiede int jaer ons heren M ij^c liij op sinte martijns dach translacio Eñ oeck wert daer gheuanghen willem van dampier margrieten joncxsten soen ende die greue van ghysen ende die greue van bremio ende dese gheuanghen wozden all gheseynt in hollant eñ si wozden all naect ontcleet sonder die heer scappen Ende coninck willem quam in zeelant ende was seer verblijt vanden groten segh eñ hi dede al dat ghemeen volc vanden vlaminghen al naect ouer seyden in vlaenderen Ende elck nam gwen aer weten off gwen rijse daer si hoer scamelheyt mede bedecten ende toghen all naect in vlaenderen ende si seyden dat si daer gheweest hadden.

Dese paeus jnnocencius verblide hem seer in des coninces voerspoedicheyt Ende hij begheerde dat hij comen woude te romen ende verfuelen die heylighe apostolen ende den stoel van romen ende ontfanghen die ouerste benedictie ende die keyserlike crone. Die coninck wel heymelick mit xij peerden te romen als een pelgram ende vernam herde wijselick die staet van jtalien ende quam alle heymelick bij den paeus inder stadt van veneetgen daer hem die paeus mit groter herteliker vrientscap ontfenc ende hielden bi hem een tijt mit vriendeliker ghesellscap Ende die paeus gaff om des coninces bede wil den abten van egmonde te draghen ornamenten als een biscop mit meer ander preuilegien.

Daer na ouerdroech den coninck mitten paeus dat hi weder in neder lant trecken soude ende bestellen sijn landen ende sijn dinghen ende comen dan mit groter solemnyteyt te romen ende ontfanghen die benedictie ende die keyserlike crone. ende nam mit vrientscap oerloff aenden paeus ende troech heymelick wt ytalien dattet die lombaerden nijt en wisten ende quam int hoghe almaengen daer hi mit alre groot eer ende weerdicheyt ontfanghen wert van alden princen ende steden Ende al wert tet hem ghroepent ende ouer ghekruert mit alle cleynoden die een keyser toe behoren ende reliquien ende heylichdom.

Anno dñi

Greue van hollant

Reginer den

Ende als die coninck in almaengen alle dinck had wel beset ende hi hem bereyde weder te trecken in ytalien ende voert te romen om die benedictie ende die keyserlike crone te ontfanghen so begonnen die vriesen te verwoeden ende te vechten naer hoer oude ghewoent Die coninck die nijt en woude emighe stricht of werringhe achter ruggh laten. ende woude die onghehorsam vriesen eerst bedwingen eer hij op tot ytalien troech ende quam haestelick tot vtrecht.

Corts daer na so troech die coninck mit heerecracht in vrieslant ende verwan die vriesen die hem altoes onghehorsam waren Ende dede tymmeren een casteel bi alcmaer dat tornborch hiet tot horen ewighen toren.

Corts daer na inden wijnter so begonden hem die vriesen weder te verheffen te ghen hollant Ende die coninck troech weder op mit alre groter heermaert weder op die vriesen Als alle die wateren bevroren waren ende dat mē ouer al ouer reysen mocht ende haestede hem om dattet ijs vast lach om den seghe te crighen als hi voer ghehadt had Mer die leste salde en ghesciede nijt als die eerste Want willem heer van brederode die een hoftman ghemaect was vander eenre betaelghen die vacht teghens die drechters die hi verwan Die coninck sat op sijn peert ende bereichte selver die ander betaelghe ende socht enen selteren weech tot hoech houtwoude. ende alsdie coninck voert reet mit een deel eer dat grootste deel vanden volcke aen quā Ende sijn peert brack int ijs ende die coninck storte mitten peerde Ende die vrie

sey lagher ghescholen mit lagher in riet bosschen ende quamen wt mit groten volcke ende sloeghen den coninck dat hi versmoerde in sinen helkem ende verslooghen alden conincs volck dat hi bi hem had eer sijn meeste volck te helpen comen mocht Ende die vriesen creghen die moet en vochten so vreselick tegens dat hollantsche volck want hem die hollanders te mael seer weerde Mer die vriesen creghen die overhant Dit ghescheide int jaer M ij^{c} lv opten vijfden kalende van februarius.

Dese edel coninck was xxi. jaer greue van hollant Ende in die xxi jaren was hi omtrent viij jaer weensconinck Ende doe wert volbracht die propheäie die sibilla langhe tijt te voren had ghesept dat willem een weenss coninck soude vanden vriesen doot gheslaghen werden.

Onden seluen jaer M ij^{c} lv jonchfrou rijchaerd des voerscreuen comes suster stichtede een nonnen cloester in hollant in afdaet haers broeders ziele in haers vaders wt hoff Ende dede daer setten nonnen vander premonstreyt dat comes velt hiet Ende mede tot haers selfs ghedencteniſſe dat si oeck goede ende volbracht int jaer M ij^{c} lvi. sterff die hoechweerdighe vrou Elizabet die weensche coninghinne Ende wert begrauen tot middelborch int cloester van premonstreyt.

M ij^{c} lv

xlij jaer

Florens die vijfte alsoghenoemt coninck willems soen was die xv greue van hollant xlij jaer hij had te wive beatrix greue ghyen dochter van vlaenderen daer hi bi wan dirck florens willem ot ende johan die na hem greue wert Ende drie dochteren als beatrix mechtelt ende margriet coninghinne van enghelant Ende als die glorioſe coninck willem verslaghen wert was dese florens sijn kijnt mer een halff jaer out Ende florens die dwasset comic willems broeder ende des kijnts oem die nam dit kijnt in sijnre hoeden ende wert voecht ghemaect bi den ganssen lande Ende hij berechte die greefscap van hollant ende van zeelant seer wijselick ende eerlaerlick drie jaer lanck mit groten vrede en hi gaff den zeelanders beseruen koren daer si noch zeelant mede berechten.

Daer na wert hi gequest tot Antwerpen in een tornoy so dat hi daer na sterf Ende wert gheuoert tot middelborch ende wert daer int cloester begrauen.

Die hertoch van brabant die nam doe dat kijnt in sijnre hoeden ende in voechdien want hi des kijnts out oem was en berechte die greefscap een wijl tijts Mer oem ouerdaet sijnre dienres wert hi wt hollant verdreuen.

Daer na tzey die hollanders greue ott van ghelre die eey out oems soey was vā
dey jonghey tijnde van hollant dat hi voecht soude wesey vandey tijnde. Daer te
gens tzey die zeelanders Adilheydis greuinne van henegouwey dat hoer man
des tijnts voecht soude wesey Ende van deser tweedracht ghescheede eney groty
strijt daer van beyden sijden veel ludey dot bleuey Mer die hollanders mitey gre
ue van ghelre wonnē dey strijt eñ die greue van ghelre bleef mit craeht des tijnts
voecht.

Ende als dese jongha greff tot sinen jarey ghecomen was so regierde hi duech
delīck ende wel Ende int jaer ons herey M ij^{c}. lxxij soe ghebuet joncheer flozens
gwte heruaert ende versamede eey machtich heer van volck ende toech heey tot
westvriesland wert. om dat hij sijns vaders ghebeent mit craeht haley woude wt
westvriesland ende brenghet weder in hollant.

Daer teghens quamey die vriesey ende sloegey der hollanders dot vijf hondert
ghewapent indey strijde daer mede dot bleuey heer wermbout vtey haghe ende ael
brecht sijn soey heer direct van maephorst ende heer ghertjt sijn broeder heer ghertjt
van haerlem heer jacob van wassenaer bernt vtey haghe ende heer wouter die vrie
se belyuwe van kermerlant Ende als die hollanders so veel wapentureu verlozey
hadey so wetten si achterwert ende toghey tot heyld toe op dey slechtey acktey d
si de anderwerff stredey ende daer bleuey dot ouer vij^{c} vriesey

Anno dm

Graue van hollant

Daer nae indey jaer ons herey M ij^{c} lxxxij soe toech greue flozens noch mit
gwter macht in vriesland tot hoechtwoude daer hij teghens die vriesey street ende
hi wan dey strijt Ende daer wordey meer dan vi^{c} vriesey verslaghey ende veel ghe
uangey Ende indey seluey strijt wert eey out vriese ghenangey ende die melde eñ
wijfde waer coninckt willem begrauey was Ende greue flozens dede daer soeckey
ende vant also ende dede doe sijns vaders ghebeent op grauē ende dedet selbey was
schey ende dedet leggha in eey nywe kist ende voerdet tot vtrecht daermē dede seer
costelick ende statelick des cominds wtuaert Ende als dit ghedaey was so voer hi
van daer mit gwter costelicheyt eñ brocht sijns vaders ghebeent in walcheren tot
middelburch daer sijn wtuaert oec seer statelick ghedaey wert alst betaemde Mer
eer greff flozens wt vrieslant toech so dede hi fundierey eñ tymmerey eey casteel
tot widenesse teghey die vriesey.

Regnierden

Indey jaer ons herey M ij^{c} ende lxxxij optey xiiij dach in decembr so was al
te gwtey storm van wijnde ende daer of quam alte gwtey vloet van water daer in
verdrencteu veel menschey ende beestey ende was eey alte yammerlijke plaghe.

Doe toech heer dirck van bredewde bi goet dunckē des greuen florens ende hi verſamede veel ſcepen ende woede in vrieſlant ende verghiſelde al tlant Want niement den anderen te hulpe comē mocht ouermits den water ende wan alſo dat alinghe lant ſonder ſtrijden ende toech weder tot greue florens.

Ende als die waterē weder cleyn worden ſo dede greue florens maket vier caſtelen voer die vrieſen die ſterckſt waren Als midenblick Emughennenborch middelborch ende nyuerborch.

In deſer tijt openbaerde in Miten een man ghelert inder ſwerter kunſt eñ ſeyde dat hi was keyſer vrederic die veel manneñ had die keyſer frederics dienſtmānen hadden ghedweest ende veel heymelicheden dinghen openbaerde hi daer hi veel prinsen des rijcks mede verleyde mit menighen lantē die vrieſen quamen voer deſen keyſer ende claechde dat hem greue florens groot gewelt ende moyniſſe had ghedaen Daer ghing deſe bedriegher ſitten te recht in keyſerlijcke ghewāde eñ gheboet den greue florens dat hi voer hem quaem te recht teghens die vrieſen eñ toen de ſijn preuilegien die hi had ouer die vrieſen Ende ghebood den biſcop van vtrech dat hi greue florens daghen ſoude te women in muſſen voer den keyſer binnen xlij. daghen na dat hi die weet creech. ende als greue florens dit verhoerde ſo ſcreeff hij deſen bedriegher aldus Eij weetſtu nijt dat die keyſer frederic in voer tyden verſmoert bleeff bij ſinen huusghenoten Ende du eij biſte nijt die grootmoedighe keyſer vrederijck du eij biſte oec nijt enighe prince in Miten daer om eij houde ic nijt van dijnre bedriechniſſe. eñ deſe meiſter wert int laetſt ghevanghen vanden biſcop van tolen ende daer leet hi al ſijn bedriechniſſe ende hi wert daer ghebrant.

In deſen tijden ſo had biſcop johan van naſſouwē elect van vtrecht dat ſlot vā vredelant verſet aen ghijſbert heer van Aemſtel om een ſomme van penninghen Ende dat ſlot van montfoerde aen hermen heer van woerden. ende na deſen biſcop johan van naſſouwen ſo quam een ander biſcop ende hiet biſcop johan van zirick ende die woude mit des ghheſtichts hulpe beyde die ſloten loſſen ende boet den heer vā aemſtel ende den heer van woerden elck hoer ghelt weder mer ſi en woudens nijt ontfanghen ende wouden die twee ſloten mit machten houden teghens des biſcops danc daer die biſcop om oerloechde Ende die biſcop eñ dat ghheſticht baden greue florens om hulpe ende bijſtant Ende greue florens die quam eñ beleyde vredelant ende heer coſten van reneſſe die quam daer mit die zeelanders ende ſtreet teghens ghijſbert van aemſtel van greue florens wegen ende wan den ſtrijt ende ghijſbert wert ghevanghen ende aernout ghijſberts broeder gaff dat ſlot te vredelant op in greue florens handen Ende greue florens toech voert voer montfoerde ende wan dat oeck hermen van woerden off. ende hermen en dorſt in ſijn lant nijt bluen eñ toech weck.

Daer na een wijl tijts so wert een soen ghedingt ende ghemaect tusschen den greue florens mitten biscop ende ghijsbert van aemstel ende hermen van woerden dat greue florens namaels jammerlick becoft mit sinen liue van dese twee verraders ghijsbert ende hermen Want die soen wert ghemaect in deser manieren Als dat ghijsbert ende hermen voerscreue beloude trouwelic te houden daer si ond te pe setten al hoer goet dat si teghens den biscop van vtrecht noch teghens die greue van hollant hem nymmermeer versetten en souden mit rade noch mit dade. ende si souden greue florens sweren voer sinen cost hude ende trouwe Ende die biscop soude sijn casteleyn weder hebben ende behouden in sijnre macht. ende dit seggben wert vast gemaect mit instrumenten ende si hebbent ghesworen ende beloefte te houden ende besegghelt dat si namaels qualick hielden ende hier mede was alle ding ghesoent.

Die greue florens settede wt sijnre herten alle nijt ende toern want hi nam ghijsbert van aemstel ende herman van woerden ende maecte se sijn ouerste ende heymelicste rade Mer ghijsbert ende hermen die horen haet ende nijt niet vergheten en consten die verbonden hem heymelick mit een ende mit ghijsbert van velsen tegens greue florens horen prince ende horen leen heer ende die si sijn ghesworē raet waren ende hoer broet heer was Ende si hebben gherijt van velsen ghesent tot Camerijck daer was des conincs raet van enghelant die biscop van duraens. ende die heer van kuuck van des hertoghen weghen van brabant Ende twee rade van des greuen raet van vlaenderen daer si ouer dweghen mit ghemenen rade ende int heymelick sloten dat men den greue florens leuende vanghen soude ende seynden den coninck van enghelant die hem in euigher vanghenisse soude houden wāt si d off ghequele waren ende dat mē johan sijn soen soude maken greue van hollant die des conincs dochter had te wijff.

Anno dm

Greue van hollant

Regnieren

Die edel greue florens die van deser verradenisse nijt en wiste die onlanges te voren een eerlike woeninghe ende pallaes maken dede in haerlemer hout dat der voghelen sanct hiet Ende inden hagbe daer hi mit jonchheren ende mit jofferen in wildernisse des stadelijcken te jaghen plach ende ridderlick spul te hantieren plach

Ende hier om inden jaer ons heren dusent twee hondert ende sess ende tneghentich doe reet greue florens tot vtrecht om dat hij versoenen woude een tweedracht tusschen den ridders van suyen ende die van aemstel ende van woerden die des greuen raet waren Ende die greue ghinc inden doem te tercken ende nam mit hem een deel ridders ende daer quam een wiuelijn also dat god heer in seynde ende gaf greef florens enen brieff in die hant die hij sinen secretarius dede lesen daer in ghescreuen stont Al dg conincs kint edel prince ghedenct dat die ghene die die psalm maecte die ppheterde ende seyde al dg Die mā mijns vreden d ic in hoepte die mijn spijse at

Sheuet grote vertredinghe ghemaect op my Mer greue floréns die groot moedich was en achte op dat veers nijt ende hielt hoghe feest mitten prelaten en̄ mitten borgheren ter maeltijt. ende nadien eten ghinghi leggen slapen. ende nadien slaep meende hi den dach in blijder ghselscap voert te eynden. ¶ Ende als hi een corte wijle gheslapen hadde so quam ghijsbert van aemstel ende weckede hem wt den slape ende dat hi mitten valcknaers wt der stadt rede want daer veel wilde voghels inden velde saten Die greue die ghenuecht hadde inden herspul om voghel te vanghen haestede hem ende nam een schoen sperwer op die hant en̄ reet mit luttel ghesins spelen mitten voghelen wt der stadt en̄ wert aldus mit heymelicke verraet wt der stadt omtrent een halff mile ghelept daer lach hermen van woerden mit veel ghewapent ende bracht op ende om singhelden den greue al om Ende ghijt van velsen die tast te den greue eerst aen Ende daer teghens die greff als een onuersaecht man werp den sperwer off ende toech sijn sweert ende meende hem te verweren ende had lieuer te steruen dan hem den verraders gheuanghen te ghheuen Mer dat en halp hem nijt veel Want die verraders die hem nijt en scaemden en̄ hadden nochtan des voerscreuen greuen cleder aen horen hals ende hadden des seluen daghes binnen vtrecht sijn spise ghegheten sloeghen hoer handen aen den greue ende vinghen desen hoghen prince mit aldus groten verraet die si alle heymelic voerde inder nacht opt casteel te Muden. ¶ Ende binnen desen quam dat ruimoer van deser haestelijcker hoetscap die menicht menschen herten verueerde ende bedroefden. ende dat ghemeen volck van kermerlant van vriesland ende van waterlant quamē ouer hopen tot muden om den greue te verlossen. en̄ als dit die moerdenaers vernamen vloghen si haestelijc ter mitten gheuanghen greue ouer slooten ouer velt ende ouer onweghen En̄ daer teghens quamen die van neerden ghelopen mit groten hope om horen heer te verlossen Waer om die vluchtighe in anxt waren want die kermers volcghde mit groten volck ende die dorp lude die daer omtrent woenden Ende dat peert daer si den greue op ghebonden hadden was cleyn ende mocht den sloet nijt ouer lopen en̄ viel mitten greue int water dien doe ghijt van velsen nijt wt getrecken en conde ouermits vanden groten volck waer om dese ghijt die een fel hert hadde stack den seluen greue mit sinen sweerde xvi. wonden daer hij aen sterff ende ruumde mit enen snellen peerde achter wert op dat casteel te cranenborch Hermen vā woerden reet haestelick buten lants ende lach hier ende daer ende sterf in ellenden ende in armoeden Ende ghijsbert van Aemstel reet oeck haestelick ende heymelick wt den lande ende had armoede ende had vrienden buten lants die hem teten gauen En̄ all hoer goet wert hem beyde ghenomen. en̄ binnen desen so quamen die kermers ende vonden den greue noch halff leuende ende sinen Adem trecktende ende spracken noch een luttel Ende si venghen een der moerdenaer knechten die si mit aen sien des steruende greue dode mit menigerhande pinen Mer die greff sloech sijn oghen op inden he-

mel eñ gaff sinen gheest op ende ruste de in goede op die vijfte kalende van junius Ende wi hopen dat hi gherewent was inden hemel om sijn bitter martelie Eñ sijn lichaem wert gheuoert tot reynsborch int cloester eñ wert daer bi beatrix sijn wijf mit groten rouwen begrauen.

Ende als dit behoerlick ghedaen was die greue van cleue die greue Florens neve was versamede een machtich heer wt hollant ende besette cranenborch all om mit een swaer besitte ende wan dat casteel ende venc daer op heer gherijt van velsē Ende dese moerdenaer die lide de ende seyde open baerlick voer allen den volcke die vertrademisse. ende dese heer gherijt wert die alre swaerste pijn aen ghedaen diemen enighen menschē doen mocht eñ word op een rat gheset. ende al dat Aemstel woerden ende velsen toe behoerde off aen ghinc tot inden neghenden grade totten tienden grade toe die worden ghedoot of ewelick verdreuen. ende cranenborch wert neder gheworpen totter eerden toe. eñ men toech voer dat casteel te muden mer men van ter nyement op ende dat bealmen dirckt van haerlem te bewaren.

Anno dñi

Ende die greue van cleue nam doe voert hollant in sijn bewaernisse ende daer

Greue van hollant

teghen ghaf van henegouwen tzeerier van ludick die nam suut hollant in sijn bewaernisse eñ bleef woennē tot sinte gheertruden bergh eñ van deser tweedracht wert grote onruste.

Regnierden

Daer na worden die heren van hollant ende zeelant te rade dat si om horen jonghen greue johan seynden wouden die was bi den coninck van enghelant om dat si hem int lant hebben woude die greue florens soen was.

Die regael abt van Egmonde heer florens ende heer dirck heer van bredewde ende heer heinrick van leyden casteleyn eñ heer willem van Egmonde ridders die voeren ouer die zee in enghelant ende baden den coninck dat mit sijnre gunst moch de joncheer johan mit hem ouerua rē want dat lant van hollant sijns nijt onbeerē en mochte Coninck eduwaert die ontfenck dese boden seer vriendelick ende deden bestellen scepen mit alre groten tierheyt daer hi joncheer johan ende sijn dochter mede ouer seynde in hollant Mer want hem die wijnt nijt wel mede en was so quam hi in zeelant aent lant Ende bleef bi heer wolfaert vander veer.

Johan die eerst al so ghenoemt greue florens soen was die xvi greue van hol-
lant iiij jaer ende hi had te wiue Elizabeth comine eduaerdg dochter vā enghelant
Mer hi en creech daer ghen kinder bi Ende doe hi eerst int lant quam wt engle-
lant doe was hi langhe bi heer wolfaert den heer vander veer ende die regierde de-
sen jonghen greue ende settede die hollantsche heren meest van hem.

Inden jaer ons heren M iij^c xcvij doe woude greue johan dwinghen die vriesen
ende quam mit groter heer cracht binnen alcmaer Ende daer teghens quamen die
vriesen herde manlick ende hadden te samen ghetoghen alle die macht van vries-
lant om enen swaren strijt te vechten Ende als beyde parthien te samen ghecomen
waren so werdter alte seer ghevochten want die hollanders eñ zeelanders bevoch-
ten die vriesen aen twee betaelgen ende versloeghen ouer vier dusent vriesen ende
die ander ontliepen hem Eñ vanden hollantschen heer bleeff doot die heer van arc
kel ende johan vander doertoghen eñ mit hem twee ander goeder mannen van wa
pen Ende als die biscop van vtrecht dit vernam dat die vriesen den strijt verlorē
hadden so voer hi ouer in vrieslant ende predicte daer des paeus aflaet teghens dat
hollantsche volck die vriese beloudē den M iij^c xcv
biscop te helpen Ende quamē haestelick
ghewopt mit veel schepen tot monikē dam
Die poerters van haerlem ende die kee-
mers mitte waterlanders quamē daer
teghens mit groter heervaert ende bestre iiij jaer
den stoutelick dat vriesche volck Mer corte keerden hem die vriesen vanden strijde
ende pijnden hem te scepe te comen ende weyden weech Mer int vervolghen wartter
alte veel doot ghesla ghen Ende als die biscop desen strijt verlozen hadde liet hi sijn
groot scip daer bliuen ende ruede mit een cleyn boetkijn ouer ysel.

Inden jaer ons heren M iij^c xciij op die iiij kalende van nouember so sterf gre
ue johan van hollant tot haerlem Ende dese greue johan die was alleen onder all
den princen van hollant die sonder ridders naem sterff ende sonder kijnder ende hi
wert eerlick begrauen tot reynsborch int cloester Ende Elizabeth die greuine sijn
wijff die voer weder in enghelant ende nam den greue van erffoerd daer nae tot
enen man.

Johan greue van henegouwen ende was adilheyden cominc willems suster soe die was die xvij greue van hollant van zeelant ende heer [illegible] vrieslant vijff jaer [illegible]ckt Hij had een wijff hiet philippa ende was des greue[illegible]chter van lutsellenborch broeder tot kemen daer hi bi wan willem die na hem greue wert ende johan van leemont ende heinrick canonick tot camerijck en margriet greuinne van arabien Adelheida greuinne van cleermont Maria greuinne van kartanoys Mechtelt vrouwe van nyelle.

Dese greue johan inden eersten beghinne van sijnre heerlicheyt so toech hi in zeelant mit heercracht daer hi teghens die onghehoersaemheyt here johans van renesse seghe vercreech mit groter loue Als heer johan van renesse aldus verwonnen was inden eersten strijde soe toech hi tot cominck aelbrecht den woemschen cominck om hulp ende seyde hem dat die greefscap van hollant aenden woemschen rijck ghecomen waer nae greue johans doot van hollant Ende hier om quam dese cominck aelbrecht al heymelijken neder ende seynden aldusdanigen brieuen doer al dat lant in hollant Thet sullen weten alle luden dat aelbrecht die onuerwonnen woemsche cominck mit cracht willvereninghen aent woemsche rijck die greefscap van hollãt

Anno dñi — wanttet si sonder oer ios. die cominck taerl — M iijc xcix

Greuẽ van hollant — wilen eer greff dirckin sten gaff Ende in den jaer M iijc so quam dese cominck Aelbrecht tot nymweghen om die greefscap van hollant te bedwinghen Ende brocht mit

Regnierden — hem den eertschen biscop van trier ende vã — v jaer

colen mit veel princen ende vorsten des rijcks Ende daer teghen quam greue johan tot buutsweerde beneden nyemweghen daer hi sijn tente op wechc mit groter heercracht optenoũ vanden walle Ende dede besoeken tot veel stede inden [illegible]ale waer hij best mocht ouer dat water comẽ mit sinen volcke om des cominc[illegible] bestrijdẽ Mer die cominck die vanden woernen tot nymwegen neder sach van verren ende sach die veelheyt der lanmieren ende des volcs ende meende dat heer johan van Renesse hem bedwogen hadde ende toech achterwert tot cranenborch op dat hi des anderen daghes weer toghe weder in oestenrijck.

Die eertsche biscop vã colen om des comincs eer te bewaren dedinghde daer tusschen enẽ vrede en seyde daer een seggen vast voer willoert in deser maniere Als dat greef jan die soude den conic enẽ man eet doẽ en hem trouwe te wesẽ en die conic ũlyede hẽ die greefscap. en doe dit gedaen was doe keerde die vorstẽ wedr totẽ hueren

Ende die zeelanders die te laet quamen in des comincs hulp mit heer jan van Re-
nesse lieten hoer scepen staen bi huesden ende vloghen te voet in vlaenderen ende be-
woefde daghelicx die naeste dorpen in zeelant Ende greue johan vervolchde dese voer-
uluchtighe als hi snelste mocht ende vant die scepen die si beghreuen hadden. Ende
verboet heer johan van renesse sijn lant ende sijn goet de yldе hi onder den ghenen die
hem ghebolpen hadden.

In desen greue johans tijden so gheschiede in hollant een wonderlick teyken dat
een voerteyken was der tocommender dooshept. Daer openbaerde een man op
een peert die vermaende alt volck dat sij hem wapenen soude ende lopen haestelick
opten oeuer vander zee ende steerven die vyanden Ende hier om liep al dat ghemeē
volck totter zee om die vyanden te beuechten ende saghen dat water vervult mit
ontallijcken scepen Mer die scepen bleuen all verborgen. ende die man mitten peerde
verboesmen oft een droem off droch gheweest hadde dat niement eyn wist waert all
bleeff.

Int jaer ons heren M iij^{c} ende ij optē elfsten dach in julio was eē groot strijt
in oostrijck tusschen cominck philips van vranckrijck den vetten ende greue rob-
brecht van vlaenderen daer die vlaminghe den seghe wonnen daer bleuē doot jonc
heer johan van hollant greue iohans ouste soen van henegouwen ende van hollant
des goeden greue willems broeder.

Daer na inden jaer M iij^{c} ende iij versamede greue ghye van vlaenderen veel
wtuer vorey vnder schap op dat hij mit ghewapender cracht walcheren mocht be-
uechten Ende daer teghen quam jonckheer willem greue johans ouste soen heerde vro-
melick ende sloech hem veel vlamingher off doot ende venckter veel ende voer ouer
in casant daer hi veel vlamingher doot sloech Ende keerde weder mit groter eren ende
mit segher ende sonder merren versamede greue ghye anderwerff groot volck op
dat hi dat zeelansche volck verslaen mocht daer mede ende wan middelborch.

Daer teghens quam auderweerff jonckheer willem van hollant mit een groot
heer ende street twee strijden op enen dach die een voer der veer ende die and voer
aermuden die hi leyde verloes ouermits verraet Ende jonc heer willem toech
weech ende quam binnen zyrickzee om ander volc Ende greue ghye volchde hem na
sonder merren ende beleyde die stede van zyrickzee seff weken lanck die hi seer moy-
de mit scutte ende mit slinghren Ende ten lesten dede jonckheer willem der stede voer
te al heymelick op ende dede groten schade int heer datter voer lach Ende versloech
hem off xv honderet vlamingher.

Ende doe besette joncheer willem die stadt ende voer in hollant daer hi eē groot moeghende heer vergaderde om zyricxzee te onsetten · ende quam mit biscop ghyen van vtrecht sinen oem mit veel volcs ende quam an duuelant aen ende meynden des anderen daghes te varen tot zyricxzee Mer des nachtes worden si ouerualden vanden vlamminghen bi opset heer jan van renesse ende quamen inder nacht ende bestreden joncheer willems heer eñ des biscops ghyen eñ daer wert alte seer gheuochten als dat die een vrient den anderen sloech want si makanderen nijt en kenden om die donckerheyt vander nacht Eñ daer bleeff doot heer willem vā hoorn domproest tutrecht ende heer Claes persijn ridder heer willem van haerlem ridder heer direct van sulen ridder heer zweer van keuerweerd ridder ende veel ander goeder manne̅n · ende biscop ghye wert gheuangen ende veel goeder ridderscaps ende borghers wt hollant ende wt dat sticht van vtrecht eñ werden in vlaenderen gheseynt mit biscop ghyen ende in vaster hoeden gheset Ende joncheer willem van hollant quam heymelick van zyricxzee ende is nauwe mitten liue ontgaen ende hij toech in henegouwen tot greue johan sinen vāder ende claechde hem sijn misuall.

Anno dm

Greue van hollant

Ende doe greue ghye vernam dat joncheer willem in henegouwē was so toech hi bi heer janss rade van renesse mit veel schepen ouer die mase in noert hollant eñ alle die steden ende dorpen ghinghen in sijn ghenade sonder haerlem alleen

Regnierden

Die hertoch johan van brabant die creech in sijnre machten al zwt hollant mit sinte gheertruden bergh te behalue̅n dordrecht en creech hij nijt. Mer hij toech voer dordrecht ende lach daer v daghen voer Ende ten laetsten schoet hi dat vuer in dordrecht ende verbrande die een helft vander stede.

Daer nae toghen die van dordrecht wt mitter macht ende veriaechden den hertoech van brabant wt zuut hollant ende sloeghen hem veel volcs off ende volchgeden all tot des hertoghen bosschen toe ende daer schoten si dat vuer in ende deden groten schade ende dreuen groten woe wt brabant Mer die meeste deel vander ridderscap wt zuut hollant die waren all bi die van dordrecht Ende daer na streden die van dordrecht tot yselmonde ende versloeghen omtrent twee dusent vlamminghen Ende die greue hadde daer quaet ghenoch dat hi ontquam.

Ende als die greue ende heer jan van renesse vernamen dattet binnen vtrecht soe qualick stont onderlinghen soe is hij binnen vtrecht ghecomen ende creech vtrecht in ende sette daer schout ende schepen van sijnre weghen ende badt der ecclesie neerstelick datmen biscop ghye dat bisdom naem ende datmen willem van gulick stoer tot enen biscop Mer die ecclesie namen hoer beraet

Slangh̃e ghenoech Heer witte vã haemstede die greue florens bastaert soen was die lach in spriczee so toech hi wt spriczee mit een hogh̃e boet en̄ seylde buten om en̄ quã tot sant voert en̄ is voert ghecomen tot haerlem daer hi sijn bannier onde vã jon: heer willems weghen Ende als die stermars en̄ westvriesen en̄ oestvriesen dit ver: namen so sijn si al bi hem gheualle en̄ riepen god si ghe̅loeft dat ons dat bloet vã holl lant toe ghe̅seynt is.

Ende heer witt die toech rechte voert wt om die vlamingh̃en te weder staen en̄ doe si quamen tot hygedom beneden haerlem daer ghemoete hem een grwot heer van vlamingh̃en die si alle mael verstoegh̃en. daer toegh̃en hem die vriesen al hoer harne ss wt en̄ cleder en̄ worpen al hoer doden op enen hoep en̄ seyden dat sal een teyken we: sen dat den vlamingh̃en den weeh wisen sal op een and̄ tijt als si weder comen daer hietet noch manpat.

Doe die maer doer dat lant van hollant ghinck dat heer witt mitten stermers en̄ vriesen die vlamingh̃en verslaghen hadden Ende men dat tot delfft vernam doe was daer een die ockenberch hiet die nam die bannier in̄d hant en̄ riep dat ghecrij̄ hollant hollant Daer jaechden die van delft alle die vlamingh̃en wt der stadt ende sloeghender veel doot Daer na quam heer witt van haemsteden tot leyden daer hi veel vlamingh̃en verstoech en̄ vinck en̄ sommighe quamen wt leyden en̄ quamen te delft en̄ waenden daer vry te wesen daer volchde hem heer witt mitten vriesen en̄ be: liep die vlamingh̃en tot delft opter straten en̄ sloechen meer dan vijff hondert doot en̄ die straet hiet noch die vlaming straet en̄ veel waender ouer die vest te swimmen die daer verdroncken.

Ende als greue ghye dit vernam so scheyde hi con sijs vã vtrecht en̄ toech hey melick en̄ quam in zeelant en̄ vergaderde veel volcks op eynwe ende beleyde die stede van spriczee noch weder mit swaren besitt.

Jonchheer willem van hollant die was in henegouwen en̄ screeff aenden comine philips van vrancrijck diemen die vett hiet sinen swagher dat hi hem te hulpe qua me in sijnre noot tegh̃en die vlamingh̃en Die comineck seynde in jonchheer willems sijns swaghers hulp drie hondert en̄ vijftich gwoter sceep mit top casteley ende mit maersen vol volcks vã wapenen Ende vijff gwoter ghelepen mit volck wel toe ghe: maect om te vechten Ende die comineck screeff op wat tijt dat hi die sceepen wachten mocht Doe quam jonchheer willem in hollant en̄ versamede alle die sceepen die hi mochte Ende heer witt van haemsteden quam mitten vriesen en̄ stermarlanders en̄ waterlanders en̄ vielen al bi jonchheer willem mit horen sceepen en̄ wouden bi hem se uen en̄ sterven en̄ quamen geuaren doer noerdgouwe op sinte laurenaus dach daer sagh̃en si dat franssche heer comen daer si seer in verblijt waren.

Greue willem van hollant als hi dit voer waer hoerde dat die coninck vā daer ghetoghen was so verbrande hi alle die dorpen die bi der riuier stonden en̄ weech weder in hollant ongheschaeyt.

Greeff willem als biscop ghye sijn oem dood was soe nam hi in sijnre machten die heerlicheyt van woerden en̄ van aemstel en̄ dwancse aen hollant en̄ sette daer sijn baelyuwen en̄ sijn scouten en̄ seyde dat die twee heerlicheyden den biscop sinen oem ghegheuen waren voer sijns vāders erue en̄ dat si nijt recht van die verraders van aemstel en̄ van woerden aen hollant ghecomen waren.

Int jaer M cc xxxiij quam coninck philips van vrancrijck mit groter heer cracht neder in die greefscap van vlaenderen Ende in sijn hulpe quam dese greeff willem van hollant die sijn tenten gheboet te setten bi casselberghe Ende off hi van daer tusschen dedinghen mocht na sijnre ghewoenten aen beyden parthyen vrede off soen.

Die vlaminghen haesten hem seer vanden berghe neder te comen en̄ meende den coninck onuerhoets in sijn tente dood te slaen Ende als greue willem dat vernam so haeste hi hem om dit verwoede volck mit strijden te ghemoeten en̄ sonder merren Ende die coninck mitten sinen ende greeff willem mitten sinen quamen ghelijck aen en̄ daer wert anyelick seer ghevochten Ende greeff willem wert van sinen peerde gheslaghen daer hem sijn heren truwelick bi stonden en̄ bescudden sijn lijff manlick Als heer dirck heer van bredewde. heer jan heer van arckel. heer alaert heer van egmonde. heer philips heer vā wassenaer. heer jan heer vā haemsteden. heer aernt heer van cruninghen. heer jan heer van pallaen. en̄ heer willem van duuoerde en̄ meer ander die om hem en̄ bi hem waren Ende die vlamingher verloren den strijt Ende daer bleuen meer dan vi^{m} vlamingher dood en̄ veel ghuanghen die nijt e weech en conden comen En̄ joncheer willem van hollant greeff willems soen wert daer van den coninck ridder ghesleghen.

Anno dm

Greuen van hollant

Regnierden

Int jaer ons heren M ccc xxxvi op die vij ydus van junius starff dese edel vorst greue willem en̄ wert mit groter wtuaert begrauen tot valencijn in henegouwen Ende vrouwe johanna sijn wijff die begaf die werlt daer na en̄ ghinck in een ghestelick nonne ebdesse van sinte kernaerdus oerde ghelegen fontanelis Ende starff daer int jaer M ccc xlij en̄ wert daer eersamelick begrauen.

Willem die vierde alſo ghenoemt greue willems ſoen was greue van henegou-
wen van hollant van zeelant en̄ heer van vrieſlant viij jaer lanck Ende hi had te wi
ue johanna des hertoghen dochter van brabant Mer hi en creech ghen kinder daer
bi Deſe greeff willem heeft alle ſijn leuen die wapen ghehantiert.

Deſe greef willem is ghetoghen mitten coninck van ſpaengen en̄ mitten coninck
van granaten in heydeniſſe ende had den menighen ſtrijt teghen die heyden die hi veel
verſloeghen en̄ ſijn mit vechtender hant ghecomen tot iheruſalem ten heyligher gra-
ue daer hi hoer offerhanden dede en̄ ſijn ghesont weder thuus ghecomen Ende als hi
thuus gecomen was ſo heeft hi alte coſtelijken hof ghewen inden hagh daer menich
groot heer was en̄ menich edel man.

Ende daer na is greeff willem ghereden in een tornoy tot benay ī normandyen
en̄ daer wert ghſeyt van allen heren van vrienden en̄ van vyanden dat deſe greeff
willem was die beſte en̄ die vroemſte greue van al ter ſtenrijck.

Daer na is greeff willem ander werff ghetoghen mit groter macht in heydeniſſe
mitten duytſchen heren vā pruſen en̄ heerde en̄ brande en̄ wan veel ſteden en̄ dorpen
in heydenſcap mitten hoghen meyſter van pruſen en̄ toech voert en̄ verſocht dat hy
bigghe graft noch anderwerff Ende eer hi op M iij^c xxxvij
die reyſe toech ſo ontboet die keyſer lodewijck
deſe greeff willem ſinen ſwagher dat hi hē her
toch van hollant maken ſoude als hi bi hem
quaem want hi die hoechſte ende voꝛſtelicſte
greue was van al neder lant Mer greeff wil viij jaer
lem die woude eerſt ſijn reyſe op die heyden noch eens doen.

Daer na wert keyſer lodewijck inden ban ghedaen vanden paeus johannes die
xxij Ende die koervorſten deden deſen greeff willem aen ſoeken om hem keyſer te ma-
ken want die paeus hadde keyſer lodewijck ghepriuiert vanden rijcke Mer greue
willem en wouder nijt aen want keyſer lodewijck die leefde noch en̄ die had greeff
willems ſuſter.

Inden jaer ons heren M ccc xlij ſoe gheſchiede in die ſtede van amſterdam een
groot mirackel vanden heyligher ſacrament dat een ſieck menſche ontfanghen hadde
en̄ ouer gaff en̄ int vuer ghegoten wert.

In deſen ſelven jaer ſoe was des anderen daghes in januarius een groot eertbe-
uinghe in hollant en̄ in anderen landen.

In deſen tijt ſo was een camp gheuochten van enen ſmit teghen een jode die on-
ſer lieuer vrouwen keelt ſmādeniſſe ghedaen hadde.

In den jaer ons heren M cccc xlv als greef willem van allen sinen gheten repsen weder thuus ghecomen was so versamede hi een groot heer van volck daer hi die oestvriesen mede bestriden woude Ende als die greue alle dinck bereyt hadde die tot dser heruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht ende beleyde die stadt alst beschreuen staet in die cronijcken van vtrecht int C C ende xxv blat.

Ende als greeff willem vander stadt van vtrecht gheteghen was so en liet hi nijt off van sinen begonnen wercken Ende hi vergaderde teghen den herst wed een nyewe groot heer van volck ende toech inder maent van september op die oestvriesen te scepe ouer die zee Mer des greuen heer voer onsedelick ouer die zee aen dat ombeslotene lant waer om dat ghemeen volck onuersiens quam in groot ongheualle.

Heer johan vā henegouwen heer vā bemont des greuen oem die quam mit veel scepen aen die zuyt syde van sinte odulphus op een velt hiet dat zuder veen ende sette daer sijn tenten bi den ouer vander zee ende een deel der hollanders liepen opt lant sonder merren ende en verbeyden dat grootste heer nijt en liepen som bi stauerren ende in
Anno dm sinte odulphus cloester onsedelick ende ginghen stoutelick teghens die vyanden Ende die vriesen quamen stoutelick ende wredelick ende vochten teghen hem ende creghen die
Greuen ouerhant ende versloeghen meest alle dien hoep.
van hollant Greeff willem die van dsen ongheualle nijt en wist die voer aen die noortsyde van sinte odulphus ende ginck daer opt lant stoutelick wt sinen scepen mit vijff hon
Regnierden dert goeder mannen die bi hem waren Ende en verbeyde die ander scepe mitten groten heer nijt ende dede dat naeste dorp verbernen Die vriesen die hier starck op wachten quamen wt hoer laghen ende besteeden den greue ende die greue mitten sinen verweerden hem alte stoutelick ter doot toe Mer die vriesen creghen die ouerhant ende sloeghen den greue doot ende veel ander dat sijs nijt en kende Ende die ander scepen quamen oeck aen tlant om dat verste heer te ontsetten Mer die vriesen hebben so vroselick daer teghen gheuochten ende versloeghen alte veel vanden hollantschen volck ende verdroncten daer veel int wt ende in gaen vanden scepen Ende dese bloedighe stryde ghescheide int jaer ons heren M cccc ende xlv op die seste kalende van october ende ghescheide op die stede daer die greuen van hollant te recht plegheen te sitten als greuen van oestvrieslant.

Ende greue reynolt van ghelre mitten bruynen hoefde die voerseyde dit doe hi greue willem wt der vonten hieff Als dat dese jonghe greeff soude noch vanden vriesen verslaghen worden.

Ende in deser heruaert bleuen doot die heer vã hoey die heer vã waelkoert die heer vay lingij die heer vay many die heer vay aentonghen die heer vay haemste-
den die heer vander merwey haenwoedsey Ende heer ghertjt mitten haerde heer wil-
lem vay naelwijckt heer symon eñ heer direkt broeders tot teylinghen heer gwido broeder tot aspeey heer jay heer reynaer eñ heer willem broeders tot montfoerde heer direkt vay santhorst heer direkt eñ heer hermey vay sweteey heer flozens broeder tot merwey heer ogier vay spaengey heer ghertjt euer heer alsaert vanden horst heer willem vay donghen heer direkt vã waelkoert heer wolfaert vã reymerswael heer ghertjt vay flozevijk heer claes oem eñ heer hammuchouwer ridders ende noch wel xy ridders daer toe eñ veel schiltboertighen manney eñ hozghers eñ vroem wapen-
tuers daer toe die god ghenadich wil sijn.

Ende des tienden daghes daer na so voer ouer in vriesslant heer martijn die com-
menduer vay haerlem vay sinte johans oerden Ende hi vant onder allen den doden
luden des edelen greeff willems lichaem bi stenlicke teyltenen Ende daer toe viij he-
ren eñ ridders vanden voerscreuen heren Ende greeff willem wert sijn lichaem ghe-
uoert eñ begrauen in een cloester vã sinte bernaerdus oerde ghehetten flozie campe
eñ die ander viij heren voerscreuen worden daer mede begrauen.

Ende als die keyser lodewijckt die greef willems suster te wiue had vernam dat die edel prince greeff willem vay holkant sijn swagher doot ghebleuen was op die vriesey eñ ghecy kinder after ghelaten en had so meende hi dat die greefscap vay hol-
lant aeny den woemschen rijckt bestozuen was Mer dat en mocht nijt wesey want si
erfft altoes op dat naeste lijff leuende aenghesien datter veel greuen eñ oeckt greuin-
nen vay holkant ghestozuen sijn sonder kinder Ende is altoes ghererfft op dat naes-
te lijff eñ die outste Ende alsoe als margriet keyser lodewijckts wijff vay keyey
greue willems outste suster was so bestarff henegouwey holkant zeelant ende vries-
lant op margrieten der keyserinnen Ende also als die keyser hoer may eñ voecht
was so gonde hi eñ consentierde sijnre keyserinnen dat si hoers vaderlike erue selue
besitten ende regieren mocht Ende vrouwe johanna greeff willems wijff die noch
na hertoch wenselijn vay lutzenborch te may nam die leefde xxi jaer na greue wil-
lems doot.

Margriet keyserinne van wonen greeff willems outste suster van holland die was greuinne van henegouwen van holland van zeelant ende vrouwe van vriesland vijff jaer ende ix maenden Ende daer na was si iiij jaer ende iij maenden greuinne vā henegouwen alleen Ende si had bi den keyser lodewijck drie sonen Die eerste soen hiet hertoch willem Die and soen hiet hertoch aelbrecht Die derde soen hiet hertoch lodewijck cominck van cracauwen ende ott marcktgraue van brandenborch ende elyzabeth coninghinne van vnghrien.

Dese keyserinne quam neder in holland mit groter eerheyt daer si hoechlick ontfanghen wert van alden heren ende ridderen ende steden ende vriendelick ontfanghen ende ghehult wert van alden landen van henegouwen van holland van zeelant Ende si beloefde den landen ende een yghelick in sinen rechten ende vryheyt te laten ende een yghelick recht ende vonnisse te doen ende si gaff horen landen ende luden milde gauen ende dede hem gracie ende gaff hem meere vryheyt ende beter priuilegien dan si voer hadden Ende si maecte vrede mitten ghestichte van vtrecht ende mitten biscop van sinte margrieten dagh int jaer van ylvi durende tot twee jaer na dien dagh tot sinte margrieten dagh toe anno ylviij.

Anno dñi

M iij^{c} ylo

Grauen van holland

Regnierden

vijff jaer

Daer na die keyserinne die beual hoer ampten ende officien ende besette hoer landen ende toech weder in beyeren ende bi den keyser Ende daer na so quam si weder in holland ende in henegouwen mit hertoch willem horen outsten soen Ende si beual hertoch willem horen soen bi consent der ridderscap ende der steden dat lant van holland ende van zeelant ende van vriesland te regieren van hoere weghen als ruwaert vanden lande Ende hi soude der keyserinne jaerlicx vry wt ghneuen y^{m} ouder schilden Ende si behielt henegouwen ende daer ghinck si leggher wāt die keyser was doe recht te voren ghestoruen Ende waert dat hertoch willem dese ghelden nijt en betaelden so soudē alle die voerwaerden dot ende te nijt wesen ende hier worden zeghel ende brieuen of ghegheuen.

Daer na inden jaer M ccc ende ylix so toech hertoch willem i henegouwen totter keyserinne synre moeder ende scout hoer quijt van alken beueel ende ruwaertscap van holland ende zeelant ende hi en gaff hoer hoer ghelt nijt dat hoer verschenen was Ende hi toech van daer in beyeren.

¶ Inden jaer ons heren M ccc enʒ. l. als hertoch willem aldus in keyserij was enʒ die keyserinne bleef in henegouwen so weren twee parthyen in hollant onder den heren daer den ghemenen luden groot onghual off ghecomen is Die een parthye die hiet die cabbelyaus daer die oerste off waren die heer van arckel die heer van egmonde enʒ heer ghenijt van heemstercke enʒ meer ander ridder enʒ knechten Die and parthye hietmen die hoecks daer die oerste off waren die heer van brederoden die heer vander leck die heer van bimehorst enʒ veel ander ridderen ende knechten Dese parthyen die stichten in hollant weer enʒ brant enʒ veenghen enʒ sloeghen eick den anderen dat daer te voren in hollant nye ghesien en was.

¶ Die cabbelyaus parthye die ontboden enʒ screuen al heymelick aen hertoch willem dat hi quaem enʒ naem hollant weder in sinen handen al had hijt sijnre moeder die ruwaert scap quijt ghescouden si soudent hem mit machten wel helpen houden al so dat si so menighe bode seynde als dat hi al heymelick tot gorkom is gecomen.

¶ Daer toghen die van delft enʒ ander steden wt enʒ haelden hertoch willem in daer die sommighe hoer wil seer mede dreuen enʒ daer wert hi ontfanghen enʒ ghehult in alle steden van hollant zeelant enʒ vriesland bouen der huldinghe diemen der keyserinnen ghedaen hadde enʒ si noch leefde.

¶ Ende als die hoecks parthye dit saghen so toghen si totter keyserinnen in henegouwen enʒ claechden horen noot Doe ouerdroeghen die cabbelyaus mitten steden sonder in hollant enʒ besetten der hoecksen casteln enʒ worpense al neder want si hadden den heer tot horen wille.

¶ Die keyserinne die dit seer woernde die ontboet hertoch willem horen soen horen oueren moet waer om hi hem onderwant hoer heerlicheyt Hertoch willem ontboet hoer weder dat die heerlicheyt enʒ landen sijn waren ende sweet hoer aen dat sise hem ouer ghegheuen hadde mit zeghel enʒ brieuen.

¶ Daer quamt so verre dat die moeder enʒ dat kijnt leyden malcanderen dach om te strijden om die heerlicheyt vā hollant Die keyserinne brocht mit hoer ī hoer hulpe veel groter heren enʒ goeder lude wt henegouwen enʒ wt enghelant die hoer suster die coninghinne vā enghelant haer ghesent hadde Ende si quam mit al dit volck te scepe om in hollant te wesen enʒ quam īd masen tusschen den briel enʒ des grauen sande Daer teghen quam hertoch willem teghen sijn moeder mitten noortholland stermarlanders westvriesen enʒ waterlanders enʒ wt zeelant vrouwe mechtelt van voeren mit hoer hulpers Ende daer wert een strijt so groot enʒ so swaer enʒ bitter dat tet langhe in die waech scale hinelt om die ouerhant te crighen so datter int leste verloes die keyserinne den strijt Ende daer bleeffer so veel verslaghen enʒ verdroncken dat twee ghetijden lanc die mase wot was vanden bloede Ende die keyserinne die dede hoer seyl op trecken enʒ voer in enghelant Ende in desen strijde soe bleuen veel edele manne enʒ goeder lude wot meest wt enghelant enʒ oeck wt henegouwen

Ende wt zeelant bleeff dwot heer costen vā vnesse ende heer flozens van haemstede mit veel goeder manney Ende die heer vā bredewde die wert daer gheuanghen mit veel goeder ridder manney dien si veel off scatten Ende desen yammerlichen strijt tusschen die moed en dat lijnt gheschiede op die masse bi den swarten wael int jaer ons heren M ccc li op sinte martijns dach translacio Ende daer na wert dat oerloghe gheseent Ende die keyserinne behielt henegouwen hoer leuen lanck Ende hertoch willem bleeff greue van hollant zeelant en van vriesslant.

Int jaer M ccc lv op die ander kalende van october starff die keyserinne in henegouwen en si wert begraue tot valencijn en regnierde in henegouwen x jaer en in hollant mer vijff jaer en ix maent.

Int jaer M ccc li so sach broeder symon en johan andries soen die pelsmakers kinecht tot delft daer si quamen gaen ouer die plaetze een schoen kercke driuen i die lucht en bleeff hanghen op die stede daer thants die nywe kercke staet en dat sach men alle jaer omtrent onser vrouwe lichtmissen dach durende bi xxx jaren tot dat men screef M ccc lxxxi doe wert daer een houten kercke gheset ende die noed gods daer in die bi miraklen gheuonden wert.

Anno dm M iij^{c} l.

Greuen van hollant

Regnierden vij jaer

Willem hertoch in keyseren der keyserinnen ontste soen was greue van hollant van zeelant en heer van vriesslant vij jaer en van henegouwen nader keyserinnen dwot drie jaer En hi had te wiue mechtelt des hertoghen heynrichs dochter van lancaster wt enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese hertoch was seer ontsien van sinen vyanden. ende hi had oerloghe teghen dat stichte van vtrecht en teghen biscop jan van arckel Ende hi toech int stichte en sach voer dat huus te nyenvelt dat hem op gheghreuen wort en dat oerloghe wert gheseent tusschen stichte en hollant Ende dese hertoch willem creech dat lant van huesden aen hollant want dat lant van huesden ende meer ander landen daer omtrent dat had van ouden tijden den cleefschen heren toe behoert. Ende die heren van huesden waren ghesproten van broeder scheydinghe wt den huse van cleue ende worden aen dat lant ghegoet Ende men hielter van cleue te leen tot dattet die greue van cleeff dat leen den heer van huesden quijt schout ende beliefde dat den greue van hollant datment van hollant voert te leen houden soude Daer na soe was een heer van huesden ende hiet johan ende die en had gheen sonen mer hi had een enighe dochter die had te man greeff johan van saffenberch ende huesden bestarff op die dochter Ende greeff johan van

Saffenberch die vercoft dit lant van hueſden den hertochinne van brabant vrouwe johanna Ende hertoch willem en woude dat nijt hengen dattet aen brabant bliuen ſoude wantet ſijn leen was Ende het wert daer na mit contracten ghemaect dat vrouwe johanna hoer ghelden en oncoſten weder had en hueſden bleeff aen hollant.

Int jaer ons heren M cc lviij georgijn ſo wert dſe hertoch willem greue van hollant ſijnre ſinnen bijſter en berooft ſo datmen ſettede in ſeltenen hoeden daer hi in bleeff xxx jaer tot dat hi ſtarff.

Die cabbelyaus parthye wouden die vrouwe hertoch willems wijff hebben tot ruwaert des lants Die hoecks parthye en wouden die vrouwe nijt hebben want ſi gheen kinder en had bi hertoch willem daer die heerlicheyt van hollant op comen mocht Mer ſi ontboden hertoch aelbrecht wt beyeren die des voerſcreuen hertoch willems broeder was dat hi quaem in hollant en berechte ſijns broeds heerlicheyt Ende als hertoch aelbrecht quam in hollant ſo wert ouerdraghen mitten ghemenen lande als dat hi ruwaert ſoude weſen van henegouwen van hollant van zeelant en van vrieſlant en hi ſoude ſijns broeders wijff der hertochinne ghenen alle jaer tot horen liue gijn ouderſchilde en daer mede ſouden die parthyen beyde hoecks ende cabbelyaus mede verſoent weſen en te vreden weſen dat ſi onlanghe hielden.

Hertoch aelbrecht die ſette heer jan van bloemenſteyn vander haelyuſcap van vrieſlant en berualſe reynolt des heren ſoen van brederoden Dit bolghen hem die cabbelyaus en ſi leyden laghen op caſtricommer ſant inden duinen om den heer van brederoden en ſinen ſoen doot te ſlaen Die heer van brederoden die hier nijt off en wiſt ſeynde ſinen ſoen reynolt mit een deel lude om die haelyuſcap te ontfaen en ſi quamen op caſtricommer ſant doe braken die cabbelyaus wt horen duinen en runden tot joncheer reynolt Ende als hi ſach dat ſi hem meenden ſo runde hi mitten ſinen tot caſtricom inder kercken mer ſi beliepen daer in vanden afterſten die ſi doot ſloeghen Die luden vanden dorp quamen tot ontſet dſen joncheer reynolt en den ſinen ſo datter nijt meer off en quam op die tijt Doe dat gheſchiet was een deel van die dat ghedaen hadden reden opt huus tot hemſtercke dat heer wouters was vā hemſtercke en een ander deel reden binnen delft.

Daer na omtrent ſinte martijns dach inden winter ſoe toch hertoch aelbrecht voer dat huus tot hemſtercke om dat heer wouter dſe ondadige lude op dat huus onthouden hadde En van dſen heer was hoeftman en maerſcalck heer dirck van pallanen die na heer van aſperen wert die daer voer lach yi weſten lanck En heer wouter gaff dat huus op in des hertoghen handen en voer in zeelant te ghyſel tot des hertoghen ſeggen.

Ende binnen dese tijt allsmen noch voer heemsterckt lach soe quamen binnen delft heer ghijsbert van nyewenrode heer jan van kerue naem heynrick vand woert gherijt wijssen ende ander veel lude tot viijc man toe ende toghen mit die poerters van delft inden haghe ende sloeghen op des hertoghen vanghenisse ende namen daer wt die gheuanghen ende brochtense binnen delft.

Hertoch aelbrecht was op dese tijt in zeelant ende als hi dit vernam dat men al dusdanighe foerderye bedreuen had so toech hi inden haghe ende ontboet alle sijn ridderen ende knapen ende lant ende steden van beyden parthyen wt hollant ende wt zeelant ende vriesland dat si bi hem quamen inder heruaert ende hi toech daer mede voer delft des manendaghes te midvasten int jaer ons heren M ccc ende lix ende lach daer voer ghelijck lanckt ende ij daghen Heynrick vander woert ende gherijt wijssen soen deden menighe auentuerlijke scheermutsinghe int heer binnen dese tijt. Die hertoch dede daer op slaen die grote werckten daer hi die stadt mede storme woude Die gemeent had ghheerne ghedinct ende deden heer walrauen heer vā valckenborch die doe int heer tot hertoch aelbrecht ghecomen was heymelick bidden off hijt tot enighen dinghe brenghen mochte Ende dese heer van valckenborch die maecte een dinghe tusschen hertoch aelbrecht ende die stede van delft in dese manieren als dat si die stede souden op gheuen behoudelick hoer lijff ende goet ende voer hoer misdaet souden si ghheuen lxm ouder schilde ende die muren soudemen neder werpen ende graften vullen ende in hondt jaren die muren nijt weder op maken.

Anno dm Grauen van hollant

Dees quam hertoch aelbrecht in die stede des dijnsdaghes in die pijnster heylich dagh ende alle die vreemde gasten die bleuen buten der soen ende quamen wt der stede so si best mochten ende behielden hoer lijff sonder heynrick vander woert die wort ghecreghen vanden kercke toren ende wert onthoeft Ende heer ghijsbert van nyewenrode ende heer jan van carnena mit een van horen ghesellen ende toghen opt huus te huesden daer si op beleghen worden Mer hoe si dedinghde mitten hertoch en weet ic nijt ende elck vanden steden die mosten een deel vanden muren van delft neffens der eerden toe off brecken.

Regnier den

Inden jaer ons heren M ccc lxvi wert ghestichte die canonye tot leyden vā xiiij canonicken.

Inden seluen jaer M ccc lxvi soe dede hertoch aelbrecht dry heer van adinghen onthoefden in henegouwen ende seyde dat hi instrumenten had op sijn hoff off in sijn huus daer hi des hertoghen sloten mede of woude winnen daer veel onrusten of quā in henegouwen want die heer van adinghen liet na hem seuen broeders diet dry hertoch also na brochten dat hi daer soen voer moste doen.

Inden jaer M ccc lxviij so stichte hertoch aelbrecht tot sijnre ewigher memorien een canonesye inden haghe opt hoff inder capellen daer in geprouent sijn xiij canoniken esˢ mede voer des heren siel van adinghen.

Int jaer M ccc lxxij starff vrouwe mechtelt vā voern Ende daer te vozen int jaer M ccc xlvi bleeff in een strijt voer ludyck die heer vā valckenborch heer walrauen vrouwe mechtelden man van voern.

Int jaer M ccc lxxi starff vrouwe margriet van bij hertoch aelbrechts eerste wijff.

Int jaer M ccc xciij so nam hertoch aelbrecht margriet van cleeff sijn leste wijff.

Inden jaer M ccc lxxxviij so began dat oerloghe tusschen arckel ende vyanen dat langhe duerde.

Int selver jaer verbrande gorckom altemael.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij so starff hertoch willem d keyserinnen soen tot kennout in henegouwen opten vijften dach vā aprille esˢ hi wert begrauen tot valencijn.

M iijᶜ lxxxviij

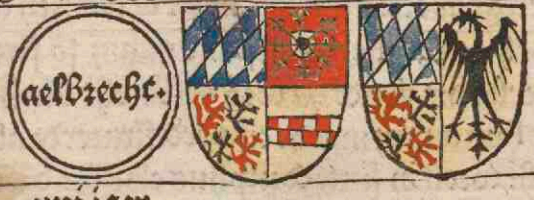

xvi jaer

Aelbrecht hertoch in beyeren ende palsgreeff opten rijn keyser lodewijcks ander soen esˢ hertoch willems broeder was greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieslant xvi jaer lanck Ende te vozen had hi bi sijns broeders tijden ruwaert van allen den landen geweest xxx jaer dat is te samen xlvi jaer Hi had te wiue des hertoghen dochter van bryde daer hi bi wan katherine hertochinne van ghelre willem greue van oesterant esˢ hertoch in beyeren johanna coninghinne van beem aelbrecht hertoch in beyeren johan biscop tot ludyck margriet hertoghinne van bourgoengen esˢ johanna hertochinne van oestenrijck Esˢ hi had noch na een ander wijff hiet oeck margriet esˢ was een dochter van cleue hertoch adolfs suster mer daer en had hi ghen kinder bi.

Hertoch aelbrecht die had een ioffer lieff esˢ hiet ioffer alijt van poelgheest die had groot ghehoer bi hertoch aelbrecht Esˢ greue willem van oesterant en mocht dit nijt wel liden dat hertoch aelbrecht sijn vāder aldus verlieft was op dese ioffer alijt Ende int iaer M ccc xcij des swoendaghes snachts na sinte matheus dach doe wert dese ioffer alijt van poelgheest esˢ willem kuser doot gheslagen inden haghe esˢ die den ondaet deden die woghen opt huus te altena bi wouderchem Ende her⊕

⊕ toech willem greue van oesterwant die ruymde sijns vaders hoff ende toech tot des hertoghen hofsche.

Hertoch aelbrecht die toernde dit seer ende ghebiet heerwaert ende toech leggher voer dat huus tot altena dat hem op ghegheuen wert behoudelick hoers lijfs mer die handadighe waren voer e wech ende en dorsten hem niet verwachten Ende dit was int jaer M ccc ende xciij in julio.

Hertoch willem greue van oesterwant die toech bi den coninck van vranckrijck int jaer van xciij die hem veel eeren ende vrientscappen dede want die coninck gaff hem sijn dochter te wiue ende ouermits desen hilick ende vriendelick onderwijs vanden coninck soe creech hertoch willem die vrientscap mit sinen vader hertoch aelbrecht ende hi quam weder te houe.

Int jaer ons heren M ccc xcvi soverssamede hertoch aelbrecht so veel volcks wt vranckrijck wt engheland wt henegouwen wt hollant ende wt zeelant datter ontallicken te seggher was ende toech mit sinen soen hertoch willem ende mit alle dien volck in oestvriesland ja al had hi niet dan drie man wt elck schip ghenomen daer so had volcks ghenoech ghweest vriesland mede te winnen alsoe veel schepen waren daer Ende als hertoch aelbrecht in vriesland quam so streden die vriesen teghens hem ende die vriesen verlozent Ende hertoch aelbrecht bleeff daer 9 daghen int lant ende verwachte al dat hem comen mocht ende verdestrueerde al dat lant ende versloech al te groten volck ende hi toech in sinte odulphus cloester daer hi dede den edelen greue willem van hollant sijn oem opgrauen die daer begrauen was ende brochten inden haghe ende dede hem daer begrauen inder capelle int hoeff mit eerlicker wtuaert Ende hertoch aelbrecht quam weder in hollant mit groten segher.

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

Int jaer M ccc xcviij so toech hertoch willem greue van oesterwant mit alden groten swaren heer van volck weder in oestvriesland ende belach staueren mit machten ende si gauen hem op ende hi wan voert al vriesland ende besettet mit sijn ampt luden Ende oeck maecte hi daer som vanden vriesen ridders die hem onderdanich waren.

Int jaer M ccc ende een des daghes voer sinte bartholomeus auont doe ontsegde heer jan heer van arckel sinen lants heer hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant ende maecte een reyse op ouderwater ende meende ghewonnen te hebben Mer het miste hem Ende doe toech hi voert in alblas ende herde daer ende veng daer veel arme lude ende toech weder thuus mit segher.

In dit seluer jaer quam hertoch aelbrecht van hollant die dit seer toernde desen homoet die die heer van arckel hem dede daer hi sijn ondersaet was sijn treserier ghweest hadde langhe tijt sijn raet ende sijn leen man was.

Item die heer van arckel had langhe tresorier van hollant gheweest ende had hertoch aelbrecht alte mael regiert Ende hi en had ī menighen tijden hertoch aelbrecht gheen rekenscap ghedaen Ten lesten woude hertoch aelbrecht rekenscap hebben ende die heer van arckel en woude gheen rekenscap doen also langhe als daer sommighe in hertoch aelbrechts raet waren die hi daer wt hebben woude Doe liet hertoch aelbrecht alle des heren goede van arckel waermense wist toe slaen. Doe ghinck die heer van arckel ende droech die heerlicheyt van arckel op den abt van sinte marien weerde ende meende hi wout van hem te leen houden daer die heer van arckel qualic op besonnen was want gorlom ende dat lant van arckel hollants boden was ende hollants leen was ende hollant toe behoert hadde eert ye heer van arckel creech want het had den greue van kenthen toe ghehoert diet mit hilicl van hollant creghen ende daer coftet die heer van arckel teghen.

Int selue jaer corts daer na dat die heer van arckel ontseyt hadde quam hertoch aelbrecht ende hertoch willem sijn soen greue van oesterwant doe dat voert op sijn schoenste stont ende versochten den heer van arckel mit roue ende mit brande ende verderfden dat schoenste voert ende verderfden dat lant van arckel alte seer.

Int jaer M cccc ende twee vergaderden die grote vorsten hertoch aelbrecht van beyeren ende hertoch willem sijn soen ende greue adolff van cleue ende vander marcke mit veel ridderen ende knechten ende steden wt hollant. zeelant. mitter stadt van vtrecht. ende toghen omtrent sinte janss dach mid zomer voer gorlom ende belaghen dat huus ende stede daer die heer van arckel selue binnen was daer seer vrselick aen beyden syden ghestreden wert ende dat huus wert seer verderfft mit schieten dat nochtan die schoenste ende stareste vorch was diemen seyt dat beneden colen stont.

Ende die van binnen gorlom quamen bi wijlen wt der stede ende op een tijt ventghen si die joncheer van brederode die die van dordrecht te baten quam doe hise in last sach Ende op een ander reyse venghen si heer flozens van borselen ende veel and goeder lude Dit beleghe duerde wel ten kaneln Ende hertoch jan van beyeren eleet tot ludyck die dedinghe ende hertoch aelbrechts kanmer stack op thuus wt wantet hem op ghegheuen was Mer die van arckel soude daer op bliuen.

Int jaer M cccc iiij op sinte lucien dach starff die moghende prince hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant. zeelant. henegouwen. ende heer van vrieslant ende leyt inden haghe begrauen inder capelle opt hoff Ende hi regnierde so ruwaert so recht heer gloi jaer Ende vrou margriet van bry sijn eerste wijff leyt oeck inder selver capelle begrauen Ende vrou margriet sijn and wijff leyt ten jacopinen int cloester inden haghe begrauen.

Willem hertoch aelbrechts soen was hertoch in beyeren grave van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vriesland Ende hi had eerst te wive des conincs dochter van vranckrijck ende starf jonck ende hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi te wive wou margriet hertoch philips dochter van bourgoengen daer van hi een dochter bi die jacoba hiet.

Int jaer M cccc ende vijf toech heer willem van ysendoren wt gorkom ende van woudrichem onversien houen den vrede ende bestant die die elect van luydyck gheraemt had ende wesden ende namen daer wt al dat si nemen mochten ende voerden tot gorkom want si en dorsten off en conden woudrichem nijt houden want dat lant vã altena dat lant van huesden dat lant van drongelen ende heel zuytholland vlus hẽ opten hals souden gheraemen hebben Dese hemoet verdroet hertoch willem ende toech leggen voer hagbesteyn Ende die biscop vã vtrecht voer euersteyn ende lagen daer voer xxij weken ende beyde wert op gheghuen op sinte thomas dach Ende beyde die sloten ende oeck die steden worden totten gronde toe neder ghebroken int jaer M cccc ende vijff.

Anno dñi M iiij^c iiij

Grauen van hollant

Regnierden xij jaer

Die heer van arckel had enen soen hiet willem die hi had bi hertoech reynolts suster van ghelre Dese wast seer leet dat sijn vad hem aldus sette teghen so groten vorst om sijn ewighe verderfnisse Ende hoe qualicken dattet hem gime hi bleeff altijt in sijn quade hardicheyt ende joncheer willem van arckel maecte vrienscap ende verbant hem mitten beste ende rijcsten vã gorkom teghen den vader om tot enicheyden te comen mitten hertoch vã hollant Dit vernam die heer van arckel ende toech tot gorkom met meyn wouts daer nijt in laten Dit bekreechde hem qualicken ende wet weder om ende maecten vrienden wt om mit sinen soen te vereenighen ende si worden vereniecht Doe die van gorkom vernamen dat hoer joncheer ouerdraghen was mit sinen vad houen dat hi hem ghehoefft hadde nijt mitten vader te dedinghen si en souden daer bi wesen ende mede indedinct wesen dat also nijt en gheschiede Doe waren si seer begaen want si en mochten nerghent hoeft wt steken om dat si teghen hadden hertoch willem den biscop vã vtrecht den heer van vyanen Ende oeck hadden si teghen hoer selfs heer ende joncheer daerse hoer joncheer in ghebrocht hadde ende lietse inden last Mer si hadden den horch ende die stede in horen handen.

Die van gorkom deden verstoelen Aen hertoch reynolt van ghelre des ioncheer oem off hise mit gunste mochte verkiesen mit horen heer ende ioncheer Esi die hertoech reynolt en wouts hem niet bewinden Doe si ghenen troest nerghent en vonden so worden sijs te rade dat si aen hertoch willem van hollantwou den doen ù soelen esi onder tasten off si tot enigher ghenaden mit hē comen mochten het waer mit soen off mit dedinghe. Hertoech willem die dit ghheern hoerde wert mit die vā gorkom eensdat si hem in laten souden ende si soudē hem ouer leueren dat slot ende die stede van gorkom ende dat huus ende die stede van lerdam Ende hertoch willē ghheloefden hem in brieuen te ontheffen vanden heer van arckel esi vanden ioncheer sinen soen ende van allen last die hem off horen vrienden in enigher wijs daer of comen mocht off van enighen heren die hem des bewinden mochten. ende wes last hem daer of quaem daer soude hertoch willem hoer hoefft off wesen ende dat eynde mit hem wtdraghen Aldus wert die heer van arckel verdreuen eerst van sinen soen Ende sijn soen wert daer na verdreuen van sijn ghemeent van gorkom ende vā leerdam Ende hertoch willem van beyeren ende van hollant wert ontfanghen ende gehult voer enen lantsheer tot gorkom ende tot leerdam int jaer van M iiij^{c} ende seuen eortz na paesschen.

Int jaer M iiij^{c} vij so wert hertoch jan hertoch willems broeder die elect was van ludick verdreuen wt ludick om dat hi ghheen priester werden en woude. ende die lutenaers stoten enen anderen biscop ende was des heren soen van perwijss. esi hertoch jan van beyeren toech binnen maestricht daer hi xix weken binnen beleghen was vanden ludickers Daer screeff hi brieuen aen hertoch willem sinen broeder dat hi hem ontsetten dede. ende doe dit hertoch willem verhoerde so badt hi hertoch jan van burgoengen sinē swagher dat hi mit hem woude trecken ende helpen sinē broeder ontsetten.

Hertoch jan van burgoengen woude ghheern mit hem trecken. Mer off hi ghevanghen worde soe woude hi dat hertoch willem hem weder lossen soude. ende daer sette hem hertoch willem henegouwen voer te pande.

Inden jaer ons heren dusent vierhondert ende vij. soe toech die edel vorst hertoech willem mit hertoech iohan van burgoengen sinen swagher ende mit veel edel te goeder heren ridderen ende knechten om heer iohan van beyeren den Elect van ludick te ontsetten Ende daer teghen quam die heer van parwijss mitten ludickers buten heyden tongheren inden velde Ende daer quamen beyde dese heren teghen een Ende daer quamt tot enen groten swaren strijde soe datmen daer street anderhalff vre lanck. Mer int leste verloren die ludickers. Ende die heer van perwijss die wort verslaghen mit vijff esi xxx dusent mannen ende acht hondert mannen wat

die greeff van namen quam na van beſijden int ludicſe heer riden daer hi ſeer me: de ſcheynde Deſe bloedighe ſtrijt geſchiede op enen ſonnẽdach op ſinte teclen dach ſeſſ daghen voer ſinte michiels dach.

Int jaer M iij^{c} ende vij op des heyligen cruus auont inden herſt ſoe beclam die jonchheer van arckel gorchem ende van die ſtede Mer dat huus nijt. hertoech willem met mit gwter haeſt doe hijt vernam ende ſloech hem neder voer gorchem bi der borch die hi noch in hadde ende ſijn ridderſcap eñ ſteden van hollant die heer van vianen ende die ſtadt van vtrecht quamen bi hem legghen.

Doe hertoech reynold van ghelre vernam dat die jonchheer van arckel gorchẽ in had Ende hertoech willem voer gorchem lach wert hi hertoech willems vyant ende toech mit veel volcs tot gorchem wert om gorchem te ontſetten ende hi was ghecomen tot ſpijckt op enen cleyn halfmile na gorchem Mer hertoech willem hielt hem noch ſtille mit ſinen volck ende wachte op hem off hi yet naer ghecomen ſoudē hebben Mer hertoech reynolt toefde wat tot ſpijckt ende toech ſonder langhe toe
Anno dñi uen opten ſeuen dach weder om thuus wert. Ende doe hertoech willem dat ſlot
wel beſet ende te waert had toech hi oeck weder in hollant Ende die heer van arc
Greuẽ van tkel ende die jonckher ſijn ſoen dwoghen op ende gauen ouer in handen hertoch rey-
hollant nolt die ſtede van gorchem mitten landen van arckel eñ vander leede. Eñ hertoch
reynolt dede die ſtede van gorchem beſetten ende daer wert eẽ oerloch tuſſchen hol-
Regnier den lant ende ghelre ende hollant had dat ſlot in ende die ghelres die ſtede die ſeer teghen
een ſchoten ende veel leets malcanderen deden Ende dit oerloch ſtont lanckt. ende d
wert ſeer tuſſchen gheſproken om ter ſoen te comẽ Mer hertoch willem en moeſt
nyemẽt onderwijſen ende had ſo begrepen hi woude gorchem weder hebben eñ he
van arckel blijuen oeck wat hi daer om lijden ſoude.

Ten leſten wetret ſo verre ond ſproken aen beyde den voirſten dat ſijs beyde eens worden in deſer manieren Als dat hertoech reynolt van ghelre ſoude ouer ghiuen hertoech willem van beyeren die ſtede van gorchem mit alle dat daer toe behoerde Eñ hertoch reynolt ſoude die jonchheer van arckel ſinẽ neve al ſo goet hebben dat hi quijt ſchelden ſoude ende ouerghiuen alle aenſpraeckt recht ende toe ſeggen dat hi had aen dier heerſcapie van arckel ende vanden lande vander lede ende van allẽ beſterften die hem vanden heer van arckel ſinen vader daer of beſteruen of aen co: mẽ mocht Ende hertoch willem ſoude hertoch reynolt dan verſetten als dat ghe: ſciet waer weder te geuen tot redelicken eijden tebetalen hondert duſent vranckrijſe ewonen ende daer mede ſoude beyde voirſten ende die jonchheer van arckel mit haren hulperen aen beyden ſijden gheſoent weſen ſonder die heer van arckel ſoude daer

buten blijuen Ende dit word aldus alst voerscreuen is tot wijlc wt ghesproken ende volcaen aen beyden siden. ende die joncheer van arcklel scout quijt ende gaff ouer alst voerscreuen is ende hertoch reynolt die ontfenc die ghelden. Ende hier mede was ghheel al ghesoent. en dit geschiede int jaer M iiij^{c} en xij opten xxviij dach in julio Mer die heer van arcklel bleeff ongheschoent en hertoech willem wort ghehult to gorkom ende te lederdam tot enen rechten ewighen erff heer.

Ende doe hertoech reynolt in die lande van ghelre quam ouerdroech hi mitten heer van arcklel ende mitten joncheer sinen soen van dat hi gorkom ouer ghegheuē hadde ende gaff den heer van arcklel dat huus tot oyen mit datter toe behoert ende daer sesse tien haluen dusent rijnsche guldens wt ter tollen tot lobrecht jaerlicx te bueren Ende hertoch reynolt gaf den joncheer van arcklel sinen neue die heerscappie van borne mitten lande ende heerlicheyt die daer toebehoerde. ende hier voer sou de hertoch reynolt die hondert dusent cronen behouden.

Daer na dede hertoch willem dat huus te gorkom off breken ende begreep binnen der stede een hoyn vanden stede op die merwē ende maecte daer een huus daer hi altijt te water wt ende ī mocht ende daer bi die stede altijt mede machtich was

Int iaer M iiij^{c} ende xv wert die heer van arcklel ghevanghen in brabant en wert tot seuenbergh ghebrocht ende voert in hollant die hertoch willem veel beschevts seyde van een opset datter ghemaect was om hertoch willem heymelick te vanghen ende hertoch reynolt te leueren doe si beyde vyanden waren Ende dat selue seyde hertoch reynolt hertoch willem toe. doe si bi een waren inder velue en verssoent waren.

Int jaer M iiij^{c} ende xvi leyde hertoch willem den heer van egmont enē dach van recht vā liue ende van goede Ende die heer van egmonde en quam nijt Ende hertoech willem vervolchde hem voert ende verwan hem van liue ende van goede Ende hertoech willem seynde voer yselsteyn ende dede dat eyschen die stede mitter borch dat hem gheweyghert wert.

Inden selven jaer omtrent sinte marie magdalenen dach seynde hertoech Willem een deel van sijn volck voer yselsteyn ende die hertoech bleeff tot selhenhouen ende woude voert mitter macht voer yselsteyn. Die jonchheer van gaesbeeck die Heer van cuilenborch ende heer iohan broeder tot vyanen des heren naeste maghen van egmonde die arbeyde seer om dedinghe ende het wert ghededinghet Als dat die heer van Egmonde ende heer willem sinen broeder souden riden wt yselsteyn behouden hoer rede hane die si daer binnen hadden ende blijuen wt den lande van hollant ende wt den lande van zeelant ende en souden daer nijt weder in comen ten waer bi hertoech Willems consent en goetduncken Ende die heer van egmonde

soude quijt scheldē ende ouer ghēuen alle recht ende toe seggēn dat hij had aen den huse ende stede ende heerlicheyt van yselsteyn tot hertoch willems behoef Ende hertoech willem soude den heren vā egmont jaerlicx doen wt reyken tot eenighen dagē hem ende den sinē te betalen twee dusent oude schilde ende heer willem sijn broeder sess hondert croonen iaerlicx ende der vrouwe van egmonde hoere tweer moeder viijc croonen tot horen lijftocht Ende dit wert aen beyden bebrieffte ende ghesegelt ende het ghescheide. ende hertoech willem nam die borch ende die stede in ende wert daer ghehult.

Daer na ontboet hertoech willem al sijn heren ende sijn ridderscap ende alle sijn steden bi een ende gaff hem te kennen also als hi ouer vijftich jaer out was ende hi nijet dan eē enige dochter en had die hi ghehiliet had aen des comincs soen vā vranerijck ende si noch ionc was ende een vrouwe persoen was off sijns ghebraeckt dat si sijn dochter hielden voer hoer rechte lants vrouwe ende hoer hulpe ende bijstant dede also verre als hij ghenen wittachtighe manlick gheboert achter en liet ende dat si niement inden lande off heerlicheyt en lieten comen off ontfanghen dan sijn enige erff dochter die dan hoer rechte ghebornen erff lantsvrouwe was ende haer deden als si schuldich waer te doen ende dat si hem dat louen ende bezeghelden woude daer die ridderscap mitten steden hem op beneden ende gauent duechdelick ende vriendelick ouer ende woudent seer gheern doen ende beloefden ende bezeghelden dat trouwelic ende welte houden.

Anno dm

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer ons heren M iijc ende xvij dijnsdaghes in die heylich weke wert die hertoch van toreyne ende dolphijn van vranerijck was die hertoch willems doch ter had verghēuē mit enen nyewen panser dat hi aen toech bi hi riden soude in vranerijc ony die crowen aen te nemen want die cominck seer crancklick lach ende hi ontboden was ende bleff doot tot parijs daer hi begrauen wert.

Int seluer jaer van xvij wert hertoch willem siecklick aen sijn been dat hem swellende wert en hi lietet snyden ende dat been arghede alle daghe dat die hertoghe hem dede berechten mit goeden voersien ende sterff opten laetsten dach van mey int jaer van xvij ende wert begrauen in henegouwen tot steenhout Ende hi regnierde xij jaer ende vi maenden in groter eren ende moghenthept.

Jacoba hertoch willems enighe dochter wert hertoghinne in beyeren ghetrouwet van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vriesslant met groter tribulacien xix jaer lanck si had eerst te mā des comincs soen van vrancrijck die klaerk hiet ende was hertoch van touraynen ende na dolphijn van vranckrijck ende daer en had si ghen kijnder bi daer nae had si hertoch jan van brabant te man en daer en had si oeck ghen kijnder bi Ende daer na had si den hertoch van ghloucester des comincs broeder van enghelant ende daer en had si oeck ghen kijnder bi.

Opten vi dach na dat hertoch willem sterf en was opten heyligen sacraments dach so quam heer willem van egmonde des heren broeder van egmonde en creech heymelic die stede van yselsteyn in ende die borch mede Dit vernam die joncheer van brederode ende die joncheer van montfoorde ende die stadt van utrecht ende van Amerssfoerd ende togen mitter haest voer yselsteyn ende die steden van hollant quamen corts alle Ende heer johan van beyeren die elect van luydick hertoch willems broeder die quam oeck voer yselsteyn leggen bi sijnre machten vrienden En het wert ghededinght dat heer willem van egmonde mit sinē vreemden gastē wt toech so si in ghecomen waren ende dat slot ende die stede op gaff inder vrouwen handen van hollant Ende die vā yselsteyn die ghi gen i mīre vrouwen genaden vā hollant Ende die vā utrecht ende van Amerssfoerde die wert ghegunt ende ghegheuen dat slot die poorten ende muren vander stede horen wil mede te doen Ende doe braken die van utreht ende van amerssfoerde dat slot poorten ende muren neder ende branden alle die stede sonder die sterck ende dat cloester Ende dit gheschiede int jaer M iiij^{c} en xvij omtrent sinte peters ende sinte pauwels dach.

M iiij^{c} xvij

xix jaer

Doe yselsteyn op ghegheuen was corts daer na soe quam die hertoghinne vrou iacob mit hoer moeder wt henegouwen in hollant daer si eerlick ontfanghen wert ende wert in allen steden ontfanghen en ghehult voer een recht lantsvrouwe sonder te dordrecht alleen.

Int jaer ons heren dusent vierhondert ende seuentien des donredaghes na sinte elizabetten dach quamen binnen gorcom die heer van egmonde mit veel vā des joncheren vrienden van Arckel daer hi hulpe toe hadde van binnen van die gock arckels waren en der voorstinnen vrienden van hallant mosten wijken opt slot doe die joncheer vā arckel ūnam dat die heer van egmonde binnē gorcom was dede hi bidden inden lande van gelre ende houen inden lande ende inden stichte vā ludick

om volck ende hulpe om bi hem tot gorchem te comen eñ hi woech binnē gorchem
Die vorstinne vrou iacob die verdwet dit seer van die van arckel eñ van egmō-
de ende woude hoer vrienden die opt slot laghen ontsetten ende vergaderde groot
volck wt hollant ende wt zeelant Ende die stadt van vtrecht ende van Amers-
foerde die dienden hoer mede. ende mit allen desen heeren ende ridderscap ende volc
dat sij doe vergadert had so voech si seluer mede voer gorchem om hoer vrienden te
ontsetten ende quam op dat slot mit horen ridderscap doer die water poert die aent
slot stont aen die merwen syde

Die stadt van vtrecht ende vā amersfoerde die noch inden scepen waren brachē
die water poert op groter ende wijder dan si was ende brachten noch een gat inder
muren daer si ruum mitten volck doer mochten eñ quamen alsō binnē dat noch-
tan wonder was Want die jonchheer vā arckel had doe wel binnen gorchem xxxv
hondert goeder ghewapent Ende die jonchheer van arckel had een graft doen gra-
uen inder stede tusschen dat slot ende der stede om dat si hem vanden sloet nijt lichte
lieft overvallen en souden.

Anno dm

Graue van hollant

Regnierden

Mer der vorstinnen volck mitter stadt van vtrecht eñ van amersfoerde traden
vlusschē vāden sloet ende ouer die graue mit ontwonden bannieren ende wouden
ter stede wert in aen die luden stoutelick Die jonchheer van arckel stont mit sinen
hoep in een straet tegens dat huus mit ontwonden bannieren eñ saghen dat volck
ouer die grauen comen ende der vorstinnen volck tradt stoutelick aen totten ludē
Als die jonchheer van arckel dat sach tradt hi stoutelick mit sinen volck aen hē
teghen eñ wert manlick ende stoutelick aen beyden siden ghestreden dat seer swaer
was ende doer wert seer ghedrongen ten laetsten dat som van des jonchheren volc
die achter waren begonden te wijken ende veel ghinc daer doen Ende der vorstin-
nen vrienden wonnen den strijt Eñ daer bleef doot aen die arckelsche side die jon-
cheer van arckel die doe ridder gheslaghen was die ioncheer van petersom ioncheer
ott van bueren ende menich edel ende onedel man Ende daer worden gheuanghen
die greue van vertenborch ioncheer Aelaert van bueren die heer van egmonde die
heer van milindonc die greue vā vlorslen. die heer van poywyen. heer hēmrick vā
homoet. die voecht van waelsdorp. heer direck vā lienden. heer wilhē vā ysendoorn
heer aernt van oerdinghen ende heer maes sijn broeder. heer aernt van traenheyt.
heer direck van hemmen. heer aernt van taler. die ioncheer vā batenborch die ioncheer
van aerssel ot van bueren Aernt van egmonde. iohan van heeren. iohan van
eyn. ende daer doe menich edel eñ onedel man die hier nijt all ghenoemt en sijn tot
dusent toe. ende oeck bleef daer aen die arckelsche side ouer dusent doot Ende vā-
der vorstinnen side bleef doot ioncheer walrauen van bredewde die doe ridder ghe-
slaghen was daer die vorstinne veel aen verloes ende dat ghescheide bi versumenis
se van sijn selfs onechten Eñ dese strijt ghescheide int jaer ons heren M iijc. ende

xviij opten eerſten dach van decembr.

Hertoch jan van beyeren die elect van ludick was die gaff dat biſdom val ludick ouer eñ nam een wijf des hertoghen dochter van lutſelenborch hertoch anthonijs weduwe van brabant Ende hi woude mit hulpe van die van dordrecht hollãt ende zeelant ſijnre michte ontweldighen ende hi toech in dordrecht.

Corts nae den ſtrijt van gorkom wert werſproken dat men die vorſtinne een man gheuen ſoude die hoer ende hoer landen beſchermen mocht ende wert gheſloten op hertoch johan van brabant die hoers oems ſoen was alſo verre als die paeus conſentierde Ende dit hilich wert gheſloten bi conſent hertoch ians van burgoẽgen hoer oem ende der ouder vrouwe van hollant hoer moeder Mer hertoch iohan van beyeren hoer oem had lieuer ghehadt dat ſi ſonder man gebleuen had ſo had hi die landen moghen houden Ende aldus wert hertoch iohan van brabant van ſijns wijfs weghen greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieſlant.

Inden ſeluen jaer van xviij dach hertoech ian van beyeren in dordrecht. eñ die van dordrecht hadden hem in ghehaelt ende ghehult ende ontfangen voer enẽ lantheer houen dat ſi den hertoch beloeft ende bezeghelt hadden dat ſi bi ſijn dochter blijuen ende leuen ende ſteruen ſoude als ſijns ghebraelde Ende die van dordrecht mit hertoch ianſſ volc die deden vaſt groten ſcade opt water den wopludẽ dat hertoch iohan verdwet van brabant van ſijns wijfs oem Ende hi dede verſoenen aen hertoech iohan van beyeren dat hi wt ſinen lande toghe ende liet ſijn onderſaten ende ander wopluden mit vreden ende onghheſcadicht ende onghemoyt dat hertoech ian van beyeren nijt doen en woude eñ ſcreeff hem ſelues voert aen dat hi voer die tijt nye ghedaen en hadde ende ſcreeff hem greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieſlant Ende vermat hem die heerlicheyden der landen voerſcreuen ſijn te weſen eñ ſcreeff aen ſommighe ſteden van hallant te dordrecht bi hem te comen ende hem daer reketinghe te doen van des der greflicheyt toe behoerde eñ die van dordrecht ende die gaſten die daer in laghen die toghen vaſt wt ende in eñ namen al dat ſi crighen conden te water ende te lande alle die hertoch ian nijt obedieren en wouden.

Dit verdwet hertoch ian van brabant ende dede maken twee blochuſen een beneden dordrecht ende een in papendrecht ende hertoch ian van brabant die quam mit veel volcs wt brabant eñ mit een deel ſteden wt hollant eñ beleyden dordrecht mer ſi en conden hem nijt ghedoen Eñ hertoch ian van beyeren was al binnen dordrecht Ende die brabanders ende die ſteden van hollant die toghen weder van dordrecht ende beſetten die blochuſen mit veel volcs Ende als die ſteden van hollant

ende die brabanders wech waren so wonnen si leyde die blochusen dat een sonder arbeyt ende dat ander in papendrecht stormender hant daer veel volcs doot bleef van leyden siden Ende joncheer Adriaen die bastaert van hollant die wert daer op verslaghen mit al sijn volck dat hi daer op hadde Esn inden seluen jaer vā xviij op sinte victoers dach so creech hertoch iaen van beyeren die stede van rotterdam in daer hi seer mede ghestijft was Want hi had nv dordrecht rotterdam esn den briel in daer hi hollant ende zeelant seer mede bedwanc.

Anno dm

Bruē van hollant

Regnierden

Inden jaer dos heren M iiij^{c} esn xix omtrent jaers dach soe quam i hollant philips die moghende prince hertoech iohanss emighe soen van burgoengen om wat goets te dedinghen tusschen desen tween hertoghen ende dat oerloghe ende twist neder te leggghen Ende daer wert een dachuaert ghemaect tot woudrechem omtrent vastelauont ende het wert versoent mit gunsten ende mit minnen ende wtghesproken in deser manieren Als dat hertoech iaen van beyeren soude hebben meer dan hē sijn vāder sijn heer ghegheuen had die stede van dordrecht mitter baelyuscap ende dijcgreefscap van zwthollant ende die stede van rotterdam Esn die stede van goreom mitten lande van arckel ende leerdam mitten lande van lede mit allen horen toebehoren als die heer van arckel te hebbē plach Ende alle dit soude hi te leen houden vander greeflicheyt van hollant als hi sijn and goedē te leen hielt Voert wert hertoch iaen van beyeren noch twe ghesept dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ende van vriesland ghemeen te hebben mitē hertoch van brabant vijff jaer langhe ende souden die raden ende weten ende tresorier ghesamelick setten Ende die stadt van vtrecht ende van amersfoerde voorden mede inden soen ghesept Ende vrou iacob toech mit hertoch iohan horen man in brabant.

Houen deser soenen wert die van Vtrecht ende van amersfoerde noch gheen scade ghedaen daer si om veruolchden aenden hertoch van brabant esn aen hertoch iaen van beyeren ende si en creghen gheen rechtinghe Ende die stede vā leyden wert oeck seer ghescadicht ende veel ander ridderscap die vander hoefs parthien hielden worden seer verdruct vanden heer van egmonde esn van heer gherijt van hemsterc ende ander Also dat int jaer M iiij^{c} ende xx opten xviij dach in Aprille ontseyde biscop frederick van blanckenhem joncker willem van brederode die borchgreue van leyden die heer van montfoerde heer iaen van hemsteden mitter stadt van vtrecht ende stede vā leyden ende stede van amersfoerd ende meer ander ridderen esn knechten ende goeder lude Ende worden vyant des heren vā egmonde heer gerijts van hemsterck ende der hallinghen die wt leyden verdreuen waren ende allen den ghenen die dese stijfde of stercken of holpen Esn die biscop mitter stadt van vtrecht seynden v^{c} ghewapent binnen leyden.

Hertoch johan van beyeren die wert ghehult tot veel stede ī hollant in zeelant ende in vriesland als ruwaert des lants. ende het begonde alte quaet te werden tusschen den stichte van vtrecht ende hollant Eñ int jaer M iiij^{c} ende xx inden somer so vergaderde hertoch ian van beyeren veel volcs ende ridderscap ende steden ende beleyde die stede van leyden ix weken lanck daer grote scade ghescheide aen beyden siden Mer het wert ghededinct dat alle die vreemde gasten wt souden trecken so sij ingheromen waren Ende die borchgraue mitten ghemeent hulden hertoch ian van beyeren.

Int selue jaer vā xx so lach heer direct vanō merwey opt slot tot sinte gheertruden bergh mit hondert ghesellen ende hielden dat slot xxiiij weken. ende binnen deser tijt scoten die wt der stede seer op dat slot Ende heer direct seyde hem woude si hoer scieten nijt laten hi soude dat vuer inder stāde schieten. si en lietens nijt Ende heer direct scoet dat vuer inder stede op sinte lambrechts auont daer die stede ende die kercke meest al mede verbrande Ende het wort ghededinct dat heer direct mit sijn ghesellen vanden slote toech ende die steden toghen weder thuus.

Inden jaer M iiij^{c} xxi op sinte Elizabetten nacht soe was alte groten storm ende alte groten vlede van water Als dat die zee dijcke van zwtholland in brack daer veel volcs verdrencte. ende dat alte scoen rijcken lant was daer alte groten schade ghescheide Want in dat lant woenden alte veel goeder treflijcker ridderscap Ende veel schilt boertigher lude die all verderfft ontgoet ende verarmt worden eñ mosten van armoede vten lande ruimen ende mosten trecken dienen ende veel mosten broot bidden dat grote rijcke lude ghweest hadden want dat lant bleeff voert ridende ende onghedijckt ende stercke slote eñ husen eñ menich schoen ridder woeninghe die verghinghen te nijt mitten water.

Inden jaer van xxi als hertoch ian van beyeren vijf jaer ten eynden begonnē te comen so quam hertoch ian van beyeren ende hertoch ian van brabant heymelic bi een Ende die hertoch van brabant verlenghde hertoch jan vā beyeren noch vij jaer dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ēē ende gaf hem mede die stede van Antwerpen mitter mercgreefscap te regieren ende herentals mede Ouwe iacob die hertochinne die dit seer verdwet dat men hoer vāderlicke erue aldus weech zeghelde ende si daer wt ghewesen wert vanden ghenē diet hoer soudē hebben helpen houden was seer qualicke te vreden Ende toech weech vanden hertoch van brabant ende si en meende nijt meer bi hem te comē want hoer wert ghseyt ende bij ghebrocht dat si mit gode den hertoech van brabant nijt hebben en mocht want hi hoer oems soen was. si vant dat die paeus nijt ghedispensiert en hadde bi aenbrenghen van sulcker naerre maesscap ende protesteerde dat. dat si daer om

bi den hertoch van brabant niet schuldich en was te blijuen ende om meer ander punten wil Die hertoch van brabant dede hier op appellieren Mer het wort versuumt dat hi die appellacie niet na recht vervolcht en had Ende aldus scheyde vrou jacob vanden hertoch van brabant.

Die brabanders en wouden dit niet ghehengen dat hertoch ian van beyeren in brabant enich regiment soude hebben Ende hi maecte den greue van simpoldes hertoghen broedor van brabant ruwaerd van brabant Ende het verdroet hem dat sijn nicht vrou jacob aldus schielic ende ongodlic wt den horen ghewijst wort ende soe onredelic mit sijnen broeder om ghegaen wort ende hi wert hertoch ians vyant van beyeren.

Inden jaer M iiij^{c} ende xxij so wert vrou iacob ghetraden dat si enē anderen mā nemen soude Ende daer wert ghesproktē tusschen den hertoch van cloucester des cōmes broeder van enghelant ende vrou iacob. ende dat hielic wert ghesloten alsoe verre als die paeus dat dispensierde vanden hertoch van brabant Ende oec so warn si eerst lit maech. Die coninck van enghelant seynde te vromen grote heren die dat volbrochten ende die dispensacie creghen ende dat hylic ghinc toe Ende die coninck van enghelant beloefde vrou iacob dat hi haer in hollant ende in hoer and landen helpen soude dat sise vrielic weder besitten soude Ende aldus nam si den hertoch van cloucester.

Anno dm

Greue van hollant

Die hertoch van cloucester des cōmes broeder van enghelant die meende Hij was nv heer van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende hi toech mit vrou jacob die hertoghinne in henegouwen. ende aldaer wert die hertoch van cloucester ghehult ende ontfanghen. ende doe wert grote oerloghe tusschen brabant ende henegouwen Mer die brabanders creghen henegouwen weder. ende die hertoch van cloucester die toech weder in enghelant om hem te sterctken.

Regnier den

Ende als die hertoch van cloucester in enghelant was so bleef vrou jacob in henegouwen. ende het ghinc hoer al contrari in henegouwen als dat si tot ghent toech leggen. ende die van ghent gauen hoer een goet vry vast ghelegen. ende beloefden hoer vry te veylighen alrijt tot wat plaetsen dat si wesen woude Ende als si van berghen in henegouwen scheyde om tot ghent te comen doe was op hoer ghelaeche om hoer te vanghen Mer onder weghen so quam onuersiens riden die prince van araengē mit vijff hondert perden ende die werts ontwaer ende hi brochtse veylich binnen ghent.

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende xxv opten dertiendachs auont so sterf hertoch ian van beyeren die menich verdriet den landen ghedaen had ende bi hem ghescheit was Ende hi leyt begrauen te iacopinen inden hoghe.

Hertoch johans vrienden diet in holland ende in zeelant mit hem begrepen hadden tegen hoer rechte lantsuwuwe die waren bedweft ende beducht dat die hertoch van cloucester mitter vrouwe van holland mit macht in holland ende in zeelant comen soude ende sochten twest aen den hertoch van brabant ende brochten daer toe dat si den hertoch van brabant in holland ende zeelant brochten hoe siecli dat hi was ende wert ghehult ende tot enen heer ontfanghen tot haerlem tot leyden tot delfft tot amsterdam ende tot anderen steden Ende hij bewaldt den ioncheer van gaesbeeck dat lant te bewaren ende ruwaert daer of te wesen. ende heer willem van egmonde maecte hi tresorier Ende hi toecli voert in zeelant ende daer wert hi oecli ghehult sonder tzierickzee die wouden hem beraden Ende die ridderscap van holland ende van zeelant die vander cabbelyauscher perthye waren die hulden hem mitten stede.

Die Ridderscap vander hoerscher parthye die wt holland ende wt zelant verdriven waren die waren in henegouwen bi vrou iacob Ende ouer dweghe so dat si scoenhouen begrepen dat doe der ouder vrouwe vā holland toe behoerde in duwarie Ende tot scheonhouen wert ghesepnt florens van tsiffhoeck mit een deel goeder mannen ende daer quamen vluesche veel ridderen ende knechten ende cloecker mannen in scoenhouen ende si belaghen dat slot ende wonnen optey eerstey nacht tfoerborcht van den slote Ende opt slot was castelevn willem van colster ende bi hem aernt beyline mit meer ander. Ende si gauent slot op behoudelic hoer lijf ende goet sonder ackbert beyline die wert leuendich begrauen buten scoenhouen op enen molen werff.

Ende int selue jaer van xxv so wert scoenhouen beleghen in die vasten. ende daer laghen voer die ghemeen stedē van holland zeelant ende vriesslant mitten ioncheer van gaesbeeck als een ruwaert der landen voerscreuen sonder tzierickzee der goude ouderwater ende den briel dese saten stil; ende en onderwonden hem nijt ende die beleg duerde xxiij weken lanck binnen welcke beleggghe die in scoenhouen laghen mit die in woennende poerteren menighe stoute repsen deden hoe wel dat si beleghen waren Ende togen voer rotterdam ende namen daer scepe wt der hauen ende voerden se die seeck op ende vochten hem daer doer. ende die van rotterdam verloren hoer banner daer. ende hoer scout diese dweeh wert gheuanghen Ende ten laetsten soe quam hertoch adolph van cleue ende dedinghde een bestant tusschen beyden sesse weken duerende Also togen die steden weder thuus van scoenhouen.

Int selue jaer so versamede hertoch philips vā burgoengen ende hertoch jan van brabant te bergen in henegouwen ende ouerdwegen mit malanderen dat hertoch philips soude wesen ruwaert van holland van zeelant ende van vriesslant Ende hertoch jan van brabant soude henegouwen houden Ende vrou jacob en were

nijt toe ghescict Ende mey dyede aldus hoer vaderlike erue ende mey gaf hoer nijt
ende si lach tot ghent. ende doe wert heymelick ouerdraghen datmense van ghent
ontbieden soude te rijsel te comen ende si wert ontboden Ende si wert heymelick
ghewaert. quaem si te rijsel datmense opt casteel leggghen soude daer si al hoer leuē
bliuen soude. si liet luden dat si te rijsel wert woude trecken tot hoer neve van bur-
goengen ende si nam cort beraet mit horen vrienden ende dede een ghenuft sprenghen
int hoff daer si lach dat si des tsauonts baden woude ende bleef so heymelick in hoer
camer mit die si hebben woude. ende clede hoer mit manss cleder die snode waren. eñ
quam van dien auont also onbekent buten ghent daer twee luden hielden te peer
de ende hadden noch een ledich peert daer si op sat ende reden also voert haestelick
alle den nacht ende quamen des morghens vroech voer antwerpen opt veer ende
scepten daer ouer ende hadden daer een wagen wel ghespannen daer si op saten eñ
reden so haestelick ende quamen des tsauonts tot woudrechem ende doe voert tot
hoeltelem ende so voert ende quamen des morghens te ix vren tot vyanen. eñ troech
voert tot scoenhouen bi horen vrienden diet soe ioncsterlick ghehouden hadden die
se seer vriendelick ontfenghen ende huldense Ende van daer tot oudewater diese
Anno dñi oeck hulden Ende van daer ter goude diese eerlick ontfenghen eñ huldense oeck.

Corts daer na so quam die moghende vorst hertoch philips van burgoengen
Greue van in hollant tot rotterdam eñ liet hem hulden tot dordrecht tot haerlem tot leyden tot
hollant delft tot Amsterdam ende tot meer ander steden als ruwaert der landen daer noch
van hoer rechte vrouwe hertoch willems enighe dochter noch leuede Ende selue in-
Regnierden den landen was. ende daer ress een groot oerloghe tusschen vrou jacob mit scoenho
uen ende der goude eñ oudewater vyanen mont foerde eñ mitten stricht van vtrech
aen die een side Ende die hollantsche eñ zeelansche stede aen die ander side mit horen
hulperen.

Int jaer M iiij^{c} xxvi so quam die heer van falbat mit veel engelschen mit veel
scepen in scouwen in zeelant ende meende zeelant te winnen: alsoe alst die hertoch
van cloucester behilet had mit vrouwe jacob Ende daer teghen quam hertoch phi-
lips van burgoengen mit sommighe vanden steden wt hollant ende street teghens
den enghelschen bi brouwershauen op sinte ponciaes auont Eñ die heer vā haem-
steden mit sinen vrienden die waren mitten enghelschen Mer die hertoch van bur-
goengen wan den strijt ende daer worden verslaghen heer coste van haemstede heer
jan van renesse. heer ian van hoenpijl heer andries van walms jacob van horsele
heer claes soen ende menich ander edel ende onedel Eñ daer wert gheuanghen die
heer van haemsteden mit menighen anderen.

In den selven jaer van xxvi opten vierden dach in April soe toech vrou iacob van hollant mit schoenhoven der goude oudewater ende mit die stermelander ende mit een deel vten stichte van vtrecht voer haerlem daer si voer laghen vier weken Ende binnen haerlem lach als capyteyn heer Roelant van wtkercken Ende die voer haerlem laghen die branden meeste deel al die molen ende husen off. die buē der poerten van haerlem stonden Ende hier teghens kreyde hem heer iay van wtkercken mit pickaerden ende vleminghen ende oeck mede veel hollanders ende zeelanders ende sijn ghecomen tot leyden ende meenden vrou iacob van haerlem te verdriuen Mer doe dit vrou iacob mitten horen ūnam so toghen si haestelick van haerlem eñ quamen tot alphijn opten rijn bi leyden ende daer ghemoete hem dat volck dat binnen leyden vergadert was ende daer tees enen groten strijt eñ vrou iacob was selue inden velde Ende daer waren ridder gheslagen van vrou iacobs sijde heer iay van wassenaer heer iay van langhestraeck heer heinric van cranenburch heer Euert die bastaert van hollant heer direk vand merwijn heer ghijsbrecht van poelgeest heer aernt vā ghent Eñ daer worden omtrent v^{c} mannē ūslaghen eñ l xxxv poerters van leyden Eñ dese strijt ghescheide op nieuwen auont des morghens vroech Eñ vrou iacob toech mit seghe inder goude.

In den selven iaer waren vergadert die van haerlem mit hoer hannieren ende daer quamen hoer teghens enighe heren die binnē der goude laghen mit vrou iacob ende si vochten teghens die voerscreuen steden bi alphen ende wonnen dry stede hoer hanniere aff ende sloeghen ende vinghen veel volcks Ende daer waren vi off vij ridder mannen van amsterdam ghevanghen die hoer selderheyt sieken waren ende en quamen nye in.

In den jaer M iij^{c} xxvij so quam hertoech philips van burgoengen eñ beleyde seuenberghe in enen herden winter viij weken lanck Eñ die ghemeent van seuenberch wert tweedrachtich teghen dry heer van seuenberghe Eñ daer om most die heer van seuenberge een dedinghe aen gaen dat hem van ghenen noot gheweest hadde. des si eendrachtich gheweest hadden van binnen Ende die ghemeent ontfingen dry hertoech van burgoengen voer enen heer te houdelick hoer lijffs ende goets eñ hoer rechten Ende die heer van seuenberghe mit sinen vrienden ende vreemden gasten toghen wt so si in ghecomen waren Mer op wat voorwaerde dat die heer van seuenberghe sijn stede ende slot ouer gaff dat laet ic staē Mer die heer van seuenberghe beclaechde hem seer dat men sijn voorwaerden nijt en hielt ende most dolen ende sterff in armoeden.

Int jaer M iij^{c} xxvij in die heylich weke sterf hertoech iay vā brabant daer na int selue jaer wert hertoech philips van burgoengen ghehult in hollant ende in zeelant als ruwaert ende recht oer der landen sonder die van seuenhouē der goude ende oudewater die bleuen bi vrouwe iacob hoer rechte lantsvrouwe.

Inden seluen jaer so wert vyant die hertoech van burgoengen des ghestichts van vtrecht ende die hertoch van burgoengen dede een alte groten scip maken tot amsterdam datmen die statte hiet oft een blochuus ghemeest hadde Ende dat dede hi sette voer die Eme dat hi dat sticht daer mede dwinghen soude ende dit was in eneyn herden wynter. ende daer lach dat sticht mit een groot heer van volck op die eme voer die statte so dat si die een side vander stat seer scedynden mit scieten vā bussen Mer doet begonde te doyen so dreyde die stat om mitten yse ganckt ende die ander side quam voerstaen. ende die op die stat laghen ende wisten anders nijt dan si ghedruenct soude hebben. ende die sticht se sagen dat die stat also draeyde so meēden si dat se also ghemaect was datmense also doyen mocht Ende doe bralē si op ende togheyn thuus. ende in desen tijden sterff die hertoch van cloucester.

Inden jaer ons heren M iiij^{c} xxviij opten iiij dach in meye soe worden úsoent die hertoch van burgoengen ende vrou iacob van hollant Ende is mitten hertoch van burgoengen hoeren neue ghetoghen in henegouwen in hollant in zeelant in vrieslant Ess heeft den hertoch van burgoengen doen hulden ouer al als ruwaert
Anno dm ende recht oer der landen. ende oct daer na int selue jaer so wert oeck ghesoent tusschen den hertoch van burgoengen ende den sticht van vtrecht.

Graue van hollant

Int jaer M iiij^{c} xxviij so verliefde vrou iacob op enen ridder wt zeelant ghesboren ende hiet heer vranck van borselen Ende desen ridder trouwede si heymelick
Regnierden tot enen man Als dit wtbrack so dede hertoch philips van burgoengen int selue jaer inder maent van julio desen heer vranck van borselen vanghen inden hage ende deden voꝛē opt slot tot rupelmonde Ess die sprake ghinc dat hi hem sijn hoeft off woude doen slaen Vrou iacob dede seer vervolghen om heer vranck van borselen te liue te houden ende wt der vanghenisse te crighen Des so quam die greue van nyuers biden hertoch van burgoengen ende heeftet ghededingt Als dat vrou iacob van hollant gaf den hertoech philips van burgoengen ouer henegouwen hollant zeelant ende vrieslant Ende des soude heer vranck van borselen wt der ghewanghenisse comen ende hi soude mit vrou iacob hebben dat lant van voern syn leuen lant Ende daer toe der vrouwen leuen lanckt suutbeuelant ende dat lant vander tolley Ende alle die tollē van hollant ende van zeelant. ende hertoch philips die gaf heer vranck van borselen die greefscip van oesterwant tot siner liue. ende heer vranck quam wt der vanghenisse ende behielt vrou iacob te wiue Ende hertoech philips wort ghehulde in henegouwen in hollant in zeelant ende in vrieslant als recht erff heer der landen voerscreuen.

Int jaer ons heren M iij^c xxxvi op sinte dyonisius auont soe sterff die edel vorstinne vrou jacob van hollant ende sy liet gheen kijnder Ende were begrauen inden haghe in die capelle opt hoff Ende si had xij jaer na haers vaders hertoech willems dot in groten druck ende tribulacien gheleeft.

M iij^c xxxviij

xxxviij jaer

Philips hertoech van burgoengen. van brabant. van lotrijck. van limborch ende greeff van vlaenderen. van burgoengen. van artoys. ende van namē Merc: greue des heyligher rijcks Heer van salins ende van mecheley hertoch janss soen van burgoengen Ende was vrou jacob van hollant hoers oems soen ende hoerre moyen soen Dese was greue van henegouwen van hollant ende van zeelant ende heer van vriesslant xxxviij jaer lanck.

Dese philips had drie wijuen dat eerste wijff was des coninces dochter van vranckrijck ende sterf ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers ende daer en had hi oec gheen kijnder bi Dat derde wijff hiet ysabeel ende was coninck ianss dochter van portegael Ēn die nam hi int jaer M iij^c xxix Ende daer wan hi drie soney bi Die eerste soen hiet Anthonius ende sterff ionck Die ander soen hiet ioest ende sterff oeck ionck Die derde soen hiet kaerl ende was greue van sarlays ende nader vader hertoch ende greue Dese hertoch philips regierde sijn landen langhe jaren in rusten ende in vreden sonder veel oerloghes ende ingroten ontsich.

Caerl hertoch philips soen die eerst greue van sarloys was Ende na sijns vaders doot was hi hertoch van burgoengen van lotrijck van brabant vā limborch van lutzenborch Ende greue van vlaenderen van artoys van burgoengen van henegouwen van hollant van zeelant ende van namen ende heer van vriesslant Eñ marcgreue des heyligher rijcks ende heer van salins ende van mechelen ꝛc Hij had drie wijuē dat eerste wijf was des conincs dochter van vranerijck ende sterff ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des hertoghen dochter van borbon ende hiet Anna ende daer had hi een dochter bi hiet maria die nae hoer vaders doot hi ticte aen des keysers frederics soen die maximilianus hiet Ende int jaer M iiijc lxxviij na sijns vaders doot nam hi sijn derde wijff die margriet hiet ende was hertoch ritsaerts dochtvan jorcke conincdouwaerdus suster van enghelant.

Dese hertoch Caerl regierde tien jaer Ende int jaer M iiijc lxxvij omtrent viij dach. bleeff hi voer nansy.

Van deses Caerls werken lesetdie cronijck van brabant int ijc. xxxviij. blat ten eynden toe wt.

M iiijc lxxvij

Anno dñi M iiijc lxxvij

Greue van hollant Regnierden

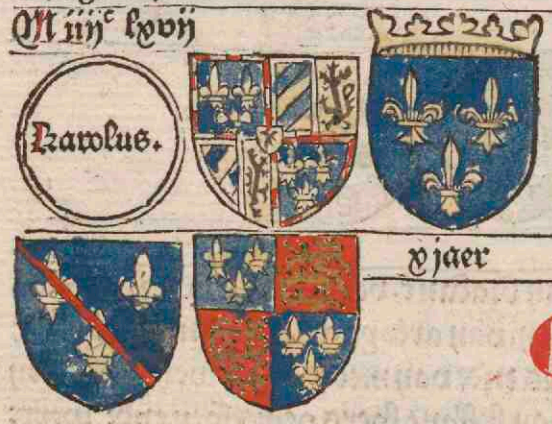

Maximiliang des keysers frederics soē vander ghenade gods hertoch van oestenrijck van burgoengen van lotrijck van brabant van steyr van kerrondey van krayn van limborch van lutzenborch van ghelre ꝛc Greue van vlaenderen van habspurg van Tyrol van phiert van kijburch vā burgoendien van Artoys ꝛc

Palsgraue van henegouwen van hollant van zelant van namen van zutphen

Marcgraue des heyligher wemschen rijcks ende van burgou ꝛc.

Landtgreue in elsaff.

Heer van vriesslant van windisthenmarch van poertnau van salins ende vā mechelen ꝛc.

Dese maximilianus heeft te wijff hertoch Caerls dochter van burgoengen ꝛc die maria hiet Ende daer heeft hi eenen soen bi ende hiet philips hertoch in oestenrijck eñ greue van sarloys Ende oeck een dochter die hiet

Dit is dat beghinne ende oerspronck des lants van ghelre Ende cronijcken vanden princen van ghelre.

In den tijden alsmen screff viij^{c} ende lxxviij Ende staerk die calue keyser van romen was Ende staerk die grote sijn neve na hem keyser was In desen seluen tijden de was int crisdom van colen een groot velt off pleyn ende was daer nv ghelre staet ende was gheleghen bider heerscappie van pont Ende in dit velt off pleyn so was een alten verueerlicken felken ende venijnden vreselijcken dier dat veel quaet dede wantet versleen menschen ende beesten daert bi comen conde te passe Ende dit sel dier riep direct ende menich werff mit groten ghekruft ghelre ghelre ghelre Ende het hadde grote bernende oghen diemen des snachts alst duyster was beschijdelick sien mocht.

Ende die luden die daer omtrent woenden die ruymde som van daer ende wouden oeck ghemeenlick al van daen ramen mochten si van desen dier nijt verlost werden Ende die heer van pont die daer bi gheseten was die leet veel scaden van desen dier Ende dese heer vā pont had twee sonen dat alte heerlicke stoute jonghe mannen waren Die een hiet wijchaerdus ende die ander hiet lupoldus. ende bi rade van horen vader so begrepen si dat si dit dier bestrijden wouden ende ginghen stoutelick in̄ nacht ende hadden hem wel daer toe ghemaect ende quamen daer si meende dat dit dier was ende saghent bi den lichtinghe van sinen oghen. ende si ghinghen hem daer in den naem gods ende verwonnen ende versloeghen dit dier. ende als si dit verslaghen hadden soe was alle dat volck dat daer omtrent woenden seer verblijt dat si vā desen quaden venijnden dier verlost waren.

Ende alle dat volck dat daer omtrent woenden die gauen hem onder dese twee broeders ende coren dese twee edel jonghlinghen tot horen princen ende voechden ende ouerste van horen lande te wesen Ende dese twee broeders mit den heer van pont horen vader die begrepen ende maecten op die stede daer si dat dier verslaghen een begrip ende een vesten ende noemden dat ghelre als dat dier voer screuen plach te wesen ende dat is nv die stadt van ghelre Ende van welcker stadt off vest eerst dat heel lant van ghelre sinen naem off ghenomen heeft Ende een deel jaren daer na soe starff lupoldus die joncste broeder ende wijchaerdus bleeff alleen voecht van ghelre Ende daer na soe starff die heer van pont Ende wijchaerdus wert heer van pont.

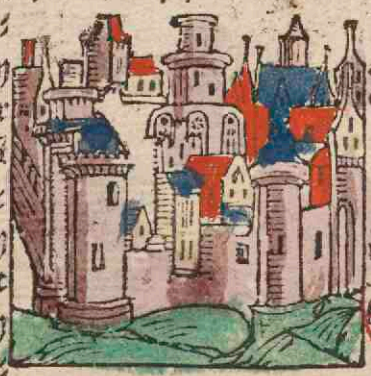

Die stede van ghelre daer af dat lant sijn naem off voert.

Wijchaerdus des heren soen van pont die was voecht van ghelre ende heer van pont xxxvij jaer Hi had des greuen dochter van zutphen. sommighe segghen dattet een erff dochter was van zutphen Mer dat en is niet want daer waren veel greuen vā zutphen daer nae langhe jaren Dese wijchaerdus van ghelre en̄ van pont die voerden in sijn wapen een scilt van goude met drie mispel bloemen van steel.

Wiltingus was voecht van ghelre en̄ heer vā pont xxiiij jaer. wat wijff dat hi had en vijntmen niet Mer hi had twee sonen Die eerste hiet wijchaerdus en̄ wert heer nae sijn vader Die ander soen hiet wilhelmus ende wert bisscop van vtrecht.

Anno dm	viijc lxxxviij	ixc x	ixc xxxvij	ixc lviij	ixc lxviij	M ix
Voechden van ghelre	j Wijchaerdus.	gheerlacus	godfridus	ij Wijchaerdus.	mengosus.	wiltingus
Regierden	xxxij jaer	xxvij jaer	xxi jaer	xv jaer	xxxviij jaer	xxiij jaer

Gheerlacus wijchaerds soen die was voecht van ghelre en̄ heer van pont xxvij jaer wat wijff hi had en vijntmen niet.

Godfridus was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xxi jaer En̄ wat wijff hi had en vijntmen niet.

Wijchaerds was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xv jaer wat wijff hi had en vijntmen niet.

Mengosus was voecht van ghelre en̄ heer van pont xxxviij jaer Dese was een heylich deuoet man hi had een wijff en̄ hiet gheerbergis Ende daer had hi een soen hi en̄ hiet wiltingus En de een dochter hiet sinte adelheyda abdysse Ende dese mengosus en̄ sijn wijff die stichten een nonne cloester teghen boy ouer daer sijn dochter abdysse off wert Ende in dat selue cloester daer wert hi en̄ sijn wijff in begrauen.

Wijchaer dus die derde alſo ghenoemt was voecht vā ghelre ende heer van pont xxvi jaer wat wijff hi hadde en vijntmen nijt. mer hi had een enighe dochter hiet adelheydis eñ die dochter gaff hi te man enen edelen prince die ſeer machtich was i almaengen ende hiet greue ott van naſſouwen ende was van des kleyſers bloede van wmen ende vanden bloede van oeſtenrijck eñ van ſwauen ghebozen ſeer edel van ghelſlacht.

Ott greue van naſſouwen was die eerſte greue vā ghelre Hi had adelheydis te wiue wijchaer dus voecht van ghelre eñ heer van pont ſijn enighe dochter Deſe greff ott die werff aenden kleyſer heynrick den dden alſo ghenoemt als dat die kleyſer maecte van die voechdye van ghelre ende vand heerſcapie van pont een greefſcap eñ hiet voert die greefſcap van ghelre Ende die kleyſer gaff deſen ott die greefſcap vā ghelre hem eñ ſijn nacomelinghen te houden te leen vāden wemſchen rijcke Eñ ſint ſo is aen deſe greefſcap van ghelre ghewozuen eñ ghecreghen veel perſelen vā landen Ende is te ſamen off ghemaect een coninckliick vorſtelick lant.

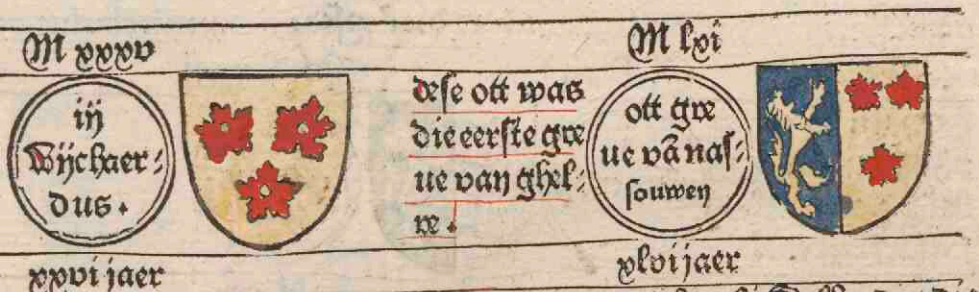

Deſe greue ott had bi adelheydis die greuinne een ſoen eñ hiet ghemerdus Eñ dat deſe greefſcap van ghelre vanden kleyſer een greefſcap gemaect was dat was int jaer M eñ lxxix Ende inden jaer ons heren M eñ lxxxvi ſo ſtarff adelheydis die eerſte greuinne van ghelre Ende greff ott mit gherijt ſinen ſoen die ſeer joncklick was die bleff greff van ghelre.

Inden jaer ons heren M eñ lxxvi ſo was een greue van zutphen eñ hiet ghercaus eñ was ghecomen in biſcop coenraets hulpe van vtrecht teghen greue dirck den vij greue van hollant Ende in hollant bi dat caſteel tot yſelmonde daer wert de ſe greue ghercaus van zutphen verſlaghen in enen ſtrijde eñ hi wert tot zutphen ghevoert eñ wert daer begrauen eñ hi en liet ghen kind Mer hi liet een enighe broeder eñ hiet wijchmannus eñ die wert greue vā zutphen Eñ deſe greff wijchman had een emich dochter hiet ſophie. eñ greff ott vā ghelre voerſcreuē als ſijn greuinne ghetrouwē was ſo docht hi mocht hi die dochter vā zutphen crighen ſo quaem ghelre eñ zutphen beyde op ſijn kind wāt ſijn ſoen was noch te joncklick aen deſe jonefrou vā zutphen te hilicken Alſo nam deſe greff ott deſe joffer vā zutphen ſelue te wiue

ende bi dese jonefrou van zutphen greue wijchmans enigh dochter so creech greue ott een soen ende hiet gheerlaus Daer na so starff greff wijchman van zutphen ende liet nijt dan dese enighe dochter Ende greff ott die wert greff van zutphen vā sijns wijffs weghen Aldus was greff ott greue van ghelre ende van zutphen heyde van sijnre twee kinder weghen voerscreuen.

Daer na so starff die grimme van zutphen Ende dat greefscap van zutphen quam op gheerloff hozen soen die si bi greue ott hadde die noch seer jonck was Ende greff ott die bleeff greue van zutphen van sijn soens weghen.

Daer na so starff dese jonghe greff gheerloff van zutphen Ende greff ott behielt die greefscap vā zutphen tot sijn soen greue gerijt van ghelre behoef al en was hi van zutphen nijt ghebozen Mer om dat die jonghe greff gheerlof vā zutphen greue gherijts vā ghelre half broeder was so meende hi. hi was die naest ende behielt die greefscap vā zutphen te ghen alle die hem daer rechts aen vermaten ende aldus quā zutphen aen ghelre Ende als dese lantscappen aen een ghecomen waren so hielete greue ott greff gherijt vā ghelre sinen enighen soen aen een hoech ghebozen wijf als aen greue flozens dochter vā hollant daer die heyser vā romen lotharius oem off was.

Anno dm

Int jaer dos heren M C ende vij opten xv dach lende van april so starf dese edel

M C vij

M C xxxi

Greuen van ghelre

Regnierden

prince greue ott voerscreuen ende wert begrauen tot zutphen.

xviij jaer

Gheraerdus die eerst also ghenoemt greef otten soen was die ander greef vā ghelre ende van zutphen xviij jaer Hi had te wijff hadewijch des edelen greue flozens dochter vā hollant ende daer had hi enen soen bi ende hiet heynrick die na hem greue wert Ende dese greff gherijt starff int jaer M C ende xxxi ende wert begrauen tot zutphen.

xxxi jaer

Heynricus die eerste also ghenoemt greue gherijts soen was die derde greff van ghelre xxxi jaer lanck Hi had te wijue hertoch godenaerts dochter van brabant ende daer mede hi twee soenen bi Die eerste soen hiet gherijt Ende die and soen hiet ott Ende dese greff heynric was een wijs vroem prince. ende hi creech die velue eerst aen tlant vā ghelre vanden hertoch van brabant Ende die hertoch van brabant die hielt die velue vanden stichte vā vtrecht te leen Ende die greue van ghelre hielese voert van brabant te leen Ende dese greff heynrick starf int jaer ons heren M C ende lxij ende hi wert begrauen in dat cloester te campe.

Ghertaerdus die andde alſo ghenoemt greff heynricks ſoen was die iiij greef vā ghelre xviij jaer lanck Hi had te wijff margriet des greuē dochter van ſpaengen Mer hi en had daer ghen kinder bi Eñ deſe greff ghertaert ſtarff int jaer M c lxxx eñ wert begrauen tot zutphen eñ hi en liet ghen kinder.

Ghertaerdus die iij alſo ghenoemt greff otten ſoen was die vi greue vā ghelre eñ van zutphen xviij jaer lanck Hi had te wijff richaerdus dochter vā naſſouwen daer wan hi bi ott die na hem greue wert eñ heynrick biſcop van luydick Deſe greff ghertt eñ richaerdus ſijn vrouwe die ſtichtede een minrebroed cloeſter in remunde van hoers ſelfs caſteel Ende ſi ſtichten oeck al daer een nonnen cloeſter vā ſinte bernaerts oerde daer die greuinne na hoers manſſ dot die eerſte abdyſſe i was ſi ſtarff int jaer M cc xxxi mathei Deſe greff die werff aendē keyſer frederick die anderde die oeck coninck van ſicilien was als dat hi creech die tolle te lobetle lecht eñ dat hebben heynrick die ſeſte eñ willem die eerſte na confirmiert.

Int jaer M cc xxix op die xi kalende van nouember ſtarff deſe greff ghertaerts eñ wert begraven te remunde int nonne cloeſter dat hi eñ ſijn wijff gheſticht hadden.

xviij jaer xxij jaer xxviij jaer

Otto die anderde alſo ghenoemt greff heynrick ſoen eñ greue ghertaerts broeder was die vijfte greff van ghelre xxij jaer lanck Hi had te wijff richaerdis des greuen dochter vā gulick Ende daer wan hi bi heynrick die joncke ſtarff eñ otto biſcop tot vtrecht eñ ghertaert die na hem greue wert eñ adek heydis greuinne van hollant eñ margareta greuinne vanden berghe.

In dſen greff ottes tijden ſo was een grote cruus vaert ouer meer want keyſer vrederick die eerſte alſo ghenoemt eñ coninck philips vā vranckrijck Coninck ritſaert van enghelant Hertoch coentaert van oeſtenrijck Hertoch vrederick vā ſwauen Die hertoch van beyeren Die hertoch van ſaſſen Hertoch heynrick vā brabant Greeff philips van vlaenderen Greeff florens van hollant Greeff willem vā oeſtvrieſlant ſijn ſoen Greeff ott van ghelre Greeff dirck van cleue Eñ veel ander princen die togen ouer meer mitten keyſer eñ wonnen alt heyligh lant eñ dat heylich grafft mitter ſtadt van iheruſalem.

Deſe greue otto die ſtarf int jaer ons heren M cc ende ij eñ wert begrauen bi ſinen vader te campe int cloeſter.

Otto die derde alsoe ghenoemt greue ghrijts soen was die vij greue van ghelre
en van zutphen xliij jaer lanck Hi had te wijff margariet des greuen dircks doch
ter den xxij greue van cleeff Mer si starff sonder kinder En dese greumme margriet
die stichtede dat cloester te nyencloester bi goch int jaer M cc en .l. Ende si starff
int jaer daer na en wert int selue cloester begrauen Ende nader greumme mar-
grieten doot so nam greff otto een ander wijff en hiet philipa ende was des greuen
dochter van simpol en daer van hi bi reynolt die na hem greue wert en armgaerde
die greff dirck den xxv greue van cleeff te man hadde.

Dese greff otto die werff aen coninck willem van hollant den woemschen comme
sinen neve als dat greff ott die soude besitten die borch vã nymweghen mitter stadt
en mit al der heerscapie die daer toe behoerde die den woemschen rijck toe behoert in
allen manieren alse die greuen van cleeff van ouden tijden langhe jaren beseten had-
den vã weghen des woemschen rijcks Des so kende greue ott den comme willem daer
op xxi dusent mercke puers fijns coninclis silver En tot allen tijden als een keij
ser off woemsch coninck dese voerscreuen somme vanden voerscreuen silver den gre-
uen vã ghelre off sinen nacomelinghen weder ghreft so mach die keyser off woemsch

Anno dm comme die borch vã nymweghen mitter stadt M iij^c xxix

Greuen en allen horen toe behoren weder na hem ne-
men aenden woemschen rijck Ende dit ghesche-
van ghelre de dat die borch vã nymweghen mitter stadt
en alle hoer toe behoren aent lant van ghelre

Regnierden aldus quam dat was int jaer ons heren M xliij jaer
cc en xlviij Ende coninck wdolphus die woemsche coninck die heft dit ghecon-
miert en heft oeck ghegheuen waert saeck dat een keyser off woemsche coninck int
tijt nymweghen losse als dat nymweghen dan sal bliuen i des keysers off woem-
schen conincks handen Ende datmens aen ghenen heren versetten sal een greue van
ghelre en sal die voer hoer daer off hebben.

Int jaer ons heren M cc en lxvi so starff philipa van simpol die greumme en
wert begrauen ten nyencloester bi vrouwe margriet vã cleeff greef otten eerste wijf

Int jaer M cc lxxviij wert greff willem van gulick ende willem sijn soen doe
ghesla ghen binnen alten mit veel goeder mannen.

Int jaer M cc en lxxi op die vierde ydus vã januarius so starff die edel prin
ce greff ott van ghelre en wert begrauen int cloester tot des greuen dael dat hi eerst
stichte.

Reynoldus die eerste alsoe ghenoemt greeff ottey soey was die viij greue van ghelre eñ van zutphey lv jaer lanck Hi had twee wijfs Dat eerste wijff hiet armgaert eñ was des hertoghen wakrauens dochter van limborch ende si starff sonder kinder int jaer M cc eñ xc op die iiij ydus van junius eñ wert begrauen tot des greuen dael.

Ende sijn ander wijff hiet margriet eñ was des greuen ghyen dochter van vlaenderen Ende daer wan hi bi drie soney eñ een dochter Die eerste soey hiet reynolt eñ wert greue na den vader eñ wert die eerste hertoch van ghelre ghemaect Die ander soey hiet gwido Die derde soey hiet philips Ende die dochter hiet ysabeel eñ was een nonne tot sinte claren tot colen.

M ij^e lxxi

lv jaer

Dese greue reynolt die creech van rodolphus den roemschen coninck dat hi munte mocht slaen in sinen lande van ghelre tot drien plaetzen Als tot aernhem tot remunde eñ tot herderwijck Ende dit gaff ende confirmierde coninck rodolphus int jaer ons heren M cc eñ xc.

Dese greue reynolt die wert ghevanghen van reynolt sinen soen eñ wert in sekeren hoeden ghehouden een wijle tijts Ende dit ghschiede int jaer M ccc eñ xx.

Int jaer ons heren M ccc xxi starff margriet van vlaenderen greuinne vã ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester Ende dese margriet die stichte der predicaren oerden cloester in zutphen.

Int jaer ons heren M ccc xxvi op sinte dyonisius dach starff greeff reynolt van ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester teynden den voet van sijns vaders graft.

Reynolt die anderde alſo ghenoemt greue reynolts ſoen was die ix greue van ghelre eñ van zutphen Ende was die eerſte hertoch van ghelre eñ hi regnierde ſoe greue ſo hertoch xviij jaer lanck Deſe greue was inden eerſten alte coſtelick vã gro: ten onkoſten eñ maecten hem ſeluen arm eñ ſeer tafferen als dat ſijn ſlote eñ tollen eñ ander goeden ſeer verſet waren eñ beſwaert waren.

Deſe greff reynolt nam te wijff ſophia hertolts heer des lants vã mechelen ſijn emighe dochter daer hi alte grote goede mede nam aen ghelden eñ aen reden goeden Als dat greue reynolt die loſſede al datter verſet was eñ betaelde al ſijn ſcult ende wort een rijck machtich prince Eñ in deſen hilicx voirwaerde ſo wert ghemaect als dattet lant vã ghelre op nyement eruen en ſoude dan op die kind die van deſe doch: ter van mechelen comen ſouden alſo verre als ſi kinder creghe Eñ dit hebben die rid derſcap eñ ſteden mit horen prince mede bezeghelt.

Ende bi deſe dochter van mechelen ſo creech greff reynolt iiij dochteren Die eer ſte dochter hiet margriet eñ die gaff hi te man joncheer dirck greue johans emighe ſoen van cleue Mer hi ſtarff ſond kinder eer greff johan ſtarff Ende die margriet die wedue van jaoncheer dirck van cleue die nam noch na den greue van valops

Anno dñi — ende deſe vrou margriet — M iijc xxvi

Hertoghen van ghelre — van cleue ende van va: loys die ſtarff int jaer M ccc eñ lxxxiiij.

Die eerſte Her toch van ghelre — ij Reynolt.

Regnierden — xvij jaer

Die ander dochter hiet maria eñ die had te man greue willem vã gulick die na hertoch van gulick wert Ende maria die vrouwe vã gulick die ſtarff int jaer M ccc xcvij Ende bi deſen willem van gulick ſo creech deſe dochter van ghelre twee ſo ne Die outſte ſoen hiet hertoch willem van gulick eñ die ander ſoen hiet hertoch reynolt Ende die dochter hiet johanna eñ had heer johan heer van arckel te man eñ die heer van arckel wan bi deſe dochter van gulick enen ſoen ende een dochter Die ſoen hiet joncheer willem eñ wert verſlaghen binnen gorkom in een ſtrijt Ende die dochter had den heer van egmonde eñ daer wan hi bi aernolt die hertoch van ghel re wert eñ willem die heer van egmonde van yſelſteyn eñ van baer wert.

Die derde dochter hiet mechtelt eñ ſtarff ſonder man int jaer M ccc xliij.

Die vierde dochter hiet yſabel eñ was abdyſſe te nyencloeſter Ende ſtarff int jaer M ccc lxxvi.

Inden jaer ons heren M ccc xxxvi ſtarff ſophia van mechelen die greuinne vã ghelre eñ wert begrauen in des greuen dael int cloeſter.

Int jaer ons heren M ccc xxxv creech greff reynolt die ſtadt van tiel.

¶ Ende als die greuinne sophia doot was soe nam greue reynolt een ander wijff
en hiet alienora en was cominck eduwaerts vā enghelant dry dochters also ghenoemt
sijn dochter Ende hoer moeder die coninghinne die was greff willems dochter vā
hollant Ende als hi dese dochter van enghelant hadde so quam op een tijt die key:
ser lodewijck vā keyeren hertoch aelbrechts vad van hollant die quam tot vranc:
kenuoert Ende cominck eduwaert van enghelant die dede dry keyser lodewijck bid:
den dat hi greue reynolt van ghelre sinen swagher hertoch maken woude.

¶ Ende die keyser lodewijck die ontboet greue willem van hollant sinen swagher
der keyserinnen broeder en greue reynolt van ghelre en greue willem van gulick
te vranckenuoert bi hem te comen en dat hise alle drie hertoghen maken woude Gre
ue willem vā hollant die had twee reysen mit machten op die heyden ghereest strij:
den En hi was nv al de reyt derde werff op die heyden te trecken om te strijden mit
den duytschen heren vā pruysen teghen die heyden Ende hi was op die reyse als hem
dese tidinghe quā Mer hi en woude sijn goede opset nijt after laten en toech voert
op die heyden daer hi veel eeren behaelde op gods vyanden en toech voert ten key:
ghen greue.

¶ Ende greff reynolt van ghelre en greue willem vā gulick die toghen tot vranc
kenuoert bi dry keyser lodewijck En die maecte daer van gulick en van ghelre elck
een hertochdom Ende aldus so wert die greue reynolt ghemaect die eerste hertoch
van ghelre int jaer M ccc xxxiv.

¶ Ende dese hertoch reynolt die trouch bi alienora van enghelant synre hertochin
ne twee sonen Die outste hiet reynolt en die ander hiet eduwaert.
¶ Ende dese hertoch reynolt fundierde ende stichte een carthuser cloester bi aern:
hem dat monichusen hiet Ende alienora die hertochinne die stichte en fundierde te
deuenter een minrebroeder cloester.

¶ Dese hertoch reynolt die edel prince starff int jaer M ccc xliij op die iij dus
van october en wert begrauen int cloester tot des greuen dael Ende alienora die
hertochinne die starff daer na int jaer ons heren M ccc lv op sinte georgij auont
en wert begrauen bi horen man.

Reynaldus die derde also ghenoemt hertoch reynolts soen was die andde hertoch van ghelre en greue van zutphen xviij jaer lanck Hi had te wiue hertoch jo hans dochter van brabant mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese reynolt was die eerste ghebore hertoch van ghelre Deser hertoch reynolt en jonckheer eduwaert sijn broeder die en quijten hem nijt alte wel in die edel vorstinne Alienora hoer moeder in hoere duwarien en ander goeden die hoer toe behoerden.

Int jaer M ccc xlviij wert hertoch reynolt ridder bi den hertoch van brabant en mit hem worden xxxij ridders Ende dit gheschiede in een strijt teghen die van lu yck Ende daer bleuen doot heer hubrecht van aulenbotch heer wobbrecht van arc kel heer van asperen joncheer baldewijn van katenbotch die heer van op ende sijn broeder.

Anno dm

M iij^{c} xlviij

Hertoghen van ghelre

iij reynaldg.

Regnierden

xviij jaer

Inden jaer ons heren M ccc en lxi so rosen twee parthyen int lant van ghelre want joncheer eduwaert die wert seer qualick eens mit hertoch reynolt sijn broe der En daer off wies parthye inden lande want die een parthye die hieten die heer kers parthye en die hielden mit hertoch reynolt horen heer Ende die and parthye die hieten die bronchorst en die hielden mit joncheer eduwaert des hertoghen broe der Dese twee parthyen van dese twee broeders mit datter aen beyde side aen cleefde die wert so fel dat si oerlochden en wesden en branden op malcanderen en venghen malcanderen en henghen malcanderen ja som voer hoers selfs deer in spijt En dat lant van ghelre stont 9 jaer in groten onvreden en onrusten.

In den jaer ons heren M ccc lxi so toech hertoch reynolt mit sijn vrienden voer die stadt van tiel ende sette daer sijn tenten want die van tiel hielden mit joncheer eduwaert en hi was binnen tiel Ende als joncheer eduwaert dat vernam mit sijn vrienden binnen tiel so toech hi wt tiel en street teghens den hertoch sinen broeder en wan den strijt En daer bleuen doot heer vrederick van wlst heer adolf van zutphen heer herre van hemmen en ander veel goeder luden edel en onedel Ende daer were gheuanghen hertoch reynolt van ghelre die heer van arckel die heer vā lienden heer gherijt van rijn heer vrederick vander ese en ander veel goeder edelre ende onedelre mannen Ende dese strijt gheschiede int jaer voerscreuen op sinte vrbanus dach in die meye.

Joncheer eduwaert die settede reynolt sinen broeder i gheuanghenissen daer hi y jaer in was Ende joncheer eduwaert die berichte dat lant als hertoch van ghelre Ende maria van brabant die hertoch reynolts wijff was die starff int jaer ons heren M ccc en en leyt begrauen tot bruesel totten carmeliten int choer.

M iij^c lxi

y jaer

Eduwaerdus hertoch reynolts ander soen en hertoch reynolts broeder was die iij hertoch vā ghelre en greeff van zutphen y jaer lanck Hi had te wiue katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren en van hollant. mer si was seer jonck dat hi daer noch nijt bi en sliep aldus en had hi ghen edel kinder.

Dese hertoch eduwaert verhatede al die quaet deden so hertelijen dat ghelrelant nye so veylich en was doer te trecken alst was in desen eduwaerdus tijden.

In den jaer ons heren M ccc lxvi so was grote oerloghe tusschen brabant ende ghelre en hertoch wenselijn vā lutzenborch en van brabant En hertoch eduwaert van ghelre die streden teghen malcanderen seer vromelick Ende hertoch eduwaert die wan den strijt en die hertoch van brabant die bleff ghevanghen en die greue van simpol die bleeff daer doot Ende als den strijt ghewonnen was soe sloech hertoch eduwaert dat verschi van sinen helm op om hem te vertoelen En hi wert geschoten voer in sijn hoeft mit enen pijl dat men nijt en wist off dat vyanden off vrienden den deden en hertoch eduwaert bleff corts daer na doot vanden schoet vanden pijl Ende dese strijt gheschiede int jaer ons heren M ccc lxvi op die octaue van on

ser vrouwen dach assumpcio Ende hertoch eduwaert wert ghevoert en̄ begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader Ende hertoch reynolt die wert vter vanghenisse ghelaten en̄ wert noch heer vanden landen van ghelre ende regierde om trent drie maenden en̄ twee weken Ende hi starff int seluer jaer op sinte barbaren dach en̄ wert begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader.

Ende als hertoch reynolt dot was so viel dat lant van ghelre weder i twee parthyen want die hoechsters parthye die vrouwe margriet van ghelre en̄ van cleue die jonchheer dirck greff johans enighe soen van cleue te man ghehat hadde Mer hi starff sonder kinder Ende dese margriet die was hertoch reynolts en̄ hertoch eduwaerts outste suster van sinen vaders weghen en̄ quam vander dochter van mechelen daert lant van ghelre nader hilick vorwaerdt voer screuen doch op ghecomen soude hebben.

Die bronchorst parthye die vrouwen willem des hertoghen outsten soen van gulick want sijn moeder was hertoch reynolts en̄ hertoch eduwaerts joncste halff suster van hoerre vader weghen en̄ oeck ghecomen vander dochter van mechelen voer screuen.

Anno dm

Hertoghen van ghelre Regnierden

Margriet die weduwe van cleeff die meende hoers vaderlike erue dat hoer mit gods recht toe behoerde te behouden Ende si nam te man greff johan vā valoys die seer machtich was ghebozen vander croen van vranckrijck en̄ vanden huse van vol lant Dese greue van valoys die quam int lant van ghelre bi sinen wive en̄ brocht veel heren en̄ ridderscap mit hem en̄ quam voer gwensuoerde dat men hem op gaff en̄ quam tot aernhem en̄ die ontfenghen hem ende hulden hem vander vrouwen we ghen en̄ hi beleyde ghelre vri welken lanck mer hi en wans nijt Thi wan waghenin ghen en̄ stonenborch En̄ dit oerlogh stont omtrent twee jaer tusschen willem van gulick en̄ margriet die greuinne van valoys sijn moye.

Ende die bronchorst parthye beclommen aernhem bi nacht ende wonnent ende daer na wonnen si tiel Ende hertoch willem van gulick die had nv meest alt lant van ghelre in en̄ hielter sijn moye van valoys wt en̄ wert gheweldich heer vanden lande Ende daer na starff vrou margriet greuinne van valoys die rechte hertochinne van ghelre was int jaer M ccc lxxxiij.

Int jaer ons heren M ccc en̄ xcvij starff maria hertochinne vā gulick hertoch reynolts anderde dochter.

Wilhelmus die eerste also ghenoemt hertoch willems soen vā gulick die sijn moed was hertoch reynolts vā gelre sijn jongste dochter eñ was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts half suster eñ was des greuine vā valoys voerscreuē heel suster.

Dese willem was die andde hertoch van gulick eñ die iiij hertoch van ghelre eñ greue van zutphen xxxi jaer lanck Hi had te wijff katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren eñ van hollant die weduwe was van hertoch eduwaert sinen oem eñ maecht want hi en hadse nijt beslapen.

Dese hertoch willem die brocht die parthyen seer of in sinen lande want hi sette de vā beyden parthyen in sinen raet eñ in sijn amptен eñ officien eñ dede beyde effen lieff eñ wie verboerde die nam hijt off also wel die een als die ander Ende hi wert een machtich ontsiende prince sijn leuen lanck.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij wert hertoch willem van ghelre vyant des coninex van vranckrijck Eñ die coninck quam mit groter macht int lant van gulick Mer het wert ghededingt in dey velde.

Int jaer ons heren M cccc eñ ij op sinte juliaens dach d heylighe ioffer starff dese edel prince hertoch willem eñ hi en liet ghen kinder after Eñ hi wert begrauē int cloester tot monichusen dat sijn oude vad stichte.

M iij^{c} lxxi M iiij^{c} ij

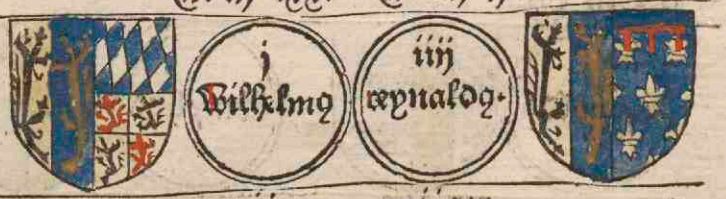

xxxi jaer xxi jaer

Int iaer ons heren M cccc starf katherina die hertochinne op sinte martijns dach ende si wert int seluer cloester begraue bi hoer man.

Reynoldus die iiij also ghenoemt hertoch willems broeder was die iij hertoch vā gulick eñ die vijfte hertoch vā ghelre eñ greue vā zutphen xxi iaer. hi had te wijff maria des greuen dochter vā artoys mer hi en creech daer ghen kind bi.

Dese hertoch reynolt had een suster eñ hiet iohanna Eñ die had heer iohan heer van arckel te man eñ daer wan si bi een soen eñ een dochter Die soen hiet ioncheer willem van arckel eñ die wert binnen gorkom verslaghen i een strijt int iaer ons heren M cccc eñ xvij Ende die dochter had te man den heer van egmonde Ende bi den heer van egmonde so creech si twee sonen Die eerste soen hiet aernout eñ wert hertoch van ghelre na hertoch reynolt sinen oem Ende die ander soen hiet willem eñ was heer van egmonde van yselsteyn eñ van baer.

Dese hertoch reynolt starff int iaer ons heren M cccc eñ xviij des anderen daghes na sinte ianss dach baptisten te midzomer Ende hi wert begrauen int cloester tot monichusen bi aernhem bi hertoch willem sinen broeder eñ hi en liet ghen kinder Ende maria die hertochinne die nam daer na des hertoghen soen vāden bergh Ende si starff int iaer M cccc eñ xxvi.

Aernoldus die eerste alſo ghenoemt des heren outſten ſoen van egmonde Ende daer hertoch reynolt out oem off was. was die ſeſte hertoch van ghelre eñ hertoch van gulicſt eñ greue van zutphen.

Mer dat hertochdom van gulicſt en beſatt hi niſt want die hertoch vander ghe die beſatt dat lant van gulicſt eñ vermat hem dat hi recht hertoch van g was.

Deſe hertoch aernt was mer xiij jaer out als hi tortoch wert Hi nam te wijff katherina hertoch adolphus dochter van cleue daer hertoch philips vā bourgoen gen oem off was Ende daer creech hi twee ſonen bi ende drie dochteren Die eerſte ſoen hiet adolf die na hem hertoch wert Die ander ſoen hiet willem eñ ſtarff joncſt Ende die eerſte dochter hiet maria eñ was cominghinne vā ſcotlant Die and dochter hiet margriet eñ was hertochinne in beyeren Die derde dochter hiet katherina

Int jaer M cccc xxxiij lach hertoch aernt voer bueren Eñ int jaer vā xxxv optten eerſten woensdach in die vaſten wert bueren op ghegheuen.

Anno dñi M iiij^{c} xxiij

Hertoghen van ghelre Regnierden

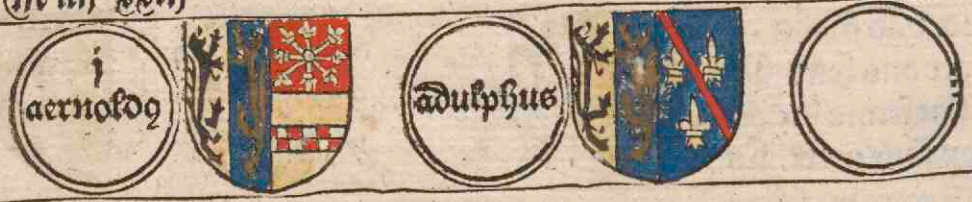

Adulphus die eerſte alſo ghenoemt hertoch aernouts ſoen was die vij hertoch van ghelre van gulicſt eñ greue van zutphen.

Deſe adulphus was die andere die gheboren hertoch te ghelre was Hi had te wiue katherina des hertoghen dochter van bourboen.

Dit is dat beghinne ende oersproncke des lants van Cleue Ende cronijcken vanden Edelen primen van Cleue.

INden jaer ons heren vijc ende vi Als justinianus keyser was die anderde also ghenoemt Ende hildebertus coninck van vranckrijck was Ende pupijn van haerstel hertoch vā brabant was doe was een enighe dochter vā dirck des heren van cleue een schoen joffrou ende hiet beatrix ende hoer vad die was ghestoruen Ende si was vrouwe vā cleue ende van veel landen daer omtrent Ende die borch vā nymweghen mit horen toe behoren die behoerde tot horen lande vā cleue in beuelinghe vanden keyserrijcke Ende dese joncfrouwen ouders vā cleue die waren ghecomē vanden edelen ghesladhten vā romen vanden vrsinen ghesladht Ende si tymmerden daer een casteel ende noemden dat cleue Ende daer hiet dat lant voert na.

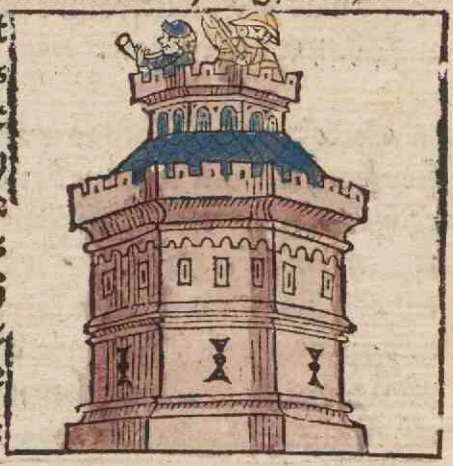

dat casteel cleeff

DEse voerscreuen joncfrou van cleue die had veel aenstoets van sommighen die hoer i hoer landen ende heerlicheyden vercorten woudden na dat hoer vāder ghestoruen was Ende op een tijt so sat dese edel joncfrouwe vā cleue op die borch tot nymwe ghen ende het was schoen claer weder ende si sach inden rijn ende sach daer een wonderlic dinck want si sach daer comen drijuen enen witten swaen ende had een gulden ketten om den hals daer aen ghehecht was een scheepkijn dat hi voert toech Ende in dat scheep kijn daer sat een schoen may ende had een vergulde sweert in die hant ende enen jacht hoern aen hem hanghen ende enen costelicken vremden rinck aen sijn hant Ende had enen schilt voer hem staen die was van steel ghewerwet mit enen inschilt vā siluer mit acht gulden coninghs sceptrum ende midden een gulden spay ende daer in staende enen schonen steen van synober verwe.

DEse voerscreuen swaen die dreef mitten scheepkijn te nymweghen aenden borch ende die jonghelinc die in dat scheepkijn sat die tradt wt den scheepkijn aent lant ende beghoerde die edel joncfrouwe te spreken Die joncfrouwe clam off vāden borch ende ghinck tot desen jonghelinc ende spracke hem vriendelicke toe Ende leyde hem op die borch Hi had veel woerden mit hoer ende hi betrachte hoer seer wel hi seyde hoer dat hi daer ghecomen was om hoer lant te beschermen ende hoer vyanden te verdriuen ende te verwinnen Ende dese joncfrouwe die was dick i hopen dwen ghenoechde dat si aldusdanighen man hebben soude Dese jonghelinc betrachte hoer so wel dat si hem lieff begonde te crighen Die jonghelinc seyde hoer dat hi hoer man wesen soude ende daer om was hi van gods hengheniſſe ende van ghelucke der auentuere daer ghe

comen Ende dat ghslacht dat van hem beyden comen soude dat soude victorie ende auentuer hebben eñ verheuen ende gheert werden Mer hi seyde hoer dat si ommer nijt en vraechden van sijn ghslacht off na sijn haer comen waen dat hi ghebaren off ghecomen was want hi seyde wanneer dat ghi daer na vraecht so sal ghi mi quijt werden eñ en salt mi nijt meer sien Ende hi seyde hoer dat hi helyas hiet eñ dat hi ridder was Dese joncfrouwe voerscreuen die creech dese ridder helyas seer lieff eñ nam hem tot enen man.

Ende dese ridder helyas was die scoenste man diemen sien mocht Ende hi was seer scoen eñ groet van liue bi na oft een gygant ghewees hadde eñ stout vã moede eñ seer vroem ter hant Hi street eñ verwan alle die ghene mit groter victorien die tegben hem off tegben sinen lande setten eñ behielt die ouerhant Sommighe cronijc sten seggben dat dese ridder helyas quam wt dat graal dat een eenrehande paradijs hiet op eertrijcke Mer ten is dat heyligbe paradijs nijt Mer het is een sonderlingbe plaetze eñ hiet graal daermen mit groter auentueren tcoemt eñ mit groter auentueren eñ gheluckte weder wt coemt daer veel off te scriuen waer.

Anno dñi

Grauen van cleue

Regnierden

Dese voerscreuen ridder helyas dede veel groter vromicheden tot allen plaetzen eñ wert seer vermaert eñ wel ghesien bi allen princen als dat hem die keyser theodosius maecte greue eñ maecte van cleue een greefscap eñ ontfeng die vanden keyser te leen hi ende sijn nacomelingben te houden Ende aldus so was dese helyas die eerste greue van cleeff eñ was so heer so greue te samen xxi jaer lanck.

Dese greue helyas die creech bi die greuinne beatrix drie sonen Die eerste soen hiet theodricus Die anderde soen hiet godfridus Ende die derde soen hiet coenraer dus.

Dese greue helyas die ordinierde bi sinen leuen alle sijn drie sonen tot wat staet dat si wesen souden Sinen outsten soen dirck die gaff hi sinen schilt mitter wapen eñ sijn gulden sweert eñ seyde hem dat hi na hem greue van cleue wesen soude ende hilicte hem aen eens greuen dochter van henegouwen Ende den anderden soen godfridus die gaff hi sinen hoern eñ werff hem mit hilicht eñ mit hulpe van princen als dat hi greue van loen wert Ende den derden soen coenraert die gaff hi sinen rinck ende werff hem mit hilicht ende mit hulp van princen als dat hi lantgreue van hessen wert Eñ dese drie sonen en mosten hem oeck nijt vraghen van sijn haer coemste ghelijck hi der moeder verboden had.

Daer na so lach dese greue helyas op een tijt snachts bij sijn vrouwe ende praet te Ende die greuinne vraechde onuerhoets ende seyde hoer ey soude ghi vwen lijn: deren nijt willen seggben van waer dat ghi ghecomen sijt Ende mit dien so wert sij den greue quijt ende ey sachs nijt meer Ende si was seer rouwich ende sterf binnē den seluen jaer.

Theodricus die eerste also ghenoemt greue helyas soen was die an: derde greue van cleue xxv jaer lanckt. hi had te wijff des greuen dochter van hene: gouwen.

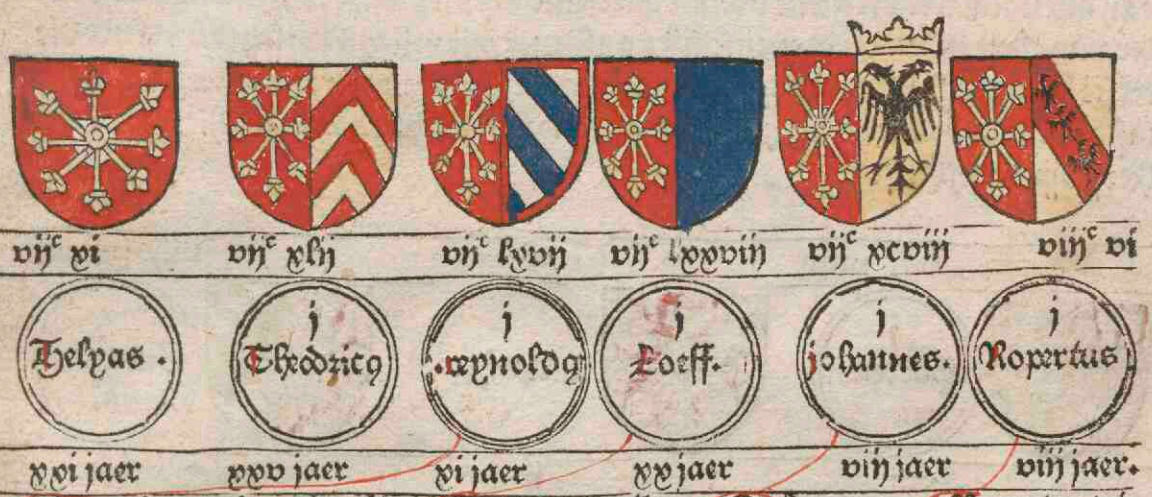

Reynoldus die eerste also ghenoemt greue dircks soen was die derde greue van cle: ue xi jaer lanckt hi had te wi ue des greuē dochter van ar: denney.

Loef die eerste alsoe ghenoemt greue reynolts soen was die iiij greue van cleue xx jaer lanc hij had te wiue eēs hertoghen dochter van Aquitanien die vander selver stamme was daer die princen van hollāt off ghesproten sijn int eerste.

Johannes die eerste also genoemt gre ue loeffs soen die was die v greue van cle ue viij. iaer lanckt hi had te wijue des keysers mich iels suster vā wmē die die leste keyser was eer dat wemsche rijckt aen vranc: rijckt quam.

Ropertus die eerste also ghe: noemt greue io hans soen was die vi greue vā cleue. viij. iaer lanckt hi had te wiue des hertog: ghen dochter vā lotringhe.

Baldewijnus die eerste alſo ghenoemt greue Robbrechts ſoen was die ſeuēde greue van cleue xvi jaer lanckt hi had te wijff des princen lodewijchs dochter van provincien die van enen broeder van vranckrijck was want deſe lodewijchs vad hiet dirckt ende was coninck Karels vierde ſoen die hij bi hildegaert ſinen eerſten wiue hadde Ende die keyſer van vranckrijck die was oem van deſen eñ out oem van deſe greuinne van cleue. Deſe greue baldewijn creech bi deſe greuinne drie ſonen Die eerſte ſoen hiet lodewijch ende wert greue nāden vāder Ende die ander ſoē hiet euerart ende wert oeck greff nae lodewijch ſinen broeder Die derde ſoen hiet Robbrecht ende was greue van teyſterbant Ende deſe greefſcap vā Teyſterbant was dat nv Tyelreweerd ende boemmelreweerd hiet ende dat lant vā hueſden eñ van altenae Ende die greue van Teyſterbant die draeck ſijn wapen van ſinē broe der van cleue ende voerde enen ſchilt van lazuer mit viij gulden ſeptrum Ende die eerſte heer van hueſden was een broeder van teyſterbant eñ wert ghedeylt aen een caſteel ende dorp dat hueſden hiet mit meer dorpen eñ lants ende dat hiet voert die heerſcappie van hueſden.

Anno dñi

Greuen van Cleue

Regnierden

viijc xviij

j Baldewijn ng

xvi jaer

viijc xxx

ludewijcq

iiij jaer

viijc xxxviij

Euerarc; dus.

iy jaer

Die eerſte heer van altena was oec een broeder van Teyſterbant ende wert ghedeylt aen een caſteel dat altena hiet mit een deel dorpen Ende dit hiet die heerſcappie van altena.

Ludewijcus greue baldewijnq ſoen was die viij greue van cle: ue iiij jaer lanckt hi en had wijff noch kijnd.

Euerardq die eerſte alſo genoemt greue baldewijnus ander ſoen eñ greue lodewijchs broeder was die iy greef vā cleue iy jaer lanc hi had ij ſonen die een hiet luthardus eñ wert greue nāden vāder Eñ die and ſoen kerngarig eñ was biſcop tulleñ.

Ende een heer van haern die quam oec noch vanden greue van Teyſterbant ende alle deſe voerſcreuen heren plaghen hoer heerlicheyden te leen te houden vanden greue van cleue Ende die greuen van cleue die hielde dit voert te leen van: den biſcop vander kercke van vtrecht. ende dit was meer dan. ij^{c} jaer eer die eerſte greue van ghelre was Ende deſe greefſcap van Teyſterbant ghinc te nijt alſmen ſcreeff. iy^{c}. eñ xciij wāt anfridq die xviij biſcop vā vtrecht was eerſt greue vā teyſter bāt eñ gaf ſijn goede j deel ō kerc vā vtrecht eñ ſtichte cloeſterē eñ ſij goedē wordē ghēſplit in veel delen. deſe greef baldewijn ſtichte alde ſeel dat in twent gheleghen is.

Luthaerdus die eerste alsso ghenoemt greue euerraerts soen was die x greue vā cleue xliij jaer lanckt Hi had te wijf berta keyser aernouts dochter van vrancrijck ghebore̅ want lodewijch van vranckrijck coninck van germanien die was oude vader vā dese keyser aernout Ende keyser kaerl die derde was sijn oem Ende bij dit wijff so creech greue luthaert twee sone̅ Die eerste soen hiet baldewinus ende was greue na den vader Die ander soen hiet rijcsfridus ende dese rijcsfridus die was bisscop baldricus vad̄ van cleue den xv bisscop van vtrecht.

Dese greue luthaert die sticht mit vrou berta sinen wiue twee collegien een te wesel van canonicken inden lande van cleue Ende noch een collegium van canonissen te nuys int jaer ons heren viijc ende xxxviij Ende nuys hoerden die den hertoch van Cleue.

viijc xliij viij lxxxvi ixc xxiij ixc lxviij M iiij M xlv

j luthaerdg ij baldewing i aernoldg j wijchmannus. j Coenraerdus. ij theodricg.

xliij jaer xxxvij jaer xlv jaer xxxvi jaer xli jaer xliij jaer

Baldewing die andere alsso genoemt greef luthaerts soen was die xi greue van cleue xxxvij jaer lanckt hij had te wijff des hertoghen dochter van sassen.

Aernoldus die j alsso ghenoemt greue baldewijns soen was die xij greue vā cleef xlv jaer lanckt hi had te wijf greue Wijchmanss dochter van zutphen.

wijchmanng die j alsso ghenoemt greue Aernts soen was die xiij greue van cleue xxxvi jaer lanc hi had te wijff des lant grauen dochté vā dringen.

Coenraerdg die j alsso ghenoemt greue wijchmans soen was die xiiij greef vā cleue xli jaer hi had te wijf des Greuen dochter van der seyn.

Theodricus die andere alsso genoēt greue coenraerts soen was die xv greef vā cleue xliij jaer lanc hi had te wijff des greuē dochter vā scouwenberch.

Thedricus die derde alſo genoemt greef dirc eerſte ſoen was die xvij. greue van cleue xxix jaer lanckt hij had te wiue des greuen dochter van hennenberch.

Thedricus die vierde alſo ghenoemt greue aernolts ſoen was die xvij greue van cleue xxxix jaer lanc hi had te wijf des hertoghen dochter vã beyeren.

Thedricus die vijfte alſo ghenoemt greue aernolts ſoen was die xxi greue vã cleue xi jaer lanckt dese greue dirc creech dat lant vã dijnſlakẽ aent lant vã cleue hi had te wijf des hereni; nigen dochte vã dijnſlakẽ.

Anno dñi	M lxxxviij	M C xvij	M C lxiij	M ij^{c} iij	M ij^{c} xvij	M ij^{c} xxvi
Greuẽ van Cleue	iij thedricus	ij aernold9	iiij thedricus	iij aernold9	iiij aernold9	v thedricus
Regnierden	xxix jaer	xlvij iaer	xxxix jaer	x jaer	xiij jaer	xi jaer

Aernoldus die anderde alſo genoemt greef dirckt ander ſoen die greue dircs broeder was die was die xvij greue vã cleue xlvij jaer lanckt Hi had te wijff des hertoghen dochter van ſwauen.

Aernoldus die ij alſo ghenoemt greue dircs ſoẽ was die xix greef van cleue x jaer lanc hi had te wijf greue florens dochter van hollant

Aernoldus die vierde alſo ghenoemt greue aernolts ſoẽ diemen den jongen greue aernolt hiet die was die xx greef van cleue xiij jaer lanc hi had te wiue des hertoghen heinrics dochter van brabant.

Thedricus of dire die. vi. also ghenoemt greue dircks soen was die. xxij. greue van cleue xviij jaer lanck Hij had te wiue des greuen adolphs dochter vanden bergh die. vi greue vanden bergh.

Thedricus die seuende alsoe ghenoemt greue dircs soen was die xxiij greue vā cleue xvi jaer lanc hi had te wijf Eergaerdim greue ottē dochē den vij greue van ghelre. eñ daer had hij bij dirck die na hem greue wert Eñ elizabet greue ghrits wijf van ghulick daer si voert bi wan greue wil; lem van gulick eñ walrauen biscop van colen.

Thedricus die viij alsso ghenoemt greue dires soen die was die. xxiij. greue van cleue xv jaer lanck hi had te wiue des greuen dochter van lutselenborch.

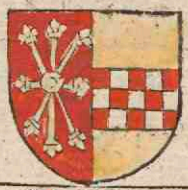

M ij^{c} xxxvij | M ij^{c} lv | M ij^{c} lxxi | M ij^{c} lxxxvi | M ij^{c} ix

vi thedricus | vij Thedricq | viij thedricus | ix thedricus | j Otto

xviij jaer | xvi jaer | xv jaer | xxiij jaer | xvi jaer

Thedricus die ix alsso ghenoemt greue dircs soen was die xxv greef van cleue xviij jaer lanck hi had te wijff des hertoghen dochter van oes trijck Ende daer wan hij bij drie sonen eñ een dochter Die erste soen hiet otto ende was greue nader vader Die ander de soen hiet dirck ende was oeck greue na otte sinē broeder Die derde hiet johan ende was oeck greue na dirck sinen broeder Ende een dochter hiet elizabet ende had den heer van perwijs Ende daer quamen off die heren van parwijff eñ meer ander gwoter heren die voert van hen ghecomen sijn.

Otto die eerste alsso genoemt greue dircs ouste soē was die xxvi greue van cleue. xvi. jaer lanc hi had te wijf Adelheit greue engberts dochter den. viij. greue vanō mercke Eñ daer wan hi bij emige dochē die te man had heer ian heer van arckel Eñ daer wan si bi heer ott van arckel eñ die vrou vander Eme ende meer ander dochteren daer nijt aff en bleeff Van heer ott van arckel quam heer iohan die laetste heer van arc; kel Eñ van heer ian quam jonckheer willem van arckel die inden strijt tot gorkō bleef Eñ die vrou van egmonde Eñ vand vrouwe van egmonde so quam hertoch

Aernt van gelre ende heer willem van egmonde Ende vander vrouwe vander Eme so quamen die heren vā ghennepe die heren van heynsberch die heren van breedewde. die heren vander veer die van cruninghen die van dwonghelen die vander merwen die vanden vliet van oestende van harwinen ende meer ander ridderschaps want si veel dochteren hadden. ende als greue ot van cleue sterff so liet hi een enige dochter die vrou van arckel was. ende een suster die vrouwe van perwiss was ende twee broeders dirck ende ian.

Ende alsso als dat greefscap van cleue eens keyzers leen is ende nijet so vry ghegheuen en was vanden keyzer datter op enighe dochter off op enighe wiuen eruen mocht ten most comen op een soen off op broeders of het sterff aen den wemschē rijck Aldus en quamt op die vrouwe van arckel nijt Mer het quam op dirc greue otten broeder.

Theodricus die tiende alsso ghenoemt greue otten broeder. was die xxviij greue van cleue xviij jaer lanck Hi had te wijff maria greue reynolts dochter van ghelre des eersten hertoghen suster van ghelre Ende daer van hij bij een enighe dochter die te man had greue Adolph den ix greue vander mercke daer si bi van drie sonē

Anno dñi — Als englbert greue vander — M iij^{c} xxv — M iij^{c} xliij

Greuē van Cleue

mercke. ende adolph Elect van colen ende van munstē die greue van cleue wert ein jonchheer dirc vander mercke die heer van dinslaken

Regnier den — xviij jaer

wert Ende van greue englbert en bleuen ghheen edel kinder Noch van jonchheer dirck oec mer van Adolph quamen veel kinder alsmen nae horen sal Ende als greue dirck van cleue sterf so en liet hi niet dan een enighe dochter die greuinne vander mercke Mer dat greefscap van cleue en mocht op heer nijt comē als voerscreuen staet wantet op ghheen wijf en besterft Eñ dat greefscap van cleue quam op iohan greue dircks joncste broeder.

Johannes die anderde alsso ghenoemt greue dircs broeder was die xxviij greue van cleue.

Hij had te wiue margreta dē eersten hertoch Reynolts ouste dochter van Ghelre Mer hij en creech daer ghheen kinder bi. ende als greue ian van cleue ghestoruen was sondē sonen of broeders so besterf dat greefscap van cleue aen den wemschen rijcke Mer die heer van perwiss meende hoe wel dat sijn moeder doot was hij was gue jans van cleue sijnre suster soen hij meende greue van cleue te wesen Ende hi creech heymelick cranenborch ende orsoy ende som sloten in.

Greue egbert vander mercke die meende hi soude greue van cleue wesen want sijn moed leuede noch en was greue dircs enighe dochter van cleue daer gue iohan oem of was ende was een broeders dochter van greue ian en daer was hi een soen off en meende des broeders kinder souden gaen in den keyser recht voer der suster kinder ende hi had veel vrienden te cleue En heer Adolph sijn broeder elect van colen die quam int lant van cleue vlusschc en hi wert te cleue in ghelaten ende creech dat casteel ende die stadt in.

Heer ott van arckel meende hi soude greue vā cleue wesen want sijn moeder al was si dot si was greue otten sijn enighe dochter van cleeff daer greef ian oec oem of was en greef ot was een oud broed dan greef dirc was mer sijn moed was dot

Die van cleef mitten meesten deel vanden ridderscap en steden die en woudē die van per wijff nijt hebben noch oeck die van arckel en si en haddē oeck greue engbert nijt alte gheern ghehadt, mer si haddē hem lieuer dan per wijff of arckel Mer si begheerden te hebben ende te houden heer Adolph den elect van colen en van munster want hij noch nijt ghewijd en was en ee seer lief ghetal en ghemint man was also verre als hi sijn bisdom ouer ghewen wilde.

Ende als greue engbert vander mercke ende heer ot van arckel dit vernamē dat si nijt hebben en souden so vielen si beyde mit heer Adolph den elect toe tegen per wijff Ende heer adolph creech dat heel lant van cleue sloten ende steden in. sond dat per wijs in hadde En heer adolph gaf sijn electie vanden bisdom van colen ende vā munster ouer bi des paeus consent en des gestichtes en resingnierdt ouer heer engbert vander mercke sinen oem die biscop tot ludick was En heer ian vā arckel biscop tot vtrecht heer otten half broeder van arckel die wert biscop van ludick.

Ende heer adolph als hi sijn electie vanden bisdom beyde ouer ghegheuen hadde so seynde hi ter stont aen den keyser staerl van bemen ende liet hem geuen ende verleden dat greefscap van cleue tot enen goeden leen onuerstorfflick Ende doe wert hi ghehult ende ontfanghen gheweldich heer ende greue van cleue Ende heer ot vā arckel die had een somme van penninghen voer dat hi quijt scout sijn toe seggheu vanden lande van cleue Ende vrouwe iohanna van brabant die dedinghde daer na tusschen desen greue adolph van cleue en den heer van per wijs Als dat die heer van per wijs die had oeck een somme van penninghen en hi gaff ouer cranenborch ende all dat hi in hadde int lant van cleue Ende hi gaff mede ouer alle recht en toe seggheu dat hi totten lande van cleue mochte hebben En aldus wert greue adolph greue van cleue ende daer na sterff greue engbert vander mercke sijn broeder sond kijnder Ende greue Adolph wert mede greue vander mercke.

Adulphus die eerste alſo ghenoemt greue adolphus ſoen vander marcke eñ greue dircks dochter ſoen van cleue was die xxix greue van cleue xxxij jaer lanc hi had te wiue margriet hertoch willems dochter vandē bergh Eñ daer wā hi bi vij ſonen ende ix dochteren.

Die eerſte ſoen hiet Adulphus ende wert greue nāden vāder.

Die ander ſoen hiet

Die derde ſoen hiet ghertaert eñ was greue vand marcke Eñ dan noch iiij ſonē

Die eerſte dochter hiet margriet die had hertoch aelbrecht van beyeren ende vā hollant des keyſers lodewijchs ſoen.

Die ander dochter had des keyſers kaerls ſoen van bemen.

Die derde dochter hiet beatrix ende had den greue van nyuers.

Die vierde dochter hiet katherina ende was joncfrou van moenreterch.

Ende dan noch vijf ander dochteren.

Anno dñi

Die laetſte gue vā cleue

Regnierden xxxij jaer

Die eerſte Hertoech vā cleue.

liij jaer

Adulphus die anderde alſo ghenoemt greue adolphꝯ ſoen was die xxx greue van cleue. ende greue vander marcke die vij. liij jaer lanc.

Int jaer ons heren M iiij^c. xvij ſoe wert deſe edel greue Adolphꝯ hertoch ghemaect int keyſerlich conſilium te conſtans vanden keyſer ſeghemont in teghenwoer dicheyt van veel groter princen Ende van die greefſcap van cleue wert ghemaect een hertochdom Ende aldꝯ was deſe hertoch adolphꝯ die eerſte hertoch van cleue Deſe eerſte hertoch had twee wiuen dat eerſte wijff hiet Agneta eñ was des paelſgreuen hertoch wbbrecht van beyeren die wemſcoincht was ſijn dochter mer hi en had daer ghen kinder bi Dat ander wijff hiet maria ende was hertoch ians dochter van burgoengen ende daer wan hi bi drie ſonen ende vij dochteren. Die eerſte ſoen hiet iohan ende was hertoch nāden vāder Die ander ſoen hiet adolph eñ was heer van rauenſteyn eñ die had te wijff des comines broeder dochter van portegael daer had hi bi een ſoen ende een dochter. Hertoech adolphs derde ſoen hiet Engbertus ende ſterff joncx.

Hertoch adolphs eerste dochter hiet margriet ende had te man hertoch willem van beyeren ende daer na had si den heer van weertenberch.
Die ander dochter hiet katherina ende had te man hertoch aernt van ghelre.
Die derde dochter hiet Elizabet ende had den greue van swartborch.
Die vierde dochter hiet Agnes ende had den jonghen comine van naueery.
Die vijffte dochter hiet helena ende had den hertoch van brunswijck.
Die seste dochter had den hertoch van oerliens.
Die seuende dochter sterff binnen hoer eerste jaer.

Dese hertoch adolph die street int jaer ons heren M iij^{c} ende xcvij teghen den hertoch van berghe sinē oem Ende dese hertoch wan den strijt daer hi veel heren venc ende groot goet off scattede.

Int jaer ons heren M iij^{c} xliij so quam die stadt vā soest aen cleue ende ghinc van colen.

Anno domini

Hertoghen van cleue

Regnierden

Johannes die derde also ghenoemt hertoch adolphs soen was die anderde hertoch van cleue ende greue vander mercke.
Hij hadt te wijff des greuen jans dochter van nyuers ende van stamphy ende van ryteers Ende daer had hi vijff sonen bi ende een dochter

Hoe Agrippina eerst begrepen wort dat nv colen hiet
Ende alle die biscoppē van colen die daer geweest hebben.

In des keysers octauianus Augusti tijden was een edel senatoer van romē ende was vanden edelen tribunen van romen ende die had des keysers octauiani dochter ende dese man hiet Agrippa Dese begrep een stadt ende fundierde die bi den rijn. ende noemde die stadt Agrippina dat nv colen hiet.

Daer na doe die keyser Troyanus keyser was die was van bi Agrippina ghe borē Ende dese keyser verbeterde dese stadt agrippina seer. Want si doe woest ende meest auer stont sonder veel volcs so dede hi volck comen van romen ende wt an deren steden mannen ende vrouwen om die stadt te bewoenen ende dat lant te bou wen. ende die stadt hiet menich jaer Agrippina ende daer na wert si gheheten colen als si noch hudens des daghes hiet. Ende hier na so staen beschreuē alle die biscop pen van colen Hoe dat si hieten elck nāden anderen volchghende.

Sinte materne cōfessoer
sinte seuerine confessoer
Sinte eūlogius confessoer
Adrianus
Symeneus
Remedius
Sinte cunibertus van lot ringhe confessoer
Bacaldus
Stephanus
Adewinus
Giso
Anno
Pharamundus
Sinte agilolphe mē
Rangefredus
Bertholomeus
Rixolphus
Sinte hildebolde confessr
Hathaboldus
Guntharius
Willibertus
Hermannus pius
Wigfridus

Sinte bruno cōfessoer was des eerstен keysers otto broeder
Volcmarus
Sinte gew
Warme scotus
Euergus
sinte heribert confessr
Pelegrinus
Hermannus nobilis
Sinte Anno confessr
Hildolphus
Sigewinus
Hermanne diues
Fredericus
Bruno
Hugo
Arnoldus
Arnoldus
frederic van dassel
Sinte engbert vanden kerch martelaer
heinric vā muluaerlē
Conraert vā hoystade

Engelbert vā vachtēborch
Syfridus vā westerburch
Wichboldus van holte
Heinric van veraenborch
Walramus de julia
Wilhelmus de ghennepe
Adulph vander mercke
Engebert vand mercke
Cuno van valckenstein
Frederic van sarwaerden
Theodricus van muerss
Robbertus van beyeren

Dit sijn die biscopen van ludick die gheweest sijn eerst tot heynden tongheren Ende daer na tot Maestricht. daer na tot ludick veruolghende die een nâden anderen.

Sinte Materne cõfessoer
Sinte Manita mr̃
sinte marcelle mr̃
sinte metropole martelaer
sinte seuerijn martelaer
sinte florenae martelaer
sinte martinus martelaer
sinte maximine martelaer
sinte valentine martelaer

Dese na beschreuẽ warẽ biscoppẽ tot maestricht

Sinte seruaes cõfessoer vã armenien
sinte agricolae cõfessoer
sinte vrsichine confessoer
sinte dessignate confessoer
sinte Resignate cõfessoer
sinte suppliaus cõfessoer
sinte quirille confessoer
sinte eucherius confessoer
sinte falco confessoer
sinte eucharius confessoer
sinte domiaan confessoer
sinte monulphe cõfessoer
was heer van dynant
sinte ghundulphe cõfessr van loxynen
sinte perpetuus confessoer
sinte Eúgisius confessoer van tonghren
sinte Jan confessoer van ludick

Sinte Amande confessoer vã Aquitanie
sinte theodardus mr̃
Sinte lambert mr̃

Dese na beschreuẽ waren biscoppẽ tot ludic

Sinte hubert confessoer eñ hertoch vã ardẽ
sinte floribert cõ: nẽfess sinte huberts soen
Fulcarius
Aghilfridus
geerbaldus
Bastandus van Ardenen.
Gherardus
hircharius
Franco
Stephanus
Rijcharius
hugo
Fawbertus
Ratherius
Baldric vã hene gouwen
Eracle van sassen
Nothgere vã switsẽ
Baldric vã loen
sinte walbode confessoer vã vlaenderen
Durandus
Reginaldus van tolen
Richaerdus
Baso
Thediuine van beyeren
heinricus des greuen tullen broeder.
Obertus
sinte frederick
Aelbertus van beyeren
Alexander
Aelbertus
heinricus van lays
Alexander
Rodolphus
sinte aelbert van brabant
Aelbertus van stuuck
hugo van petrapont
Johan de Apia
Willem van vlaenderen
Roberte de lingonia
heinricus van ghelre
Johannes de aginnis
Johannes van vlaenderen
hugo de cambolomer
Adulphus van waldeck
Thobalde van bare
Adulphus vand mercke
Engbrecht vand mercke
Johannes van Arckel.
Arnoldus van hoern
Jan vã beyerẽ eñ vã hollãt
Jan van wadenode vand duutschen heren oerde
Jan van heynsberch
Edowicus van bourbon

Dit sijn die cronijcken vanden beghinnen vanden edelen greue vanden mercke
Ende vanden edelen greue vanden berghe die namaels hertoghen worden.

Inden jaer ons heren M C xxij doe keyser heinrick die eerste alsoe ghenoemt regnierde doe waren twee ghebroeders Die ouste hiet Adulphus Ende die ander hiet Euerardus ende waren gheboren vanden edelen ghesslachte van wmen als vā der vrsinen ghesslachte Ende ouermits gunst ende liefte die den keyser heinrick tot hē dwech so hefte se die keyser versien ende ghegheuen sonderlinghe plaetzen ghelegen in westphalen die si te voren wel besien hadden om woenninghe daer te stichten ende hebben bequaem plaetzen dier gheuonden. Adulphus die ouste die heeft ghefundiert ende ghetymmert een casteel in vollues heggghe dat doe so ghemeenlic hiet. ende was bi den lant vander greefscap van aernsberch Ende als die greue van aernsberch dat vernam dat men daer sulcken casteel maecten inden berch so heeft hi hem doen vermanen ende seggghen dat si dat nijt voert tymmeren en souden Wanttet sijn herlicheyt altena stont ende daer om wert dit casteel gheheten vanden tymmerluden altenae.

Daer na heeft die greue van Aernsberch gearbeyt om dese broeders te verdriuen ende heefft dat casteel beleghen Mer ouermits die sterckheyt des casteels soe en heeft hi daer nijt op ghewonnen Ende die twee broeders ouermits victorie ende rijcheyt so hebben si dit casteel seer vermeert. Ende die ander broeder Euerardus die tymmerde een casteel gheheten Aldenberghe int lant dat nv dat lant vanden berghe hiet Ende dese twee ghebroeders Adulphus ende euerardus sijn machtich ende rijck ghewordē. ende die keyser die heeft se ghemaect greuē ende heeft ghemaect twee greefscapen Die een hiet die greefscap van Altenae dat nv die greefscap vander mercke hiet ende daer was Adulphus voerscreuen die eerste greue of Ende die ander greefscap hiet die greefscap vanden berge ende daer was euerardus voerscreuen die eerste greue off.

Daer na een deel jaren so heeft euerardus die eerste greue vanden berghe achter ghelaten sijn herlicheyt. ende is ghegaen heymelick in een cloester ghehēten Monumundi vander oerde van asteraensis ende hielt hem daer seer cleyn ende oetmoedich ende hi en had ghen kinder. ende Adulphus sijn broeder nam sijn herlicheyt
Daer na quamē ij ridders wt sinen lande bi dat cloester ende dese greue euerardus ghinc oetmoedelick ende hoede des cloesters verclē Ende dese twee ridders die vraechden hem nae den wech ende si worden hem kennende dat hij die greue was bi lātheyden die si aen hem kenden in sijn aensicht Ende si seydent greue Adulphe sinen broeder horen her als si thuus quamen.

Ende greue Adulphs als hi dit vernam so toech hi eñ visitierde sinen broed ende had hem gheern weder wt den cloester ghehadt Mer hi woude daer monic blijuen ende god dienen Mer hi hadt sinen broeder greue Adulph dat hij van sinen casteel van aldenbergh een cloester woude maken Eñ die broeder dede dat gheern Ende dit casteel lach bi een water ende hiet die dune.

Ende daer na so is die greue Adulph van altenae ende vanden bergh oec een monick ghewordē in dat selue cloester int jaer M C l. ende gaff sijn heerlicheyt ouer Adulphus sinen soen Ende daer na is Euerardus in dat cloester Abt ghecoren.

Dit sijn nv die greuen vander mercke hier na beschreuen hoe si hieten.
Adulphus was die eerste greue van altenae Ende hi was oec mede die anden greue vanden bergh na Euerart sinen broeder.
Adulph greue adulphs soen was die anderde greue van altenae ende die der; de greue vanden bergh Hi had twee sonen die ouste soen hiet euerardus eñ wert greue van altenae Ende die jnocste hiet Englbertus ende wert greue vanden ber; gh.
Euerardus greue Adulphs ouste soen was die derde greue van altenae.
Fredericus greue euerarts soen was die vierde greue van altena.
Adulph greue frederics soen was die vijfte greue van altena Eñ hij was die eerste die greue vander mercke hiet Want die greefscap van altena wert voert ghheten die greefscap vander mercke.
Englbertus greue Adulphs soen was die vi greue vander mercke.
Euerardus greue engberts soen was die vij greue vander mercke.
Englbertus greue euerarts soen was die viij greue vander mercke.
Adulphus greue engberts soen was die ix greue vander mercke.
Englbertus greue Adulphs soen was die x greue vander mercke.
Thedricus greue van cleue greue engberts suster soen was die xi greue vanden mercke.
Adulph van cleue greue dircs broeder was die xij greue vander mercke.
Adulphus greue adulphs soen die eerste hertoch vā cleue was die xiij greue vander mercke.
Johannes hertoch adulphs soen die anderde hertoch vnn cleue was die xiiij. greue vander mercke.

Dit sijn die Greue vanden bergshe.

Euerardus was die eerste greue vanden bergshe hi sterff sonder kijnder.

Adulphus greue van altena greue euerarts ouste broeder was die anderde greue vanden bergshe.

Adulphus greue adulphs soen greue van altena was die derde greue vandē bergshe die had twee sonē Die ouste soen hiet euerart ende wert greue van altena Ende die jongste soen hiet engbertus ende wert greue vanden bergshe.

Engbertus greue adulphs soen was die vierde greue vanden bergshe.

Adulphus greue engberts soen was die vijfte greue vanden bergshe.

Adulphus greue adulphs soē was die seste greue vanden bergshe.

Engbertus greue Adulphs broeder was die seuende greue vanden bergshe.

Adulphus greue engberts soen was die viij greue vanden bergshe.

Gherardus van gulick greue Adulphs suster soen was die.ix.greue vanden bergshe.

Wilhelmus greue gherardus soen was die x greue vanden bergshe Ende wert die eerste hertoch vanden bergshe.

Adulphus hertoch willems soen was die anderde hertoch vanden bergshe.

Gherardus hertoch willem anderde soen ende hertoch Adulphs broeder was die derde hertoch vanden bergshe.

Hier Eyndet dat boeck dat men hiet fasciculus temporum in houdende de Cronijcken van ouden tijden Als van dat die werlt eerst ghescapen is Ende van dat Adam ende Eua eerst ghemaect worden totter gheboert ypristi toe Ende voert vã allen Paeusen ende Keyseren die nãder gheboert ypristi gheweest hebben tot noch toe Ende daer nae Corteliclc beslutende mit die Cronijcken der coninghen van vranckrijck . van Enghelant Ende van die hertoghen van brabant . Ende van die Biscoppen van Vtrecht Ess van die Grauen van vlaenderen . van hollant . vã zeelant . van henegouwen . van Ghelre . van Cleue . tot huden op den dach toe Gy my volmaect jan veldnar woennende tutrecht opten dam Int jaer ons heren M CCCC lxxx op sinte valentijns dach op die vastelauont ee .

A 904 b19